ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
3
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
3 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11100 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.100

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Նոր Առաւօտներու Կարօտով

Բանտին խցիկէն, բանաստեղծը փնտրեց կապոյտն երկնքին, ու գուշակեց քիչ անդին, «Կեանքը որ հոս է՝ պարզ ու հանդարտ» :

Այդ կեանքն է, զոր ոգեկոչեց Ֆրանսայի նախագահը, ամանորի իր պատգամին մէջ, շեշտելով սակայն թէ ան չի վայելեր յառաջդիմող մեծ ժողովուրդի մը :

Բայց բանաստեղծին ըսածը ուրիշ բան էր: Քերթողը խցիկէն անդին, ազատութիւն կը տեսնէր, ազատութեան կը տենչար, որ այնքան մօտ ու այնքան հեռու էր իրմէ, հոն ուր կեանքը կար՝ պարզ ու հանդարտ :

Կեանքը պարզ ու հանդարտ է երբ մարդը կ'ապրի ազատ, խաղաղութեան մէջ թաղուած, ու յոյսով կ'ողջունէ Նոր Տարին :

Հայ ժողովուրդն ալ, սեղմուած իր հայրենի նեղ խցիկին մէջ, կը տենչայ ազատութեան, ու կարօտով կը նայի Մասիսին, որ հոն է՝ պարզ բայց անհանդարտ :

Խցիկը, ուր կ'ապրի նեղ է, վասնզի թշնամին միշտ կը տիրէ իր Հողերուն, ամայացած Հողեր, Արարատի վեհ նայուածքին ներքեւ, այնքան մօտ ու այնքան հեռու իրմէ :

Խցիկը, ուր կ'ապրի նեղ է, վասնզի իր «մեծ բարեկամը» ուրիշ դրացիի մը պարգեւած է՝ քաղաքները հայրենի :

Ու այսպէս, ամէն Ամանորի, հայ ժողովուրդը նոր յոյսերով կը բարեւէ եկող տարին, մաղթելով տեսնել լայն հայրենիք մը, ամբողջական հայրենիք մը, ամբողջական Հայութեամբ :

Տարիները կուգան ու կ'անցնին, ու տարաբախտ ժողովուրդին երազը կը մընայ երազ :

Մարդիկ չեն շահագրգռուիր այս փոքր ժողովուրդով: Ոչ ոսկի ունի, ոչ քարպւղ: Միայն տաղանդ, միայն ընդունակութիւն, միայն յամառ կամք չհրաժարելու իր իրաւունքներէն, փոյթ չէ թէ ժամանակները իրեն նպաստաւոր չըլլան :

Աշխարհի մեծերը շատ հոգեր ունին անշուշտ, որպէսզի ժամանակ ունենան զբաղելու հայ ժողովուրդին հոգերով : Գուցէ նոյնիսկ կը զարմանան, որ դեռ կ'ապրի Հայրենիքին մէջ, ու Հայրենիքէն դուրս : Կ'ապրի ու կը բարգաւաճի, մինչ այնպէս լսած էին թէ անհետացած է, ջարդուած ու կորած Ապրիլեան սեւ օրերէն ի վեր, անապատներու ու դետերու խորը թաղուած :

Լսած էին այդպէս ու դեռ կը լսեն, վասնզի Հայը կ'ուզէ միշտ յիշեցնել թէ ջարդուած է, փոխանակ պարծենալու որ ողջ է, ու կա'յ: Իր Երգը պէտք է ըլլայ Երգը յաւիտենական ժողովուրդի մը, որ դիտէ խնամել իր վէրքերը, սրբել աչքին արցունքը, ու յիշել սուգը, միայն արդարութիւն պահանջելու համար :

Տարիները կուգան ու կ'անցնին, հոս ու հոն կը տեսնուի կեանքը՝ պարզ ու հանդարտ : Ու անդին մեծ լերան մը ոտքին, կամ ցրուած հոս ու հոն, ժողովուրդ մը կայ, որ կը սպասէ նոր առաւօտներու կարօտով :

«ՅԱՌԱՋ»

1968 — ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ — 1968

Ամանորի Առթիւ

«ՅԱՌԱՋ»

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՕՐԵՐ ԿԸ ՄԱՂԹԷ ԻՐ ԲՈԼՈՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ ԲՈԼՈՐ ԱՆՈՆՑ ՈՐՈՆՔ ՓՈՒԹԱՑԻՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ՊԱՏԳԱՄԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

Ըստ աւանդութեան, Հանրապետութեան նախագահը իր մաղթանքները ներկայացուց Ֆրանսայի ժողովուրդին :

« Ամբողջ սրտովս, աղուոր տարի մը կը մաղթեմ Ֆրանսայի : Ատով, մաղթանքներս կ'երթան ձեզմէ ամէն մէկուն : Վասնզի, երբ Ֆրանսան դժբախտ է, երջանկութիւն չկայ Ֆրանսացիներուն համար, որ արժանի են այդ անունին: Բայց երբ Ֆրանսան յաջողի, իր բոլոր զաւակները կը տեսնեն որ իրենց կարելիութիւնները կը մեծնան : Այո', բոլորը, այսինքն մայր –երկրին, անդրծովեան մեր նահանգներուն եւ հողամասերուն, անոնց որոնք արտասահման կ'ապրին, Քանատայի Ֆրանսացի ազգին : Միւս կողմէ, մեր լաւագոյն մաղթանքները, աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն, ուր ներկայ Ֆրանսան թշնամի չի ճանչնար : Ինչ՞ պիտի ըլլայ 1968ը: Ապագան մարդոց չի պատկանիր եւ նախատեսութիւն չեմ ըներ : Սակայն, նկատի առնելով թէ ի՞նչ ձեւով կը ներկայանայ ամէն բան, իսկապէս վստահութեամբ է որ, կը տեսնեմ, գալիք տասնեւերկու ամիսներուն համար, մեր երկրին գոյութիւնը: Անշուշտ բոլոր շահերը, բոլոր հոսանքները, բոլոր փափաքները պիտի չիրագործուին գալ տարի : Վստահ եմ որ զանազան տառապանքներ պիտի ունենանք, յուսախաբութիւններ եւ պակասներ: Կասկած չունիմ թէ բազմաթիւ դժգոհութիւններ, ափսոսանքներ եւ քննադատութիւններ կեր պիտի գտնեն: Վերլէնի խօսքերը .—

« Աստուա՛ծս, Աստուա՛ծս: Կեանքը հոս է: Պարզ ու հանդարտ » կրնան ոգեկոչել խաղաղ տուն մը, բայց ոչ մեծ ժողովուրդ մը յառաջդիմութեան մէջ : Կը խորհիմ, սակայն, թէ ի վերջոյ եւ չհաշուելով մեծ վերիվայրումները որոնք կըրնան տակն ու վրայ ընել աշխարհ, մեր կացութիւնը պիտի շարունակէ յառաջդիմել եւ թէ ամէն ոք իր հաշիւը պիտի գտնէ »:

Ապա նախագահը կ'անդրադառնայ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան : Կը հաստատէ թէ քաղաքական դետնի վրայ, հիմնարկութիւնները պիտի գործադրուին, որով տագնապներ չեն ըլլար, ինչպէս անցեալին : Տնտեսական եւ ընկերային մարզին մէջ, հսկայ բարեփոխումը, անշուշտ ճիգեր եւ դժուարութիւններ կը կրէ իր մէջ, բայց եւ այնպէս յոյսով է որ նախագահը կ'ողջունէ 1968ը:

Արտաքին մարզին մէջ, Ֆրանսա պիտի շարունակէ իր գործունէութիւնը, հիմնուած անկախութեան վրայ, քանի մը սերունդներէ ի վեր տեւող խաւարումէ մը ետք : Ֆրանսայի պիտի հետապնդէ իր նպատակները :Այդ նպատակներէն մէկն է Եւրոպայի միութիւնը: Օր մը գուցէ, Հաւաքականութիւնը ընդլայնուի, երբ թեկնածուները պատրաստ ըլլան, քաղաքականօրէն, տնտեսապէս եւ դրամական դետնի վրայ, որպէսզի կարենան մտնել առանց զայն քանդելու : Ֆրանսայի մէկ ուրիշ նպատակն է, թերաճ երկիրներու զարգացումը : Վերջապէս խաղաղութիւն պէտք է տիրէ Վիէթնամ եւ Միջին – Արեւելք: Ելք մը պէտք է գտնել պատերազմներուն: Ու տը Կոլ կ'եզրակացնէ .— « Ֆրանսուհիներ, Ֆրանսացիներ, ահաւասիկ մարդկային, գործունեայ եւ խաղաղասէր շրջագիծը զոր 1968 կուտայ ազգին : Այդ շրջագիծը, դուք բոլորդ ու նաեւ ես, պէտք է լեցընենք այնպէս որ տարին ըլլայ աղուոր եւ պատուաբեր Ֆրանսայի համար : Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ՛ Ֆրանսա»:

Ընդհանուր գիծերու մէջ, այս աւանդական ճառը նորութիւն չի բերեր, եթէ ոչ անդամ մը եւս շեշտը՝ Քանատայի Ֆրանսայի ազգին ու կամքը շարունակելու Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը :

ՄԱՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1967ի վերջին շաբաթները, վերջին օրերն իսկ մահերը շարունակեցին աւեր գործել : Ռընէ Տիւմէնիլէ ետք, որ ամէնէն հմուտ գլուխներէն մէկն էր Ֆրանսայի, այս անդամ փաստաբանական կաճառն էր որ կը սգար, իր ամէնէն փայլուն ներկայացուցիչներէն մին, յանձին մեթր Մօրիս Կառսոնի : 79 տարեկան, Կառսոն, մեծ դատերու փաստաբանն եղած է: Ծնած էր Լիլ, հեղիինակն է նշանաւոր «Քոտ փենալ անոթէ» էին: Նամակով մը իր ընտանիքէն կը խնդրէ որ յուղարկաւորութիւնը ըլլայ շատ սեղմ շրջանակի մէջ, առանց դամբանականի եւ հանդիսութեան :

1967ի վերջին օրուան հետ, կը մեռնէր նաեւ ծանօթ թատերագիր՝ Ռոժէ Ֆերտինան: Իր ամէնէն ծանօթ թատերգութիւնն է՝ «Լէ Ժի 3»: Նուրբ դիտող, լաւ զրուցագիր, Ռոժէ Ֆերտինան, հեղինակն էր աւելի քան քառասուն թատերգութիւններու : 69 տարեկան էր եւ զոհ գնաց թոքերու բարդութեանց :

ՎԻԷԹՆԱՄ

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Ճոնսընի եւ Պապին տեսակցութիւնը այնքան ալ սիրալիր չէ եղած : Կ'ըսուի թէ Պապը իր դժգոհութիւնը յայտնած է որ Ամերիկացիք չեն դադրեցներ իրենց ռմբակոծութիւնները մինչ Ճոնսըն յայտնած է թէ Վատիկան քիչ մը շատ կը խառնուի ամերիկեան քաղաքականութեան եւ Վիէթնամի գործերուն :

× Հանոյէն կը հաղորդեն թն Հօ – Շի – Մինհ, ըստ սովորականին, տաղաչափեալ ձեւով ներկայացուցած է իր մաղդրած է, ուր կ'ըսէ .— « Այս գարունը աւելի գեղեցիկ պիտ՝ ըլլայ քան նախորդը, յաղթական լուրերը կ'ոգեւորեն մեր ամբողջ երկիրը,
Հարաւ, հիւսիս խայծ ցուց կուտան
Ամերիկացի փիրաթներու դէմ,
Յառա՛ջ, ամբողջական յաղթանակը մեր
պիտի ըլլայ, անկասկած :»
թանքները : Եօթը ոտքով քառեակ մը

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԱՅՍԱԼ թագաւոր կը պնդէ որ արաբական վեհաժողովը յետաձգուի, որպէսզի նախ կարելի ըլլայ տեսակէտներու նոյնութիւն ստեղծել արաբական ճակատէն ներս, պաղեստինեան հարցին շուրջ:

ԱԹԵՆԱԿՈՐԱՍ յայտնեց թէ միանալով Պօղոս Զ. Պապին, որ խաղաղութեան օր հռչակած էր Յունուար մէկը, կոչ կ'ընէ բոլոր անոնց որոնք, իրենց դիրքով, պատասխանատուութիւններով, ազդեցութեամբ, կը տնօրինեն աշխարհի ժողովուրդներու ճակատագիրը, որ առաջքն առնեն պատերազմին: Հակառակ պարագային, մարդկութիւնը չի վերապրիր, կ'ըսէ Պոլսոյ Տիեզերական Պատրիարքը :

ՃՈՆՍԸՆԻ նոր տարուան նուէրը Ամերիկացիներուն բաւական լեղի էր: Արդարեւ ճառի փոխարէն մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին է որ Մ. Նահանգներու նախագահը յայտնած է թէ «գօտին պէտք է սեղմել» : Հաստատելով հանդերձ թէ տոլարը պիտի չարժեզրկուի եւ ոսկիի վերածելի մնայ օնսը 35 տոլարի, ինչպէս առաջ, ըսաւ թէ ուրիշ սեղմումներ պիտի դժուարացնեն Ամերիկացիներու կեանքը: Ասոնց կարգին յիշենք պարտադիր զեղչը արտասահմանի ամերիկեան դրամագլուխներու մէկ միլիառ տոլար արժողութեամբ: Այս տարի դրամագլուխներու նոր հաստատումը Եւրոպա արգիլուած է: Թերաճ երկիրներուն համար սահմանուած են 65 առ հարիւրի : Արտասահման փոխատուութիւնները կը սեղմուին, 500 միլիոն տոլարի խնայողութիւն ընելու համար : Վերջապէս 500 միլիոն տոլարի ալ զեղչ մը պիտի ըլլայ կառավարութեան ծախքերէն, արտասահմանի մէջ, պաշտպանութեան եւ օգնութեան ճիւղերուն մէջ: Եւրոպա գտնուող ամերիկացի զինուորները պէտք է պակաս ծախսեն : Կոչ կ'ըլլայ Ամերիկացիներուն որ անհրաժեշտ չեղող ճամբորդութիւններ չկատարեն որպէսզի զբօսաշրջիկութեան համար եղած ծախքերը հինգ հարիւր տոլար զեղչուին: Անշուշտ տուրքերն ալ պիտի աւելնան :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ Ամանորի դադարը —36 ժամ — բազմաթիւ միջադէպերու առիթ տուած է :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ հեռատեսիլը Երկուշաբթի իրիկուան լուրերու բաժնին մէջ, ցոյց տուաւ տեսակցութիւն մը Երուսաղէմի յոյն և Հայոց Պատրիարքներուն հետ: Հայոց պատրիարքութեան կողմէ Շահէ եպիսկ. պատասխանեց լրագրողին հարցումներուն, շեշտելով թէ կարեւորը այն է որ հաւատացեալները կարենան Ս. վայրերը այցելել, մնացեալը քաղաքական հարցեր են, որոնք իրենց չեն վերաբերիր:

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ՄՏԱՒ

Շաւարշ Նարդունիի առողջական վիճակը վատթարացած ըլլալով վերջին շաբաթներուն, բժշկական խորհուրդով հիւանդանոց մտաւ, Ուրբաթ իրիկուն, ընդհանուր քննութեան ենթարկուելու համար :

Կը յուսանք որ կարճ ժամանակէն կ'ապաքինի եւ առաջուան եռանդով կը վերսկսի իր աշխատանքը :

ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԿԱՆ ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Նկարչական արուեստը շատ հին անցեալ ունի հայ իրականութեան մէջ : Սակայն միջնադարեան կերպարուեստին մէջ հայ ստեղծագործ միտքը ծաւալած է յատկապէս մանրանկարչութեան ուղղութեամբ, արուեստ մը, որ գոյութիւն ունեցած է հաւանաբար նաեւ հեթանոսական շրջանին, երբ կը ստեղծուէր մեհենական մատենագրութիւնը : Ասոր վկայութիւններէն մէկը գրաւոր այն տեղեկութիւնն է, որ հայ մեհենական մատեանները կը կազմուէին որդան կարմիրով : Բնական է, որ քրիստոնէական դարերուն, մաշտոցեան գիրերու գիւտէն անմիջապէս ետք, մատեաններ գրելու, բազմացնելու ատեն, հին սովորութեամբ, ասոնք նոյնպէս նկարազարդուեցան :

Սակայն մեզի չէ հասած հին քրիստոնէական շրջանի որեւէ ամբողջական ձեռագիր մատեան : Միայն Էջմիածնի փըղոսկրէ աւետարանին կցուած մնացած են Զ. դարու չորս նկարներ : Կան նաեւ գրաւոր վկայութիւններ նկարիչ ծաղկողներու մասին : Այսպէս, միջնադարեան գրչագրութիւններէն մէկուն մէջ յիշատակուած է, որ Զ. դարուն Վանկոյի մենաստանի 36 վարդապետներ նուիրուած էին գրչութեան արուեստին : Այսպիսի վկայութիւն մը կայ նաեւ գրչութեան մեծ կեդրոններէն մէկուն՝ Տաթեւի վանքին մասին, ուր 500 աբեղաներու մէջ եղած են նաեւ ծաղկելու արուեստը սորվողներ : Յետագային գրչութեան մեծկեդրոններ ստեղծուեցան բուն Հայաստանի, Կիլիկիոյ եւ հայկական գաղթավայրերու մէջ : Վանքերու կողքին հազարէ աւելի գրչատուներու մէջ եւս կ'ուսանէին մանրանկարչութեան արուեստը : Կ'ընդօրինակուէին եւ կը ստեղծուէին նոր ձեռագիր մատեաններ ոչ միայն տուեալ վանքին յանձնարարութեամբ, այլեւ մօտակայ վանքերու, անհատներու պատուէրով :

Նկարազարդուած են մեծ մասամբ կրօնական բովանդակութիւն ունեցող ձեռագրեր, եկեղեցիին կողմէ ընդունուած խիստ կանոնական նկարներով : Սակայն տաղանդաւոր նկարիչները, խախտելով այդ կանոնները, պատկերած են նաեւ կրօնական երկրորդական դէպքեր, որոնք նկարիչին հնարաւորութիւն տուած են յօրինելու ինքնուրոյն համադրութիւններ, անոնց մէջ մտցնելով հարազատ կենցաղային պատկերներ, իրեր եւ առարկաներ :

Դժբախտաբար, մեզի չեն հասած բոլոր ծաղկողներուն անունները : Երեւանի Մատենադարանին մէջ գտնուող հազարաւոր նկարազարդ ձեռագիրներուն մէջ ծաղկողներու անուններու կը հանդիպինք ԺԱ. դարէն սկսեալ, այն ալ երկու անձի՝ Գրիգոր Ակոռեցի եւ Թորոս : ԺԲ. դարուն կը հանդիպինք երեք հոգիի, որոնցմէ աչքառուն Գրիգոր Մլիճեցին է, որ վրձինեց Գրիգոր Նարեկացիի դիմանկարները : ԺԳ. դարէն յայտնի են երեսուն ծաղկող, ասոնց շարքին՝ Թորոս Ռոսլին, Գրիգոր Պիծակ, Մարգարէ, Մոմիկ, Իգնատիոս, Սիմէոն, Ստեփանոս : Ասոնց նկարազարդաց ձեռագիրներուն քանակը կը հասնի 60ի : ԺԴ. դարը արձանագրած է 48 ծաղկողի անուն : Ձառագիրներու քանակը կը հասնի 125ի, նկարիչներէն են Սարգիս Պիծակ, Թորոս Տարօնեցի, Գրիգոր Տաթեւացի, Զաքարիա, Աւետիք, Աւագ, Ծերուն ծաղկող, Գրիգորիս ... ԺԵ. դարէն յիշատակուած է 82 ծաղկողի անուն՝ Կարապետ Աղթամարցի, Մինաս, Յովհաննէս Խիզանցի, Դանիէլ Թումա եւ ուրիշներ : Նկարազարդած են 220 ձեռագիր : Ասոնց մեծ մասը Վասպուրականի դպրոցէն է, եւ շատերը ազգակից՝ հայր, որդի, եղբայր, հօրեղբայր եւ ուրիշներ :

Մատենադարանի՝ ԺԶ. դարուն վերաբերող ձեռագիրներու մէջ կը հանդիպինք ընդամէնը 52 ծաղկողի անուններու. Վարդան Բաղիշեցի, Սարգիս Մոկացի, Իսրայէլ, Աթենաս եւ ուրիշներ, իսկ անոնց նկարազարդած ձեռագիրներուն քանակը կը հասնի հարիւրի : Անհամեմատ աւելի շատ (մօտ 300) պատկերազարդ ձեռագիրներ հասած են մեզի ԺԷ. դարէն : Մատենադարանի ձեռագիրներէն յայտնի է մօտ 120 ծաղկողի անուն :

Յօրինող վարպետներու կողքին, աշխատած են նաեւ ընդօրինակողներ : Կ'ընդօրինակուէին նախատիպ ձեռագրին բնագիրը եւ մանրանկարները : Ասոնք եւս մեծ դեր կատարած են հայ մանրանկարչութեան պատմութեան մէջ, որովհետեւ բազմաթիւ անգամներ կրկնելով միեւնոյն զարդաձեւերն ու պատկերները մեզի հասցուցած են մեր բազմադարեան մանրանկարչական մշակոյթին հարուստ աւանդութիւնները :

Ասոնցմէ է Խրիմեցի մանրանկարիչ Նիկողայոս Մելանաւորը : Անոր ընդօրինակած ձեռագիրներէն յայտնի են 27ը, որոնցմէ 25ը կը պահուին Մաշտոցեան Մատենադարանին մէջ : Նիկողայոս ընդօրինակած է երկու անգամ կիլիկեցի ութ նկարիչներու մեծարժէք ձեռագիր աւետարանը : Իր քսանէ աւելի նկարազարդ ձեռագիրներով ծանօթ է նաեւ Զուղայեցի Հայրապետ ծաղկողը :

Հետաքրքրական է ծաղկազարդման թեմնիքը :

Նիւթը մագաղաթն էր եւ թուղթը : Ի հարկէ, մագաղաթի վրայ նկարելը աւելի յարմար էր, որովհետեւ ներկը լաւ կը նստէր, կարելի էր քսել հաստ շերտով՝ իւղաներկին նման : Իսկ ոսկիին, որոշ զարդերու մէջ, կարելի էր տալ ուռուցիկ ձեւ : Թուղթը կը տափակցնէին յատուկ կոկիչներով, ապա երբեմն կը մոմէին նկարները : Մոմը թուղթին կուտար փայլ մը, յղկուած տեսք եւ մագաղաթի նմանութիւն :

Ծաղկողները նկարելու ժամանակ ձեռքի տակ ունեցած են ուրուանկարներ, տարբեր ժամանակներու ձեռագիրներէ հաւաքուած գծանկարներ՝ տէրունական պատկերներ, խորաններ, գլխազարդեր, լուսանցազարդեր, գլխագրեր, որոնց վրայ յիշուած էր նոյնիսկ, թէ ինչ գոյնով պէտք է ներկել :

Նկարիչները օգտագործած են արճիճէ մատիտներ :

Ներկերը յաճախ կը պատրաստէին իրենք՝ նկարիչները : Սահակ ծաղկարարը կը պատմէ, թէ ինչ դժուարութեամբ ըստացած է լազուարթը եւ որքան դժուար եղած է որդան կարմիրին հաւաքումն ու մշակումը : Ներկեր կը պատրաստէին զանազան գոյնի հողերէ : Միայն պղինձէն ստացուած կապոյտը եւ կանանչն է, որ երբեմն քայքայած են թուղթը, իսկ մնացած գոյները պահած են իրենց պայծառութիւնը, թարմութիւնը եւ փայլը : Նկարներուն յատուկ շուք մը կուտար ոսկին :

Ձեռագիրներ կը պատուիրէին թագաւորները, իշխանները եւ վաճառականները : Ծաղկողը յաճախ տէրունական նկարին տակ կը պատկերացնէր պատուիրատուն : Այս ձեւով մեզի հասած են Կիլիկիոյ Լեւոն Գ. թագաւորին, Եսայի Նշեցիին, Գրիգոր Տաթեւացիին, Յովհաննէս Երզնկացիին եւ ուրիշներու դիմանկարները, որոնք արուեստի գործ ըլլալէ զատ, նաեւ պատմական մեծ արժէք կը ներկայացնեն : Պատուիրատուներու նկարներուն կողքին երբեմն կարելի է տեսնել նաեւ իրենց՝ ծաղկողներուն ինքնանկարները : Մեզի են հասած Սարգիս Պիծակի, Ծերուն Ծաղկողի, Թորոս Տարօնեցիի, Գրիգոր Տաթեւացիի, Աւագի, Աստուածատուր Ծաղկողի, Մանուէլի, Կարապետ Աղթամարցիի եւ շատ ուրիշ ծաղկողներու դիմանկարներ :

Տպագրութեան գիւտէն ետք ձեռագիր մատեաններուն պատրաստութիւնը մէկ անգամէն վերջ չգտաւ, թէեւ զգալի կերպով սահմանափակուեցաւ : Մանրանկարչական նոյն զարդաձեւերը անցան տպագիր գրքին գեղարուեստական ձեւաւորման մէջ, սակայն անոնց որակը շատ ցած էր : Ահա թէ ինչու ԺԷ. դարու տպագիր նկարազարդ գիրքերը երբեմն գրքին տիրոջ կողմէ կը յանձնուէին ծաղկողներու՝ գունազարդելու :

Ուսումնասիրութեան հարուստ գանձարան է հայ մատենական նկարչութիւնը, որուն արժէքները ցայտուն դարձնելու նպատակով գործի լծուած են բազմաթիւ մասնագէտներ :

Ա. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՆՈՐ ԱՌԱԻՕՏ...

Մարմարայի ծովափն էր մեր գիւղաքաղաքը, միակտուր քարաժայռի մը բարձունքին թառած : Աշնանային հարաւի փոթորիկները յոգնած կ'ըլլային այլեւս եւ Դեկտեմբերի վերջերը խաղաղութիւն մը կ'իջնէր հողմակոծ քաղաքին վրայ, անդրանիկ աւետաբերը Նոր Տարիին կամ Կաղանդին :

Թրքախօս էր մեր գիւղաքաղաքին Հայութիւնը, հայ – քրիստոնեայ մինչեւ իր ուղն ու ծուծը : Ամէն Կիրակի պատարագող ծերուկ քահանան կամ պատանեկութենէն ի վեր պաշտօնավարող տեղաբնիկ վարժապետն ալ հաստատօրէն չէին գիտեր, թէ ո՞ւրկէ եկած էին եւ ի՞նչ պայմաններու տակ հաստատուած այդ գաղութը : Բայց սրբութեան մը պէս կը պահէին աւանդութիւնը, եւ որդոց – որդի, թոռան թոռ կը փոխանցէին մէկ անուն, Անի, մէկ նախադասութիւն, Անիի գաղթականութեան բեկորներ ... :

Եւ Հայաստանը, որ այնքան հեռու էր մեր գիւղաքաղաքէն, կը շփոթէին յաճախ Զէյթունին հետ, որուն հերոսականին արձագանգները չես գիտեր ինչպէս կը հասնէր մինչեւ մեր բնակավայրը, այդ օրերուն տակաւին անգոյ ձայնասփիւռին հետ մրցելով :

Թրքախօս այդ հայ – քրիստոնեաները երբ Կիրակիի պաշտամունքին ներկայ կ'ըլլային, սրտատրոփ կը սպասէին այն բոպէին, երբ խորանին վրայէն գունաթափ շապիկի մը ծալքերուն մէջ կորսըւած եւ բուրվառին ճօճումները ղեկավարելու տակաւին անվարժ դպիր տղեկ մը կը դառնար ժողովուրդին, կաչաղակի պէս պոռալու անդիտակից ձայնով, բայց սրտաբուխ «Աղատութիւն եղբարց մերոց, դերելոց ...» :

Ո՞վ սորվեցուցած էր անոնց, որ հրաժարէին հայ – քրիստոնէից անուններէն եւ իրենց զաւակները հետզհետէ մկրտեն Հայկ, Արամ, Վարդան, Ռուբէն, Վահրամ, Մարտիկ, Շապուհ, Լեւոն եւայլն անուանակոչումներով : Եւ կամ ուր էր դաղտնիքը իրենց անզուսպ հետաքրքրութեան, Վարդանանց տօնին, պատարագէն շատ առաջ, մութնուլուսուն վազելու եկեղեցի, որպէսզի ըմբոշխնեն հերոսական օրհներգութիւնը Վարդանանց աննման շարականին :

Հեռաւոր այդ օրերուն, թրքախօս այդ Հայերը ոչինչ կը հասկնային երգուածէն, բայց ապահովաբար կը ներգգային կախարդական իմաստը բառերուն :

Ու Կաղանդը մեր գիւղաքաղաքին վրայ կուգար յաճախ առանց ձիւնի, բայց միշտ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Եւ ոստիկանատան հարիւրապետ Շիւքրի պէյի դառնալով՝ հրամայեց.

— Էօմէր աղան ալ միասին առէք :

Պարտիզպանին աչքերը ուրախութենէ շողացին :

Քանի մը վայրկեան ետքը, Շէֆիք փաշայի կարգադրութեան համեմատ, հարիւրապետ Շիւքրի պէյ, Էօմէր աղա, ոստիկանութեան երկու քոմիսէրներ, պալատական թիկնապահ մը եւ մէկ քանի ատրճանակներով զինուած ոստիկաններ ու լրտեսներ գացին մեկուսացած տան դրան առջեւ :

Ոստիկանութեան նախարարը եւ իր հետեւորդները իրենց գտնուած տան պատուհանէն կը հսկէին կատարուած գործողութեան :

— Իցի՛ւ թէ մէջը գտնուողները զէնքով դիմադրութիւն չընէին, ընդհարում չըլլար ու ողջ ողջ բռնէինք զիրենք, արդէն այս է Սուլթանին ալ հրամանը, ըսաւ Շէֆիք փաշան :

Նոյն վայրկեանին Շիւքրի պէյ տան դուռը բախեց :

Ամէնքը անձկութեամբ կը սպասէին : Դուռը չբացուեցաւ :

Հարիւրապետը, երկրորդ անգամ ըլլալով, աւելի ուժգին զարկաւ դրան ջախջախին : Նոյն լռութիւնը :

Երրորդ անգամ ա՛լ աւելի զօրաւոր կերպով զարկաւ դրան՝ բայց ի զո՛ւր, դուռը չէր բացուեր :

Այս պատահականութիւնը արդէն նախատեսած էին ու դարբին մը բերած էին միասին, որ քիչ մը հեռուն կը սպասէր :

Հարիւրապետին մէկ հրամանին վրայ դարբինը մօտեցաւ դրան, ձեռքը բռնած պէտք եղած գործիքներով :

— Եթէ դրան ետեւ երկաթէ ձող դրուած է, այս գործիքներով կարելի պիտի չըլլայ բանալ, ըսաւ դարբինը վարանոտ կերպարանքով մը :

— Այն ատեն դուռը կը խորտակենք, պատասխանեց Շիւքրի պէյ :

Բայց այս ծայրայեղութեան դիմելու պէտք չեղաւ : Դուռը՝ դարբինին ձեռքին տակ, իսկոյն տեղի տուաւ ու կռնակի վրայ բացուեցաւ :

Յաղթական ուրախութեան շշնկոց մը աղջունեց այս բացումը եւ ամէնքը միահաղոյն ներս խոյացան :

Նոյն բոպէին Երլտըզէն նոր թիկնապահ մը կը հասնէր հեւ ի հեւ :

— Ի՞նչ լուր, հարցուց թիկնապահը փողոցէն, Շէֆիք փաշան տեսնելով բաց պատուհանին առջեւ կեցած :

— Եղաւ լմնցաւ այս վայրկեանիս ամէնքն ալ ձերբակալուած ըլլալու են... ահաւասիկ, տեսէ՛ք, հիմա տան դուռը բացին ու ներս մտան, պատասխանեց ոստիկանութեան նախարարը, ձեռքովը մատնանիշ ընելով մեկուսացած տունը որուն բաց դրան առջեւ վեց ոստիկաններ պահակ կեցած էին :

Պալատական թիկնապահը առանց ուրիշ խօսք մը ուղղելու, շիտակ դէպի դուռը դիմեց եւ ներս մտաւ :

Հարիւրապետ Շիւքրի պէյ, իր մէկ քանի հետեւորդներով տան ներքնայարկն էր : Թիկնապահը ուղղակի անոր քով գնաց :

— Ո՞ւր են ձերբակալուածները, հարցուց :

— Բայց տակաւին նոր ներս մտանք, պատասխանեց հարիւրապետը շփոթած, կամ հոս կամ վերի յարկը պահուրտած ըլլալու են... անշուշտ հիմա կը գտնենք զիրենք :

Ներքնայարկը կը բաղկանար երկու սենեակէ, խոհանոցէ ու գործարանէ մը : Երկու սենեակներուն մէջ մարդ չկար. ոչ ալ խոհանոցը եւ գործարանը : Վերի յարկը երեք սենեակներ կը գտնուէին, որոնց երկուքին մէջ երկ–երկու անկողին դրուած էր, իսկ երրորդին մէջ միայն սեղան մը եւ վեց աթոռներ կ'երեւային : Այդ սենեակներն ալ պարապ էին... :

— Ձեղունին տակ, տանիքին վրայ պէտք է նայիլ, ըսաւ նորեկ թիկնապահը :

— Անշուշտ, անշուշտ, ամէն կողմ պիտի նայինք, պիտի փնտռենք... անկարելի է որ չգտնենք, պատասխանեց հարիւրապետը որուն քիչ մը առաջուան յաղթական դէմքը սկսած էր մտահոգութեամբ կնճռոտիլ :

Եւ մանրակրկիտ խուզարկութիւն մը սկսաւ ամբողջ տանը մէջ : Մութը կոխած էր եւ հարկ եղաւ լամպեր ու մոմեր վառել : Ամէնքը տենդագին գործունէութեամբ մը կը մասնակցէին խուզարկութեան, ջանալով գոնէ մէկը ձեռք ձգել ու յաղթանակը տանիլ : Երբ տանը ամէն ծակ ու ծուկը մի առ մի քննեցին, սկսան տախտակամածները քակել, գործարանի քարերը տեղերնէն հանել, խոհանոցի ծխնելոյզը փլցնել :

Ոչի՛նչ, ոչի՛նչ. հետք մը չէր երեւար :

Ոստիկանութեան նախարարը եւ իր հետ գտնուողները անհամբեր եկած էին խուզարկութեան մասնակցելու, աներեւակայելի փնտռտուքներ ընելու : Խոհանոցին մէջ ջրամբար մը կար ջուրով լեցուն. Շէֆիք փաշայի հրամանին վրայ ջուրը պարպեցին, մարդիկ իջան մէջը ու մալթայի քարերը հանեցին տեղերնէն, բայց ի զո՛ւր : Հորը քննեցին որ շատ խորունկ չէր եւ ջուրը հազիւ երեք մէթր վար կը գտնուէր : Հոն ալ մարդ իջեցուցին, մինչեւ ջուրին յատակը փնտռտուքներ ըրին :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(12 – Շար.)

ալ թուխպ երկինքով : Իրենց սպասումին մէջ, լսելու աւետաբեր կանչը ժամկոչին եւ անոր ընկերացող մանուկներուն , անհանգիստ կը դարձնէր չաուերուն քունը : Ու թաղէ – թաղ, փողոցէ – փողոց, ժամկոչին ճոխանին հնչուն հարուածներուն ընդմէջէն կ'արձագանգէր պիչերին մէջ մեղմանուշ երգը Ամանորի :

Նոր Առաւօտ, ծագեց այսօր ...

Ու բոլորը կը չտապէին եկեղեցի :

Կաղանդը այն առեն միայն կարծես միայն կը սկսէր գալ, երբ արշալոյսի ազօտ ճառագայթները ժամուն բակին մէջ – տաղաւար դափնիին ճիւղերուն մէջէն վախ ի վախ ներս կը սպրդէին տաճարչն :

Շատեր պատմած են մեզի Հայաստանի կաղանդը իր աւանդութիւններով եւ երգերով : Մինչեւ այսօր ալ կենդանի յուզումով կը յիշեմ, ուսանողական չորս – չանէս , պատկերազարդ չաբաթաթերթի մը մէջ դրուած «Կաղանդը Հայաստանի մէջ» դեղեցիկ նկարը, ուր հայ պապիկը եւ մամիկը հայրենական օճախին կողքին բազմած , կ'ընդունին իրենց թոռներուն, հարսին եւ զաւակներուն չնորհաւորու – թիւնները: Խրճիթներ չկային այլեւս մեր պիւղաքաղաքին մէջ, ոչ ալ օճախները կը ճարճատէին հին օրերուն պէս : Բայց եկեղեցին վերաղարձին կը փու – թայինք մեծ հայրիկին մօտ : Ան, սարեբով հեռու իր հայրենիքէն , տակաւին պահած էր սակայն հին Հայաստանը յի – չեցնող իր տարազը : Ու սենեակին ան – կիւնը, բազմոցին վրայ ծալապատին կ'ընդունէր մեզ սրտագին , ու օրհնու – թիւնը — ինչ հոգ թէ թրքաբարբառ — որ անոր դողդոջուն շրթներէն կ'անձրեւէր մեր վրայ , այնքան քաղցր էր, որ – քան մեղ , բաշխած միրգերը, եւ այնքան անուշահամ՝ որքան յորինի նոր բերքով չաղուստած բակեղները թռչունի թեւերով :

Ո՛ տայր ինձ գծուխս ծխանի
Եւ զառաւօտն Նաւասարդի ...

Ո՞վ պիտի պատմէ մեղի՝ առանց հոգեկան նահանջի եւ երկմտութեան՝ հայ ժողովուրդին աւանդապաշտութեան պատճառները , որ զարերու մէջէն ընկերացաւ մեղի անբաժան, հրաւիրելով ծագելիք նոր առաւօտներու մեր հաւատամքը :

Գ. ՓԻԼԻՊՊՈՍԵԱՆ

Նոր Տարուան Աւթիի
ՅԱՌԱՋ
ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ԳԱՀԱՎԻԺՈՂ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Ը.

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Ի՞նչ է ներկայ Թուրքիոյ բնակչութեան թիւը :

Նախ՝ մտանանշում մը :

Տրամաբանական պատճառներով , բովանդակ Թուրքիոյ բնակչութիւնը կը խորհի հայկական – արեւելեան նահանջներէն : Անոնք ոչ միայն ուրիշ չրջաններ չեն ուզեր արեւելք փոխադրուիլ, այլեւ տեղացիներն ալ, անընդհատ երկիրը ձգելով, կամ դէպի Առանայի չրջանները կը փոխադրուին եւ կամ Պոլիս ու Անգարա, դէպի աչխատանքի կեդրոնները , օրուան հային համար : Ուրիչներ լաւ – գոյն պատեհութիւնը ձեռք ձգելով, իրենք պիրենք գուրս կը նետուին Թուրքիայէն՝

ՔԱՂԱՔՆԵՐ	1927	1945	1965
Պիթլիս	9·000		
Վան	7·000		
Պինկէօլ	1·000	11·000	19·000
Սվազ	28·000	14·000	29·000
Կիւմիւշհանէ	2·000	2·000	11·000
Կարս	14·000	45·000	111·000
Էրզրում	31·000	4·000	7·000
Մալաթիա	21·000	22·000	34·000
Ամասիա	11·000	53·000	110·000
Սամսոն	30·000	42·000	104·000
Ուրֆա	29·000	13·000	42·000
		38·000	115·000
	183·000	37·000	73·000
		281·000	657·000

1927 – 1945, 18 տարուան ընթացքին բնակչութիւնը 2·53 անգամ աւելցած է , իսկ 1945 – 1965ի քսան տարուան չրջանին , բնակչութեան աճումը եղած է 3·34 համեմատութեամբ :

Մերսին	21·000	33·000	96·000
Ատանա	73·000	100·000	317·000

Երբ Անգարա կ'որոչէ, 1927, 1945 եւ 1965 թուականներուն համար , թէեւ կասկածելի , սակայն տրամաբանական հիմք մը կարելի է առաջ քչել, որովհետեւ այս չրջանները վաճառաչահ կեդրոններ ըլլալով ամէն կողմէ — մանաւանդ արեւելեան նահանգներէն — ժողովուրդը, անընդհատ , դէպի այս չրջանները կը խուժէ ... պակսեցնելով իր ծննդավայրին բնակչութեան թիւը :

Քաղաքագրթուած, երկիրներու մէջ , ընդհանրապէս , կեանքի միջինը 60 · 65 է, չատ քիչ անգամ՝ 65–70 : Թուրքիոյ մէջ, այս թիւը 50էն վեր կարելի չէ որ բարձրանայ : Ասոր գլխաւոր պատճառը մանուկներու մահն է՝ զանազան պատճառներով, պատանիներու, մանաւանդ երիտասարդներու մահը թոքախտէ կամ այլ հիւանդութիւններէ :

Մանուկներու հիւանդութիւնները ծանօթ են. ծնողքներու տգիտութիւնն ու դէպի Գերմանիա կամ այլուր :

Անգարա – Առանա գիծին վրայ ծանօթ – Թացայ օթօպիւսի վարիչի մը : Էրզրումցի էր : «Էրզրում դրախտ է» : վստահեցուց , սակայն երբ հարցուցի , թէ ինչո՞ւ Էրզրումի գիծին վրայ չաչ – խատիր , «հոն ճամբաները չատ գէչ են , չատ գժուար է ... Արդէն զործ ալ չկայ հոն», պատասխանեց :

Գործ չկայ, որովհետեւ չրջադարձ – թիւն չկայ , որովհետեւ Մարդ չկայ : Ու սա չարժավարին նման ամէն էրզրումցի իր տունն ու տեղը ձգած՝ հեռանալ կ'ուզէ :

Հակառակ այս իրողութեան, Անգարա կ'ուզէ, որ իրրեւ ճշմարտութիւն ընդունինք վարի վիճակագրութիւնը :

Մտորեւ՝ քանի մը քաղաքներու բնակչութեան թիւը , ըստ 1927ի 1945ի եւ 1965ի վիճակագրութեանց : Տիճդաղելին այն է , որ 1965ի մարդահամարը տուող աղբիւրս ... այդ թուականէն ի՛նչ մը տարի առաջ տպուած է ...

Ինչպէս կը տեսնուի, Անգարա կ'ուզէ, որ իրրեւ ճշմարտութիւն ընդունինք վարի վիճակագրութիւնը :

Մտորեւ՝ քանի մը քաղաքներու բնակչութեան թիւը , ըստ 1927ի 1945ի եւ 1965ի վիճակագրութեանց : Տիճդաղելին այն է , որ 1965ի մարդահամարը տուող աղբիւրս ... այդ թուականէն ի՛նչ մը տարի առաջ տպուած է ...

Ինչպէս կը տեսնուի, Անգարա կ'ուզէ, որ իրրեւ ճշմարտութիւն ընդունինք վարի վիճակագրութիւնը :

Մտորեւ՝ քանի մը քաղաքներու բնակչութեան թիւը , ըստ 1927ի 1945ի եւ 1965ի վիճակագրութեանց : Տիճդաղելին այն է , որ 1965ի մարդահամարը տուող աղբիւրս ... այդ թուականէն ի՛նչ մը տարի առաջ տպուած է ...

ՀՈՂՎԱԾՏԻԿ

Անցեալ չաբաթ մեզմէ անդարձ մեկնեցաւ Սէնթ Անթուանի, Մարսէյլ , մեր նուիրեալ ընկերներէն Գրիգոր Մանուկեան :

Ողբացեալը ծնած էր Վան չուրջ վաթսուն տարի առաջ : Փոքր տարիքէն մնացած էր որբ՝ ճակատագրով իր սերունդին վիճակուած դառնութիւններն ու ողբեր – գական կեանքը :

Զորս տասնամեակներէ ի վեր հաստատուած էր Մարսէյլ, ուր իրրեւ հաւատաւոր Դաչնակցական միչտ ալ կատարեց իր Հայու պարտականութիւնները :

Նկարագրով համեստ էր եւ ընկերասէր : Անոնցմէ էր, որ կը սիրեն աչխատիլ իրենց ուժերուն չափով՝ լռիկ մնչիկ :

Հանգիստ իր տանջահար հոգւոյն :

Գ. Մ.

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Անոնք որ կը կարդան՝ չատ բան պիտեն իսկ անոնք որ կը դիտեն, չատ աւելի պիտեն :

ՏԻՄՄ. ՈՐԴԻ

×

Մարդու չհաւնողը չատ աւելի դըժբախտ է, քան անիկա՝ որուն մարդ չի հաւնիր :

ԼԱՌՈՇՖՈՒԿՕ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՀԱՆԳՍՏՈՒԹԵԱՆ ՍԿԻԶԲԸ

Պարոն Մատըլէն Ֆանթինը նոյնիսկ իր բնակարանին մէջ հաստատած հիւանդապատուանը ղրկեց : Ննամուելու համար դիմուելեան քոյրերուն չանձնեց, որոնք անկողին ղրին Ֆանթինը: Մսկալի տենդ մը կպած էր վրան: Գիչերուան մէկ մասը բանդագուչելով եւ բարձրաձայն խոսելով անցուց : Բայց վերջապէս քնացաւ :

Հետեւեալ օրը կէսօրին մօտ երբ արթնցաւ Ֆանթին, անկողնին քով չնչացուցիչ մը լսեց, վարագոյրը մէկդի ըրաւ եւ Մատըլէնը տեսաւ որ իր գլխուն վերեւ բանի մը կը նայէր : Այս նայուածքը գթութեամբ եւ վիչտով համակուած էր եւ կ'աղերսէր : Ֆանթին ուզեց տեսնել թէ ի՛նչ կը նայի . տեսաւ որ պատին վրայ կախուած խաչելութեան պատկերի մը կը նայէր :

Ալ այսուհետեւ Ֆանթինի համար տարբեր մարդ մըն էր ան :

Կը կարծէր թէ լոյսով ողողուած է Մատըլէն : Անկա կարծես աղօթք կ'ընէր խորին լռութեամբ : Երկար ժամանակ Ֆանթին անոր նայեցաւ առանց ընդմիջել համարձակելու անոր աղօթքը : Վերջապէս վեհերոտութեամբ մը ըսաւ .

— Ի՞նչ կ'ընէք հոդ :

Պ. Մատըլէն մէկ ժամէ ի վեր հոն կանդնած էր : Կը սպասէր որ Ֆանթին արթննայ : Զեռքը բռնեց, երակին զարկը քննեց եւ պատասխանեց .

— Ի՞նչպէս էք :

— Լաւ եմ, քնացայ, ըսաւ Ֆանթին : կարծեմ թէ աւելի ապրիկ եմ : Բան մը չէ, չուտով պիտի ապրինամ :

Մատըլէն իրր թէ նոր լսելով Ֆանթինի առաջին հարցումը, պատասխանեց .

— Սա վերի նահատակին աղօթք կ'ը – նէի : — Սա վարի նահատակուհիին համար, չարունակեց միտքով :

Պ. Մատըլէն թէ դիչեր եւ թէ առաւ չարունակ տեղեկութիւն առած էր Ֆանթինի վրայ : Ալ ամէն բանի տեղեկացած էր : Ֆանթինի պատմութիւնը իր բոլոր կսկծալի պարագաներովը դիտէր : Ուստի չարունակեց .

— Շատ տառապանք կրած ես, խե՛ղճ մայր : Ո՛չ, մի արտնջար, հիմա ալ ընտրեալներու օժիտն ունիս : Մարդիկ այս կերպով հրեչտակներ կը կազմեն : Ցանցանքը իրենցը չէ . ուրիչ կերպով կազմել չեն դիտեր : Գիտցիր որ երկնից առջին ձեւն էր այն դժոխքը ուրկէ ազատեցար : Պէտք էր նախ անկէ անցնիլ :

Մատըլէն խորին հառաչանք մը հանեց : Իսկ Ֆանթին անոր նայելով կը ժպտէր այն վեհ ժպիտով որու երկու ակռայ կը պակսէր :

Մեհեռոյն դիչերը ժամկէր նամակ մը գրած էր : Հետեւեալ օրը առաւօտ նոյն նամակը անձամբ Մ...ի նամակատունը յանձնեց : Նամակը փարիզ պիտի երթար եւ հասցէն սա էր . «Առ Պ. Շապիւյէ, քարտուղար ոստիկանութեան պաչտօնէի» : Եւ որովհետեւ ամէն մարդ լսած էր պահնորդարանի դէպքը, նամակատան տեսուչը եւ ուրիչ քանի մը անձինք ո – րոնք նամակը երթալէն առաջ տեսան եւ հասցէէն ժավէրի վերը ճանչցան, կարծեցին թէ իր հրաժարականը կուտար այդ նամակով :

Պ. Մատըլէն խակոյն թէնարտիէներուն նամակ մը գրեց . Ֆանթին հարիւր քսան ֆրանք պարտք ունէր անոնց : Մատըլէն երեք հարիւր ֆրանք դրկեց, գրելով ա – նոնց որ իրենց առնելիքը նոյն դումարէն առնեն եւ մանուկը չուտով Մ... բերեն ուր իր մայրը հիւանդ էր եւ կ'ուզէր որ բերուի ան :

Թէնարտիէ երբ առաւ դումարը, հրապուրեցաւ : — Կնի՛կ, ըսաւ կնոջը, մանուկը թող չտանք : Կը տեսնեմ որ այս արտոյտը կաթնտու կով մը պիտի ըլլայ : Հասկցայ, կ'երեւայ թէ մայրը միամիտ սիրող մը պտած է :

Պատասխանը դրեց՝ հինգ հարիւր քսան ֆրանքի կանոնաւորապէս չինուած հաչիւ մը դրկելով : Այս հաչիւին մէջ երկու անվիճելի ցուցակ կար եւ դրեթէ երեք հարիւր ֆրանքէ աւելի էր երկուքին դումարը . մին բժիչկինն էր, միւսն ալ դեղավաճառին : Ատանց մին իրր բժիչկ հոն տարած էր եւ միւսն ալ դեղ տուած էր Ագելմային եւ Լիսոնինին, որոնց երկուքն ալ անդամ մը երկարատեւ հիւանդութիւն մը կրեր էին : Ինչպէս լսինք արդէն, Քոզետ հիւանդացած չէր : Ուստի ցուցակներուն մէջի անունները միայն փոխուեցան : Թէնարտիէն հաչիւին տակ դրեց . «Առ հաչիւ երեք հարիւր ֆրանք ընդունեցայ» :

Պ. Մատըլէն անմիջապէս երեք հարիւր ֆրանք եւս դրկեց եւ դրեց .— Շո՛ւտ ըլլք, բերէ՛ք Քոզետը :

ՎԻՒԳՈ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Արեգնազ Քէպէլեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Գազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Իզվէճեան եւ զաւակները, Օր. Մարի Քէպէլեան, Պ. Պետրոս Քէպէլեան, Այրի Տիկին Սաթենիկ Պոտէ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Աուաթ եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՊԷԼԵԱՆԻ
(Չէնկիլէրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 31ին, 84 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Յունուար 3) ժամը 13·30ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը :

Հասցէ.— 47 Բիւ Փաքրէթ :

Որեւէ մահազդ զրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Օր. Մինասեան Եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ իր ծնողքին՝ Տէր եւ Տիկին Մինասեանի (Լիոն) :

×

Տիկին Նատիա Կարապետեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Զգօն Պայսամեանի (Լա Սէլ – Սէն – Քլու) :

« ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ »

Պ. Ժամագործեան հազար Ֆր. կը նուիրէ «Աղաճանեան Որբանոցին», Փարիզի Ս. Խաչ Ժողովրդապետութեան միջոցաւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ա. Հ. Բալուեան եւ իր զաւակները Ռիթա եւ Արմիկ Բալուեան, Տէր եւ Տիկին Լ. Պապանեան եւ որդին ու իր ընտանեկան բոլոր պարագաները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն, մասնաւորապէս Տոքթ. Գրիգորեանի, Տոքթ. Ա. Աբգարեանի, Տիկին Արփիկ Միսաքեանի, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ վարչութեան, Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան, Գրողներու Միութեան, ինչպէս նաեւ բոլոր թերթերու խմբագրութեանց եւ բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագիրով, թէ նամակով ու նուիրատուութիւններով ցոյց տուին իրենց անկեղծ զգացումները, բաժնելով իրենց սուգը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզական Միութեան մահացեալ բոլոր անդամներուն յիշատակին : Այս Կիրակի (7 Յունուար), Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ընտանեկան պարագաներն ու հասարակութիւնը ներկայ գտնուելու արարաղութեանց :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Ամէն Չորեքշաբթի եւ Կիրակի օրերը, 15 վայրկեան տեւող հայկական ձայնասփռում կը կատարուի Վատիկանի Ռատիոկայանէն, երեկոյեան ժամը 16·50ին, իտալական ժամով՝ որ կը պատասխանէ Միջին – Արեւելքի եւ Պալքանեան երկիրներու ժամը 17·50ին, իսկ Հայաստանի ժամը 19·50ին :

Վերոյիշեալ ձայնասփռումը կը կատարուի հետեւեալ ալիքներու վրայ. Կարճ ալիք 25,55 եւ –9,84 մեթր — Միջին ալիք՝ 196 մեթր :

Սիրով կ'ընդունուին ոչ – քաղաքական բնոյթ ունեցող բոլոր լուրերը :

Adresse : Sezione Armena
Radio - Vaticana (Roma)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յովհ. Կարապետի Պոստանեան, կեսարացի, որ Լիոն կը բնակի, մօրը անունը Նուրիցա : Զինքը կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Թադէոս Կարապետի Պոստանեան (Պաղտատ) : Հասցէն.—

Haïg Bostanian
327 Bustan Khas
BAGHDAD (IRAQ)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՆ
ՕՐԵՐՈՒ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Ուրբաթ, (5 Յունուար). Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Սկիզբ ժամերգութեան եւ Ընթերցուածներու՝ երեկոյեան ժամը 3·30ին : Ընթերցուածները պիտի կարդան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները : Պատարագ՝ ժամը 5ին :

Կը պատարագէ՝ ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ :

Շաբաթ (6 Յունուար). Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 7·30ին, Բազմաձայն Ս. պատարագ՝ ժամը 10ին, Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Պատարագի աւարտին կը կատարուի Ջրգրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Յիշատակ Մեռելոց : Ս. Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Պատարագի աւարտին կը կատարուի մասնաւոր հոգհեանդիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց :

Շաբաթ, (13Յունուար).— Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին, Յետ պատարագի Առաջնորդարանի սրահին մէջ կը կատարուի տնօրհնէք :

×

ԼԻՈՆ Ս. ՅԱԿՈԲ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը 15·30, Ընթերցուածք 16, պատարագ 16·30, Նախատօնակ 17·30 :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, պատարագ 10 : Կարգ Ջրօրհնէք 12·30 :

Երկուշաբթի (8 Յունուար).— Մեռելոց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին, պատարագ 10 : Հոգեհանդիստ 11 :

Ծանօթ.— Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ, Կիրակի, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Դ. Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ, Ս. ՅԱԿՈԲ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց, պատարագ, երեկոյեան ժամը 6ին :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Ծնունդ, ժամերգութիւն 8·30ին, պատարագ 10, Ջրօրհնէք 11·30 :

Երկուշաբթի, (8 Յունուար).— Մեռելոց, ժամերգութիւն եւ հոգեհանդիստ, ժամը 9ին, Գերեզմանօրհնէք, ժամը 11 – 12, Օքանէի գերեզմանատուն, ժամը 14ին Սէն Լուի գերեզմանատուն :

×

Ս. ԳՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՎԱԼԱՆՍ)

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 6ին :

Կիրակի, — Տօն Ծննդեան եւ մկրտութեան Յիսուսի եւ Քրիստոսի, առաւօտեան ժամերգութիւն 8·30, պատարագ 10 :

ՏԷՍԻՆ.— Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 5ին :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Ս. Ծնունդի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք, ժամը առաւօտեան 8·45ին : մասնակցութեամբ տեղւոյս երգչախումբին :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30 : Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է :

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան
Վարչութիւն

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, Կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղին Յունուար 7ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը, ժամը 4ին :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

×

ՊՈՒԼ. OSSO

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղին, Կիրակի Յունուար 7, ժամը 3ին, Ռեսթորան տը լա Քոլոն, 347 Բիւ տը Լիոն, Մարսէյլ :

Կը նախագահէ՝
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին արենոյշները խմբապեհուհիներով :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մանուկներու օրը կը տօնուի 7 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ : Հովանաւորութեամբ՝
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ
Նախագահութեամբ՝
Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔԻ

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Մելիքեան 15 Ֆր. կը նուիրեն «Հայաստանի», Հրանդ Բալուեանի մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԿԻՐԱԿԻ (7 Յունուար), հանդիսաւորութիւն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան : Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ, ժամը 10·30ին : Կը պատարագէ եւ քարոզէ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

ՇՔԵՂ ԸՆԹՐԻՔ
ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Կազմակերպուած Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Շաբաթ 13 Յունուար ժամը 20ին, Շաթօ Տէ Ֆլէօրի մէջ : Ճաշագին՝ անձգլուխ միայն քսան Ֆրանք : Հանդանակութիւն չկայ : Փարքինկի շատ լայն հնարաւորութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապահովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր Մշակութային Միութեան սարքած աւանդական Տօնածառ ճաշապարին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին, Կիրակին, ժամը 16էն կէս գիշեր Օթէլ Ֆարօի շքեղ սրահներուն մէջ,

71, Bld. Charles-Livon

Կերուխում, խրախճանք եւ պար եւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեան, հեռ. 48–85–60, Պ. Արսլան հեռ. 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ. Եավէրին, հեռ. 20–26–74 :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 Ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI 4 JANVIER 1968
LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11101 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.101

ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՇՈՒՆՉՈՎ, ՅԱՒԵՐԺԱԿԱՆԻՆ ՀԵՏ

Օրուան մարդը սպիտակափառ մօրուքով պատկառելի ծերունին է, որուն դաւազանը կը բախի վերանորոգուող կեանքի սեմին : Ու Նոր Տարուան հետ, մարդկային միտքը կը բացուի նոր խորհրդածութիւններու առջեւ : Պահ մը կը սթափին ամէնէն անտարբերներն ու թմրածներն անդամ՝ Կաղանդի իրիկուան մէջ, անցեալէն եկող ուրախ կամ տըխուր, բայց միշտ գեղեցիկ յիշատակներու վերյիշումով :

Ամէն մէկուն՝ ի՛ր Ամանորը, իր երազներուն չափ խոր, իր յոյսերուն չափ վառ, իր իտէալին չափ մեծ :

Մանուկներ կը խայտան սիրուն նուէրներու տեսիլքով, ու մեծերը, այդ մե՛ծ մանուկները կը գինովնան արբեցութեամբ մը ազնիւ, որ ցամքած հոգիներն իսկ կը լեցնէ խնդութեան գինիով :

Այս այն պահն է, երբ ուրախութիւնը կը խառնուի տրտմութեան ու թախիծին, որքան ալ առատ հոսի գինին սեղաններուն վրայ եւ հոգիներուն մէջ: Յուզումը կը սեղմէ կոկորդը, աչքերը կը տամկանան, հի՛ն, հի՛ն յիշատակներ կուգան պահանջելու իրենց իրաւունքը գոյութեան :

Հանդրուան մը այս, հանդիսաւոր պահ մը խորախորհուրդ՝ կեանքի անծայր ճամբուն վրայ :

Ու տակաւին, առօրեայէն վեր սլացք մը այսօր : Բոլորի՛ն համար : Մեծին ու պզտիկին : Ու մեծերուն մէջ՝ ամէնէն սկեպտիկներուն անդամ : Նորերը աստիճան մը եւս կը բարձրանան կեանքի սանդուխէն, հիները աստիճան մը աւելի կ՝իջնեն : Ոմանց կեանքին վրայ տարի մը կ՝աւելնայ, ուրիշներէն տարի մը կը պակսի :

×

Տարի մըն ալ անցաւ մարդոց որդիներուն կեանքէն : Անցնող երեք հարիւր վաթսուն եւ հինգ օրերու ընթացքին, աշխարհ լեցուեցաւ նոր ծնունդներով, պալատներ ու խրճիթներ շէնցան նորածիններու ճռուողիւնով : Հեռացան ուրիշներ այս անցաւոր աշխարհէն: Ոմանք՝ տարիներու բեռան տակ կքած, ուրիշներ՝ դեռ երիտասարդ, կեանքի գարունը հազիւ բոլորած կամ երազներու տարիքին մէջ :

Ու կեանքը շարունակուեցաւ, պիտի շարունակուի այսպէս՝ հնազանդելով բընութեան անյեղլի օրէնքին :

Պիտի շարունակուի առանց ցնցումի, որովհետեւ կեանքը ժամանակաչափ չունի : Անհունէն եկած՝ կը դիմէ անհուն :

Մարդն է որ տարիներու բաժնած է զայն, ժամանակի գետին վրայ նետելով կամուրջներ, այդ կամուրջներուն հանդրուանին վրայ, անոնց սեմին՝ կազմելու համար իր հաշուեկշիռը :

Այլապէս, ինչո՞վ կը տարբերի Նոր Տարին նախորդէն, որ պիտի երթայ թաղուիլ ժամանակի անհունութեան մէջ, դառնալու համար պատմութիւն մարդոց, անվերադարձ օրերու շղթայ, անցեալ ժողովուրդներու :

Կը խանդավառուինք բոլորս, կը շնորհաւորենք զիրար, մեր շրթներուն վրայ միայն մաղթանքներ կան այս դիշեր ու սիրոյ համբոյրներ կը դրոշմուին տաք այտերու վրայ. բայց բոլորս ալ դիտենք, կեանքը այդպէս սորվեցուցած է, թէ, իրականին մէջ, ոչ մէկ նորութիւն կայ : Վաղը առաւօտ, պիտի ծագի նոյն արեւը ու մեղի պիտի զրկէ նոյն ճառագայթները, որոնք մեռնող տարուան վերջին մայրամուտը բոցավառեցին :

Տարին անդամ մը սակայն, առիթ կը տրուի մեզի՝ յետադարձ ակնարկով մը չափելու կտրուած ճամբան: Տեսնելու՝ ուրկէ՛ եկած ենք, ի՛նչ ճամբաներէ անցած, հասնելու համար այսօրուան, որ վաղը պիտի ըլլայ երէկ, ու այսպէս շարունակ, մինչեւ վախճանը ժամանակներու :

Գօտեպնդումի պահն է այս՝ ի խնդիր նոր արշաւներու : Այդ գօտեպնդումը, ներքին այդ զօրացումը պիտի գայ մեր անդրադարձներուն անկեղծութենէն: Նոր Տարուան խորհուրդը ի զուր պիտի ըլլայ, եթէ մեզմէ իւրաքանչիւրը անձնապէս ու բոլորս՝ հաւաքաբար, չանդրադառնանք մեր անհատական եւ ազգային կեանքին, չնստինք հայելիին առջեւ, հաշիւ տալու : Չօգտուինք փորձառութեան ու հասունութեան այն յաւելեալ հարստութենէն, որ անցող տարին կը ձգէ մեզի :

Հին ուխտերու եւ սրբազան որոշումներու վերանորոգման պահն է այս, երբ կամքերը կ՝արթննան ու կը լարուին :

Նոյնն է պարագան ժողովուրդներու համար : Վա՛յ այն ժողովուրդներուն, որոնք իրենց մէջ չեն զգար վերանորոգուելու եւ թարմանալու ուժը, որոնք չեն ըմբռներ ժամանակի ոգին, չեն քալեր ժամանակին հետ : Ուշ կամ կանուխ դատապարտուած են իյնալու պատմութեան ճամբաներուն վրայ՝ դառնալու համար անցեալի փառքերուն ցոլքերը միայն :

Կը մնան ու կը գոյատեւեն անոնք, որոնք իրենց յաղթական երթը կ՝առաջնորդեն, Նոր Տարիներու բացած ճամբաներէն, առանց սակայն շփոթելու անցաւորը մնայունին, ժամանակաւորը յաւերժականին հետ : Որովհետեւ ճըշմարտութիւններ, արժէքներ, դաղափարներ ու իտէալներ կան, որոնք չեն հիննար, չեն մաշիր : Ատեն մը կը ծածկուին անոնք, բայց երբ կիրքերը հանդարտին, դարձեալ երեւան կուգան, աւելի շքեղ, աւելի լուսափառ :

Այդ արժէքներէն մէկը՝ հոգեկան հարըստութիւնն է մեր ժողովուրդին, ազատ ու անկաշկանդ ապրելու իր դարաւոր երազը :

Մենք այդ երազէն կը ստանանք մեր ուժը, շքեղ գալիքներու մեր անմար լոյսը, որ անծանօթ ու բարի ձեռք մը, մութ դիշեր մը, վառեց Արագածի կատարին՝ լուսաւորելու համար յաւիտենականութեան ճամբան անխոնջ ուղեւորին :

Հայ ժողովուրդին :

« ԱԶԴԱԿ »

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՆՍԸՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

ՏՈԼԱՐԸ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ, ՈՍԿԻՆ ԿԻՅՆԱՅ

Միացեալ Նահանգներու մէջ, հակազդեցութիւնները տարբեր են, ըստ շրջանակներուն : Այսպէս, ելմտական շրջանակները աննպաստ են, ճարտարարուեստի մէջ վերապահ են եւ նպաստաւոր Քոնկրէին մէջ :

Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ, Ճոնսընի ըրած յայտարարութիւններէն ետք, տոլարը բարձրացաւ 4, 9· 140ի հասնելով : Ընդհակառակն ոսկին սկսաւ իյնալ :

Արտասահմանի մէջ հետեւեալ հակազդեցութիւնները կան :—

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.— Ընդհանրապէս զոհ են, դաշնակցային Դրամատունը կը խորհի թէ ձեռք առնուած խիստ միջոցները «լաւ եւ անհրաժեշտ» են եւ պիտի օժանդակեն հանդարտեցնելու ոսկիի շահագործումները :

ԻՏԱԼԻԱ.— Ելմտական նախարարը՝ Քոլոմպօ յայտարարած է թէ իր երկիրը համաձայն էր որեւէ միջոցի որ կը ձգտի բարելաւել ամերիկեան տնտեսութիւնը եւ ամրապնդել տոլարի վիճակը : Իտալիա կ՝ընդունի աննպաստ հետեւանքները որ պիտի ըլլան իր իսկ տնտեսութեան համար : « Դժուար է, աւելցուցած է Քոլոմպօ, կարծիք մը յայտնել ձեռք առնուած միջոցներու ամբողջութեան վրայ, բայց նախագահ Ճոնսընի որոշումը խելացի կը թուի »:

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ.—Յուսախաբ են այն շրջանակները որոնք զբօսաշրջիկութեան պատասխանատու են: Ասոնցմէ մէկը յայտարարած է.— Ասիկա չի վայելեր մեծ ժողովրդապետութեան մը ոգիին: Աւելի պարզ էր եւ ազատական աւելի մեծ թիւով Եւրոպացի քաշել Ամերիկա » :

Ֆրանսա չի խորհիր թէ պիտի նեղուի զբօսաշրջիկի տեսակէտով, տրուած ըլլալով որ Ֆրանսա այցելող երկու Ամերիկացիներէն մէկը՝ գործով կուգայ :

× Նոր դրամագլուխներու փոխադրութեան վրայ դրուած սահմանափակումները բաւական փոփոխութիւններ պիտի ըստեղծեն : Նպաստաւոր դրութիւն մը պիտի գործադրուի սակայն Ճափոնի, Մեծն Բրիտանիոյ, Քանատայի եւ Աւստրալիոյ համար :

ՍՐՏԻ ՆՈՐ ՊԱՏՈՒԱՍՏԸ

Փրոֆ. Պառնար Երեքշաբթի օր կատարեց երկրորդ գործողութիւնը, սրտի փոխարկումի : Հիւանդը 58 տարեկան, Ֆիլիփ Պլայպերկ շատ ծանր վիճակի մէջ էր Թրոմպոզ ֆոռոնէռի իբրեւ հետեւանք: 24 ժամ է կ՝ապրի 24 տարեկան խառնածինի մը սրտով :

Հակասութիւն մը կայ անշուշտ երբ մըտածենք թէ Երկուշաբթի ամբողջ օրը, Փրոֆ. Պառնար եւ իր գործակիցները անհամբեր կը սպասէին որ արկածով մէկը մեռնի, որպէսզի կարենան սիրտը առնել եւ փոխադրել : Այլ ու պարզ խօսքով կը սպասուէր որ մէկը մեռնի, որպէսզի ... ուրիշ մը չմեռնի ...:

Այս անդամ ալ 24 տարեկան երիտասարդի մը մահն է որ զուցէ փրկէ 58 տարեկան մարդ մը : Հաուփթ, 24 տարեկան խառնածին մըն է, որ ուղեղային արիւնահոսութիւն ունեցած է ծովափը: Սիրտը կեցած էր, բայց արուեստական շընչառութեամբ կարելի կ՝ըլլար կրկին ճամբայ հանել ու քիչ ետք կատարել փոխարկումը (այս մասին մեր աշխատակիցը՝ Բժ. Լեւոն Գրիգորեան շահեկան յօդուած մը ունի որ լոյս կը տեսնէ մեր վաղուան թիւով):

Կրնայ ըլլալ որ բժշկական եւ գիտական գետնի վրայ քիչ մը անտեղի թուի այսքան լուրջ գործողութեան մը շուրջ եղած ծանուցումն ու աղմուկը, բայց Փրոֆ. Պառնար, որ ծագումով Հրեայ է, կը խոստովանի թէ այդ ձեւով է որ դրամ կը ստանան շարունակելու համար իրենց գործը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՈՆԵԱՅԻ Արքեպիսկոպոսը, Կարդինալ Լեռքառօ յայտարարած է ամանորի իր քարոզին մէջ թէ Միացեալ Նահանգները պէտք է դադրեցնեն իրենց ռըմբակոծութիւնները :

ՆՈՒՊԱՐ ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ սրտի տագնապ մը անցուցած է եւ ջնջած բոլոր ժամադրութիւնները : Կը հանդստանայ Կռասի իր տան մէջ : 72 տարեկան է :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ երեք զօրավարներ ազատ արձակուեցան : Մասնակցած էին թագաւորին ձախողած պետական հարուածին :

ԵՐԵՒԱՆ - ՊԷՅՐՈՒԹ ՀԵՌԱՏՊԱԿԱՆ ԿԱՊԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երեւան – Պէյրութ հեռատպական կապի հաստատման առթիւ, ԹԱՍ գործակալութեան Լիբանանի տնօրէն Պ. Փեթր Եկորով իր բնակարանին մէջ տուաւ ընդունելութիւն մը, ի պատիւ Հայաստանի հեռագրական գործակալութեան տնօրէն Պ. Արտաւազդ Խաչիկեանի :

Ջերմ մթնոլորտի մէջ, ընդունելութեան ներկայ եղան Լիբանանի տեղեկատուութեան նախարարութեան տնօրէն Էմիր Հարես Շեհապ, Մամլոյ սենտիքայի վարչութեան նախագահ Պ. Ռիատ Թահա, ինչպէս նաեւ «Արարատ», «Զարթօնք», « Այդ », «Սփիւռք» եւ «Ազդակ» թերթերու պատասխանատուները :

Յետ հիւրասիրութեան, հիւրերը հրաւիրուեցան կողքի սրահը, ուր դասաւորուած էին հեռատիպ մեքենաները :

Հեռատպական կապի պաշտօն. բացումը կատարեց Պ. Արտաւազդ Խաչիկեան: Այնուհետեւ, հեռատիպը սկսաւ հաղորդել լիբանահայութեան ուղղուած ողջոյնի հեռագիրները Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահ Վիքտոր Համբարձումեանի, սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Յարաբերութիւններու կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեանի եւ վաստակաւոր արուեստագէտներ նկարիչ Մարտիրոս Սարեանի ու երգչուհի Գոհար Գասպարեանի :

Ներկաները շնորհաւորեցին Պ. Խաչիկեանը, այս գեղեցիկ եւ օգտակար իրագործման համար :

Նոյն օրը, դիշերը, Հ. Մ. Մ.ի Տան մէջ տեղի ունեցաւ յատուկ հանդիսութիւն, հայ մամուլի պատասխանատուներուն եւ հրաւիրեալներու ներկայութեան :

«ԱԶԴԱԿ»

ԴԱՆԻՈՅ թագուհին Հռոմ հասաւ, իր աղջիկը տեսնելու համար (Յունաստանի թագուհին) :

ՔԻԶԻՆԿԷՐ յայտարարեց թէ Անգլիա պէտք է անդամակցի Հասարակաց Շուկային :

ԱՆԳԼԻՈՅ գաղտնի դիւաններու (1923 – 1937) հրատարակութիւնը կը կատարուի քսան տարի աւելի կանուխ քան ինչ որ նախատեսուած էր :

ԱՄԱՆՈՐԻ օրերուն կառքի արկածները շատ եղած են եւ մեծ մասը եղերական : Սառած ճամբաները եւ վարողներու անխոհեմութիւնը պատճառ եղած են որ մեռեալներու թիւը շատ կարեւոր ըլլայ: Արդարեւ առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն, որ վերջնական բնոյթ չունէր, 120 մեռեալ կար : Ասոնց մէջ յիշենք Կի Պոնիֆասը, ռըկպիի միջազգային, 30 տարեկան որ ծանրօրէն վիրաւորուած, արկածէն քանի մը ժամ ետք մեռաւ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ, դիւանագիտական մարմնի ոչ ներկայացուցիչ ամանորի շընորհաւորութիւններ ներկայացուցած է խնամակալ Զօյթաքիսի: Աթէնքի եկեղեցւոյ Թէ Տէումին, հրաւիրուած զինուորական կցորդներէն միայն ազգ. Չինաստանի կցորդը ներկայ եղած է եւ ամերիկեան զինուորական պատուիրակութեան ներկայացուցիչները որոնք դիւանագիտական կանոնագրի ենթակայ չեն : Թագաւորը Հռոմէն տուած է Ամանորի իր պատգամը, յոյն ժողովուրդին, ուր շեշտած է թէ «մենք, Յոյներս, ազատութեան եւ դեմոկրատ կառավարութեան կառչած ենք, աւելի քան մեր կեանքին իսկ » :

ՊԱՏԱՀԱԿ ՉՈՒՐԵՐ

ԵՒ

ԸՆԹԱՑՈՂ ՉՈՒՐ

ՊՈՏՏԱՏՈՒ ԿԵՆ ԴՆԿՈՒՄՆ

ՄԱՐՋՈՒՄ ՄԱՐՋ

ՅԱՈՒԱՐԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ ՆԱԽՕՐՈՔԻ ՀԱՄԱՐ

Մենք հին մարդ ենք, մեզ համար ամեն բան հին է, ամեն բան ծանոթ։ Ամեն առավոտ նույն բանը, ամեն երեկո նույն բանը։ Ամեն տարի նույն բանը։ Ամեն տարի նույն ցուրտ ձմեռը, նույն ձյունը, նույն սառցակալած ջուրը, նույն սառցակալած ձեռքերը, նույն ոտքերը, նույն ականջները

ՅԱՂՎԱԾՔԸ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ԳՎԱՐԴ ՊԱՏՄԱԾՔ

—*—

ԳՈՒԺԴԻՆ

ԺԱՄԵՑ ԳՎԱՇՈՒՆ

—*—

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ՅՈՎՀԱՆ ՇԻՐԱԶԻ

— Ասիկա ալ չեմ դիտեր, ինչո՞ւ համար։ Ես ինձ համար ամէն բան ըրի։

Էրդալ ամէն բան ըրած էր ինքզինքին համար։ Ամէն բան ըրած էր, որպէսզի ինքզինքը ապահովէ։ Ան կը կարծէր, որ ինքզինքը ապահովելու համար ամէն բան ըրած էր

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Լիւսի Սերոբեան եւ աղջիկը Օր. Շանթալ Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Պարդեւ Սերոբեան կը հաղորդեն թէ այս Կիրակի (7 Յունուար) հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն, հօր, եւ զաւկին՝

ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարեդարձին առթիւ :

Ի գիտութիւն իր յիշատակը յարգողներուն :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզական Միութեան մահացեալ բոլոր անդամներուն յիշատակին : Այս Կիրակի (7 Յունուար), Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ընտանեկան պարագաներն ու հասարակութիւնը ներկայ գտնուելու արարաղութեանց :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Մանուկ Մանուկեանին եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Մանուկեանին, նոյնպէս զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Տիգրան Փէհլիվանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կիւրիւնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, հեռագրով, կամ մամուլով մասնակցեցան իրենց սուգին, իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ՄԱՐԻԱՄ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

×

Այս տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեան հարիւր Ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի եւ 50 Ֆր. «Հայ–Բոյժ»ի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղէն, Օգափոխութեան կայանին համար :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Ամէն Չորեքշաբթի եւ Կիրակի օրերը, 15 վայրկեան տեւող հայկական ձայնասփռում կը կատարուի Վատիկանի Ռատիոկայանէն, երեկոյեան ժամը 16·50ին, իտալական ժամով՝ որ կը պատասխանէ Միջին – Արեւելքի եւ Պալքանեան երկիրներու ժամը 17·50ին, իսկ Հայաստանի ժամը 19·50ին :

Վերոյիշեալ ձայնասփռումը կը կատարուի հետեւեալ ալիքներու վրայ. Կարճ ալիք 25,55 եւ –9,84 մեթր — Միջին ալիք՝ 196 մեթր :

Սիրով կ'ընդունուին ոչ – քաղաքական բնոյթ ունեցող բոլոր լուրերը :

Adresse : Sezione Armena
Radio - Vaticana (Roma)

×

Ամէն ամսուան 3րդ Կիրակին, ժամը 10·30ին հայկական պատարագ Վատիկանի ձայնասփիւռէն (31 մեթր, կարճ ալիք) : Այս ամիս Յունուար 21ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը
Կիրակի 3 Մարտ
կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահը, նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի, Յունուար 7-ին, ժամը 3ին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՆ
ՕՐԵՐՈՒ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Ուրբաթ, (5 Յունուար). Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Սկիզբ ժամերգութեան եւ Ընթերցուածներու՝ երեկոյեան ժամը 3·30ին : Ընթերցուածները պիտի կարդան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները : Պատարագ՝ ժամը 5ին :

Կը պատարագէ՝ ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ :

Շաբաթ (6 Յունուար). Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 7·30ին, Բազմաձայն Ս. պատարագ՝ ժամը 10ին, Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Պատարագի աւարտին կը կատարուի Ջրգրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Յիշատակ Մեռելոց : Ս. Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Պատարագի աւարտին կը կատարուի մասնաւոր հոգհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց :

Շաբաթ, (13Յունուար).— Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին, Յետ պատարագի Առաջնորդարանի սրահին մէջ կը կատարուի տնօրհնէք :

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ Ծննդեան պատարագ :

×

ԼԻՈՆ Ս. ՅԱԿՈԲ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը 15·30, Ընթերցուածք 16, պատարագ 16·30, Նախատօնակ 17·30 :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, պատարագ 10 : Կարգ Ջրօրհնէք 12·30 :

Երկուշաբթի (8 Յունուար).— Մեռելոց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին, պատարագ 10 : Հոգեհանգիստ 11 :

Ծանօթ.— Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ, Կիրակի, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Դ. Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ, Ս. ՅԱԿՈԲ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց, պատարագ, երեկոյեան ժամը 6ին :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Ծնունդ, ժամերգութիւն 8·30ին, պատարագ 10, Ջրօրհնէք 11·30 :

Երկուշաբթի, (8 Յունուար).— Մեռելոց, ժամերգութիւն եւ հոգեհանգիստ, ժամը 9ին, Գերեզմանօրհնէք, ժամը 11–12, Օքանէի գերեզմանատուն, ժամը 14-ին Սէն Լուի գերեզմանատուն :

×

Ս. ԳՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՎԱԼԱՆՍ)

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 6ին :

Կիրակի, — Տօն Ծննդեան եւ մկրտութեան Յիսուսի եւ Քրիստոսի, առաւօտեան ժամերգութիւն 8·30, պատարագ 10 :

ՏԷՍԻՆ.— Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 5ին :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Ս. Ծնունդի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք, ժամը առաւօտեան 8·45ին : մասնակցութեամբ տեղւոյս երգչախումբին :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30 : Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է :

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան
Վարչութիւն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, Կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղին Յունուար 7ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը, ժամը 4ին :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

×

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՕ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղին, Կիրակի Յունուար 7, ժամը 3ին, Ռեսթորան տը լա Քոլոն, 347 Րիւ տը Լիոն, Մարսէյլ :

Կը նախագահէ՝
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին արենոյշները խմբապեհուհիներով :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մանուկներու օրը կը տօնուի 7 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ : Հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ
Նախագահութեամբ՝
Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔԻ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԿԻՐԱԿԻ (7 Յունուար), հանդիսաւորութիւն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան, Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ, ժամը 10·30ին : Կը պատարագէ եւ քարոզէ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

ՇՔԵՂ ԸՆԹՐԻՔ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Կազմակերպուած Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Շաբաթ 13 Յունուար ժամը 20ին, Շաթօ Տէ Ֆլէօրի մէջ : Ճաշագին՝ անձգլուխ միայն քսան Ֆրանք : Հանգանակութիւն չկայ : Փարքինկի շատ լայն հնարաւորութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապահովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր. Մշակութային Միութեան սարքած աւանդական Տօնածառ ճաշապարին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին, Կիրակին, ժամը 16էն կէս դիշեր Օթէլ Ֆարօի շքեղ սրահներուն մէջ,

71, Bld. Charles-Livon

Կերուխում, խրախճանք եւ պար եւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեան, հեռ. 48–85–60, Պ. Արսլան հեռ. 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ. Եավէրին, հեռ. 20–26–74 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք
« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 Ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
5
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI
5 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11102 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.102

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԵԷՄԷՆԻ ՄԷՋ

Հակասական լուրերը իրարու կը յաջորդեն Եմէնի մասին : Ոչ մէկ յստակ դաղափար կարելի է ունենալ անցած-դարձածին մասին : Մէկ կողմէ միապետականները կը յայտարարեն թէ պաշարած են Սանաան (մայրաքաղաքը) մինչ Հանրապետականները կ'ըսեն թէ «ըմբոստները կը պարտուին ջախջախիչ կերպով» :

Ըստ Ճետահէն հասած լուրերու, Եմէնիթ միապետականները դրաւած են Սանաայի օդակայանը, ինչ որ կը հերքէ Եմէնի հանրապետական Ներքին նախարարը՝ Գնդ. Պարաքաթ, որ ճշդած է նաեւ թէ օդակայանը շրջապատող բարձրունքները «մաքրուած են» եւ միապետականները կը փախին հարիւրաւոր մեռեալներ ձգելով իրենց ետին :

Քաղաքական դետնի վրայ կը նկատուի որ Սանաայի իշխանութիւնները դառնութեամբ կը բողոքեն «հակահանրապետական եւ ոչ-բարեկամական» հաղորդումներուն դէմ զորս կ'ընէ Մոսկուայի ձայնասփիւռը :

Կ'ըսեն թէ Ռուսերուն տարած աշխատանքները երկրին մէջ ընդհատուած են, թէ միայն 28 ռուս փորձագէտ կը մնայ 900ին վրայ որ Եմէն կը գտնուէին :

Տասնեւչորս չին բժիշկներ փոխարինած են Ռուսերը, որոնք կը վարէին Սանաայի շրջանի հիւանդանոցները : Ծանօթ է որ Չինաստանի դեսպանատունը մայրաքաղաքին մէջ է մինչ խորհրդային դեսպանատունը Հօտետա կը գտնուի, Կարմիր ծովին վրայ : Ըստ հանրապետականներուն, Ռուսերուն մեծ մասը Գահիրէ հասած է : Հակառակ հանրապետականներու այս դժգոհութիւններուն, Մեքքէի ձայնասփիւռը կը դատապարտէր «Խորհ. Միութեան բացայայտ միջամտութիւնը Եմէնի գործերուն մէջ, ինչ որ սէուտական կառավարութիւնը չի կրնար տեւաբար անդիտանալ եւ կրնայ ստիպել որ վերաքննէ չէզոքութեան իր դիրքը, զոր որդեգրած էր Խարթումի համաձայնութենէն ետք »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՕՅ հաստատեց իր մէկ պաշտօնական բանբերին միջոցաւ, որ պատրաստ է բանակցելու, այն վայրկեանէն երբ Ամերիկացիք դադրեցնեն իրենց ռմբակոծութիւնները :

ՔԱՓԻ հիւանդին վիճակը գոհացուցիչ կը նկատուէր Հինգշաբթի առաւօտ, գործողութենէն 48 ժամ ետք: Տակաւին այցելութիւն չընդունիր :

ՄՈՍԿՈՒԱ կը հաստատէ որ Բրեժնեւի Գահիրէ ճամբորդութիւնը յետաձգուած է :

ՊՈԼԻՎԻՈՅ նախագահը՝ Պառիէնթոս, յայտարարած է Ցիւրիխի մէջ, ուր կը գտնուի որ պատրաստ է Ռեժիս Տըպրէն փոխանակելու Քուպա բանտարկուած Պոլիվացիի մը հետ, եթէ անշուշտ Պոլիվիոյ ժողովուրդը համաձայն ըլլայ : Հանրաքուէով պիտի առնէ ժողովուրդին կարծիքը :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մնայուն ներկայացուցիչը ՄԱԿի մօտ, յայտնեց թէ Իսրայելացիք դաղթականներու կայան մը ռմբակոծած են Յունուար մէկին: Կը ճշդէ որ երեք մեռեալ կայ եւ վեց ծանր վիրաւոր: Յորդանան կոչ կ'ընէ Ու Թանի որպէսզի աշխատի «վերջ դնել իսրայելեան ոճիրներուն» :

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքերը «առժամեայ կառավարութիւն» մը կազմած էին Նիկոսիոյ մէջ: Այս առթիւ Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան :

Կիպրոսի մէջ հիմնուեցաւ թրքական առժամեայ կառավարութիւն մը, որուն վարչապետ կարգուեցաւ Հանրապետութեան փոխ նախագահ Տոքթ. Ֆազըլ Քիւչիւք :

Որոշումը ծանուցուեցաւ զեկոյցի մը ձեւին տակ, եւ առաջին առթիւ հաղորդուեցաւ Պայրաք ռատիօկայանին կողմէ: Թրքական այս նոր գործադիր իշխանութիւնը ի զօրու է քանի մը օրէ, նպատակ ունենալով պաշտպանել Կիպրոսի Թուրքերուն իրաւունքները, մինչեւ որ լրիւ գործադրուին 1960ի Սահմանադրութեան բոլոր տրամադրութիւնները :

Արտաքին նախարարութեան բանբեր Օգթայ Իշճէն բացատրութիւններ տուաւ Կիպրոսի Թուրք համայնքին այս որոշման մասին, եւ ըսաւ թէ անհրաժեշտ էր այսպիսի կարգադրութիւն մը, հակասահմանադրական բոլոր արարքներուն վերջ տալու համար :

Ձեռնհասները կ'ըսեն թէ առաջին եւ կարեւոր քայլը նետուած է Կիպրոսի մէջ Թրքական անկախ պետութիւն մը հիմնելու համար եւ «Առժամեայ վարչութիւնը» այժմէն իսկ անկախ եւ անջատ կառավարութեան մը հանգամանքը ունի :

Կիպրոսէն տրուած այս լուրը երբ լըսուեցաւ Անգարայի մէջ, ռումբի մը ազդեցութիւնը գործեց եւ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց ժողովրդային եւ քաղաքական շրջանակներուն :

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ 11 ՆԱԽԱՐԱՐ ՈՒՆԻ

Կիպրոսի առժամեայ կառավարութիւնը տասնըմէկ նախարար ունի, եւ փոխ-վարչապետ կարգուած է ներկայացուցչական ժողովի նախագահ Բաուֆ Տէնքթաշ: Առժամեայ կառավարութիւնը որեւէ կապ չունի Մակարիոսի իշխանութեան հետ : Բացարձակապէս ինքնավար է եւ իր միջոցներով պիտի վարէ տնտեսական, դատական նոյնիսկ զինուորական գործերը: Պատրաստուած է ծրագիր – կանոնագիր մը, 19 յօդուածներէ եւ սկզբունքներէ բաղկացած՝ եւ զայն խմբագրած են Թուրք վարչական վերին մարմիններու անդամները :

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

Առժամեայ Թուրք կառավարութեան աշխատանքները քննելու համար, կազմուեցաւ նաեւ փոքր խորհրդարան մը, վարչական եւ համայնական ժողովներու միացումով :

Իւրաքանչիւր նախարարութիւն պիտի ունենայ իր ուրոյն ստորաբաժանումը եւ իր հաշուետուութիւնը պիտի ընէ այդ փոքր խորհրդարանին :

19 ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ

Առժամեայ կառավարութեան կանոնադրութիւնը կը բաղկանայ տասնեւինը յօդուածներէ, որ կառավարութեան կ'ընծայէ օրէնսդիտական, գործադիր եւ դատական իրաւասութիւններ : Գործադիր իշխանութիւնը պիտի վարէ Կիպրոսի Թրքական գօտիներու համայնական գործերը, իսկ փոխ-վարչապետ Բաուֆ Տէնքթաշ առաջարկներ պիտի բերէ կառավարութեան կազմը զօրացնելու համար : Ինչպէս յայտնի է, Բաուֆ Տէնքթաշ Կիպրոսէ հեռացած է ներկայիս, եթէ հարկ ըլլայ, արտասահմանէն պիտի տայ իր հրահանգները :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԲՈՂՈՔԵՑ ԵՒ ՄԵՐԺԵՑ

ՆԻԿՈՍԻԱ.— Թուրք առժամեայ կառավարութեան մը կազմութիւնը խուճապ առաջ բերաւ Կիպրոսի յունական շրջանակներուն մէջ, եւ Մակարիոսի նախագահութեան տակ, յունական դահլիճը շուտափոյթ գումարուեցաւ : Ժողովէն ետք, Մակարիոս յայտարարեց .

— Այս նոր կազմակերպութիւնը ամբողջովին ապօրինի է եւ իր տալիք որոշումները չեղեալ պիտի նկատուին : Երբ Կիպրոսի Թուրք համայնքի պետը առժամեայ վարչական իշխանութիւն մը կը հիմնէ, բացէ ի բաց ոտնակոխ կ'ընէ օրէնքը : Այս կերպով մեծապէս պիտի դժուարանան Ու Թանի հաշտարար ձեռնարկները :

ՔՈՒՆԷՐԱԼՓԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Մակարիոս բողոքեց նաեւ Թուրքիոյ Արտաքին Նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը Զէքի Քունրալփի դէմ, որ Կիպրոս կը գտնուի այս պահուն, եւ մասնակցած է Թուրք ղեկավարներու վերջին ժողովներուն: Մակարիոս ըսաւ թէ այս մասնակցութիւնը ոտնձգութիւն մը եւ միջամտութիւն մըն է Կիպրոսի ներքին գործերուն :

... ԵՒ ՔՈՒ ԿԵՆԱՑԴ

Քիչ առաջ սկսաւ Նոր Տարին : Իրմէ առաջ հասած էր արդէն նոր բարին, բարի լուրերը : Նուէր կայ դարձեալ, նուէր՝ մանուկին, ծնողքին, եղբօրը, քրոջը, մերձաւորին, բարեկամին: Ամէնուն մաղթանք, կեանք՝ ամէնուն, առատութիւն, երջանկութիւն :

Որքան ալ սուտ թուի նորը աւետող այս հին ծերուկը, ծերունական իր քմայքները շատ թուին, մարդիկ նորէն կը սպասեն իրեն, հազար դառնութիւններ իրենց հոգիին մէջ կրող «հազարախոց» անձերն անդամ կը սպասեն անոր, պատրանք մը փայփայելով, յոյսի մը անձնատուր : Տարի մը չկայ, որ դառնութիւններ տուած չըլլայ մարդոց, անհատներուն : Դառնութիւնները դառնացնող չեն սակայն այսօր, ամէն սիրտ նոր ակօս է այս պահուն, առաւելագոյն ուրախութեամբ պոռթկալու պատրաստ տրամադրութիւն:

Ընդհանուր պայծառութիւն մը կայ դուրսը, մաքրութիւն մը՝ ամէն մէկուն սրտին մէջ : Տարբեր խորք մը ունին կարծես բառերը, տարբեր համ մը կայ դինիին մէջ : Արար աշխարհ քաղցրութիւն է հիմա ու բոլոր մարդերը բարի : Ինչ լաւ է Նոր Տարին : Ամէն ոք բուխ է, ամէն կողմ զուարթութիւն, բոլոր շրթները աղօթքով թրթռուն .

— Երէկը լաւ չէր, լաւ ըրէ մեր վաղը: Գեղեցիկ օրեր ունեցանք, կրկնապատկէ՛ անոնց թիւը :

Լա՛ւ ըրէ, կրկնապատկէ՛ :

Բոլոր յարկերուն տակ այսպէս, բոլոր երդիքներուն տակ՝ այսպէս :

Բայց աշխարհի մէջ սիրտ մը կայ, որ նոյն չափով ու ձեւով չի տրոփեր, սիրտեր կան, բազմութիւններ, ցրիւ ազգ մը, որ այս ժամուն ամէնուն պէս է ու առաւել բան մը, կը խմէ, կը զուարճանայ զաւկին հետ, հօրը, եղբօրը հետ, բայց այդ շրջանակին մէջ չի մնար, չի կրնար մնալ, կ'երթայ ուրիշ տեղ, իրեն հետ կը տանի ուրիշները՝ ուրի՛շ տեղ, իր կարօտին ետեւէն, հո՛ն, իր չտեսած երկիրը, հայրենի հողին սրբութիւններով լեցնելու համար իր հոգիին պարապ մնացած մասը, հաւանաբար մեծ մասը, ամէնէն նուիրական անկիւնը :

Հիմա մէկը կայ, որ ճոխ սեղանի մը շուրջ բազմած՝ Հայաստանի մասին կ'երազէ : Հիմա մանուկ մը կայ, որ խաղալիկները ձգած, շրջապատին հիասքանչ աչքերուն դիմաց՝ հայրենի երկրին յաւերժափառ անունը կը թոթովէ : Ուրախութեան գերագոյն պահ է հիմա, ու մեր գերագոյն պահերէն կրնա՞յ բացակայիլ միթէ խլուած Հայաստանին սուգը, ծաղկեալ Հայաստանին ծաղկաւէտ փառքը :

Ինչ Նոր Տարի, երբ Հայաստանը չի նորոգուիր իւրաքանչիւր հոգիի մէջ: Ինչ խնճոյք, երբ մեր բաժակներուն մէջ պիտի չբիւրաղենայ Հայոց երկրին զմայլագեղ պատկերը : Ինչ օր, երբ անոր մէջ պիտի չտրոփէ Արարատին կարօտը :

Ամէն Հայու մէջ Արարատ մը կայ, կ'ըսեն, ու ճիշդ կ'ըսեն, Զուարթնոց մը կայ, ամէն հոգիի մէջ Սուրբ Մեսրոպէն ճառագայթ մը :

Այսօր մինչեւ լոյս պիտի մնանք սեղանին առջեւ, բայց մինչեւ լոյս ուրիշ ո՞վ կրնայ սնուցանել մեզ, եթէ ոչ անոնք, անոնց ամբողջութիւնը նորէն, որ երգ է, բանաստեղծութիւն, խորհուրդ, ոգի, ամէն ինչ, աստուածութիւն :

Մէկը իր առաջին բաժակը պարպեց արդէն Հայաստանին կենացը, ու Հայաստանին բան մը խոստացաւ :

Երկրորդ բաժակը պարպեց ժողովուրդին կենացը, ու ժողովուրդին ծառայելու երդումը չմոռցաւ :

Երրորդ բաժակը պարպեց տարագիր Հայուն կենացը, ու տարագիր Հայուն կորովին պատմութիւնը յիշեց եւ յորդեցա՛ւ :

Այսպէս է, զուցէ հայ մարդուն ուժը հոս է, այս խոստումին, այս երդումին, այս յորդումին մէջ, ինքն իրմէ դուրս գալու եւ գերիվեր սրբութիւններով խենթենալու խռովքին մէջ :

Նոր արշալոյսներու նախօրեակ է, եռուզեռ, ճոխ սեղաններ կան, սեղաններու ճոխութեան չափ ճոխ տրամադրութիւն, ամէնուն բարիք բաղձալու սրտաբուխ զեղում . ամէնուն առատութիւն նորէն, ամէնուն երջանկութիւն, բայց կենացներու ատեն՝ առաջին բաժակը անանձնական ապրումներով տրոփող մարդուն կենացը, անոր մէջ նստած Արարատին կենացը, Զուարթնոցի զուարթ տեսիլքին, մեսրոպեան ճառագայթներուն, եւ՝ քու կենացդ, այդ սրբութիւնները դեռ իբրեւ բառ թոթովող նորափթիթ մանուկ, հայրենական երգերուն խառնուելու համար կեանքի կոչուած նոր կարկաչ, մեր արիւնը յաւերժութեան տանող վստահելի ուղեւոր, իմ նոր սէր, քու կենացդ ...

Պ. ՍՆԱՊԵԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Անակնկալ անհանգստութեան մը հետեւանքով, Հայրապետական Պատուիրակը Եւրոպայի Հայոց եւ Առաջնորդը Փարիզի, Գերաշնորհ Տ. Սերովբէ Արք. Մանուկեան փոխադրուած է դարմանատուն: Ուրախ ենք յայտնելու թէ իր առողջական վիճակը մտահոգիչ չէ :

Սրբազան Հայրը կը ցաւի, որ տօնական այս օրերուն իր ժողովուրդին մէջ պիտի չկրնայ ըլլալ, բայց զգացումով եւ մտածումով միշտ իրեն հետ է եւ տօնական օրերուն առիթով իր հայրական ողջոյններն ու օրհնութիւնները կ'ուղղէ ամէնուն :

— ԴԻՒԱՆ
Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ

×

« ՅԱՌԱՋ » կատարեալ ապաքինում կը մաղթէ Սերովբէ Արք.ի :

ՍՐՏԻ ՓՈԽԱՐԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Համաշխարհային մամուլը երեք շաբաթ շարունակ սիւնակներ նուիրեց Քափի մէջ կատարուած սրտի պատուաստի կամ, աւելի ճիշդ, փոխարկման (թրանափլանթասիոն) աննախընթաց գործողութեան : Առաջին անգամն էր որ կը կատարուէր այդ խիզախ գործողութիւնը, որու ընթացքին եւ ձախող վախճանին հեւ ի հեւ հետեւեցան միլիոնաւոր մարդիկ :

Եւ սակայն, սրտի վիրաբուժութեան ներկայ յառաջացեալ պայմաններուն մէջ, այդ փոխարկումը, արհեստագիտական տեսակէտէն, անյաղթելի դժուարութիւն մը չէր ներկայացներ փորձառու մասնագէտներու համար :

Հակառակ անոր որ գործողութիւնը աննըպաստ պայմաններու մէջ կատարուած էր, քանի որ հիւանդը շաքարախտ ունէր, վատառողջ էր եւ փոխարկեալ սիրտը երեք ժամէ ի վեր դադրած էր գործելէ, անյաղթելի դժուարութիւնը եւ գործողութեան ձախող ելքը, նոր սրտին հանդէպ ենթակայի մարմնին հակազդեցութենէն կը սպասուէր :

Խնդիր էր թէ նոր սիրտը ստացող մարմինը պիտի թոյլատրէ՞ր անոր ներկայութիւնը, թէ ոչ պիտի մերժէր եւ պիտի ջանար փճացնել զայն :

Այս կենսական խնդիրն է որ միշտ կը մտահոգէ փոխարկում կատարող վիրաբոյժները, անկախ բարոյական, ընկերային, իրաւական եւ այլ հարցերէ, զորս զանց պիտի առնեմ :

Արդարեւ, ամէն անգամ որ կը փորձուի մարմնի մը մէկ մասը (մորթ, ոսկրածուծ) կամ գործարան մը (երիկամ, լեարդ, սիրտ) պատուաստել կամ փոխարկել ուրիշ մարմնի մը վրայ, այս վերջինը անխուսափելիօրէն տարամերժ ընթացք մը կը բռնէ եւ կը ջանայ ոչնչացընել նորատունկ կտորը կամ գործարանը :

Ինչո՛ւ : Ջանանք բացատրել :

Աշխարհիս վրայ չկայ մարդ մը որ յար եւ նման ըլլայ ուրիշ մարդու մը : Իւրաքանչիւր մարդէ միայն մէկ օրինակ գոյութիւն ունի, որ ուրիշէ մը կը տարբերի ոչ միայն իր դիմագիծով, մարմնական կառուցուածքով, այլեւ բնախօսական գործունէութեամբ եւ քիմիաելեկտրական բաղադրութեամբ, որ կը պայմանաւորէ ենթակային բոլոր հակազդեցութիւններ : Արիւնը, որ կ՚ողողէ մարմնին բոլոր մասերը, մինչեւ ամենայետին բջիջները, կը կազմէ ներքին միջավայրը, որուն հաւասարակշռութենէն կախում ունի մեր առողջական վիճակը : Մարմնին պաշտպանողական միջոցները մշտապէս կը հըսկեն այդ ներքին միջավայրին հաւասարակշռութեան վրայ եւ անմիջապէս կը հակազդեն երբ արտաքին կամ ներքին պատճառներ կը խանգարեն զայն : Հիւանդութիւնը ընդհանրապէս ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մարմնի մը պաշտպանողական պայքարին արտայայտութիւնը օտար ըսպառնալիքի մը կամ յարձակումի մը դէմ : Երբ օտար մարմին մը, օրինակ մանրէ մը, կը վարակէ մարդկային մարմին մը, կ՚աճի ու կը բազմանայ, հետեւաբար սպառնալիք մը կը դառնայ, ան, պարագային համեմատ, տեղական կամ ընդհանուր զօրաշարժ կը յայտարարէ, չէզոքացնելու կամ փճացնելու համար թշնամին : Արեան ճերմակ գնդիկները, որոնք քանի մը տեսակ են, եւ մասնաւորաբար անոնք որ աւշաբջիջ (լէմֆոսիթ) կը կոչուին, անմիջապէս անհամար հակամարմիններ (անթիմոռ) կը պատրաստեն յարձակող թշնամիին դէմ, որ մարմնին համար հակածին (անթիժէն) նիւթ մը կը կազմէ, կենդանի կամ անկենդան որեւէ նիւթ որ մարմնին մէջ մտնելով վտանգ մը կը կազմէ, հակածին կը դառնայ, քանի որ հակամարմինի կազմութեան պատճառ կ՚ըլլայ :

Երբ մարմինը յաղթական կ՚ելլէ, յաճախ դեղերու օգնութեամբ, զօրաշարժը կը դադրի, կազմուած հակամարմինները ընդհանրապէս կ՚անհետանան եւ ենթական կրնայ ուրիշ առթիւ վերստին վարակուիլ եւ հիւանդանալ :

Բայց կը պատահի որ մարմինը մասնայատուկ մարմիններ պատրաստած կ՚ըլլայ միայն այս կամ այն հակածինին, օրինակ, մանրէին դէմ : Այդ պարագային անոնք տարիներ կրնան մնալ արիւնին մէջ եւ կ՚արգիլեն նոյն հակածինին վերըստին մուտքը եւ յարձակումը : Ենթական ախտազերծ (իմիւնիզէ) կը դառնայ : Այս է պատճառը որ կարգ մը հիւանդութիւններ ծաղկախտ, կարմրախտ, ժանտատենդ, եւայլն չեն կրկնուիր :

Այս հիման վրայ է որ կը պատրաստուին կանխապատուաստները (վաքսէն), որոնք մեռած կամ տկարացածմանրէներու լուծոյթներ են, եւ որոնց ներարկումով կարելի է որոշ տեւողութեամբ ախտազերծ պահել ենթակաները կարգ մը հիւանդութիւններու դէմ, ինչպէս կեղծմաշկը, ժանտատենդը, ծաղկախտը, ողնուղեղային անդամալուծութիւնը (փոլիոմիէլիթ), եւայլն :

Կը տեսնուի թէ որքան բարերար դեր կը կատարեն ճերմակ գնդիկները, մասնաւորաբար աւշաբջիջները եւ անոնց պատրաստած հակամարմինները մեր մարմինին պաշտպանութեան մէջ : Այժմ փորձեր կ՚ըլլան անոնց տարամերժ ընթացքը օգտագործել խլիրդի բջիջներու դէմ, զօրացնելով աւշաբջիջներուն գործունէութիւնը :

Բայց ինչ որ բարիք մըն է կենսապաշտպանութեան տեսակէտէն, չարիք մը կը դառնայ երբ կը փորձուի մարմին մը նորոգել ուրիշ մարմինէ մը առնուած կըտոր մը կամ գործարան մը պատուաստելով : Ճերմակ գնդիկներուն համար, իրենց պաշտպանած մարմինէն դուրս ամէն ինչ օտար է, հակածին եւ թշնամի : Հետեւաբար անոնք անխուսափելիօրէն իրենց պարտականութիւնն կը կատարեն, այսինքն հակամարմիններով կը ջանան չէզոքացնել եւ արգիլել անոր տեղաւորումը :

Ահա թէ ինչու մորթի պատուաստի եւ երիկամներու փոխարկման առաջին փորձերը ձախողեցան : Անհրաժեշտ դարձաւ հակամարմիններուն տարամերժ գործունէութիւնը սանձել եւ ի պահանջել հարկին փճացնել անոնց մէկ մասը, առանց շատ վնասելու մարմնին, մինչեւ որ պատրոյսը (կրէֆոն), այսինքն պատուաստուած կտորը բռնէ :

Այժմ, այդ նպատակով, երեք միջոցներ կը կիրարկուին :

Կամ մասնաւոր ճառագայթներով գրեթէ ամբողջութեամբ կը փճացնեն աւշափըջիջները եւ հակամարմինները : Այս միջոցը գործածեց Փրոֆ. Մաթէ, երբ քանի մը տարի առաջ, ոսկրածուծի պատուաստ ըրաւ հիւլէական շողահարութեան զոհ չորս եուկոսլաւ բժիշկները դարմանելու համար, մանրէներէ զերծ պահելով զանոնք ապանեխուած սենեակներու մէջ :

Կամ խլիրդային բջիջները փճացնող քիմիական դեղերով մասամբ կը թունաւորեն մարմնին վերոյիշեալ ինքնապաշտպան ուժերը :

Եւ կամ աւշաբջիջներուն դէմ յատկապէս պատրաստուած շիճուկով մը (սէրոմ անթիլէմֆոսիթէր) կը սանձեն եւ կը չէզոքացնեն հակամարմիններու կազմութիւնը :

Այս միջոցներուն շնորհիւ մինչեւ հիմա կարելի եղած է ոչ միայն ոսկրածուծի պատուաստումներ ընել արիւնային կարգ մը ծանր հիւանդութիւններու պարագային, այլեւ փոխարկել երկու լեարդ եւ 1200 երիկամ, որոնց ենթականերուն 600ը կ՚ապրին լաւ վիճակի մէջ, իսկ միւսները, քիչ-շատ երկար ապրելէ յետոյ, զոհ դացած են այլազան բարդութիւններու :

Գալով առաջին անգամ ըլլալով փոխարկուած սրտին, 18 օր փափախելէ յետեյ՝ դադրեցաւ : Կը թուի թէ ենթակային մահը հետեւանքը չէր մարմինին տարամերժութեան, այլ աւշաբջիջներուն մեծաքանակ փճացման, ըստ Տոքթ. Պարնարտի յայտարարութեան, որ մարմինը ամբողջովին զրկելով իր բնական պաշտպաններէն, պատճառ եղաւ մահառիթ վարակումներու : Ամէն պարագայի, հակառակ ձախող ելքին, սրտի փոխարկումը մասնակի յաջողութիւն մըն էր :

Այժմ մասնագէտները կը ջանան բարելաւել քիմիական դեղերը եւ հակաւշաբըջջային շիճուկը, որպէսզի կարելի ըլլայ, անվնաս եւ աներկիւղ փոխարկել կարգ մը գործարաններ, զորս բաւական քանակութեամբ պիտի կրնան հայթայթել միայն կենդանիները, մասնաւորաբար կապիկները, որոնց բնակավայրի պատրաստութեան ձեռնարկուած է արդէն Թուլուզի շրջակայքը :

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԳԱՀԱՎԻԺՈՂ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

(Ժ. եւ վերջին մաս)

Ո՞ՒՐ ԿԵՐԹԱՅ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Ի մեծ դժբախտութիւն իրենց, Թուրքերը նոր անդրադարձան իրենց իրական վիճակին, իրենց «ղեկավարներուն գործած սխալներուն» :

Այս հակազդեցութիւնը ծնունդն է անպայման Կիպրոսի խնդրին առթիւ իրենց ստացած հարուածին պատճառած անակընկալ ցնցումին, երբ անհաւատալիօրէն փշուր – փշուր խորտակուած է Թուրքին պաշտամունքին կուռքը եղող թուրք զահրըման բանակի ուժին հմայքը :

Կիպրոսի խնդրին առթիւ, Թուրքերու կրած յուսախաբութիւնն է :

Այս հարցը թուրք երիտասարդութեան համար արժանապատուութեան բնոյթ ունի : Ինքզինքին նուաստացած կը զգան պատահածներուն համար :

Ծանօթ էք պատմութեան : Ամբողջ ազգ մը ոտքի ելած էր, բանակը շարժած...

Երբ յանկարծ ... :

Կը նկատեն ...

— Մենք կը կարծէինք, թէ զինուո՛ր ունինք... բանակ ունինք ... զէնք ունինք ... Վա՛յ Ամերիկա, վա՛յ ...

Թուրք մըն է իր սիրտը բացողը ... Թուրքերն են ... բոլորին ալ սիրտը այրած է ատելութեամբ լեցուն՝ Ամերիկայի դէմ :

Ոչ մէկ հայ պիտի չկարենայ երեւակայել յուսահատական այն ծանր վիճակը, որ ունի այսօր Թրքութիւնը :

Երբ տոլարները դէպի Անգարա կը հոսէին, — տակաւին կը հոսին, — հեշտ էր ամէն ինչ :

Անոնք բնաւ չեն ուզած եւ ոչ ալ կ՚ուզեն հասկնալ, թէ ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՌ տոլարը, բացի զանազան պատճառներով եկող դրամէն, անպայման որոշ նպատակի մը համար էր : Պէտք է ըսել, թէ «ամերիկեան քաղաքականութիւն» կոչուած մեքենան շատ շատերու կողմէ սխալ հասկցուած է : Թուրքերն ալ նոյն սխալին զոհն են այսօր :

Ամերիկացին, աւելի քան ռեւէ ուրիշը, առեւտրական, իրապաշտ ժողովուրդ է :

Թուրքիա մինչեւ հիմա կը յուսայ խաղալ Մուսթաֆա Քեմալի խաղը՝ Ռուսիոյ եւ արեւմտեան երկիրներու միջեւ :

Անցեալ տարի այս օրերուն էր, երբ ազգայնամոլ Ինէօնիւ «օրթանըն սոլը» անուան տակ՝ կատակերգութիւն մը խաղաց : Կառավարութիւնը իր բազմադարեան զէնքը — դիւանագիտական ճկունութիւնը — զօրաշարժի ենթարկած է :

Ե՞լքը :

Յայտնի չէ :

Սակայն, ընդհանուր յուսահատութենէ կը տառապի այսօր Թուրքիան. աւելի քան

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Պէտք է անմիջապէս ճամբայ ելլենք, որովհետեւ Նորին Վեհափառութիւնը անհամբեր կը սպասէ, ըսաւ ամէնէն ետքը եկող թիկնապահը :

Ստորադաս պաշտօնեաները, լրտեսները, ոստիկանները որոնք այնքան փութկոտութեամբ եւ եռանդով առաջ անցած էին, խուզարկութեան յաղթանակին մէջ գոնէ պզտիկ բաժին մը ունենալու յոյսով, հիմա, գործին անյաջողութենէն վհատած ու ամօթահար, կը փութային մէկ մէկ պատրուակ գտնել ու կծիկը դնել, այդ ձախող արշաւանքին մէջ պատասխանատուութիւն չստանձնելու համար :

Ոստիկանութեան նախարարը, մեկնելէ առաջ, կանչեց հարիւրապետ Շիւքրի պէյը :

— Մենք կ՚երթանք, ըսաւ, դուն քանի մը հոգիով հոս կեցիր եւ հսկէ, մինչեւ որ մեզմէ նոր հրահանգ մը ստանաս :

— Գլխուս վրայ, փաշա էֆէնտի, պատասխանեց Շիւքրի պէյ, զինուորական բարեւ մը տալով :

— Օ՛ն, փաշա էֆէնտիներ, մեկնինք, ըսաւ նախարարը, դետնայարկի սենեակէն դուրս ելլելով : Ամէնքը հետեւեցան իրեն, միայն թիկնապահ մը՝ Զիա փաշա՝ անշարժ մնաց իր տեղը :

— Ձեր վսեմութիւնը մեզի հետ պիտի չգա՞յ, հարցուց Հիւսնի փաշա, խօսքը անոր ուղղելով :

— Ո՛չ, ես կ՚ուզեմ մնալ, պատասխանեց թիկնապահը, դուք գացէք.. այս չորս մարդոց անյայտացումին խելքս չհասաւ, պէտք է որ ես իմ ձեռքովս զննութիւն մը կատարեմ :

— Արդեօք մեր կատարած զննութեան մէջ թերութի՞ւն մը նշմարեցիք, փութաց հարցնել Շէֆիք փաշա, որ խօսակցութիւնը լսելով՝ կէս ճամբէն վերադարձած էր սենեակ :

— Չէ՛, չէ՛, ամենափոքր զանցառութիւն մը չեղաւ, փաշա էֆէնտի, եւ եթէ հարկ ըլլայ, այս մասին պատրաստ եմ վկայելու, բայց վերջին ջանք մը ընել կ՚ուզեմ միայն, թէեւ առանց մեծ յոյս մը ունենալու... դուք գացէ՛ք, ես սէիսիս հետ կը մնամ :

Եւ Զիա փաշա ձայնը բարձրացնելով գոչեց.

— Մուսթաֆա հո՞ս ես :

— Այո՛, փաշա էֆէնտի, ձիերուն կերակուր կուտամ, պատասխանեց ձայն մը դուրսէն :

— Արդէն, ինչպէս լսեցինք, Շիւքրի պէյն ալ քանի մը մարդով հոս պիտի մընայ, դիտել տուաւ ոստիկանութեան նախարարը :

— Աւելի աղէկ, առանձին չենք ըլլար, պատասխանեց Զիա փաշա :

Ողջոյններու փոխանակութենէ մը ետքը, Շէֆիք փաշա, թիկնապահները, որոնց մէջ կը գտնուէր նաեւ Ալի Օսմանի հայրը, դուրս ելան տունէն եւ քիչ ետքը անյայտացան :

— Վատ մարդը, կը մտածէր ինքնիրեն ոստիկանութեան նախարարը, Զիա փաշային ակնարկելով, նորէն սատանունութիւն մը խորհած ըլլալու է որ չուզեց մեզի հետ գալ... :

Զիա փաշա, Սուլթանին հաւատարիմ սիրելիներէն, ամենավատ համբաւ մը կը վայելէր : Բաղդատաբար դեռ նոր մտած էր Համիտի ծառայութեան մէջ եւ քիչ ատենէն յաջողած էր անոր աչքը մտնել ու կատարեալ վստահութիւնը գրաւել, մեծ դիրքի մը տիրանալով Եըլտըզի մէջ : Իր այս արագ յաջողութիւնը եւ յառաջացումը բնականաբար ամէնուն նախանձը գրգռած էր : Տակաւին հազիւ մէկ քանի շաբաթէ ի վեր փաշայութեան տիտղոսը առած էր եւ արդէն կը ջանար Սուլթանի հին հաւատարիմ ծառաներուն կարգը անցնիլ, բոլոր այն կողմնակի շեղ միջոցներով որոնք անհրաժեշտ էին Ապտիւլ Համիտի աչքը մտնելու համար :

— Այս մարդը շատ առաջ պիտի երթայ, որովհետեւ ամէն գէշութիւն ձեռքէն կուգայ, կ՚ըսէին պալատականները Զիա փաշայի ակնարկելով :

Եւ սակայն ճիշդ այդ պատճառաւ կը վախնային իրմէ, մանաւանդ որ ինք խելացի ու վարպետորդի ըլլալով՝ շատ փորձանքներ կրնար բերել իր հակառակորդներու գլխուն, եթէ անոնք փորձէին բաց ճակատով կռուիլ իրեն դէմ :

Այս մարդուն անցեալին մասին ոչ ոք տեղեկութիւն մը ունէր. դիտէին միայն որ ինք ծագումով Չէրքէզ էր, ժամանակին բանակին մէջ ծառայած էր, յետոյ իբրեւ ազատական ամբաստանուելով խոյս տուած ու Եւրոպա ապաստանած էր ուրկէ մեծ ծառայութիւն մը մատուցանելով Սուլթանին — հաւանօրէն մատնչական ծառայութիւն մը — յաջողած էր Պոլիս վերադառնալ եւ Եըլտըզի մէջ հիւրընկալուիլ մեծամեծ պատիւներով :

Ահա՛ այսպիսի անձ մըն էր Զիա փաշա որ իր ձիապանին հետ մնաց խուզարկուած տան մէջ երբ միւս բոլոր ոստիկանական պաշտօնեաները եւ պալատական թիկնապահները մեկնեցան :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(14 – Շար.)

ՓՈՍՏԱՐԱՆԻ ՀԱՐՑԱՐԱՆ

ՈՒՐԱԽ ՈՒՐԱԽ ԴՎԱՃՈՒՄ ԴՎԱՃՈՒՄ

—*—

ԴՎԺԴՈՓ

ԴՎԱՃՈՒՄ ԴՈՒՈՒ

—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍ

Լույն իրավասության ներքո գտնվող գործերով հարցաքննություններ կատարելու նպատակով: Ոլորտային հանձնաժողովի նախագահ Ա. Ա. Հարությունյանի հրամանով՝ ՀՀ ոստիկանության ոստիկանապետ Ա. Ա. Ալեքսանյան:

ՀՀ ոստիկանության ոստիկանապետ Ա. Ա. Ալեքսանյանի հրամանով՝ ՀՀ ոստիկանության ոստիկանապետի տեղակալ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզական Միութեան մահացեալ բոլոր անդամներուն յիշատա – կին : Այս կիրակի (7 Յունուար), Ալ – ֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ընտանեկան պարագաները ու հասարակութիւնը ներ – կայ գոնուելու արարողութեանց :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԻ Վասպուրականի Հայր. Մի – ութեան կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Մանուկ Մանուկեանի եւ զաւակներուն , Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Մանուկեանին , նոյնպէս զաւակներուն եւ բոլոր պարա – գաներուն ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ մահ – ուան առթիւ՝ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Նորսիկեան (Պաղէնվիլէն) 25 ֆրանք կը նուիրէ Նոր Տարուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն.— Պ. Ցարութիւն Զարդարեան եւ զաւակները, Ա. Ալիքսանեան ընտանի – քը, Պօտուրեան եւ Զարդարեան ընտա – նիքները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսա – կով, հեռագրով, ցաւակցութիւն յայտ – նեցին իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, քեռկինին եւ մօրաքրոջ՝

ՀԵՐՄԻՆԷ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Պօտուրեան)

մահուան առթիւ ,

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սէն Մարթէն եկեղեցին Դեկա. 30ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հայկ. դպրոցի կրթ. Մար – մինը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Սեդրակ Խաչատուրեանէ յիսուն ֆրանք եւ Պ. Զուլալ Դաղանճեանէ երեսուն ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Գրիգոր Քէպէլեա – նի մահուան առիթով :

×

Կապ. Խաչի Առնուվիլ – Սարսէլի մաս – նաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն ֆրանք Պ. Ս. Կիւլէզեանէ բարե – նպատակ ձեռնարկի մը համար :

×

Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Ա – ռաջնորդարանը խորին չնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. Ծերունի Տիգրան Բարունակեանի թա – ղումին առիթով՝ Գաբէլեանէ տասը ֆր., Պուլվ. Օտտոյի Կապ. Խաչէն քսան, Մա – նոյեանէ տասը, Փանթեանէ քսան, Ցով – սէփեանէ տասը, Վարդիվառ Գամպէր – եանէ քսան : Տիկին Նիկողոսեանի մահ – ուան քառասունքին առիթով՝ Ամուսինէն 25, Ա. Կարապետեանէն երեսուն, Տիկին Սուքիասեանէն տասը : Ս. Ցակոբի Մա – տուղին առիթով Վ. Գամպէրեանէն 10 , Տիրուհի Մուսայէլեանի (մահացած Ղա – բաթաղ) հոգեհանգստեան առիթով՝ Տիկ. Վարդուհի Դարբինեանէն քսան: Ծովքի Լէզիոնական նահատակներուն հոգեհան – գստեան առիթով՝ Գրիգոր Թիւթիւնճեանէն քսան ֆրանք :

×

ՇԱԻԻԼ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վե – րաշինութեան եւ օծման 10րդ տարելիցին առիթ եղած նուիրատուութեան Բ. ցան – կը : Տէր եւ Տիկին Վ. Եսայեան եւ Հ. Պալեան (Վէրսայլ) 100ական : Պ. Օհան Օհանեան եւ զաւակները հարիւր, Ոմն յիսուն, Պ. Հայկ Քիւրազեան երեսուն , Ցակոբ Փամպուքճեան քսան , Բերդիկ Համբարեան քսան, Մաքրուհի Ղարիպ – եան քսան, Պարզեւ Փափազեան 10 ֆր. :

ՇՔԵՂ ԸՆԹՐԻՔ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

կազմակերպուած Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Շաբաթ 13 Յունուար ժամը 20ին, Նաթօ Տէ Ֆլէօրի մէջ: Ճաշկին՝ անձնդլուխ մի այն քսան ֆրանք : Հանդանակութիւն չկայ : Փարքինկի չատ լայն հնարաւո – րութիւն :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՆ
ՕՐԵՐՈՒ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Ուրբաթ, (5 Յունուար) . Ձրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Սկիզբ ժամերգութեան եւ Ընթերց – ուածներու՝ երեկոյեան ժամը 3·30ին :

Ընթերցուածները պիտի կարդան Դպրա – ցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտ – ուհիները : Պատարագ՝ ժամը 5ին :

Կը պատարագէ՝ ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԴԱՇԵԱՆ :

Շաբաթ (6 Յունուար). Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 7·30ին, Բազմաճայն Ս. պատարագ՝ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Պատարագի աւարտին կը կատարուի Զրգրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Յիշատակ Մեռելոց : Ս. Պատարագը կը սկսի ժա – մը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԴԱՇԵԱՆ

Պատարագի աւարտին կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց :

Շաբաթ, (13 Յունուար).— Տօն աւուա – նակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին, Ցետ պատարագի Առաջնոր – դարանի սրահին մէջ կը կատարուի տնօրհնէք :

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի առաւօտ Ծննդեան պա – տարագ :

×

ԼԻՈՆ Ս. ՑԱԿՈԲ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ձրագալոյց Ս. Ծննդեան , երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը 15·30, Ընթերցուածք 16, պատա – րագ 16·30, Նախատօնակ 17·30 :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Տօն Ծննդ – եան եւ Աստուածայայտնութեան, առա – ւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, պա – տարագ 10 : Կարդ Զրօրհնէք 12·30 :

Երկուշաբթի (8 Յունուար).— Մեռե – լոց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին, պատարագ 10 : Հոգեհանգիստ 11 :

Ծանօթ.— Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ, կիրակի, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Դ. Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ :

×

ՄԱՐՍԷՅ, ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ ,Ս. ՑԱԿՈԲ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ձրագալոյց , պատարագ , երեկոյեան ժամը 6ին :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Ծննդեան , ժամերգութիւն 8·30ին, պատարագ 10, Զրօրհնէք 11·30 :

Երկուշաբթի, (8 Յունուար).— Մեռե – լոց, ժամերգութիւն եւ հոգեհանգիստ, ժամը 9ին, Գերեզմանօրհնէք, ժամը 11 – 12, Օքանչի գերեզմանատուն , ժամը 14 – ին Սէն Լուի գերեզմանատուն :

×

Ս. ԳՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՎԱԼԱՆՍ)

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ձրագալոյց, երեկոյեան ժամը 6ին :

Կիրակի, — Տօն Ծննդեան եւ մկրտու – թեան Յիսուսի եւ Քրիստոսի , առաւօտ – եան ժամերգութիւն 8·30, պատարագ 10:

ՏԷՍԻՆ.— Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ձրագալոյց, երեկոյեան ժամը 5ին :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Ս. Ծնունդի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ Զրը – օրհնէք, ժամը առաւօտեան 8·45ին: մաս – նակցութեամբ տեղւոյս երգչախումբին :

×

ՊՕՄՈՆ, Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, Ձրագալոյց, սկիզբ ժամեր – գութեան ժամը 17, Ընթերցուածոց 17·30, պատարագ 18·30 :

Կիրակի, Ծննդ եւ Աստուածայայտ – նութիւն, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, պատարագ 10, քարոզ 11·15, Յիշատակ Մկրտութեան ժամը 11·50: Կը պատարա – գէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏ. ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, ըս – կիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30, պա – տարագ 10, Պաշտօն ննջեցելոց 11·30 :

Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին Ծ – նընդեան Լուսաւոր Աստղին փայլն աւել – ցընել՝ իւղագինի իրենց սրտաբուխ նուի – րատուութեամբ, նաեւ ամէն անոնք ո – րոնք կը փափաքին իրենց փոքրիկները Ս. Խաչին հնքահայր ընել, Թող բարեհաճին կանուխէն արձանագրուիլ Թաղականու – թեանս մօտ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, ժամը 16·30ին պիտի կատար – ուի Ծննդեան Ձրագալոյցի արարողու – թիւն եւ պատարագ :

Արարողութեանց կը նախագահէ ՅԱ – ԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ :

Կիրակի, Ծնունդ : ժամը 8ին ժամեր – գութիւն, 10ին մուտք Ս. պատարագի , 11·15ին Հայրապետական Շնորհաւորա – կիր Պատգամին ընթերցումն ու քարոզ : ժամը 12ին Զրօրհնէքի արարողութիւն:

Պատարակը կը մատուցանէ եւ կը քա – րոզէ Յակոբ Եպս. Վարդանեան :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ,, Ձրագալոյց Ծննդեան եւ Աս – տուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , սկիզբ ժամերգու – թեան ժամը 17ին, պատարագ 18ին :

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածա – յայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քր – իստոսի : Սկիզբ ժամերգութեան 9ին , պատարագ 10·30ին: Կը պատարագէ հո – գեւոր հովիւ Տ. Մեսրոպ քհնյ. Ժամկոչ – եան: Ցաւարա Ս. պատարագի կը կա – տարուի Զրօրհնէքի արարողութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՁԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապա – հովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսե – ցիներու Հայր Մշակութային Միութեան սարքած աւանդական Տօնածառ ճաշապա – րին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին, Կիրակիին, ժամը 16էն կէս պիշեր Օթէլ Ֆարօի չքեղ սրահներուն մէջ ,

71, Bld. Charles-Livon

կերուխում, խրախճանք եւ պար եւ զեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեզ ծանօթ վարչական անդամ – ներուն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեան, հեռ. 48–85–60, Պ. Արսլան հեռ. 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ. Եավէրին , հեռ. 20–26–74 :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԿԻՐԱԿԻ (7 Յունուար), Հանդիսաւո – րութիւն Ցայտնութեան եւ Մկրտութեան: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ , ժամը 10·30ին: Կը պատարագէ եւ քարոզէ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Թադէոս մատրան (Սէնթ Անթուան) Թաղ. Խորհուրդը չնորհակալութեամբ ըս – տացած է հետեւեալ նուէրները .—

Բարսեղ Գաբրիէլեանի մահուան առթիւ. — Դանիէլեան Եղբայրները Ս. Թադէոս Ե – կեղեցիին հարիւր ֆրանք , Պ. Պ. Ենովք Աչիքեան քսան , Ղազարոս Ղարիպեան , Կիւլպէնկ Զիլեան, Ցարութիւն Տօնիկեան, Կարապետ Սապայեան տասնական ֆրանք:

Նոյնպէս նաեւ Գրիգոր Մանուկեանի տխուր մահուան առթիւ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը եկեղեցւոյն պայծա – ռութեան քսան , Գուրգէն Փանոսեան Ե – կեղեցիին տասը , Ցարութիւն Տէրոյեան տասը , Ցարութիւն Տէրոյեան Առաջնոր – դարանին քսան , Արմենակ Մանուկեան Ե – կեղեցիին քսան , քաղաքի Կապոյտ Խա – չին երեսուն , Սերովբէ Տէրտէրեան Սէնթ Անթուանի հայկ. դպրոցին քսան , Գե – րովբէ Մանուկեան տասը ֆրանք :

Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականու – թիւնը խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գաբրիէլեանի եւ Մանուկեանի պարագաներուն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան , կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղին Յունուար 7ին , Համօ Օհանջանեան ակումբը , ժամը 4ին: Հանդէսէն ետք՝ խնջոյք :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, եկեղեց – ւոյ սրահին մէջ :

×

ՊՈՒԼ. OSSO

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղին, կիրակի Յունուար 7, ժամը 3ին, Ռեսթորան տը լա Ֆոյոն , 347 Րիւ տը Լիոն, Մարսէյլ :

Կը նախագահէ՝

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մաս – նակցին արեւոյշները խմբապետուհիներ – րով :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մանուկներու օրը կը տօն – ուի 7 Յունուար, կիրակի կէսօրէ ետք , ժամը 3ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ
Նախագահութեամբ՝
Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔԻ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Ա՛ի նոր սակերը կը սահիպեն «Ցառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելու – մի ենթարկէ ընթացիք ազդերու գինը :

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	**10 Ֆ.**	» » »
«ԿՐ ՓՆՏՈՒՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ապգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
6
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI
6 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11103 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.103

ՔԱՐՈԶ ԾՆՆԴԵԱՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

(ԽՕՍՈՒԱԾ՝ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ, 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1968ԻՆ)

ԽՄԲ.— Ստորեւ կը հրատարակենք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Ծննդեան քարոզը, որու բնագիրը ստացանք Էջմիածնէն.

«Փառք ի բարձունս Աստուծոյ, եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» :

Միածին Որդին Աստուծոյ եւ փրկիչը մեր Քրիստոս, այսօր նոր լոյս կը սփռէ աշխարհի վրայ ու մեր հոգիներէն ներս, անմահ աւետիսովը իր լուսափայլ ծննդեան :

Երկու հազար տարիներ շարունակ, եւ այսօր վերստին կ՝աւետուի՝ խաղաղութեան եւ ի մարդիկ հաճութեան պատգամը Երկնային, մեզի ամէնուս, մեր Եկեղեցիին, մեր ժողովուրդին, համայն աշխարհին :

Ինչքան քաղցր, ինչքան ցանկալի, ինչքան նուիրական կը հնչէ մեր սրտերուն մեծ աւետիսը այս :

Մեր հոգիի աչքերով, ինչպէս անուշ երազ, մենք կը տեսնենք այսօր, հեռու երկինքներու լոյսերուն մէջ, օրհնող ձեռքը Քրիստոսի ու կը լսենք պատգամը իր դերագոյն՝ «սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ», «սիրեսցես զընկեր քո, իբրեւ զանձն քո» (Մատթ. ԻԲ. 37 · 40) :

Ահա ինքը Քրիստոս, լրումն օրինաց եւ մարգարէից :

Ահա այն վէմը, որուն վրայ կը յենու Փրկչի Աւետարանը եւ ամբողջ կառոյցը Քրիստոնէութեան :

Ահա այն պատուիրանները, որոնք կոչուած են ապահովելու, կեանքի կոչելու մարդոց եւ ժողովուրդներու դարաւոր իղձը խաղաղութեան ու եղբայրութեան : Իղձ, որ, աւաղ, տակաւին կը մնայ փըրկարար յոյս ու ոսկի երազ :

Ո՞ւր է կենդանի հաւատքը այսօր մեր աշխարհին մէջ: Ո՞ւր է մեր սէրը դէպի Աստուած, ո՞ւր է մեր հաճութիւնը դէպի մեր նմանները : Ի՞նչպէս, իրապէս ի՞նչպէս կ՝ապրինք, ի՞նչպէս կը մտածենք եւ ի՞նչպէս կը գործենք մենք՝ մեր օրերու քրիստոնեաներս :

Աստուած սէր է, եւ աշխարհը պտուղն է Աստուածային սիրոյ, սակայն ինչքա՛ն հեռու է աշխարհը այսօր Աստուածային սիրոյ այս լոյսէն, մարդասիրութեան, խաղաղութեան ոգիէն : Ս. Յովհաննէս Ոսկեբերանի հետ պիտի կոչէինք՝ «տեսէք, Աստուած ամէն ինչ ստեղծած է բոլոր մարդոց համար հաւասարապէս՝ օդը, արեւը, ջուրը, հողը, երկինքը, լոյսը, աստղերը ... Բոլորին տուած է նման աչքեր, նման մարմին, նման հոգի ... Եւ ահա, մինչդեռ Աստուած ամէն ինչ կը կատարէ մեզ միացնելու համար, մենք կը սկսինք մէկս միւսին նկատմամբ թշնամանալ» :

Ահա եւ Յովհաննէս Աւետարանիչի խօսքերը՝

« Եթէ ոք ասիցէ՝ եթէ սիրեմ զԱստուած, եւ զեղբայր իւր ատիցէ, սուտ է», «որ սիրէ զԱստուած, սիրէ նաեւ զեղբայր իւր » (Ա. Յովհան. Դ. 20·21) :

Աւետարանական պատուիրաններուն համաձայն սէրը, հաճութիւնը դէպի մեր նմանները կը բխի դէպի Աստուած մեր սէրէն եւ բոլոր մարդոց Աստուծոյ որդիները ըլլալու դաւանանքէն: Ամէն մարդ արարած, անխտիր, իր հոգւոյն մէջ կը կրէ պատկերը Աստուծոյ, ամէն մարդ արարած, անխտիր, Աստուծոյ որդին է եւ եղբայրը իր նմանին : Իբրեւ այդպիսին, ամէն ոք ինքն իր մէջ անկորնչելի ու անփոխարինելի արժէք մըն է, եւ բոլորը կոչուած են փրկութեան, Յիսուսի դերագոյն զոհաբերութեան գնով :

Քրիստոնէական ոգին, էապէս, մեծ սիրոյ մը ապրումին ճառագայթումն է, որ բխելով Աստուծմէ, Քրիստոսէ, կը բաշխուի աշխարհին ու մարդոց, եւ մարդէ մարդ եւ սերունդէ սերունդ, եւ դարէ դար: Այդ սէրն է, եւ անոր պահպանումը, դերագոյն պայմանը եւ երաշխիքը մարդկային կեանքի խաղաղութեան, արդարութեան եւ բարօրութեան : Այդ սիրոյ վարդապետութեան մէկ արտայայտութիւնն է նաեւ քրիստոնէական բարոյականի կանոնը նկատուած Յիսուսի խօսքը, թէ «զամենայն, որ միանգամ կամիջիք թէ արասցեն ձեզ մարդիկ, այնպէս եւ դուք արարէք նոցա» (Մատթ. Է. 12) :

Ահա այսպէս, սիրելի ժողովուրդ, աստուածասիրութեան պատուիրանին հետ միասին, դէպի մեր նմանները՝ սիրոյ եւ հաճութեան պատուիրանը, կը կազմեն անքակտելի կատարելապէս միաձուլուած ամբողջութիւն մը, հիմքը եւ կեդրոնական ոգին քրիստոնէական վարդապետութեան : Այս երկու պատուիրանները ոչ միայն կանոններն են մարդոց փոխյարաբերութեանց, այլ նաեւ այն նուիրական սկզբունքները, որով քրիստոնէութիւնը կը ձգտի եւ կը մաքառի լուծել մարդկութեան առաջ դրուած մեծ հարցերը :

Խոստովանինք թէ մանաւանդ մեր օրերու մարդկային աշխարհը ալեկոծող հարցերը իրապէս աննախընթացօրէն ողբերգական են : Ատոմական ուժերու սանձազերծման մեր դարաշրջանին, օրերը յղի են աղետալի սպառնալիքներով: Համաշխարհային նոր պատերազմ մը պիտի նըշանակէր Երկրագնդի մեծագոյն մասին կործանում, միլիոնաւոր մարդոց նահատակութիւն եւ քաղաքակրթական անհամար արժէքներու փչացում :

Մանաւանդ մեր Եկեղեցին, մեր ազգը գիտեն, թէ ի՞նչ կը նշանակէ պատերազմ: Անոնք գիտեն, չեն մոռցած եւ չեն կըրնար մոռնալ 1915ի ահաւոր Եղեռնը՝ ցեղասպան այն մեծ ոճիրը, որ սպաննեց անմեղ զաւակները մեր եկեղեցիին, մօտ երկու միլիոն Հայեր, ու ամայի դարձուց ամբողջ երկիր մը չէն՝ պատմական Հայաստանը Արեւմտեան: Գուցէ աւելի, քան ուրիշ ժողովուրդներ, հայ ժողովուրդը գիտէ գնահատել միջազգային խաղաղ գոյակեցութեան սկզբունքը, որ միակ ճանապարհն է եւ գրաւականը մարդկութեան կեանքի ապահովութեան եւ քաղաքակրթութեան պահպանման : Պատերազմ՝ այդ համազումարն է բոլոր չարիքներու, բոլոր աղէտներու :

Միթէ՞ այլեւս կարելի է մտածել պատերազմի մասին : Միթէ՞ այլեւս չէ հասած պահը, որ բոլոր մարդիկ, բոլոր ժողովուրդները, բոլոր պետութիւնները, իրենց իսկ կեանքի եւ գոյութեան ի խընդիր, վերջապէս հրաժարին պատերազմի զէնքերէն եւ իրենց դէմքն ու հոգին դարձընեն դէպի խաղաղ բարձունքները Երկընքին, լսելու եւ հպատակելու համար Աստուածային պատգամին՝ «յերկիր խաղաղութիւն, եւ ի մարդիկ հաճութիւն»:

Մենք կը հաւատանք, թէ Ամենակալին ողորմութեամբ եւ արդարութեամբ, պիտի լուսաւորուին մտքերն ու սրտերը մարդոց եւ ժողովուրդներուն, եւ միասնական համընդհանուր ճիգերովը բոլոր եկեղեցիներուն, բոլոր պետական պատասխանատու զեկավարներուն, բոլոր բարի կամքի տէր մտածողներուն եւ գործողներուն, վերջապէս պիտի ազատի աշխարհը պատերազմներու ահաւոր մղձաւանջէն :

« Երանի խաղաղարաց զի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեսցին » :

Եւ, խաղաղութեան ու ապահովութեան պայմաններու մէջ պիտի շարունակէ աճիլ ու զարգանալ նաեւ մեր ժողովուրդը ամենուրէք, պիտի շարունակէ զօրանալ ու ծաղկիլ նաեւ մեր վերածնած Հայրենիքը՝ Հայաստան, արդար ուրախութիւնը եւ հպարտութիւնը անխտիր բոլոր անոնց, որոնք ճշմարտապէս Հայու սիրտ մը կը կրեն իրենց կուրծքի տակ :

Այս հանդիսաւոր սուրբ պահին, Հայոց Հայրապետը խղճի պարտք կը համարի՝ Իր զաւակներուն վերստին յիշեցնել մեր օրերու հայ կեանքի դերագոյն ճշմարտութիւնը, թէ առանց Մայր Երկրի չկայ հայ ազգութիւն, չկայ Հայոց պատմութիւն, չկայ Հայոց ապագայ :

Օրհնութիւն, բիւր օրհնութիւն Հայոց Մայր Հողին, յաւերժական Հայաստանին :

Օրհնութիւն եւ ստեղծարար աշխատանքի անսպառ եռանդ Ամենայն Հայոց Հայրենիքը կերտող հայաստանցի մեր չարքաշ ժողովուրդին :

Սուրբ գրական Արարատեան աշխարհէն, լոյս Հայաստանէն, Հայոց քրիստոնէական հաւատքի Կեդրոն բազմադարեան Սուրբ Էջմիածնէն, մեր Տիրոջ հրաշափառ ծննդեան աւետիսով, մենք Հայրական սիրով կ՝ողջունենք մեր ժողովուրդը, համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, որ ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի, աղօթելով, որ փրկիչը մեր Քրիստոս, պահէ պահպանէ անփորձ ու անվտանգ, մէկ ու անբաժան եւ միշտ խաղաղ ու ծաղկեալ մեր Սուրբ եկեղեցին յաւէտ օրհնութեանը ներքեւ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան Աստուածակառոյց Մայր Աթոռին : Մենք կ՝աղօթենք նաեւ, որ, մանաւանդ, սփիւռքի մեր պանդուխտ զաւակները հաւատարիմ մընան իրենց նախնեաց քրիստոնէական հաւատքին, իրենց նուիրական աւանդութիւններուն, իրենց կրօնական ու ազգային մշակոյթի արժէքներուն, եւ այդ բոլորի խորհրդանշանը եւ կենդանի վկան հանդիսացող Սրբութիւն Սրբոց Սուրբ Էջմիածնին :

Սիրելի հաւատացեալներ՝ « Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ » : « Յերկիր խաղութիւն եւ ի մարդիկ հաճութիւն » :

Խաղաղութիւն աշխարհին համայն, խաղաղութիւն եւ Քեզ՝ Հայ ժողովուրդ, եւ սէր, եւ շնորհք, եւ օրհնութիւն աստուածային, այժմ եւ յաւիտեան: ԱՄԷՆ :

ԸՆԿ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի առաւօտ Փարիզի Մ. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ Ընկ. Երուանդ Յարութիւնեանի յուղարկաւորութիւնը հարազատներու եւ ընկերներու ներկայութեամբ :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ դամբանական մը խօսեցաւ ընկեր Պետրոս Զպուքճեան, անդրադառնալով ողբացեալին հանրային եւ կուսակցական գործունէութեան, ապա մարմինը փոխադրուեցաւ Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը :

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Ցաւով կ՝իմանանք թէ Յունուար 4ին, Հինգշաբթի առաւօտ սրտի տագնապի մը զոհ գացած է Օթոն Հէքիմեան, մեր գաղութին հին եւ սիրուած դէմք մը, որ յաճախ կ՝աշխատակցէր «Յառաջ»ի :

Մեր ողբացեալ բարեկամը ծնած էր Սամսոն 1886ին: Նախնական ուսումը ըստացած էր Տրապիզոնի մէջ, ատեն մըն ալ յաճախած է Սամսոնի Ֆրանսացի Մարիստ Ֆրէրներու վարժարանը : 1908ի Սահմանադրութենէն ետք եռանդուն գործունէութիւն ունեցած է Սամսոնի Ազգ. ընկերային, մշակութային ու բարեսիրական կեանքի մէջ: 1914ին կը մեկնի արտասահման, հազիւ մեկնած հայանուն դաւաճան մը զինքը կը մատնէ իբրեւ քոմիթաճի եւ Հայ Յեղափոխականներու զէնք հայթայթող : Այդ հիման վրայ ալ ի բացակայութեան մահուան կը դատապարտուի : Պատերազմէն ետք, 1919ին Օթոն Հէքիմեան իր բազմանդամ ընտանիքէն, հրաշքով ազատած միայն մայրը եւ նահատակ եղբօր այրին, կը գտնէ :

Օ. Հէքիմեան հրատարակած է «Սամսոնի Հայութեան տխուր բաժինը 1915 – 18ին» ուր կան իր մօր սարսռալի պատմածները Սամսոնի կոտորածէն : Իր ուրիշ մէկ գործն է՝ «Սկիզբն Երկանց» (թատերգութիւն) :

Ծանօթ դէմք մը, Փարիզի հայ գաղութին, որ քանիցս նախագահած էր Ապրիլեան սգահանդէսներուն եւ միշտ ներկայ կը պատասխանէր ուր որ Ազգ. օգտակար աշխատանք մը կար կատարելիք:

Օթոն Հէքիմեան հրաշքով ազատած Ապրիլեան սպանդէն, մինչեւ վերջը չէ դադրած պահ մը մտածելէ այդ ցեղասպանութեան մասին, ինչպէս կը վկայէր իր մէկ նամակը, զոր ստացանք երկու շաբաթ առաջ : Ի յիշատակ նահատակներուն, որոնք գացին ու մեռան անշուք, Օթոն Հէքիմեանի վերջին փափաքն էր որ յուղարկաւորութիւնը ըլլայ պարզ ու ընտանեկան մտերիմ շրջանակին մէջ, ինչպէս եղաւ :

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին ու մեր յարգանքը՝ իր յիշատակին :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ կ՝ուզեն որոշ երաշխաւորութիւններ ունենալ, ապա միայն դադրեցնել ռմբակոծութիւնները : Արդարեւ Ուոշինկթըն կը վախնայ թէ Հանոյ անկեղծ չըլլայ իր առաջարկին մէջ եւ յետին միտք մը ունենայ : Այդ պատճառով Հնդկաստանի ամերիկեան դեսպանը՝ Զարլիզ Պաուլս Քամպոճ մեկնած է: Ծանօթ է որ Հանոյ ներկայացուցիչներ ունի հոն եւ Ճոնսընի բանագնացը կրնայ տեսակցութիւններ ունենալ եւ լուսաբանութիւններ ուզել :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը՝ Լեւի Էշքոլ Փարիզէն անցած է դէպի Ամերիկա ճամբուն վրայ :

ԵՄԷՆԻ կացութիւնը սկսած է վատթարացնել արաբական երկիրներու յարաբերութիւնները: Սէուտական Արաբիա կը սպառնայ իր տնտեսական օգնութիւնը դադրեցնել Եգիպտոսի :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշած է կանխահաս կերպով քաշել Սուէզի բրիտանական ուժերը :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Ազատագրման կազմակերպութեան նոր նախագահը՝ Համմուտա յայտարարած է թէ համակեցութիւնը կարելի է Պաղեստինի Հրեաներուն եւ Արաբներուն միջեւ :

«ՔԱՐ ԹՈՐՈՍ»Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԲԱՐՁՐԱՑԱԾ ԱՂՄՈՒԿԻ ԱՌԹԻՒ

Ա.

Վերոյիշեալ խորագրին տակ Կ. Մելիք – Օհանջանեան հետեւեալը կը գրէ «Գրական Թերթ»ի մէջ, Երեւան, (22 Դեկտեմբեր 67).

Պէյրութում այս տարի լոյս է տեսել մի փոքրիկ պոէմ, որի շապկի վրայ կարդում ենք՝ Սեդրակ Շահէն, «Քար Թորոսը», ապա՝ ճիւղ հինգերորդ, փոքր ինչ ստորեւ՝ «Ողորմի» ... Յառաջաբանը գրել է Առաքել Եղիկեանը (Նոյ. 29, 1966, Իստ Սէնթ Լուիզ, Իլինոյ):

«Քար Թորոսը» պոէմ է, նիւթը իբր թէ Սասունում հանրածանօթ մի աւանդավէպ է, որը լսել է 1911 թ. եւ 55 տարի անց դեղարուեստական մշակման ենթարկել փորձաշատ, բաւականաչափ վարժ յագներգակ, մօտ տասը թատերգութիւնների հեղինակ, ալեզարդ Սեդրակ Շահէնը:

«Քար Թորոսը» Երեւան է հասնում 1967 թ. Մարտին եւ անյապաղ «փայլուն» գրախօսութեան արժանանում ոչ մասնագէտ գրաքննադատ Նիկոլ Արզումանեանի կողմից: Գրախօսողը 1967 թ. Ապրիլի 15ին հեղինակին հասցէագրած մի յատուկ նամակով վեր է հանում Ս. Շահէնի «այս հայրենասիրական գործը», որի նպատակն է «հայ նոր սերունդին տալ «Սասնոյ ծռեր» էպոսի մինչեւ օրս մեզի անյայտ պատումը»:

Առաքել Եղիկեանի յառաջաբանի ազդեցութեամբ Նիկոլ Արզումանեանը գլորում է քարը, նրան հետեւում են Պատրիկ Սելեանը (Ապրիլի 17ին) եւ շատ ուրիշներ, ստուարացնում են շարքերը եւ ահա մինչեւ Յուլիսի վերջը մօտ երեք տասնեակ բարեկամական նամակներ են յղում հեղինակին, ոմանք էլ գոհանում են՝ փառաբանական գրախօսականներ գրելով Սով. Հայաստանի եւ սփիւռքահայ պարբերական մամուլում (10 – 12 թերթերում): Իսկ «Արարատ» օրաթերթի 1967 թ. Հոկտեմբերի 23ի եւ 24ի համարներում Սեդրակ Շահէնն ընթերցողներին առանձին հաշուետուութիւն է ներկայացնում՝ յիշատակելով թղթակիցների եւ գրախօսողների անունները:

«Քար Թորոսի» հրատարակութիւնից չի կարելի պարզել, թէ ով է «Քար Թորոսը» համարում «Սասնոյ ծռերի» հինգերորդ ճիւղը՝ պոէմին հեղինակ Սեդրակ Շահէ՞նը, թէ յառաջաբանի հեղինակ Առաքել Եղիկեանը:

Եթէ Ս. Շահէնին համարենք այս «տեսութեան» հեղինակ, ապա նոր հարց է առաջանում՝ ինչու նա պոէմի շապկի վրայ չի յիշատակում մեր ժողովրդական վէպի «Սասնոյ ծռեր» անունը, այլ տանում է իր յօրինուածքի սկիզբը եւ «Քար Թորոս» վերնագրի տակ տպագրում, այն էլ փակագծերի մէջ, մինչդեռ «Ողորմին», որը վէպի նախերգանքն է եւ «Ողորմի» ունեցող համարեա բոլոր պատումներում հէնց սկզբում է զետեղուած, այստեղ տպագրւում է շապկի վրայ, իսկ դրանից առաջ, փակագծերի մէջ գրուած է ճիւղ հինգերորդ: Իսկոյն նոր հարց է ծագում՝ ո՞ւմ կամ ինչի՞ հինգերորդ ճիւղն է ...

Մեր կասկածը սաստկանում է երբ վերյիշում ենք, որ մեզ ծանօթ 75 պատումներից եւ ոչ մէկը չունի ճիւղագրութիւնների թուարկում: Պատումներում, լաւագոյն դէպքում, հաշուլում են Սանասարի – Բաղդասարի, Ջոջ կամ Պզտիկ Մհերի ճիւղերը, այսինքն՝ ընդամէնը 4 ճիւղ, բայց ոչ մէկի վերնագրի տակ չկայ նշուած, թէ այս պատումը այսինչ ճիւղին է պատկանում:

Փակագծերում եղած բոլոր յաւելումները, մեր կարծիքով, յառաջաբանի հեղինակ՝ Առաքել Եղիկեանի գրչի արգասիքն են, որոնք ոչ մի կերպ արդարացուած եւ տրամաբանօրէն հիմնաւորուած չեն:

Եթէ մի պահ ընդունելու լինենք, որ «Քար Թորոսը» «Սասնայ ծռեր» վէպի ճիւղերից մէկն է, այդ դէպքում «Ողորմիի» մէջ պէտք է յիշատակուեն «Սասնոյ ծռեր»ի նախորդ ճիւղերի հերոսների անունները, ինչպէս այդ սովորաբար արւում է միւս պատումներում, մինչդեռ այստեղ, «Ողորմիի» մէջ «Սասնոյ ծռերից» յիշւում է միայն փոքր Մհերը (Պոէմի մէջ յիշուած իբրեւ Պզտիկ Մհեր), այն էլ որովհետեւ պոէմի գործող անձերից է, եւ խորոտիկ Ծովինարը՝ մի շինծու անուն, որ յիշեցնում է «Սասնոյ ծռերի» մի անաւարտ պատումի մէջ հանդիպող «Սանասար – Բաղդասարի մայր Ծովինարին(*): Ուրիշ Սասնայ ծուռ չի յիշատակւում:

«Քար Թորոսը» չենք կրնար զատել «Քաջանց տուն» շառաւիղից, — գրում է Ա. Եղիկեանը: — Եթէ նա չի կրնար Սանասարի տան մաս կազմել, ապա նա կրնայ կոչուել առանձին էպոս կամ հինգերորդ ճիւղ, ապա հայկական էպոսին ժառանգներէն է»:

Այս իմաստութիւնն ազդարարելուց յետոյ՝ նա մոռանում է դիտական փաստարկումը եւ ընկնում է «հայրենասիրական» յուզաշխարհը, որդեգրում է քընարական զեղումը, իր երեւակայութեանը թափ հաղորդում՝ կերտելու նորանոր «էպոսներու», ի փառս հայ ժողովրդի հերոսամարտի: Ո՞վ է այդ էպոսը կերտելու եւ, ընդհանրապէս, կարելի՞ է արդեօք 20րդ դարում Ամերիկայում նստած երազել նոր ժողովրդական վէպ ստեղծելու մասին ...

«Երբեք մեր մտքէն կ՚անցնի՞, որ ըսկըսուած է երդուել յաւելումներով եւ յապաւումներով մեր իսկական աւանդավէպին Զ.րդ ճիւղը, — շարունակում է նա, — որու հէնքը պատրաստեցին իրենց քաջազնական խոյանքներով՝ Ռէս Գրգոներ, Մուրատներ, Ժիրայրներ, Սերոբներ, Անդրանիկներ, Գէորգ Չաւուշներ, Հրայրներ, Ղուկաս Աղբարներ եւ դեռ հազարաւոր սկայորդիներ տաճկական բռնակալութեան դէմ, որը ճշգրիտ փոփոխակն էր արաբական բռնակալութեան եւ փոխան քանի մը «Սասնայ ծռերու» (? – Կ. Մ. Օ.), մեր կորովաբիբ հազարաւոր ծռերը փայլեցան Վանի, Սասունի, Տարօնի, Զէյթունի ... Ուրֆայի, Մուսա Տաղի կատարներուն եւ այլուր, որոնցմէ շատեր կրակէ շապիկներու եւ արեան լիճերու մէջէն լողացին դէպի փրկութեան լեռը — Արագած:

Շահէնը շնորհակալ գործ կատարեր է Սասնայ ծռերու մէկին, Քար Թորոսի էպոսը փրկելով յաւիտենական կորուստէ»:

Այսպէս է մտածում, տրամաբանում Առաքել Եղիկեանը: Նրա կարծիքով հայ ազատագրական կռիւների պատմութիւնը ԺԹ. դարի կէսերից մինչեւ 1915 – 1916 թ. թ. արդէն իսկ կարող են բազմահատոր էպոսի նիւթ դառնալ եւ քանի որ սկսուած է արդէն «Սասնայ ծռերի» Զ.րդ ճիւղը, պարզ է, որ կ՚ունենայ իր օրինաչափ շարունակութիւնը: Նա պարզ պատկերացում չունի, թէ ինչպէս է ըստեղծւում, աճում ու զարգանում ժողովրդական վէպը: Կարելի է հերոսական պոէմներ գրել, բայց դրանք դեռեւս ժողովրդական վէպ – էպոս չեն:

Ոչ ոք իրաւունք չունի իր յաւելումներով եւ յապաւումներով աղարտելու, արժէքազրկելու մեր հայրենական մշակութային զանձերը, մեր հանճարեղ ժողովրդական վէպը: Մի պղտորէք մեր վէպի զուլալ պարզութիւնը, հազարամեակների ընթացքում ամբարած, վերամշակած, վերապրած կենսափորձն ու իմաստութիւնը, լաւի ու գեղեցիկի հասկացութիւնները: Թող մեր վէպն իր ազատ յաղթարշաւը կատարի դէպի մարդկութեան սրտերը՝ բարի զգացումներ ու ապրումներ, վեհ դաղափարներ ու մըտքեր, խաղաղասիրութիւն ու մարդասիրութիւն, մանկան խինդ ու ազնիւ աշխատանք սփռելով ամէնուրէք:

(Շար.)

Կ. ՄԵԼԻՔ – ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

(*) Ծովինար անունը տեղ է գտել նաեւ «Սասունցի Դաւթի» յորելենական բնագրում: Այդ անունը յիշւում է նաեւ Տ. Չիթունու «Սասունականում», որտեղ բանահաւաքը այդ անունը ստուգաբանում է այսպէս՝ ծովինար – ծովի լոյս, ծովի լուսիկ: Դժբախտաբար, այս սխալ ստուգաբանութիւնն էլ մուտք է գործել «Սասունցի Դաւթի» մի շարք թարգմանութիւնների մէջ:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ «ԾՆՈՒՆԴՆԵՐ»

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ա.— ԲԻԻԶԱՆԴԻՈՆ 1204

Բիւզանդիոնը գրաւող Խաչակիրները 1204ի Ծնունդէն մէկ քանի օր առաջ, խոստացան անձ գլուխ մէկ քիլօ ցորեն բաժնել ժողովուրդին, Ծնունդի կարկանդակ պատրաստելու եւ մասամբ ալ՝ բնակիչներուն գոհունակութիւն պատճառելու համար:

Այդ տարին միասնաբար կ՚իշխէին՝ Իսահակ Բ. եւ Ալեքսիոս Դ. կայսրերը, որոնք սիրալիր յարաբերութիւններ կը մշակէին գրաւող օտարականներուն հետ:

Մայրաքաղաքի ժողովուրդը սակայն, դժգոհ էր Խաչակիրներէն ու մերժեց ընդունիլ այդ նուաստացուցիչ նուէրը:

Ժողովուրդը այս մերժումին մղողը՝ Լէոնտիոս Թրալինոսն էր, որ հակառակ իր պարզ դիրքին, ազդեցութիւն ունէր Բիւզանդիոնի աղքատ զանգուածին վրայ:

— Չենք մեռնիր, եթէ Ծնունդի կարկանդակ չթխենք, ըսաւ Թրալինոս: Մեր կայսրերը դաւաճանեցին մեզի եւ իրենց գողցածներէն մեզի փշրանք մը միայն կուտան:

— Ճիշդ է ըսածդ, պատասխանեց բարեկամներէն մէկը: Բայց պէտք է գիտնաս որ՝ եթէ մերժենք, ապահովաբար պիտի պատժուինք:

— Ոչ, յարեց Թրալինոս, պիտի չպատժուինք: Եթէ նոյնիսկ մեզմէ մէկ քանիները պատժուին, հատուցում պիտի ըստանան Մուրծուֆլոսէն: Բաւ է որ իրեն օգնենք Բիւզանդիոնի գահը բարձրանալու:

Ալեքսիոս Տուքաս Մուրծուֆլոս կատաղօրէն կը կռուէր Խաչակիրներուն դէմ եւ որոշած էր վերջնականապէս զանոնք արտաքսել Բիւզանդիոնէն:

Գործակցեցաւ Թրալինոսի հետ, որուն կը հետեւէին քաղաքին աղքատ, բախտազուրկ, անիրաւուած ու դժգոհ բնակիչները, որոնք մերժեցին Խաչակիրներու չնչին բայց պարտադիր նպաստը:

Յեղափոխութիւնը ծագեցաւ եւ հասաւ մինչեւ պալատ, որուն պահակախումբը միացաւ ըմբոստներուն ու կայսրերը լքեց իրենց բախտին:

Ըմբոստները գերի բռնեցին երկու կայսրերը՝ որոնք գահընկեց հռչակուեցան:

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՄԱՐԱՆ ԱԹԱ

Միայն փաշան ու իր ձիապան ծառան՝ Մուսթաֆան չէին որ մնացեր էին այդ տան մէջ, այլ նաեւ հարիւրապետ Շիւքրի պէյ, քոմիսէր մը, ոստիկան մը եւ լրտես մը:

Ժամը գիշերուան չորսն էր եւ ընդհանուր իրարանցումին յաջորդած էր խորին հանդարտութիւն մը: Դրացի տուները որոնց մէջ մինչեւ իրիկուն ոստիկաններ ու լրտեսներ լեցուած էին, ահ ու սարսափ պատճառելով տնեցիներուն, այժմ վերստացած էին իրենց խաղաղ կերպարանքը եւ իրենց բնակիչները արդէն իսկ ցերեկուան յուզումներէն վաստակաբեկ՝ պառկած էին, իսկ արթուն մնացողներն ալ խոհեմաբար փողոցի վրայ նայող սենեակները ապաստանած՝ օրուան արտասովոր դէպքերուն մասին զանազան մեկնութիւններ կուտային, առանց կարենալ բուն ճշմարտութիւնը հասկնալու:

— Շիւքրի պէյ, ըսաւ Զիա փաշա խօսքը հարիւրապետին ուղղելով՝ մինչ այս վերջինը բակը աթոռի մը վրայ ինկած էր յոգնած երեւոյթով մը քունին յաղթելու անզօր ջանքերով:

Զինուորականը նստած տեղէն վեր ցատկեց.

— Շիւքրի պէյ, շարունակեց թիկնապահը, կը տեսնեմ որ վրադ կենալու կարողութիւն չկայ եւ կարծեմ առտուընէ ի վեր ալ կերակուր ուտելու ժամանակ չես ունեցած, ինչպէս նաեւ հետդ գրտնուող միւս անձերը, ուստի ելէք գացէք ու փորերնիդ կշտացուցէք ու քիչ մը հանգստացէք. ես ու Մուսթաֆա հոս ենք... արդէն կարծեմ սպասելիք ալ բան մը չկայ:

— Միայն թէ շատ մի ուշանաք, ձեզի մէկուկէս ժամ միջոց կուտամ:

Ու թիկնապահը ժամացոյցը նայելով աւելցուց.

— Ժամը հինգուկէսին հոս գտնուեցէք ... չեմ յուսար որ անկէ առաջ որեւէ հրահանգ գայ Եըլտըզէն... եթէ երբեք ասկէ ետքը նոր հրահանգ մը պիտի գայ:

Յետոյ, գրպանէն ոսկի մը հանեց եւ Շիւքրի պէյին տուաւ.

— Այս դրամով մարդոցդ աղուոր կերակուր մը կերցուր, ըսաւ, խեղճերը այսօր չարաչար աշխատեցան:

Քոմիսէրը, ոստիկանը եւ լրտեսը, որոնք ոտքի վրայ բարեւի կեցած էին, խորին թէմէննահ մը ըրին իրենց երախտագիտութիւնը յայտնելու համար:

— Օ՛ն ուրեմն, աճապարեցէք, որովհետեւ յետոյ խանութները կը գոցուին եւ ուտելիք չէք գտներ, շարունակեց թիկնապահը:

Չորսը մէկ պատրաստուեցան մեկնելու:

— Շատ մի ուշանաք, գոչեց Զիա փաշա:

— Փաշա էֆէնտի, անհոգ եղէք, դուք մէկուկէս ժամ ըսիք, բայց մենք ժամէ մը կուգանք:

— Լաւ, լաւ... ձեզի ժամ մը կատարեալ ազատութիւն կուտամ ուրեմն:

Եւ հարիւրապետը եւ իր մարդիկը այս անակնկալ արտօնութենէն ուրախացած եւ փառաւոր ճաշի մը հեռանկարէն շլացած՝ ճամբայ ելան:

Թիկնապահը երբ առանձին մնաց, չորս կողմը դիտեց ուշադիր, յետոյ խոհանոց մտաւ եւ յանկարծ զարմացած կանգ առաւ. մարդ մը նստած էր հոն, տեղերնէն հանուած Մալթայի քարերու դէզի մը վրայ: Այդ մարդը ա՛յնքան խորասուզուած էր որ չնշմարեց փաշային ներս մտնելը, բայց թիկնապահը իսկոյն ճանչցաւ զայն:

— Էօմէր աղա, ի՛նչ նստեր ես այստեղ, գոչեց մարդուն:

Իրաւ ալ նոյնինքն պարտիզպանն էր, խեղճ Էօմէր աղան որ ջախջախուած, յուսակտուր, անէացած, մնացած էր հոն, իր դիտակցութիւնը կարծես կորսնցուցած:

Երբ յաղթականօրէն տուն մտնելով ու ամէն կողմ խուզարկելով դատարկ դտած էր զայն, խեղճ մարդը սահմռկած մնացեր էր: Ամբողջ իր յոյսերն էին որ օդին մէջ կը ցնդէին, 500 ոսկի պարգեւն էր որ ջուրը կ՚իյնար իր երազած ամբողջ հանդըստաւէտ ապագան որ վայրկեանի մը մէջ կը խորտակուէր:

Այս անակնկալ հարուածը այնքան ուժգին եղեր էր որ պարտիզպանը չէր կրցած անոր յաղթել ու հիմա լուռ ու մունջ նստած՝ իր սեւ բախտին վրայ կ՚ափսոսար:

Թիկնապահը անմիջապէս հասկցաւ Էօմէր աղայի հոգեկան կացութիւնը եւ բարեացակամ ժպիտով մը ըսաւ.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(15 – Շար.)

Մուրծուֆլոս կայսր եղաւ 1204ի Ծննդեան օրը :

Բ.— ՄԻՍԹՐԱ 1253

Միսթրա պատմական քաղաքը շինուեցաւ 1249ին, Մորէայի (Պելոպոնէզ) Ֆրանսացի իշխան Կիյիոմ Վիլարտուէնի կողմէ :

Իշխանը Պելոպոնէզի շրջանը պտըտած ատեն՝ տեսաւ տարօրինակ ձեւով լեռը, որուն վրայ շինել տուաւ իր բերդը, զոր կոչեց Միզիթրա: Յետագային այս անունը աղաւաղուելով եղաւ Միսթրա :

Սակայն, Ֆրանսացիները շատ կարճ ատեն մը վայելեցին Միսթրան, որովհետեւ Միխայիլ Բալէոլոգոս, որ կը տիրէր ամբողջ Պելոպոնէզի, պատերազմ հռչակեց Կիյիոմի դէմ, զայն իր երկրէն արտաքսելու մտադրութեամբ :

Իր կարգին, Կիյիոմ Վիլարտուէն չընկրկեցաւ, ինք ալ յամառ կռուող մը ըլլալով :

Պատերազմը շարունակուեցաւ չորս տարի, մինչեւ որ 1253ին խաչակիր իշխանը դերի ինկաւ Բալէոլոգոսի ձեռքը :

— Բախտաւոր ես, Կիյիոմ, ըսաւ Բալէոլոգոս: Եթէ օր մը առաջ կամ օր մը վերջ իյնայիր ձեռքս, չեմ գիտեր թէ ի՞նչ որոշում պիտի տայի քու մասին : Ես ճշմարիտ քրիստոնեայ մըն եմ ու չեմ ուզեր Յիսուս Փրկիչի ծննդեան օրը մեղք գործել: Լաւ է որ իբր բարեկամներ միասին տօնենք Ծնունդը :

Վիլարտուէն զարմացած նայեցաւ Բալէոլոգոսին :

— Ես որոշած էի մեռնիլ, ըսաւ Խաչակիրներու իշխանը, աւելի ճիշդ՝ ինքնասպան ըլլալ : Բայց քու ազնիւ խօսքերդ լսելով՝ չեմ մերժեր առաջարկդ : Ի՞նչ է փրկագինը :

— Միսթրան ինծի պիտի յանձնես ..

Վիլարտուէն մէկ քանի վայրկեան լուռ ու մտածկոտ մնաց եւ ապա ձեռքը Բալէոլոգոսի երկարեց :

— Յաղթուեցայ, ըսաւ, ու Միսրան քուկդ է: Արժանի ես անոր :

Այսպէս՝ երկու յամառ եւ յանդուգն իշխաններու պատերազմը խաղաղութեամբ վերջացաւ :

Առաջին անգամ ըլլալով՝ Ֆրանսացիները եւ Յոյները եղբայրաբար տօնեցին Յիսուսի Ծնունդը :

Գ.— ԱԹԷՆՔ 1860

Ամալիա թագուհին, 1860ի Ծնունդին, իր ձեռքերով զարդարած էր Ծնունդի ծառը, որ առաջին անգամ սկսած էր մուտք գործել Յունաստան :

Թագուհին հրաւիրած էր Արքայական Ընտանիքին հաւատարիմ զինուորականները եւ պայքարի հերոսները, Քրիստոսի Ծնունդը միասին տօնելու համար :

Երբ գոյնզգոյն լապտերները եւ մոմերը վառեցան Տօնածառին վրայ, տեսարանը իսկապէս գրաւիչ էր :

Զօրավար Գարաթանոս տղու մը պէս ծափ կը զարնէր ու կը գոչէր .

— Երկինքի սատղերը երկիր իջած են, սիրելիներ :

Ճիշդ այդ պահուն սակայն, ծառը իր լապտերներով ու նուէրներով ծռեցաւ ու գետին ինկաւ :

Ամալիա թագուհին, որ չափազանց նախապաշարեալ էր, տրտմօրէն ըսաւ իր պատուոյ տիկիններէն մէկուն .

— Ասիկա դէշ նշան է, տիկին Փլուշկով: Շատ կը վախնամ որ դժբախտութիւն մը պիտի պատահի :

Թագուհին իրաւունք ունէր այդպէս նախազգալու: Այդ տարին, Օթոն թագաւորը եւ Ամալիա թագուհին իրենց վերջին Ծնունդը տօնեցին Աթէնքի մէջ, որովհետեւ, մէկ քանի ամիս վերջ, ստիպուեցան հեռանալ իրենց սիրած Յունաստանէն :

Հաւաքեց՝ Պ.

ՏՂՈՑ ԳՐՊԱՆԻ ԴՐԱՄԸ

Շատ մը ծնողքներ կը զանգատին՝ թէ այսօրուան փոքրիկները շռայլ ու ծախսոտ են, եւ թէ հետզհետէ աւելի շատ գրպանի դրամ կը պահանջեն :

Սակայն եթէ խնդիրը ուշադրութեամբ քննելու ըլլանք պիտի հաստատենք՝ թէ ինչպէս ընտանիքի մը ծախքերը ատենը մէյ մը կ՝աւելնան, այնպէս ալ գրպանի դրամը բացառութիւն չի կազմեր :

Հայրը թերեւս յիշէ՝ թէ ինք ալ փոքրիկ եղած ատեն, ինքզինքը երջանիկ կը նկատէր, երբ շաբաթական տասնոց մը կուտային իրեն իբրեւ գրպանի դրամ ..

Սակայն, հայրը «փոքրիկ» էր քսան տարի առաջ, հետեւաբար պէտք չէ զարմանայ եթէ իր տղան քսաննոց մը կ՝առնէ շաբաթը եւ ... «շնորհակալ եմ» չըսեր : Որովհետեւ, քսան տարուան ընթացքին, գիները ոչ թէ կրկնապատկուած՝ այլ տասնապատկուած են թերեւս :

×

Ի դէպ, տղոց գրպանի դրամը հարց մըն է, մասնաւորաբար այն ընտանիքներուն համար, որոնք սահմանափակ տնտեսական միջոցներ ունին :

Մէկն է այն հարցերէն որոնք յաճախ պատճառ կը դառնան որպէսզի խնդիր ըստեղծուի զաւակներու եւ ծնողքներու միջեւ :

Ամէն բանէ առաջ, ծնողքները սովորաբար չեն գիտեր թէ ո՞րքան պէտք է տան:

Իրենց տարակուսանքին մէջ սխալները կը գործեն եւ երբեմն չափէն աւելի կուտան՝ երբեմն ալ շատ քիչ :

Ինչ որ ծնողքները պէտք է մէկ սկիզբէն հասկնան՝ այն է՝ թէ գրպանի դրամը ողորմութիւն չէ՝ այլ անհրաժեշտ բան մը տղոց համար :

Եւ անհրաժեշտ է, ոչ միայն անոր համար որ փոքրիկը որոշ անհրաժեշտութիւններ ունի որոնց գոհացում պէտք է տայ, այլ նաեւ անոր համար, որ որքան շուտ սորվի դրամը գործածելուն ձեւը, այնքան աւելի լաւ է :

Ինչ կը վերաբերի գումարին, զոր պէտք է տալ իբրեւ գրպանի դրամ, ընդհանուր կանոններ գոյութիւն չունին անշուշտ :

×

Իւրաքանչիւր պարագայ տարբեր ձեւով պիտի դիմադրաւուի, համապատասխան տղուն ծախքերուն եւ ընտանիքի կարելիութիւններուն :

Գործնական մեթոտ մըն է գրպանի դրամը որոշել հօր եւ տղու գործակցութեամբ :

Այսպէս զանգատները պիտի կանխուին երկու կողմին համար ալ :

Առձեռն հաշիւ մը պիտի ըլլայ տղուն անհրաժեշտ ծախքերուն համար, շաբթուան իւրաքանչիւր օրը առանձին – առանձին առնելով: Պիտի հաշուուին ճամբու ծախքը (եթէ հանրակառքով դպրոց կ՝երթայ) նկանակ մը, զբօսանքի պահուն, շաբաթը անգամ մը շարժապատկեր, փոքրիկ ծախքեր իր գրենական պիտոյքին համար (տետրակ, մատիտ, եւն.):

Ընթացիկ ծախքերը հաշուելէ յետոյ, ընդհանուր գումարին վրայ պիտի աւելցուի փոքրիկ գումար մըն ալ չնախատեսուած ծախքերուն համար, եւ ուրիշ փոքր գումար մըն ալ որպէսզի տղան իր դանձանակին մէջ նետէ, այնպէս մը որ խնայողութեան վարժուի :

Ընդհանուր գումարը իր շաբաթական գրպանի դրամը պիտի ըլլայ :

Գրպանի ծախքը շաբթուան կանոնաւոր մէկ օրը պէտք է տրուի (օրինակ Երկուշաբթի) եւ անգամ մը որ ծնողքները համաձայնին գումարին նկատմամբ, պէտք է առանց վարանումի կամ չկամութեան տան : Պէտք չէ ստիպեն որ ամէն անգամ տղան աղաչանքներով փրցնէ իր գրպանի դրամը :

Այլ խնդիր է, եթէ տղան համաձայնուած գումարէն աւելի դրամ պահանջէ :

Այդ պարագային պէտք է իր ծախքերուն յաւելումը պատճառաբանէ, եւ եթէ իր պատճառաբանութիւնները հիմնական են, միայն այն ատեն գրպանի դրամը պէտք է աւելցնել :

Յամենայն դէպս, ծնողքները պէտք է նկատի ունենան՝ թէ գրպանի դրամը միանգամ ընդմիշտ չի կրնար ճշդուիլ, պէտք է ատենը մէյ մը վերապատշաճեցումի ենթարկուի եւ յաւելում կրէ :

×

Տղան որքան մեծնայ, բնական է որ իր կարիքներն ալ պիտի աւելնան :

Տարբեր կարիքներ ունի տասը տարեկան տղեկ մը եւ տարբեր կարիքներ ունի 15 տարեկան տղայ մը:

Յատկապէս պատանեկութեան շրջանին պէտք է նկատի առնուին բարեձեւ երեւնալու յաւելեալ պահանջքը հագուստի եւ արդուզարդի մարզին մէջ, ինչպէս նաեւ ընկերային յարաբերութիւններու պահանջքը :

Ո՞ր տարիքին պէտք է սկսի եւ ո՞ր տարիքին դադրի գրպանի դրամ տալը :

Անհրաժեշտօրէն պէտք է սկսի այն շրջանէն, որ տղան դպրոց պիտի սկսի երթալ, այսինքն՝ նախակրթարանի առաջին դասարանէն :

Ինչ կը վերաբերի դադրելուն, կախում ունի՝ թէ տղան (կամ երիտասարդը) ե՞րբ պիտի սկսի աշխատիլ :

Երբ բարձրագոյն ուսման հետեւի, առանց միաժամանակ աշխատելու, գրպանի դրամը պէտք է շարունակուի շատ յառաջացած տարիքին ալ :

×

Տղուն պէտք է թոյլ տալ որ իր գրպանի դրամը գործածէ այնպէս, ինչպէս ինք յարմար կը նկատէ :

Ասիկա սակայն, չի նշանակեր՝ թէ ծնողքները փափկանկատօրէն պէտք չէ հետեւին այդ դրամի գործածութեան :

Եւ եթէ հաստատեն՝ թէ տղան դրամը անպէտ բաներու կը գործածէ, ինքզինք զրկելով կարեւորներէն, ծնողքները վըճռականօրէն պէտք է միջամտեն եւ իր դէշ սովորութիւններէն ետ կեցնեն :

Թարգմ. ՍԷ

ՀԱՃԵԼԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Դպրոցասիրաց Նախկին Աշակերտաց Միութիւնը գեղեցիկ միտքը ունեցած էր սարքելու երեկոյթ մը, Շաբաթ, Դեկտեմբեր 16ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ :

Ներկայ էին մեծ թիւով երիտասարդներ :

Ճաշակով յարդարուած սրահին մէջ ներկաները անցուցին հաճելի երեկոյթ մը :

Քաջալերուած իրենց արձանագրած այս առաջին յաջողութենէն, Դպրոցասէր վարժարանի նախկին աշակերտները մը – տադիր են սարքելու երկրորդ երեկոյթ մը Փետրուարի մէջ :

Լ. Գ.

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Վալանսի «Լը Տօֆինէ Լիպերէ» թերթը իր 30 Դեկտեմբերի թիւով կը ներկայացնէ հայ ընտանիքի մը ցնծութեան պահը, երբ 42 տարիներու բաժանումէ մը ետք Տիկին Լուսաբեր Պէրպէրեան վերջապէս բախտը կ՝ունենայ տեսնելու իր եղբայրը՝ Գրիգոր Գոսախեան, Վալանսի մէջ :

Թերթը կը ներկայացնէ հայ ընտանիքին ոդիսականը՝ սկսած 1925ին: Քոյրը կը հաստատուի Վալանս, եղբայրը՝ Երեւան:

Մասնաւոր արտօնութեամբ Գ. Գոսախեան Երեւանէն եկած է Վալանս :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ժավէր պահ մը լռիկ կեցաւ իբր թէ միտքը մտածումով մը գրաւուէր, յետոյ տխուր հանդիսաւորութեամբ բայց միանգամայն պարզութեամբ ձայնը հանելով պատասխանեց.

— Եղածն է գործուած յանցանք մը, պարոն քաղաքապետ:

— Ի՞նչ յանցանք:

— Իշխանութեան ստորին գործակալ մը խիստ ծանր կերպով քաղաքապետ մը անարգեց: Եկայ որ եղելութիւնը ձեզ իմացնեմ, ինչպէս որ իմ պարտքս է:

— Ո՞վ է այդ գործակալը, հարցուց Պ. Մատըլէն:

— Ես, ըսաւ Ժավէր:

— Դո՞ւք:

— Ես:

— Եւ ո՞վ է այն քաղաքապետը որմէ պիտի ամբաստանուի գործակալը:

— Դուք, պարոն քաղաքապետ:

Պ. Մատըլէն թիկնաթոռին վրայ կանգ առաւ:

Ժավէր անաչառ կերպարանքով եւ միշտ ակնկոր կենալով շարունակեց.

— Եկայ աղաչելու ձեզի, Պ. քաղաքապետ, որպէսզի կառավարութեան գրէք եւ զիս պաշտօնէս հանել տաք:

Պ. Մատըլէն զարմանքով համակուելով բերանը բացաւ խօսելու համար, այլ Ժավէր ընդմիջեց.

— Պիտի ըսէիք թէ կրնայի հրաժարականս տալ, բայց ատիկա չի բաւեր: Հրաժարական տալը պատուաւոր կերպ մըն է: Յանցանք գործեցի, պէտք է որ պատժուիմ: Պէտք է որ արտաքսուիմ:

Պահ մը սպասելէն ետք վրայ բերաւ.

— Պ. քաղաքապետ, անցած օր յանիրաւի խստութեամբ վարուեցաք հետս: Այսօր իրաւամբ խստօրէն վարուեցէք հետս:

— Բայց ինչո՞ւ համար, պոռաց Պ. Մատըլէն: Ի՞նչ են այդ խառնափնթոր խօսքերը. ի՞նչ կը նշանակեն ասոնք. ո՞ւր է քու կողմէ ինծի դէմ գործուած յանցանք մը. ի՞նչ ըրիր ինձ, ի՞նչ յանցանք գործեցիր ինծի դէմ. ինքզինքդ կ՝ամբաստանես, կ՝ուզես որ քու տեղդ ուրի՞շ մը յաջորդէ...

— Կ՝ուզեմ վռնտուիլ, ըսաւ Ժավէր:

— Վռնտուի՞լ ըսիր, շատ լաւ, բայց չեմ հասկնար թէ ի՞նչ է նպատակդ:

— Հիմա կը հասկնաք, պարոն քաղաքապետ:

Ժավէր սրտին խորերէն հառաչանք մը հանեց եւ կրկնեց միշտ անտարբերութեամբ եւ տրտմութեամբ:

— Պ. քաղաքապետ, ասկէ վեց շաբաթ առաջ այն աղջկան դէպքին վրայ բարկանալով ամբաստանեցի զձեզ:

— Ամբաստանեցի՞ր:

— Այո, Փարիզի ոստիկանութեան պաշտօնէին:

Պարոն Մատըլէն որ Ժավէրին պէս քիչ խնդացող մըն էր, սկսաւ խնդալ:

— Ամբաստանեցիր թէ ոստիկանութեան ձեռնհասութիւնը չճանչցող քաղաքապետ մըն եմ:

— Թէ վաղեմի դատապարտեալ եղեռնագործ մըն ես:

Քաղաքապետին դէմքը կաս-կապոյտ դարձաւ:

Ժավէր որ աչքերը վեր վերցուցած չէր, շարունակեց.

— Կը կարծէի թէ թիապարտ մըն էք: Շատ ժամանակէ ի վեր կարծիքներ ունէի: Նմանութիւն մը, Ֆավրոլէն տեղեկութիւն առնել տալդ, ձեր քամաքի ուժը, ծեր Ֆօշլըվանին արկածը, հրացան նետելու մասին ձեր ունեցած յաջողակութիւնը, ձեր մէկ ծունկին քիչ մը հիւանդոտութիւնը եւ վերջապէս չգիտեմ դեռ ինչ անմտութիւններ կարծել տուին ինձ թէ Ժան Վալժան անուն մէկն էք դուք:

— Ի՞նչպէս ըսիր, անդամ մըն ալ կ՝ըսե՞ս այդ անունը:

— Ժան Վալժան. եղեռնագործ մը զոր ասկէ քսան տարի առաջ Թուլոնի մէջ տեսած եմ երբ թիապարտներու պահնորդին օգնականն էի: Թիարանէն ելլելով կ՝երեւայ թէ այդ Ժան Վալժանը եպիսկոպոսի մը տունէն գողութիւն ըրեր է, յետոյ հասարակաց ճամբու մը վրայ զինու զօրութեամբ ուրիշ գողութիւն մըն ալ ըրեր է պզտիկ Սավուացի մը կողոպտելով: Չգիտեմ ի՛նչպէս ութ տարիէ ի վեր պահուած էր ան, եւ ոստիկանութեան կողմէն կը փնտռուէր: Ես կ՝երեւակայէի թէ...: — Վերջապէս երկար չընեմ, բարկութիւնը զիս համոզեց որ շարժիմ, ամբաստանեցի զձեզ ոստիկանութեան պաշտօնէին:

Պ. Մատըլէն որ քանի մը վայրկեանէ ի վեր նորէն թուղթերը խառնել սկսած էր, կատարելապէս անտարբեր ձեւացնելով հարցուց.

— Եւ ի՞նչ պատասխան առիր:

— Պատասխան առի թէ յիմար մըն եմ:

— Է՛, ե՞տքը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԻԿՕ

(Շար.)

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տէր եւ Տիկին Սոնեի (Քլերմոն – Ֆերան) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր՝ Զաքար Զաքարեանի (Քանատա) :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Արաքսի Յարութիւնեան իր ամուսնոյն ողբացեալ Ե. Յարութիւնեանի յիշատակին 150 Ֆր. կը նուիրէ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, հարիւր Ֆր. Մշակոյթի Տան եւ յիսուն Ֆր. «Յառաջ»ին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Նոյն տխուր առթիւ Տիկին Աննա Սարգիսեան հարիւր Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզական Միութեան մահացեալ բոլոր անդամներուն յիշատակին : Այս Կիրակի (7 Յունուար), Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ընտանեկան պարագաներն ու հասարակութիւնը ներկայ գտնուելու արարաղութեանց :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբը անկեղծօրէն կ'ողբայ իր վեթերան ընկերներէն՝ Երուանդ Յարութիւնեանի մահը եւ իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրիին եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Կարօ Ժամկոչեան, Երուանդ Յարութիւնեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 50ական Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի, «Հայ – Բոյժ»ի, «Աշխարհ»ի, Մշակոյթի Տան եւ Անարատ Յղութեան քոյրերու դպրոցին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Տէր եւ Տիկին Կարօ Ժամկոչեան 30 Ֆրանք կը նուիրեն Տրապիզոնի Հայր. Միութեան Հրանդ Բալուեանի մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Տէր եւ Տիկին Կարօ Սարեան, Շաւէն Ինճէեանի, Հրանդ Բալուեանի եւ Երուանդ Յարութիւնեանի մահերուն առթիւ 40ական Ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի, Տրապիզոնի Հայր. Միութեան եւ Մշակոյթի Տան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Տիկին Մարիամ Ակոնայեան քսան Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչին, ողբացեալ Յարութիւն Ուշագլբեանի մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Տիկին Զուարթ Գշիկեան եւ զաւակները հետեւեալ նուէրները կ'ընեն Մարիամ Գասպարեանի մահուան առթիւ. — 30ական Ֆրանք Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի, Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին եւ «Հայ – Բոյժ»ին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին :

ՆՈՒԷՐ

Սիլվի Դաւիթեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրէ Որբերու Օգն. Մարմնին իր մեծ հօր՝ Գրիգոր Դաւիթեանի մահուան տարելիցին առթիւ :

Այրի Տիկին Գայեանէ Դաւիթեան իր ողբ. ամուսնոյն Գրիգոր Դաւիթեանի մահուան տարելիցին առթիւ կը նուիրէ յիսունական Ֆրանք Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին եւ եկեղեցիին : (Ստանալ եկեղեցիէն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Քնար Թէրզեանէ յիսուն Ֆրանք, իր թոռնիկին Ֆիլիփ Փափազեանի (Մարսէյլ) ընդ Օր. Հայկանուշ Թուրսարգիսեանի (Փարիզ) ամուսնութեան ուրախ առթիւ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՆ
ՕՐԵՐՈՒ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ (6 Յունուար). Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 7·30ին, Բազմաձայն Ս. պատարագ՝ ժամը 10ին, Պատարագի աւարտին կը կատարուի Ջրօրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Յիշատակ Մեռելոց : Ս. Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Պատարագի աւարտին կը կատարուի մասնաւոր հոգհեանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց :

Շաբաթ, (13Յունուար).— Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին, Յետ պատարագի Առաջնորդարանի սրահին մէջ կը կատարուի տնօրհնէք :

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ Ծննդեան պատարագ :

×

ԼԻՈՆ Ս. ՅԱԿՈԲ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը 15·30, Ընթերցուածք 16, պատարագ 16·30, Նախատօնակ 17·30 :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, պատարագ 10 : Կարգ Ջրօրհնէք 12·30 :

Երկուշաբթի (8 Յունուար).— Մեռելոց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին, պատարագ 10 : Հոգեհանգիստ 11 :

Ծանօթ.— Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ, Կիրակի, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Դ. Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ, Ս. ՅԱԿՈԲ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց, պատարագ, երեկոյեան ժամը 6ին :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Ծնունդ, ժամերգութիւն 8·30ին, պատարագ 10, Ջրօրհնէք 11·30 :

Երկուշաբթի, (8 Յունուար).— Մեռելոց, ժամերգութիւն եւ հոգեհանգիստ, ժամը 9ին, Գերեզմանօրհնէք, ժամը 11–12, Օքանէի գերեզմանատուն, ժամը 14ին Սէն Լուի գերեզմանատուն :

×

Ս. ԳՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՎԱԼԱՆՍ)

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 6ին :

Կիրակի, — Տօն Ծննդեան եւ մկրտութեան Յիսուսի եւ Քրիստոսի, առաւօտեան ժամերգութիւն 8·30, պատարագ 10 :

ՏԷՍԻՆ.— Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Շաբաթ, (6 Յունուար).— Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 5ին :

Կիրակի, (7 Յունուար).— Ս. Ծնունդի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք, ժամը առաւօտեան 8·45ին : մասնակցութեամբ տեղւոյս երգչախումբին :

×

ՊՕՄՈՆ, Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17, Ընթերցուածոց 17·30, պատարագ 18·30 :

Կիրակի, Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, պատարագ 10, քարոզ 11·15, Յիշատակ Մկրտութեան ժամը 11·50 : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏ. ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, ըսկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30, պատարագ 10, Պաշտօն ննջեցելոց 11·30 :

Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին Ծընընդեան Լուսաւոր Աստղին փայլն աւելցընել՝ իւղագինի իրենց սրտաբուխ նուիրատուութեամբ, նաեւ ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց փոքրիկները Ս. Խաչին կնքահայր ընել, թող բարեհաճին կանուխէն արձանագրուիլ Թաղականութեանս մօտ :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աի նոր սակերը կը ստիպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելումի ենթարկէ ընթացիք ազդերու դինը :

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, ժամը 16·30ին պիտի կատարուի Ծննդեան Ճրագալոյցի արարողութիւն եւ պատարագ :

Արարողութեանց կը նախագահէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ :

Կիրակի, Ծնունդ : Ժամը 8ին ժամերգութիւն, 10ին մուտք Ս. պատարագի, 11·15ին Հայրապետական Շնորհաւորագիր Պատգամին ընթերցումն ու քարոզ : Ժամը 12ին Ջրօրհնէքի արարողութիւն :

Պատարակը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ Յակոբ Եպս. Վարդանեան :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ,, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17ին, պատարագ 18ին :

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Սկիզբ ժամերգութեան 9ին, պատարագ 10·30ին : Կը պատարագէ հոգեւոր հովիւ Տ. Մեսրոպ քհնյ. Ժամկոչեան : Յաւարտ Ս. պատարագի կը կատարուի Ջրօրհնէքի արարողութիւն :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ԿԻՐԱԿԻ (7 Յունուար), հանդիսաւորութիւն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան : Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ, ժամը 10·30ին : Կը պատարագէ եւ քարոզէ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, Կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղին Յունուար 7ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը, ժամը 4ին : Հանդէսէն ետք՝ խնջոյք :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

ՇՔԵՂ ԸՆԹՐԻՔ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Կազմակերպուած Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Շաբաթ 13 Յունուար ժամը 20ին, Շաթօ Տէ Ֆլէօրի մէջ : Ճաշագին՝ անձգլուխ միայն քսան Ֆրանք : Հանդանակութիւն չկայ : Փարքինկի շատ լայն հնարաւորութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարենց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը :

Disques Vogue

"Folklore du Monde"

Երաժշտական միջազգային հաւաքածոյին մէջ լոյս տեսած են

L'ARMENIE *թիւ* CLVLX 199 (*խմբերգ*)
LE CAUCASE *թիւ* CLVLX 182 (*պարերգ*)

Սէնֆօնիք նուագախումբ, դեկավարութեամբ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Ձեր ազատ ժամերը անցուցէք ուկնդրելով հայրենի գեղեցիկ երաժշտութիւնը, որ միջազգային շրջանակի մէջ մեծապէս գնահատուած է

Ցանկ նախապէս հրապարակուած երգապնակներու

Եկեղեցական

Թիւ 20114 (*Եկմալեան պատարագ*) — 20150 (*Կոմիտասեան պատարագ*)
20169 *եւ* 20172 (*զանազան տօներու երգեր*)

Ժողովրդական

Թիւ 20157 (Reflets d'Arménie) — 20167 (Promenade en Arménie)
Թիւ 20172 (Soirée Arménienne) — 20182 (Arménie Légendaire)
20176 (*սէնֆօնիք երաժշտութիւն*) — 10016 (*մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ*)
Երգապնակի տեւողութիւն 45 *վայրկեան* (10 – 15 *կտորներով*)

Ստանալու համար դիմել

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, Paris (19e) — BOT. 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e).

Գին՝ 30 *Ֆր.*

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
7
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE
7 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11104 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.104

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳՆԱ՛ ՄԵՌԻՐ, ՈՐ ԵՍ ԱՊՐԻՄ

Տարին որ վերջացաւ նոր լոյս մը բերած էր աշխարհի վրայ : Երիտասարդի մը սիրտը սկսած էր բաբախել վաթսունամեայ հիւանդի մը մեռած սրտին տեղ: Հիւանդը չէր փրկուեր , բայց Մարդկութիւնը նոր հորիզոններ կը տեսնէր ու յոյսի սիրտը կը դառնար տարուան գլխաւոր դէպքը :

Մետալը սակայն ունի նաեւ իր միւս կողմը, որ նուազ խանդաւառիչ է ու կըրնայ դուռ բանալ հակասական խորհրդածութեանց :

Անգամ մը եւս, երիտասարդի մը սիրտը սկսած է բաբախիլ վաթսունամեայ նոր հիւանդի մը մարմնին մէջ : Գործողութիւնը նախատեսուած էր օրերէ ի վեր , բայց հարկ էր որ ... երիտասարդ մը մեռնի : Իր կեանքին աշունին հասած հիւանդը կը սպասէր մահուան՝ իր կեանքին զարունը ապրող երիտասարդի մը :

Կեանքի ու մահուան դառն ու հեգնական պատկերն է, որ կը պարզուի Ափրիկէի այս հիւանդանոցին մէջ , խօսուն պատկեր մը, որ շատ հեռուները կը տանի մեր մտածումները :

Լաւ չէ անշուշտ տխուր բաներու մասին խօսիլ, նոր տարուան առաջին ժամերուն, թաղուիլ խորհրդածութիւններու մէջ, ու փնտռել իմաստ մը կեանքին , իմաստ մը մահուան : Գուցէ հաւատքը շատ բան կը փրկէ , շատ մարդ կը մխիթարէ ու մանաւանդ ուժ կը պարգեւէ՝ տկարներուն: Բայց դարը կը ձգտի հեռացնել մարդիկ հաւատքէն : Նոյնիսկ պարզ հաւատքէն, սովորական բաներու՝ անկեղծութիւն, բարեկամութիւն, զոհողութեան ոգի, նուիրում ...:

Կարելի է՞ անվարան ըսել թէ գիտութեան յառաջդիմութիւնը բարիք է :

Հաւանաբար ո՛չ: Երբ պահը հասած է հոն ուր երիտասարդ մը պէտք է մեռնի որ տարիքոտ մը ապրի ...:

Ի՛նչ իղձեր կրնան ծնիլ հիւանդ սրտերու մէջ : Ի՛նչ վտանգաւոր բնազդներ կրնան արթննալ : Սպասել երիտասարդի մը մահուան, յուսալ երիտասարդի մը մահը, ի՛նչ տխուր հեռանկար եւ ի՛նչ հեգնանք :

Երիտասարդին սիրտը դեռ չլռած, դեռ իր վերջին խօսքը չըսած, երբ դեռ կառչած է կեանքին , ու կը բաբախէ սիրոյն, կը խլեն զայն ու կը տանին ուրիշ մարմնի մը մէջ : Հոն սիրտը կը սկսի իր նոր կեանքը ու կը բաբախէ ուրիշ սիրոյ մը համար :

Մեռելները օգտակար դարձնելու արուեստը կը զարգանայ, վտանգաւոր բնոյթ մը տալով գիտութեան յառաջդիմութեան :

Վաղը, սիրտէն ետք կարգը կրնայ գալ ուղեղին, նոր բարդութիւններ ստեղծելով: Պահ մը միայն երեւակայել թէ օր մը կարելի պիտի ըլլայ ուղեղ տեղափոխել, ու հմտութեամբ յոգնած բանասէրին գլխուն մէջ զետեղել քսանամեայ միտիկէթի մը ուղեղը:

Ու ժամը կուգայ երբ ակամայ կը տարուինք խորհելու թէ Գիտութիւնն ալ տեղ մը պէտք է կենայ, որպէսզի կեանքին խորհուրդը մնայ խորհուրդ , ու օր մը մէկը չըսէ՝ գնա՛ մեռիր, որ ես ապրիմ :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՎՈԹՆԻ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՆՈՐ ՂԵԿԱՎԱՐԸ՝ ՏԻՒՊՉԷՔ

Ինչպէս կը սպասուէր քանի մը շաբաթէ ի վեր, Անթոնի Նովոթնի Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարը իր հրաժարականը տուաւ, բայց կը պահէ Հանրապետութեան նախագահի իր պաշտօնը : Կեդրոնական կոմիտէն կ՛արդարացնէ որոշումը աշխատանքի աւելի լաւ բաշխում մը ապահովելու համար : Զեկոյցը չանդրադառնար սակայն կառավարութեան ներսը եղած փոփոխութիւններուն : Եղած կարգադրութիւնը որոշ յաջողութիւն մըն է ազատական տարրերուն համար, որոնք չեն դադրած մեղադրելէ Նովոթնին, որ շատ տկար եղած է տնտեսական բարեփոխման գործադրութեան մէջ :

Նովոթնիի յաջորդը՝ Տիւպչէք ծնած է 1921ին, Սլովաք է: Ընտանիքով Խորհ. Միութիւն գաղթած է 1925ին: Ինք վերադարձած է Չեխոսլովաքիա 1938ին եւ յաջորդ տարին անդամակցած է համայնավար կուսակցութեան , որ այն ատեն ապօրինի էր: 1941էն 1945 Տիւպչէք աշխատած է իբրեւ մեքենագէտ : Գործօն մասնակցութիւն բերած է սլովաք ապըստամբութեան : 45էն 49 զանազան պաշտօններ ունեցած է կուսակցութեան մէջ: 1951ին երեսփոխան ընտրուած է եւ 1962ին՝ Պրեզիտիոմի անդամ : Թէեւ հաստատուած չէ , բայց կ՛ըսուի թէ վարչապետի աթոռն ալ կը գրաւէ տնտեսագէտ մը՝ Չերնիք, որ կը փոխարինէ Լենառը :

Նովոթնիի հեղինակութիւնը եւ վարկը շատ պակսած էին վերջերս եւ կեդրոնական կոմիտէի ըրած կարգադրութիւնը (իր հրաժարումը) թոյլ կուտայ որ երեւոյթները փրկէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՒԻ ԷՇՔՈԼ կը շարունակէ իր պաշտօնական այցելութիւնը Ամերիկա : Իսրայէլի վարչապետը կը յուսայ որ Միացեալ Նահանգները պիտի փոխարինեն Ֆրանսան «Ֆանթոմ 4» օդանաւեր հայթայթելով Իսրայէլի : Միւս կողմէ Իսրայէլ հրաւիրած է ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը, որ սկզբունքով ընդունած է հրաւէրը :

ԳԱՀԻՐԷԻ «Ալ Ահրամ »ի համաձայն վերջին պահուն դժուարութիւններ կը ծագին Սուէզի ջրանցքը «մաքրելու» գործին մէջ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը երեք շաբաթ պայմանաժամ կ՛ուզէ ռմբակոծութիւնները դադրեցնելու համար : Այդ ժամանակամիջոցին , պիտի աշխատի զանազան բանագնացներու միջոցաւ հասկնալ Հանոյի կառավարութեան բուն նպատակները : Նիւ Եորք Թայմզ կը գրէ թէ եթէ Ճոնսըն ուզէ, ապահով է որ բանակցութիւններ կրնան տեղի ունենալ :

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Ուիլսըն Մոսկուա պիտի երթայ Յունուար 22ին : Խօսակցութեանց գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ՝ Վիէթնամ :

ԿԱՊՈՆԻ նոր նախագահը՝ Պոնկօ ընդունուեցաւ Էլիզէ, նախագահ տը Կոլի կողմէ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ղեկավարը՝ Պումետիէն յայտարարեց թէ Դեկտեմբերի դէպքերը երեսուն մեռեալ եւ աւելի քան հարիւր վիրաւոր պատճառած ն զինուորականներու շարքերուն մէջ :

ՔԱՓԻ հիւանդը լաւ էր Շաբաթ առաւօտ թէեւ տագնապալի շրջանը դեռ չէ վերջացած: Գերմանացի Նոպելեան մրցանակաւոր բժիշկ մը՝ Ֆորսման շատ խիստ կերպով կը քննադատէ Փրոֆ. Պառնարի գործողութիւնը երկար յայտարարութեան մը մէջ, զոր հրատարակած է Ֆրանքֆուրթը Ալկմայնը Յայթունկը եւ ուր կ՛ըսէ ի մէջ այլոց .— « Մահասարսուռ տեսարան մը չէ՞, երբ վիրաբուժական սրահի մը մէջ, բժիշկներ հիւանդ մը կը դնեն սիրտ- թոք գործիքին վրայ ու կից սրահի մը մէջ, նոյն ատեն, ուրիշ խումբ մը կը սպասէ, նշտարակները ձեռին, կը սպասէ երիտասարդի մը քովը, որ կը պայքարի մահուան դէմ : Այս մարդիկը հոս չեն օգնելու համար : Հոս են բանալու համար անպաշտպան մարմինը, ուրիշ մը փրկելու համար »: Նոպէլեան մրցանակաւորը կը վախնայ որ շահագործումներ ըլլան ու կ՛ըսէ նաեւ .— « Արգելափակուածներ , յանցաւոր կամ անմեղ պիտի ծառայեն իբրեւ դրամատուն օրկաններու : Յառաջդիմութիւնը անհրաժեշտ է , բայց բարոյականի նման կորուստ մը շատ սուղ գին մըն է»:

ԺԱՆ ՄԻՒՐԱ շարժանկարի ծանօթ դերասանը, մեռաւ առջի օր: 79 տարեկան էր :

Մանուկներ, Կեանքի Ծաղիկներ

Ո՞վ է ասել առաջին անգամ այսպէս : Բայց ով որ ասել է՝ լաւ է ասել .— Մանուկնե՛ր, կեանքի ծաղիկնե՛ր ...

Մանուկներին կեանքի ծաղիկներ են անուանել երեւի այն պատճառով, որ նրանք՝ եւ ծաղիկները , եւ մանուկները դեղեցկացնում են կեանքը : Յիրաւի, առանց նրանց կեանքը շատ տխուր կը լինէր :

Մանուկներն ու ծաղիկները շատ բանով նման են իրար եւ միաժամանակ տարբեր են : Տարբեր են հէնց նրանով, որ ծաղիկների մեծ մասը ծաղկում է գարնանը, իսկ նրանցից շատերը գարնան հետ էլ անհետանում են, իսկ մանուկները ...

Մանուկները կարեւորութիւն չեն տալիս տարուայ եղանակներին, նրանք մեծանում են, ու մեծանում :

Ու որտեղից որտեղ պայթում է պատերազմը :

Պայթում է պատերազմը , եւ երէկուայ կեանքի ծաղիկներին զինուորական համազգեստ են հագցնում, զէնքը տալիս ձեռքը, թէ.

— Գնա՛, մեռի՛ր կամ յաղթի՛ր ...

— Ախր, ես... երեւի, ինձ չէք յիշում, ես կեանքի ծաղիկներ ...

— Ետ դարձ ... մէկ - երկու , մէկ - երկու ...

Ու գնում են զոհուելու նրանք, որոնք դեռ երէկ վազվզում էին քաղաքային ըզբօսայդում ու գիւղական դաշտերում , ծաղիկներ քաղում , թիթեռներ որսում ...:

... Ամանորեան այս օրերին, չնայած որ ձմեռ է, ցուրտ. եւ ծաղիկներ կարելի է տեսնել միայն ջերմոցներում ու ծաղկի խանութներում, օդը յագեցած է մանուկների տաք շնչով :

Խանութների ցուցափեղկերում ճչում են խաղալիքներն ու տօնածառերի արդուզարդերը : Ձմեռ պապին սկսում է իր աւանդական շրջագայութիւնը դահլիճից, տնից տուն :

Թող նա միայն խաղաղութիւն բերի մեր փոքրիկ քաղաքացիներին : Մանուկնե՛ր , կեանքի ծաղիկնե՛ր ...:

Գ. ՄԱՀԱՐԻ

ՄԱՐԴՈՒ ԿԱՄՔՈՎ

Հաւաքականութեան դերը որքան ալ մեծ ըլլայ յառաջդիմութեան երթին ու պատմութեան կառուցումին մէջ, խորապէս համոզուած ենք, որ ժողովուրդի մը որակական արժէքին ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ բացառիկ անձերու ուսերուն :

Մասնաւոր ասպարէզի մը բացառիկներուն չի վերաբերիր խօսքը , կը վերաբերի բոլորին, մշակութային, գիտական, քաղաքական , զինուորական կամ տնտեսական մարզերուն մէջ համբաւ շինած բոլոր կարկառուն դէմքերուն: Տարբեր արժեչափի մը կիրարկումը սոփեստութիւն պիտի ըլլար արդէն ու անհեթեթութիւն : Կեանքին վրայ իր կնիքը դրած ամէն վարդապետութիւն իր հիմնադիրը ունեցած է , ամէն շարժում՝ իր դրօշակիրը ,միջոցին ու տարածութեան մէջ կատարուած ամէն նուաճում՝ իր լուսապայծառ ռահվիրան :

Ու բացառիկները Աստուծոյ համբոյրը ստացած են թէեւ անգամ մը, բայց թող ծանր չթուի , երբ «յանդգնինք ըսել » , որ Աստուծոյ կամքով չեն կատարած անոնք իրենց գործերը , կատարած են սեփական ուժերով, մարդու կամքով , կամքին համազօր միւս առաքինութիւններով՝ հաւատքով , աշխատանքով :

Նոր մեծեր ու մեծութիւններ ու մեծագործութիւններ ունենալու կարօտին արձագանգելով՝ այդ առաքինութիւններու մասին քիչ բան չէ գրուած այս թերթին մէջ, մեծերու բնորոշ կենսագրականներէն ու հաւատամքէն քիչ օրինակներ չեն յիշատակուած: Առիթներ եղած են ու խօսուած է զանգուածեղ ժառանգութիւններ կտակած Օշականի զանգուածեղ ճիգին մասին, Չարենցի ջանքին «եւ ջանքին առընթեր » երդին մասին, ուրիշներու եւ նոյն առաքինութեան մասին:

Տարին նոր լրացաւ ու նոր սկսող նոր տարուան հետ յիշենք նոր օրինակ մը , կեանքի մէջ բազմաթիւ նորութիւններ մուծած Սարթըրէն այս անգամ , որ մեր մեծերուն պէս շեշտը կը դնէ դարձեալ աշխատանքին վրայ .

« Ինքզինքս երբեք չեմ համարած «տաղանդ»ի մը երջանիկ տէրը : Իմ միակ փրկութիւնս եղած է աշխատանքը եւ հաւատքը »:

Աշխարհի բոլոր երկինքներուն տակ , բոլոր ժողովուրդներու մէջ բազմահազար երիտասարդներ կան, որոնք Սարթրի անունով կ՛երդնուն : Մեր մէջ եւս կան անոնցմէ , ուրախ ենք որ կան, պիտի ուզէինք միայն, որ իր վերջին գիրքին մէջ գրուած այս նոր տողը, «աշխատանքի սուրբ ոգին», նոր թափ մը տար մերիններուն, արդիւնաւորելու, մեծնալու նոր եռանդով մը խռովէր անոնց արիւնը :

Կեանքը կարճ չէ, եթէ գիտնանք քրտինքին արժէքը, քրտինքէն ժայթքող լոյսին ապրումը ունենանք, եթէ սորվինք օրերուն յարգը գիտնալ գոնէ այն չափով, որ ուրիշներ գիտեն վայրկեաններուն յարգը :

Պ. Մ.

(Ազդակ»

ՄԵԾ ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԻՆ

— ՅՈՒՇԵՐԸ —

Մեր յուշագրական գրականութիւնը հարստացաւ նոր արժէքաւոր գործով մը՝ Հրաչեայ Աճառեանի «Կեանքիս յուշերից» հատորով :

Հեղինակը , ինչպէս դիտել կուտայ իր յառաջաբանին մէջ, աւելի շատ աշխատած է ցայտուն դարձնել ուրիշները : Եւ քանի որ այդ շրջապատի մարդիկը եղած են մեծութիւններ, ուստի կը կրկնապատկուի, կ'եռապատկուի գրքին շահեկանութիւնը : Մանաւանդ երբ նկատի առնենք, որ անձերու կողքին կ'երեւայ մեր ժողովուրդին կենցաղը՝ բառ ու բանը, նիստ ու կացը, սովորութիւններուն վերաբերեալ այն ճոխ, համով – հոտով նկարագրութիւնները, որոնք սփռուած են գրքին էջերուն մէջ :

Հետաքրքրական շատ տուեալներ եւ փաստեր կը պարունակեն յուշերը : Ապագայ մեծ հայագէտը ծնած է 1876ին Ռոտոսթոյէն Կ. Պոլիս գաղթած ընտանիքի մը մէջ, որուն հայրը՝ կօշկակար Յակոբը, հայերէնը սորված է Զամչեանի քերաակնութիւնը կարդալով, իսկ մայրը՝ Ընծան «նոյնիսկ ա տառը չէր ճանաչում »:

Ուսում ստանալու տենչը զինք նախ կը տանի Արամեան վարժարանը, յետոյ Սամաթիոյ Հայոց դպրոցը, Կեդրոնական վարժարանը: Հոն կ'աշակերտէ Յ. Պարոնեանի : Պատկառանքով կը խօսի Պարոնեանի մասին, մարդ մը, որ համեստութեան մարմնացումն էր եւ երբեք չէր յոխորտար : Երգիծաբանը չափազանց լուրջ եւ ուղղամիտ էր :

Աճառեանի ուսուցիչները եղած են ականաւոր դէմքեր : Դպրոցին երգեցիկ խումբերը կը ղեկավարէր Տիգրան Զուհաճեան: Հայերէնի ուսուցիչը եղած է Անտոն Գարագաշեան՝ ոսկեդարեան հայերէնի գիւտի առաջին հեղինակներէն մէկը : Երկու դասարան վեր կ'ուսանէր Ա. Զօպանեան :

Արդէն 17 տարեկանին, 1893ին, քանի մը լեզուներու տէր երիտասարդը կ'որոշէ ուսումնասիրել վրացերէնին ցեղակից Լազերու լեզուն : Կը մտնէ այդ անդրադէտ ժողովուրդին մէջ, կը կազմէ անոր լեզուին բառարանը, համեմատական քերականութիւնը , կը հաւաքէ ազգային երգեր եւ խօսակցական դարձուածքներ :

Աճառեան այնուհետեւ կը նուիրուի ուսուցչական ասպարէզին : Անոր առաջին սաները եղան Գատըգիւղի Արամեան դպրոցին պատանիներն ու պարմանուհիները :

Տարի մը ետք Աճառեան կը փոխադրուի Կարին, իբրեւ Սանասարեան վարժարանի ուսուցիչ: Այսուհանդերձ, ինչպէս ինք կ'ըսէ , կը շարունակէ հմտանալ լեզուներու մէջ: Կը սորվի լատիներէն , դերմաներէն, անդլերէն, իտալերէն, պարսկերէն, նոյնիսկ չաղաթայերէն :

Կ'երազէ աւելին: Մեկնիլ Փարիզ : 1895ին իրականութիւն կը դառնայ անոր մեծ երազը : Հոն է որ իբրեւ ուսուցիչ կ'ունենայ մեծ լեզուաբան մը՝ Անթուան Մեյէ: Անոր քով՝ տան մէջ, Աճառեան կը սորվի հայերէն, իսկ համալսարանը՝ զենդերէն :

Երեք տարի կ'աշակերտէ Ֆրանսացի յայտնի լեզուաբանին: Ծանր, նիւթական անապահով պայմաններու մէջ հետեւած է իր ուսման Փարիզի մէջ :

1897ին «Բազմավէպ»ի մէջ կը տպագրուի Աճառեանի առաջին «Հայկականքը», ուր, հեղինակը, ի թիւս այլ ստուգաբանութիւններու, կուտայ նաեւ նը – պաստ բառին մէկ նոր մեկնութիւնը : Լեզուաբան Հիւպշման կը վաւերացնէ նոր տեսակէտը, որու պատճառով Աճառեան կը մեկնի Սթրազպուրկ՝ ուսանելու Հիւպշմանի մօտ: Վեց ամիս կը մնայ Սթրազպուրկ, ուր կ'աւարտէ Հիւպշմանի համեմատական քերականութեան դասընթացքը, եւ զինուած տասնեակ մը լեզուներով եւ աշխատելու բուռն փափաքով , կը վերադառնայ Կովկաս : Հետաքրքրական են Էջմիածինեան նկարագրութիւնները, հանդիպումները Մ. Աբեղեանի , Կոմիտասի, Յ. Մանանդեանի, Յ. Յովհաննիսեանի , Ն. Մառի, Խրիմեան Հայրիկի եւ ուրիշներու հետ :

Չորս տարի կը դասաւանդէ Գէորգեան ճեմարանին մէջ եւ կ'ուսումնասիրէ տեղւոյն չորս հազար ձեռագիրները : Յաջորդաբար կ'այցելէ Շուշի, Պաթում , Նոր – Բայազիտ, Նոր Նախիջեւան, Ռոստով՝ ուսումնասիրելու տեղական բարբառները :

Հատորին երկրորդ բաժնին մէջ հեղինակը կը ներկայացնէ Ռաշտ, Ղազուին , Թեհրան, Թաւրիզ , Սպահան, Նոր Զուղայ քաղաքներուն մէջ անցուցած տարիները :

ԷԴ. ՇԱՀԻՐԵԱՆ

«ՔԱՐ ԹՈՐՈՍ»Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԲԱՐՁՐԱՑԱԾ ԱՂՄՈՒԿԻ ԱՌԹԻՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մի երկու խօսք էլ յարգարժան ալեզարդ Սեդրակ Շահէնին :

Ամենայն անկեղծութեամբ պիտի ասեմ, որ ձեր հրապարակած « Քար Թորոս»ը կապ չունի «Սասնայ Ծռերի» հետ, եթէ հաշուի չառնենք նրա կասկածելի ծագումը Փոքր Մհերից : Ձեր պոէմի բովանդակութիւնը ճռաքաղ է արուած «Սասնայ Ծռեր» վէպից , ժողովրդական այլ եւ այլ զրոյցներից, Աւ. Իսահակեանի «Սասնայ Մհերից» եւայլն : Պոէմի լեզուն անաղարտ Սասնայ բարբառը չէ : Դրա լեզուն, ներեցէք ժողովրդական արտայայտութեանս համար մի իսկական «բոշի քուլակ» է, որի մէջ կը գտնենք աստանդական կեանքի ընթացքում հաւաքած « պիտանի եւ անպէտք իրեր » : Այդտեղ կայ ինչպէս արեւելահայ , այնպէս էլ արեւմտահայ զանազան բարբառներից քաղած լեզուառճային ձեւեր, վերջապէս այնպիսի բառեր, որոնք յատուկ են ԺԹ. դարի վերջին տասնամեակներին (օրինակ՝ գարտոլ, արշին եւայլն) :

« Քար Թորոսի» մէջ փոխուած է Սասնայ Ծռերի երդման ամենահզօր բանաձեւը.

«Հացն ու գինին, տէր կենդանիս ,
Մարութայ բարձր Աստուածածին ,
Խաչ Պատրագին վեր իմ աջ թեւին...»:

Եւ այդ երդման փոխարէն մի նոր, միայն այստեղ յիշատակուող բանաձեւ է առաջ քաշուած՝

«Մեր հօր հօրանց, յանուն զօրաց,
Յիշեմ զանունդ Սասնոյ Աստուած»:

« Քար Թորոսը» նաեւ ըստ յօրինուածքի կապ չունի «Սասնայ Ծռեր» ժողովրդական վէպի հետ : Մեր վէպն իր յայտնի չորս ճիւղերով տրամաբանական զարգացման աւարտին է հասած : Այս նոր «ճիւղը», որ առկայ է մի երկու պատումում (բոլորն էլ Ալաշկերտի փոփոխակին պատկանող), կտրուկ ընդհատւում է՝ որպէս խորթ տարր, անտեղի կրկնութիւն :

Ալաշկերտի տաղանդաշատ ասացող Մանուկ Թորոյեանի պատումի համաձայն Մհերը սիրեկանից ունենում է մի տղայ (անունը չի յիշում), որին տարիներ անց չճանաչելով՝ մենամարտում սպանում է, ապա ճանապարհին մի սեւ քար է տեսնում, զարկում, ճեղքում է քարը եւ ինքն ու իր ձին մտնում են ներս.

«Քարը էգաւ իրար կպաւ ,
Մհեր պրբձաւ, ազատաւ ,
Մհերի ջինս վերջացաւ ...
Քեռի Թորոս կսկձու մեռաւ ,
Օր լսեց Մհերի մեռնել :
Մկա օր Սասունցուց մէջ կտրին գ'էլնին,
Կ'ըսեն՝ ձէնով Օհանի, խոր Մանուկի
ջընսէն ին ...
Ազնանցորդի Մհերի ցեղէն են,
Էդոնք գացին, վերջացան :

Այստեղ կարեւորն այն է, որ ինքը մեծ ստեղծագործողը՝ ժողովուրդը, եկել է այն պարզ ու վերջնական համոզման , որ Աղնանց տոհմի Աղնանց որդիների վէպն աւարտին հասաւ , անկրկնելի է եւ զուր են վէպը շարունակելու ճիգն ու ջանքը... փաստօրէն այս երկու – երեք պատումների շարադրանքն էլ ոչինչ չեն աւելացընում մեր գիտցածին :

Այո, հայ ժողովրդական վէպը՝ «Սասնայ Ծռերը», անկրկնելի է, ինչպէս « մարդ չի կարող նորից երեխայ դառնալ, այլապէս նա ծաղրի առարկայ կը լինի »:

Մհերի հետ «կսկձու» մեռնում է նաեւ Սասնայ Ծռերի մշտարթուն պահապանը, խորիմաց խորհրդատու քեռի Թորոսը :

Այժմ դառնանք «Քար Թորոսին »:

Ի՞նչ շահեցիք դուք, Սեդրակ Շահէն , դրելով եւ հրատարակելով այս Պոէմը, արդեօք մի բան աւելացրի՞ք «Սասնայ Ծռերի» հաղորդածի վրայ : Չէ՞ք կարծում, որ դա մի շինծու պատում է՝ ձեւուած մեզ յայտնի Մհերի ու սիրեկանի պատմութեան վրայ, կամ ի՞նչ աւելացրիք Մհերի վախճանի զրոյցին, արդեօք դա բանաստեղծական մի կրկնութիւն չէ՞:

«Քաջ Թորոսը
Թռաւ , անցաւ դաշտեր ու քար .
Թէ ո՞ւր գնաց եւ ինչ եղաւ ,
Մարդ չիմացաւ »:

Եկէք միասին՝ դուք եւ ես, որպէս հասակակիցներ, յիշենք «Հացն ու գինին, տէր կենդանին» եւ երդուենք երբեք չաղճատել, չաղարտել մեր չքնաղ վէպը , դուրգուրանքով եւ սիրով կտակել այդ գանձը մեր երիտասարդութեանը, որ ազնուաբար շարունակի Մեծ Ծռերի մարդասիրական աւանդները :

Կ. ՄԵԼԻՔ – ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

ԵՐԵՔ ԶՐՈՅՑ

ԷԳՈՒՑ

Դարբինը հագուստներ է պատուիրում մի դերձակի : Եւ երբ դրանք պատրաստ են լինում՝ վերցնում է տանում անխօս: Դերձակը հարցնում է .

— Իսկ վա՞րձը, դարբին ախպէր :

— Էգուց, դերձակ ախպէր,—ասում է:

Միւս օրը դերձակը գնում է վարձն ուզելու :

— Էգուց, վարպետ, Էգուց, — պատասխանում է նորից դարբինը :

Էգուց գնալու փոխարէն՝ դերձակը գընում է մի շաբաթ յետոյ :

— Էսօր չունեմ, դերձակ ախպէր, — ասումէ դարբինը :— Էգուց՝ անպատճառ :

Դերձակը գնում է միւս օրը, բայց դարբինը դարձեալ չի վճարում եւ նորից ասում է .

— Էգուց :

Այս անգամ դերձակը որոշում է ինքը

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Ոտքի ել, Էօմէր աղա եւ մի յուսահատիր, այդ մարդիկը չեն կրնար մեր ձեռքէն ազատիլ... եթէ այսօր յաջողեցան անյայտանալ, անբացատրելի կերպով մը, վաղը կրկին մեր ձեռքը կ'իյնան, քանի որ այս է մեր Սուլթանին կամքը: Եւ գիտցած եղիր որ ո'ւր կամ ե'րբ ալ ձերբակալուին, դուն միշտ իրաւունք պիտի ունենաս քու 500 ոսկի պարգեւդ ստանալու, այս մասին խօսք կուտամ քեզի:

Այս հաւաստումը մոդական ազդեցութիւն մը ըրաւ պարտիզպանին վրայ: Կարծես նոր հոգի մը եկաւ վրան. աշխոյժով ոտքի ելաւ եւ խորին բարեւ մը տալով երախտագիտական շեշտով մը ըսաւ.

— Աստուած շատ կեանք տայ փաշա էֆէնտիիս :

— Հիմա դուն գնա հանգիստ ըրէ, ժամանակը արդէն շատ ուշ, աւելցուց թիկնապահը:

Յետոյ գրպանէն հինգ ոսկի հանելով ըսաւ.

— Ա'ռ, այս նուէրն ալ օրուան յոգնութեանդ փոխարէն եւ թագաւորին աղօթք ըրէ :

Ոսկիներուն տեսքը բոլորովին կերպարանափոխեց պարտիզպանը որ հազար մաղթանքներով դրամը գրպանեց :

— Ա'լ երթաս բարով, ըսաւ փաշան զայն մինչեւ դուռը առաջնորդելով :

Էօմէր աղա քիթին տակէն շնորհակալութիւններ եւ աղօթքներ մրմնջելով՝ դռնէն դուրս ելաւ ու հեռացաւ :

— Արդեօք ուրիշ մարդ ալ մնացած է այստեղ, ըսաւ ինքնիրեն Զիա փաշա ու վարի յարկը ամէն կողմ նայելէ ետքը, վեր ելաւ ու հոն ալ լաւ մը սենեակները քննեց :

— Չէ', ա'լ առանձին ենք, մտածեց գոհունակութեամբ:

Յետոյ , տան դրան քով դնաց ուր անշարժ կեցած էր Մուսթաֆա :

— Ինծի նայէ, ըսաւ անոր ցած ձայնով, աղէկ ուշադրութիւն ըրէ որ մարդ ներս չմտնէ, իսկ երբ Շիւքրի պէյը եւ իր մարդիկը տեսնես որ հեռուէն կուգան, անմիջապէս վազէ ու իմաց տուր :

— Շատ աղէկ, բայց շուտով գործ տես, որպէսզի չվտանգուինք, ըսաւ ծառան մը տերմական ձեւով մը:

— Անհոգ եղիր :

Երբ փաշան հեռանալու վրայ էր, Մուսթաֆա ցած ձայնով կանչեց ետեւէն.

— Զիա', Զիա':

— Ի՞նչ կայ, ըսաւ միւսը վերադառնալով :

— Քանի մը հատ սիկարէթ տուր, քովս բնաւ չմնաց, ըսաւ միւսը:

Թիկնապահը սիկարէթի ոսկեզօծ տուփը հանեց գրպանէն ու բացաւ :

— Ութ հատ մնացեր է, ա'ռ չորս հատ քեզի :

— Ա'լ գնա' բանիդ, պատասխանեց Մուսթաֆա, սիկարէթներէն մին վառելով եւ միւս երեքը գրպանը դնելով:

Այն մտերմական կերպը որով այս երկու անձերը իրարու հետ կը տեսնուէին, հակառակ իրենց միջեւ եղած անհուն տարբերութեան, — մին կայսերական թիկնապահ փաշա մը, միւսը պարզ ձիապան — լսողին զարմանք ու ապշութիւն պիտի պատճառէր: Սակայն, ինչպէս ընթերցողները գիտեն, այդ միջոցին տան մէջ ու քովերը, այդ երկու անձերէն զատ ոչ ոք կը գտնուէր :

Զիա փաշա իր ձիապանէն բաժնուելէ ու կրկին տուն մտնելէ ետքը, անգամ մըն ալ տան չորս կողմը արագօրէն խուզարկեց եւ վերջապէս վստահ եղաւ որ բոլորովին առանձին էր :

Այն ատեն տարօրինակ բան մը տեղի ունեցաւ :

Թիկնապահը մտաւ դետնայարկի առաջին սենեակը, մօտեցաւ պատին, շրթունքը գրեթէ հպելու աստիճան եւ պոռաց.

— Մարան Աթա...

Ու այսպէս արագ քայլերով սենեակին շրջանը ըրաւ, միշտ շրթունքը պատին զանազան մասերուն մօտեցնելով ու դոչելով.

— Մարան Աթա', Մարան Աթա'...:

Յետոյ անցաւ միւս սենեակը եւ սկսաւ նոյնը կրկնել հոն եւս, յետոյ դնաց բակը, խոհանոցը, գործարանը, ամէն կողմ հնչեցնելով իր տարօրինակ խօսքերը:

— Մարան Աթա', Մարան Աթա...:

Եթէ մէկը այդ միջոցին տեսնէր եւ լսէր Զիա փաշան իր այս անբացատրելի զբաղումին մէջ, ապահովաբար պիտի կարծէր թէ այդ մարդուն խելքին եկած է :

Ամէն անգամ որ բարձրաձայն կ'արտասանէր այդ բառերը, բոպէ մը լուռ եւ ուշադիր կը մնար, կարծես պատասխանի մը սպասելով ու ետքը կրկին կը սկսէր պոռալ.

— Մարան Աթա, Մարան Աթա...:

Եւ սակայն ոչ մէկ պատասխան կ'ընդունէր, հակառակ իր ակներեւ սպասումին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(16 – Շար.)

ՊՏՈՒՂԱՎՈՐԸ

ՊՎԱՋՈՒՍ ՂՈՒԱՋԻՆ

ՁՎՈՂՈՓ

—*—

ԺՎՎՓ ՂՎՋՇՈՒՍ

ՅՈՒՄԱՆՔ ՍՐԵՆՔ

— Ասում էին՝ ամուսնանում է, — ասաց նա, ինչպես մեր ժամանակներում են ասում։

— Ուրեմն իրավունք ունի՞ ամուսնանալու։

— Ընչո՞ւ, ուրեմն ինչ-որ բան պիտի ունենա, որ ամուսնանա։

— Ոչ, ոչինչ չունի, միայն թե ամուսնանում է։

Ես ինձ համար մտածեցի, որ ինչ-որ բան պիտի ունենա, որ ամուսնանա։ Ես ինչ-որ բան ունեի, որ ամուսնանայի։ Ես ունեի ինձ, ես ունեի իմ կամքը, ես ունեի իմ ուզածը։ Ես ուզում էի ամուսնանալ։ Ես ուզում էի ամուսնանալ Ժուլիետ Ռոզենֆելդի հետ։ Ես ուզում էի ամուսնանալ Ժուլիետ Ռոզենֆելդի հետ, որովհետև ես սիրում էի նրան։ Ես սիրում էի նրան, որովհետև նա ինձ հետ էր։ Ես սիրում էի նրան, որովհետև նա ինձ հետ էր, որովհետև նա ինձ հետ էր։ Ես սիրում էի նրան

Օր. ՏԱԼԻԼԱ ԿԼՈՐԻԿԵԱՆ
եւ
Պ. ՄԻՆԱՍ ՀԱՆԸՄԵԱՆ
Նշանուած

Փարիզ, Յունուար 6, 1968

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 50 Ֆրանք իր հիւանդներու Ֆոնտին համար, Տիկին Իփքրանեանէ իր ամուսնոյն՝ Աւետիս Իփքրանեանի յիշատակին :

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ
(Այցելութեան առթիւ)

Ընկ. Յակոբ Մանճիկեանէ (Լոս Անճելոս) քսան տոլար: Ընկ. Անդրանիկ Պահարեանէ տասը Ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար եկեղեցւոյ եւ աթոռներու նորոգութեան :

	Ֆրանք
Նախկին գումարը	273,748,50
Պ. Աւետիս Տէօվլէթեան	200.—

Պ. Օննիկ Փէհլիվանեան հարիւր, Տիկին Աստրա Թորոսեան իր ամուսնոյն Հրանդ Թորոսեանի մահուան տարելիցին առթիւ 60, Տէր եւ Տիկին Ալեքսանդր Օհանեան Նուարդ Գույումճեանի մահուան տարելիցին առթիւ յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Օհանեան իրենց աղջկան Քրիստինէի ծննդեան առթիւ յիսուն, Տիկին Գայեանէ Դաւիթեան իր ամուսնոյն Գրիգոր Դաւիթեանի յիշատակին յիսուն, Ա. Ս. Ա. ճէմեան յիսուն, Օր. Աննիկ Գարասարդիսեան յիսուն, Տիկին Իրիս Փափազեան Գոհարիկ Ղազարոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ երեսուն, Տէր եւ Տիկին Սթատեան Տիկին Այտընլրեանի մահուան քառասունքին առթիւ երեսուն, Տիկին Ընծայում Նորիկեան քսան Ֆրանք: Ընդհ. գումար 274,438,50 :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, (13Յունուար).— Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին, Յետ պատարագի Առաջնորդարանի սրահին մէջ կը կատարուի տնօրհնէք :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան
Վարչութիւն

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Ամէն Չորեքշաբթի եւ Կիրակի օրերը, 15 վայրկեան տեւող հայկական ձայնասփռում կը կատարուի Վատիկանի Ռատիոկայանէն, երեկոյեան ժամը 16·50ին, իտալական ժամով՝ որ կը պատասխանէ Միջին – Արեւելքի եւ Պալքանեան երկիրներու ժամը 17·50ին, իսկ Հայաստանի ժամը 19·50ին :

Վերոյիշեալ ձայնասփռումը կը կատարուի հետեւեալ ալիքներու վրայ. Կարճ ալիք 25,55 եւ –9,84 մեթր — Միջին ալիք՝ 196 մեթր :

Սիրով կ'ընդունուին ոչ – քաղաքական բնոյթ ունեցող բոլոր լուրերը :

Adresse : Sezione Armena
Radio - Vaticana (Roma)

×

Ամէն ամսուան 3րդ Կիրակին, ժամը 10·30ին հայկական պատարագ Վատիկանի ձայնասփիւռէն (31 մեթր, կարճ ալիք): Այս ամիս Յունուար 21ին :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, Կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

Շաւիլէն օթօքառը կը մեկնի Փուէն տը Շաւիլ ժամը 13·15, կը հանդիպի հայկական դպրոցը եւ Շաւիլի բոլոր օթօպիւսի կայանները :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

ՇՔԵՂ ԸՆԹՐԻՔ
ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Կազմակերպուած Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Շաբաթ 13 Յունուար ժամը 20ին, Շաթօ Տէ Ֆլէօրի մէջ: Ճաշագին՝ անձգլուխ միայն քսան Ֆրանք : Հանգանակութիւն չկայ : Փարքինկի շատ լայն հնարաւորութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապահովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր. Մշակութային Միութեան սարքած աւանդական Տօնածառ ճաշապարին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին, Կիրակին, ժամը 16էն կէս գիշեր Օթէլ Ֆարօի չքեղ սրահներուն մէջ,
71, Bld. Charles-Livon

Կերուխում, խրախճանք եւ պար եւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :
Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեան, հեռ. 48–85–60, Պ. Արսլան հեռ. 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ. Եավէրին, հեռ. 20–26–74 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարենց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը
Կիրակի 3 Մարտ
կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահը, նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի, Յունուար 7-ին, ժամը 3ին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Գեղարուեստական ցերեկոյթ
Սորպօնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ
Կիրակի, Մայիս 5ին

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աի նոր սակերը կը ստիպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելումի ենթարկէ ընթացիք ազդերու դինը:

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968 Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 Ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Disques Vogue

"Folklore du Monde"

Երաժշտական միջազգային հաւաքածոյին մէջ լոյս տեսած են
L'ARMENIE թիւ CLVLX 199 (խմբերգ)
LE CAUCASE թիւ CLVLX 182 (պարերգ)
Սէնֆօնիք նուագախումբ, ղեկավարութեամբ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Ձեր ազատ ժամերը անցուցէք ուկնդրելով հայրենի գեղեցիկ երաժշտութիւնը, որ միջազգային շրջանակի մէջ մեծապէս գնահատուած է
Յանկ նախապէս հրապարակուած երգապնակներու

Եկեղեցական
թիւ 20114 (Եկմալեան պատարագ) — 20150 (Կոմիտասեան պատարագ)
20169 եւ 20172 (զանազան տօներու երգեր)

Ժողովրդական
թիւ 20157 (Reflets d'Arménie) — 20167 (Promenade en Arménie)
թիւ 20172 (Soirée Arménienne) — 20182 (Arménie Légendaire)
20176 (սէնֆօնիք երաժշտութիւն) — 10016 (մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)
Երգապնակի տեւողութիւն 45 վայրկեան (10 – 15 կտորներով)

Ստանալու համար դիմել
Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, Paris (19e) — BOT. 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e). Գին՝ 30 Ֆր.

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI
9 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11105 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.105

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ՄԵՐ ԹԵՒԵՐՈՎ

Հեռաւոր լոյսերէն շլացած աչքեր, անշարժութենէ բթացած միտքեր կան որոնք չեն տեսներ, չեն ըմբռներ կարգ մը տարրական ճշմարտութիւններ :

Ահա թէ ինչու անհրաժեշտ է լայն եւ կուռ ճակատ մը կազմել : Դիրք ճշդել : Ամէն բանէ առաջ՝ պաշտպանելու համար Հայկական Արտասահմանի մտաւոր վաստակը : Ինչպէս եւ տեսակէտներն ու տենչերը :

« Արտասահմանեան Հայաստա՞ն» : Կամ հակադրութի՞ւն Երեւանի : Մրցո՞ւմ : Աղդեցութեան պայքա՞ր :

Զարամիտներ եւ ծանծաղամիտներ կրնան իրենց ուզած մեկնութիւնը տալ, միտք եւ արիւն պղտորելու համար : Ինչպէս որ կ՚ընեն արդէն :

Կարճ է մեր պատասխանը եւ հատու,— Ինքնապաշտպանութիւն : Եթէ կ՚ուզէք՝ ճակատ՝ արժեցնելու համար մեր հիմնական իրաւունքները եւ արդար յաւակնութիւնները : Պարկեշտօրէն : Արիաբար : Տիրաբար :

Մանաւանդ որ, « սովետական» կռապաշտութիւնը ճակատ յարդարած է արդէն, իր իշխանասաստ կարգուսարքով եւ հլու – հպատակ ակադեմիաներով, կաճառներով եւ «Ֆակուլտետ»ներով :

« Հարկս հարկաւորաց եւ պատիւս արժանաւորաց » :

Մեր միտքէն չանցնիր թերագնահատել այնտեղ կատարուած աշխատանքը, կամ խանգարել անոր ընթացքը :

Շիլ, սմսեղուկ մարզանքներուն փառքն ու պարծանքը, անձեռնմխելի մենաշնորհը կը թողունք իրենց :

Մենք տքնիլ, արտադրել, ստեղծագործել կ՚ուզենք մեր սեփական թեւերով : Եւ նոյն թեւերով ալ պաշտպանել այն բազմակողմանի, թանկագին ժառանգութիւնը՝ զոր ստացած ենք մեր հայրերէն :

Մենք այդ պարտականութիւնը պիտի կատարենք հակառակ ներսէն եւ դուրսէն լարուած դաւերու : Հակառակ դաս մը իմաստակներու ճամարտակութեանց, եւ ուրիշներու անփառունակ դասալքութեան :

Գիտնալով հանդերձ որ, մեր գլուխները քարերու պիտի զարնուին եւ մեր ոտքերը պիտի մրկին աւազէն, ցիրուցան փռուած ըլլալով եօթն անդամ եօթանասուն ցամաքներու վրայ :

Եթէ մեր համրանքը, մեղի պէս մտածողներու բազմութիւնը այնքան պակսի որ վանական Միաբանութեան մը վերածուինք, դարձեալ ոչ մէկ նահանջ կամ դասալքութիւն :

Պիտի մնանք վերջին պահնորդները դարաւոր, ինքնուրոյն, անփոխարինելի արժէքներու ամրոցներուն : Աւելի քան ամուր կանգնած՝ պատնէշին վրայ : Ճակատաբաց :

Ոչ թէ հատուածական մոլեռանդութենէ մղուած, այլ մեր լուսաղբիւրին վճիտ, անմահական ջուրն ալ հոսեցնելու համար հայրենի ստեղծագործութեանց աւազանին մէջ :

Այս առաջադրութեամբ ալ, կը հրաւիրենք մեր դաղափարակիցները, ուղեկիցները եւ տարագիր մշակոյթին հաւատարիմները՝ համախմբուիլ Միութեան մը շուրջը :

Պատրաստ ենք ծրագիրն ալ մշակելու :

Այդ կազմակերպութիւնը պիտի ունենայ մէկ դաւանանք .—

Թոյլ չտալ որ քաղաքական – կուսակցական խեղկատակութիւններ անտիրութեան մատնեն Հայկ. Արտասահմանի ինքնուրոյն մշակոյթը :

Պայքարիլ, որպէսզի զանազան դպիրներ, նորընծաներ եւ հապիտներ չհամարձակին մոլորեցնել անոր ստեղծագործութեան բնական ուղին : Կամ անոր երկունքը խաթարել կեղծ պիտակներով եւ պատուաստներով :

Անկարելին փորձել, իրապէս մտաւոր —ոչ թէ դաւանափոխական — յարաբերութիւններ հաստատելու համար Երեւանի հետ :

Մեղքը իրենց ճիտը, եթէ կը նախընտրեն նոր փշաթելեր հաստատել, ականջ դնելով բոշայական զառանցանքներու :

Հայրենիքին օդն ու ջուրը իրաւունք չեն տար Ռէս Մնոյի խաղեր սարքելու տարագիր բազմութեանց գլխուն :

1949 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Արաբական Լիկայի արտակարգ նիստին, որ գումարուած էր Շաբաթ օր, Արաբ. Մ. Հանրապետութիւնը առաջարկեց որ Յունուար 17ի համար նախատեսուած արաբական վեհաժողովը յետաձգուի :

Մարոքի Արտաքին փոխ – նախարարը որ կը նախագահէր նիստին, ճշդած է թէ խորհրդակցութիւններ պէտք է տեղի ունենան արաբական երկիրներու միջեւ համաձայնութեան մը յանգելու համար թըւականի մը շուրջ որ ապահովէ արաբ Պետութեանց բոլոր ղեկավարներու մասնակցութիւնը :

Պատուիրակները որոշած էին շփման մէջ մտնել իրենց կառավարութեանց հետ եւ կրկին հաւաքուիլ Երկուշաբթի օր նոր թուական մը ճշդելու համար :

Նիստին սկիզբը, նախագահը (Մարոքի Արտաքին փոխ – նախարարը) պարզած է Արտաքին նախարար Ահմէտ Լարաքիի առաքելութեան արդիւնքները Դամասկոս եւ Ռիատ : Ճշդած է այդ առթիւ թէ Սուրիա դէմ էր Ռապաթի վեհաժողովին մինչ սէուտական Արաբիա անպատեհ կը նկատէր :

Արաբ Մ. Հանրապետութեան յետաձգումի առաջարկը ընդհանրապէս լաւ ընդունուած է : Բարիկամեցողութեան փաստ մը կը նկատուի սէուտական Արաբիոյ նկատմամբ, որ չէր ուզեր որ Յունուար 17ին, արաբական վեհաժողով գումարուի :

Ասկէ կը պարզուի որ հակառակ Եմէնի պատերազմին վերարծարծման, Գահիրէ միշտ կ՚ուզէ խնայել Ֆայսալ թագաւորը եւ չվատթարացնել երկու երկիրներու յարաբերութիւնները :

Ալ Ահրամ կը հաստատէ թէ Եգիպտոսի Արտաքին նախարարին ճամբորդութիւնը տեղի պիտի ունենայ ինչպէս նախատեսուած էր, արաբական հինգ երկիրներու մէջ՝ Լիբանան, Սուրիա, Իրաք, Քուէյթ եւ Սէուտական Արաբիա :

× Կացութիւնը ձգտուած է Սուէզի ջրանցքին վրայ, Իսրայէլի պատճառով, որ Շաբաթ օր փորձած է Իսմայիլիայի հարաւը նաւ մը դնել ջուրին վրայ եւ անմիջապէս քաշած է ՄԱԿի զինադադարի յանձնախումբին ազդարարութենէն ետք :

Գահիրէի կարծիքով, իսրայելեան փորձը մաս կը կազմէ դիւանագիտական պայքարին զոր սկսած են Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը եւ Իսրայէլ ջրանցքին մէջ « բանտարկուած » նաւերուն ելքին շուրջ :

× Նախագահ տը Կոլ ընդունելով Բաբբունապետ Քափլանը նոր տարուան օրը, լուսաբանութիւններ տուած է, սիրտը առնելու համար Հրեաներուն, որոնք վրդոված էին մամուլի ասուլիսին ընթացքին ըրած յայտարարութիւններէն : Տը Կոլ շեշտած է թէ «իմ յայտարարութիւնս սխալ մեկնաբանուեցաւ, արդար գովասանքն էր Հրեաներու արժէքին :

Քափլան կ՚ըսէ նաեւ թէ ինք ալ իր կարգին վստահեցուած է Նախագահը որ «մեր դիրքորոշումը ի նպաստ Իսրայէլի պէտք չէ մեկնաբանուի իբրեւ կրկնակ ենթակայութեան պարագայ մը : Ֆրանսացի Հրեաները որոնք կը հետաքրքրուին Իսրայէլով բացարձակապէս Ֆրանսացի կը մնան » :

Քափլան Թէլ Ավիվ հասած է ու պատմած իր տեսակցութիւնը, որ վերջ կը դնէ ծագած թիւրիմացութեան : Միւս կողմէ, կը յայտնուի թէ տը Կոլ պատասխանած է Պեն Կուրիոնի նամակին եւ ըստ Թէլ Ավիվի թերթերուն, նամակին ոգին նոյնն է քան այն որ տիրած է Քափլանի հետ տեսակցութեան ընթացքին :

ԲԵԹՂԵՀԷՄԻ ՄԷՋ ԻՐԱՐ ԿԸ ԾԵԾԵՆ

Բեթղեհէմէն կը հաղորդեն որ իսրայելեան ոստիկանութիւնը միջամտած է կարգը վերահաստատելու համար, Բեթղեհէմի Ս. Ծննդեան Այրին մէջ, ուր կը կռուէին Ղպտիները եւ Հայերը, օրթոտոքս Յոյներու Ծննդեան արարողութեան ատեն : Ըստ «Ֆիկառոյի», Ղըպտիները փորձած են խնկարկել Հայերու խորանը, ինչ որ բռնաբարումն է գոյավիճակին զոր Թուրքերը հաստատած են ԺԸ դարուն, վերջ դնելու համար զանազան դաւանանքներու կռիւներուն :

Արարողութեան կը նախագահէր Երուսաղէմի յոյն – օրթոտոքս Պատրիարքը : Չեն մասնակցած 33 հազար արաբ –յոյն օրթոտոքսներ Յորդանան դետի արեւմտեան ափէն, որոնք այդ ձեւով կ՚ուզէին բողոքել իսրայելեան դրաւման դէմ :

Միայն երկու հազար արաբ օրթոտոքս ներկայ եղած են ինչպէս նաեւ երկու հարիւր յոյն – օրթոտոքս, ոչ – արաբ : Ասոր փոխարէն քանի մը հազար Իսրայելցիներ ներկայ եղած են յոյն – օրթոտոքս ծննդեան առաջին արարողութեան : Ս. Ծննդեան Այրը բացուած էր բոլոր կրօնքներուն այս անդամ, մինչ Դեկտեմբեր 25ին միայն քրիստոնեաները կրցած էին ներկայ ըլլալ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԻՔԻՈՅ ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԴԷՄՔԵՐԸ

Ա.

ԱՆ ՈՐ ԳՆԱՑ

ԱՆԹՈՆԷՆ ՆՈՎՈԹՆԻ

Երկար ատեն է որ կը սպասուէր Նովոթնիի քաշուելուն, կը մնար դիտնալ թէ ի՞նչպէս պիտի ըլլայ այդ փոփոխութիւնը : Ի վերջոյ երեւոյթները փրկելով, Նովոթնի հրաժարեցաւ կուսակցութեան Ա. քարտուղարի պաշտօնէն, մնալով Հանրապետութեան նախագահ :

«Մոնտ»ի մէջ Պեռնար Ֆերոն կը նկարագրէ հին սթալինականը, որ էր Նովոթնի :

Յամառօրէն կառչած իր պաշտօններուն, Նովոթնի երկար տարիներ դրաւ տեղի տալէ առաջ : Ի գին զիջումներու, սպառնալիքներու ուզեց փրկել իր դիրքը, բայց յաջողեցաւ միայն յետաձգելով պայմանաժամը : Յաճախ դիմեց Սովետներուն, որպէսզի զօրավիգ կենան իրեն, արգելք հանդիսանալու համար քառսին, որ ըստ իրեն, պիտի ծնէր եթէ հեռանար : Բայց քառսը կար արդէն երկրի մը մէջ, որ իբրեւ օրինակ կը յիշուէր ժողովրդական ժողովրդապետութեանց շարքին :

Երբ օտարներ կ՚ընդունէր, Նովոթնի այն տպաւորութիւնը կը թողուր թէ մըտահոգութիւնն ունի ճկունութեամբ կատարելու անհրաժեշտ յեղաշրջումները, բայց մարդը չէր կրնար ձերբազատիլ իր անցեալէն : Բանուորի զաւակ, կուսակցութեան անդամակցած էր 1921ին, երբ տասնեւեօթը տարեկան էր : Ընտրած ճամբան դիւրին չէր : Նախ պատասխանատու պաշտօնի մը գլուխը Մորավիոյ կուսակցական մեքենային մէջ, ապա շարքային դիմադրութեան մէջ երբ նացիները երկիրը կը դրաւէին, չորս տարի մնաց Մաութհաուզըն : Իրեն պէս մէկուն համար, պարտականութիւնը յստակ էր՝ կը պատկանէր բանակի մը որու պետն էր Սթալին : Պատերազմէն ետք, կը պաշտօնավարէր Փրակայի կուսակցական մեքենային մէջ, ու առանց խղճահարութեան կը հետեւէր Կրեմլինի զիկզակներուն : Ղեկավարութիւնը զինքը կը նշմարէր քանի մը ուրիշներու հետ, վասնզի թոյլ տըւած էր որ երեւան հանուին Սլանսկի եւ այլ « դաւաճաններ » : Նովոթնի անձնապէս կ՚օգտուէր Սլանսկիի տապալումէն, դառնալով կեդրոնական կոմիտէի քարտուղար, մաքրագործումին շնորհիւ, 1951 Սեպտեմբերին : Երկու տարի ետք կը ստանձնէր առաջին քարտուղարի պաշտօնը, վերջապէս 1957ին, այդ տիտղոսին կը կցէր Հանրապետութեան նախագահի տիտղոսը :

Բայց երկինքը կը սկսէր ամպոտիլ : Խրուշչեւ կը հրապարակէր «անհատի պաշտամունքին » վնասները : Նովոթնի որքան կրնար կը յետաձգէր չեխ զոհերու վերապատուութիւնը, վասնզի դիտէր թէ իրմէ հաշիւ պիտի ուզուէր : Կ՚օգտուէր Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ դէպքերէն ամրապնդելու համար իր դիրքը եւ ձեռք ձգելու համար Ռուսերու օժանդակութիւնը : Բայց 1962ին, Խորհրդային ԻԲ. համագումարէն քիչ ետք (որ դատապարտած էր սթալինեան ոճիրները), չէր կըրնար այլեւս խուսափիլ :

Նովոթնի կը փորձէ «չափաւորել» վերապատուութիւնները : Կ՚ըսէ նոյնիսկ թէ Սլանսկի արդարօրէն հետապնդուած էր, որովհետեւ բռնատէրի նման վարուած էր երբ իշխանութիւն ունէր ձեռքը : Գերագոյն Ատեանը համաձայն չեղաւ իրեն ու յետ մահու վերահաստատեց Սլանսկիի պատիւը : Պէտք է ուրիշ զոհեր գտնել, ու Նովոթնի զոհեց Ներքին նախարարը՝ Պարոք, որ գործ չունէր այդ հարցերուն մէջ :

Ապա, 1963ին, կ՚ընդունէր երկու հոգիի զոհաբերումը, որոնք իրեն հետ աշխատած էին սթալինեան շրջանին : Այդ ձեւով կը յուսար հանդարտեցնել Սլովաքները, որ պահանջներու շարժումի մը գլուխը անցած էին, շատ տառապած ըլլալով մաքրագործումներէն :

Անդադար «վերաքննականներու » յարձակումներուն ենթակայ, լքուած ուղղափառ համայնավարներէն, որոնք միայն իր տկարութիւնները կը տեսնէին, կրցաւ ատեն մը օգտագործել «պարապի վախը», յաջորդ մը գտնելու դժուարութիւնը, բայց վախճանը անխուսափելի էր :

(Վաղը՝ ան որ եկաւ, Տուպչէք)

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ԻՆՔ ԻՐ ՄԱՍԻՆ

(ԳՐԵԼՈՒ ՁԵՒՆ ՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ)

Ամերիկայի մէջ ապրիլ ու տրամադրութիւն ճարել դեղեցիկ գրականութիւն ընելու՝ բաւական դժուար է: Երկաթներու աղմուկին մէջ ջութակի ձայն փնտռելու պէս բան մըն է:

Ինծի այնպէս կը թուի, որ մինչեւ հիմա ըրած աշխատանքներս ոտքի վրայ ըրած եմ: Գլխաւոր բաղձանքս եղած է լայն սրտով սեղանի վրայ ծռիլ ու միայն գրականութիւնով մտահոգուիլ: Է՛հ, բոլոր հայ գրողներու անկարելի բաղձանքը այդ եղած է:

Հակառակ երկար տարիներ Ամերիկայի մէջ ապրած ըլլալուս, երկիրը, գիւղը երեւակայութիւն ըլլալէ աւելի իմ մէջ նկարագիր դարձած է:

Երկար տարիներ արտասահմանի մէջ աքսորականի մը պէս ապրած եմ: Զգիտեմ, կարօ՞տն է թէ արիւնի կանչը, որ հեռաւորութեան մէջ այն հողին, երկընքին նաշխուն գոյներ տուած է ու խոշոր իմաստ դրած է շող միջոցէն անցնող կապոյտ ճանճի բզզիւնին մէջ:

Աւելի լաւ է, որ մարդ իր ապրած կեանքին մէջ բանաստեղծութիւն դնէ քան, երեւակայէ ու գրի առնէ: Մեծ հաճոյքով պիտի ուզէի կոչնակի հաւատքով արթընցնալ, արեւով աշխատիլ, աքաղաղի ձայնէն ժամերը ճշդել, դաշտի կանանչին վրայ պառկիլ կռնակի վրայ, դիտել թռչունին անցքը, զգալ խոտին բարկ հոտը ու միջոցին լուռ խորհուրդը: Օ՛հ, արդէն սկսայ նաշխ բանիլ բառերով:

Եթէ ինձ տային իմ երեւակայութեան այդ շարժուն աշխարհը, այն ատեն թերեւս գրականութիւն ընելու դժուարին ու անկատար աշխատանքին մէջ չէի իյնար: Ըսեմ, որ ինձ համար գրականութիւն ընելը շատ ալ հաճելի աշխատանք մը չէ, որովհետեւ, դիւրութիւնով չեմ կրնար գրել, տեսակ մը չերամի թիապարտութիւն, ուրկէ դժուար է խուսափիլ:

Տուած օրինակս կրնայ ինծի չպատշաճիլ, խօսքս իսկական արուեստագէտներուն համար է, որոնք չերամի պէս իրենց հիւսած թելերուն մէջ իրենք զիրենք է որ կը բանտարկեն:

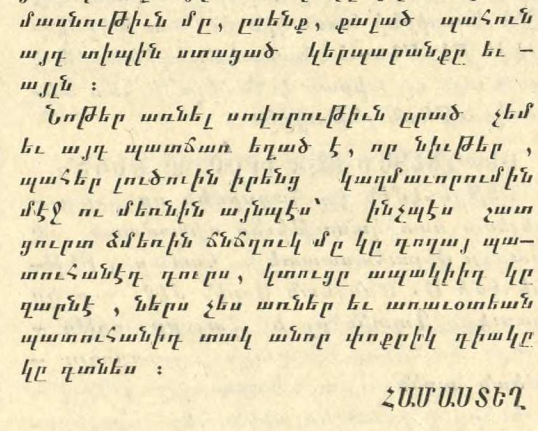

Յաճախ խուսափած եմ աշխատանքէ. փորձած եմ մի քանի ամիս չգրել: Այս փորձը զիս աւելի անհանդիստ ու ջղային ըրած է. շուրջիս իրերը տժգոյն ու անիմաստ երեւոյթ մը ստացեր են: Յետոյ ինձմէ գրեթէ անկախ, գրեթէ բռնի ուժի մը պահանջը զիս նորէն սեղանի առջեւ նստեցուցած է: Զէ, շատ ալ դիւրութիւնով սեղանի առջեւ չեմ նստիր: Տեսնես գրքերու դարակներուն կը մօտենամ դիրք մը թերթելու համար: Այն տետրակին թուղթը, որուն վրայ պիտի գրեմ, աչքիս շատ լաւ չերեւիր, դուրս կ՚ելլեմ աւելի լաւ թուղթ մը գնելու համար: Թէեւ պատահած է, որ նորէն միեւնոյն տեսակ թուղթը գնած եմ: Այդ թուղթին գործը լրանալէ յետոյ տրամադիր կ՚ըլլամ դրչածայրին թերութիւններ գտնելու: Յաճախ անպէտ պատճառներով կ՚ելլեմ տեղէս — կարծես շատ կենսական ըլլար դարակին մէջ ծուռ դրուած գիրք մը շտկելը: Յետոյ չգիտես ո՞ր տեղէն քաղաք իջնելու անպէտ պատճառ մը միտքս կ՚իյնայ. կը ծալեմ տետրակը ու կ՚իջնեմ քաղաք խղճահարուած՝ որ խուսափած եմ աշխատանքէ: Այդ խուսափումները չունենալու համար կը նախընտրեմ դիշերուան ուշ ժամերուն աշխատիլ: Աշխատանքիս պահուն յաճախ կը սիրեմ ծխել:

Կտոր մը գրեթէ երեք անգամ կը գրեմ՝ ամէն անգամ ջնջումներ ընելով: Կը հաւատամ որ ջնջումները միշտ ալ կ՚աւելցնեն կտորին արժէքը:

Յաճախ փոքրիկ մանրամասնութիւններով ամբողջացած են տիպերը. երբեմն ձայնի մը երանգը միայն պատճառ դարձած է, որ կազմաւորուի տիպը ու շարժում ստանայ նոյն ձայնին երանգը ըստեղծած է մթնոլորտը ու պատմուածքին փլանը: Անյաջող եղած են՝ երբ չեմ կրցած բռնել այդ տեսակ պզտիկ մանրամասնութիւն մը, ըսենք, քալած պահուն այդ տիպին ստացած կերպարանքը եւ այլն:

Նոթեր առնել սովորութիւն ըրած չեմ եւ այդ պատճառ եղած է, որ նիւթեր, պահեր լուծուին իրենց կազմաւորումին մէջ ու մեռնին այնպէս՝ ինչպէս շատ ցուրտ ձմեռին ճնճղուկ մը կը դողայ պատուհանէդ դուրս, կտուցը ապակիիդ կը զարնէ, ներս չես առներ եւ առաւօտեան պատուհանիդ տակ անոր փոքրիկ դիակը կը գտնես:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ՄԱՐԵՇԱԼ ԱՄԵՐԻ ԿՏԱԿԸ

Ա.

Եգիպտոսի վերջին պարտութենէն ետք հազարաւոր ձերբակալեալներուն մէջ կը գտնուէր նաեւ նախագահ Նասրի աջ բազուկը նկատուող եւ, միեւնոյն ատեն, անոր մտերիմ ընկերը եւ ազգականը մարեշալ Ապտել Հագիմ Ամեր:

Մարեշալը մեռաւ թունաւորումի հետեւանքով: Պաշտօնական հաղորդագրութեան, — որ մահը կը վերագրէր անձնասպանութեան, — մասին կասկածը աւելի եւս շեշտուեցաւ, երբ արաբական երկիրներու մէջ շրջան ըրաւ 14 էջերէ բաղկացած վաւերաթուղթ մը, որ կը կրէր ստորագրութիւն մը, հաւաստի աղբիւրներու վկայութեամբ Ամերի կը պատկանէր: Կ՚ըսեն թէ կեղծարարութիւնը Միջին Արեւելեան կեանքին մաս կը կազմէ, սակայն Ամերը ճանչցողներ կ՚առարկեն թէ կտակը կը ցոլացնէ անոր ոճն ու գաղափարները: Վաւերաթուղթը լայնօրէն շրջան ըրաւ եւ մեկնաբանուեցաւ Միջին Արեւելքի մէջ բացի Եգիպտոսէն, ուր մամուլն ու կառավարութիւնը անտեսեցին զայն 11 օր: Ամերի կտակին մասին առաջին անգամ անդրադարձաւ Թայմ, հակիրճներով, ամբողջութիւնը հրատարակած է Լայֆ, որու թարգմանութիւնը՝ ստորեւ:

« Յունիս 9ին (1967) յստակ դարձաւ, թէ պիտի կրեմ դառն իրականութեան մը պատասխանատուութիւնը: Արդարեւ տասնեակ հազարաւորներ մեր սպաներէն եւ մարդոցմէն զրկած էինք ռազմաճակատ՝ առանց ուշադիր կերպով քննած ըլլալու պատերազմին արդիւնքը: Իրրեւ պատասխանատու սպայ իմ պարտականութիւնս էր ընդունիլ վրաս ծանրացած մեծ բեռը: Ոչ միայն պատասխանատուութիւնը հանդէպ սիրասուն Եգիպտոսի ընտանիքներուն հազարաւոր զոհերուն, այլեւ պատասխանատուութիւնը պարտութեան մը, որու մասին երբեք չէինք խորհած: Աստուած իմ, ինչպէս կրնամ մոռնալ, որ մինչեւ Յունիս 4 հրապարակաւ կը յայտարարէինք, թէ յաղթանակը վերջնապէս մերն է: Սակայն քանի մը օր ետք բոլոր հաշիւներն ու նկատառութիւնները փուլ եկան: Մեր սիրելի բանակը, որուն նուիրեցի կեանքս եւ գոյութիւնս, այլեւս չկար: Ժողովուրդը պէտք է դիտնայ թէ ինչ տեղի ունեցաւ եւ ամէն ինչ պէտք է ծառայէ դաս ըլլալու յաջորդող սերունդներուն:

Բաւարար չէ միայն մեղմէ մէկուն (Նասր) ըսել, թէ «կը ստանձնեմ ամբողջ պատասխանատուութիւնը», որովհետեւ այդ խոստովանութիւնը իմաստ կ՚ունենայ երբ պատասխանատուն կը բացատրէ ժողովուրդին, թէ ի՞նչպէս տրուեցան որոշումները, — որոնք պատճառ դարձան բանակին քայքայման եւ մեզի վիճակուած աղէտին, — ո՞վքեր տուին այդ որոշումները եւ ի՞նչ էին հեռանկարներն ու հաշիւները:

Ծառայութեանս ամբողջ շրջանին ես խօսեցայ իմ եղբայրներէս եւ զաւակներէս հազարաւորներու, աւաղ թէ կրտսեր սպաներու հետ՝ հայրենիքը սիրելու ըսկզբունքներու, հաւատարմութեան եւ հաւատքի մասին: Ես յաճախ յայտնեցի այն միտքը, թէ մեզմէ ամէն մէկը, որ կը միանայ զինուորական ուժերուն, կը ստանձնէ ծանր պատասխանատուութիւններ: Ես կրկնեցի, թէ իւրաքանչիւր ըսպայ պէտք է հոգ տանի իր զինուորներուն: Իմ առաջին նպատակս եղած է իւրաքանչիւր սպային մտքին մէջ արմատացնել պատասխանատուութեան դիտակցութիւնը: Շեշտեցի անոնց, թէ ամէն սպայ պատասխանատու է իր զունդին զեկավարութեան մէջ: Ղեկավարելու կոչուած ոեւէ սպայ կը վայելէ մեր ամբողջական վստահութիւնը. պէտք է դիտնայ այս իրողութիւնը եւ ստանձնէ պատասխանատուութիւնը:

Հաւատացի թէ պատասխանատուութեան չափը զոյգ կ՚ընթանայ աստիճանին եւ պարտականութիւններուն հետ, բայց, աւաղ, տեսայ, որ ուրիշներ կը զոհանային միայն ջատագով հանդիսանալով այս սկզբունքներուն՝ անդին իրենց շուրջը փնտռելով քաւութեան նոխազներ: Ահա թէ ինչու որոշեցի հրաժարիլ: Բազմաթիւ բարեկամներ եւ պաշտօնակիցներ փորձեցին համոզել զիս որ չհրաժարիմ, սակայն, ուրիշներ, լուր տարածեցին թէ կը տառապիմ հոգեկան տագնապէ եւ փորձած եմ անձնասպան ըլլալ բազմաթիւ անգամներ: Սակայն ո՛վ հոգեկան տագնապ չէ ունեցած մեզի վիճակուած աղէտէն ետք: Անձնասպանութիւնը վերջնագոյն բանն էր մտքիս մէջ, որովհետեւ պատասխանատուութենէ փախուստ տալ էր: Վստահեցուցի բարեկամներս, թէ միակ ձգտումս էր երեւան հանել ողբերգութեան ճշմարտութիւնը, առանց վախնալու մեղադրուելէ ճշմարտութիւնը ըսած ըլլալուս համար:

Փակուեցայ տանս մէջ, բայց զինուորական հրամանատարներ եւ սպաներ, որոնք սովորաբար կ՚այցելէին տունս, շարունակեցին դալ եւ խորհրդակցիլ իրենց հարցերուն վերաբերեալ: Փորձեցի օգտակար ըլլալ անոնց՝ խորհուրդներով կամ ցոյց տալով անձեր, որոնք կրնային օգնել իրենց: Այսուհանդերձ, հակառակ անոր որ այս հանդիպումներն ու հաւաքոյթները հասարակ բաներ էին, տարաձայնութիւններ սկսան շրջան ընել: Ամէնէն աւելի տարաձայնողները անոնք էին, որոնք պատեհապաշտութենէ և դաւաճանութենէ մղուած լքած էին զիս: Բանակի մարդիկը իմ եղբայրներս եւ զաւակներս են: Կրնայի՞ իրենց ըսել, թէ տարաձայնութիւններուն պատճառով դադրեցուցէք ձեր այցելութիւնները:

Տարաձայնութիւններուն հետեւանքով թէ նախապատրաստուած ծրագրի մը համաձայն, նորին վսեմութիւն նախագահը զարմացուց զիս, երբ Արաբական վեհաժողովին մասնակցելու համար Խարթում երթալէ առաջ հրաւիրեց զիս իր տունը և հաղորդեց, թէ ապահովութեան ուժերը պիտի ձերբակալեն զիս: Չէի սպասեր նման բանի մը: Մեր յարաբերութիւնները լաւ էին եւ վերջերս քանի մը անգամներ տեսնուած էի իրեն հետ: Հանդիպումները սիրալիր եղած էին:

Հարց տուի թէ ինչո՞ւ պիտի ձերբակալուիմ: Պատասխանեց. եղբայր, տեղեկագրութիւնները կ՚ըսեն թէ տունդ մտնող եւ ելլող մեծ թիւով սպաներ տեսնուած են: Ասիկա կը վտանգէ վարչաձեւը եւ մենք հարկադրուած ենք վերջ տալ այցելութիւններուն: Ըսի իրեն. կ՚երդնում պատուոյս վրայ, որ այս այ-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Արդեօք կը սխալի՞մ, ըսաւ ինքնիրեն յուսահատ շեշտով մը:

Յետոյ ժամացոյցը նայեցաւ:

— Ատենն ալ կ՚անցնի, մրմնջեց ակռաներուն մէջէն, Շիւքրի պէյը կրնայ ժամանակէն առաջ դալ ու այն ատեն...

Յանկարծ հորը նշմարեց որուն տակաւին չէր մօտեցած:

Գնաց մօտը, ծռեցաւ ծակէն վար ու բոլոր ուժովը սկսաւ կրկին պոռալ.

— Մարան Աթա, Մարան Աթա...:

Զայնը արձագանգուեցաւ հորին մէջ. Թիկնապահը ուշադիր ականջ դրաւ, յետոյ կրկին պոռաց իր անհասկնալի խօսքերը եւ լռեց: Պզտիկ շշնկոց մը լսուեցաւ հորին մէջէն, խոշոր քար մը տեղէն հանուած ատեն յառաջ եկած ձայնին պէս:

Զիա փաշա իր ուշադրութիւնը կրկնապատկեց եւ բոլորովին ծռեցաւ հորին վար, շունչը բռնելով սպասեց:

— Մարան Աթա, լսուեցաւ հորին մէջէն:

Պալատականին աչքերը ուրախութեամբ շողացին:

— Շուտ դուրս ելէք, վայրկեան մը չունիք կորսնցնելիք, գոչեց:

— Ո՞վ ես դուն, հարցուց ձայնը վարէն:

— Թիկնապահ Զիա, պատասխանեց պալատականը վերէն:

— Լաւ:

Մէկ քանի քարերու տեղափոխութեան ձայնը լսուեցաւ, յետոյ նորէն կախուած չուանը երերաց եւ թիկնապահը զգաց որ մէկը շուլլուելով վեր կ՚ելլէր: Վայրկեան մը ետքը արդէն հասած էր հորին բերանը եւ դուրս ելած: Քիչ մը ետքը ուրիշ երկու մարդիկ ալ դուրս ելած էին այդ տարօրինակ թաքստոցէն:

— Ի՞նչ է այս, լոյս չկա՞յ այստեղ, ըսաւ իրենցմէ մին:

Իրաւ ալ կատարեալ մթութիւն կը տիրէր ամէն կողմ. իրարու երես չէին կրնար տեսնել: Թիկնապահը ուղեց սենեակէն լամբը բերել:

— Կարծեմ ուրիշ մէկն ալ պիտի ըլլայ տակաւին հորին մէջ, ըսաւ լոյսը բերելով:

— Այո՛, հանըմը կայ, պատասխանեց մարդերէն մին, բայց անիկա չուանին շուլլուելով չի կրնար ելլել, հարկ է որ զինքը վեր քաշենք:

Մարդերէն մին ծռեցաւ հորին վրայ եւ ըսաւ.

— Սալիհա հանըմ, չուանը լաւ մը մէջքդ կապէ, որպէսզի քեզ ալ վեր քաշենք:

Այս գործողութիւնը տասը վայրկեանի չափ տեւեց:

Երբ կինն ալ հորէն ելլելով եկաւ միացաւ իր ընկերներուն, թիկնապահը տենդային անհամբերութեամբ մը ժամացոյցին նայելով ըսաւ.

— Շուտով պէտք է որ հեռանանք ասկէ, որովհետեւ տունը տակաւին հսկողութեան տակ ըլլալով դուցէ քիչ մը ետքը հարիւրապետ Շիւքրի պէյ իր մարդոց հետ դայ...:

Այս խօսքերը արտասանելով՝ թիկնապահը առաջին անգամ ուշադիր նայեցաւ հորին մէջէն ելլող չորս անձերուն, որոնք նոյնպէս փոխադարձաբար սկսան իրենց ակնարկը սեւեռել Զիա փաշայի վրան:

Յայտնի կը տեսնուէր որ զիրար նախապէս չէին ճանչնար ու առաջին անգամ իրարու կը հանդիպէին այս խորհրդաւոր տան մէջ եւ թէ զիրենք միացնող միակ կապը այն խօսքերն էին, զորս արտասանուած էին: Բայց այդ խօսքերը բաւ եղած էին իրարու վրայ կատարեալ վստահութիւն ունենալու համար:

— Կարծեմ ամէնէն ապահով միջոցն է լերան կողմէ հեռանալ, պարտէզի պատէն ցատկելով, որպէսզի դրացիներուն ուշադրութիւնը չդրաւէք, թէեւ անոնք այս ժամուս պառկած ըլլալու են, ըսաւ Զիա փաշա, որ տենդային յուզումով մը ամէն վայրկեան ժամացոյցը կը նայէր:

— Այո՛, պէտք է անմիջապէս մեկնիլ, վճռեց կինը, որ մինչեւ այդ ատեն տակաւին բերանը չէր բացած:

Եւ ուղղուեցաւ դէպի պարտէզին դուռը: Իր երեք ընկերները եւ թիկնապահը հետեւեցան իրեն:

Պարտէզին պատը շատ բարձր չէր եւ եղերքը աթոռ մը դնելով՝ չորսն ալ կրցան ամենայն դիւրութեամբ վրան ելլել ու միւս կողմէն վար ցատկել:

Զիա փաշա ինքն ալ աթոռին վրայ ելաւ եւ փախստականները դիտեց, մինչեւ որ մութին մէջ անյայտ եղան, յետոյ վար իջաւ, աթոռը ներս տարաւ, պարտէզին դուռը գոցեց եւ ինքնիրեն ըսաւ.

— Իցի՛ւ թէ փորձանք մը չդար իրենց:

Եւ արագ քայլերով գնաց տան դրան առջեւ ուր ձիապանը կը սպասէր իր վերջին սիկառէթը ծխելով:

— Ի՞նչ լուր, հարցուց Մուսթաֆա:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(17 – Շար.)

ՄԵԾԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՍՈՒՏԵՐԸ

Սուտը ծնած է մարդուն հետ : Աստուածաշունչին մէջ կ'ըսուի, թէ սուտի մը հետեւանքով է, որ դրախտին դռները փակուեցան մարդուն առջեւ :

Պատմութեան մէջ սուտը իր տեղը ու – նեցած է միշտ : Ջանազան ազգեր տարբեր ձեւով ըմբռնած են զայն : Խաղաղասէր ժողովուրդները բնազդաբար ոճիր մը նկատած են սուտը : Մինչդեռ յաւելուա – ծական հատու գէնք մը նկատած են զայն բոլոր ռազմասէր ազգերը :

Հին Սպարտայի մէջ, յաջողած սուտը յանցանք մը չէր եւ նոյնիսկ կը վարձատրուէր : Աննեղելի էր միայն անօգուտ կամ

գելութիւնները ոչինչ ունէն քաղաքակա – նութեան հետ , պատասխանեց, թէ ձեր – բակալման որոշումը կարելի է չեղեալ նկատել եթէ ես յանձնառու ըլլամ փակուիլ տանս մէջ եւ չընդունիլ ոեւէ մէկուս այցելութիւնը՝ մինչեւ փոթորիկին չքացումը :

Պատասխանեցի իրեն. Կամալ, եթէ ուզէի ձեռք ձգել իշխանութիւնը չէի հը – րաժարեր Ցունիսին, եւ եթէ կը կասկածէիս քու ամէնէն հաւատարիմ ընկերոջդ մտադրութիւններուն վրայ, պատրաստ եմ անմեղութիւնս հաստատել դինուորա – կանատեանի մը առջեւ :

Ըսաւ թէ նման բան անկարելի է : Հարցուցի թէ իր հրամա՞նն էր որ լուռ մնամ : Այո, ըսաւ, Մոհամմէտ Նակիպ լուռ մնաց 1955էն սկսեալ, մինչեւ որ լը – ուութեան դատապարտուեցաւ ընդմիշտ : Պատասխանեցի թէ չեմ կրնար լուռ մնալ, որովհետեւ դաւաճանութիւն պիտի ըլլար պարտականութեանս եւ դինուորական պատուիս հանդէպ : Ըսաւ. մտածէ ըն – տանիքիդ եւ ազգականներուդ ապագային մասին : Պատասխանեցի, թէ դինուորա – կաններն են իմ ընտանիքս ու ազգա – կաններս : Անոնք բոլորն ալ զոյութիւնս են եւ ես պատրաստ եմ բացատրելու ա – նոնց դերս եւ պատասխանատուութիւնս :

Պատասխանեց՝ արդէն խոկ յայտարա – րած եմ թէ կը ստանձնեմ ամբողջ պա – տասխանատուութիւնը, որով անհրաժէշ – տութիւն չկայ քննութեան կամ դատա – վարութեան , որովհետեւ նպաստաւոր պիտի չըլլայ ոչ քեզի, ոչ ինծի համար, քանի որ յեղափոխութեան առաջին իսկ օրէն անունդ զոդուած է իմ անուանս հետ : Առարկեցի, թէ որոշած եմ պաշտ – պանել պատիւս ճշմարտութիւնը ըսելով : Լաւ է որ կրկին մտածես, ըսաւ : Մեր մի – ջեւ հանդիպումը վերջ գտաւ եւ պահակ – ներու ընկերակցութեամբ ետ վերադար – ձայ :

(Շար.)

ՄԵԾԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՍՈՒՏԵՐԸ

Սուտը ծնած է մարդուն հետ : Աստուածաշունչին մէջ կ'ըսուի, թէ սուտի մը հետեւանքով է, որ դրախտին դռները փակուեցան մարդուն առջեւ :

Պատմութեան մէջ սուտը իր տեղը ունեցած է միշտ : Ջանազան ազգեր տարբեր ձեւով ըմբռնած են զայն : Խաղաղասէր ժողովուրդները բնազդաբար ոճիր մը նկատած են սուտը : Մինչդեռ յաւելուածական հատու գէնք մը նկատած են զայն բոլոր ռազմասէր ազգերը :

Հին Սպարտայի մէջ, յաջողած սուտը յանցանք մը չէր եւ նոյնիսկ կը վարձատրուէր : Աննեղելի էր միայն անօգուտ կամ ձախաւեր սուտը : Ցուլիոս Կեսար կը խոստովանի , թէ անպատկառօրէն սուտ խօսած է ամէն անգամ, որ անհրաժեշտ նկատած է :

Ասոր փոխարէն, մէջնադարը պատե – րազմ հռչակած է սուտին դէմ : Կեղտացու – ները սուտ խօսող հերոսներուն սուրը կ'առնէին : Դիւցազներգութիւններու մէջ ալ կը հանդիպինք պատմութիւններու , ուր կնոջական հպատակ կը հպցնէին բո – լոր ստախօս այրերուն, որովհետեւ կնոջ յատուկ կը նկատէին սուտը :

Մէջնադարեան բարոյախօսը կ'ըսէ. « Պէտք է ծեծել այն կինը , որ սուտ կը խօսի : Ստախօս այրը վատորեալ է ընկերութենէն : Եթէ սուտը վնասաբեր է ուրիշին, պէտք է սպանել ստախօսը :

Գաղտնի պատճառ մը զոյութիւն ունի միշտ ենթագիտակցութեան մէջ, որ կը մղէ ենթական սուտ խօսելու :

Օրինակի համար, 1897ին, 12 տարու լոնտոնաբնակ աղջիկ մը ծանր ամբաստա – նութիւններ ըրաւ իր ուսուցչուհիին հաս – ցէին : Երկարատեւ քննութենէ մը յայտ – նի եկաւ ,որ աղջիկը սուտ խօսած էր եւ ամբիոնէրով փնտռելին դրդապատճառը այդ սուտին , մինչեւ որ մէջտեղ ելաւ , թէ ուզած էր վրէժ լուծել իր ստացած պատիժին համար :

Երբեմն ալ կը պատահի որ տղաք սուտ խօսին փառասիրական դրացումով : Բան մը , որ կը պատահի նաեւ չեռամնաց մտքով չափահասներուն :

Մեծ մարդոց սուտերէն աւելի դժուար է երեւան հանել մանուկներուն սուտերը : Պատճառը այն է, որ տղաք առհասարակ չատ լաւ կը ատեն : Եւ նաեւ այն պատ – ճառաւ որ մեծերը չեն կասկածիր մա – նուկներէն, յենլով միանգամայն այն ա – ռածին վրայ, որ կ'ըսէ թէ ճշմարտու – թիւնը մանուկներէն պէտք է իմանալ : Կը կարծուի, թէ տղան չի ատեր, երբ ակնկալութիւն մը չունի, կամ չի վախ – նար պատիժէ , մինչդեռ կան տղաք, ո – րոնք ամբողջ պատմութիւններ կը յօրի – նեն :

Այս է պարագան Հանս Ռէյն անունով 15 տարեկան դերման տղուն, որ 1943ին յա – յտնեցաւ վեց ամիս այնպէս հաւատացը – նել, թէ դերման օդային ուժերու ամէնէն փառապանծ եւ երիտասարդ սաւառնորդն է : Հանսի երեւակայութիւնը զրդռուած էր պատմութիւններէն իր դարմիկին , որ իսկապէս օդանաւորդ էր : Սկսաւ բոլորին ըսել, թէ օդանաւ վարել կը սորվի : Իր դարմիկին արտօնագրերը օրինակեց, կեղ – ծելով ստորագրութիւն եւ կնիք : Դաղտա – գարմիկին համազգեստը զոր կրնար զոր – ծածել իր բարձր հասակին չնորհիւ, եւ սկսաւ ամէն կողմ պատմել իր «սխրագոր – ծութիւնները» : Ըսաւ, թէ թշնամի օդա – նաւեր վար առած էր եւ ստացած էր եր – կաթեայ խաչի չքանշանը : Այս վերջին պարագան վտանգի տար դրաւ իր սուտը. պարագան վտանգի տակ դրաւ իր սուտը. ուէին խաչերը եւ թերթերն ու ճայնա – փիւռը արձագանգ կը հանդիսանային

— Պ. քաղաքապետ, ճշմարտութիւնը ճշմարտութիւն է : Կը ցաւիմ, բայց չի – տակը ըսեմ Ժան Վալժան այդ մարդն է : Ես ալ ճանչցայ զինքը :

Պ. Մաթըէն խիստ ցած ձայնով մը կրկնեց.

— Ապահո՞վ ես :

Ժավէր սկսաւ խնդալ այն ցաւալի խըն – դուքով որ խորունկ համոզումէ մը կ'ելլէ :

— Ո՛հ, ապահով եմ, այո՛ :

Պահ մը խոհուն կերպարանքով լռեց՝ սեղանին վրայ մելան չորցնելու համար ղրուած աւազնոցէն մատուիը մեքենայա – բար քանի մը անգամ աւազ առնելով, եւ կրկցնեց .

— Եւ հիմա որ բուն Ժան Վալժանը տեսայ, չեմ հասկնար թէ ինչպէս սխա – լեր եմ ուրիշ մը Ժան Վալժան կարծելով : Ներսում կը խնդրեմ ձեզմէ, պարոն քա – ղաքապետ :

Ժավէրը, իր հպարտ բնաւորութեանը հակառակ եւ առանց ինքն ալ գիտնալու անձերի անկեղծութեամբ եւ արժանա – պատուութեամբ մը ուղղեց իր այս ա – ղերսալի եւ ծանր խօսքը այն մարդուն որ վեց չաբաթ առաջ պահնորդարանին մէջ ամէնուն առջեւ կշտամբած էր զինքը եւ ըսած էր.— Դուրս ելիր : Բայց Պ. Մաթըէն անոր այս աղաչանքին սա անա – կընկալ պատասխանը տուաւ :

— Ի՛նչ կ'ըսէ այդ Շանամաթիէօն :

— Ա՛հ, զործը զէշ է, Պ. քաղաքապետ : Եթէ Ժան Վալժանն է ան, յանցանքը երկրորդ անգամ զործուած յանցանք մը պիտի ըլլայ : Պատէ մը անցնիլը, ոսո մը կտրելը, խնճոր զողնալը սրիկայութիւն կ'անուանուի եթէ զպրոցը տղայ մըն է, յանցանք կ'անուանուի երբ որ զողցողը մարդ մըն է, ոճրագործութիւն կ'ան – ուանուի երբոր զողցողը դատապարտեալ եղեռնագործ մըն է : Պատէ անցնիլ եւ զողնալ, երկուքն ալ կայ : Հետեւաբար դատը ոչ թէ ոսոիկանութեան, այլ ե – ղեռնականատեանին առջեւ կը տեսնուի : Պատիժն ալ ոչ թէ քանի մը օրուան բան – տարկութիւն, այլ մշտնջենական թիա – պարտութիւն է : Մանաւանդ թէ պրպիկ Սավուայիին դատն ալ կայ, որ կը յուսամ թէ նոյնպէս պիտի տեսնուի :

Կ'երեւակայեմ թէ բաւական յուզում պիտի պատճառէ դատը. անշուշտ ուրի – շին եւ ոչ թէ Ժան Վալժանին : Բայց Ժան Վալժան դպաղնամիտ չարագործ մըն է : Իր այս բնաւորութենէն ալ կը ճանչնամ թէ Ժան Վալժան ինքն է ան : Եթէ ուրիշ մը ըլլար իր տեղ, պիտի զղար թէ հուր ու կրակ կայ իր առջեւ, պիտի յուղուէր, պիտի պռատ, վանդի ջերմերանը ձայն կուտայ կրակին առջեւ. պիտի չուղէր Ժան Վալժան ըլլալ, եւայլն...

Բայց ան չհասկնալ կը ձեւացնէ եւ կ'ը – սէ— Ես Շանամաթիէօ եմ, Ժան Վալժանի հետ գործ չունիմ : Ջարմանալ կը ձեւա – ցնէ, ապուշի մը դերը կը խաղայ, որ ա – ղէպքին : Մեր տղեկը ատոր ալ ճարը կը – տաւ : Իրրեւ կէօպէլսի մէկ պաշտօնեան , հեռաձայնով հրահանգեց նոյն ոստիկա – կանին, թէ Հանս Ռէյն անունով 15 տարու սաւառնորդ մը երկաթեայ խաչ ստացած է :

Հանս չէր խորհած սակայն որ կարեւոր դէպք մըն էր այս, տուն դարձաւ եւ երբ չդնապատուած իր ազգականներէն, որոնք կը ճառագայթէին ուրախութենէ , հա – մագգեստը հագած հպարտութեամբ մարիկ կ'ընէր լուրը, մարաջախտ կէօրինկի ինք – նաչարժը կեցաւ դրան առջեւ :

Կէօրինկ եւս իմացեր էր լուրը եւ հա – ւատացեր էր : Եկեր էր ճաշի հրաւիրելու փոքրիկ հերոսը : Այն ատեն, Հանս Ռէյն սարսափահար եղաւ յանկարծ եւ ամէն բան խոստովանեցաւ : Դատապարտուե – ցաւ հինգ տարի բանտարկութեան , «եր – րորդ Ռայխի բանակը անարգած ըլլալու» յանցանքով :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅ ԲԵՄԻ ՄԵԾ ՎԱՐՊԵՏԸ

Երեւանի մէջ Դեկտեմբեր 25ին պաշ – տօնական հանդիսութեամբ մը նշուած է դերասան Աւետ Աւետիսեանի ծննդեան 70ամեակը :

Թատերապէտ Գ. Զարեհեան խօսած է դերասանի կեանքին եւ բեմական գործու – նէութեան մասին : Յատկապէս մատնա – նշած է անոր դերասանական վարպետ յատկանիշերը եւ թուած՝ ստանձնած կա – րեւոր դերերը (Զիմզիմով , Կեռաուղով , Սպարապետ եւ ուրիշներ) :

Ջանազաններու կողմէ ղրկուած շնոր – հաւորական հեռագիրներու եւ ողջոյնի խօսքերէն ետք, խօսք առած է յոբելեարը եւ յայտարարած, թէ հակառակ իր յա – ռաջացեալ տարիքին որոշած է չարունա – կել ծառայել հայ բեմին :

1968Ի ՕՐԱՑՈՑՑՆԵՐ

« Հայաստան » հրատարակչականը 1968ի համար տպագրած է պատի թեր – թաւոր հայերէն օրացոյցներ՝ 200·000 օ – րինակով :

Նոյն հրատարակչականը լոյս ընծա – յած է նաեւ սեղանի օրացոյցներ՝ 15·000 օրինակով :

Անշուշտ ծախու հանուած են նոյնպէս Մոսկուայէն ղրկուած ռուսերէն պատի , դիւզատնտեսական , կինոներու, դպրոց – կաններու եւ այլ բնոյթի օրացոյցներ :

ղէպքին : Մեր տղեկը ատոր ալ ճարը կը – տաւ : Իրրեւ կէօպէլսի մէկ պաշտօնեան , հեռաձայնով հրահանգեց նոյն ոստիկա – կանին, թէ Հանս Ռէյն անունով 15 տարու սաւառնորդ մը երկաթեայ խաչ ստացած է :

Հանս չէր խորհած սակայն որ կարեւոր դէպք մըն էր այս, տուն դարձաւ եւ երբ չդնապատուած իր ազգականներէն, որոնք կը ճառագայթէին ուրախութենէ , հա – մագգեստը հագած հպարտութեամբ մարիկ կ'ընէր լուրը, մարաջախտ կէօրինկի ինք – նաչարժը կեցաւ դրան առջեւ :

Կէօրինկ եւս իմացեր էր լուրը եւ հա – ւատացեր էր : Եկեր էր ճաշի հրաւիրելու փոքրիկ հերոսը : Այն ատեն, Հանս Ռէյն սարսափահար եղաւ յանկարծ եւ ամէն բան խոստովանեցաւ : Դատապարտուե – ցաւ հինգ տարի բանտարկութեան , «եր – րորդ Ռայխի բանակը անարգած ըլլալու» յանցանքով :

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՃԱՇ-ԽՆՋՈՅԿ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու – սումնասիրաց Միութեան տարեկան խըն – ջոյքը տեղի ունեցաւ Շաբաթ երեկոյ , Դեկտեմբեր 23ին, Քլամաւի Փըթի Տուա – փօ սրահին մէջ :

Համաքաղաքացիներ եւ հայրենակից – ներ փութացած էին սրահ՝ մաքմիկ մթ – նոլորտի մէջ հաճելի պահեր անցընելու եւ , միեւնոյն ատեն, իրենց ներկայու – թեամբ քաջալերելու հայրենակցական այս միութիւնը, որ տասնամեակներէ ի վեր համեստ այլ օգտակար աշխատանք կը տանի գաղութին մէջ :

Կազմակերպիչներու կողմէ օրուան երե – կոյթը բացուած յայտարարեց Յար.Շիր – վանեան չնորհակալութիւն յայտնելով բո – լորին, որ միշտ գօրավիզ կը կանգնին Սեբաստիոյ հայրենակցականին :

Երեկոյթին նախագահը՝ Բժ. Արշակ Պօղոսեան հիմնական դիծերու մէջ թուեց միութեան կատարած աշխատանքները՝ հոս թէ այլուր (Մ. Նահանգներ), ապա կոչ ըրաւ ներկաներուն ընդհանրապէս եւ միութեան անդամներուն յատկապէս կեանքին նայիլ լաւատես տրամադրու – թեամբ եւ աշխատիլ մեր գաղութին բա – րօրութեան է խնդիր :

Օրուան բանախօսը՝ Ժ. Մխիճեան զը – նահատեց այն երեւոյթը, որ նոյնիսկ հա – մեստ եւ այլապէս դժուար պայմաններու մէջ հոս ու հոն կը պտնուին հայրենակից – ներ, որոնք տեւաբար կը ոգնին, կը ճըչ – նին եւ կ'աշխատին իրենց ժողովուրդին համար :

Սեբաստացիները, որ ունեցած են մեծ դէմքեր՝ զրչութեան, մշակոյթի եւ ռազ – մական մարզերու մէջ, միշտ պիտի ա – ռաջնորդուին այդ լուսաւոր դէմքերու ուղիով եւ պիտի փորձեն միշտ վառ ու կենդանի պահել Հայութեան անմահ ե – րաղը :

Գործադրուեցաւ զեղարուեստական բա – ժինը՝ ներկաներու սիրայօժար մասնակ – ցութեամբ :

Յաջորդաբար արտասանեցին փոքրիկն Թ. Տօնիկեան, Եղ. Սերոբեան եւ Զ. Զա – քիկեան : Մեներգեցին Լեւոնեան վրդ., Օր. Պարոնվարդեան, Տիկին Ժ. Սիրաք – եան, Մ. Շիրվանեան :

Միութեան նպատակները եւ աշխա – տանքները քանի մը խօսքով դնահատեցին Հ. Քէֆէլեան, Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան նախագահը, Ե. Մինասեան եւ Զ. Զաքիկեան :

Մէջ ընդ մէջ եղան խմբերգներ՝ զեկա – վարութեամբ Լեւոնեան վրդ.ի :

Ներկաներուն համար երեկոյթը եղաւ տոհմիկ մթնոլորտի եւ մաքմիկ միջա – վայրի մէջ հաճելի պահեր անցընելու պատեհութիւն մը :

Նման երեկոյթներ միշտ ալ կը դնա – հատուին :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ճիշդ այդ ժամանակները զրկած էի ամ – բաստանութեան զիրս փարիզի ոստիկա – նութեան պաշտօնատունը :

Պատասխան առի թէ խելքս փախցու – ցած եմ, եւ թէ Ժան Վալժան արդէն պտնուած եւ Արասի մէջ բանտարկուած է : Ալ կրնաք հասկնալ թէ որքան զարմացայ, ես որ կը կարծէի թէ հոս ձեռքիս մէջն է նոյնիսկ Ժան Վալժանը : Նամակ մը զրե – յի դատաւորին, պիս բերել տուաւ, Շան – մաթիէօն ալ առջեւս հանեց . . . :

— Է՛հ, է՞տքը, ընդմիջեց Պ. Մաթըէն : Ժավէրը իր անայլայլելի եւ արտում զէմքով պատասխանեց.

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լիոն.— Աչքատուբեան եղբայրները մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր, Պ. Կ. Աչքատուբեանի, Նոր Տար – ուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արաքսի Յարութիւնեան իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ ամէն անոնց՝ որոնք բոլորանուէր սրտով ցաւակից գտնուեցան իր խոր վըշտին սիրեցեալ ամուսնոյն Ե. Յարու – թիւնեանի մահուան տխուր առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հայկ. դպրոցը շնորհակա – լութեամբ ստացած է յիսուն ֆր. Պ. Խա – մոն Զօրաբաբելեանէ եւ քսան ֆրանք Ար – չակ Մակարեանէ Գրիգոր Քէպէեանի մահուան առթիւ :

ՇՔԵՂ ԸՆԹՐԻՔ
ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Կազմակերպուած Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Շաբաթ 13 Յունուար ժամը 20ին, Շաթօ Տէ Ֆլէօրի մէջ : Ճաշադին՝ անճշլուխ միայն քսան ֆրանք : Հանդանակութիւն չկայ : Փարքինկի չատ լայն հնարաւո – րութիւն :

Հայկ. կերակուրներ պատրաստուած Առաջնորդարանի Օժանդակ Տիկնանց կողմէ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Եոր Տարուան առթիւ Հայ Կարմիր Խա – չի Օդափ. կայանին կը նուիրեն .—

Այրի Տիկին Վ. Արշակեան (Սէն Շա – մոն), Պ. Ն. Պիւլիւքեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Հաչէրեան, Ժ. Գալփաքեան (Ա – վինեօն), Տոքթ. Ալեանաքեան, Տէր–Մի – նասեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Մէլքոնեան, Գ. Ինկիլիզեան հարիւրական ֆրանք :

Տիկ. Ն. Ալճեան (Նիս), Պ. Պ. Առա – քելեան, Ժ. Սաղըրեան, Ծատուրօֆ, Ճէ – վահիրճեան, Մ. Բամպուքճեան, Տիկին Ս. Թորգոմեան, Պայրամեան, Լ. Վար – ժապետեան, Լ. Պարկիրճեան, Տէր Գէ – որգօֆ, Տէր եւ Տիկին Տապաղեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան (Պէսանգուր), Նը – շանեան (Մուլէն), Տէր եւ Տիկին Վ. Զի – լինկիրեան (Պուլօնը), Ա. Ֆրէնքեան (Նէօյի), Ս. Մանէսեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ս. Մարտիրոսեան (Մարսէյլ), Օր. Ն. Սարաֆեան (Նիս), Տիկին Ա. Սա – դինեան, Մ. Տէտէեան, Ա. Սարգիսեան, Յովհաննիսեան (Նըվէր), Օր. Ե. Մահ – տէսեան, Դ. Դաւիթեան (Մարսէյլ) 50ա – կան ֆրանք :

Տէրեւ Տիկին Մանիկօֆ, Տէր եւ Տիկին Տաւուտեան (Մէօռօն), Տիկին Թումա – եան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Մ. Մե – լիքեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Տէր Գաբրիէլ – եան, Ս. Աղդաբեան, Տիկին Ա. Մարթ – եան երեսունական ֆրանք :

Տիկին Իրա Ռընէ, Տէր եւ Տիկին Ս. Քիւթիւկեան, Ա. Պաքալեան 25ական ֆր :

(Շար.)

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, (13 Յունուար).— Տօն աճուա – ճակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին, Ցետ պատարագի Առաջնոր – դարանի սրահին մէջ կը կատարուի տնօրհնէք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նա – խաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերուն – դի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարիճց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քա – ղաքապետարանի սրահը :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը
Կիրակի 3 Մարտ
կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, Կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

Երախաներու կողմէ պիտի կատարուի հայկական յայտագիրը, երգ, պար, ար – ուեստանութիւն :

Ֆրանսացի ձեռնածու, կաղանդ Պապան պիտի դայ նուէրներ բաժնելու երախա – ներուն :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ե – րախաները իրենց ծնողքներով :

Շաւիլէն օթօքառը կը մեկնի Փուէն տը Շաւիլ ժամը 13·15, կը հանդիպի հայկա – կան դպրոցը եւ Շաւիլի բոլոր օթօպիւսի կայաններէը :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, եկեղեց – ւոյ սրահին մէջ :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրը կը տօնուի այս Կիրակի օր ժամը 14·30ին (Րիւ Ժէլի) սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Աւանդական կաղանդ Պապան մրգեղէն – ներ պիտի բաշխէ սրահի բոլոր մանուկնե – րուն, կը խնդրուի մեր սիրելի հասարա – կութենէն իրենց ներկայութեամբ քաջա – լերել տղաքը :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապա – հովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսե – ցիներու Հայր Մշակութային Միութեան սարքած ազանդական Տօնածառ ճաշապա – րին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին, Կիրակին, ժամը 16էն կէս գիշեր Օթել Ֆարօի չգեղ սրահներուն մէջ, 71, Bld. Charles-Livon

Կերուխում, խրախճանք եւ պար եւ դեղարուեստական ճոխ յայտագիրը :

Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեղ ծանօթ վարչական անդամ – ներուն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեան, հեռ. 48–85–60, Պ. Արսլան հեռ. 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ. Եավէրին, հեռ. 20–26–74 :

ՀԱՅԵՐԻՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տը – նօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանու – թեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Փուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պի – տի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ ե – րեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այ – վազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան Վարչութիւն

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Ամէն Շորեքշաբթի եւ Կիրակի օրերը, 15 վայրկեան տեւող հայկական ձայնա – սփռում կը կատարուի Վատիկանի Ռա – տիոկայանէն, երեկոյեան ժամը 16·50ին, իտալական ժամով՝ որ կը պատասխանէ Մ.Ջ.Ին – Արեւելքի եւ Պալքանեան եր – կիրներու ժամը 17·50ին, իսկ Հա – յաստանի ժամը 19·50ին :

Վերոյիշեալ ձայնասփռումը կը կա – տարուի հետեւեալ ալիքներու վրայ · կարճ ալիք 25,55 եւ –9,84 մեթր — Մի – ջին ալիք՝ 196 մեթր :

Սիրով կ'ընդունուին ոչ – քաղաքական բնոյթ ունեցող բոլոր լուրերը :

Adresse : Sezione Armena
Radio - Vaticana (Roma)

×

Ամէն ամսուան 3րդ Կիրակին, ժամը 10·30ին հայկական պատարագ Վատիկա – նի ձայնասփիւռէն (31 մեթր, կարճ ա – լիք) : Այս ամիս Յունուար 21ին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէին, Շաբաթ իրիկուն (13 Յունուար), ժամը 20·30ին Մշակոյթի Տան մէջ :

ԿԸ ԽՕՍԻ՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ
1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ **ԼԻՈՆ** **ՄԱՐՍԷՅԼ**

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ մասնաճիւղերու ընկերու – հիները այս Հինգշաբթի ժամը 17ին, Մշակոյթի Տան իր գրասենեակը, Մա – նուկներու Օրուան հանդէսին համար :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Ամէն կիրակի առաւօտ, Փարիզի ժա – մով 9էն 10: Կարճ ալիք՝ 25,37, 25,55, 31,05 եւ 41,29 :

Ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթիները իրիկունը ժամը 19·30էն 20 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Գեղարուեստական ցերեկոյթ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ
Կիրակի, Մայիս 5ին

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Ա՛ի նոր սակերը կը սոխպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելու – մի ենթարկէ ընթացիք ազդերու գինը :

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968 Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ — Գին 7 ֆր·

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԻՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IX• —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
10
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
10 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11106 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.106

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԻՏԻ ՕԳՆԷ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՎՏԱՆԳԻ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ

ՄԻՋԱԴԷՊ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՎՐԱՅ

Էշքոլ վերջացուց իր խօսակցութիւնները Ճոնսընի հետ : Կը թուի թէ չկրցաւ ձեռք ձգել ամէն ուզածը, բայց հրապարակուած զեկոյցը կը հաստատէ թէ Միացեալ Նահանգները յանձն առած են օգնելու Իսրայէլի վտանգի պարագային :

Խօսակցութեանց մանրամասնութիւններուն մասին Ամերիկացիները շատ չեն խօսիր : Բայց յայտնի է որ Էշքոլ չէ կրցած խոստում առնել որ Միացեալ Նահանգները անմիջապէս արդիական զինամթերք տան Իսրայէլի : Միայն, ինչպէս յիշեցինք, ապահովութիւն ստացած է որ Ամերիկա պիտի երաշխաւորէ Իսրայէլի ապահովութիւնը եթէ ուղղակի արաբական երկիրներու սպառնալիքին տակ գտնուի :

Միւս կողմէ Ամերիկացիները եւ Իսրայելցիք համաձայն չեն Եգիպտոսի վերազինման յառաջդիմութեան մասին : Ամերիկեան մասնագիտացած աղբիւրները եւ Իսրայելցիք նոյն թիւերը չունին այդ մասին : Ուոշինկթընի համար անմիջական վտանգ չկայ եւ ուրեմն հրամայական անհրաժեշտութիւն մըն ալ չկայ զինարշաւի ձեռնարկել Միջին Արեւելքի մէջ Ֆանթոմ օդանաւեր տալով Իսրայէլի, փոխարինելու համար Ֆրանսայի Միրաժները, որոնք չեն յանձնուիր ամպարկոյէն ի վեր :

Ամէն պարագայի մէջ, Էշքոլ ձեռքերը պարապ չի վերադառնար եւ ապագայի երաշխաւորութիւններ ունի բարոյական եւ հոգեբանական դետնի վրայ ալ :

Առջի օրուան ճաշին ընթացքին, Ճոնսըն յիշեցուցած է իր խօսակիցին թէ «խաղաղութեան օժանդակել ծանր պարտականութիւն է »: Յիշած է իր գործակիցներուն դերը, Միջին Արեւելք, Կիպրոս եւ Վիէթնամ: Շեշտած է թէ այդ պաշտօնը հսկայ քաջութիւն կը պահանջէ, մեծ ճկունութիւն եւ անսահման երեւակայութիւն: Ճոնսըն աւելցուցած է թէ հապճեպով տրուած որոշումները կամ մասնակի լուծումները անպատեհ են, «խաղաղութիւն կ'ուզենք, ըսած է Ճոնսըն, կ'ուզենք զայն գտնել, զայն պահել եւ ընդմիշտ : Այս է մեր նպատակը Միջին Արեւելքի մէջ ինչպէս նաեւ ամբողջ աշխարհի »:

Մինչ մեծերը խաղաղութեան մասին կը խօսին, ծանր միջադէպ մը պատահած է Յորդանան գետի զինադուլի գծին վրայ : Հինգ ժամ տեւած է Իսրայելցիներու եւ Յորդանանցիներու կռիւը, հրետանիով, հրէական օդուժը միջամտած է եւ չորս դիւղ ռմբակոծած :

Ինչպէս միշտ մէկը միւսին վրայ կը ձգէ նախայարձակման պատասխանատուութիւնը : Յորդանանցիք կ'ըսեն թէ Իսրայելցիք կրակ բացած են, մինչ Իսրայելցիք կ'ըսեն թէ Յորդանանցիները նախ կրակ բացած են քաղաքայիններուն վրայ, որ դաշտը կ'աշխատէին :

Երկրորդ անգամ ըլլալով է որ իսրայելեան օդուժը կը միջամտէ եւ կը ռմբակոծէ գետին արեւելեան կողմը : Ըստ յորդանանցի բանբերի մը, կրցած են իսրայելեան օդանաւ մը վար առնել : Միշտ Ամմանի համաձայն Իսրայէլ չորս հրասայլ կորսնցուցած է եւ բազմաթիւ մեռեալներ ունի :

Թէլ Ավիվի համաձայն արաբական կոբուստներն են որ աւելի զգալի են : Բայց ՄԱԿի շրջանակներու մէջ եւ Երուսաղէմ, մտահոգութիւն կը տիրէ :

ՎԻԷԹՆԱՄ

Վիէթքոնկը յաջողած է երեք ժամ քաղաք մը գրաւել Սայկոնէն միայն 25 քիլոմեթր հեռու : Կը թուի թէ Վիէթքոնկը օրէ կ'աւելցնէ իր ճնշումը :

Միւս կողմէ Մոսկուայի հիւսիսային Վիէթնամի դեսպանատան մէկ բանբերը հերքած է թէ Հօ Շի Մինհ մեռած ըլլայ : Մահուան լուրը հրատարակած էր Սայկոնի Քոնկ Շունկ թերթը, որ կ'ըսէր թէ հաւաստի աղբիւրէ կ'իմանայ որ Հօ Շի Մինհ մեռած է Դեկտ. 26ին :

Կշիռ տալու համար լուրին, թերթը դիտել կուտար թէ Հանոյի դիրքը փոխուած էր բանակցութիւններու համար :

× Վարշաւայի մէջ, երկու ամիս յապաղումով, տեղի ունեցած է չին – ամերիկեան 134րդ հանդիպումը: Յաջորդը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 29ին :

Պապը, ընդունելով դիւանագիտական մարմնի ամանորի մաղթանքները, շեշտած է թէ բոլոր առիթները պէտք է օգտագործել բանակցելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ Զօր. Փաթաքոս յայտարարած է մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, որ ներումը կրնայ տարածուիլ նաեւ Եարոս եւ Լերոս աքսորուած 2500 հոգիին, «պայմանաւ որ այդ ներումը չվտանգէ մեր ժողովրդապետութիւնը»: Փաթաքոս յայտնած է նաեւ թէ Անդրէաս Փափանտրէու անցագիրի դիմում ըրած է սքանտինաւեան երկիրներու եւ Միացեալ Նահանգներու համար :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՕԹԹԱՎԻԱՆԻ հրաժարեցաւ Հաւատոյ Վարդապետութեան նախագահութենէն : Թէեւ 77 տարեկան, բայց նկատի առնելով իր անձնաւորութիւնը, այլ պատճառներու կը վերագրուի իր հրաժարումը : Կառչած եկեղեցւոյ օրէնքներու եւ աւանդութեանց, դէմ կը նկատուէր արդիական բարեփոխումներու : Ծնած է Հռոմի մէկ ժողովրդական թաղամասը՝ Թրանսթեվեռէ, 1890ին: Համեստ ընտանիքի զաւակ, բացառիկ ուշիմութիւն ցոյց տուած է եւ դարձած փայլուն ու զարգացած դէմք մը: Ակրեժէ է փիլիսոփայութեան, աստուածաբանութեան, կանոնական իրաւաբանութեան եւ քաղաքային: Իր տեղը նշանակուած է Կարդինալ Սեփէր, Զաղրէպի արքեպիսկոպոս :

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ հիւանդը, որու սրտի պատուաստ մը ըրին Շաբաթ գիշեր, տագնապալի վիճակի մէջ է: Ներքին արիւնահոսութիւնը շատ մտահոգած էր բժիշկները, բայց կարելի եղած է դադրեցնել : Տոքթ. Շըմուէյ առաջին օրէն վերապահ էր արդէն եւ միշտ նոյն վերապահութիւնը կը պահէ, շեշտելով թէ հիւանդին վիճակը շատ լուրջ է : Ընդհակառակն Քափի մէջ, Փրոֆ. Պառնար միշտ նոյն լաւատեսութիւնը ցոյց կուտայ :

ԱԼԺԵՐԻԱ չորսուկէս միլիոն թոն զուտ քարիւղ պիտի յանձնէ գերմանական Փրոմոս – Քրուփ խումբին :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ – նախագահը Հըմֆրէ Թունուզ հասած է :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կիսկատար լուրեր կան միայն Կէնզպուրի եւ ընկերներուն դատավարութեան մասին : Արեւմտեան թղուակիցները ներս չեն առնուիր: Կը թուի թէ ամբաստանագիրը կեդրոնացած է երեք կէտերու վրայ .— Ա) Ստեղծում եւ օգտագործում զաղտնի խմորատիպ հրատարակութիւններու : Բ) Տարածում Խորհ. Միութեան մէջ հակախորհրդային կազմածի, հայթայթուած արեւմտեան գործակալներու կողմէ: Գ) Սերտ կապեր ԷՆ ԹԷ ԷՍ կազմակերպութեան հետ, որ արեւմուտքի մէջ կը զբաղի դաղթած Ռուսերով եւ Ուկրայնացիներով : Կ'ըսուի նաեւ թէ ամբաստանեալները պիտի դատուին իբրեւ հասարակ ոճրագործներ :

ՁԻՒՆԸ կը ծածկէ գրեթէ ամբողջ Ֆրանսան : Փարիզի մէջ ալ Սէնը կը շարունակէ բարձրանալ :

ՊՈՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Ֆրանսա, խնայողութեան համար, հինգ հազար զինուոր պիտի ետ կանչէ Գերմանիայէն : Ներկայիս վաթսուն հազար է Ֆրանսական զօրքերու թիւը Գերմանիոյ մէջ :

ԹԻԹՕ Աֆղանիստան գացած է, չորս օրուան պաշտօնական այցելութեան :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը Ուոշինկթընի պիտի երթայ Մոսկուայէն վերադարձին :

ՔԱՆԻ մէջ (ծովային Ալպեան) մայր մը եւ աղջիկը վայրագօրէն սպաննուած են : Դրդապատճառը դեռ ծանօթ չէ: Ոչ մէկ դողութիւն եղած է : Տիկին Սփիլիայէր, ամուսնալուծուած մեծահարուստ Ամերիկացիէ մը, կ'ապրէր իր մօրը եւ երեք զաւակներուն հետ :

ՈՒ ԹԱՆ ԴԷՄ Է ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՈՒՐՔ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան Կիպրոսի թրքական կառավարութեան ստեղծման առթիւ . —

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Ու Թան իր դժգոհութիւնը յայտնեց Կիպրոսի մէջ հիմնուած թրքական նոր կառավարութեան դէմ, եւ այս մասին աննպաստ արտայայտուեցաւ : Ըսաւ թէ Թուրքերու այս ընթացքը կրնայ վտանգել խաղաղութեան համար թափուած ջանքերը, եւ ՄԱԿի թուրք պատուիրակէն այս մասին հաւաստիք ուզեց : Տեղեկագիր մըն ալ տուաւ Ապահովութեան Խորհուրդին եւ շեշտեց թէ Թուրքերու այս ընթացքը վախ եւ կասկած կը ներշնչէ իրեն :

Ու Թանի համաձայն, թրքական անջատ վարչութեան մը կազմութիւնը կըրնայ վատթարացնել Կիպրոսի կացութիւնը, եւ լուրջ խոչընդոտ մը կը կազմէ իր կատարած ձեռնարկներուն դէմ :

Ու Թան նաեւ կ'առարկէ թէ Կիպրոսի թուրք համայնքը առժամեայ կառավարութիւն մը կազմած է առանց իրեն լուր տալու, Կիպրոսի իր ներկայացուցիչն ալ անտեղեակ մնացած է այս անցուդարձերէն : 29 Դեկտեմբերին, կէսօրէ ետք, Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղար Զէքի Գունէրալի այցելած է ՄԱԿի Կիպրոսի ներկայացուցչին, եւ անոր յայտնած է թէ այս կարգադրութիւնը ըրած են լոկ կղզիի թուրք համայնքին իրաւունքները պաշտպանելու համար ,եւ ասկէ զատ տարբեր նպատակ մը չունին :

Կիպրոսի թուրք համայնքի պետ Տոքթ. Ֆազըլ Քիւչիւք եւս պաշտօնագիր մը յըղած է Ու Թանի, եւ դիտել կուտայ թէ թրքական անջատ վարչութեան մը կազմութիւնը կատարելապէս կը պատշաճի Կիպրոսի սահմանադրութեան :

ՆԻԿՈՍԻԱ.— Կիպրոսի Հանրապետութեան նախագահ Մակարիոս Արք. յայտարարեց թէ յառաջիկայ շաբթու պիտի գործադրէ իր այն ծրագիրը, որ կատարեալ ազատութիւն կուտայ Կիպրոսի Թուրքերուն, եւ կը վերցնէ անոնց դէմ կիրարկուած կաշկանդումները : Միայն թէ «թուրք առժամեայ կառավարութեան » անդամները պիտի չկրնան Նիկոսիոյ թրքական գօտիէն դուրս ելլել :

Մակարիոս «կառավարութեան մէջ կառավարութիւն» կը նկատէ անոնց հիմնած վարչութիւնը, եւ չի թողուր որ անոնք կապ հաստատեն Կղզիի Թուրքերուն հետ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԴԷՄՔԵՐԸ

Բ.

ԱՆ ՈՐ ԵԿԱՒ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏՈՒՊՉԷՔ

Իր գլխաւոր առաւելութիւնը կը նկատուի իր երիտասարդութիւնը, շրջանի մը մէջ, ուր համայնավար երկիրներու զեկավարութիւնը զուրկ է անկէ :

Տուպչէք, արդարեւ, 46 տարեկանին, ամէնէն երիտասարդ զեկավարն է իշխանութեան գլուխ գտնուող համայնավար կուսակցութեան մը, (բացի Ֆիտէլ Քասթրոյէն): Դեռ աւելին՝ տարիքէն ալ աւելի երիտասարդ կ'երեւի, իր բարձր հասակով, մարզական երեւոյթով, խարտեաշ մազերով եւ ժպտուն դիմագիծով, ինչպէս կը նկարագրէ Միշէլ Թաթիւ, «Մոնտ»ի մէջ: Իր յաջողութիւնը ալ աւելի փայլուն է, երբ նկատի առնուի թէ շատ հաւանական չէր որ Սլովաք մը Չեխոսլովաքիոյ թիւ մէկը դառնայ, ինչ որ նախընթաց չունեցող պարագայ մըն է:

Ծագումով սլովաք, Տուպչէք, օրօրոցէն սկսեալ համայնավար է, նոյնիսկ քիչ մը խորհրդային, թէեւ այս կէտը հերքուած է իր կենսագիրներուն կողմէ : Հանրային շշուկներու համաձայն Ռուսաստան ծնած է: Ամէն պարագայի մէջ, իր կեանքին մէկ երրորդը հոն անցուցած է, նախ մինչեւ 1938 հօրը հետ — համայնավար շարքային մը — ապա 1955էն 1958 իբր քատր կուսակցութեան, իր դաստիարակութիւնը կատարելագործելու համար Մոսկուա, կուսակցութեան բարձրագոյն վարժարանը : Բայց իր երկրին մէջ անցուցած է պատերազմը եւ գրաւումը :

Ապա իշխանութիւնը ձեռք ձգելով, Տուպչէք, քայլ առ քայլ, կը յառաջանայ, դասական ձեւով, ինչպէս կ'ըլլայ յաճախ ժողովրդական հանրապետութեանց կուսակցական «մեքենաներուն մէջ » :

1949ին, թաղի Ա. քարտուղար է, 1953ին շրջանի, 1958ին՝ անդամ կեդրոնական կոմիտէի: 1960ին կուսակցութեան քարտուղար ընտրուած է ամբողջ Հանրապետութեան համար, գրաւելով աթոռը անոր, որ այս օրերուն, կը թուի թէ իր գլխաւոր մրցակիցը եղաւ Նովոթնիի յաջորդութեան մէջ՝ Չերնիք :

Իր գլխաւոր յառաջխաղացումը կ'ըլլայ 1963 Մայիսին երբ Ա. քարտուղար կ'ընտրուի Սլովաքիոյ կուսակցութեան եւ անդամ Փրակայի կուսակցութեան Պրեզիտիոմին, անցնելով Պազիլէքի (սթալինեան հին պարագլուխ մը, որ պաշտօնազրկուած էր) տեղը : Երկիրը կ'ապրի ապասթալինացման իր մեծ տագնապը եւ ազատական հոսանքը աւելի զօրաւոր է քան ուրիշ երկիրներու մէջ : Նովոթնիի աթոռը արդէն խախուտ է :

Այլ խնդիրներ կը ծագին յետագային եւ Տուպչէք բուռն կերպով Սլովաքիոյ տընտեսական շահերուն պաշտպանը կը դառնայ :

Ներկայիս իրմէ կը սպասուի որ աւելի արդիական ձեւով մատակարարէ երկիրը, նուազ պահպանողական ձեւով տնտեսական մարզին մէջ, աւելի լաւ հաւասարակշռէ Չեխերու եւ Սլովաքներու իրաւունքները եւ աւելի ճկունութիւն ցոյց տայ մտաւորականներու նկատմամբ :

Ամէն պարագայի մէջ, իր զեկավարութեան ներքեւ Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան խորհրդայնամիտ գիծը ապահոված պէտք է ըլլայ : Ճիշդ է որ, կ'եզրակացնէ «Մոնտի» աշխատակիցը, սերունդներու տարբերութիւնը կըրնայ անակնկալներ վերապահել :

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ա.

ԽՄԲ.— Երկու թիւով (Դեկտ. 29–30), հրատարակած էինք «Օսմանեան Կայսրութեան վերջին փաշային»՝ Հալի փաշայի յուշերէն հատուած մը, ի մասին այն ութ թոն ոսկիին, որ բոլշեւիկեան կառավարութիւնը 1920ին առատաձե՛ռնօրէն ընծայեց մահամերձ Թուրքիոյ՝ անոր տնտեսութիւնը վերականգնելու համար :

Հալիլ փաշա կ'ըսէ, թէ «հայկական բանակներու ընդհանուր հրամանատար Դըրոյի վախէն, բոլոր Նախիջեւանցիները Պարսկաստան փախած էին»:

Այս վերջին հաստատումին առթիւ, հրատարակութեան կուտանք հատուած մը ընկեր Կարօ Սասունիի երկասիրութենէն, որ ի մօտոյ լոյս պիտի տեսնէ 200 էջնոց գիրքով մը՝ «ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ 1920ԻՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ »:

Դէպքերէն հազիւ տարի մը ետք, Թաւրիզի մէջ, տաքը տաքին տրուած այս վըկայութիւնը ամբողջական լոյս կը սփռէ այն խռովայոյզ կացութեան վրայ, որ կը տիրէր մեր երկրին մէջ, Կարմիր Բանակին եւ թուրք – թաթարական դաշնակից գործակցութեան պատճառով :

Ընկեր Սասունի այս հատուածին մէջ չ'ակնարկեր ոսկիներու փոխադրութեան : Բայց ինչպէս Հալիլ փաշայի յուշերը ցոյց կուտան, այդ գումարը փոխադրուած է ճիշդ այդ օրերուն :

Ատրպէյճանն ու Թուրքիան, 1918ի թըքական արշաւանքէն սկսած, որոշ եւ անշեղ համիսլամական, աւելի ճիշդ՝ համաթուրանական քաղաքականութիւն կը վարէին :

Հայաստանի Հանրապետութեան կազմութենէն ետք, երբ Թուրքիան ու Գերմանիան միասին ջախջախուեցան եւ ամփոփուեցան իրենց երկիրներու գլխաւոր կեդրոններուն մէջ, մեծ յոյս կար արմատախիլ ընել վերեւ յիշուած քաղաքականութիւնը : Բայց Դաշնակիցներու դանդաղութիւնը մէկ կողմէն եւ նոր կազմակերպուող հանրապետութիւններու թուլութիւնը միւս կողմէն՝ պատճառ դարձան որ թրքական բանակի մնացորդներն ու գործակալները մնան Կովկասի եւ մասնաւորաբար Հայաստանի թաթարական շրջաններուն մէջ: Մի քանի ամսուան շրջմածութենէն ետք, Քեմալ փաշայի ղեկավարութեամբ ազգայնական շարժում մը կը սկսի Թուրքիոյ մէջ: Այս շարժումը մեծ զօրավիդ կը դառնայ Ատրպէյճանի եւ կը նպաստէ թրքական խռովարար քաղաքականութեան՝ Անդրկովկասի մէջ :

Յետագային պատմութիւնը ցոյց տըւաւ, որ բոլշեւիկեան Ռուսաստանն ալ մեծ մասնակցութիւն ունէր այդ խռովութիւններուն մէջ :

1920ին, արդէն կը զգացուէր այն «եղբայրական ու սոցիալիստական» դաշինքը կարմիր Թուրքիոյ հետ, որով կը ձգտէր Արեւելքը ըմբոստացնել Արեւմուտքի դէմ: Ռուսաստան ուզեց գործածել Թուրքիան Անգլիոյ կամ Համաձայնականներու դէմ. իսկ ճկուն Թուրքիան այդ «եղբայրութեան » միջոցով կրցաւ ամուր պահել փաշաներու, պէկերու եւ աւատապետներու տիրապետութիւնը իր սահմաններուն մէջ եւ յաջող կերպով իր քաղաքականութիւնը վարել Կովկասի մէջ, նպաստակ ունենալով վերացնել այն խոչընդոտները (Հայերը), որոնք կը հանդիսանային միակ արգելքը Թուրքիոյ, Ատրպէյճանի եւ Ռուսաստանի թաթարական հողամասերուն միջեւ :

Թուրքիան, պարտուելով Արեւմուտքի մէջ, շատոնց իր դէմքը դարձուցած էր դէպի Արեւելք, համաթուրանականութեան մէջ դտնելով իր ազգայնական ապագան :

Հայաստանի անկախութիւնը կ'իրականանար միայն այն պարագային, երբ ռուսական եւ թրքական Հայաստանի կարեւոր մասերը միանային: Այդ հարցը, միջազգայնօրէն, այդպէս ալ լուծուած էր : Ինչ գոյն եւ անուն ալ կրէին այդ երկու մեծ պետութիւնները, ինչպիսի հայեացք ալ ունենային հայրենիքի մասին , միեւնոյնն էր Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի վերաբերմամբ , անոնց շահերը կը զուգադիպէին : Երկուքին համար ալ անհանդուրժելի էր այդ անդամահատութիւնը, ու ինչպէս մենք կը տեսնենք եւ դեռ յետագային աւելի պայծառօրէն պիտի տեսնենք , թէ ինչպէս Ռուսաստանն ու Թուրքիան փոխադարձ օգնութեամբ՝ Հայաստանի վերացման կը ձգտէին փաստօրէն :

Մայիս մէկի բոլշեւիկեան խռովութեանց նշանաբանները մենք դիտենք : Թուրքիան վերջնականօրէն ձեռքերը կը շոյէր, երբ կը տեսնէր Հայաստանի ներքին քայքայումը, ռուսական Հայաստանի վերացումը, այլեւս ի՞նչ վտանգ Սեւրի Դաշնագրէն: Սահմանէն անդին, բարեացակամ ժպիտը երեսին, կը դիմաւորէր Հայաստանի ամէն մէկ ներկայացուցիչը: Պետականօրէն իր չէզոքութիւնը պահեց բոլշեւիկեան ապստամբութեան ընթացքին, բայց Կովկասի մէջ առաջ քշեց իր նախապատրաստած ուժերը :

Ես մէկ կողմ կը ձգեմ Ատրպէյճանի քայլերը, որոնք կը ղեկավարուէին ռուսական Կարմիր Բանակին կողմէ, եւ կ'անդրադառնամ այն խլրտումներուն , որոնք, Մայիսեան ապստամբութեան ընթացքին, տեղի ունեցան թաթարական շրջաններուն մէջ, յայտնօրէն իրենց հաւաքական ուժը հրապարակ հանելով՝ ի նպաստ բոլշեւիկներուն :

Ալեքսանդրապոլի վճռական օրերուն , Զանգիբասարը կարմիր դրօշ պարզեց , տեսակ մը սպառնալիք Երեւանին: Աւելի քան մէկ ու կէս տարի՝ Զանգիբասարը , Երեւանէն չորս – հինգ վերստ հեռաւորութեամբ, պահած էր իր ապստամբ գոյութիւնը, միշտ յոյս ներշնչելով , որ օր մը թաթար դիւղացիութիւնը կ'անցնի իր խաղաղ աշխատանքին եւ կ'ապրի խաղաղ Հայաստանի սահմաններուն մէջ : Բայց այդ օրերուն, ապստամբ Զանգիբասարը , թուրք զինուորներու եւ բոլշեւիկ ապըստամբներու աջակցութեամբ, նոր սպառնալիք մը դարձաւ :

Անդին, Բէօյիւք Վետիի եւ Շարուրի ապստամբ շրջանները, ուժեղացած թըրքական եւ ատրպէյճանական զօրքերով , նախայարձակման դիմեցին՝ Ղամարլուի ուղղութեամբ :

Կողբը, որ մինչեւ մայիսեան խռովութիւնները հանդարտ էր, բռունցք բարձրացուց Հայաստանի տկար վայրկեանին:

Այսպէս, երբ մենք կ'անդրադառնայինք Դիլիջանի, Ղարաբաղ – Զանգիբասարի, Ալեքսանդրապոլի, Կարսի եւ մի քանի այլ շրջաններու դէպքերուն , նոյն օրերուն կը տեսնենք Զանգիբասարի, Կողբի, Բէօյիւք Վետիի եւ Շարուրի շարժումներն ու յարձակումները, ուր դիւրութեամբ կարելի է տեսնել Ռուսաստանի եւ Թուրքիոյ սերտ գործակցութիւնը :

Հայաստանի կառավարութիւնը , Մայիս 5ին, Խորհրդարանի որոշումով ստացած էր լայն լիազօրութիւն՝ Հայաստանի անկախութեան եւ ազատութեան դէմ եղած ամէն շարժում ճզմելու եւ վերջ տալու բոլոր այն հիւանդագին երեւոյթներուն, որոնք երկու տարիէ ի վեր արդելք կը հանդիսանային Կովկասեան Հայաստանի ամբողջացման :

Բոլշեւիկեան խռովութիւնները , տասնօրեայ պայքարով (Մայիս 13 – 23) հաշուեյարդարի ենթարկուած էին: Ղազախի եւ Զանգեզուրի կռիւները ընդդէմ Ատրպէյճանի ու Կարմիր Բանակին, փաստական պատերազմ մըն էին սովետական յարձակողականին դէմ: Բայց թաթարական բոլշեւիզմը կը մնար ըմբոստութիւն մը ընդդէմ Հայաստանի Հանրապետութեան :

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

(1 Շար.)

ՄԱՐԵՇԱԼ ԱՄԵՐԻ ԿՏԱԿԸ

Բ.

Այդ օրուընէ սկսեալ ոչ ոքի թոյլ տրուեցաւ այցելել տունս, բացի ընտանիքի անդամներէ : Իրաւունք չունէի նոյնիսկ բացուած նամակ ստանալու : Այս կարգադրութիւնները աւելի եւս արմատացուցին մէջս այն համոզումը, որ համբաւիս, պատիւիս դէմ դաւող յերիւրածոյ տարաձայնութեանց վերջ տալու միակ ելքը ճշմարտութիւնը յայտնելուն մէջ կը կայանար :

Աղէտը չսկսաւ այս տարուան (1967) Յունիսին, այլ՝ մեր յեղափոխութեան առաջին յաջողութիւններուն հետ : Թաքուն պայքար մը ծայր տուաւ յեղափոխութեան խորհուրդի անդամներուն միջեւ : Ոմանք սկսան յետամուտ ըլլալ իրենց անձնական շահերուն եւ դիրքին՝ ի հեճուկս ժողովուրդին: Մէկէ աւելի անդամներ նախագահին մատնանշեցի գոյութիւն ունեցող իրադարձութիւնները : Նախագահը անտեսեց : Մեր շարժումին ձախողութիւնը ակներեւ դարձաւ, երբ իրաց այդ կացութեան մէջ, մեր շարժումը չէր կրնար ժողովրդական շարժում մը ըլլալ : Ազգային կազմակերպութիւններն ու մարմինները , որոնք ստեղծուած էին մեր կողմէ, չէին համարձակեր քննադատել կամ ինքնաքընադատութիւն կատարել:Արդարև կարելի էր հաստատել ազատ եւ անկախ կազմակերպութիւններ եւ մարմիններ , որոնք շինիչ քննադատութիւն կատարէին, քանի որ բանակը դեռ հաւատարիմ պահապանն է յեղափոխութեան իրագործումներուն : Բանակը պէտք է ծառայէ իբրեւ երաշխիքը վարչակարգին եւ ոչ թէ գործիք մը, որ կը պարտադրէ ժողովուրդին : Այս էր հիմնական տարբերութիւնը նախագահին եւ իմ միջեւ :

Երբեք չերեւակայեցի, թէ արտայայտութեան ազատութեան արդելքը պիտի հասնէր աստիճանի մը, որ զիս ալ պիտի ընդդրկէր: Որով համոզուած եմ, թէ ազատութիւնը կարելի չէ մասնատել, եւ թէ՝ եթէ սահմանափակուի՝ ոչ ոք զերծ պիտի մնայ այդ կաշկանդումէն : Կը յուսամ, որ այսօրուան տառապանքս դաս կ'ըլլայ մեզի՝ Եգիպտոսի եւ ուրիշ Արաբ երկիրներու մէջ: Ազատութիւնը ամբողջութիւն մըն է, զոր կարելի չէ մասերու բաժնել :

Արաբ նախարար մը, որ մտաւորական մէկն էր, ըսաւ ինծի առիթով մը. կը յիշե՞ս թէ 1952էն առաջ քու մամուլդ կը պայքարէր արդարութեան համար , ի՞նչ պատահեցաւ հիմա, Եգիպտական մամուլին մէջ ոչ մէկ հիմնական քննադատութիւն կայ որեւէ մէկ հարցի մասին, եղեր է ան քաղաքական, տնտեսական , զինուորական կամ ընկերային , Միթէ այնքան կը վախնաք քննադատութենէ, որ կը պարտադրէք մամուլին լռութիւն մը , որ տեսնուած իսկ չէր աւատապետութեան եւ միապետական վարչակարգերու ամէնէն մռայլ օրերուն : Այդ ժամանակ Եմէ-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Աչքերնիս լոյս, պատասխանեց փաշան զուարթ դէմքով մը, մինչեւ հիմա գործերնիս յաջող գնաց, Աստուած տար որ ասկէ ետքը բան մը չպատահէր:

— Զորսն ալ գացի՞ն...:

— Այո՛, պարտէզին կողմէ ճամբու դրի:

— Բայց ո՞ւր պահուըտած էին որ այնքան խուզարկութենէ ետքը մէջտեղ չելան:

— Եկուր որ տեսնես, ըսաւ թիկնապահը եւ ձիապանին հետ հորին քով եկաւ:

— Ահա ասոր մէջը:

— Բայց այդտեղ մարդ իջաւ, մինչեւ իսկ ջուրին մէջ, պատասխանեց Մուսթաֆա:

— Կ'երեւայ որ մասնաւոր թաքստոց մը կար ջուրին մէջը: Երբոր պոռացի, լսեցի որ քարեր կը տեղափոխէին եւ քիչ ետքը ձայն մը լսեցի որ կ'ըսէր. «Մարան աթա»:

— Քեզի բան մը ըսե՞մ, պատասխանեց Մուսթաֆա, ես հորը պիտի իջնեմ եւ աչքովս տեսնեմ ամէն բան, դուն սա լամբը բռնէ:

Ու խօսքը գործին միացնելով, անմիջապէս չուանին պլլուեցաւ եւ սկսաւ կամաց կամաց վար իջնել: Ինչպէս ըսինք, հորը շատ խորունկ չէր եւ երեք մեթր վար կը դտնուէր ջուրը:

Մուսթաֆային ոտքերը հազիւ ջուրին հասնելու քիչ մը մնացած էին, երբ խոշոր ծակ մը նշմարեց. այն ծակը, զոր քիչ մը առաջ բացուած էր հորին մէջ դտնուողներուն կողմէ:

Մուսթաֆա յաջողեցաւ այդ ծակէն ներս դնել ոտքը եւ շուրջը դիտել: Երկու քառակուսի մեթր մեծութեամբ խոռոչ մըն էր ուր 5–6 հոգի կրնային հանդիստ կենալ քարերով ծակը փակելէ ետքը, անկարելի էր որ դուրսէն մէկը կարենար կասկածիլ թէ թաքստոց մը կար հոն: Մուսթաֆա տակաւին իր քննութիւնը յառաջ պիտի տանէր երբ հորին բերնէն Զիա փաշայի ձայնը լսուեցաւ:

— Շուտով վեր ել, կարծեմ Շիւքրի պէյն ու իր մարդիկը կուգան:

Զիապանը արդէն մեկնած էր հորին քովէն եւ դուրսը իր ձայնը կը լսուէր:

Մուսթաֆա փութաց անոր մօտ:

Հարիւրապետը, ոստիկանն ու լրտեսը, իրենց ճաշը աւարտելով, կրկին վերադարձած էին:

ԳԼՈՒԽ Զ.

ԱԿԱՄԱՅ ԱԶԱՏԱՐԱՐՆԵՐ

Ինչպէս տեսանք, լուսնային դեղեցիկ դիշերէն ու հանդարտ ծովէն հրապուրուած, երկու երիտասարդները, Ալի Օսման եւ Սատըք, նաւակով պտոյտի ելած էին Վոսփորի վրայ ճիշդ այն միջոցին երբ մեր պատմած դէպքերը տեղի կ'ունենային Եէնի Մահալլէի բարձունքին վրայ:

Զով քամին ու խաղաղ ծովը զուարթացուցած ու աշխոյժ ոդեւորութիւն մը տուած էին երիտասարդ խմբագրին, որ անընդհատ կը թիավարէր առանց վայրկեան մը հանգչելու:

Կէս ժամ վերջը արդէն հասած էին Թարապիայի բացերը:

— Դեռ չյոգնեցա՞ր, հարցուց Ալի Օսման լռութիւնը խզելով:

— Չէ՛, ընդհակառակն կարծես օրուան յոգնութիւններէս հանդստացայ պատասխանեց Սատըք:

— Եթէ կ'ուզես վերադառնանք:

— Տակաւին կանուխ է, շարունակենք մեր ճամբան, հոս աւելի զով է, տես Սեւ ծովուն հովը կը փչէ...:

— Լա՛ւ, ինչպէս որ կ'ուզես:

Սատըք որ սիկարէթ մը վառելու համար պահ մը թիակները թողած էր, կըրկին սկսաւ թիավարել:

Հինգ վայրկեանի չափ յառաջանալէ ետքը, յանկարծ Ալի Օսման ըսաւ.

— Բայց փոխանակ այսպէս աննպատակ թափառելու, զոնէ գործ մը տեսնենք:

— Ի՞նչ գործ, հարցուց խմբագիրը:

— Մինչեւ Եէնի–Մահալլէ երթանք ու տեղեկութիւն մը առնենք հոն կատարուած խուզարկութեան մասին եւ եթէ հայրս գործը լմնցուցած է, միասին տուն վերադառնանք:

— Շատ լաւ խորհեցար, զոչեց Սատըք ուրախութեամբ, այդ կերպով մեր այս դիշերային պտոյտն ալ կ'արդարանայ ու միեւնոյն ատեն քու հօրդ ալ զոհունակութիւն պատճառած կ'ըլլանք, ուրեմն զեկը դէպի հոն դարձուր:

Եւ խմբագիրը ա՛լ աւելի արագութեամբ սկսաւ թիավարել:

— Միայն թէ դուցէ շատ ուշ մնացինք եւ արդէն ամէն բան լմնցած ու հայրս ալ վերադարձած է:

— Ինչ որ է , ա՛լ մեր բախտին կը թողունք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(18 – Շար.)

նի պատերազմը կը թեւակոխէր իր երկրորդ տարին եւ երբ արաբ նախարարին միտքերը յայտնեցի նախագահին, նորին վսեմութիւնը պատասխանեց, թէ այսպիսի բացառիկ ժամանակ մը (Եմէնի պատերազմը) թոյլ չէր տար մեզի վերցնելու մամուլին վրայ դրուած սահմանափակումները: Երբ 1965ին այցելեցի Ֆրանսա, հաստատեցի թէ նախագահ տը Կոլի մեծութիւնը, զոր աշխարհ կ'ընդունէր, կուգար այն իրողութենէն, որ ընդդիմութիւն մը կար խորհրդարանին մէջ եւ զանազան կուսակցութիւններու կողմէ ու քննադատութիւն մը՝ ազատ մամուլին մէջ: Եգիպտոսի մէջ ի ցաւ մեզի կը տեսնենք թէ վերադարձած ենք Մամլուքներու դարաշրջանին: Պատեհապաշտութիւնը եւ եսասիրութիւնը տարածուած են եւ ամէն անգամ որ այս իրողութիւնը մատնանշեցի նախագահին, յստակ դարձաւ ինծի թէ կը քաջալերէր այս երեւոյթը: Աստուած թողութիւն շնորհէ իրեն:

Օր մը հարցուցի նախագահին, թէ ի՞մացա՞ծ էր որ պարոն «այսինչը» եւ պարոն «այնինչը» ներածումի արտօնագիրներ կուտան իրենց պարագաներուն եւ շահը կը բաժնեն անոնց հետ: Պատասխանեց՝ դիտեմ աւելին: Երբ դիտել տուի իրեն թէ ժամանակը եկած էր վերջ տալու ապականութեան, պատասխանեց. Մի մտահոգուիր Հաղիմ, անոնց ճակատագիրը ձեռքերուս մէջ է եւ վախով թէ շահով՝ կ'ապահովցնեմ անոնց անվերապահ աջակցութիւնը:

Ասիկա 1964ին էր կամ 12 տարի ետք մեր յեղափոխութենէն: Արդեօ՞ք տապալեցինք միապետութիւնը եւ աւատապետութիւնը, որպէսզի անոնց տեղ հաստատենք ապականութիւնը:

Մեր բանակը հարուածող ամէնէն հզօր ուժն էր շրջանին մէջ, այսուհանդերձ շարժեցաւ քաղաքական նկատառումներով, առանց կարեւորութիւն տալու զինուորական պահանջներուն: Երբ միապետութիւնը տապալեցաւ Եմէնի մէջ 1962 Սեպտեմբերին, Եմէնի յեղափոխականները մեզմէ օժանդակութիւն խնդրեցին: Որոշեցինք օգնել առանց քննելու զինուորական կացութեան բոլոր տուեալները: Երբ նախագահը կարծիքս ուզեց Եմէնի մէջ զինուորական միջամտութեան մը մասին, ըսի եթէ պիտի ազատենք հանրապետական վարչակարգը, անհրաժեշտ է պայքարիլ միապետականներուն դէմ Եմէնի մէջ, որովհետեւ նոր վարչակարգը զինուորական դետնի վրայ ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնէ: Շատեր ըսին թէ Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը չի կրնար ձեռնածալ նստիլ եւ այս զգացումը հիմնական ազդակը հանդիսացաւ նախագահին որոշումին մէջ: Նեղութիւն չքաշեցինք քննելու տեղական, արաբական եւ միջազգային անդրադարձները, որոնք կրնային երեւան գալ մեր միջամտութեան պատճառով: Տարիներու արիւնահեղ եւ դառն փորձառութենէն ետք ըմբռնեցինք, թէ Եմէնի պատերազմը կըռիւ մըն է ցեղախումբերու միջեւ եւ մասնակից դարձած էինք անոր առանց տեղեակ ըլլալու երկրին պայմաններուն, անոնց աւանդութիւններուն եւ ըմբռնումներուն: Կը տառակուսիմ հանրապետական վարչակարգի գոյատեւման մասին, երբ մենք հեռանանք Եմէնէն: Ինչո՞ւ նախագահը մեր եղբայրներն ու զաւակները զրկեց Եմէն սպաննելու համար իրենց եմէնցի եղբայրները:

Ինչպէս քաղաքական իրադարձութիւնները մեր ուժերը զրկեցին Եմէն 1962ին, այնպէս ալ Իսրայէլի դէմ պատերազմեցանք առանց ուզելու, առանց նախաձեռնութիւնը մեր ձեռքին մէջ ունենալու եւ առանց ծրագրելու եւ որոշելու թուականը: Երբ լուր եկաւ որ իսրայելեան ուժերը համախմբուած են սուրիական սահմանագլուխին վրայ, նախագահը հաղորդեց վերին հրամանատարութեան, թէ ուժերու հաւասարակշռութիւնը ի նպաստ մեզի է դարձած: Այսուհանդերձ, Իսրայէլը պէտք է քանդենք աստիճանաբար, որպէսզի նախայարձակի տպաւորութիւն չթողունք: Նախագահը աւելցուց, թէ Իսրայէլ անպայման պիտի դիմադարձէ մեր քայլերուն՝ նախայարձակ ըլլալով եւ, Խորհ. Միութիւնը, առանց յայտարարելու թէ զօրավիդ կը կանգնի Իսրայէլի քանդումին, մեր կողքին պիտի մնայ: Խորհ. Միութիւնը խոստացած է կասեցընել որեւէ ամերիկեան միջամտութիւն, այնքան ատեն, որ կարելի ըլլայ ապացուցանել, թէ մենք չէ որ նախայարձակ եղած ենք: Ըսի նախագահին, թէ պէտք է սպասենք մինչեւ որ Իսրայէլ գործադրէ իր յարձակումը Սուրիոյ դէմ՝ հիւսիսի մէջ, որպէսզի մեր ուժերը շարժին: Ըսի նաեւ թէ կայ երկրորդ հաւանականութիւն մը: Այն է, որ Իսրայէլ երբեք պիտի չշարժի եւ իր ուժերու կեդրոնացումը հիւսիսի մէջ պարզապէս ազդարարութիւն մըն է կամ ճնշումի միջոց մը, երկու պարագաներուն ալ պիտի ունենանք ժամանակ գործադրելու մեր ծրագիրը մե՛ր եւ ոչ թէ թշնամիին բաղձանքներուն համաձայն: Ուրիշ կարելիութիւն մը եւս կայ. այն է, որ ձեռք կ'առնենք նախաձեռնութիւնը եւ կը քանդենք Իսրայէլը. անակնկալի բերած ըլլալու առաւելութիւնը մեր կողմը կ'ըլլայ: Նախագահը անընդունելի գտաւ այս վերջին միջոցը եւ որոշեց բանակին հարուածիչ ուժերը մտցընել Սինայի թերակղզին: Այս քայլը նպատակայարմար գտնուեցաւ քաղաքական նկատառումներով:

Ազդարարեցի նախագահին՝ զրաւոր եւ բերանացի, այս որոշումին վտանգին մասին: Եթէ օդային ուժին կարիքը չունենայի, կը հրաժարէի՝ գործադրելէ առաջ նման որոշում մը, որ մեր ուժերը, մասնաւորաբար զրահապատ եւ հետեւակազօրք, բնաջնջուելու վտանգին կ'ենթարկէ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՆՉՈ՞Ի ՅՈԳՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԶԳԱՆՔ

Երբ մեր մարմինը կ'ընէ ճիգ մը՝ որ մեր օրկանիզմի ուժերէն վեր է, յոգնութիւն կը զգանք: Յոգնութեան զգացումը օգտակար է, որովհետեւ կը հանդիսանայ տեսակ մը «վտանգի ահազանգ», որ մեզի կ'ըսէ՝ թէ ճիգը մեր ուժերը գերազանցեց եւ պէտք է հանդչինք, որպէսզի մեր օրկանիզմին լուրջ վնաս մը չպատճառենք:

Գոյութիւն ունի ուրեմն առողջ յոգնութիւն» մը, որու յատկանիշը այն է, որ քիչ մը հանդիստով իսկոյն կը չէզոքանայ: Գոհացուցիչ աշխատանքի օրէ մը ետք քանի մը ժամ քունը բաւարար է մեր յոգնութիւնը առնելու համար:

Գոյութիւն ունի սակայն «մնայուն յոգնութիւնն» ալ, որ հիւանդագին երեւոյթ մը կը հանդիսանայ:

Մնայուն յոգնութեան յատկանիշները երկուք են — առաջին՝ անհամապատասխան է այն ճիգին՝ որ յառաջ կը բերէ զայն, եւ երկրորդ՝ հանդիստով չի չէզոքանար:

Այսպէս, երբ մնայուն յոգնութենէ կը տառապինք, աննշան աշխատանք մը որ պէտք չէ յոգնեցնէր մեզ, սարսափելի յոգնած զգալ կուտայ: Եւ որքան ալ ջանանք հանդստանալ, քանի ժամ ալ որ քընանանք, յոգնութեան զգացումը պիտի չլքէ մեզ:

Մնայուն յոգնութիւնը մեր ժամանակաշրջանի ամենասովորական հիւանդութիւններէն մէկն է: Բժիշկներուն յաճախորդները մեծ մասամբ մարդիկ են, որոնք ինքզինքնին յոգնած կը զգան եւ կը դանդատին անորոշ անհանգստութիւններու համար, որոց ուրկէ գալը իրենք ալ չեն գիտեր:

Մնայուն յոգնութիւնը թէ ինչի՞ արդիւնք է, ճշգրիտ կերպով յայտնի չէ, սակայն մասնագէտներուն միջեւ այն կարծիքը կը տիրէ, թէ հոգեֆիզիքական հիւանդութիւն մըն է:

Այլ խօսքով, զանազան հոգեբանական գործօններ ազդեցութիւն կ'ունենան մեր օրկանիզմի գործելու եղանակին վրայ եւ մարմնի ուժերը կը խախտեն, որու հետեւանքը կ'ըլլայ այն, որ շարունակ մենք մեզ յոգնած զգանք:

Ժամանակակից կեանքի մղձաւանջային եղանակը, անորոշութիւնը, հոգերը, մեծ քաղաքներու աղմուկները, գործի միօրինակութիւնը, կարեւորագոյն գործօններն են, որոնք ծնունդ կուտան մնայուն յոգնութեան:

Որպէսզի կարենանք պաշտպանուիլ մընայուն յոգնութենէն, պէտք է, մարդկայնօրէն կարելի եղածին չափ, այդ գործօնները չէզոքացնենք:

Նախ եւ առաջ, պէտք է ջանանք լաւ կազմակերպել մեր տան կեանքը: Տուն մը որ լաւ կազմակերպուած չէ, աւելորդ յոգնութիւն կը նշանակէ:

Արդէն՝ տունը պէտք է անդորրութեան ապաստանարան մը ըլլայ: Ասիկա կը նշանակէ թէ կարելի եղածին չափ նուազ աղմուկներու ենթարկուած պէտք է ըլլայ: Բոլոր տուները նոյնքան աղմկոտ չեն: Պէտք է ուշադիր կերպով ընտրենք ոչ միայն մեր բնակելիք թաղը, այլեւ բնակարանը կամ բազմաբնակարանը, ուր պիտի մնանք: Մեր ընտրութեան գլխաւոր յենարանը լռութիւնը պէտք է ըլլայ: Աղմուկները մեզ կը յոգնեցնեն անզգալաբար:

Քունը միշտ հանդստանալու լաւագոյն ձեւն է, սակայն, պէտք է նկատի ունենանք՝ թէ ամէն մարդ քնանալու նոյն կարիքը չունենար: 24 ժամուան ընթացքին ութ ժամ քունը մարդկային կարիքներու միջինն է, սակայն շատ մը մարդիկ, յատկապէս յառաջացեալ տարիքի մարդիկ, կրնան քնանալու նուազ ժամերով ալ բաւարարուիլ: Հետեւաբար, 24 ժամուան ընթացքին եթէ ութ ժամ չենք քնանար, չի նշանակեր անպայման թէ հիւանդագին անքնութենէ մը կը տառապինք:

Քունը կը հանդչեցնէ, շարունակական ըլլայ թէ մաս առ մաս: Հետեւաբար, կրնանք քանի մը ժամ կէսօրին քնանալ, եթէ մեր աշխատանքը թոյլ կուտայ:

Գրասենեակին մէջ կամ որեւէ ուրիշ տեղ մէկ ժամ աշխատանքէ ետք հինգ վայրկեան դադարի կանոնը կիրարկենք: Այս հինգ վայրկեանի ընթացքին կրնանք տեղերնէս ելլել, գաւաթ մը ջուր խմել, մեր ձեռքերը լուալ, մեր թմրած ոտքերը լարել, եւն.:

Զուարճութիւնը պարտականութեան (անկարիա) կերպարանք պէտք չէ առնէ: Յոգնեցուցիչ աշխատանքի օրէ մը վերջ, չի նշանակեր թէ անպայման թատրոն կամ հաւաքոյթի մը պէտք է երթանք, միայն անոր համար որ այդ «ելքերը» ծրագրած ենք: Եթէ դուրս ելլելու տրամադրութիւն չունինք, աւելի լաւ պիտի հանդչինք տունը մնալով, պարբերաթերթ մը կարդալով կամ քիչ մը երաժշտութիւն մտիկ ընելով:

Ոմանք աննպատակ կերպով կը յոգնին, որովհետեւ կը գերագնահատեն իրենց ուժերը: Կը ջանան շատ բան միաժամանակ արագ եւ կատարեալ ընել: Եւ որովհետեւ ասիկա սովորաբար անկարելի է, յուսախաբ կ'ըլլան եւ այն զգացումը կ'ունենան՝ թէ «ձախողած» են: Այս յուսախաբութիւնը վատ հոգեբանական անդրադարձումներ կ'ունենայ եւ յոգնութեան զգացումը կը ստեղծէ:

Գիտակցինք ուրեմն թէ գերմարդեր չենք, եւ մեր ճիգերը սահմանափակենք մինչեւ հոն, ուր որ մեր ուժերը կը հասնին:

Ամէն մարդ ունի իր հարցերը, զորս կեանքի պայմանները կը ստեղծեն: Գոյութիւն ունին՝ տնտեսական, ընտանեկան ու գործի հարցեր, որոնք թերեւս իրենց լուծումը կը սպասեն:

Հարցերը անշուշտ պէտք է օրին մէկը իրենց լուծումը գտնեն: Սակայն, ասիկա չի նշանակեր՝ թէ բոլորը միասին պէտք է լուծուին: Իւրաքանչիւր հարց դատ – դատ առնենք եւ պաղարիւնութեամբ դիմադրաւենք զայն: Այսպէս, հարցը շատ աւելի դիւրին պիտի լուծուի եւ թերեւս նաեւ աւելի շուտ քան եթէ ջանայինք բոլորը միասին լուծել:

Թարգմ. Սէ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Յետոյ Պ. Շարսըլէի տունը գնա որ Մոնթրը տը Շափիյնեի փողոցն է: Կը դանգատի ան իր դրացիին դէմ, որու տանիքի խողովակէն անձրեւի ջուրերը անոր տունը կը հոսին եւ հիմերը կը փորեն:

Ետքը Կիպուր փողոցը, Տորի անուն այրի կնոջ տունը անկէ ալ՝ Կարօ Պլան փողոցը տիկին Բընէ Լը Պոսէի տունը գնա. կ'ըսուի թէ անկարգութիւններ կ'ըլլան եղեր այդ տուներու մէջ. հասկացիր ինչ ըլլալը եւ տեղեկագիր մը պատրաստէ: Բայց շատ գործեր յանձնեցի քեզի: Զըսի՞ր թէ բացակայ պիտի ըլլաս, չըսի՞ր թէ ութ կամ տաս օրէն Արաս պիտի երթաս այդ դատին համար...

— Աւելի շուտ պիտի երթամ, պարոն քաղաքապետ:

— Ե՞րբ:

— Բայց կարծեմ ըսի, պարոն քաղաքապետ, թէ դատը վաղը պիտի տեսնուի, եւ թէ այս գիշեր կառքով պիտի մեկնիմ:

Պ. Մատըլէն աննշմարելի շարժում մը ըրաւ:

— Որքա՞ն ժամանակ պիտի տեւէ դատը:

— Առ առաւելն մէկ օր: Վճիռը ըլլայ ըլլայ, վաղը գիշեր պիտի տրուի: Բայց վճիռը տրուելուն պիտի չսպասեմ, որ հարկաւ պիտի տրուի. վկայութիւն տալուս պէս հոս պիտի վերադառնամ:

— Լաւ, ըսաւ Պ. Մատըլէն:

Եւ ձեռքով նշան որ Ժավէր դուրս ելլէ: Բայց Ժավէր չդնաց:

— Ներեցէք, պարոն քաղաքապետ, ըսաւ:

— Ի՞նչ կայ ուրիշ, հարցուց Պ. Մատըլէն:

— Բան մըն ալ կ'ուզեմ յիշեցնել ձեզ, պարոն քաղաքապետ:

— Ի՞նչ բան:

— Պէտք է որ պաշտօնէս հանուիմ:

Պ. Մատըլէն ոտքի վրայ ելաւ:

— Ժավէ՛ր, պատուաւոր մարդ մըն ես դուն, կը յարգեմ զքեզ: Յանցանքդ մեծ բանի մը տեղ կը դնես: Մանաւանդ թէ միայն ինձ վերաբերող թշնամանք մըն է այդ: Ժավէր, մեծնալու արժանի ես դու եւ ոչ թէ պզտիկնալու: Կ'ուզեմ որ պաշտօնիդ մէջ մնաս:

Ժավէր Պ. Մատըլէնին նայեցաւ իր յստակ բիբովը, ուր կարծես թէ կը տեսնուէր անոր ոչ այնքան լուսաւորուած, այլ անաչառ եւ անարատ խիղճը, եւ հանդարտ ձայնով մը ըսաւ.

— Պ. քաղաքապետ, չեմ կրնար հաւանիլ ատոր:

— Կը կրկնեմ թէ խնդիրը ինձ կը վերաբերի, պատասխանեց Պ. Մատըլէն:

Բայց Ժավէր իր միակ խորհուրդին ուշադրութիւն ընելով շարունակեց.

— Յանցանքս մեծ բանի տեղ կը դնեմ, կ'ըսէք, բայց չէ: Մեր պաշտօնի անձանց իրաւունքն է կասկածիլ, թէեւ իրմէ վեր մարդերու վրայ կասկածիլը զեղծում մը ըլլայ: Բայց առանց ապացոյցներ ունենալու, սաստիկ բարկութիւն մը զգացած ատենս մի միայն վրէժ առնելու դիտաւորութեամբ ամբաստանեցի ձեզի՝ ըսելով թէ վաղեմի եղեռնագործ մըն էք, ձեզի՝ որ յարգի մարդ մը, քաղաքապետ մը դատաւոր մըն էք: Ասիկա ծանր բան է, շատ ծանր բան է: Քեզի անարգելովս իշխանութիւնը անարգած եղայ ես, ես որ իշխանութեան գործակալ մըն եմ: Եթէ ըրածս իմ ստորակարգեալներէս մին ըրած ըլլար, ծառայութեան անարժան պիտի համարէի զինքը եւ պիտի արտաքսէի: Ասոր ի՞նչ կ'ըսէք:

Դիտողութիւն մը եւս ընեմ, պարոն քաղաքապետ: Կեանքիս մէջ շատ անգամ անաչառ գտնուած եմ ուրիշներուն համար. արդարացի էր այս անաչառութիւնը: Աղէկ կ'ընէի այսպէս վարուելովս: Հիմա եթէ նոյնիսկ ինծի համար անաչառ չըլլամ, ինչ որ ըրած եմ իբր արդարացի, յանիրաւի ըրած պիտի ըլլամ: Միթէ պէ՞տք է որ ինքզինքս ուրիշներէ աւելի խնայեմ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԻԿՕ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Օր. Ս. Աճէմեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Թիրիաքեան – Քիւթնէրեան ընտանիքին (Մոնթրէալ) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Յարութիւն Ուշագլեան եւ զաւակը , ինչպէս նաեւ Ուշագլեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն , հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրեն Տրապիզոնի Հայր. Միութեան, Երուանդ Յարութիւնեանի մահուան առթիւ : (Ստանալ Յառաջէն) :

×

Պ. Հաճիճանեան Երուանդ Յարութիւնեանի յիշատակին յիսուն Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին, յիսուն Ֆր. «Հայ – Բոյժ»ին, յիսուն Ֆր. Մշակոյթի Տան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՒԷՐ

Պուա Քոլոմպէն Պ. Միսաք Երանեան եւ զաւակները իրենց ծնողաց յիշատակին Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն կը նուիրեն յիսուն Ֆրանք :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՒԱՃԱՆԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Փիւժէ – Սիւր Արժանսէն Պ. Յովհ. Կիրակոսեան հինգ հարիւր Ֆրանք կը նուիրէ «Յաշաջ»ի միջոցաւ :

ՇՔԵՂ ԸՆԹՐԻՔ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Կազմակերպուած Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Շաբաթ 13 Յունուար ժամը 20ին, Շաթօ Տէ Ֆլէօրի մէջ: Ճաշագին՝ անձգլուխ միայն քսան Ֆրանք : Հանգանակութիւն չկայ : Փարքինկի շատ լայն հնարաւորութիւն :

Հայկ. կերակուրներ պատրաստուած Առաջնորդարանի Օժանդակ Տիկնանց կողմէ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Նոր Տարուան առթիւ Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանին կը նուիրեն :—

Պ. Պ. Ր. Տօնապետեան, Պ. Ֆրէնքեան, Տ. Յարութիւնեան, Տիկին Տէօքմէճեան, Օր. Չիլինկիրեան, Պահթիարեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Աղեան, Աթալլահ, Աւագեանց (Մօնսէրֆ), Տոքթ. Նօտարեան , Տոքթ. Բաշաեան, Մօսկոֆեան ընտանիք (Լը Վէզինէ), Տէր եւ Տիկին Սէտէֆ , Ա. Տօնէլեան (Քոլոմպ), Տէր եւ Տիկին Բարթաօղլու (Պուա Քոլոմպ), Տիկին Եղիաեան (Արլ), Վ. Մարտիրոսեան (Փավիյօն սու Պուա), Կ. Զաքարեան (Անկէն), Վարժապետեան (Գուրպլվուա) , Տիկին Մաթոսեան, Մութաֆեան (Շաթիյօն), Տէր եւ Տիկին Քըրքեաշարեան , Տէր եւ Տիկին Դաւիթեան (Շաւիլ), Կէցօեան, Ոմն (Կրընոպլը), Տիկին Պլանշթայ, Տիկին Մ. Տէր – Գրիգորեան (Անիէր), Ե. Մէրկէրեան (Մարսէյլ), Տ. Սարաֆեան (Նիս), Տիկին Հ. Սէֆէրեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Գ. Յակոբեան (Մարսէյլ), Վրդանէսեան (Մարսէյլ), Տիկին Մուշմուլեան (Մալաքօֆ), Հացագործեան ընտանիք (Վիլֆրանշ) , Կ. Գահվէճեան (Իսի), Ն. Արթինեան (Անիէր) , Գալուստեան , Պահատուրեան հաստատութիւն (Լիոն), Տիկին Բրուտեան (Վիլ Ֆրանշ), Վ. Խսաեան, Ն. Տակառեան , Ա. Սարգիսեան (Հէրպլէ), Չիլիկիրեան ընտանիք (Վիլֆրանշ), Ա. Գարակիւզէլեան (Սթէն), Տէր – Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Վահունի, Տէր եւ Տիկին Սարաֆեան (Պէլվիլ), Կուրինեան (Կուսէնվիլ) , Քիւրքճեան (Լը Բէրէօ) տասնական Ֆր. :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ, Փարիզի ժամով 9էն 10: Կարճ ալիք՝ 25,37, 25,55, 31,05 եւ 41,29 :

Ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթիները իրիկունը ժամը 19·30էն 20 :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան Փարիզի եւ շրջանի իր մասնաճիւղերով , Կիրակի , Յունուար քաղաքապետարանի սրահը : Փլաս Ֆերտինան Պրիւնօ , Մեթրօ Մութօն – Տիւվերնէ :

Երախաներու կողմէ պիտի կատարուի հայկական յայտագիր , երգ, պար, արտասանութիւն :

Ֆրանսացի ձեռնածու, Կաղանդ Պապան պիտի գայ նուէրներ բաժնելու երախաներուն :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի երախաները իրենց ծնողքներով :

Շաւիլէն օթօքառը կը մեկնի Փուէն տը Շաւիլ ժամը 13·15, կը հանդիպի հայկական դպրոցը եւ Շաւիլի բոլոր օթօպիւսի կայանները :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 3ին:

Փոքրերու կողմէ երգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ անակնկալներ: Գեղջկական պարեր : Հայկ. Կաղանդ Պապան նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր երախաներուն :

Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրը կը տօնուի այս Կիրակի օր ժամը 14·30ին (Բիւ Ժէի) սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Աւանդական Կաղանդ Պապան մրգեղէններ պիտի բաշխէ սրահի բոլոր մանուկներուն, կը խնդրուի մեր սիրելի հասարակութենէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել տղաքը :

ԾԱԽՈՒ Է

Թերնի թաղամասին մօտ, ծախու է կօշիկի խանութ մը նորոգութեան եւ նոր ալ ծախելու իրաւունքով , բոլոր գործիքներով: Յարմար գին :

Դիմել տեղւոյն վրայ,
2, Rue Rennequin
87 Ավընիւ Վակրամի անկիւնը :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, (13Յունուար).— Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին, Յետ պատարագի Առաջնորդարանի սրահին մէջ կը կատարուի տնօրհնէք :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապահովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր .Մշակութային Միութեան սարքած աւանդական Տօնածառ ճաշապարին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին, Կիրակին, ժամը 16էն կէս դիշեր Օթէլ Ֆարօի շքեղ սրահներուն մէջ ,
71, Bld. Charles-Livon

Կերուխում, խրախճանք եւ պար եւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :
Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեան, հեռ. 48–85–60, Պ. Արսլան հեռ. 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ. Եավէրին , հեռ. 20–26–74 :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան) , տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ , 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան
Վարչութիւն

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, Շաբաթ իրիկուն (13 Յունուար), ժամը 20·30ին Մշակոյթի Տան մէջ :

ԿԸ ԽՕՍԻ՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները , այս Երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 20·30ին , Ահարոնեան ակումբը : Ներկայ կ'ըլլայ Ընկեր Յովհ. Տէր – Յովհանէէսեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ նախաձեռնութեամբ տեղական մարմիններուն :

Չորեքշաբթի (Յունուար 17) Պուլ. Օտտօ
Հինգշաբթի (Յունվ. 18) Քաղաք :
Ուրբաթ (Յունվ. 19) Պօմոն, դպրոցի սրահը :
Շաբաթ, (20 Յունուար) Սէն Լու , դպրոցին սրահը :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան իրիկուան ժամը 9ին :

Կիրակի, 21 Յունուար, Նիս, ժամը 16ին, Օթէլ Սէրիպ , 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ :

Կը խօսի՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն , ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ մասնաճիւղերու ընկերուհիները այս Հինգշաբթի ժամը 17ին , Մշակոյթի Տան իր դրասենեակը , Մանուկներու Օրուան հանդէսին համար :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարենց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

JEUDI 11 JANVIER 1968

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

LE NUMÉRO 0,40 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11107

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

44e ANNÉE — No 11.107

ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

Մեծ է պարտականութիւնը եւ պատասխանատուութիւնը մեր գաղութային մարմիններուն, աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած Հայութեան կեանքին մէջ :

Մանաւանդ երբ նկատի առնենք, որ գոյութիւն չունի համագաղութային կեդրոնական մարմին մը : Հայկական իւրաքանչիւր գաղութ կը կառավարուի իր կողմէ ընտրուած մարմինով՝ իր գործունէութիւնը համաձայնեցնելով տուեալ երկրի օրէնքներուն հետ :

Սակայն, որքան ալ որ տարբեր ըլլան ամէն մէկ երկրի օրէնքներն ու ընկերային պայմանները, բայց եւ այնպէս գոյութիւն ունին որոշ աշխատանքներ, որ կը վերաբերին հայկական բոլոր գաղութներուն անխտիր :

Ուրիշ խօսքով, չունինք համագաղութային մարմին մը, սակայն ունինք համահայկական պահանջներ, որոնց լուծում տալու պարտականութիւնը կ՚ինայ ամէն մէկ գաղութի ազգային մարմնին վրայ :

Հետեւաբար, որոնք են այդ պահանջները եւ ինչ պարտականութիւններ ունի կատարելիք գաղութային մարմին մը :

Տրուած ըլլալով որ սփիւռքահայը կ՚ապրի նոր միջավայրի եւ կեանքի նոր պայմաններու մէջ, այդ իսկ պատճառով ան ենթակայ է օտար ազդեցութիւններու եւ իր ազգային դիմագիծը կորսնցնելու վտանգին :

Ուրեմն, գաղութային մարմնի առաջին պարտականութիւնն է պահպանել սփիւռքի Հայութեան ազգային դիմագիծը, կառչած մնալով մեր ազգային աւանդութեանց, բարոյական ըմբռնումներուն եւ համազգային խոհալին :

Երբեք պէտք չէ մոռնալ, որ օտար համայնակուլ յորձանքներուն դիմադրաւելու մեր ամէնէն զօրաւոր զրահը, մեր ազգային դիմագծի անաղարտ պահպանումն է :

Այս կարեւոր եւ հիմնական պարտականութիւնը կատարելու համար, պայման է որ գաղութային մարմինը կազմուի պատասխանատուութիւններ կրելու ընդունակ տարրերէ, որոնց մէջ գերիշխող ըլլայ ազգային ոգին եւ ազգային գաղափարը :

Շիլ հաշիւներով եւ հատուածական նըպատակներով ընտրուած գաղութային մարմին մը չի կրնար իր կոչումի եւ դերին բարձրութեան վրայ գտնուիլ : Իր ազգային պարտականութիւնը կատարելու համար, ան պիտի առաջնորդուի համահայկական նպատակներով :

Ազգային մարմինը, գաղութին գործադիր իշխանութիւնն է : Ազգային ոչ մէկ իշխանութիւն կրնայ յաւակնիլ առանձինն վարելու գաղութի բոլոր գործերը : Յաջողութեան համար անհրաժեշտ է, որ ան իր շուրջ համախմբէ գաղութին բոլոր կենսունակ ուժերը եւ գործի մղէ զանոնք :

Նման աշխատանք մը ներկայիս շատ աւելի դիւրին է իրականացնել, երբ մենք ունինք բարձրագոյն կրթութիւն ստացած նոր սերունդ մը, որ ատակ է ստանձնելու որեւէ պատասխանատու գործ : Միայն թէ պէտք է յաջորդականութեան գիտակցութիւնը ունենալ եւ լայն ասպարէզ տալ նորերուն :

Եթէ մենք փորձենք ընդհանուր մէկ յայտարարի բերել գաղութային մեր բոլոր աշխատանքները, կրնանք զանոնք ամփոփել մէկ բառին մէջ՝ ՀԱՅԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄ :

Բազմաթիւ եւ բազմապիսի են հայապահպանման միջոցներն ու աշխատանքները : Սակայն գաղութային մարմնի մը գործունէութեան կալուածին մէջ կը մտնեն եկեղեցին, դպրոցը, մշակոյթը եւ գաղութի կարգ մը պահանջներուն գոհացում տալու պարտականութիւնը :

Եկեղեցին մեր դարաւոր ազգային հաստատութիւնն է եւ անուրանալի է անոր դերը հայապահպանման նուիրական գործին մէջ : Սակայն ըլլանք եկեղեցասէր եւ ոչ թէ եկեղեցապաշտ : Մեր եկեղեցին ունի իր հոգեւոր իշխանութիւնը, որուն վերապահուած է հսկելու եւ հոգալու անոր պէտքերը :

Անտարակոյս, գաղութային մարմնի մը պարտականութիւնն է հետաքրքրուիլ ու մտահոգուիլ եկեղեցւոյ կարիքներով : Սակայն իր գործունէութեան առանցքը պէտք չէ որ հանդիսանայ եկեղեցին : Գաղութային մարմինը պարտաւոր է գործակցիլ հոգեւոր իշխանութեան հետ, բայց ոչ ենթարկուիլ անոր ազդեցութեան :

Տուեալ պարագային, գաղութային մարմինը պիտի առաջնորդուի մեր ազգային սահմանադրութեամբ, ուր ճշդուած են հոգեւոր եւ աշխարհական իշխանութիւններու իրաւասութեանց սահմանները : Ազգային իշխանութիւնը այն գիտակցութիւնը պիտի ունենայ, որ գաղութի գործերուն տէրը ինքն է եւ իր պարտականութիւնն է ներդաշնակութիւն մտցնել բոլոր աշխատանքներու մէջ :

Դպրոցը է՛ն կարեւոր ազդակն է հայապահպանման : Չի բաւեր նոր դպրոցներ հիմնել եւ նոր շէնքեր կառուցել : Այլ մեր կրթական գործը արդիւնաւոր դարձնելու եւ իր բուն նպատակին ծառայեցնելու համար, պէտք է առաջնորդուիլ կրթական որոշ ծրագրով մը՝ համաձայն արդիական պահանջներուն :

Կրթական ծրագիր մը պէտք է կազմել այնպիսի հիմունքներով, որ լաւագոյնս ծառայէ հայապահպանման նպատակին : Իսկ որ ամէնէն կարեւորն է, գաղութային մարմինը պիտի հսկէ, որ մեր վարժարաններէն ներս տիրապետող հանդիսանայ հայկականութեան շունչը եւ ազգային ոգին : Միայն այդ շունչն ու ոգին են, որ կրնան հայկական վարժարաններու շրջանաւարտները հայ պահել :

Գաղութային մարմնի գլխաւոր մտահոգութիւններէն մին պէտք է ըլլայ՝ մեր դպրոցները օժտելու որակեալ ուսուցիչներով եւ ապագայ ուսուցիչներ պատրաստել :

Տարագրութեան մէջ մեր ազգային դըրօշը՝ մեր մշակոյթն է : Օտարները Հայը պիտի ճանչնան ոչ միայն իր առեւտրական ու արհեստաւորի առաւելութիւններով, այլ՝ մանաւանդ իր ինքնատիպ մշակոյթով : Եւ յետոյ, օտարութեան մէջ հասակ նետող սերունդները հաղորդակից պիտի մնան հայկական մշակոյթի եւ իրենց ոգեկան սնունդը ստանան անկէ : Հայապահպանման կարեւորագոյն ազդակներէն մէկը՝ մշակոյթն է :

Այդ նկատումներով իսկ, գաղութային մարմինները սատար պիտի հանդիսանան հայկական մշակոյթի պահպանման, տարածման եւ վերելքին : Այդ նպատակով անհրաժեշտ է կազմել մշակութային յատուկ մարմին մը, որ հետաքրքրուի եւ օժանդակէ հայ գրականութեան եւ արուեստին նուիրուած մշակներով, զօրավիգ հանդիսանայ արուեստի տարբեր ճիւղերուն նուիրուած միութիւններուն եւ, ինչու չէ, նաեւ անհատ արուեստագէտներուն :

Այ ձեով եւ միջոցներով միայն կրնայ վերելք ունենալ եւ յարատեւել Սփիւռքին մէջ հայկական մշակոյթը՝ իր ազգային ոգիով եւ դրոշմով :

Իւրաքանչիւր գաղութ ունի նաեւ իր ուրոյն պահանջները, ինչպէս օրինակ՝ բուժարան կամ հիւանդանոց, գերեզմանատուն, ծերանոց, մասնագիտական գըրասենեակներ, մարզադաշտ եւայլն : Գաղութային մարմնի պարտականութիւնն է հիմնել նման հաստատութիւններ, կամ օժանդակել անոնց՝ եթէ գոյութիւն ունին :

Իսկ որ կարեւորն է, գաղութային մարմինը պիտի գործէ անկողմնակալ եւ անխտրական ոգիով : Անոր համար գոյութիւն պիտի չունենան լուսաւորչական, կաթոլիկ, բողոքական Հայեր եւ ոչ ալ քաղաքական այս կամ այն հոսանքին պատկանող Հայեր : Բոլոր Հայերն ալ հաւասարազօր անդամներն են գաղութին եւ ունին հաւասար իրաւունքներ, պարտականութիւններ եւ պատասխանատուութիւններ :

Միայն պէտք է զգուշանալ, որ ներս չսպրդին ապազգային տարրեր, որպէսզի պահպանուի գաղութին ազգային դիմագիծը եւ հաստատուն մնայ համերաշխութեան եւ համագործակցութեան ոգին :

Եւ շատ բնական է, որ երբ գաղութային մարմին մը ի վիճակի չէ իրականացնելու վերեւը յիշատակուած առաջադրանքները, այն ատեն պէտք է խորհիլ նոր եւ տարբեր միջոցներու մասին :

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԵՒ ՀՐԵԱՆԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՆԱՄԱԿԸ ՊԵՆ ԿՈՒՐԻՈՆԻ ԹԷԼ ԱՎԻՎԻ ՀԱՄԱՐ ԲԱՆ ՉԻ ՓՈԽԵՐ

Նոյն ժամանակ հրապարակուեցան Իսրայէլի նախկին վարչապետ՝ Պեն Կուրիոնի նամակը եւ նախագահ տը Կոլի պատասխանը : Ծանօթ է որ տը Կոլ, մամուլի ասուլիսին ընթացքին ըրած կարգ մը յայտարարութիւններով, Հրեաներու եւ Իսրայէլի մասին, բաւական իրարանցում եւ բողոք ստեղծած էր Փարիզէն Թէլ Ավիվ : Դեկտեմբեր վեցին, Պեն Կուրիոն նամակ մը կը զրկէր տը Կոլի (30 էջ) ուր կ՚ոգեկոչէր հրեայ ժողովուրդին պատմութիւնը եւ Իսրայէլի Պետութեան վերածնունդը : Պաշտպանողական մըն է, երկար, զոր Պեն Կուրիոն կը վերջացնէ այն յոյսով որ Ֆրանքեւիսրայելեան բարեկամական կապերը կը շարունակուին :

Տը Կոլի պատասխանը կարճ է, երեք էջ միայն, բայց կը բաւեն իր տեսակէտը պարզելու համար : Խորքին մէջ, տը Կոլ նոյն դիրքը կը պահէ, կը դատապարտէ Իսրայէլը նախայարձակման համար եւ բանակցութիւններու նախապայման կը նկատէ գրաւեալ հողերու պարպումը Հրեաներուն կողմէ : Թէեւ նամակը կը ձգտի հանդարտեցնել խռոված մտքերը, բայց այդ առընչութեամբ ոչ մէկ զիջում կ՚ընէ : Կը յիշեցնէ որ արդարացնելու համար իր տարած աշխատանքը հայրենիքի մը կառուցման մէջ, Իսրայէլ պէտք է չափաւոր մնար իր դրացիներուն հետ յարաբերութիւններուն եւ հողային ախորժակներուն մէջ « մանաւանդ որ այն հողերը զորս պետութիւնները ճանչցան ձեզի, Արաբներու կողմէ իրենց կալուածը նկատուած է, եւ անոնք (Արաբները) իրենց կարգին ալ հպարտ ու յարգելի են եւ Ֆրանսա հին ու բնական բարեկամութիւն մը ունի իրենց հանդէպ եւ անոնք ալ արժանի են բարգաւաճելու հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն զորս բնութիւնը կը դնէ իրենց դէմ» : Տը Կոլ կը գտնէ նաեւ թէ այն նախադասութիւնը որ իրար անցուցած է Հրեաները սխալ հասկցուած է : « Ըսի իրենց ժողովուրդին համար որ՝ ընտիր, ինքնավստահ եւ տիրապետող է, ոմանք նախատինք կը գտնեն այս դատողութիւնը մինչ ոչ մէկ նման բան կայ երբ կը շեշտուի այն նկարագիրը որու շնորհիւ այս զօրաւոր ժողովուրդը, կըրցած է վերապրիլ եւ մնալ ինչ որ էր, տասնեւինը դար ետք : Բայց ահա, Իսրայէլ, փոխանակ աշխարհի ամէն կողմը պտըտցնելու իր յուզիչ եւ երկհազարամեայ աքսորը, դարձած է Պետութիւն մը, ուրիշներու կարգին » :

Այլ խօսքով տը Կոլ հաւատարիմ կը մընայ իր ըսածին, փորձելով հանդերձ Հրեաներուն սիրտն առնել :

Արդէն Թէլ Ավիվի մէջ ալ նոյնն է կարծիքը : Քաղաքական շրջանակներու համար ոչ մէկ բան կը փոխէ այս նամակը, քանի որ տը Կոլ կը կրկնէ ըսածը : Պեն Կուրիոն աւելի զոհ է եւ կը խորհի նոյնիսկ թէ այս նամակը կրնայ յոյս տալ որ Ֆրանսա ի մօտոյ պիտի վերցնէ անպարկօն զէնքերուն վրայ եւ ուրեմն յանձնէ ապսպրուած միրաժները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն որ երկամսեայ «Նուվէլ – Լիթերէրը» ծանր քընդատութեան ենթարկուած է կուսակցութեան կողմէ, որովհետեւ պաշտպանած էր գաղափարներ որոնք խոտոր կը համեմատին կուսակցութեան գիծին հետ :

ՍՐՏԻ փոխարկման հինգերորդ գործողութիւն մը փորձուած է, այս անգամ Նիւ Եորքի մէջ, Տոքթ. Քանթրովիցի եւ իր պաշտօնակիցներուն կողմէ : Հիւանդին վիճակը ծանր կը նկատուի սակայն : Գործողութիւնը ինը ժամ տեւած է : Միւս հիւանդներուն վիճակն ալ միշտ լուրջ է թէեւ Քափի մէջ Տոքթ. Պարնար կը շարունակէ իր մամուլի ասուլիսները եւ խանդավառ յայտարարութիւնները : Քալիֆորնիոյ հիւանդին վիճակը միշտ վըտանգուած կը նկատուի Տոքթ. Շըմուէյի կողմէ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍԸՆ յանձն չէ առած զէնք տալ Իսրայէլի, բայց վստահեցուցած է վարչապետ Էշքոլը, որ Իսրայէլի պաշտպանութեան անհրաժեշտութիւնը նկատի պիտի առնուի :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՕԹԹԱՎԻԱՆԻԷ ետք, Կարդինալ Լեռքարօ եւ Լառաոնտ հրաժարեցան, իրենց կարեւոր պաշտօններէն հռովմէական վարչութենէն : Երկուքին տեղը նշանակուեցաւ մէկ զուիցերացի՝ Կարդինալ Կիւթ : Այս նշանակումով կը նկատուի որ «օտարներու» թիւը կը շատնայ կարեւոր պաշտօններու գլուխը : Կարդինալ Վիյօ (Ֆրանսացի, եպիսկոպոսներու ժողովի պարագլուխ) Կարդինալ Սեփէր (եուկոսլաւ, հաւատոյ վարդապետութիւն), Կարդինալ Աղաճանեան (հաւատոյ տարածման ներկայ անունը՝ Ժողովուրդներու աւետարանացում) եւ վերջապէս Կարդինալ Կիւթ :

ԹԷՐԷԶ ՄԱՐՆԷ, քոմէտի Ֆրանսէզի տաղանդաւոր անդամուհիներէն, մեռաւ առջի օր, քառասուն տարեկանին, զոհ սրտի տագնապի մը :

ՉՕՐ. ՍՓԱՆՏԻՏԱՔԻՍ, նախկին փոխվարչապետ եւ Պաշտպանութեան նախարար Աթէնքի զինուորական դահլիճին, Յունաստան վերադարձաւ : Պրիւսէլ կը գտնուէր «Օթան»ի ժողովին երբ պատահեցաւ թագաւորին պետական ձախողած հարուածը : Յետագային Հռոմ գացած է, թագաւորին մօտ : Քանի մը օր առաջ ալ վարչապետ Քոլիասնէ, որ Աթէնք կը վերադառնար գլուխն անցնելու համար ընդհանուր դատախազի իր պաշտօնին : Ծանօթ է որ Քոլիաս թագաւորին ընկերացած էր Հռոմ, երբ պետական հարուածը կը ձախողէր :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Թաս գործակալութիւնը, հիմնուած Յեղափոխութենէն երկու ամիտ ետք, իր յիսնամեակը տօնած է :

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԽՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Բ· եւ վերջին մաս)

Հայաստանի Հանրապետութիւնը , մասամբ իր թուլութեան պատճառով , մասամբ մըն ալ այդ ապրատամբ չըլլանին – րուն գործունէութեան քնոյթը չըմբռնե – լով , երկու տարիէն ուելի էր որ խա – ղաղ եւ դեմոկրատիկ միջոցներով կ'ու – զէր կարգադրել խնդիրը , գայն նկատե – լով իբրեւ տեղական մի՛ – ցեղային ան – համաձայնութիւն : Մինչդեռ մայիսեան չարժումները ցոյց տուին , որ ապստամբ վայրերուն մէջ կային թաղուած Ռուսաստանի եւ Թուրքիոյ մասները :

Հայաստանի կառավարութիւնը , բոլ – շեւիկեան ապստամբութեան ճնշումէն անմիջապէս ետք , անշեղ կերպով չարունակեց իր ընթացքը վերոյիշեալ վայրերուն նկատմամբ եւս :

Մայիսեան չարժման ընթացքին , ժո – ղովրդական մի քանի վաչտեր անընդհատ պահեցին Զանգիբասարի սահմանները : Ալեքսանդրապոլի ժողովրդական յաղթանակէն ետք , Սարդարապատ ղրկուեցան ձիաւոր գունդերը : Գնդապետ Շահմազ – եանը նշանակուեցաւ գունդերուն հրամանատար , որուն կը գործակցէր զօրավար Շէլկովնիկովը :

Յունիս 18ին , ընդհանուր յարձակում սկսաւ Զանգիբասարի վրայ՝ Երեւանի , Էջմիածնի եւ Էջմիածնի կայարանին կողմէ : Օրուան մը ծանր կռիւներէն ետք , ժողովրդական բանակը վաթսուն հոգի զոհ տալով , զրաւեց ամբողջ Զանգիբասարի գիւղերը : Թաթարները ստիպուեցան Արաքսէն անցնիլ դէպի Արարատի փէչերը , դէպի Պարսկաստան :

Զանգիբասարի գործողութենէն 5 – 6 օր անց , զօրավար Շէլկովնիկովի հրամանատարութեամբ , հայկական զօրքերն ու ժողովրդական վաչտերը զրոհի անցան Բէօյիւք – Վեաիի , Շարուր Նախիջեւանի ղլխաւոր բերդին դէմ : Երկու օրուան ճակատամարտ եւ 250 զոհ տալ պէտք է – ղան՝ զրաւելու համար այդ ամրացուած չրջանը : Ու յաղթական կռուով հայկական զինուած ուժերը՝ մէկը միւսին եռեւէն զրաւեցին Շարուրի չրջանը , Գայլի Դրունքը , Շահթախթը եւ հասան Նախիջեւանի դռները : Հայաստանի զրահապատ գնացքը քանիցս հասաւ Նախիջեւանի կայարանը եւ զատարկուած զտաւ քաղաքը : Ապստամբ ազգաբնակչութիւնը անցաւ դէպի Պարսկաստան :

Նախիջեւանի դռներուն առջեւ սկսան բանակցութիւնները Նախիջեւանի զեկա – վարներու եւ Հայաստանի Հանրապետութեան միջեւ : Մեր զօրքերը չէին կրնար ուելի առաջ երթալ , որովհետեւ՝

Ա.) Թիւով չատ քիչ էինք , քան չըր – ջապատի թշնամիները :

Բ) Շարուր – Նախիջեւանի կլիման այնտեղ չատ վատ էր եւ հիւանդութիւնը միչտ կը կոտորակէր զինուորներու թի – ւը :

Գ) Թուրքերը , ապստամբներու դէօ – չեն տակ անյաղող կռիւներէ ետք , հին բայազիտի բանակով կը սպառնային հայկական բանակի կողերէն՝ Շահթախթի ուղղութեամբ :

Դ) Զանգեզուրի բոլշեւիկեան բանակը մեծ սպառնալիք էր հայկական զօրքի թիկունքին :

Դրօն Դարալագեազէն չարժելով դրա – ւեց Գօրիսը , բայց , ինչպէս արձանագրած ենք նախապէս , հազիւ մէկ օր պահեց չըջանը եւ ապա դարձեալ նահանջեց դէպի Դարալագեազ : Դրօն իր դէմ կը զտնէր Ռուսաստանի կարմիր բանակը եւ ոչ թէ Ատրպէյճանի թաթարները :

Եթէ բոլշեւիկներու ուժեղ գործողութիւնները չըլլային Զանգեզուրի սահմաններուն մէջ , վերջնականապէս լուծարքի կ'ենթարկուէր Նախիջեւանի ապստամբութիւնն ալ : Ուրեմն , մէկ կողմէն ներքին պատճառներէ դրդուած , միւս կողմէն՝ Ռուսաստանի եւ Թուրքիոյ դաշնութեան չարժումներուն պատճառով , կառավարութիւնը ընդունեց Նախիջեւանի առաջարը մարդերը :

Հայաստանի կառավարութիւնը Նախիջեւանի ապստամբներէն պահանջեց 15 հազար դէնք , թնդանօթներ եւ զնդացիր – ներ , երկու հարիւր հազար փուտ բրինձ եւ հինգ հարիւր հազար փուտ ցորեն , երկու հարիւր ձի եւ չորս հազար մսացու կենդանի : Փոխարէնը՝ Նախիջեւանին եւ Շարուրին կը տրուէր տեղական կառավարութիւն , Հայաստանի կառավարութեան հսկողութեան տակ :

Բանակցութիւնները ժամանակ խնդրեցին վերադառնալու Նախիջեւան , խոստանալով 72 ժամէն պատասխանել : Միեւնոյն ատեն այդ դեկավարները խորհրդակցութեան մէջ էին Զանգեզուրի մտած կարմիր բանակի եւ բայազիտի թրքական իշխանութեան հետ : Այդպիսով , անոնք կրցան բաւական երկար ժամանակ չահիլ : Եւ մեծ խուճապը դադրեցնելու համար , անոնք Ռուսերէն եւ Թուրքերէն ստացան որոշ խոստումներ եւ պլակցութիւններ , ու յաղթական կառնելով հայկական զօրքին առաջխաղացումը եւ դադրեցուցին ամէն տեսակ բանակցութիւն մեզի հետ : Այդ օրերուն Զանգեզուրի ռուսական բանակին մէկ մասը , մօտ վեց հարիւր ձիաւոր եւ հետեւակ , մտած էին Նախիջեւան եւ սրտապնդած ապստամբները :

Հայաստանի կառավարութիւնը , պա – տերազմը մղուեցաւ Ազգ Միացեալ Հանրապետութեան եւ յորդանանան բանակներու կողմէ , մինչ սուրիական բանակը մնաց Դամասկոսի մօտ պաշտպանելու համար պատասխան վարչակարգը : Եթէ սուրիական բանակը ընդհանուր յարձակողականի անցնէր Իսրայէլի հիւսիսային չըլանին մէջ պատերազմի առաջին չորս օրերուն , պիտի հարկադրէր Իսրայէլի քաշել մեծ թիւով ուժեր Սինայիէն եւ Յորդանանէն : Այս ձեւով դնէ ի նըպաստ մեզի պիտի փոխուէին դինադուլի սահմանները : Մայիսի սկիզբները ըսած էի նախագահին , թէ կը նախընտրեմ կռիւը չունենալ սուրիական բանակէն զինադադարի մը ընթացքին :

Մեր սքանչելի երկիրը արաբական երկիրներուն մէջ ամէնէն տարածունն ու մեծաղոյնն է , իսկ զինուորական տեսակէտէ՝ հզօրագոյնը : Նոյնը նաեւ զարգացումի տեսակէտէն : Սխալ է փորձել սիրաշահիլ արաբական երկիրներու համակրութիւնը ամէն միջոցներով : Պէտք է սորվեցնենք անոնց , օգտուիլ մեր փորձառութենէն , մեր յեղափոխութենէն եւ անոր իրագործումներէն՝ առանց միջամտելու ըլլալու անոնց ներքին գործերուն : Կրնանք ապրիլ արժանապատուութեամբ եւ պատուով , առանց օժանդակութիւն ուղելու , եթէ մեր կարողութիւնները ծառայեն ինքնաբաւ ըլլալու մեր նպատակին : Պէտք է ճշդենք մեր յանձնառու – թիւններուն սահմանը արաբական երկիրներու եւ Ափրիկէի նկատմամբ : Պէտք է որ ուշադիր դանուինք մեր ժողովուրդին հանդէպ , փոխանակ միջամտելու ըլլալու ուրիշներու յեղափոխութեանց եւ պատերազմներուն եւ ցրուելու հազարաւոր միլիոնաւոր ոսկիներ , որուն հետեւանքով աւերուեցաւ մեր տնտեսութիւնը եւ պատճառ դարձաւ մեր անպատուութեան : Հիմա որ յայտնած է , կ'ըմբռնեմ թէ նախագահը անտեսեց Եղիպտոսը եւ այս է պատճառը մեր ձախողութեան : Կրնայինք ուրիշներէ դաս առնել : Խորհրդային Միութիւնը մինչեւ համաչխարհային Բ· պատերազմ իր բոլոր ազբիւրները նետեց ներքին տնտեսական կացութեան ամրապնդման : Մ· Նահանդները նոյնը ըրին՝ երբ իրենց արտաքին քաղաքականութիւնը միջամուխ չըլլալու մէջ կը կայանար : Այժմ որ երկու երկիրներուն քաղաքականութիւնները փոխուած են եւ սկսած են իրենք զիրենք պարտադրել աչխարհի՝ սուզ դին կը վճարեն : Եթէ այս երկու երկիրները կրնան մսխել դրամ եւ ճիգ , մենք չենք կրնար : Լաւագոյնն է , որ իւրաքանչիւր ոսկի եւ եղիպտացի նուիրուի եգիպտոսի : Երեւոյթները մոռցնել տուին մեզ մեր յեղափոխութեան հիմնական նպատակը՝ արժանավայել կեանք մը ապահովել մեր ժողովուրդին : Բազմաթիւ ողբերգութիւններէ զերծ կացուցած պիտի ըլլայինք մեր ժողովուրդը եթէ այս նպատակակէտը ունենայինք աչքի առջեւ : Եգիպտոսի ճակատագիրն ու ապագան մեր ձեռքերուն մէջ կը դանուին , ինչպէս նաեւ նոյնինքն Եգիպտոսի : Սուզ դին վճարեցինք երբ փորձեցինք լուծում մը դնել եգիպտոսին դուրս :

Ահէ զատ , եգիպտոսի ճակատագիրը պէտք է դնենք այնպիսի ձեռքերու մէջ , որոնք կը մտահոգուին անոր ապագայով եւ կ'ուզեն ժողովուրդը մասնակից դարձնել գործերու անօրինութեան մէջ , ո – րովհետեւ ոչ մէկ անհատ զեկավար զերծ է սխալներէ եւ , ինչպէս կ'ըսէ ժողովրդական ասացուածքը , իշխանութիւնը ա – պականութիւն է : Բազմաթիւ սխալներ ըրինք , բայց մեր մեծագոյն սխալը եղաւ այն , որ չընդունեցանք այդ սխալները : Փորձառութիւնը ցոյց տուաւ մեզի , որ որոշումը պէտք է արուի յետ քննութեան եւ խորհրդակցութեան , որովհետեւ անձ մը , որքան ալ մասնագէտ եւ լուսամիտ դէմք մը ըլլայ , պիտի տեսնէ թէ իր նը – պատակակէտին հասնելու փափաքը կրնայ իր տեսողութենէն հեռու պահել բազմաթիւ իրողութիւններ , որոնք չատակ են ուրիշներու համար : Ղեկավարի մը մեծութիւնը , ինչպէս որ հասատատեցի ես Կոլի մօտ , առանց իր հաւասարակչռութիւնը կորսնցնելու քննադատութիւններու դէմ դնելուն մէջ կը կայանայ : Այն որ կը սանձէ խօսքի ազատութիւնը եւ կը ստիպէ մարդոց լռել՝ կը տկարացնէ ամբողջ ժողովուրդը : Մեզի կը պակսի այդ ազատութիւնը : Այս է իմ քաղաքական կատկըս : Եթէ համոզուէի թէ իրաւունք պիտի ունենամ խօսելու եւ քննելու պայմանները (հոն ո՛ւր իրաւունք ունինք եւ հոն ո՛ւր սխալած ենք , մենք՝ անձերս , որոնք սկզբունքով յայտնեցանք յեղափոխութեան բայց ձախողեցանք անոր զործադրութեան մէջ) պիտի չզրկէի այս տեղերը : Լռութիւնը հանդէպ մեծ սխալներու , որ հաւատացած եմ թէ զործուեցան , եւ որոնց մեղքէն բոլորովին զերծ չեմ նաեւ ես , աններելի ոճիր մըն է : Գրելուս զրդապատճառը ազնիւ է : Եթէ այս կտակը այսքան ձգձգարանքով զըրուեցաւ , պատճառը այն վախն է , որ ունէի ինծի վերապահուած ճակատագրին մասին : Կորսնցուցած եմ վստահութիւնս բարեկամիս եւ եղբօրս կամալի

ՄԱՐԵՇԱԼ ԱՄԵՐԻ ԿՏԱԿԸ

(Գ· եւ վերջին մաս)

Պատերազմը մղուեցաւ Ազգ Միացեալ Հանրապետութեան եւ յորդանանան բանակներու կողմէ , մինչ սուրիական բանակը մնաց Դամասկոսի մօտ պաշտպանելու համար պատասխան վարչակարգը : Եթէ սուրիական բանակը ընդհանուր յարձակողականի անցնէր Իսրայէլի հիւսիսային չըլանին մէջ պատերազմի առաջին չորս օրերուն , պիտի հարկադրէր Իսրայէլի քաշել մեծ թիւով ուժեր Սինայիէն եւ Յորդանանէն : Այս ձեւով դնէ ի նպաստ մեզի պիտի փոխուէին դինադուլի սահմանները : Մայիսի սկիզբները ըսած էի նախագահին , թէ կը նախընտրեմ կռիւը չունենալ սուրիական բանակէն զինադադարի մը ընթացքին :

Մեր սքանչելի երկիրը արաբական երկիրներուն մէջ ամէնէն տարածունն ու մեծաղոյնն է , իսկ զինուորական տեսակէտէ՝ հզօրագոյնը : Նոյնը նաեւ զարգացումի տեսակէտէն : Սխալ է փորձել սիրաշահիլ արաբական երկիրներու համակրութիւնը ամէն միջոցներով : Պէտք է սորվեցնենք անոնց , օգտուիլ մեր փորձառութենէն , մեր յեղափոխութենէն եւ անոր իրագործումներէն՝ առանց միջամտելու ըլլալու անոնց ներքին գործերուն : Կրնանք ապրիլ արժանապատուութեամբ եւ պատուով , առանց օժանդակութիւն ուղելու , եթէ մեր կարողութիւնները ծառայեն ինքնաբաւ ըլլալու մեր նպատակին : Պէտք է ճշդենք մեր յանձնառութիւններուն սահմանը արաբական երկիրներու եւ Ափրիկէի նկատմամբ : Պէտք է որ ուշադիր դանուինք մեր ժողովուրդին հանդէպ , փոխանակ միջամտելու ըլլալու ուրիշներու յեղափոխութեանց եւ պատերազմներուն եւ ցրուելու հազարաւոր միլիոնաւոր ոսկիներ , որուն հետեւանքով աւերուեցաւ մեր տնտեսութիւնը եւ պատճառ դարձաւ մեր անպատուութեան : Հիմա որ յայտնած է , կ'ըմբռնեմ թէ նախագահը անտեսեց Եգիպտոսը եւ այս է պատճառը մեր ձախողութեան : Կրնայինք ուրիշներէ դաս առնել : Խորհրդային Միութիւնը մինչեւ համաչխարհային Բ· պատերազմ իր բոլոր ազբիւրները նետեց ներքին տնտեսական կացութեան ամրապնդման : Մ· Նահանդները

բաղաներու բերմամբ , ամբողջ իր ղըրաւած վայրերուն մէջ : Դադրեցաւ յարձակողականը : Իսկ Զանգեզուրի եւ Դա – րալագեազի որպէս սահման Գուչէի – Բեղլակը ընդունելով՝ տեսակ մը զինադադար կնքուեցաւ հայկական եւ բոլշեւիկեան բանակներուն միջեւ :

Կ· ՍԱՍՈՒՆԻ

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Երկու բարեկամները լռեցին : Նաւակը ջուրին վրայ կը սահէր դրեթէ առանց ձայն հանելու եւ միայն կը լսուէր թիակներու կանոնաւոր ճողփիւնը :

Երբ եէնի Մահալլէի նաւամատոյցին մօտեցան , խոր լռութիւն մը կը տիրէր ամէն կողմ , ծովեզերեայ սրճարաններուն լոյսերը մարած էին , նաւամատոյցին հըրթռարակը մարդ չկար , որովհետեւ ինչպէս ըսինք , ոստիկանական անսովոր խըստութեան պատճառաւ ամէն ոք կանխէն իր տունը ապաստանած էր : Նաւամատոյցին ծայրը քով քովի կեցած էին Շերքէթի երկու չոգենաւերը , իրենց դիչերային քունին մէջ :

Այս խոր լռութիւնը , անշարժութիւնն ու մթութիւնը չարաղուչակ տպաւորութիւն մը ըրին մեր երկու բարեկամներուն վրայ :

— Ի՛նչ մեռելային հանդարտութիւն , ըսաւ Սաթըք :

Նաւակը մօտեցած էր եղերքին :

— Դուն նաւակին մէջ սպասէ , ես դուրս ելլեմ եւ լուր մը առնեմ , ըսաւ Ալի Օսման Սաթըքի :

— Շատ ապէկ , սակայն ուշ չմնաս . կէս դիչերը անցեր է արդէն , ու տակաւին բաւական ճամբայ ունինք տուն դառնալու համար :

Հազիւ թէ Ալի Օսման կը պատրաստուէր դուրս ելլել , մութին մէջէն , արագ քայլերով , երկու մարդիկ մօտեցան նաւակին :

— Ո՞վ էք դուք , հարցուց իրենցմէ մէկը խիստ ձայնով :

Ալի Օսման խնդրեց հասկցաւ որ իրենց դործը ոստիկաններու հետ էր որ անմիջապէս իր ո՛վ ըլլալը յայտնեց եւ աւելցուց :

— Հոս եկած ենք հայրս առնելու եւ տուն վերադարձնելու , եթէ մեկնելու դիտաւորութիւն ունի :

— Ձեր էֆէնտի հայրը արդէն մեկնած ըլլալու է , պատասխանեց խոժոր դէմքով ոստիկանը բոլորովին չեչտը փոխելով ու ակնածական կերպարանք մը առնելով :

— Ի՛նչպէս , մեկնեցա՞ւ ...

— Այո , էֆէնտիս , որովհետեւ քանի վայրկեան կայ , նախաբար փաչան , թիկնապահները եւայլն զացին եւ ձեր էֆէնտիի հայրն ալ միասին ըլլալու է , թէեւ բազմութեան մէջ զինքը չնշմարեցի :

— Ուրեմն ամէն զործողութիւն աւարտա՞ծ է :

— Հաւանաբար , պատասխանեց ոստիկանը :

Յետոյ աւելցուց .

— Հարիւրապետ Շիւքրի պէյ , իր մարդոց հետ չուկային մէջ խանութ մը նըպատած կը ճաչէ , եթէ կ'ուզէք իրեն հարցուցէք աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ կրնայ տալ :

— Վա՞յ , Շիւքրի պէյը հո՞ս է , չատ ապէկ ուրեմն , զոչեց Ալի Օսման ուրախութեամբ , նաւակէն դուրս ցատկելով :

— Սաթըք պէյ , զուք հոս քիչ մը սպասեցէք , ես հիմա կը վերադառնամ , ըսաւ իր բարեկամին եւ երկու ոստիկաններուն հետ ուղղուեցաւ դէպի չուկան :

Սաթըք սիկարէթ մը վառեց եւ սպասեց : Երիտասարդ խմբապետը աենդային անհամբերութիւն մը ունէր իմանալու համար անցած զարձածը : Սրտին խորէն կը բաղձար որ տանը մէջ պաչարուած անձերը որեւէ միջոցով մը ազատէին Ապտիլ Համիտի ճանկէն , բայց այդ միջոցը չէր կրնար երեւակայել :

— Անպատճառ այս ժամուս բռնուած ու տարուած են , կը մտածէր ինքնիրեն :

Քառորդ ժամէ մը Ալի Օսման վերադարձաւ : Սաթըք իսկոյն նշմարեց որ բարեկամը մռայլ դէմք մը առած էր մտահոգ կ'երեւար :

— Ի՞նչ լուր , հարցուց :

— Կեցի՛ր , հիմա կ'ըսեմ , նախ քիչ մ' տեսնենք նաւակը :

Սաթըք թիակները ձեռք առաւ եւ քանի մը անգամ ջուրը խոթեց հանեց , առանց խօսք մը ըսելու , ինքն ալ ազդուած իր բարեկամին կերպարանքէն :

— Արդեօք ի՞նչ պատահած է , ըսաւ ինքնիրեն :

Երբ նաւակը բացուեցաւ , Ալի Օսման , որ լուռ ու մունջ ծովուն կը նայէր , յանկարծ գլուխը դարձուց դէպի խմբապետը եւ ըսաւ .

— Գիտե՞ս ի՛նչ պատահեր է :

— Քեզմէ պիտի իմանամ եղածը պատասխանեց միւսը չարունակելով թիակ – վարել :

— Տունը կոխեր են մէջը մարդ չեն գտեր ... :

— Ի՞նչ կ'ըսես , գոչեց Սաթըք ուրախութեան չեչտով մը զոր չկրցաւ զսպել , հակառակ իր կամքին , որովհետեւ չէր ուզեր վչտացնել իր բարեկամը եւ գիտէր որ Ալի Օսման եթէ ոչ ուրիչ բանի համար , գոնէ իր հօրը պատճառաւ կը փափաքէր որ այդ զործը չսխալի եւ ըլլայ ինչպէս կ'ուզենայ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(19 – Շար·)

ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՈՃԻՐԻ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐԸ

Ամերիկեան Շարժապատկերի Միու – թեան նախագահ եւ նախագահ Ձոնսընի երբեմնի գործակից Ճաք Վալենթի, նա – խաձեռնութիւն ստանձնեց չարժապատ – կերի մեծ ընկերութիւնները համոզելու՝ որ դադրեցնեն բռնութեան ու սարսափի ժապաւէններու արտադրութիւնը, որով– հետեւ՝ հասարակութեան հակազդեցու – թեան տեղի պիտի տան եւ նոր տպնդապ պիտի ստեղծեն չարժապատկերին հա – մար:

Ժամանակ մը լ վեր հաստատուած է՝ թէ քաու – պոյ հերոսներ ունեցող ֆիլ – մերը, կամ ալ պատերազմական եւ ոս – տիկանական ժապաւէնները, սարսափ ու մղձաւանջ կը ջնան յառաջացնել հանդի– սատեսին մէջ եւ սոսկումի պատկերներ կը ներկայացնեն: Ցաճախ հանդիսատեսնե – րը կը մերժեն հետեւիլ անոնց եւ նոյ – կանքով իրենց ղլուխը կը դարձնեն:

Նման ժապաւէններ՝ չարժապատկերը միշտ ալ կը ներկայացնէր, սակայն նոր – կային յեղաշրջում մը կատարուած է այս– պէս ըսուած չարժումի եւ արկածախընդ– րութեան ժապաւէններուն մէջ: Ամէն ինչ արտօնուած է ,— արկելք դոյութիւն չու– նի:

Շարժապատկերը ցոյց տուաւ՝ թէ կը « հաւատայ » բռնութեան եւ թէ ընկե – րութիւնները միայն նման ժապաւէննե – րով է որ պիտի կարենային տպնդապը դիմադրաւել եւ ժողովուրդին ուշադրու – թիւնը դրաւել: Արդիւնքը տարբեր էր: Գոյութիւն ունեցան հակազդեցութիւնները եւ եթէ չարունակուին, այն ժամանակ չարժապատկերը ալ աւելի մեծ տպնդապ մը պիտի դիմադրաւէ: Բռնութիւնը, չնականութիւնը, բռնադատումը արժէք պիտի չներկայացնեն այլեւս:

« Նիւ Եորք Թայմզ» թերթի քննադատ Պոսլէյ Քրոսբըս, որ չատ մեծ ազդեցու– թիւն ունի Միացեալ Նահանգներու մէջ, արշաւ մը տանձնեց այն ընկերութիւն – ներուն դէմ, որոնք կը յամառին բռնու – թեան, ոճիրներու, արիւնի եւ բռնադա – տումի ժապաւէններ դարձնել: « Այս ժապաւէնները տեսնելով, ըսաւ, արիւ – նիս մէջ հակաընկերային թոյնի մը նո– ւազուելը կը զգամ: Իւրովի հարց կու – տամ՝ թէ ինչո՞ւ արդեօք կը չարունակուի հասարակութեան զգայնութիւնը օգտա – գործուիլ: Արդիւնքը մեր բարոյականին եւ ուժին թունաւորումը պիտի ըլլայ»:

« Նիւզ Ուիք » չաբաթաթերթին մէջ, աշխատակիցներէն Ճոզէֆ Մոֆ – կինսթէրն կը գրէ՝ « Բռնութեան ժապա– ւէնները ապահովաբար վայրագ կեանքի մը անխուսափելի արդիւնքն են: Նման ժապաւէններ ուրիշ բան չեն կրնար ընել, եթէ ոչ բռնութեան մոլութիւնն ու կիրքը փոխանցել միայն »:

Շարժապատկերը կ'ազդէ հանրային կարծիքին վրայ եւ անոր ձգած տպաւո – րութիւնն ու արդիւնքները կը հանդի – սանան հարց մը, որ կը գրաղեցնէ ոսոխ– կանութիւնը:

Ընկերութիւնները կրնան յափշտակիչ ժապաւէն մը ներկայացնել, սակայն ան– ընդունելի չէ՞ որ հասարակութիւնը դէ – պի բռնութիւն ու բռնադատում տանէն եւ միջոցներ ու ձեւեր «ուսուցանէն» անոր, որպէսզի չարիք հասցնէ եւ օրինապան – գութիւն ընէ առանց պատժուելու: Չան – դիսատեսը չարիքի ուժերէն կը տարուի:

Բազմաթիւ նման ժապաւէններ ցուցա – դրուեցան 1967ի ընթացքին: 1968ի հա – մար կը ծանուցուի «Պոնի եւ Քլայտ » ժապաւէնը, որ բռնութեան դափթնա – կէտը կը հանդիսանայ: Ուրիշ ժապաւէն մը, որ հակազդեցութիւններ ստեղծեց իր բռնութեան պատկերներով եւ անբարո – յական բովանդակութեամբ, իմաստրիչ Ռոպըրթ Օլտրիչի «Տասներկու վատ – րը»ն էր: Անբարոյական իր յղացման եւ կատարման մէջ: Ընկերութեան տասը սորին արարածներ կ'ընտրուին, ինք – նասպանութեան ճեռնարկ մը իրագործե – լու համար Գերմանացիներուն դէմ: Բիր– տերն ու չնականները զօրակոչի կ'ենթար– կուին, որպէսզի հայրենասէր ըլլան եւ իրենց կեանքը «բախտախաղի» դնեն: Կարծես հերոսներ զոյութիւն չունենային երկրի մը պատուաւոր ու բարի քաղաքա– ցիներուն մէջ:

Այս բոլոր ժապաւէններուն մէջ ղլխա– ւոր դերակատարները ոճիրն ու բռնու– թիւնն են: Եւ ասիկա ճիշդ, առնթ հան– դիսացաւ որ Ամերիկայի մէջ հակազդե – գութիւն յառաջ գայ այն ընկերութիւն – ներուն դէմ, որոնք նման ժապաւէններ կը դարձնեն: Պէտք է արդիւնքին սպասել:

Թարգմ. Սկ

ԱՆՈՒԱՆԻ ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ՝

ՏՈՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ ԿԻՒԼԵԱՆ

Նիւ Ճըրզիի թերթերը գիրար կը գերա– զանցեն գովելով Տոքթ. Միհրան Կիւլեա– նը, այժմ դասախօս՝ Շիքակոյի բժշկա – կան համալսարանին, եւ որ ՏՆԱ վայ – րըսի գիւտով համաչխարհային հռչակի տիրացաւ:

Տոքթ. Միհրան Կիւլեան 38 տարեկան է. ծնած է Ուէհոքն, Եունիըն Սիթիի մօտ: Իր հայրը՝ Տիգրան բնիկ տիգրա – նակերցի, (այժմ Հանդուցեալ), իսկ մայրը՝ Տիկին Շամիրամ հայնեցի է: Ու– նի բժիշկ եղբայր մը՝ Տոքթ. Տիգրան Կիւլեան:

« Հըրսըն Տիսփէչ» թերթին մէջ Պ. Լուի Սեփիրըսքի կը գրէ, թէ հեռաճայ– նային տեսակցութիւն մը ունեցած է Տոքթ. Մ. Կիւլեանի հետ, որ յայտարա– րած է, թէ նոր գիւտը կարեւոր քայլ մըն է, «ստեղծելու համար որեւէ բժիշկ»:

« Տոքթ. Կիւլեան թելադրած է «հա – մեստօրէն մօտենալ կատարուած գիւտին, եւ չհարծել թէ փոքր կենդանիներ պիտի ելլեն աշխատանոցի սպակեայ փողի մը մէջէն »:

Դարձեալ նոյն թերթին աշխատակից – ներէն՝ Պ. Րչֆաթ Հապէպ կը գրէ, թէ Տոքթ. Միհրան Կիւլեան ստեղծած է « կեանքի նախնական ձեւ մը »:

Տոքթ. Միհրան Կիւլեան, «Քոլումպիա» համալսարանը աւարտելէ ետք, երկու տարի աշխատած է Միացեալ Նահանգնե– րու հանրային առողջապահութեան սպա– սարկութեան մէջ, եւ բժշկական միսիո – նար եղած Ափրիկէ. մէկոյ մը դործակ– ցած է համբաւաւոր մարդասէր Տոքթ. Ալպըրթ Շվայցըրի, իր ափրիկեան դիւղ– հիւանդանոցին մէջ:

« Ճըրզի Ճըրնըլ»ի մէջ Պ. Ճէյմս Թեր – լիցցի կրա. կը գրէ, թէ Տոքթ. Միհրանի ուսուցիչները Ուէհոքնի մէջ, կը յիշեն զայն իբրեւ «հանդարտ, համեստ եւ աչ – խատասէր տղայ մը »: Ան չատ չէր մաս–

(94)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

— Ո՛չ: Ի՞նչ, միայն ուրիշները պատ– ժելու ծառացած ըլլամ եւ դիս անպատիժ թողո՞ւմ: Է՛, ապէկ, բայց այն ատեն ի– րաւունք պիտի ունենան անոնք որ սրի – կայ կ'անուանեն զիս: Պ. քաղաքապետ, չեմ փափաքիր որ հետս բարեսրտութեամբ վարուիք, ձեր բարեսիրութիւնը երբ ու– րիշներուն համար էր, բաւական համբե– րութիւնս հատցուց, հիմա չեմ ուզեր որ ինծի համար ալ նոյն բարեսրտութիւնը ունենաք: Ցոռի կ'անուանեմ այն բարե – սիրութիւնը որ պոռնիկի մը իրաւունք կուտայ, քաղքենիի մը հակառակ, ոս – տիկանութեան գործակալի մը իրաւունք կուտայ, քաղաքապետին հակառակ, վա– րի մարդուն իրաւունք կուտայ՝ վերը դտնուող մարդուն հակառակ: Ընկերու – թեան բարեկարգութիւնը ճիշդ այդ բա– րեսիրութեամբ կը խանդարուի: Աստուած իմ, բարեսէր ըլլալը դիւրին է, դժուարը արդարասէր ըլլալն է:

Բացէ ի բաց ձեզ ըսեմ. եթէ ըլլայիք ինչ որ կը կարծէի թէ էիք, պիտի տես– նէք որ ես ձեզի հետ բարեսիրաբար պի– տի չվարուէի:

Պարոն քաղաքապետ, ուրիշ որեւէ մար– դու մը հետ ինչ կերպով որ պիտի վար – ուէի, միեւնոյն կերպով կը պարտաւոր – ուիմ վարուիլ նաեւ իմ անձի հետ: Երբ չարագործներու յանդիմանութիւն կու – տայի, երբ սրիկաները չարաչար կը պատ– ժէի, չատ անգամ ինքնիրենս կ'ըսէի.— Դուն ալ հանդարտ կեցիր, նայէ որ չպա – թիս, եթէ երբեք յանցանք մը ընելդ տես– նեմ, կը տեսնես ինչ կ'ընեմ: Արդ, ես ալ պաթեցայ, ինքզինքս յանցաւոր դատ. պէտք է պատժուիմ: Ուրեմն պէտք է որ պաշտօնէս ելլեմ, ծեծուիմ, վռնտուիմ, չատ լաւ: Ձեռներս ողջ ըլլան, հոդատար– ծութիւն կ'ընեմ, ինծի համար միեւնոյն բանն է: Պ. քաղաքապետ, պաշտօնիս չա– հը օրինակ մը կը պահանջէ: Ուստի պար– զապէս կը պահանջեմ որ ոսոխիան ժա – մերը պաշտօնէն հանուի:

Ժամէր այս ամէն խօսքերը խռնարհ, սէգ, յուսահատ եւ համոզուած մարդու մը ձայնով արտայայտած էր եւ հետեւա– բար այս տարօրինակ պատուաւոր մարդը չդիտեմ ինչ անհեթեթ վանմութիւն մը կը ստանար:

— Եաքէն կը նայինք, ըսաւ Պ. Մաթը– լէն:

Եւ ձեռքը երկնցուց ժամէրին:

Ժամէրը ետ քաշուեցաւ եւ տմարդի կերպով մը պատասխանեց.

— Ներեցէք, պարոն քաղաքապետ, ա– տիկա չի կրնար ըլլալ: Քաղաքապետ մը լրտես ոսոխականի մը ձեռք չի տար:

Եւ կամաց մը ինքնին.

— Այո՛, լրտես եմ, քանի որ չարաչար պործածեցի ոսոխականութեան պաշտօնս. ալ միմիայն ոսոխականութեան լրտես մըն եմ:

Ցետոյ յարդանօք մնաս բարով ըսաւ, եւ դէպի դուռը ուղղուեցաւ:

Հոն եւեւը դարձաւ եւ միշտ ակնկոր կենալով.

— Պարոն քաղաքապետ, ըսաւ, պաչ – տօնս պիտի վարեմ մինչեւ որ ուրիշ մը յանձնուի ան:

Դուրս ելաւ:

Պ. Մաթըլէն սկսաւ մտախոհել՝ ուշ դնելով ժամէրի հաստատ եւ համարձակ քայլերուն որոնք փողոցի քարայատակին վրայէն կը հեռանային:

նակցեր դպրոցի մարզական խաղերուն, որովհետեւ ժամանակը կը տրամադրէր կարդալու: Ծնողքին նիւթական միջոց – ները անբաւարար ըլլալով, երկու եղ – բայրները կը դործէին, դասերէն ետք, եւ տրամադրելի չատ ժամանակ չունէին: Իրենց մայրը՝ Տիկին Շամիրամ, տանը աշխատանքներէն ետք, կարի դործեր կ'ը– նէր, իր զաւակներուն կրթութեան օժան– դակելու համար:

« Նուարք Սընտէյ Նիուզ»ի մէջ Պ. Պապ Շահպազեան կը գրէ. «Կանուխէն կ'ըսէ – րնինք, թէ Տոքթ. Միհրան Կիւլեան օր մը պիտի մասնակցէր պատմական դիւ– ռի մը: Այս մասին համոզուելու համար բաւական էր ակնարկ մը նետել երկու եղ– բայրներու սենեակին վրայ, ուր կային մանրադէտեր, ուսումնասիրական դիր – քեր, քիմիական փորձերու դործիքներ: Անոնք չատ հազուադէպ կերպով դուրսը կը տեսնուէին, մարզական խաղի մը չուրջ, կամ այլ դբօսանքով »:

Տոքթ. Տիգրան Կիւլեան, որ մասնագէտ է փլասթիք վիրաբուժութեան, այժմ օդ– նական դասախօս է Գորնէլ համալսարանի բժշկական ճիւղին:

Տոքթ. Միհրան Կիւլեան Շիքակոյի հա– մալսարանին մէջ կը դասաւանդէ ներքին հիւանդութեանց բժշկութիւն եւ արիւնա– բանութիւն: Ան կը մասնակցէր նաեւ Գա– լիֆորնիոյ Սթանֆորտ համալսարանին խումբ մը դիտնականներու աշխատան – քին, որուն արդիւնքը եղաւ ՏՆԱ վայրը– սի պատմական դիւտը: Տոքթ. Մ. Կիւլ– եան երեք դլխաւոր դիւտարարներէն մէկն է: ՏՆԱ արուեստական նիւթերէ կազմը– ւած ապրող վայրըս մըն է:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Համբերութիւնն ու ժամանակը աւելի չատ բան կրնան ընել, քան թէ ուժն ու բռնութիւնը:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

×

Աւելի լաւ է ցամաք հաց ուտել եւ ա – դատ ըլլալ, քան թէ կարկանդակ ուտել եւ դերի ըլլալ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ

×

Վարդը սիրողը՝ փուչերէն պէտք չէ վախնայ:

ՋՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ

×

Աւելի լաւ է պատուաւոր աղքատութիւ– նը՝ քան անպատիւ միջոցներով ձեռք բերուած հարստութիւնը:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ

ԳԼՈՒԽ ԽԲ.

ՔՈՑՐ ՍԵՆՓԼԻՍ

Մ...ի բնակիչները կատարեալ տեղե – կութիւն ստացած չեն յետպայ դիպ – ուածներու վրայ զորս պիտի կարդայ ըն– թերցողը: Այս դիպուածներէն թէեւ քիչ մը բան խմացուած է, բայց քաղաքին մէջ այնքան կը յիշուին որ այս դրքին կարե– ւոր մէկ մասը պակաս թողած պիտի ըլ – լայինք եթէ այդ դիպուածները իրենց ա– մէն պարագաներովը չպատմէինք:

Ընթերցողը այս մանրամասնութեանց մէջ երկու կամ երեք պարագաներ պիտի նչմարէ որոնք անհաւատալի պիտի երե – ւան իրեն, եւ զորս պիտի պատմենք, վա– սընդի ճշմարտութիւնը կը յարդենք:

Ժամէրի այցելութեան օրը Պ. Մաթը – լէն կէսօրը անցնելէն ետք սովորութեան համեմատ Ֆանթինը տեսնելու դնաց:

Ֆանթինին քովը երթալէն առաջ քոյր Սէնփլիսը կանչել տուաւ:

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԳՕ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ստեփան Միսաքեան եւ զաւակները՝ Կարպիս եւ Ժանին Նիկողոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

Հոգեհանգիստէն ետք այց՝ գերեզմանին :

×

Ս. Միսաքեանի մահուան քառասունքին առթիւ իր բարեկամները 441 Ֆրանք կը նուիրեն Հալէպի ծերանոցին «Յառաջ»ի միջոցաւ : Նոյն առթիւ եւ նոյն նպատակին Պ. Սարգիս Քէհեայեան (Մատակաս-քառ) 70 Ֆրանք կը նուիրէ, միշտ «Յառաջ»ի միջոցաւ :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Այրի Տիկին Եազկիւլ Պըրնազեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ամուսնոյն՝

ՍՏԵՓԱՆ ՊՐՆԱԶԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի 14 Յունուար), Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան անդամ Սուրէն Ճերմակեան ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր զէնքի ընկերներէն Արթիւր Կարմրուքեանի մահուան առթիւ, ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն :

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Արշալոյս Ֆէնէրճեան 100 Ֆրանք կը նուիրէ Որբերու Օգն. Մարմնին իր ամուսնոյն Սարգիս Ֆէնէրճեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Պրիւսէլէն Փափազեան քոյրերը իրենց սիրեցեալ եղբօր Արսէն Փափազեանի մահուան չորրորդ տարեդարձին առթիւ կը նուիրեն 50 Ֆրանք Կապոյտ Խաչին, 50 Ֆրանք Մշակոյթի Տան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՔԵՂ ԸՆԹՐԻՔ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Կազմակերպուած Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Շաբաթ 13 Յունուար ժամը 20ին, Շաթօ Տէ Ֆլէօրի մէջ : Ճաշագին՝ անձգլուխ միայն քսան Ֆրանք : Հանդանակութիւն չկայ : Փարքինկի շատ լայն հնարաւորութիւն :

Հայկ. կերակուրներ պատրաստուած Առաջնորդարանի Օժանդակ Տիկնանց կողմէ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

Մարտ 10ին

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը

Ամպասատէօրի սրահին մէջ

Կիրակի, Մարտ 3ին

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ, Փարիզի ժամով 9էն 10 : Կարճ ալիք՝ 25,37, 25,55, 31,05 եւ 41,29 :

Ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթիները իրիկունը ժամը 19·30էն 20 :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան Փարիզի եւ շրջանի իր մասնաճիւղերով, այս Կիրակի, քաղաքապետարանի սրահը : Փլաս Ֆերտինան Պրիւնօ, Մեթրօ Մութօն – Տիւվերնէ :

Երախաներու կողմէ պիտի կատարուի հայկական յայտագիր, երգ, պար, արտասանութիւն :

Ֆրանսացի ձեռնածու, Կաղանդ Պապան պիտի գայ նուէրներ բաժնելու երախաներուն :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի երախաները իրենց ծնողքներով :

Շաւիլէն օթօքառը կը մեկնի Փուէն տը Շաւիլ ժամը 13·15, կը հանդիպի հայկական դպրոցը եւ Շաւիլի բոլոր օթօպիւսի կայանները :

Ալֆորվիլէն օթոքառը կը մեկնի ժամը 13ին, Պուլվ. Քառնօ :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 3ին :

Փոքրերու կողմէ երգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ անակնկալներ : Գեղջկական պարեր : Հայկ. Կաղանդ Պապան նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր երախաներուն :

Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրը կը տօնուի այս Կիրակի օր ժամը 14·30ին (Ռիւ Ժէի) սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Աւանդական Կաղանդ Պապան մրգեղէններ պիտի բաշխէ սրահի բոլոր մանուկներուն, կը խնդրուի մեր սիրելի հասարակութենէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել տղաքը :

ԾԱԽՈՒ Է

Թերնի թաղամասին մօտ, ծախու է կօշիկի խանութ մը նորոգութեան եւ նոր ալ ծախելու իրաւունքով, բոլոր գործիքներով : Յարմար գին :

Դիմել տեղւոյն վրայ,

2, Rue Rennequin

87 Ավընիւ Վակրամի անկիւնը :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, (13Յունուար).— Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին, Յետ պատարագի Առաջնորդարանի սրահին մէջ կը կատարուի տնօրհնէք :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապահովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր Մշակութային Միութեան սարքած աւանդական Տօնածառ ճաշապարին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին, Կիրակին, ժամը 16էն կէս գիշեր Օթէլ Ֆարօի չքեղ սրահներուն մէջ,

71, Bld. Charles-Livon

Կերուխում, խրախճանք եւ պար եւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեան, հեռ. 48–85–60, Պ. Արսլան հեռ. 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ. Եավէրին, հեռ. 20–26–74 :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30 : Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է :

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան Վարչութիւն

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, Շաբաթ իրիկուն (13 Յունուար), ժամը 20·30ին Մշակոյթի Տան մէջ :

ԿԸ ԽՕՍԻ՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը : Ներկայ կ'ըլլայ Ընկեր Յովհ. Տէր – Յովհանէէսեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ նախաձեռնութեամբ տեղական մարմիններուն :

Զորեքշաբթի (Յունուար 17) Պուլ. Օտտօ

Հինգշաբթի (Յունվ. 18) Քաղաք :

Ուրբաթ (Յունվ. 19) Պօմոն, դպրոցի սրահը :

Շաբաթ, (20 Յունուար) Սէն Լու, դպրոցին սրահը :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան իրիկուան ժամը 9ին :

Կիրակի, 21 Յունուար, Նիս, ժամը 16-ին, Օթէլ Սքրիպ, 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ :

Կը խօսի՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, Մշակոյթի Տան մէջ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթ.ի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ մասնաճիւղերու ընկերուհիները այս Հինգշաբթի ժամը 17ին, Մշակոյթի Տան իր գրասենեակը, Մանուկներու Օրուան հանդէսին համար :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարենց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 փր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

VENDREDI 12 JANVIER 1968

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11108 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.108

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՆ ՈՒՐ ԽՕՍՔԸ ԱԶԱՏ ՉԷ

Խրուշչեւեան օրերէ ի վեր կրկնուած յանկերգ մըն է թէ շատ բան փոխուած է խորհրդային «դրախտին» մէջ : Եւ միամիտները շատ են որոնք նոյնիսկ ազատութեան մասին կը խօսին , ակնարկելով Մոսկուայի ներկայ վարչակարգին աւելի հանդուրժողական ոգիին :

Մարդիկ , ճիշդ է, ազատ են այլեւս Խորհ. Միութիւն երթալու, բայց միայն հոն ուր արտօնուած է երթալ: Ու բոլոր անոնք որոնք Մոսկուայի մարմարեայ մեթրոյին վրայ կը հիանան, չեն գիտեր եւ չեն կրնար գիտնալ թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ, մայրաքաղաքէն քսան քիլոմեթը անդին :

Մարդիկ , ճիշդ է, ազատ են այլեւս Հայաստան երթալու, բայց միայն հոն, ուր արտօնուած է եւ կրնան Ճէյմս Պոնտ նկատուիլ եթէ փորձեն , առանց յատուկ արտօնագրի , մինչեւ Հոկտեմբերեան երկարիլ :

Խորհրդային սահմաններէն ներս բան մը փոխուած է : Այս իրողութիւնը ոչ ոք կ'ուրանայ : Ըսենք նաեւ թէ չէր կրնար չփոխուիլ , ու սթալինեան բռնատիրութիւն մը չէր կրնար տեւել յաւիտեան : Խրուշչեւ եղաւ առաջիններէն որ հասկըցաւ թէ ժպիտի քաղաքականութիւնը աւելի օգտակար է համայնավար վարչակարգին համար, վասնզի ժպիտով աւելի դիւրին է բարեմիտներ համոզել ու խորամանկներ խաբել :

Այսօր սակայն, անգամ մը եւս դատավարութիւն մը տեղի կ'ունենայ Մոսկուայի մէջ , ու դռնփակ: «Ընտրուած » են նոյնիսկ համայնավար լրագրողները որոնք կրնան ներկայ ըլլալ նիստերուն : Ու անգամ մը եւս կը դատուին երիտասարդ մտաւորականներ, որոնց յանցանքն է եղած գրել ինչ որ կը մտածէին :

Դեռ յիշողութիւններու մէջ է Տանիէլի եւ Սինավսկիի դատավարութիւնը : Ասոնք ալ կը խորհէին թէ բան մը փոխուած է արեւելեան կողմն աշխարհի ու յանդգնութիւնը կ'ունենային մտածել, առանց կուսակցութեան հարցնելու թէ կըրնա՞ն մտածել, ու մանաւանդ կրնա՞ն գրել ինչ որ կը մտածեն :

Արեւմուտքը ունի շատ «լայնախոհ» մարդոց խմբակ մը, որ ծանօթ է մանաւանդ, «ձախի մտաւորական» երկդիմի որակումով: Ասոնց գլուխը կ'անցնի, շատ յաճախ, մարդ մը որ շատ վնաս բերած է երիտասարդութեան , եւ որու անունն է Ժան – Փօլ Սարթր: Այս մարդիկը յանկարծ իրար կ'անցնին երբ ուսանող մը դատուի Սպանիոյ մէջ , կամ երաժիշտ մը ձերբակալուի Յունաստանի մէջ : Ու բողոքագիրներ կը ստորագրուին, կոչեր կ'ըլլան Աթէնքի կամ Մատրիտի «Ֆաշիստ» ղեկավարներուն, բայց յաճախ լուռ կը նային երբ նոյն բանը կը պատահի Մոսկուայի, Փրակայի, կամ Պելկրատի մէջ :

Այսօր ալ, լուռ հանդիսատեսները շատ են, երբ չորս երիտասարդներ կը դատուին Մոսկուայի մէջ : Կը դատուին իբրեւ հասարակ քրէական յանցաւորներ :

Ասոնց յանցանքը եղած է հաւատալ մտքի ազատութեան , քննադատութեան իրաւունքի : Չեն հասկցած որ ոճիր է տարբեր մտածել քան ինչ որ հրահանգուած է: Ու ինչ որ փոխուած է միայն ձեւին մէջ է : Յանցաւորները մինչեւ Սիպիր չեն աքսորուիր :

Բայց թող չըսուի թէ շատ բան փոխուած է, հոն ուր խօսքը ազատ չէ :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺՈՂՈՎ ՓԷՇՏԱՅԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 26ԻՆ

—o—

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Համայնավար կուսակցութեանց խորհրդակցական ժողովը պիտի բացուի Փետրուար 26ին, Փեշտայի մէջ, ըստ Թաս գործակալութեան հաղորդած լուրին : Խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն պաշտօնապէս ընդունած է հունգար բանուորական ընկերվարական կուսակցութեան հրաւէրը : Նոյեմբերին Մոսկուայի մէջ է որ համայնավար 18 կուսակցութիւններ որոշած էին Փեշտայի մէջ կազմակերպել խորհրդակցական հանդիպում մը բանուորական եւ համայնավար կուսակցութեանց: Եանոս Քատար անձնապէս զրկած է հրաւէրները շահակից երկիրներուն :

Մոսկուայի դատավարութեան վերջին նիստին վրտէթը եղած է քսան տարեկան Պրոքս – Սոքոլով անունով Գերմանիա ծընած , Վենեզուելացի մը (ռուս ծնողքէ): Այս երիտասարդը պիտի դատուի յետագային, ներկայիս կ'օգտագործուի իբրեւ վկայ :

Պրոքս – Սոքոլով իբրեւ զրօսաշրջիկ Մոսկուա գացած էր, Դեկտեմբերի վերջ, ուր երեք օր ետքը, կը ձերբակալուէր եւ կ'ամբաստանուէր լրտեսութեան համար : Իզվեստիայի համաձայն Պրոքս – Սոքոլով Խորհ. Միութիւն զրկուած է ԷՆ ԹԷ ԷՍ հակախորհրդային դաղթականած նշանաւոր կազմակերպութեան կողմէ : Ուսանողին վրայ գտնուած է, միշտ ըստ թերթին, թռուցիկներ եւ «փաստաթուղթեր որոնք Կէնսպուրի եւ իր ամբաստանուած միւս ընկերներուն կը վերաբերէին » :

Խորհրդային կառավարական պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ ամէն ինչ Կրընոպլը սկսած է , ուր Սոքոլով կ'ուսանէր : Իրեն հետ շփման մէջ մտած են զանազան ռուս դաղթականներ, եւ վերջապէս կին մը, որ զինքը ներկայացուցած է ԷՆ ԹԷ ԷՍին :

× 31 մտաւորականներու կողմէ ստորագրուած դիմում մը զրկուած է Բրեժնեւի , Կոսիգինի եւ Պոդգորնիի , ի նըպաստ ամբաստանեալներուն :

×

Կրեմլինի մէջ, Տըպրէ կը շարունակէ իր խօսակցութիւնները : Ֆրանքեւխորհրդային «մեծ յանձնախումբը» ճշգած է գործակցութեան գլխաւոր կէտերը , մանաւանդ գունաւոր հեռատեսիլի վերաբերեալ : Միւս կողմէ , Տըպրէ բացումը կատարած է Ֆրանքեւխորհրդային Գրասենեակին Մոսկուայի կեդրոնատեղիին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒԻ ԱՓՐԻԿԷԻ նախագահը Տոքթ. Տոնժ մեռաւ առջի օր, 68 տարեկանին : Նախագահ ընտրուած էր 1967 Փետրուարին :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Դաշնակցային Հանրապետութեան նախագահը Փարիզ պիտի գայ Փետրուար մէկին : Պիտի նախագահէ Փարիզի Պօհարնէի պալատին վերաբացման (Փարիզի գերմանական դեսպանատուն :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ ամուսնալուծման կողմնակիցները նոր յաջողութիւն մը արձանագրած են : Երեսփոխանական ժողովի , իրաւական յանձնախումբը18իդէմ 24ձայնով վաւերացուցած է ընկերվարական օրինագծին առաջին յօդուածին Բ. պարբերութիւնը , որ կը նախատեսէ քաղաքային ամուսնութեան լուծումը :

ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ հիւանդը մեռաւ : Երկրորդ անգամն է որ Պրուքլինի Տոքթ. Քանթրովիցը չի յաջողիր սրտի փոխարկումը, առաջինը փորձած էր երկու ամսուան նորածինի մը վրայ : Քալիֆորնիոյ հիւանդը սակայն աւելի լաւ է, հակառակ անոր որ վիրաբոյժը միշտ վերապահ կը մնայ: Նոյնը չէ Քափի պարագան : Հոն լաւատեսութիւն կը տիրէ միշտ եւ Փրոֆ. Պարնար կը պատրաստուի նոյնիսկ Միացեալ Նահանգներ երթալ, եթէ լաւ ամսական տան: Պէտք է ըսել թէ դրամը մեծ դեր կը խաղայ Քափի մէջ: Յիշենք թէ Փրոֆ. Պարնար Ամերիկա գացած էր անցեալ շաբաթ շնորհիւ հինգ հազար տոլարի նուէրի մը զոր իրեն ըրած էր հեռատեսիլի Սէյ – Պի – Սի ընկերութիւնը, որու փոխարէն Սէյ Պի Սի կարգ մը դիւրութիւններ ձեռք պիտի ձգէր , գործողութիւնը Ֆիլմի առնելու համար : Մըրցակից ընկերութիւնը՝ Էն Պի Սի, գործողութենէն առաջ իսկ պայմանագրութիւն կնքած էր հիւանդին հետ «Պլայպերկ» 50 հազար տոլարի, որպէսզի Ֆիլմը առնելու մենաշնորհն ունենայ : Պլայպերկ վիրաբոյժին չէր պատմած այս մանրամասնութիւնները եւ երբ գործողութեան ատեն Պարնար կը տեսնէ Էն Պի Սին, դուրս կը վռնտէ, որովհետեւ ինք Սէյ Պի Սիին: Անշուշտ Էն Պի Սին կատղած, կը ջնջէ իր պայմանագիրը Պլայպերկի ընտանիքին հետ, թէեւ ընտանիքը կ'երդնու թէ որոշած էր յիսուն հազար տոլարին կէսը տալ Տոքթ. Պարնարի: Վերջին հաշուով Էն Պի Սին համաձայնած է 25 հազար տալ Պլայպերկի ընտանիքին , հիւանդին դուրս ելլելը Ֆիլմի առնելու համար (անշուշտ եթէ ելլէ) , որմէ Պլայպերկ մաս մը պիտի տայ խառնածինին ընտանիքին , որ սիրտը տուած էր: Քառօ տիւ Թամփլի վայել այս սակարկութիւնները անշուշտ տըխուր տպաւորութիւն մը թողուն երբ գիտուններ են խնդրոյ առարկայ ու կեանքի եւ մահուան պարագաները են որ աճուրդի հանուած են ...:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ կառավարութեան բանբերը՝ Հասան Զայաթ, ազդարարութիւն մը ըրած է Իսրայէլի, Սուէզի ջրանցքին պարպումին առթիւ : «Իսրայելեան որեւէ փորձ նաւարկութիւն կատարելու ջրանցքին մէջ, պաշարուած նաւերուն ելքի գործողութեան ատեն կամ ետքը , մեզի համար, պիտի համապատասխանէր Նեղոսի ծոցին արշաւանքին : Եւ այդ պարագային, կը պատասխանենք ինչպէս որ պէտք է »:

ԻՍՐԱՅԷԼ վեց ամիսով երկարաձգեց զինուորական ծառայութեան շրջանը , որպէսզի սահմանափակէ պահեստի զինուորներու կոչը, ի պահանջեալ հարկին : Այս ձեւով զինուորական շրջանը երեք տարիի կը հասնի :

ՓԱՐԻԶԻ Արքեպիսկոպոսին՝ Կարդինալ Վէօյոյի առողջական վիճակը ծանրացած է վերջին օրերուն : Կը տառապէր Փանքրէասի քանսէրէ եւ գործողութիւն եղած էր երկու ամիս առաջ : 55 տարեկան է :

ՊՈՒՐԿԻՊԱ բուռն ճառ մը խօսած է Նասրի դէմ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին , ամերիկացի լրագրողներու առջեւ, որոնք կ'ընկերանային փոխ – նախագահ Հըմֆրէի: «Եդիպտոսի մէջ, սընանկութիւն է եւ նուաստացում : Արաբական քաղաքականութեան մէջ փոփոխութիւն կ'ըլլայ միայն այն օրը երբ այդ քաղաքականութիւնը գործադրողները փոխուին : Միջին Արեւելքի մէջ, արաբ կարգ մը պարագլուխներ ոխ ունին արեւմուտքի դէմ, որ օգնած է Իսրայէլի ստեղծման եւ կը մոռնան որ Խորհ. Միութիւնն ալ օժանդակուած է այդ ստեղծման »:

ԱԿՆԱՐԿ

ՈՒՐԻՇԻՆ ՍՐՏՈՎ

Կասկած չկայ, թէ Փրոֆ. Պարնար ի վերջոյ պիտի յաջողի :

Առաջինը տասնըութ օր ապրեցաւ ու մեռաւ :

Երկրորդը դեռ վտանգի շրջանը չէ անցուցած : Կրնայ մեռնիլ :

Ի՛նչ փոյթ: Յաջողութիւնը պիտի գայ անպայման: Եթէ չգայ Հարաւային Ափրիկէի մէջ, պիտի գայ այլուր : Եթէ չժպտի Պարնարի , պիտի ժպտի ուրիշի մը :

Այլ խօսքով , քանի մը տարիէն , պիտի ունենանք ուրիշներու սրտով ապրող մարդոց բանակ մը: Ընդհանրապէս , հարուստները պիտի ապրին աղքատներու սրտով : Ո՞ր աղքատին կեանքը այնքան թանկագին է՝ վիրաբուժական ծախքերուն տոկալու համար : Ո՞ր հարուստը պիտի ուզէր իր սիրելիին (թէկուզ հանգուցեալ) սիրտը տրամադրել ուրիշի մը..

Պիտի գայ օր մը, երբ շատերու կուրծքին տակ բաբախողը իրենց սիրտը պիտի չըլլայ, թէեւ այսօր ալ կարելի չէ հակառակը պնդել :

Աւելին. ոմանք պիտի ունենան խոզի սիրտ, ուրիշներ՝ կապիկի, քանի որ կը խօսուի խոզերու եւ կապիկներու սիրտը պատուաստելու մասին :

Այսպէսով, մարդիկ բաւական ճիդ պիտի թափեն չխոզանալու եւ չկապկանալու համար : Ոչ ոք պիտի կրնայ սրտով խօսիլ, ուղեղով խօսելու զրկանքէն ետք :

Բայց պիտի ստեղծուի սրտակցութիւն մը մարդոց միջեւ : Մարդիկ պիտի աշխատին իրարու սիրտ չցաւցնել, խորհելով թէ կրնան օր մը այդ սիրտին պէտք ունենալ : Ընդհակառակն, պիտի դուրդուրան իրարու ու խաղաղութիւն պիտի տիրէ մարդոց միջեւ :

Սիրտ տալը պարապ խօսք պիտի չըլլայ: Պիտի ենթադրէ բարդ գործողութիւն մը, բարդ գործիքներով :

Եւ տակաւին, մարդիկ սրտով պիտի երիտասարդանան : Երիտասարդի սիրտ պիտի կրեն իրենց կուրծքին տակ, ու պիտի ստեղծուի անհաւասարակշռութիւն մը օտարամուտ այդ սիրտին ու սեփական կարելիութեանց միջեւ :

Սիրտը երիտասարդ է պիտի ըսենք ու ճշմարտութիւնը ըսած պիտի ըլլանք :

Մարդիկ պիտի սիրեն ուրիշին սրտով: Ու սէրը իսկապէս պիտի ըլլայ կոյր...

Տ. Ո.

«Ազդակ»

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՕՇԻՆ ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Ուոշինկթընի «Հայ. Զայն»էն, ցաւով իմացանք թէ իր մահկանացուն կնքած է Տոքթ. Օշին Տէր – Ստեփանեան :

Ողբացեալը, ծնած Պարսկաստան Խարբերդցի ծնողքէ, 39 տարեկան էր եւ փայլուն դէմք մը իր ասպարէզին եւ հանրային կեանքի մէջ :

Շրջանաւարտ Հարվարտի համալսարանէն, եղած է անդամ Հ. Յ. Դ. Հիւսիսային Ամերիկայի կեդրոնական կոմիտէին : Ժրաջան անդամ մըն էր նաեւ Հայ Դատի յանձնախումբին :

ԹՈՐՈՍ ՌՈՍԼԻՆ

Ա.

Մեծ եւ անհանգիստ էր մեր պատմութեան ԺԳ. դարը: Հայոց միջնադարեան վերածնութիւնն արդէն երեք հարիւր տարի ինքն իր մէջ հունցուելով, աւելի բըռընկելով ու ամրանալով՝ փոթորկել էր կեանքի բոլոր ասպարէզները, բնակութիւն հաստատել բոլոր մեծ հոգիներում: Շռինդով էր շարունակւում պատմական այդ բարդ ու հետաքրքրական երեւոյթը, որ սկսուել էր հանճարեղ Գրիգոր Նարեկացիով եւ գնում էր հասնելու մինչեւ վերածնութեան վերջին պահպանիչ՝ իմացաբան – հանրագէտ Գրիգոր Տաթեւացին:

Նոր ժամանակների միտքը այլ բացատրութիւններ էր տալիս աշխարհին, այլ իմաստով հասկանում հայ ժողովրդի կեանքը եւ նրա դերը պատմութեան մէջ, նաեւ՝ դասերի ու դասակարգերի փոխյարաբերութիւնները, Հայաստանում եւ այլուրեք ստեղծուողն ու ստեղծուելիքը: Դա մի ժամանակ էր, երբ հայկական շատ քաղաքներ, եւ Անին առաւելապէս, կանգնած աշխարհի մօտ ու հեռու երկրներն իրար միացնող ճամբաների խաչմերուկներում՝ անարգել շփւում էին աշխարհի հետ: Անին Բագրատունիներից յետոյ եւ մոնղոլների ժամանակ էլ չէր կորցրել մայր քաղաքի իր դերը, նա իւրովի քաղաք – պետութիւն էր մինչեւ դարի կէսը, երկիրը՝ Անիական Հայաստան: Ձեւաւորուել եւ ճանաչում էր գրտել հայ ճարտարապետութիւնը, պատմութեան կրակներում թրծուած գրի ու գրականութեան հետ, աշխարհն իրապէս, նիւթականօրէն իմանալու հովերով էին խմորւում բնական գիտութիւնները, բարձր զարգացման էին հասել արուեստներն ու արհեստները...

Շատ մարդիկ կային հոգով ու մարմնով զօրաւոր, մտքով եւ իմացութեամբ հանրագէտ, օժտուած մեծ տաղանդներով: Անին եւ այս ուժեղ մարդիկ էին սընում ժամանակի միտքն ու գիտութիւնները, արուեստը, աշխարհիկ կեանքի արթնացած ոգին: Իսկ ամէն ինչ զարդանում էր ընդդէմ կրօնական քարացած մտքի եւ խաւարամոլութեան. կասկածելով յետմահու կեանքի՝ դրախտի եւ դըժոխքի գոյութեանը, մարդիկ ուզում էին հողեղէն երկրի վրայ վայելել իրենց ապրելու բաժինը:

Միեւնոյն օդն էր շնչում նաեւ դեղանկարչական արուեստը: Թէեւ կրօնական էր նկարչութեան նիւթը, բայց աշխարհիկ էր ոգին, աշխարհիկ էր մտածողութիւնը Հայաստանով մէկ ցրուած համարեա բոլոր նկարչական դպրոցներում:

Մինչեւ Թորոս Ռոսլինը, նախապատրաստելով նրա երջանիկ դալուստը, ապրել էին բազմաթիւ նշանաւոր հայ նկարիչներ ու ծաղկողներ: Արդէն ստեղծուել էին վերածնութեան առաջին՝ Ժ–ԺԲ. դարերի, յատկապէս ԺԳ. դարասկզբի հայ մատենական նկարչութեան այն շողշողուն կոթողները, որ համամարդկային արժէք են ներկայացնում: Կերպարուեստում եւս հասունացել էին նոր ժամանակների յեղաշրջող երեւոյթները, եւ արդէն չէր կարող չծնուել հայ նկարչութեան վերածննդային մեծ յայտնութիւնների հանճարեղ վարպետը, որի անունը Թորոս էր, մականունը՝ Ռոսլին:

Հայ միջնադարեան մեծագոյն այս արուեստագէտի (վերջերս ուսումնասիրուած) մի յիշատակարանը եւ նրա կեանքի ու ստեղծագործութեան պատմութեան այլ նորայայտ տուեալներ, թոյլատրում են ճանաչելու նկարչի ժառանգութիւնն իր բոլոր կողմերով, միաժամանակ տեղեկանալու սակաւ յայտնի նրա կենսագրութեան հետաքրքրական մանրամասներին:

Ըստ այդ հաստատուած վկայութիւնների, Թորոսը ծնուել է 1227 թուականին, Տարօնում, սուրբ Կարապետ վանքի մօտակայքում, որտեղ փոխադրուել էր մինչ այդ Շատախում բնակուող, շատախցի նրա հայրը: Զալալէդդինի, ապա եւ մոնղոլական Թուրքերի աւերակող արշաւանքների հետեւանքով, Թորոսի ընտանիքը 1230 թուականի ամռանը գաղթել է Կիլիկիա, Հռոմկլա ամուր դըղեակը: Այստեղ, բարձր դպրոցում, ապագայ նկարիչը յատուկ եւ ընտիր կրթութիւն է ստացել ժամանակի կաթողիկոս, արուեստի մեծ գիտակ, Կոստանդին Ա. Բարձրբերդցու եւ նրա եղբօրորդի, նկարչի հոգեւոր հօր պարտականութիւնն ստանձնած, անունով նոյնպէս Թորոս քահանայի հսկողութեամբ: Նա վայելել է եւ Ռուբինեան արքունի տան բարերար հովանաւորութիւնը, ինչպէս թագաւորներ Հեթում Առաջինի, Լեւոն Երրորդի եւ Հեթում Երկրորդի: Սրանց մէջ առանձին տեղ ունի Լեւոն Երրորդը, որ դեռեւս պատանի հասակից, երբ միայն դահաժառանգ էր (1236 – 1270), մինչեւ իր մահը (1288 թուականի Փետրուարի 17ը), ոչ միայն ըստ ամենայնի «սնեց» նկարչին, հոգաց նրա կրթութեան համար, այլեւ խնամեց ու սիրեց, ինչպէս նկարիչն է հաղորդում՝ «անընդմիջելի սիրով»:

Թորոսի նկարչական մեծ կեանքը հէնց Լեւոն Երրորդով էլ սկսուեց, երբ սրա՝ թագաժառանգի դաստիարակ Կոստանդին Ա. Բարձրբերդցու պատուէրով, նկարիչը 1250 թուականին զարդաբանեց մի մատեան եւ այստեղ էլ նկարեց պատանի Լեւոնի դիմանկարը: Այս ժամանակ, Ռուբինեան արքունի տան սովորութեամբ՝ նրան տրուեց Ռոսլին մականունը, որ նշանակում է պալատական նկարչի անուն եւ իրաւունք, ստեղծագործական աշխատանքի որոշակի ազատութիւն եւ հնարաւորութիւն:

Սակայն իր ստեղծագործութիւններով եւ հայեացքներով, իր աշխատաւոր – ստեղծագործ լարուած կեանքով, նա բնաւ չդարձաւ պալատի կամքին ենթակայ արուեստագէտ:

Թորոս Ռոսլինը կեանքի մեծ մասն անցկացրեց ժամանակի առաջաւոր իմացութիւնների, գիտութիւնների եւ արուեստի նշանաւոր կենդրոն դարձած Հռոմկլայում, տեղի բարձր դպրոցի եւ բժշկանոցի (բժշկական բարձրագոյն ուսումնարան, որտեղ նաեւ դիահերձումներ էին կատարում եւ ուսումնասիրում մարդու կազմութիւնը), գրատան ու իրեն ենթակայ նկարչական արուեստանոցի գիտունների, ուսուցիչների, երաժիշտների ու նկարիչների, գրիչների հետ: Միայն կեանքի վերջում, այլեւս տկարացած ու հիւանդ, նա մօտ 1289 – 90 թուականներին, հեռացաւ մամլուքների վայրագ յարձակումներին ենթակայ Հռոմկլայից: Գնաց Դրազարկ (Ռուբինեան արքայական տան հանգստարան), քանի որ այստեղ վանահայր էր կարգուել իր հոգեւոր հայր Թորոսը, եւ քահանայ դարձաւ: Իսկ 1292 թուականին Հռոմկլան ընկաւ մամլուքների ձեռքը, եւ նրանք այստեղ մնացածներին, համարեա բոլորին, սրի քաշեցին անխնայ:

Թորոս Ռոսլինը, ինչպէս վկայում են պատմական դէպքերն ու իր ստեղծագործութիւնները, եղել է Վենետիկում, Անտիոքում, իր ասելով՝ ամբողջ կեանքում հոգով է գտնուել ծննդավայր Տարօնում, հոգով միայն, իսկ աչքով՝ երբեք: Նա մահացած պիտի լինի 1290ական թուականներին և թաղուած միեւնոյն գրազարկում, իր մեծ հովանաւորներ Լեւոն Գ.ի և Կեռանէ թագուհու շիրիմների կողքին...

Մեծ էր Հռոմկլայի իմացաբանական – արուեստագիտական միջավայրի դերը Թորոս Ռոսլինի գեղագիտական ու ընկերային աշխարհայեացքի ձեւաւորման հարցում: Հռոմկլայի դպրոցը նրան խորապէս ծանօթացրեց այդ դարում հետաքրքրութիւն վայելող ժողովրդական զրոյցներին ու առասպելներին, հին, նաեւ նոր ստեղծուող վիպասանքին, կենդանական էպոսին եւ, յատկապէս, դարի ընկերային ընդվզումներն արտացոլող առակաւոր խօսքին (Վարդան Այդեկցի, Մըխիթար Գօշ): Դպրոցում, ինչպէս կարգն էր, ժողովրդական զրոյցներ եւ առակներ սովորելով, դրանք զանազան ձեւերով մշակելով ու մեկնելով, միաժամանակ յետոյ այդ «առակաւոր բաները» ձեռքի տակ ունենալով «իբրեւ ընթերցանութեան մատեան», Թորոս Ռոսլինը ամէնից առաջ հնարաւորութիւն ունեցաւ մօտիկ կանգնելու ժողովրդին եւ ժամանակի առաջաւոր ընկերային մտածողութեանը:

ՎԻԳԷՆ ԽԵՉՈՒՄԵԱՆ

(Շար.)

ԼԻԲԱՆԱՆ՝

ԴԱՐԵՐՈՒ ԸՆԴՄԷՋԷՆ

Լիբանան սեմական բառ մըն է, որ կը նշանակէ ճերմակ, իր ձիւնապատ լեռներուն համար: Երեք ցամաքամասերու միացման կէտին վրայ ծովային երկիր մը ըլլալուն, իր ռազմագիտական դիրքին իբր հետեւանք, նախապատմական ժամանակներէն իսկ եղած է կայան մը արեւելքէն արեւմուտք եւ հիւսիսէն հարաւ երթեւեկող արշաւախումբերու եւ բանակներու, կռուախնձոր մը՝ մեծ կայսրութեանց միջեւ, ինչպէս նաեւ մեծ քաղաքակրթութեանց հանդիպումի եւ միաձուլման վայր մը. մէկ խօսքով կամուրջ մը, որուն վրայէն անցած են քաղաքակրթութիւններ՝ մերթ դէպի արեւելք ու մերթ դէպի արեւմուտք:

Լիբանանի աշխարհագրական դիրքը եւ երկրին բնական կառոյցը մեծ ճակատամարտերու համար նպաստաւոր չէ եղած, հետեւաբար անոնք տեղի ունեցած են դրացի այլ երկիրներու հողին վրայ:

Պատմութեան ընթացքին այս երկրէն անցած նշանաւոր մարդիկ, — զինուորական, գիտնական, հնարիչ, կրօնական — իրենց անջնջելի դրոշմը դրած են Լիբանանի պատմական, շինարարական եւ հաւաքական կեանքին վրայ, ու այս բոլորին հետքերը, որոնք հասած են մինչեւ մեր օրերը, զայն դարձուցած են աշխարհի զբօսաշրջիկութեան լաւագոյն վայրերէն մէկը:

Այս երկիրը անբաժանելի մասն է արաբական մեծ աշխարհին, հետեւաբար Լիբանան կը բաժնէ անոր ճակատագիրը եւ անոր փառապանծ մշակոյթը: Որպէս Միջերկրականեան երկիր, իր դրական նպաստը կը բերէ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի շուկային՝ նիւթական փոխանակումներով եւ մշակոյթով:

ՀԻՆ ՇՐՋԱՆ

Փիւնիկէի նախապատմական բնակիչները, որոնք Սեմական ժողովուրդ մը եղած են, եկած են Արաբական անապատէն: Ասոնց հետքերը այժմ կարելի է գտնել Անթիլիասի եւ Ճիպէյլի մօտերը:

Երկրորդ գաղթող ցեղերը եղած են Ամորհացիք՝ Քրիստոսէ 2500 տարիներ առաջ: Ասոնք իրենք զիրենք կոչած են Քանանացիներ, իսկ Յոյները անուանած են Փիւնիկէցիներ:

Նախ քան Քրիստոս 1500 – 1200 թուականներուն՝ երրորդ գաղթ մը տեղի ունեցած է Արաբիայէն, իրեն հետ բերելով Արամայեցիները:

Այսպէսով կազմուած է նախաքրիստոնէական Փիւնիկէն:

ՓԻՒՆԻԿԷՑԻՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

Փիւնիկէցի կը նշանակէ մանիշակագոյն

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Այո՛, շարունակեց ոստիկանատան պաշտօնեան, տունը տակնուվրայ դարձուցեր են ու հետք մը չեն գտեր... սարսափելի՛ բան է այս, ի՞նչ պիտի ըլլայ հիմա մեր վիճակը, Սուլթանին ձեռքէն պիտի չազատինք:

Նաւակը ծովուն բացը հասած էր, սակայն Սատրք իր նախկին եռանդովը չէր թիավարեր: Թեւերը յոգնած էին ու Ալի Օսման նշմարեց այդ բանը:

— Կ՚երեւայ որ ուժդ սպառեցաւ, ըսաւ:

— Այո՛, հիմա, երբ քիչ մը հանդչելէ ետքը, թիակները ձեռք առի, այն ատեն զգացի որ չարաչար յոգներ եմ... կարծեմ լաւ կ՚ընենք եթէ քիչ մը հանդստանանք ու մէկ մէկ սիկարէթ ծխենք... բայց պատմէ տեսնենք մասնաւորաբար ինչ որ պատահած է:

Խմբագիրը թիակները թողուց եւ նաւակը սկսաւ մեղմօրէն ընթանալ ջուրերու քմահաճոյքին համեմատ:

Ալի Օսման սկսաւ պատմել ինչ որ լըսած էր Շիւքրի պէյէն եւ ինչ որ մենք արդէն գիտենք:

Երկու բարեկամները, իրենց խօսակցութեամբ այնքա՛ն խորասուզուած էին պատահած անակնկալ ու անսովոր եղելութեամբը որ չնշմարեցին որ նաւակը ճամբէն բաւական խոտորած էր ու նաւամատոյցէն անդին քշուելով՝ դէպի Ֆըրըլտաքի զբօսավայրին ստորոտը կը գըտնուէր:

— Ա՞ս ո՞ւր ենք եկեր, Գավաքի ճամբան բռնեցինք, ըսաւ մէկէն Ալի Օսման իր խօսքը ընդհատելով ու շուրջը դիտելով:

Արդարեւ նաւակը մէջի գտնուողներուն նպատակին բոլորովին հակառակ ուղղութեամբ մը կ՚ընթանար եւ եթէ ժամանակին ուշադրութիւն չդարձնէին, գուցէ պիտի երթար զարնուէր ծովեղերքը գըտնուող խութերուն:

— Օ՛ն, ալ վերջ տանք մեր շատախօսութիւններուն եւ տուն դառնանք, որովհետեւ եթէ այսպէս շարունակենք հազիւ առտուն պիտի կրնանք տեղերնիս հասնիլ, գոչեց Ալի Օսման, կը յուսամ որ ալ յոգնութիւնդ առիր, եթէ ոչ դուն եկուր իմ տեղս նստէ ու ես թիավարեմ:

— Ո՛չ, պատասխանեց Սատրք, ես կը թիավարեմ, միայն թէ լաւ կ՚ընենք եթէ նաւակնիս քիչ մը ցամաքին մօտեցնենք մէկ քանի վայրկեանի համար, քանի որ արդէն շատ ալ մօտ ենք, վայրկեան մը դուրս ելլելու պէտք կը զգամ:

Ալի Օսման հասկցաւ իր բարեկամին միտքը:

— Լա՛ւ, լա՛ւ, պատասխանեց գնա ու հանդստացիր:

Քանի մը թիակի հարուած բաւական եղաւ նաւակը տանելու խոշոր խութի մը քով որ ցամաքին կպած էր:

Խմբագիրը իսկոյն դուրս ցատկեց նաւակէն ու արագ քայլերով հեռացաւ իր բնական պէտքը գոհացնելու համար:

Ալի Օսման որ նաւակին մէջ մնացած էր, մտածկոտ աչքերով կը դիտէր հեռուն, Գավազի առջեւ կեցած առեւտրական շոգենաւներու լոյսերը, մտիկ ընելով անոնց կաթսաներուն հանդարտիկ ու միօրինակ ֆշֆշոցը որ գիշերային լռութեան մէջ իրեն կը հասնէր, ծովային այլանդակ հրէշներու խռկալու ձայնին պէս:

— Մի՛ շարժիր տեղէդ, գոչեց յանկարծ ձայն մը եւ միեւնոյն ատեն նաւակը ցընցուեցաւ մէջը ցատկող մարմինի մը տատանումէն:

Ալի Օսման մէկէն գլուխը դարձուց դէպի ձայնը, յանկարծակի քունէն արթընցողի շլմորած դէմքով եւ ինչ որ ամէնէն առաջ աչքին զարկաւ ռեվոլվէրի մը պողպատէ փողը եղաւ որ կը շողար մութին մէջ, իր դէմքին ուղղուած սպառնական սեւեռումով մը:

Ալի Օսման պաղարիւն ու քաջասիրտ էր թէեւ, սակայն չկրցաւ սարսուռ մը զըսպել:

— Ո՞վ ես դուն, հարցուց դողահար ձայնով մը:

Մարդը, առանց այդ հարցումին պատասխանելու, ռեվոլվէրը միշտ երիտասարդին ուղղած.

— Շո՛ւտ, նաւակ մտէք, գոչեց:

Եւ ահա խարակին վրայ, որուն քով կեցած էր նաւակը, երեք անձեր ալ երեւցան ու անմիջապէս նաւակ նետուեցան: Այդ անձերէն մին կին մըն էր:

Ալի Օսման հասկցաւ թէ գործը որոնց հետն էր, եւ մեր ընթերցողներն ալ, իրեն չափ, հասկցան անշուշտ:

Այս բանը հանդստացուց զինքը, մանաւանդ կնոջ մը ներկայութիւնը բոլորովին ապահովութիւն ներշնչեց իրեն:

Առաջին անգամ նաւակը ցատկող անձը իր քով եկած նստած էր, միշտ ռեվոլվէրը ձեռքը բռնած թէեւ այլեւս զայն Ալի Օսմանի ճակտին էր ուղղեր. նոյնպէս մարդիկներէն մին ալ միւս քովը տեղաւորուած էր, իսկ երրորդը թիավարին տեղը նստած էր, իսկ կինն ալ նաւակին միւս ծայրը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(20 – Շար.)

ՅԱՂՈՒՍԿԱՅԻ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ԺԱՄԵ ԳՎԱՇՈՒՆ

—*—

ԳՎԱԳՈՒՆԻ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ՅՈՒ ԺՈՒԼԻՈ

—•—

Հետաքրքիր ծառայեցին մեզ ընթրիքի ժամանակ նաև մեր հյուրերի տարօրինակ հագուստները, որոնք ամենևին չէին համապատասխանում ոչ մեր ժամանակի, ոչ էլ մեր վայրի նորաձևությանը։ Ամենից շատ ինձ զարմացրեց այն, որ հյուրերից ոչ մեկը չուներ գլխարկ, ինչպես նաև ձեռնոցներ։ Ես հարցրի տիկին Մոնթենին, թե ինչու են նրանք այդպես հագնված։

— Ես ինքս էլ չգիտեմ, — պատասխանեց նա, — ամեն անգամ, երբ ուզում եմ նրանց հարցնել այդ մասին, մոռանում եմ։ Ես կարծում եմ, որ նրանք ինչ-որ ուխտ են արել։

Ես ուզում էի հարցնել, թե ինչ ուխտ, բայց ամաչեցի։ Ես կարծում էի, որ նրանք ուխտ են արել չխոսել իրենց հագուստների մասին։

Ընթրիքից հետո մենք նստեցինք մեքենան և գնացինք զբոսանքի։ Ես նստած էի Ժակի և Ռոբերի միջև։ Ժակը ինձ ասաց, որ ինքը ամենամեծ ուրախությունն է ապրում, երբ ինքնաշարժով է գնում։ Ես հարցրի նրան, թե ինչու է այդպես։

— Որովհետև, — պատասխանեց նա, — ես ինքնաշարժ վարել չգիտեմ։

Ռոբերը ասաց, որ ինքն էլ չգիտի։

Ես ասացի, որ ինքնաշարժ վարելը շատ հեշտ է։

— Հեշտ որ չէ, — առարկեց Ռոբերը, — ես ինքս տեսել եմ, թե ինչպես են մարդիկ ինքնաշարժ վարելիս ընկնում ջրհորների մեջ։

Ես ասացի, որ ինքնաշարժ վարելիս ջրհորների մեջ ընկնելը շատ հազվադեպ է պատահում։

— Ես էլ այդպես եմ կարծում, — ասաց Ռոբերը, — բայց ես ինքս ինքնաշարժ վարելիս ընկել եմ ջրհորի մեջ։

Ես հարցրի նրան, թե ինչպես է դա պատահել։

— Շատ պարզ, — պատասխանեց Ռոբերը, — ես ուզում էի ինքնաշարժ վարել, բայց չգիտեի, թե ինչպես պետք է դա անել։

Ես ասացի, որ ինքնաշարժ վարելը շատ հեշտ է։

— Ես էլ այդպես եմ կարծում, — ասաց Ռոբերը, — ես ինքս էլ չգիտեի, թե ինչպես պետք է դա անել

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ստեփան Միսաքեան եւ զաւակները՝ Կարպիս եւ Ժանին Նիկողոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

Հոգեհանգիստէն ետք այց՝ գերեզմանին :

×

Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան իրենց խնամիին Ստեփան Միսաքեանի մահուան քառասունքին առթիւ, հարիւր Ֆրանք կը նուիրեն Վ. Ս. Խաչ եկեղեցւոյ կեդր. ջերմութեան շինութեան համար :

Տէր եւ Տիկ. Արզումանեան յիսուն Ֆր. կը նուիրեն նոյն նպատակին համար :

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պուք – Պէլ – Էռէն, Տէր եւ Տիկին Վարդեվառ Գամպէրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր՝ Կղմէս Գոզեանի (Սէն – Ժերոմ) :

×

Ալֆորվիլէն Պ. Սիրուն Մարդարեանի զաւակները մէկ տարեկլան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԻԿԻ

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Քիւփէլեան 30 Ֆրանք կը նուիրեն «Հայ – Բոյժ»ին, Հրանդ Բալուեանի մահուան առթիւ :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՔԵՂ ԸՆԹՐԻՔ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Կազմակերպուած Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Շաբաթ 13 Յունուար ժամը 20ին, Շաթօ Տէ Ֆլէօրի մէջ: Ճաշագին՝ անձգլուխ միայն քսան Ֆրանք : Հանդանակութիւն չկայ : Փարքինկի շատ լայն հնարաւորութիւն :

Հայկ. կերակուրներ պատրաստուած Առաջնորդարանի Օժանդակ Տիկնանց կողմէ :

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ամենակարեւոր պակասը եղող ջերմութիւնը ապահովելու նպատակաւ, ձեռնարկած է կեդր. ջեռուցում հաստատելու գործողութեան : Վստահելով մեր ժողովուրդին անձնուէր եւ շինարար ոգիին արդէն սկսած ենք գործի, ապահով՝ որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ամէն Հայ սիրայօժար, իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար :

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին :

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ կեդր. ջեռուցման համար եղած նուիրատուութիւններ .

	Ֆրանք
Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Պագրճեան	1000
Տէր եւ Տիկին Ճամճեան	600
Տէր եւ Տիկին Արմենակ Աճէմեան	250
Տէր եւ Տիկին Վարուժան Սանօյեան	250
Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Ջրբաշեան	200

Պ. Մկրտիչ Միրաքեան իր ապաքինման առթիւ հարիւր Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Թագւորեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Գապատայեան 100, Աճէմեան ընտանիք (Սարսէլ) 150, Պ. Ղազար Ներկարարեան իր կնոջ մահուան քառասունքին առթիւ հարիւր, Ոսկերիչեան եղբայրք, Պ. Միհրան Շիշմանեան, Տէր Մեսրոպ քհնյ. Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սինանեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Նիկողոսեան հարիւրական Ֆրանք :

(Շար.)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան Փարիզի եւ շրջանի իր մասնաճիւղերով, այս Կիրակի, քաղաքապետարանի սրահը : Փլաս Ֆերտինան Պրիւնօ, Մեթրօ Մութօն – Տիւվերնէ :

Երախաներու կողմէ պիտի կատարուի հայկական յայտագիր, երգ, պար, արտասանութիւն :

Ֆրանսացի ձեռնածու, Կաղանդ Պապան պիտի գայ նուէրներ բաժնելու երախաներուն :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի երախաները իրենց ծնողքներով :

Շաւիլէն օթօքառը կը մեկնի Փուէն տը Շաւիլ ժամը 13·15, կը հանդիպի հայկական դպրոցը եւ Շաւիլի բոլոր օթօպիւսի կայանները :

Ալֆորվիլէն օթոքառը կը մեկնի ժամը 13ին, Պուլվ. Քառնօ :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 3ին:

Փոքրերու կողմէ երգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ անակնկալներ: Գեղջկական պարեր : Հայկ. Կաղանդ Պապան նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր երախաներուն :

Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրը կը տօնուի այս Կիրակի օր ժամը 14·30ին (Ռիւ Ժէի) սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Աւանդական Կաղանդ Պապան մրգեղէններ պիտի բաշխէ սրահի բոլոր մանուկներուն, կը խնդրուի մեր սիրելի հասարակութենէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել տղաքը :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, (13Յունուար).— Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին, Յետ պատարագի Առաջնորդարանի սրահին մէջ կը կատարուի տնօրհնէք :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապահովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր Մշակութային Միութեան սարքած աւանդական Տօնածառ ճաշապարին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին, Կիրակին, ժամը 16էն կէս գիշեր Օթէլ Ֆարօի շքեղ սրահներուն մէջ,

71, Bld. Charles-Livon

Կերուխում, խրախճանք եւ պար եւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեղ ծանօթ վարչական անդամներուն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեան, հեռ. 48–85–60, Պ. Արսլան հեռ. 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ. Եավէրին, հեռ. 20–26–74 :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան Վարչութիւն

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ, Փարիզի ժամով 9էն 10: Կարճ ալիք՝ 25,37, 25,55, 31,05 եւ 41,29 :

Ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթիները իրիկունը ժամը 19·30էն 20 :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, Շաբաթ իրիկուն (13 Յունուար), ժամը 20·30ին Մշակոյթի Տան մէջ :

ԿԸ ԽՕՍԻ՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը : Ներկայ կ'ըլլայ Ընկեր Յովհ. Տէր – Յովհանէէսեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ նախաձեռնութեամբ տեղական մարմիններուն :

Չորեքշաբթի (Յունուար 17) Պուլ. Օտտօ

Հինգշաբթի (Յունվ. 18) Քաղաք :

Ուրբաթ (Յունվ. 19) Պօմոն, դպրոցի սրահը :

Շաբաթ, (20 Յունուար) Սէն Լու, դպրոցին սրահը :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան իրիկուան ժամը 9ին :

Կիրակի, 21 Յունուար, Նիս, ժամը 16ին, Օթէլ Սքրիպ, 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ :

Կը խօսի՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, Մշակոյթի Տան մէջ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթ.ի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարենց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

Disques Vogue

"Folklore du Monde"

Երաժշտական միջազգային հաւաքածոյին մէջ լոյս տեսած են

L'ARMENIE թիւ CLVLX 199 (խմբերգ)
LE CAUCASE թիւ CLVLX 182 (պարերգ)

Սէնֆօնիք նուագախումբ, ղեկավարութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Ձեր ազատ ժամերը անցուցէք ուկնդրելով հայրենի գեղեցիկ երաժշտութիւնը, որ միջազգային շրջանակի մէջ մեծապէս գնահատուած է

Ցանկ նախապէս հրապարակուած երգապնակներու

Եկեղեցական

թիւ 20114 (Եկմալեան պատարագ) — 20150 (Կոմիտասեան պատարագ)
20169 եւ 20172 (զանազան տօներու երգեր)

Ժողովրդական

թիւ 20157 (Reflets d'Arménie) — 20167 (Promenade en Arménie)
թիւ 20172 (Soirée Arménienne) — 20182 (Arménie Légendaire)
20176 (սէնֆօնիք երաժշտութիւն) — 10016 (մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)
Երգապնակի տեւողութիւն 45 վայրկեան (10 – 15 կտորներով)

Ստանալու համար դիմել

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, Paris (19e) — BOT. 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e). Գին՝ 30 ֆր.

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար· 75 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 90 Ֆ· Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
13
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI
13 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11109 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.109

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Merci, Madame

Քանիէր կան ,որ չեն վարանիր խօսելու հայկական ջարդերու մասին, ձաղկելով թրքական վայրագութիւնները ու պան – ծացնելով հայ ժողովուրդը :

Այս անգամ կ'ին մըն է՝ Էլէնա Տը Լա Սուշէռ , որ «Ցեղապաշտութիւնը Հազար Նկարներով» (*) հատորին մէջ ութ պատկերազարդ էջեր նուիրած է , հայկական կոտորածին (էջ 210 – 217) :

Հեղինակը , որ աշխատակից է Նուվէլ Օպսերվաթէօրի , պրպտած է բոլոր աղբիւրները, կարդացած է բոլոր վկայութիւնները ու ութ էջերով յաջողած է խտացնել ջարդերու պատմութիւնը, անդրադառնալով նաեւ դիմադրական շարժումներուն : կարեւոր է նաեւ այս կէտը, վասնզի պատուաբեր բան մը չէ յիշատակել միայն ջարդեր , յաճախ այն տպաւորութիւնը թողլով որ հայ ժողովուրդը ոչխարի նման սպանդանոց տարուած է :

Էլէնա Տը Լա Սուշէռ , բառերը չի ծամծմեր : Մերկ ճշմարտութիւնները կը ներկայացնէ առանց վարանումի : Կը դատապարտէ արեւմուտքի անտարբերութիւնը :

Այս հատորը մեզի նոր ապացոյց մը կը բերէ : Ապացոյց, որ մեզմով հետաքրքրուողներ կան, որոնց աշխատանքը մեծ նպաստ մը կը բերէ Հայկ. Դատի :

Էլէնա տը լա Սուշէռի խօսքերը, չեն նմանիր հոգեւոր քարոզներու, զորս չատ լսած ենք օտարներու կողմէ , հայկական պանազան հաւաքոյթներու մէջ: Այս աշխատանքը մնայուն գործ մըն է, վասնզի՝ Սէրիփթա մանէնթ: Հատորը , որ նուիրուած է ընդհանուր ցեղապաշտութեան դարերու ընթացքին, կ'չուած է տեղ գտնելու մինչպատերազմեան չրջանակներու ու դրագարանները մէջ եւ կրնայ իրրեւ աղբիւր ծառայել ուրիշ գրիչներու :

Մենք չատ կը խօսինք, խօսիլ կը սիրենք արդէն, քարոզչական անհրաժեշտ աշխատանքներու մասին : Հարց է թէ ի՞նչ կ'ընենք այդ ուղղութեամբ :

Առաջին երեւոյթով, չենք կարծեր որ «հայկ· մաս» ըլլայ այս հատորին պատրաստութեան մէջ: Հեղինակը, ծանօթ դրագիտուհի, մասնագէտ Լատին – Ամերիկեան հարցերու , հաւանաբար անհատական նախաձեռնութեամբ , փնտռած ու գտած է հարիւ եղած փաստաթուղթերը: Ասիկա, պատճառ մըն է նաեւ որ ալ աւելի չահեկան նկատուի տարուած աշխատանքը եւ դնահատանքի արժանանայ :

Թիւերը , նկարները ու դրուագ փաստեր, տուեալները են որոնք լաւագոյնս կրնան պատմել պատմութիւնը տարաբախտ ժողովուրդի մը : Այս հատորին հեղինակը չոր իրականութիւն մը կը նկարագրէ , առանց աւելորդաբանութիւններու , առանց զգացական բացատրութիւններու : Եւրոպական մխքն է, քարթէզեան տրամաբանութիւնը ,որոնք ներկայ են այս տողերուն մէջ :

Ու մինչ մենք կը սիրենք երազներով օրօրուիլ ու մենք մեզի խօսելով մխիթարուիլ, կան մարդիկ, որոնք կը յիշեն թէ ժողովուրդ մը կայ Արարատի վէհ նայուածքին ներքեւ, որ իր կէսը թաղած է տաք աւազներու մէջ :

Կը մնայ մեզի ուրախանալ : Կը մնայ մեզի դիտնալ գնահատել նման աշխատանքներ ու չզոհանալ, ըսելով միայն՝

Merci, Madame.

«ՅԱՌԱՋ»

(*) LE RACISME EN MILLE IMAGES, par Elena de la Souchère, (Ed. Pont Royal, Paris 1967)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏԻՆ ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ժորժ Սիւֆէր (էֆափրէս) եւ *Կզավիէ Մարքեթի* (Փարի – Մաչ) չարք մը հարցումներ պատրաստած էին ուղղուած նախարարապետին, զրոյցին ընթացքին զոր ունեցան հետատեսիլէն :

Շատ բնական էր որ դէմքառը նիւթը ըլլայ անտեսական կացութիւնը եւ պէտք է ըսել թէ Փոմպիտու ալ ընդունեցաւ թէ ծանրակչիռ բնոյթ ունի :

Անդրադառնալով նախ, Ֆրանսայի կղզիացման, արտաքին քաղաքականութեան դէմի վրայ, Փոմպիտու կը յիշէ թէ ճիշդ է որ Գ. եւ Դ. Հանրապետութիւն – ները կղզիացած չէին, վասնզի, անոնց քաղաքականութիւնն էր՝ ուրիշին քաղաքականութիւնը գործադրել : Այսօր Ֆրանսա ի'ր քաղաքականութիւնն ունի : Ինչ կը վերաբերի Անգլիոյ անդամակցութեան հասարակաց Շուկային, բանակցութեան թուականը կախում ունի Մեծն Բրիտանիայէն :

Փոմպիտու չի ծածկեր թէ եթէ «Ֆրանսայի ընկերները չուզեն գործադրել կանոնները դիւզատնտեսական մարզին մէջ , չատ ծանր տագնապի մը կը հասնինք , դուցէ նոյնիսկ խզումի » :

Փոմպիտու կ'ընդունի թէ թէ վէ Ան դժուարութիւններ պիտի ստեղծէ քանի մը ամիս: Ցաւելումներու պատճառները անցեալի կը պատկանին այլեւս , բաւ նախարարապետը (բայց հետեւանքները մեր առջեւն են, դիտել կուտայ Տոմինիք Փառօ) եւ երկու – երեք ամիսէն ամէն բան կարգի եկած կ'ըլլայ :

Ինչ կը վերաբերի անգործութեան, որ չատ մեծ համեմատութեան հասած է Ֆրանսայի մէջ, նախարարապետը կը բաղդատէ այլ երկիրներու հետ, մխիթարանք գտնելու համար : Վերջապէս Փոմպիտու վճռած է ապահովել հիմնարկութեանց կանոնաւոր գործադրութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅի դատավարութեան չորրորդ օրը, դատախազը հետեւեալ պահանջները առաջարկեց .— կէնսպուրի համար՝ հինգ տարի արգելափակում , Տոպրովլսկիի համար երկու տարի (ամէն բան խոստովանած է) ,Վերաչչկովա՝ մէկ տարի (արդէն ըրած է) : Նոր խնդրապիր մը ստորագրուած է երեսունեւմէկ մտաւորականներու կողմէ : Կը պահանջուի որ նիստերը հրապարակային ըլլան եւ թէ մամուլը հրատարակէ նիստերու մանրամասնութիւնները :

ՄԱՏՐԻՏի մէջ նոր միջադէպեր պատահած են, տեսուչը որոշած ըլլալով փակել մինչեւ Մարտ, տնտեսական եւ քաղաքական Գիտութեանց համալսարանը :

ԻՍՐԱՅԵԼԱՅԻԻ չատ ծանր յարձակումներ կատարած են , ի պատասխան արաբական ահաբեկչական արարքներու, եւ հիմնայատակ քանդած զոլթիականի երկու կայաններ, կազայի չրջանը : Ասկէ դատ ձկնորսի ութ նաւեր օդ հանուած են, այն պատրուակով թէ անոնց ափերը տեսած են ահաբեկիչները եւ մերժած անոնց անունը տալ :

ՍՈՖԻԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ԿՏԱԿԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Դեկտեմբեր 26ին, (1967), երեքչաբթի առաւօտ, Ֆրեզնոյի դատարանի կողմէ ըստ նախօրօք եղած հրաւէրի, Ֆրեզնոյի նորակառոյց «Քորթ Հաուս» ներկայացան Ֆրեզնոյի ՀՕՄի մասնաճիւղի տեսչատուհին, իր վարչական կազմով, եւ կեդեցասէր Տիկնանց տեսչատուհին «Ասպարէզ»ի խմբագիրն ու վարիչը, եւ կտակը բացուեցաւ ի տես եւ ի լուր բոլորի :

Մինչեւ իր կսկծալի մահը , մեծ բարերարուհին մօտ 700·000 տոլարի բարեգործութիւններ ըրած էր :

Իր այս ներկայ կտակով, նախ՝ կտակարներ նշանակած է իր քոյրը՝ Տիկին Վերժին Գազեան եւ բարեկամուհին՝ տիկին Մարթա Ինճըր, որոնք, ըստ կտակի, պիտի գործադրեն, պատկան իշխանութիւններու միջոցով, կտակին հետեւեալ յատկացումները .

1·—Աթէնքի «Լեւոն եւ Սոֆիա Յակոբեան Դպրոցին» 30·000 տոլար, տասը տարուան ընթացքին վճարելի՝ ամէն տարի երեք հազար տոլարի հաշուով :

2·— Ֆրեզնոյի ՀՕՄի մասնաճիւղին՝ տասը հազար տոլար :

3·— Ֆրեզնոյի ՀՕՄի Կրտսերաց «Սոֆիա» մասնաճիւղին՝ 2000 տոլար :

4·— «Ասպարէզ» թերթին՝ 6000 տոլար :

5·— «Հայրենիք» թերթին (Պոսթոն) հորս հազար տոլար :

6·— Հ· Ց· Դ· կեդրոնական կոմիտէին՝ երկու հազար տոլար :

7·— Ֆրեզնոյի «Առաջին Երիցական եկեղեցւոյ» հորս հարիւր տոլար :

8·— Ֆրեզնոյի «Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ» երկու հարիւր տոլար :

9·— Ֆրեզնոյի «Ս· Երրորդ· Մայր Եկեղեցւոյ» 200 տոլար :

10·— Իր տան ամբողջ ստացուածքը եւ խոշոր գումար մը իր քրոջը :

Բացի այս գումարներէն, շատ խոշոր գումար մը, որ պիտի ճշդուի յետագային, որովհետեւ «Սթաք»ներ, «Շէր»եր եւ «Պոնա»եր են, քանի տարիով աւանդ կը մնայ «Լեւոն եւ Սոֆիա Ֆընտ» անուանով, որմէ գումարներ կը հանուին , ՀՕՄի կողմէ, միմիայն այն պարագային, երբ դպրոց, բուժարան, ծերանոց կամ նմանատիպ մարդասիրական կառուցումներու կարիք զգացուի : Քանի տարի եաքը, այդ գումարին մնացորդը կը դառնայ Հայ Օգնութեան Միութեան կեդրոնական վարչութեան իրրեւ սեփականութիւն :

Այս գումարներուն մէկ չի մտներ՝ Ֆրեզնոյի «Լեւոն Յակոբեան Դաշտավայրին» Ֆընտը, որ, կը կարծենք , մինչեւ 95·000 տոլարի հասցուցած է մեծ բարերարուհին եւ կը պատկանի Ֆրեզնոյի ՀՕՄի մասնաճիւղին :

Ներկայ իր կտակով, կրնանք ըսել որ մեծ բարերարուհին Առնուազն մէկ միլիոն տոլար կտակած է ազգային մշակութային նպատակներու :

Օրհնեալ ըլլայ իր պայծառ եւ անմոռանալի յիշատակը :

Հայ ուսեւորներ , հայ մարզիկ օրինակ պիտի առնեն մեծ բարերարուհի ՄԱՅՐ ՍՈՖԻԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆի ազգօգուտ կեանքէն :

«ԱՍՊԱՐԷԶ»

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ ՄԱԿի մօտ խորհրդային պատուիրակ նշանակուած է Եաքոպ Մալիք, որ ցարդ Արտաքին փոխ – նախարար էր: Պիտի փոխարինէ Ֆեոդորէնկոյն, որու նոր պաշտօնը ծանօթ չէ :

ՅԵՂԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ա·

ՄՄԲ.— Ստորեւ կուտանք թարգմանութիւնը այն շահեկան էջերուն զորս ստորագրած է էլէնա Տը Լա Սուշէռ «Ցեղապաշտութիւնը հազար նկարներով » հատորին մէջ (տե'ս խմբագրականը) :

... *Այն պահուն երբ հալածանքները կը սաստկանային Արեւելեան Եւրոպայի հրեայ համայնքներուն դէմ, Հին Աշխարհի մէկ ուրիշ անկիւնը կը դառնար ցեղապաշտ այլ սարսափներու թատերը : Թուրքերը որոնք վարժութիւնը ձեռք ձգած էին Քիւոս եւ քիչ մը ամէն կողմ, իրենց հսկայ «հիւանդ» կայսրութեան մէջ, այս անգամ կը զայրանան հայ խաղաղասէր ժողովուրդին վրայ :*

*Հինէն ենկած Օսմանեան լուծին տակ, Հայերը 1863ին, «Ազգ· Սահմանադրութիւն » մը կը ստանան Բարձրագոյն Դուռէն , ներշնչուած 1840ի Ֆրանսական Սահմանադրութենէն : Գործադրուած վերիվայրումներով , պոլսոյ մէջ, ան մեռեալ տառ կը մնայ արեւելեան Անատոլուի մէջ, ուր Զերքէզներն ու Քիւրտերն են որ օրէնք կը պարտադրեն , եթէ կարելի է այսպէս ըսել, վասնզի աւելի ճիշդը օրէնքէ դուրս մարդիկ են : Ա· պարզիւն կերպով , Հայոց պատրիարքը կը բազմապատկէ իր կոչերը Մեծ Պետութեանց , դոնէ մինչեւ այն օրը երբ Սան–Սթեֆանոյի դաշնագիրը կը ճշդէ թէ ռուսական զօրքերը որոնք հասած են Պուլկարներուն օգնելու համար, պէտք է պարպեն Էրզրումի նահանգը միայն այն ատեն երբ Բարձրագոյն Դուռը իրագործած ըլլայ բարեփոխումները «զորս կը պահանջէ Հայերէ բնակուած նահանգներու տեղական կարիքները » եւ «երաշխորած ըլլայ անոնց ապահովութիւնը »: Թէ քիչ է թէ չատ է, նոյն ատեն, կրնայ նոյնիսկ այլեւս բան մըն ալ չըլլալ երբ Տիզրայէլի, մտահոգ Հնդկաստանի իր ճամբան ապահովելու, զրաւականներ կուտայ Սուլթանին, եւ 1878 Յուլիս 13ի, Պերլինի դաշնագրով, կը յաջողի ընդունել տալ որ ռուս զօրքերու պարպումը , այլեւս ենթակայ չըլլայ վերոյիշեալ բարեփոխումներու աւարտումին, այլ Պետութիւններու հակակշռին: Այդ ձեւով , Ասպեալ Համիտ, «Կարմիր Սուլթանը » ինքզինքը ազատ կը զգայ , իր հասկցած ձեւով լուծելու «Հայկ· Հարցը », պարզապէս Հայերը չարդելով : Մինչ այդ կլէտսթընը , Տիզրայէլիի տեղը զբաւած է եւ լրջօրէն մտահոգուած է Հայերով , բայց հիմա Պիսմարքի Գերմանիան է որ պաշտպան կը հանդիսանայ Թուրքիոյ : Այս վերջինը կ'աճապարէ աւելի քան հարիւր հազար Քիւրտեր տեղաւորելով Մուշի, Վանի եւ Էրզրումի չրջանները , իւիլսոնեան վերջին կէտերուն մէջ Հայոց պատրիարքը կը բազմապատկէ իր կոչերը Մեծ Պետութեանց , զոնէ մինչեւ այն օրը երբ Սան–Սթեֆանոյի դաշնագիրը կը ճշդէ թէ ռուսական զօրքերը որոնք հասած են Պուլկարներուն օգնելու համար, պէտք է պարպեն Էրզրումի նահանգը միայն այն ատեն երբ Բարձրագոյն Դուռը իրագործած ըլլայ բարեփոխումները «զորս կը պահանջէ Հայերէ բնակուած նահանգներու տեղական կարիքները » եւ «երաշխորած ըլլայ անոնց ապահովութիւնը »: Թէ քիչ է թէ չատ է, նոյն ատեն, կրնայ նոյնիսկ այլեւս բան մըն ալ չըլլալ երբ Տիզրայէլի, մտահոգ Հնդկաստանի իր ճամբան ապահովելու, զրաւականներ կուտայ Սուլթանին, եւ 1878 Յուլիս 13ի, Պերլինի դաշնագրով, կը յաջողի ընդունել տալ որ ռուս զօրքերու պարպումը , այլեւս ենթակայ չըլլայ վերոյիշեալ բարեփոխումներու աւարտումին, այլ Պետութիւններու հակակշռին: Այդ ձեւով , Ասպեալ Համիտ, «Կարմիր Սուլթանը » ինքզինքը ազատ կը զգայ , իր հասկցած ձեւով լուծելու «Հայկ· Հարցը », պարզապէս Հայերը չարդելով : Մինչ այդ կլէտսթընը , Տիզրայէլիի տեղը զբաւած է եւ լրջօրէն մտահոգուած է Հայերով , բայց հիմա Պիսմարքի Գերմանիան է որ պաշտպան կը հանդիսանայ Թուրքիոյ : Այս վերջինը կ'աճապարէ աւելի քան հարիւր հազար Քիւրտեր տեղաւորելով Մուշի, Վանի եւ Էրզրումի չրջանները , իւիլսոնեան վերջին կէտերուն մէջ Հայոց պատրիարքը կը բազմապատկէ իր կոչերը Մեծ Պետութեանց , զոնէ մինչեւ այն օրը երբ Սան–Սթեֆանոյի դաշնագիրը կը ճշդէ թէ ռուսական զօրքերը որոնք հասած են Պուլկարներուն օգնելու համար, պէտք է պարպեն Էրզրումի նահանգը միայն այն ատեն երբ Բարձրագոյն Դուռը իրագործած ըլլայ բարեփոխումները «զորս կը պահանջէ Հայերէ բնակուած նահանգներու տեղական կարիքները » եւ «երաշխորած ըլլայ անոնց ապահովութիւնը »: Թէ քիչ է թէ չատ է, նոյն ատեն, կրնայ նոյնիսկ այլեւս բան մըն ալ չըլլալ երբ Տիզրայէլի, մտահոգ Հնդկաստանի իր ճամբան ապահովելու, զրաւականներ կուտայ Սուլթանին, եւ 1878 Յուլիս 13ի, Պերլինի դաշնագրով, կը յաջողի ընդունել տալ որ ռուս զօրքերու պարպումը , այլեւս ենթակայ չըլլայ վերոյիշեալ բարեփոխումներու աւարտումին, այլ Պետութիւններու հակակշռին: Այդ ձեւով , Ասպեալ Համիտ, «Կարմիր Սուլթանը » ինքզինքը ազատ կը զգայ , իր հասկցած ձեւով լուծելու «Հայկ· Հարցը », պարզապէս Հայերը չարդելով : Մինչ այդ կլէտսթընը , Տիզրայէլիի տեղը զբաւած է եւ լրջօրէն մտահոգուած է Հայերով , բայց հիմա Պիսմարքի Գերմանիան է որ պաշտպան կը հանդիսանայ Թուրքիոյ : Այս վերջինը կ'աճապարէ աւելի քան հարիւր հազար Քիւրտեր տեղաւորելով Մուշի, Վանի եւ Էրզրումի չրջանները , իւիլսոնեան վերջին կէտերուն մէջ Հայոց պատրիարքը կը բազմապատկէ իր կոչերը Մեծ Պետութեանց , զոնէ մինչեւ այն օրը երբ Սան–Սթեֆանոյի դաշնագիրը կը ճշդէ թէ ռուսական զօրքերը որոնք հասած են Պուլկարներուն օգնելու համար, պէտք է պարպեն Էրզրումի նահանգը միայն այն ատեն երբ Բարձրագոյն Դուռը իրագործած ըլլայ բարեփոխումները «զորս կը պահանջէ Հայերէ բնակուած նահանգներու տեղական կարիքները » եւ «երաշխորած ըլլայ անոնց ապահովութիւնը »: Թէ քիչ է թէ չատ է, նոյն ատեն, կրնայ նոյնիսկ այլեւս բան մըն ալ չըլլալ երբ Տիզրայէլի, մտահոգ Հնդկաստանի իր ճամբան ապահովելու, զրաւականներ կուտայ Սուլթանին, եւ 1878 Յուլիս 13ի,

(1 Շար·)

ԿԸ ԽՕՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

Ա.

Էրզրումի նահանգը (Կարին) ըլլալով Արեւմտեան Հայաստանի սիրտը, կը բովանդակէ Ուիլսընեան Հայաստանի հիւսիսային մասը (բացի Քէմախ եւ Քղի քաղաքներէն) ոչ շատ հեռու Արարատէն (Արարատը Էրզրումէն հեռու է 177 մղոն) շատ կարեւոր է իր ռազմական եւ աշխարհագրական դիրքին եւ մանաւանդ տնտեսական տեսակէտով: Օտար յայտնի ճանապարհորդներ հետաքրքրուած են Կարինով, Սէն Մարթէնի «Ցուշերը Հայաստանի մասին»՝ (էջ 66 – 69), Եագութ (հատոր մէկ, էջ 206), Էպիւլֆիտա՝ (էջ 384), Իպնը Պաթութա (հատոր Բ., էջ 294), Տէմասքի՝ (էջ 189), Հաճի Խալիֆա (Ճիհաննամէ) (էջ 422), Լ. Սթրանճ «Արեւելեան Խալիֆայութիւնը» (էջ177), Քարլ Ռիթթէր (գերմ.) «Աշխարհագրութիւն» (10րդ հատոր, էջ 757, 768): (Քարլ Ռիթթէրի այդ հատորը գլխաւոր աղբիւրներէն մին է նաեւ Լինչի «Արմենիա»ին), Նոլտէ՝ «Ճամբորդութիւն» (էջ 258), Վիթալ Քինէ՝ «Ասիական Թուրքիա», (հատ. Ա., էջ 183), Միլինճէն՝ «Թուրքիա՝ Սուլթան Ազիզի օրով» (1868), Լորտ Քըրզըն՝ «Տարի մը Էրզրումի մէջ» (1854), Թէքսիէ՝ «Նկարագրութիւն Հայաստանի» (1863), Լինչ՝ «Հայաստան» (հատոր Բ., էջ 190 – 210), Թրքական «Սալնամէ» (տարեգիրք), Զօր. Զարլս Ուիլսըն՝ 1900 («Թուրքիա»), Հաշէթ (Փարիզ) «Թուրքիա» (1960), Շթռէքր (1869), Հայր Քօսեան «Բարձր Հայք» (Հօհէ Արմէնին) գերմաներէնով, եւ դիւանագիտական եւ հիւպատոսական տեղեկագիրներ 1911, (թիւ 4734), եւն., եւայլն:

Հայրենակցական հրատարակութիւններ՝ «Կարինապատում»՝ 1957, «Երզընկա», Գ. Սիւրմէնեան, «Բաբերդ» (Մաղաքիա Ասլանեան), «Խոտոր Ջուր» Վիէննայի Մխիթարեան հայրերէն, «Հարք» Ե. Յ. Մելիքեան եւ այլ երկեր:

Պատմականօրէն, 1865 – 1876՝ Էրզրումը կը կոչուէր «Էրմէնիստան Էյալէթի» կամ Էրզրում Էյալէթի (մեծ նահանգ) որ իր մէջ կը բովանդակէր հետեւեալ մասերը.—

1914ի Էրզրումի ամբողջ նահանգը ՎԱՆ, ՀԷՔՔԵԱՐԻ, ՊԻԹԼԻՍ, ՏԷՐՍԻՄ եւ ԿԱՐՍ նահանգները: 1877ին, Կարսը կցուեցաւ Ռուսիոյ եւ Վանի եւ Հէքքեարիի նահանգները միացուեցան իբր սանճագներ, Տէրսիմը կցուեցաւ Մամուրէթիւլ – Ազիզի, իսկ Պիթլիսը՝ Մուշի հետ, դարձաւ առանձին նահանգ: (Տես Ճ. Պարթօլէմիու, անգլիական քարտէսը, 1871 եւ Ֆրանսական «Լա Կռանտ Անսիքլօփէտի» (Փարիզ, 1893, հատոր 16, էջ 299):

1877ին Էրզրումի մեծ նահանգէն (Էրմէնիսթան Էյալիթի)էն՝ բաժնելով հարաւային մասերը՝ Վանը Պիթլիսը եւ Հէքքեարին եւ Արեւմտեան մասէն՝ Տէրսիմը, Էրզրումի մնացած մասերը կազմեցին Էրզրումի նահանգը (Վիլայէթ) եւ իր այդ տարածութիւնը գրեթէ նոյնութեամբ, պահեց մինչեւ 1914 թուականը՝ Հայերու տարագրութենէն առաջ:

×

Էրզրումի տարածութիւնը եւ վարչական կազմը.— 1914ին՝ Էրզրումի վիլայէթին տարածութիւնն էր՝ 76·720քռ. քլմ., որ հաւասար է 29·716 քռ. մղոնի: Նահանգը բաժնուած է երեք սանճագներու (Միւթէսարբֆլըգ): Երեք սանճագները ունէին՝ 19 գազաներ (գայմագամլըգ):

ԿԱՐՆՈՅ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Հայոց Պատրիարքարանը, 1878ին, Կարնոյ Հայութեան թիւը տուած էր 280 հազար, 1882ին՝ 330·000, 1913ին՝ 215 հազար (տես Մարսէլ Լէառ, էջ 59):

Ուրիշ թերի վիճակագրութեանց համաձայն, օրինակ՝ Վիթալ Քինէ 1891ին, հիմնուելով թրքական կեղծ վիճակագրութեան վրայ՝ 120·466, Ֆրանսական Դեղին Գիրքը՝ 1897ին՝ 1895ի ջարդէն վերջ՝ 134·967 եւ 1014ին՝ (1330) 136·618: (Ասատ Ուրաս՝ էջ 143):

Ըստ Օրմանեան Սրբազանի՝ Կարնոյ նահանգին Հայութիւնը 208·400 էր 1911ին, մինչեւ 1915 (4 տարուան) աճը հաշ ւրուած չէ:

Օրմանեան Սրբազանի տուած թիւերուն մանրամասնութիւնը.

Կարնոյ Սանճագը՝ (միասնաբար առնելով Խնուսի Թորթումի, Սպերի եւ Կիսկիմի(*) գազաները)	85,000
Դերջանի գազա	15·000
Բասէն (Հասանքալէ, գազա)	10,500
Քղի գազա	25,000
Երզնկայի Սանճագի մէջ՝ Բէֆայիէ եւ Գուզիլճան	25,500
Երզնկայի Սանճագին մէջ՝ Բաբերդ գազա	17,000
Երզնկայի Սանճագին մէջ՝ Քէմախ եւ Գուրուչայ գազաներ միասին	10,200
Պայազիտի Սանճագ	15,200
Ընդամէնը՝	208,000

Թիւ մը, որ Մարսէլ Լէառի «Գրիդոր Զօհրապի) տուած թիւերուն 215,000ին շատ մօտ է:

ԹՈՒՐՔ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԹԻՒԵՐԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԷՆ ՀԱՅ ՏԱՐԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

1915 Հայերու Տարագրութենէն ետք, Էրզրումի նահանգի թրքական իշխանութիւնը ներքին գործերու նախարարութեան հաղորդած է հետեւեալ թիւերը, կցելով նաեւ ծանօթութիւն մը (միւլահազաթ).—

Էրզրում Սանճագէն՝ տարագրուած Հայեր.

Էրզրում՝ Մէրքէզ Գազա՝	32,751
Պայպութ Գազա	12,025
Բասէնլէր (Հասան Քալէ)	10,546
Քղի Գազա	13,631
Դերջան (Մամախաթուն)	10,401
Թորթում	507
Կիսկիմ Գազա	918
Սպեր Գազա	2,920
Մամըրտան (*)	559
Խնուս Գազա	7,771

Գումար՝ Էրզրումի Սանճագի հայ տարագրեալներու՝ 91,514:

Էրզինճան Սանճագ՝ (Երզնկա) տարագրուած Հայեր.—

Էրզինճան՝ Մէրքէզ Գազա	1,142
Քէմախ Գազա	4,597
Բէֆայիէ Գազա	1,270
Գուրու Զայ Գազա	2,649
Փալումոր	511
Գումար Երզնկայի Սանճագի՝	25,171

Պայազիտի Սանճագ՝ տարագրուած Հայեր.—

Պայազիտ Գազա	2,619
Տիատին	904
Գարաքիլիսէ	3,177
Ալաշկերտ (Թօփրագ Գալէ)	4,202
Թութաք	1,170
Գումար Պայազիտի Սանճագի՝	11,972

Էրզրում նահանգէն ընդհ. գումար՝ հայ տարագրուածներու, ըստ թուրք ներքին նախարարութեան՝ 128,657:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

(*) Օրմանեան գազաները խառնած է, պէտք էր զատած ըլլար, թիւերը առանձին ճշդելու համար:

ԹՈՐՈՍ ՌՈՍԼԻՆ

Բ.

Թորոս Ռոսլինի զարդաձեւերը, որ հիմնականում ժողովրդական հին խորհրդանշաններ են, նրա կենդանատեսք ու թռչնատեսք զարդատառերը, գազանամարտերը, թատերագուսանների, կրկեսախաղացների պատկերները, աւետարաններում նրա նկարած կոմպոզիցիոն խոշոր նկարները եւ շան բան, կրեցին ժողովրդական հին ու նորոգ վիպասանութեան, զրոցների եւ կենդանական էպոսի, Վարդան Այդեկցու, Մխիթար Գօշի եւ այլոց առակաւոր խօսքի, նոմինալիստ փիլիսոփաների եւ իմացաբանների անջընջելի կնիքը:

Մարդն էր Թորոս Ռոսլինի նկարչութեան հիմնական կերպարը: Իր նկարները՝ Աւետարանի տէրունական պատկերները, նա ընդունում էր իբրեւ հողի վրայ, իր շրջապատի հողեղէն մարդկանց հետ հանդիպող դէպքերի ու դիպուածների իրական պատմութիւն, մի հայեացք արուեստի նիւթի վրայ, որ գալիս էր բուն Հայաստանից: Այդ հայեացքով, եւ Անիական Հայաստանի մտքի թելադրանքով, նրա պատկերներում մարդացան Աստուածն ու Քրիստոսը, Մարիամը, որի կուսամնայ յղիութեանը կասկածելով, նա նկարեց աւետման տեսարաններ այն վիպանքի՝ նկարագրելով, որ մերժել էր եկեղեցին եւ համարում էր «ստայօդ ու առասպելական», Մանիքեցի եւ Պաւղիկեան (յետոյ եւ Թոնդրակեան) աղանդաւորների յօրինուածք: Այդպէս էլ, Անիական Հայաստանի ազդեցութեամբ, կասկածելով հանդերձեալ կեանքի գոյութեանը, պատկերեց արդէն աւերուած դժոխքի փառայեղ տեսարանը, առաջինը եղաւ, որ Աստուածամօր պատկերի համար բնորդ որոնեց իրական կեանքում եւ ... Աստուածամօր փոխարէն նկարեց Կեռանէ թագուհուն ...

Նա ամենուրեք իրական կեանք էր որոնում: Նրա խորանների զարդերի մէջ, վերն ու եզրերին, եկան տեղ բռնեցին միջնադարեան հայ թատրոնի դիմակաւոր, ողբերգակ գուսաններ, կատակագուսաններ, կաքաւիչներ, միաժամանակ մարդկանց գլուխներ, որ մէկ՝ դիմապատկերներ են, մէկ՝ նորից դիմակաւորների ինչ որ խաղ, ինչ որ կորած, մեղ անյայտ, իր ժամանակ յաճախ հրապարակներում եւ շուկաներում ներկայացուած թատերախաղերի իսկապէս միակ վկաները:

Նրա խորաններում առատօրէն տեղ գրաւեցին բազմատեսակ ու պէս պէս բազմափետուր աքաղաղներ, կաքաւներ, արծիւներ, բազէներ, ամէն մէկն իր բանին, կամ խելակորոյս շարժման մէջ՝ թեւատարած թռիչքով չափելով երկրի անվերջն ու երկնքի լաղուարդ խորութիւնը:

Նոյնիսկ զարդաբանելիս (խորաններում և գլխազարդերի հիւսուածքներում), տարբեր էջերում թռչնակերպ, գազանատեսք ու կենդանակերպ գլխատառեր եւ լուսանցազարդեր նկարելիս, Թորոս Ռոսլինը պատկերեց իր շուրջը փռուած հայրենի բնաշխարհը: Եթէ Հեթում Բ.ի համար 1288ին նկարազարդած ճաշոցում,

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Օ՛ն, ճամբայ ելլենք գոչեց երիտասարդին քովը նստողներէն մին:

Այդ բառերը յանկարծ Ալի Օսմանի յիշեցուցին իր բարեկամը որ դուրսը մնացած էր:

— Բայց, ըսաւ, ընկեր մը ունիմ հոս որուն կը սպասէի:

— Մենք ժամանակ չունինք սպասելու, պատասխանեց մարդը:

— Սակայն այս ժամուս զինքը չեմ կըրնար այս ամայի տեղը առանձին թողուլ ... մանաւանդ որ ձեր ապահովութիւնն ալ կը պահանջէ որ զինքը միասին առնենք, որովհետեւ...:

Ալի Օսման իր պատճառաբանութիւնը պիտի շարունակէր, երբ տեսաւ որ ըստուեր մը կը մօտենար իրենց:

— Ահա՛, եկաւ արդէն, գոչեց:

Արդարեւ Սատըքն էր: Խմբագիրը նաւակին մէջի բազմութիւնը տեսնելով ափ ի բերան մնաց, սակայն երբ նշմարեց իր բարեկամը որ այդ անծանօթներուն մէջտեղ նստած էր, սիրտ առաւ ու ոստոմով մը նետուեցաւ նաւակ: Տակաւին նստելիք տեղը չէր որոշած երբ արդէն նաւակը սկսաւ հեռանալ ծովեզրէն:

Ան որ թիերը ձեռք առած էր, կատարեալ վարժութեամբ մը կը թիավարէր եւ յայտնի կը տեսնուէր որ վարպետ մըն էր...:

Ալի Օսման որ կրկին զեկի չուանները ձեռք առած էր, ըսաւ քովիններուն.

— Ո՞ւր պիտի երթանք:

— Ուղղակի դիմաց, պատասխանեց մին:

Սատըք եւս, իր ընկերոջ պէս, հասկըցած էր այդ անծանօթներուն ո՛վ ըլլալը, եւ սրտովը կը հրճուէր այս տարօրինակ դիպուածին վրայ: Անհուն փափաք մը կը զգար խօսքի բռնուելու այդ մարդոց հետ, իր զգացած թաքուն համակրութիւնը յայտնելու, իրենց ձերբակալման մասին ունեցած երկիւղը պատմելու, բայց անծանօթները այնպիսի խորին լռութիւն կը պահէին, իրենց դէմքերուն վրայ այնպիսի մռայլ լրջութիւն մը նկարուած էր որ խմբագիրը, հակառակ իր փափաքին, չէր համարձակեր բերանը բանալ:

— Քանի որ հետերնին խօսելու միջոց չկայ, գոնէ դէմքերնին նկատեմ, ըսաւ ինքնիրեն: Իր աչքերը նախ եւ առաջ ուղղուեցան նաւակին ցռուկը նստող կնոջ, որուն դէմքը կը լուսաւորուէր հորիզոնին մօտեցող լուսնին տժգոյն շողերովը:

Քառասունեւհինգ տարեկան, նիհար, գալկահար ու երկայնահասակ կին մըն էր, գլուխը բարակ շղարշ մը ձգած, սակայն առանց երեսը գոցելու:

Գեղեցիկ չէր, այսուհանդերձ տարօրինակ հրապոյր մը կար դէմքին վրայ: Իր խոշոր սեւ աչքերը որոնք անսովոր փայլով մը կը շողային, ուշիմութիւն ու կորով կ՚արտայայտէին միանգամայն: Գուցէ իր թարմ հասակին մէջ շատ գեղեցիկ եղած էր այս կինը, սակայն յայտնի կը տեսնուէր որ հոգեկան տառապանքներ ժամանակէն առաջ եղծանած էին բնութեան շնորհները ու չարչարանքի դրոշմով խարանած էին անոր բովանդակ էութիւնը: Սակայն այդ տառապանքը եթէ Ֆիզիքապէս քայքայած էր իր մարմինը, չէր կրցած ընկճել անոր հոգին, այլ ընդհակառակն, զայն աւելի առոյգ ու կայտառ դարձուցած էր, ինչպէս կը պատահի մեծ եւ հզօր նկարագիր ունեցող անհատներու:

Սատըք հմայուած ու մագնիսացած ակնարկով մը իր աչքերը բաւական ատեն սեւեռած պահեց այդ կնոջ դէմքին վրայ, որ երիտասարդին այդ հետապնդիչ նայուածքին անուշադիր ծանր մտածումներու մէջ խորասուզուած կը թուէր ու անթարթ աչքերով կը նայէր դէպի այն ծովեզրը ուրկէ արագ կերպով կը հեռանային:

Խմբագիրը, յետոյ իր ակնարկը կեցուց թիավարող անձին վրայ: Երեսուն տարեկանի մօտ, հուժկու, գիրուկ, կարմրերես ու զուարթ դէմքով երիտասարդ մըն էր սեւ ու թաւ յօնքերով, խոշոր քիթով ու լայն հեշտասէր շրթունքներով:

— Այս մարդը Թուրքի չի նմանիր, արդեօք ուրի՞շ ազգէ է, մտածեց Սատըք:

Եւ գլուխը քիչ մը դէպի աջ դարձնելով, սկսաւ դիտել միւս երկու անձերը որոնք Ալի Օսմանի աջ ու ձախ կողմերը նստած էին: Երկուքն ալ դեղին պեխերով ու կապոյտ աչքերով երիտասարդներ էին, իրարու տարեկից եւ թիավարին պէս հազիւ երեսուն տարեկան: Մանաւանդ մին, այն որ փոքրիկ խումբին գլխաւորը ըլլալ կը թուէր ու ռեվոլվէրովը սպառնացած էր Ալի Օսմանի, հրապուրիչ երիտասարդ մըն էր այնպիսի քաղցր ու բարի դէմքով մը, որ երբեք կարելի չէր երեւակայել թէ այդ կերպարանքին տակ անյողդողդ կամք եւ ամէն բանի պատրաստ պողպատէ սիրտ մը կար:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(21 – Շար.)

«չորս հարիւր հինգ վրայ նա ստեղծել է եօթը հարիւր թռչնատեսք ու կենդանա – կերպ գլխատաւոր », պէտք է միայն զարմանալ, թէ այս մանրուք թուացող ահաղինն ու անկրկնելին խմբելու համար ինչքան տաղանդաւոր էր աշխարհի վրայ լայնօրէն բացուած, աշխարհի ամէն ին – չին հետաքրքիր նրա աչքը :

Ռոսլինի ամէն մի նկարը մասն է այն չողչողուն չարոցի, որտեղ բնակւում են միս ու արիւնով կենդանի, չօշափելիու – թեան աստիճան, ծաւալային, տարածու – թեան մէջ ազատ շնչող ու տարածութեան տէր, զարի անհանգիստ չարժմունքով տարուած մարդիկ : Նրանց դիմագծային եւ բնաւորութեան առանձնայատկու – թիւնների, դժուարին իրադարձութիւննե – րի պատճառով դրամատիկ ապրումների բնական ընդգծումները, նոյնիսկ հազուա – ւէ ոչ աչք ծակող դեկորատիւ պայմանա – կան , այլ միայն իրական պատկերումը, արդէն անխօս ներկայացնում են ռոսլին – եան ազգային – ռեալիստական մարդա – նկարչութիւնն իր ամբողջ ահաղնու – թեամբ :

Ես այստեղ վկայակոչում եմ նրա նկա – րած բոլոր դիմապատկերները, Լեւոն արքային, Կեռան թագուհուն եւ սրանց զարմը, Վասակ իշխանին՝ իր որդիների հետ, պալատական իշխանաւորներին եւ ժողովրդի մարդկանց , Լեւոն զահաժա – ռանդին կրկնող ազամանուկ քրիստոսնե – րին եւ Կեռանէ թագուհու դիմապատկե – րով աստուածամայրերին .. Ռոսլինը , իւրաքանչիւր անգամ, դոնէ իր դիմաւոր կերպարներին , նկարել է բնորդներից :

Բայց ասելիքս այս չէր միայն, եւ ես պիտի յիշեմ նաեւ նրանց, ամէնից զայ – թակղիչ կերպարներին, որ ներկայացնում են նրա «Մուտք երուսաղէմ» տեսարան – ները: Իսկ այստեղ՝ Փարիսեցիները կի – լիկեան այն կռուարար ու զոռոզամիտ – զոռոզատեսք իշխանների հագուստ – կա – պուստով եւ դիմագծերով, ովքեր ան – վերջ վէճի ու կռիւների մէջ էին՝ զժուա – րին մի զարում երկիրը զոնէ ներքին կը – ռիւներից զերծ պահել կամեցող արքանե – րի հետ : Եւ ժողովուրդ՝ ամենատարբեր ու միամիտ դիմագծերով, ինչ որ լաւ բանի ապասելու յոյսով լուսաւորուած ու այնպիսիները, որ հրապարակում կամ չուկայում ծագած խլրտումն են զալիս բերանաբաց դիտելու ... Նաեւ պառաւ կանայք՝ եկեղեցու ճամբան մոռացած , եւ ծանրաքայլ ծեր տղամարդիկ՝ լման – անցած կեանքի փորձով, եւ ջահել ար – ջիկներ ու տղաներ, որ կողք – կողքի՝ զղում են միմիանց մաչկի սարսուռը ... Ու յետոյ ոտքի տակ ընկնող մանուկներ ու շներ, եւ Կիլիկիայի այն զիմացկուն լեռնային աւանակը, որի համար, ըստ ճենովայի հետ կնքած եւ Թագաւորական « բարձր ճեռնադրով» հաստատուած ա – ռեւտրական պայմանագրի , երկրից դուրս տարուելու դէպքում աւելի մեծ դումար մաքս էին վճարում , քան ճիու կամ ջորու զիմաց :

Թորոս Ռոսլինը միջնադարում առաջի – նն էր , որ թէեւ իւրովի, նորից զտաւ մոռացութեան տրուած հեռանկարչու – թեան զաղտնիքը : Նա իրերն ու մարդ – կանց զիտում էր միաժամանակ եւ դէ – մից, վերեւից ու ներքեւից, նաեւ աջ ու ձախ կողքից, իրարատեղի այդ զիտ – ուածքները մեծ վարպետութեամբ խմբե – լով ի միմիանս. հետու եւ մօտիկ զոնը – ւողներին ցոյց էր տալիս նրանց չափերի համեմատական տարբերութիւնների մի – ջոցով: Նա առաջինը ցոյց տուեց տարի – քով եւ բնաւորութիւններով ամենատար – բեր, միմիանց հակադիր մեծ խումբ մարդկանց մի պատկերում խմբելու այն կերպը, երբ թուում է, թէ զործողութեան դրամատիզմը հասել է չիկացած լարուա – ծութեան եւ պատրաստ է պայթելու :

Լարուած դրամատիկական զործողու – թիւնների հաղուագիւտ օրինակներ են նը – րա Ղազարոսի յարութիւնը, Քրիստոսի խաչելութիւնն ու յարութիւնը, առանձ – նապէս Պիղատոսի մօտ եւ մատնութեան նկարները: Եւ այսպէս համարեա բոլոր իր մատեաններում :

Կարելի է միայն զարմանալ, թէ Ռոս – լինն ինչպիսի տենդով է որոնել նկարչա – կան արտայայտչականութեան նորանոր ձեւեր, ոճեր, նոր կատարելիութիւններ՝ ոչ մի մատեանում նոյնութեամբ չկրկնե – լով նախորդը :

Օրինակներ չեմ բերում. պէտք է տես – նել մատեանները կողք – կողքի՝ ըստ ժա – մանակի հերթականութեան դնելով: Բայց բան կը պակասի, եթէ չյիշեմ ասածս «ուշադրութիւնը բեւեռելու » Ռոսլինի միջոցներից զոնէ մէկը : Վերցնենք 1288 թուականի ճաշոց մատեանից «երեք մանկունք վառարանում » տեսարանը , երբ նկարիչը համարձակօրէն դուրս նե – տելով պատմութեան բոլոր մանրամասնե – րը , երկրորդական մասունքները, այ – նուամենայնիւ պատմում է ամբողջ կա – նանը՝ ուժի կերպարների տարբեր բնաւո – րութիւնների, նրանց ապրումի ու տրա – մադրութեան արտայայտչականութիւնը մինչեւ վերջ խորացնելով : Այստեղ նաեւ Ռոսլինի խմբասուն լակոնիզմն է ներ – կայ , չատ չինող քիչը, որ խօսքի համար այնքան սիրում էր ասել Գրիգոր Մա – դիսարոս Պահլաւունի, իմացաբանը . « վանդի , ինչպէս մէկ ուղիղ գիծը ցոյց է տալիս ուղանկեան (քառակուսու) բո – լոր ամբողջութիւնը, նոյնպէս եւ հասկա – ցողի համար մի խօսքը կարող է իր եռե – ւից իրրեւ հեռեւութիւն չատ խօսքեր բե – րել» :

Թորոս Ռոսլինը ուսուցիչ եղաւ Հոմկ – լայի մի նոր ու խոշոր արուեստանոցի, տասնեակ աշակերտ – նկարիչների : Եւ այդ զպրոցն իր ազդեցութեան տիրոյթը տարածեց ոչ միայն Կիլիկիայի, բուն Հա – յաստանի որոշ նկարիչների , այլեւ հա – րեւան ու հեռու երկրների բաւականին վաստակաւոր համարուած օտարազգի զպրոցների վրայ :

Ռոսլինի նկարազարդած եւ մեզ հասած մատեաններից առաջինը աշխարհն է եկել 1250, վերջինը՝ 1290 թուականին. մինչեւ հիմա յայտնի են ստորագրուած եւ ան – ստորագիր 16ը: Այս հաշուով՝ նա ստեղ – ծագործել է քառասուն տարի : Ու եթէ ընդունենք , որ միաժամանակ որմնանը – կարել է տաճարներ եւ զղեակներ , զի – մանկարել է յատակ (եւ ոչ միայն մատ – եաններում) , որ նրա մատեաններից կա – րող էին կորստեան մատնուել, ասենք , մի հինգը , այդ նշանակում է՝ նա մի ամբողջ նախանձելի կեանք ստեղծել տա – ռապել է առանց որեւէ զաղարի :

Անընդմիջում ստեղծագործ աշխատան – քով, իր չողչողուն տաղանդով Ռոսլինն ստեղծեց համամարդկային արժէքներ : Նա առեց իր ժամանակի մեծագոյնը... մէջնադարեան խառնակութեան մէջ ան – հրաժեշտ էր ճանաչել աշխարհը եւ ճա – նաչել տալ արուեստով : Ու այնպէս , որպէսզի մարդիկ «երկրաւոր նիւթը զե – զեցկացնեն նկարով եւ ճարտարութեամբ ... խոստութեամբ ընտրեն եւ զատեն ճշմարիտը ստից», ինչպիսի եղրայնդ – ման հասաւ Հայոց վերածնութեան վեր – ջին մոհիկան Գրիգոր Տաթեւացին :

ՎԻԳԷՆ ԽԵՉՈՒՄԵԱՆ

(Վերջ)

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Ճիշդ դրամին հակառակն է խելքը: Որ – քան քիչ ունենաս՝ այնքան աւելի զոհ կ'ըլլաս :

ՓՕԼ ՄԱՍՕՆ

×

Աւելի զժուար է ութ օր պատուաւոր մարդ ըլլալ՝ քան թէ քառորդ ժամ հերոս :

ԺԻՒԼ ՌԸՆԱՐ

×

Աղջիկները ամուսնէ զատ բան չեն ու – զեր, բայց երբ անոր տիրանան՝ ամէն ինչ կ'ուզեն :

ՇԷՅՔՍՓԻՐ

×

Կիները հրեշտակ են, բայց, ամուսնու – թիւնը զժոխք է :

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐՐՆ

×

Անիրաւ չեն երբ կ'ըսեն թէ կինը կէսն է այր մարդուն: Որովհետեւ, ամուսնա – ցած մարդ մը՝ կիսով միայն այր մարդ է :

ՌՈՄԷՆ ՌՈԼԼԱՆ

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Ֆրանսահայ Կ. Ֆաչէ Պօմոնի մասնաճիւղի վարչու – թեան Ամանորի զպրոցական հանդէսը տեղի ունեցաւ Ցունուար 7ի կիրակին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ : Շատ հաճելի էր դիտել երկսեռ մանուկներու ճըլվլոցն ու եռուզեռը , մանաւանդ լսել Ս. Մեսրոպեան ոսկեղնիկ լեզուն այդ ան – մեղ մանուկներու պըտըլիկ շրթներէն : Սրահը այդ պահուն փեթակի մըն էր վե – րածուած : Դպրոցի նոր շրջանի ուսուցիչ Գեղամ Աբեղ. Պաղտասարեան հանդէսը բացուած յայտարարեց չէշտը դնելով յատկապէս հայ զրին ու հայ լեզուին կա – րեւորութեան վրայ : Ապա զը յատկապէս ծնողքներուն ուղղելով թելադրեց անոնց իրենց զաւակները զրկել զպրոց . «Հայն ու Հայաստանը կանդուն ու չէն կը մնան միայն ու միայն հայ լեզուով. ով իր մայրենի լեզուն մոռնայ, կորսուած է թէ ազգին եւ թէ հայրենիքին համար» :

Բոլոր սեղանները ծանրաբեռնուած էին միրղով ու քաղցրեղէններով : Տեղի ու – նեցան խմբերդներ, արտասանութիւններ, զաւեշտ մը եւ հայկական պարեր Հայ Ա. – րեւունեներու եւ զպրոցի աշակերտութեան կողմէ : Հայ Կ. Ֆաչէ միակ կանոնի կազ – մակերպութիւնն է, որ ի պահանջել յար – կին կրնայ ինքզինքը արժեցնել ու նաեւ ճերմակերես դուրս գալ իր կողմէ կազ – մակերպուած ոեւէիցէ ձեռնարկի մէջէն , ապացոյց՝ որ արդէն զպրոցի աշակերտ – ներու թիւը զգալի չափերում ցոյց կու – տայ եւ կը կարծենք թէ չատ չկայ ին ալ աւելի պիտի ըլլայ անոնց թիւը : Հանդէ – սին ներկայ էր Հարաւ. Ֆրանսայի Թեմի Առաջնորդ Արտաւազդ եպս. Թրթռեան, որ գնահատելով Կալոյտ Ֆաչէ Պօմոնի մասնաճիւղին կատարած աշխատանքը՝ մաղթեց ժողովուրդին բարօր կեանք : Մանաւանդ սէր, միութիւն, որպէսզի օր մը հնարաւորութիւն ունենանք խմբովին վերադարձել մայր հայրենիք , վերապ – րելու պատմական Արարատի հովանիին ներքեւ :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՏԻՏԱՂ

Երկու բարեկամներ կը զրուցեն :

— Կը կարծե՞ս թէ ձայնասփիւռը օր մը պիտի կրնայ թերթերուն տեղը բռնել , կը հարցնէ առաջինը :

— Ոչ, կը պատասխանէ երկրորդը կա – րուկ կերպով : Որովհետեւ ձայնասփիւ – ռով կարելի չէ որեւէ բան վաճառել :

ԹԱՌՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

— Վարպե՛տ, աղէկ ձի մը ունի՞ս :

— Պ. քաղաքապետ, ըսաւ Հոլանտա – ցին, բոլոր ձիերս աղէկ են. ի՞նչ ըսել կ'ուզէք աղէկ ձի ըսելով :

— Կ'ուզեմ այնպիսի ձի մը որ օրուան մը մէջ քանի մղոն քալէ :

— Քա՞ն մղոն, կրկնեց վարպետը :

— Այո՛ :

— Կառքի՞ մը լծուելով :

— Այո՛ :

— Տեղը հասնելէն ետք ո՞րքան ժամա – նակ պիտի հանգչի :

— Պէտք է որ պահանջեալ հարկին, հեռուեալ օրը ճամբայ ելլէ նորէն :

— Միեւնոյն ճամբորդութի՞ւնը ընելու համար :

— Այո՛ :

— Ի՛նչ դիւրութեամբ կը խօսիք. քանի մղոն ըսիք, այնպէս չէ՞ :

Պ. Մաթըլէն դրպանէն հանեց այն թուղթը որու վրայ մատիտով թիւեր դը – րած էր: Այս թիւերն էին 5, 6, 8ուկէս, ղոր Հոլանտացիին ցուցուց :

— Ինչպէս կը տեսնես, ըսաւ Մաթըլէն, ամէնը մէկ տասնեւհինը կէս, ըսել է քանի կ'ընէ :

— Պ. քաղաքապետ, ըսաւ Հոլանտա – ցին, ձեր ուզած ձին ունիմ: Պտիկ եւ սպիտակ ձիս է. անշուշտ քանի անգամ տեսած էք ինչպէս քալելը, Պա Պուլոնեէզ եկած պտիկ կենդանի մըն է, խիստ կրա – կոտ բան մըն է: Առջի անգամ ուղեցին հեծնելու զործածել: Բայց ամէն հեծնող – ներն ալ վար կը նետէր, գետինը կը զըլ – տորէր ուժգնակի :

Կը կարծէին ախտաւոր է եւ չէին ուզեր զործածել: Ես ծախու առի, կառքի լծե – ցի: Ուզածը այս է եղեր, պարոն :

Աղջկայ մը պէս մեղմ է, եւ հովի պէս կը թռի: Բայց զգուշանալու է կռնակը հեծնելէ: Թամբուելու դիտաւորութիւն: Ամէն ոք մասնաւոր փառասիրութիւն մը ունի: Այս ձին ալ քաշել կ'ուզէ տանիլ չուզեր. պէտք է կարծել թէ այս որոշու – մը ըրած է ինքնին :

— Պիտի կրնա՞յ հասնիլ ուր որ պիտի երթայ :

— Այո՛, քանի մղոն արշաւելով պիտի քալէ, եւ ութ ժամ չանցած պիտի հաս – նի: Բայց ի՛նչ գաշինքով դիտէ՞ք :

— Լսէ, նայիմ :

— Նախ կէս ճամբան առնելէն ետք պէտք է որ մէկ ժամ հանգչի, նաեւ ու – տէ. ուտելու ժամանակ քովը մէկը ըլլա – լու է որպէսզի պանդոկի ծառան վարսա – կը չկարենայ գողնալ, վասնզի դիտեցի որ պանդոկներու մէջ չատ անգամ ախո – ռի ծառաները կը կլլեն վարսակը քան թէ ձիերը կ'ուտեն :

— Մէկը պիտի սպասէ քովը :

— Երկրորդ... կառքը ձեզի՞ համար է, պ. քաղաքապետ :

— Այո՛ :

— Կրնա՞ք կառավարել :

— Այո՛ :

— Լաւ, ուրեմն պէտք է մինակ եւ ա – ռանց սպասի ճամբորդէք, որպէսզի ձին չբեռնաւորուի :

— Կը հաւանիմ :

— Բայց պ. քաղաքապետը հեռը մարդ մը չունենալու համար պիտի ստիպուի ինք հակել որ վարսակը չգողցուի :

— Լաւ :

— Ամէն մէկ օրուան համար երեսուն ֆրանք կ'ուզեմ, անզործ մնալու օրերուն համար ալ միեւնոյն վարձքը կ'ուզեմ :

Մէկ սատակ վար չըլլար եւ երիվարին ու – տելիքին ծախքն ալ ձեր վրայ պիտի ըլ – լայ :

Պ. Մաթըլէն քսակէն երեք նափոլէօն հանեց եւ սեղանին վրայ դրաւ :

— Ահա երկու օրուանը կանխիկ կը վճարեմ :

— Զորրորդ. այսպիսի ճամբորդութեան մը համար երկանիւ կառք մը չատ ծանր կուգայ եւ ձին կը յոգնեցնէ: Պէտք է հա – ւանիք պզտիկ կառքով մը ճամբորդելու, ղոր ունիմ :

— Կը հաւանիմ :

— Թէեւ այդ է, բայց վրան բաց է :

— Հոգ չէ :

— Պ. քաղաքապետ դիտէ՞ք թէ ճմեռ – ուան մէջն ենք :

Պ. Մաթըլէն պատասխան չտուաւ. Հո – լանտացին կրկնեց.

— Թէ սատակ ցուրտ կայ :

Պ. Մաթըլէն լուռ կեցաւ:

Սքոֆիէր վարպետը չարունակելով ըսաւ.

— Թէ կրնայ անձրեւել :

Պ. Մաթըլէն գլուխը վեր ըրաւ եւ ը – սաւ.

— կառքը եւ ձին պէտք է որ վաղն առ – տու ժամը չորսուկէսին տունիս առջեւ գտնուին :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ստեփան Միսաքեան եւ զաւակները՝ Կարպիս եւ Ժանին Նիկողոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

Հոգեհանգիստէն ետք այց՝ գերեզմանին :

ՇՔԵՂ ԸՆԹՐԻՔ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Կազմակերպուած Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Շաբաթ 13 Յունուար ժամը 20ին, Շաթօ Տէ Ֆլէօրի մէջ: Ճաշագին՝ անձգլուխ միայն քսան Ֆրանք : Հանգանակութիւն չկայ : Փարքինկի շատ լայն հնարաւորութիւն :

Հայկ. կերակուրներ պատրաստուած Առաջնորդարանի Օժանդակ Տիկնանց կողմէ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Իյնէճեան եւ Գէորդեան ընտանիքները հարիւր Ֆրանք կը նուիրեն Հանգստեան Տան Աղաւնի Թիւթիւնեանի մահուան առթիւ (Մարսէյլ) : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Կոչեանէ քսան Ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Գրիգոր Քէպէլեանի մահուան առթիւ, յատկացուելու համար կարիքաւորներու :

×

Առնուվիլի – Սարսէլի Կապ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է երեսուն Ֆրանք Ոսկերիչեան եղբայրներէն Ծնունդի առիթով :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Լօրիս Բաբանեան երեսուն Ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարդաւաճան Երուանդ Յարութիւնեանի յիշատակին :

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ամենակարեւոր պակասը եղող ջերմութիւնը ապահովելու նպատակաւ, ձեռնարկած է կեդր. ջեռուցում հաստատելու գործողութեան : Վստահելով մեր ժողովուրդին անձնուէր եւ շինարար ոգիին արդէն սկսած ենք գործի, ապահով՝ որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ամէն Հայ սիրայօժար, իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար :

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին :

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ կեդր. ջեռուցման համար եղած նուիրատուութիւններ .

Ֆրանք

Պ. Աղեքսանդր Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Գէորդ Աւագեան, Ժան Հուպուեան, Գէորդ Արզումանեան, Տիկին Ճիհանեան (Սարսէլ), Տիկին Ինճէեան, Միսաք Երանեան եւ զաւակները իրենց ծնողաց յիշատակին 50ական Ֆրանք, Թադէոսեան Յակոբ, Ստեփան Պառաւեան, Տիկին Շաքէ Գործունեան, Տիկ. Ընծայում Նորիկեան, Գօչունեան 30ական Ֆրանք :

(Շար.)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ, Փարիզի ժամով 9էն 10: Կարճ ալիք՝ 25,37, 25,55, 31,05 եւ 41,29 :

Ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթիները իրիկունը ժամը 19·30էն 20 :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան Փարիզի եւ շրջանի իր մասնաճիւղերով, այս Կիրակի, քաղաքապետարանի սրահը : Փլաս Ֆերտինան Պրիւնօ, Մեթրօ Մութօն – Տիւվերնէ :

Երախաներու կողմէ պիտի կատարուի հայկական յայտագիր, երգ, պար, արտասանութիւն :

Ֆրանսացի ձեռնածու, Կաղանդ Պապան պիտի գայ նուէրներ բաժնելու երախաներուն :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի երախաները իրենց ծնողքներով :

Շաւիլէն օթօքառը կը մեկնի Փուէն տը Շաւիլ ժամը 13·15, կը հանդիպի հայկական դպրոցը եւ Շաւիլի բոլոր օթօպիւսի կայանները :

Ալֆորվիլէն օթոքառը կը մեկնի ժամը 13ին, Պուլվ. Քառնօ :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 3ին :

Փոքրերու կողմէ երգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ անակնկալներ : Գեղջկական պարեր : Հայկ. Կաղանդ Պապան նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր երախաներուն :

Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրը կը տօնուի այս Կիրակի օր ժամը 14·30ին (Բիւ Ժէի) սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Աւանդական Կաղանդ Պապան մրգեղէններ պիտի բաշխէ սրահի բոլոր մանուկներուն, կը խնդրուի մեր սիրելի հասարակութենէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել տղաքը :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապահովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր Մշակութային Միութեան սարքած աւանդական Տօնածառ ճաշապարին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին, Կիրակին, ժամը 16էն կէս գիշեր Օթէլ Ֆարօի շքեղ սրահներուն մէջ,

71, Bld. Charles-Livon

Կերուխում, խրախճանք եւ պար եւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեան, հեռ. 48–85–60, Պ. Արսլան հեռ. 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ. Եավէրին, հեռ. 20–26–74 :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Դարբինեանի, Տէր եւ Տիկին Փէհլիվանեանի եւ Տէր եւ Տիկին Կիւրինեանի իրենց քրոջ եւ մօր Մարիամ Գասպարեանի մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ Արմենուհի Բալուեանի եւ Բաբանեան ընտանիքի, Հրանդ Բալուեանի մահուան առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, Շաբաթ իրիկուն (13 Յունուար), ժամը 20·30ին Մշակոյթի Տան մէջ :

ԿԸ ԽՕՍԻ՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը : Ներկայ կ'ըլլայ Ընկեր Յովհ. Տէր – Յովհանէէսեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան
Վարչութիւն

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ նախաձեռնութեամբ տեղական մարմիններուն :

Չորեքշաբթի (Յունուար 17) Պուլ. Օտտօ
Հինգշաբթի (Յունվ. 18) Քաղաք :
Ուրբաթ (Յունվ. 19) Պօմոն, դպրոցի սրահը :
Շաբաթ, (20 Յունուար) Սէն Լու, դպրոցին սրահը :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան իրիկուան ժամը 9ին :

Կիրակի, 21 Յունուար, Նիս, ժամը 16ին, Օթէլ Սքրիպ, 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ :

Կը խօսի՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարենց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 փր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

Disques Vogue

"Folklore du Monde"

Երաժշտական միջազգային հաւաքածոյին մէջ լոյս տեսած են

L'ARMENIE թիւ CLVLX 199 (խմբերգ)
LE CAUCASE թիւ CLVLX 182 (պարերգ)

Սէնֆօնիք նուագախումբ, ղեկավարութեամբ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Ձեր ազատ ժամերը անցուցէք ուկնդրելով հայրենի գեղեցիկ երաժշտութիւնը, որ միջազգային շրջանակի մէջ մեծապէս գնահատուած է

Ցանկ նախապէս հրապարակուած երգապնակներու

Եկեղեցական

թիւ 20114 (Եկմալեան պատարագ) — 20150 (Կոմիտասեան պատարագ)
20169 եւ 20172 (զանազան տօներու երգեր)

Ժողովրդական

թիւ 20157 (Reflets d'Arménie) — 20167 (Promenade en Arménie)
թիւ 20172 (Soirée Arménienne) — 20182 (Arménie Légendaire)
20176 (սէնֆօնիք երաժշտութիւն) — 10016 (մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)
Երգապնակի տեւողութիւն 45 վայրկեան (10 – 15 կտորներով)

Ստանալու համար դիմել

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, Paris (19e) — BOT. 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e). Գին՝ 30 Ֆր.

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE 14 JANVIER 1968
LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11110 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.110

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԸՆԴՀԱՏ ԱՐԾԱՐԾԵԼ

Մեծ եղեռնի յիսնամեակին առթիւ մեր ժկկուկէս միլիոն նահատակներու անմո – ռանալի ու պաշտելի յիշատակը յաւերժա – ցընելու համար 1965ին սկսուած ձեռ – նարկները չարունակուեցան նաեւ վերջա – ցող տարուան ընթացքին հայրենիքի եւ Սփիւռքի մէջ :

Էջմիածնէն եւս Հայաստանի մայրա – քաղաքին մէջ եւս հանդիսաւորապէս բացուեցաւ հոյակապ յուշարձան մը պաշ – տօնական անձնաւորութեանց մասնակ – ցութեամբ , Մխիթեանակաբերդի բարձուն – քը :

Հայաստանի խորհրդայնացման տարե – դարձի օրը ընտրեր էին այս պատմական հանդիսաւորութեան համար : Կարծես կ'ուզէ – ին քաւել հին մեղքերը : «Անհատի պաշ – տամունք»ի օրերուն արդիլուած էր որեւէ ցոյց կատարել բոլշեւիկներու սիրակցորդ քարեկամ Թուրքին դէմ : Կարելի չէր ո – ղեկոչել Ապրիլեան մարտիրոսներու յի – շատակը :

Փոխուած են ժամանակները :

Մոսկուա – Անգարա սիրաբանութիւնը կը չարունակուի : Սակայն Հայաստանի կառավարութիւնը ինքզինք երաւասու կը զգայ այժմ յարդելու յիշատակը Թրքա – կան ցեղասպանութեան զոհ նահատակնե – րուն :

Ցուշադրանքի դէպի երկինք խոյացող քառասուն մեթր բարձրութեամբ կոթո – ղը կը խորհրդանշէր հայ ժողովուրդի կենսունակութիւնը, վերածնունդն ու յաղթանակը , ինչպէս կը չեշտէին օր – ուան պաշտօնական ճառախօսները :

Ցատկանշական ու քաջալերական երե – ւոյթ էր 1965 Ապրիլ 24ին հարիւր հազա – րաւոր երիտասարդներու ցոյցը Երեւանի փողոցներուն մէջ՝ պահանջելու համար «մեր հողերը» ... :

Նոյնքան յատկանշական էր կոչը , զոր լեռնային Ղարաբաղի մեր հայրենակիցնե – րը քանի մը ամիս առաջ կ'ուղղէին հա – մայն Հայութեան , ի սիրտս աշխարհի , օգնութիւն աղերսելով :

Այս բոլոր երեւոյթները դրական մըն են թէ գործօնքի , վերածնունդի , հայրե – նասիրական պոռթկումի նոր շրջան մը կ'ապրի Հայութիւնը հայրենիքի մէջ, ինչպէս նաեւ Հայ Դատի յանձնախումբե – րը ամէն առիթ օգտագործեցին 1967ին եւս արձագանգելու համար Հայկական Հար – ցը միջազգային խորհրդաժողովներու առջեւ :

Կատարուած ձեռնարկները դրական ո – րոշ արդիւնքներու յանգեցան :

Ցիսուն տարի եւք չատեր մոռցեր էին հայկական ողբերգութիւնը :

Հինները կը յիշէին դեռ : Սակայն նոր սերունդը տարտամ գաղափար մը միայն ունէր 1915ի ահաւոր Սպանդին մասին :

Ցուշագիրներն ու պետական պատաս – խանատու մարդոց հետ կատարուած տե – սակցութիւնները թարմացուցին յիշողու – թիւնները եւ համակրութիւն ստեղծեցին հայկական դատին մասին :

Քաջալերական խօսքեր լսեցինք մեծ կամ փոքր բոլոր պետութեանց ներկայա – ցուցիչներէն որոնց առիթ ունեցանք ներ – կայացնելու մեր գաղաք. պահանջները :

Պէտք է անընդհատ արծարծել մեր Դատը եւ անվհատ հետապնդել զայն : Գիտենք թէ ներկայ պայմանները թոյլա – տու չեն վերջնական եւ զոհացուցիչ լու – ծում տալու մեր հարցին : Սակայն պէտք չէ երբեք յուսահատիլ : Ո՛չ ոք կրնայ գուշակել թէ ի՛նչ կը պատահի վաղը : Համբերել ու տոկալ :

Վերջին քառորդ ժամուն դիմացողն է , որ կը շահի պատերազմը :

Նոր Տարուոյ սեմին զօտեպնդուինք նոր յոյսերով, այն անսասան հաւատքով թէ անպայման պիտի տանինք յաղթանակը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ

Զորս օր տեւող դատավարութենէ մը ետք, Մոսկուայի դատավճիռը պարզ վա – ւերացումն է ամբաստանող փաստաբանին պահանջած պատիժներուն : Այլ խօսքով՝ եօթը տարի արզելափակում, անոր որ խոստովանած է՝ կալանցկով : Հինգ տա – րի կէնսգուրի, որ կ'ընդունէր դէպքերը, բայց կ'ուրանար թէ անոնք ապօրինի ըլ – լան : Երկու տարի Տոպրովոլսկիի, որ իր խոստովանութիւններով մեծապէս օժան – դակած է ամբաստանութեան : Արդէն ա – նոնցմէ ալ՝ ոչխար զրուած է այլեւս : Եւ վերջապէս մէկ տարի Վերա Լաչքովայի, որ արդէն տարի մըն է բանտն է եւ ութ օրէն ազատ կ'արձակուի : Ահա դատա – վճիռները, դատավարութեան մը, զոր Մոսկուա հիմնեց քրէական յանցանքներու վրայ : Բայց ամբաստանեալներուն ըն – կերները եւ կարգ մը ըմբոստներ վրդովիչ եւ դայթակղելի կը նկատեն այս դատա – վարութիւնը : Արեւմտեան մամուլի թըղ – թակիցներուն յանձնուած է արդէն կոչ մը՝ համաչխարհային կարծիքին պա – հանջելով հրապարակային դատապար – տութիւնը «այս ամօթալի դատավարու – թեան» : Այս կոչը ստորագրողներուն մէջ են՝ Տանիէլի կինը, Լիթվինովի թոռը , եւն. եւն. :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԱՒԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ կրօնական պսակը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ իրիկուն Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին , ձեռամբ Գիւտ Ծ. Վ. Նազդաչեանի : Աղնաւուրի քաղաքային ամուսնութիւնը կատարուած էր ճիշդ տարի մը առաջ, Լաս Վեկաս, Ուլլայի հետ : Աղնաւուրի երրորդ ամու – նութիւնն է : Կնքահայրն էր՝ Տիրան Կաւուարեանց :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ նախագահական ընտրու – թիւններ տեղի պիտի ունենան Փետր.ի վերջ : Մակարիոս թեկնածու կը մնայ : Քուէարկողները կզզիին Յոյներն են մէ – այն, Թուրքերը միայն փոխ – նախագահը կրնայ ընտրել, համաձայն 1960ի Սահմա – նադրութեան :

ՅԵՂԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Բ.

Բ. Դուռը անմիջապէս պինուրները կը պրկէ , զանգուածային քանակով , որոնք իրենց դիրքերէն կը քչեն առաջամեայ յաղթականները եւ մինչեւ վերջինը , կը ջարդեն : Ցուզուած , Պետութիւնները կը բողոքեն , Ապտիւլ Համիտ այնպէս կը ձեւացնէ թէ ընդառաջ կ'երթայ անոնց դիմումներուն, եւ զաղտնի կը պատրաս – տէ Հայերու բնաջնջումը : Նախ կը կըզ – պահացնէ հայկական նահանգները, որպէս – զի արտաքին աշխարհի չհասնին հոն կա – տարուելիք կեղեքումները : Այդ նպատա – կով ճամբորդներու մուտքը կ'արգիլէ եւ թղթատարական դրաքննութիւն կը հաս – տատէ : Ապա , «մզկիթներու մէջ ճիհատի Կոչեր ընել կուտայ, մոլլաները կը յայտ – նեն թէ հայկական մեծ դաւադրութիւն մը կը պատրաստուի , ուղղուած Թուրքիոյ եւ իսլամի դէմ : Զէնքերը կը բաժնուին, քիւրտ ցեղախումբերը կը նետուին ինչ – պէս նաեւ մոլեռանդ Թուրքեր , ծարաւի Թալանի եւ բռնաբարումի՝ պաշիպո – զուխները » (Ժ. Փ. Ալէմ) :

Որոշուած ժամուն , 1895 Սեպտ. 2ին , սպանդը կը սկսի ամբողջ արեւելեան Ա – նատոլուի մէջ.— Տրապիզոն, Էրզրում , Երզնկա , Բիթլիս , Տիգրանակերտ, Մա – լաթիա , Սվազ , Մարաշ , Կեսարիա կը վառին արեան եւ սարսափի մէջ : Բայց յաճախ անսպասելին կը պատահի, վանի ժայռերուն վրայ , որոնք կը պաշտպանեն Շամիրամի կերտած քաղաքը , մարդիկ պատրաստուած՝ դիմադրական երեք հայ կուսակցութիւններէ — արմենական , հնչակ, դաշնակցական — քաջաբար դէմ կը դնեն ջարդողներուն : Լուռ, զոհին մահը չի մտներ ոճրագործը , բայց դի – մադրութեան արժանիքն այն է , որ բար – ձրը կ'աղաղակէ անարդարութեան դէմ : Կլէտսթըն , կրկին ինք է , ճնշում կը բա – նեցնէ , իր վարչապետին՝ Լորա Սալզպրիի վրայ , որ միջամտէ , հակառակ Պիսմար – քի եւ ռուս Լոպանովի մեղսակից կրաւո – րական դիրքին : Ոչ մէկ բան կը կատար – ուի սակայն եւ զանգուածային սպանու – թիւնները ալ աւելի կը սաստկանան , յա – ջորդ տարին՝ Մուշ, Վան եւ Բիթլիս :

*Հայ Դաշնակցական կուսակցութիւնը կ'որոշէ , այն առեն , համաչխարհային հանրային կարծիքը ցնցել .— 1896 Օ – գոստոս 26ին, 26 վճռական երիտասարդ – ներ , Բարգէն Սիւնիի եւ Արմէն Գարօ Փաստրմաճեանի գլխաւորութեամբ , դի – չերանց , կը սողոսկին մինչեւ Օսմանեան Դրամատան պատերուն տակ , լուտքեան կը դատապարտեն պահակները , կ'առնեն արկղներու մէջ եղածները, դէմ կը դնեն զօրքին յարձակման եւ կ'անհետանան մերձաւոր դիւղը(*) : Այն առեն, իրեն զո – րավիդ ունենալով պաշտօնական իշխա – նութիւնը, զրգռուած մոլլաներու յան – կերդներով, Թուրք խուժանը, կատղած կը խուժէ Հայերուն վրայ : Դիակներու սայ – լեր կ'երթան ու կուգան Գալաթիայէն ծով , Գարաքէօյի կամուրջը, կախաղան – ներէն կ'օրօրուին կախուածները, հագիւ պարան փոխելու ժամանակ կ'առնեն, Թուրք պինուրները կը ձգեն որ իրենց նկարներն առնուին, մզկիթներու վերեւը, ուրկէ կախուած են չարչարուած Հայերը : Այս անգամ, Պետութիւնները, լրջօրէն կը մտահոգուին, ոչ անոր համար որ եօթը հազար անմեղ Հայերու մահը դիրենք կը վրդովէ , այլ որովհետեւ, այս ձեւով , Օսմանեան կայսրութիւնը ճեղքեր ցոյց կուտայ եւ առենն է , լաւ դիրք ունենալ, դիակը բաժնուելու համար : Ցարական Ռուսիան, որ երկար առեն է, աչք ունի Նեղուցներուն վրայ, առաջինը կը սրէ իր ճանկերը եւ կը կանխամտածէ Պալքանեան պատերազմը : Արդիական խղճի այն ա – նոյշ սաստողները, որ են ցուցատախտակ պետացնողները, կը տողանցեն Փարիզի , Լոնտոնի, Պրիւսէլի , Հռոմի, Վիէննայի փողոցներուն մէջ «փորձելով պարտկել կառավարութեանց անտարբերութիւնը » : Պետական քանի մը դէմքերը, նոյները , որոնք ձայն բարձրացուցած են ամէն ան – դամ երբ մարդը կեր կը դառնայ մար – դուն .— Ժօրէս, Քլէմանսօ, Տընի Քոչէն (Ֆրանսա) , տը Պրուքէր (Պելժիա) , Ժորժ Պրանտէս եւ Նանսէն (Սքանտի – նաւիա) , Կլէտսթըն (Անգլիա)ուժ կը վատ – նեն , ցնցելու համար խիղճը , պաղջերուն , անոնց որոնք ուս կը թօթ – վեն եւ գործի կ'անցնին — եթէ անցնին— միայն այն առեն երբ իրենք ալ ազէտին մէջ պաշարուած են : Միայն Անգլիացիք , ի պատասխան Կլէտսթընի կոչին , կը հր – րահանգեն իրենց նաւատորմին , որ Պո – լիս է , որպէսզի միջամտէ Թուրք ոճրա – գործներուն եւ զոհերուն միջեւ : Իրենց միջոցով , կը լսուի ոճիրին ծաւալը . — Հարիւր հազար խողխողուած Հայեր , յի – սուն հազար ցուրտէ եւ անօթութենէ մե – ռած , 2500 թալանի տրուած դիւղերուն մէջ , հարիւր հազար փախստական ո – րոնցմէ քիչեր կը հասնին ապաստան մը , Անդրկովկաս կամ Պալքանները, քառա – սուն հազար բռնի մահմետականացած : Արդի ժամանակները հասած են, այսինքն կը վարժուինք այս արիւնահեղութեանց եւ տարօրինակ կերպով, որքան աւելնայ զոհերու թիւը, այնքան իրենց հանդէպ եղած հետաքրքրութիւնը , վիճակագրու – թեան, չափով մը ամոքիչ, հանդամանքը կը ստանայ :

ԼԻԼԻՆԱ ՏԸ ԼԱ ՍՈՒՇԷՌ

(2 Շար.)

(*) Ճշդումները՝ առանձին :

ՀՐԱՇՔ

Երազիս մէջ դուռը զարկին ,
— Ո՞վ է, ասի ներսից ես ,
Դրսից ինչ որ պառաւ մի կին
Ասաց՝ մատաղ լինեմ էեզ .

Մի կտոր հաց ողորմացիր՝
Անտէր կին եմ՝ որբ , անտէր ,
Ու ես իսկոյն դուռս բացի՝
Հրաշք... մեռած մայրիկս էր :

Սարսափեցի, բայց գիրկն ընկայ,
Մայրս ասաց՝ ե՛ս եմ, ես ,
Քեզ փորձելու համար եկայ՝
Հօ չի՞ փոխել կեանքը էեզ :

Մուրացկանի տեսքով եկայ ,
Որ Աստուած էլ իմանայ՝
Տե՞ղն է խիղճդ, խիղճդ, որդիս ,
Թէ՛ մեռել է ինձ հետ նա ...

×

Երազիս մէջ հօրս տեսայ՝
Մօրս նման յայտնուեց ,
Խիղճ ու վախով գիրկը հասայ ,
Շիրմից ելաւ ինձ գգուեց :

Հեկեկացինք դառն ու աւուշ ,
Հայրս ներեց իր չորս դին ,
Արագածին ժպտաց ճնճուղ ,
Ասաց՝ կ'ապրի իմ որդին :

Բայց երբ ներեց Արարատին ,
Ինձ խէթ ներեց հայրս ծեր ,
— Էլ ինչո՞վ ես դու իմ որդին ,
Երբ կիսատ է տունը մեր ...

Վշտից ճորից մեռաւ հայրս ,
Ասաց՝ որդիս, թէ կ'ուզես
Հողը թեթեւ լինի վրաս ,
Տունս կիսատ չթողես ... :

Ց. ՇԻՐԱԶ

ԳԵՂԱՄԱՅ ԱՇԽԱՐՀԻ ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻՆ

Ա.

Իրօք, որ գեղեցկուհի ... բարձր լեռների շուրջ պարի մէջ մեկնուած՝ Յունիսի պայծառ օրը այնպէս է խայտում, այնպէս է նազում, այնպէս է շորորում, որ նայում ես տարուած – հմայուած, հոգիդ փառաւորւում է, ու մտածում ես. « Տեսնես աշխարհում այսպիսի գեղեցիկ մի ուրիշ լիճ էլ կա՞յ, թէ միայն մեր Սեւանն է »:

Կայ, աշխարհում գեղեցիկ լճեր շատ կան, բայց Սեւանի նմանը չկայ, նրա դիրքն ու գեղեցկութիւնը իւրայատուկ են: 1882 թուականին ռուս կայսերական պալատի խորհրդական Լ. Մորդովցեւը, երբ Դիլիջանի ձորից դուրս եկաւ Սեւանի դիմաց, մի պահ քարացաւ տեղում, եւ զարմացած բացականչեց.

— Ծով, իսկական ծով ... երկու հազար մեթր բարձրութեան վրայ:

Այո, նրա առաջ տարածուածն իսկական ծով էր՝ իր փրփրաբաշ ալիքներով, իր ընդարձակ հորիզոնով ...

Ինչո՞ւ էր զարմացած Մորդովցեւը: Որովհետեւ այսպիսի ահռելի բարձրութեան վրայ, այսպիսի ընդարձակ լիճ աշխարհի ոչ մի վայրում չկայ:

Ի՞նչպէս է առաջացել այդ հրաշք լիճը:

Նայեցէք քարտէսին, տեսնո՞ւմ էք, որ Հայաստանի կենտրոնով անցնող փոքր Կովկասի լեռնաշղթան մի տեղ բաժանուել է երկու մասի, առաջ գնացել մի հարիւր քիլոմեթրաչափ եւ նորից միացել իրար: Ինչպէս բազուկներդ առաջ մեկնես եւ վերջում զոյգ ձեռքերիդ ծայրերը միացնես իրար: Այդ բազուկներիդ մէկը Գեղամայ լեռնաշղթան է, նրա դիմացինը՝ Արեգունու լեռները, իսկ երկու բազուկները միացնողը Վարդենիսի լեռնաշղթան է: Ահա լեռների այդ գրկի մէջ է ծփում Սեւանը: Այդ գիրկը շատ հնում լուսահովիտ էր, որի միջով հոսում էր ջրառատ մի գետ: Նա իր մէջ էր առնում ներկայիս Արգիճին, Զկնագետը, Գաւառագետը եւ Սեւան թափուող միւս 27 գետերն ու գետակները:

Այդ գետի դալարագեղ ափերին արածում էին վայրի ցուլերի նախիրները, ըստ որում, ցլավայրու մի քանի տեսակներ կային Սեւանում՝ գուրբեր կամ պիզոններ, ասպատաւոր ցուլեր եւ գանան ցուլեր, այդ բոլոր տեսակների ոսկորներն էլ գտնուած են Սեւանի ափերին: Հնում Հայաստանի լեռները ցածր էին: Կապկանման կենդանին մարդ դառնալուց մինչեւ մեր օրերը Կովկասը մարդու աչքի առաջ բարձրացել է շուրջ չորս հազար մեթրով... Ուրեմն, մի ժամանակ ցածր ու մեղմ էր նաեւ ասածս լեռնահովիտը, հետեւապէս զարմանալի չէ, որ նրանում գտնուել են ջերմասէր կենդանիների՝ օրինակ վայրի ուղտերի ոսկորներ:

Ներկայումս Սեւանը շրջապատող լեռների մերկ լանջերը այն ժամանակ պատած էին անտառներով: Ինչի՞ց դիտենք: Հողի կազմութիւնից, նաեւ իջնող լճի յատակից գտնուած բազմաթիւ անտառային կենդանիների ոսկորներից: Վիթխարի եւ կովկասեան եղջերուների ճիւղաւորուած մեծ – մեծ եղջիւրներ են գտնուել Սեւանի յատակից, վարազի սուր – սուր ժանիքներ, այծեամների գլուխներ: Ուրեմն, ասածս հնադարեան գետի ափին արածում էին նաեւ եղջերուների նախիրները, իսկ կաղնուտներն ու անտառային բացատները փորփորում էին վայրի խոզերի բոլուկները:

Այս ամէնը մնաց ջրի տակ: Ի՞նչպէս: Ասածս փակ լեռնագիրկը արեւմտեան կողմից մի նեղլիկ բաց ունէր, որով դուրս էր հոսում նկարագրածս գետը: Յետագայում, լեռնակազմութեան պրոցեսների ազդեցութեան տակ, այդ ցածրիկ պռունկը վեր բարձրացաւ, եւ սարերից եկող ջուրը սկսեց կուտակուել լեռնային գոգաւորութեան մէջ: Այդպէս առաջացաւ ներկայիս Սեւանը:

Սկզբում Սեւանը փոքր է եղել: Նոյնիսկ սրանից ընդամէնը երեք հազար տարի առաջ: Ինչի՞ց է երեւում: Լճաշէնի եւ ցամաքաբերդի պեղումներից: Վերջին տասնամեակներում լիճը քանի ցած իջաւ, այնքան շատ դամբարաններ եւ նախկին շէների մնացորդներ դուրս եկան լճի յատակից: Հանուեցին ցեղապետերի քանդակազարդ սայլերը, հին մարդկանց պատրաստած նախշուն կճուճները, մեծ վարպետութեամբ շինուած զէնքերը, անդամ Սեւանի մեծածառ անտառներում հաստաբուն կաղնուց փորուած նաւակները: Նախաուրարտական Շանա կոչուող ցեղի բնակատեղիներն են դրանք, որ ունեն երեք եւ կէս հազար տարուայ հնութիւն: Յետագայում նորից է բարձրանում Սեւանը փակող ասածս բնական պատուարը, ջրի մակարդակը բարձրանում է եւ իր տակ թաղում Շանա եւ այլ ցեղերի արդէն բաւական զարգացած քաղաքակրթութիւնը:

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Մոսկուայի չորս երիտասարդ մտաւորականներու դատավարութեան առթիւ՝ Օռոռի մէջ Ֆիլիփ Պերնէ կը գրէ.—

Առաւօտեան ժամը 10ն էր երբ ալեհեր ծերունի մը, որ զինուած ոստիկաններու կողմէ բռնի հեռացուած էր Մոսկուայի դատարանէն, դէմքը վերջին անդամ դատարանի սրահին կողմը դարձնելով եւ, բազմութեան մէջ, դողդոջուն ձայնով մը գոչեց. եկէք հեռանանք հոսկէ, այն ինչ որ կը սարքեն «ներսը»՝ արդարադատական խեղկատակութիւն է: Նոյն պահուն «ներսը» կը սկսէր «Սինիավսկի – Տանիէլ» նոր տեսակի դատավարութիւն մը: Ամբաստանողն է՝ Խորհրդային Պետութիւնը, ամբաստանեալները՝ երիտասարդ չորս մտաւորականներ, իրենց յանցանքը՝ յօրինած են պարտադրուած պաշտօնական գիծէն դուրս ելլող քերթուածներ եւ գործեր:

Առաջին գիծի վրայ կուգայ երիտասարդ լրագրող մը, Ալեքս Կէնսպիւրի, երեսուն տարեկան: Իրեն հետ Եուրի Կալանսքով, 27 տարեկան, պաշտօնեայ Մոսկուայի թանգարանին մէջ, որ նոր սերունդին կողմէ կը նկատուի նոր Ռէմպօ մը, եւ որ յանդգնութիւնը ունեցած էր օր մը գրելու համայնավար ականջի մը համար « ցնցիչ » ոտանաւորներ.

«Ես պիտի անցնիմ օտար
Որպէս շողիւն կարկեհանի,
Կայծկլտելով սառոյցներու ընդմէջէն»:

Երրորդ ամբաստանեալը՝ Ալեքսիս Տոպրովսկի, 29 տարեկան, փիլիսոփայ եւ կազմարար, որ «յանդգնած է» ըսել կրօնական հաւատքի ուսումնասիրութեան մը մէջ. — « Բացարձակ ճշմարտութիւնը անմատչելի է, եւ կրօնքը յաւիտենական վասնզի կը համապատասխանէ մարդուն ամէնէն մեծ կարիքին՝ բացարձակ ճշմարտութեան հետ հաղորդուելու կարիքը »:

Վերջին ամբաստանեալը՝ Վերա Լաչքովա, որ հազիւ 22 տարեկան է, մեքենագրուհի – սղագրուհի է: Յանցաւոր է իր բարեկամներուն գրութիւնները վերարտադրած եւ անոնց պարբերաթերթին խըմորատիպ տպագրութիւնը ապահոված ըլլալուն համար: Խորհրդային դատաւորները կը գտնեն, որ այս ձեւի խռովարար քերթուածներ կ՚իյնան քրէական օրէնքի 70րդ յօդուածին տրամադրութեան տակ, որ կը ձգտի զսպել հակապետական արարքները: Այս յօդուածին շնորհիւ էր, որ 1966 Փետրուարին Սինավսկի եօթը եւ Տանիէլ հինգ տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան:

1966ի դատավարութիւնը զայրոյթ յարուցած էր բովանդակ աշխարհի մէջ: Քննադատութիւններ լսուեցան, նոյնիսկ համայնավար կուսակցութեանց շարքերուն մէջ: Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան թիւ մէկ մտաւորականը՝ Լուի Արակոն բողոքեց «Իւմանիթէ»ի մէջ: « Զրկել մարդիկ իրենց ազատութենէն վէպի մը բովանդակութեան համար, կը նշանակէ կարծիքի զանցառութիւնը դարձընել կարծիքի ոճիր» : Խորհ. Միութեան մէջ, ի տես ստեղծուած աղմուկին, պատասխանատու անձնաւորութիւն մը գոչած էր. « Այս դատավարութիւնը ոճիրէ մը աւելի է, յիմարութիւն մըն է»:

Այսուհանդերձ, ահա կը կրկնուի յիմարութիւնը: Անշուշտ, երկար վարանումներէ ետք: Դատավարութիւնը, որ ըստ յայտարարութեան, պիտի բացուէր Դեկտեմբեր 11ին, յետաձգուեցաւ: Գետինը լպրծուն է: Առաջին անդամ ըլլալով Հոկտեմբերեան Յեղափոխութենէն ետք, Խորհ. Միութեան մէջ խնդրագիրներ շրջան ըրին ի նպաստ ամբաստանեալներուն: Կը զգացուի թէ ռուսական հանրային կարծիքը կ՚արթննայ, կը յեղաշրջուի: Խնդրագիրներէն մէկը՝ ստորագրուած՝ գրող Նեքրասովի եւ երգահան Շոսթաքովիչի կողմէ (երկուքն ալ անուանի անձնաւորութիւններ) կը բողոքէր այն երեւոյթին դէմ, որ չորս երիտասարդ մտաւորականներ առանց դատավարութեան բանտարկուած են 1967ի ըսկիզբէն ի վեր: Ուրիշ խնդրագիր մը, որուն իրենց ստորագրութիւնը կցած էին պատմաբան Եաքիր, որ զաւակն է խորհրդային զօրավարի մը, գնդակահարուած Սթալինի կողմէ եւ Բժ. Փօլ Լիթվինով, Մոսկուայի բնագիտութեան Ֆաքիւլթէէն եւ թոռը Արտաքին նախարարութեան մօտ ժողովուրդներու նախկին կոմիսար Լիթվինովի, կը պահանջէր հրապարակային դատավարութիւն ամբաստանեալներուն համար:

Հարցը կը դառնար փշոտ: Հրամայել, որ դատավարութիւնը տեղի ունենայ դրընփակ, ապա դատապարտել երիտասարդները առանց շատ աղմուկ հանելու, կը նշանակէր ընթացք տալ Սինիավսքիի եւ Տանիէլի դատավարութենէն աւելի ծանրը գայթակղութեան: Շանթահարելու համար այս չորս մտաւորականները, որոնք կը հեռանան պաշտօնական գիծէն, խորհրդային իշխանութիւնները պատրաստեցին բեմադրութիւն մը, որ բաւական դիւային էր:

Նախ եւ առաջ եւ հակառակ անոր, որ դատավարութիւնը «հրապարակային» էր, բոլոր «անբաղձալի» անձերը դուրս ձգուեցան այն առարկութեամբ, թէ «տեղ չկար այլեւս»: Դուրս մնացածներուն մէջ կը գտնուէին օտար թերթերու բոլոր թղթակիցները անխտիր: Սրահ կրցան մտնել միայն կուսակցութեան պատասխանատուները՝ զտուած ուշադիր կերպով եւ յատուկ արտօնագիրով: Երկար վիճաբանութիւններէ ետք թոյլ տրուեցաւ սրահ մտնելու քանի մը շատ մօտիկ ազգականներու: Սակայն այս բոլորը այլեւս դասական երեւոյթներ են խորհրդային արդարադատութեան մարզէն ներս: Սինիավսկիի եւ Տանիէլի դատավարութեան ժամանակ եւս «հանրութիւնը» ընտրուած էր ուշադիր կերպով:

Ապա, — եւ այս է հիմնական կէտը, — դատաւորները որոշեցին դատավարութեան չտալ գրական կամ քաղաքական տարազ: Եւ այս է ահա, որ նոր է ու մտահոգիչ: Չորս ամբաստանեալները առիթ պիտի չունենան խօսելու իրենց գործերուն մասին, այլ պիտի բացատրեն «իրենց դաւադրական գործունէութիւնը»

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Սատըք այդ երիտասարդին ու կնոջ կրկին հմայքներու ազդեցութեան տակ ինկած էր եւ ակնարկը մերթ մէկուն եւ մերթ միւսին վրայ կ՚ուղղէր, ինքնիրեն միտքը չարչարելով որպէսզի խօսք մը ըսելու առիթը գտնէր:

Կինը որ միշտ Ֆըրըլտաքի կողմը ուղղած էր նայուածքը, յանկարծ գոչեց խօսքը իր ընկերներուն ուղղելով.

— Տեսէ՛ք, տեսէ՛ք:

Եւ մատովը ցոյց տուաւ ծովեզերքի այն մասը, ուրկէ քիչ առաջ նաւակը հեռացած էր:

Ամէնքը գլուխնին դէպի մատնանիշ եղած կողմը դարձուցին: Հոն, ծովեզրը, լուսնի լուսով, յստակօրէն կը նշմարուէր մարդկային ստուեր մը, որ յուսահատօրէն ձեռքերը կը շարժէր: Յետոյ տիրող դիշերային ընդհանուր լռութեան մէջ, մինչեւ նաւակը հասաւ ձայն մը, որ կատարէն կ՚աղաղակէր.

— Բռնեցէ՛ք, բռնեցէ՛ք, կը փախչին... հասէ՛ք, հասէ՛ք:

— Ան է, գոչեցին չորս ընկերները միաբերան:

— Կ՚երեւայ որ հետքերնիս կորսնցնելէ ետքը, կրկին կրցած է հետեւիլ մեղի:

— Օ՛ն, քեզ նայիմ աւելի արագ շարժէ թիերդ, ըսաւ երիտասարդը որ այնքան հզօր ներգործութիւն մը ըրած էր խմբագրին վրայ:

Այս վերջինը պատեհ առիթ սեպեց խօսքի խառնուելու:

— Եթէ կ՚ուզէք ես ալ թիավարեմ, ըսաւ, արդէն երկու թիերը պարապ կը մնան, այդ կերպով աւելի շուտ կ՚երթանք:

Սատըք իրաւունք ունէր. նաւակը զուգաթի էր:

— Ձեր առաջարկութիւնը շնորհակալութեամբ կ՚ընդունինք, ըսաւ դեղին երիտասարդը:

Խմբագիրը ուրախ զուարթ, արդէն անցած էր թիակներուն գլուխը: Իսկ հեռուն, ծովեզրին վրայ միշտ կը տեսնուէր խորհրդաւոր ստուերը որ խելայեղ կերպով ծովուն երկայքն ի վեր կը վազէր:

— Բռնեցէ՛ք, բռնեցէ՛ք, կը փախչին, աղաղակելով:

Նոյն միջոցին ուրիշ բան մը նաւակին մէջ գտնուողներուն ուշադրութիւնը գրաւեց:

Եէնի–Մահալլէի բարձունքին վրայ բոց մը կը բարձրանար:

— Կրակ կայ, տուն մը կ՚այրի... գոչեց Սատըք, որ առիթ կը փնտռէր խօսելու:

— Այո՛, պատասխանեց անծանօթ անձերէն մին:

Դեղին պեխերով երիտասարդը, որ ինչպէս ըսինք, խումբին գլուխը ըլլալ կը թուէր, ուշադրութեամբ աչքերը հրդեհին կողմը ուղղեց:

— Մեր տունն է այրողը, գոչեց:

— Ինծի ալ այդպէս կ՚երեւայ, ըսաւ կինը որ նոյնպէս ուշադրութեամբ ակնարկը սեւեռած էր Եէնի Մահալլէի բարձունքը:

Չորս ընկերները զարմացական ակնարկ մը փոխանակեցին իրարու հետ: Ի՞նչ կը նշանակէր այս բանը: Դիպուածո՞վ կ՚այրէր թէ դիտմամբ զայն բռնկեցուցած էին...:

Եւ սակայն նաւակը մօտեցած էր ասիական եզերքին, Գավազի ձախակողմը գտնուած ամրոցին ու Պէյքոզի միջեւ ամայի ծովեզրը:

— Հո՞ս ցամաք պիտի ելլէք, հարցուց Ալի Օսման իր քովը գտնուողներուն:

— Այո՛, պատասխանեց դեղին երիտասարդը:

— Բայց նաւակը ծովեզրին մօտեցնելիք տեղ չկայ առարկեց:

— Վնաս չունի բաւ է որ ցամաքին մօտենանք, ջուրին մէջ քալելով կրնան ծովեզր ելլել:

Ալի Օսման նկատեց որ երիտասարդը «կրնան ծովեզր ելլել» ըսած էր, ինչ որ ենթադրել կուտար որ խօսողը նաւակէն դուրս ելլելու միտք չունէր:

Բայց իր այս ենթադրութիւնը, որ իրեն բաւական մեծ մտահոգութիւն պատճառելու բնութիւն ունէր, պատշաճ չդատեց որեւէ կերպով յայտնել իր խօսակցին, այլ պարզապէս պատասխանեց:

— Լաւ ուրեմն, քիչ մըն ալ յառաջանանք, մինչեւ որ զգանք թէ նաւակը ծովուն յատակին քսուի:

Բայց հազիւ թէ այս խօսքերը արտասանած էր, արդէն թիավարողները կեցան:

— Ա՛լ աւելի յառաջ կարելի չէ երթալ, յայտարարեց Սատըք:

Նաւակը կեցած էր:

Դեղին երիտասարդը Ալի Օսմանին դառնալով ըսաւ.

— Կը խնդրեմ, վայրկեանի մը համար դուք նաւակին միւս ծայրը անցէք:

Յետոյ խօսքը կնոջ ուղղելով աւելցուց.

— Հանըմ էֆէնտի, հոս հրամմեցէք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(22 – Շար.)

ԱՆԿԻՐԹ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ

Պիտի սկսինք բնական պատահարով մը։

Տիկին մը, իր մանչուկին հետ մեծ վաճառատուն մը կը մտնէ գնումները ընելու համար ։ Կ'անցնի սեղանի մը առջեւէն , որուն վրայ արեւի սեւ ակնոցներ զետեղուած են։ Փոքրիկը կը տեսնէ զանոնք , զոյգ մը կը քաշէ եւ նախ քան մօրը աը – զելք հանդիսանալը կտրելով երկու կտոր կ'ընէ ։ Պաշտօնեան այդ պահուն ուրիշ յաճախորդներով զբաղած ըլլալուն՝ չի տեսներ վնասը ։

Տիկինը զայրացած ակնարկ մը կը նետէ իր զաւկին, ապտակ մը կ'իջեցնէ եւ ձեռքէն բռնելով կը ջանայ չուտով հեռանալ։ Տրամադրութիւն չունի կեցած տեղը յի – տնոնոց մը վճարելու վնասին համար ։

Ահիկա յատկանշական պարագայ մըն է անկիրթ պզտիկի մը, որ իր ձեռքը կ'ներ – կարէ ամէն տեղ եւ ուրիշին սեփականութիւնը յարգել չի գիտեր ։

Միաժամանակ սակայն թիւրիմ պարագայ մըն է նաեւ անկիրթ ... մօր մը, որ տղուն օրինակ կուտայ՝ թէ ինչ պէտք է ընէ այս տեսակ պարագաներու — այս – ինքն, անյայտանալ առանց վնասը վճարելու ։ Այս մտաղաչ տարիքին մանուկը իր նկարագիրը կազմաւորած է արդէն իր ... սիրելի ծնողքներու կաղապարին վրայ ։

Այսօր աշխարհը լեցուած է անկիրթ պզտիկներով ։ Մանուկներ՝ որոնք չեն յարգեր ուրիշի սեփականութիւնը , մանուկներ՝ որոնք անտանելի անկիրթութիւն ցոյց կուտան տարիքառներու հանդէպ , որոնք կը յարձակին տարեցներուն վրայ , Մանուկներ կոպիտ վարուելակերպով եւ, մէկ խօսքով , դէշ սովորութիւններու տիրացած ։

Գոյութիւն ունին անշուշտ կրթուած եւ ազնիւ մանուկներ ալ, սակայն ատոնք բացառութիւն կազմելու տպաւորութիւնը կը ձգեն ։ Եւ կրթուած մանուկ մը տեսակ մը նուաստ դիրքի մէջ կը դրայ ինքզինքը, իր տարեկիցներու վայրենութեամբ չըլլատատուած ։

Ի՞նչպէս կը ստեղծուի տակայն ամբողջ բազմութիւնը այս անկիրթ մանուկնե – րուն, եւ որո՞նք են անոնց դոյութեան պատասխանատուները ։

Երեւոյթը բնաւ անբացատրելի չէ : Անկիրթ մանուկները պարզապէս իրենց անկիրթ ծնողքներուն հարազատ զաւակներն են ։Մանուկները կ'ըլլան ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս մենք կը խմորենք զանոնք ։

Ըստ էութեան՝ մանուկը կորսուած մըն է մեծերու Լաբիւրինթոսին մէջ։ Մանուկը սակայն ահագին բաներ ունի սորվելիք ։ Եւ ամէն ինչ նոր ու տարօրինակ է իրեն համար։ Քալել, խօսիլ, կարդալ, գրել պէտք է սորվիլ ։ Պէտք է նաեւ վարուիլ – լակերպ սորվի ։

Նախակրթարանէն մինչեւ միջնակարգ կրթութիւն, տղուն կեանքը տեւական սորվիլ մըն է ։ Դպրոցին մէջ կրթական կանոնաւոր նիւթերը պիտի իւրացնէ ։ Մնացեալ բոլորը առանց սխթէմի պէտք է սորվի, իր շուրջի աշխարհէն եւ յատ – կապէս իր ընտանեկան միջավայրէն ։

Մանուկը բնաղդաբար կը փնտռէ զանազան նախատեսպարներ որոնք պիտի օգնեն իրեն իր վերաբերումը պատշաճեցնելու համար մեծերու աշխարհի պահանջնե – րուն ։ Առանց անոնց՝ իր վերաբերումը կ'ըլլայ անորոշ, ձախաւեր եւ հակասական ։

Սակայն այն նախատիպերը որ կը փնտրէ մանուկը, պէտք է յստակ եւ որոշ ըլլան։ Իր խմացական աշխարհը վերացական խմաստներով չի գործեր ։ Հետեւաբար , անօգուտ է մանուկին «պէտք է ազնիւ ըլլան» ըսելը։ Ազնուութիւնը վե – րացական խմաստ մըն է ։ Որպէսզի անկա ըմբռնէ մանուկը պէտք է իր աչքին առջեւ կիրթ վերաբերումի չօշափելի օ – րինակներ ունենայ ։

Սակայն, կրթութեան փոխարէն ընդհանրապէս իր չուրջ անկրթութիւնն ու անճոռնութիւնը կը տեսնէ իր բոլոր ձեւե – րուն մէջ ։

Առաւօտուն արթննալով՝ հաւանաբար կը լսէ իր մայրն ու հայրը որոնք իրարու դէմ ծանր արտայայտութիւններ կ'ունե – նան ։ Քիչ ետք մայրը իր բարկութիւնը պիտի պոռթկայ ծառային կամ մաքրուհիին ընդդէմ վրայ ։

Նպարավաճառատան մէջ, նպարավաճառին եւ պաշտօնեաներուն հետ կատաղամտութեամբ պիտի վերաբերուի , կարծես բոլորն ալ հարուստ թղթածրարով խաբեբաներ ըլլային, եւայլն ։

Այս նախատիպերուն վրայ է ուրեմն , որ առ հասարակ մանուկը իր վերաբերումը պէտք է պատշաճեցնէ ։ Եւ որովհետեւ իր տարիքի «ընդօրինակելու » չրջանին մէջ կը գտնուի , քիչ ժամանակ վերջ իր հօր եւ մօր մէկ մանրանկարը պիտի ըլ – լայ ։ Ոեւէ ուսուցիչ , ոեւէ մանկավարժ, ի վերջոյ որեւէ ուրիշ ազդեցութիւն , պիտի չկարենայ գերազանցել իր ընտա – նեկան նեղ չրջապատի այս կենդանի օրի – նակները ։

Մեր չուրջ տիրող այս կացութեան մէջ ուրեմն, պէտք չէ զարմանանք այսքան մեծ թիւով անկիրթ պզտիկներու դոյու – թեան համար ։

Թարգմ. Սէ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ի՞նչ կ'ընէ Մոսկուայի Համալսարանը ։

Ան կը հրատարակէ տարեկան 1500 գիտական աշխատասիրութիւններ , որոնք կը ներկայացնեն ռուսական գիտութեան ամենէն կարեւոր նուաճումները ։

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Պարսամ Թէրզեան (Արժանթէօյլ) մէկական տարի Յառաջ կը նուիրէ Պաճաքսըզեան եղբայրներու (Շաթիյոն) եւ Պ. Թէրզեանի (Սէն – Շամոն) :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Ոսկան Գալայճեան հարիւր Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին, Նոր տարուան առթիւ :

×

Պ. Յակոբեան(Ֆոսէն) քսան Ֆր. կը նուիրէ :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Մալվինէ Անտոնեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր Մանուկ Անտոնեանի մահուան տարեդարձին ի յիշատակ կը նուիրեն Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցին յիսուն Ֆր. , «Յառաջ»ի քսան: Նոյն առթիւ Օր. Արմենուհի Անտոնեան «Հայաստան»ի երեսուն Ֆրանք :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Պուտաքեան Օթոն Հէքիմեանի կսկծալի մահուան առթիւ, յիսուն Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ–ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Գրական Զրոյց

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔԻ ՀԵՏ

Իր «Le Chant Réuni» հատորին Հրատարակման առիթով

Տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ , 19 Յունուար, ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ (գետնայարկի սրահը) ,
17, Rue Bleue, (9), Métro Cadet

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ամենակարեւոր պակասը եղող ջերմութիւնը ապահովելու նպատակաւ, ձեռնարկած է կեդր. ջեռուցում հաստատելու գործողութեան : Վստահելով մեր ժողովուրդին անձնուէր եւ շինարար ոգիին արդէն սկսած ենք գործի, ապահով՝ որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ամէն Հայ սիրայօժար, իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար :

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին :

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Bail à Céder

Pour cause maladie

Կանանց եւ երախայի քոնֆէքսիոնի խանութ մը: Մատչելի պայմաններ : Դիմել տեղւոյն վրայ

Yakar

35, rue d'Aboukir - Paris 2e
Tel. 236.08-96

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ, Փարիզի ժամով 9էն 10: Կարճ ալիք՝ 25,37, 25,55, 31,05 եւ 41,29 :

Ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթիները իրիկունը ժամը 19·30էն 20 :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Դարբինեանի , Տէր եւ Տիկին Փէհլիվանեանի եւ Տէր եւ Տիկին Կիւրինեանի իրենց քրոջ եւ մօր Մարիամ Գասպարեանի մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ Արմենուհի Բալուեանի եւ Բաբանեան ընտանիքի , Հրանդ Բալուեանի մահուան առթիւ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ նախաձեռնութեամբ տեղական մարմիններուն :

Չորեքշաբթի (Յունուար 17) Պուլ. Օտտօ
Հինգշաբթի (Յունվ. 18) Քաղաք :
Ուրբաթ (Յունվ. 19) Պօմոն, դպրոցի սրահը :
Շաբաթ, (20 Յունուար) Սէն Լու , դպրոցին սրահը :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան իրիկուան ժամը 9ին :

Կիրակի, 21 Յունուար, Նիս, ժամը 16ին, Օթէլ Սէրիպ , 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ :

Կը խօսի՝
ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

travaux de peinture
et de décoration
de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ
22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88
Մաքուր աշխատանք , ընտիր Ապրանքներով :
ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ
ԳԻՆԵՐ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ԵԱՆ'Ց ՔԼԸՊԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

Պատիւն ունի ձեզ հրաւիրելու՝

ԷՏՈՒԱՐ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆԻ

Նոր հատորին (նուիրուած հայկ. յուշարձաններու ճարտարապետութեան) ստորագրուեան :

Հեղինակը գիրքը պիտի ստորագրէ Շաբաթ, Յունուար 20, ժամը 17էն սկսեալ եւ խօսք առնէ իրիկունը, մեկնաբանելու համար գունաւոր լուսարձակումներ :

YAN'S CLUB, 5, Ave. Reille - Paris 14e

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի , Մարտ 3ին

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան) , տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ , 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան
Վարչութիւն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարենց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 Ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

Disques Vogue

"Folklore du Monde"

Երաժշտական միջազգային հաւաքածոյին մէջ լոյս տեսած են
L'ARMENIE թիւ CLVLX 199 (խմբերգ)
LE CAUCASE թիւ CLVLX 182 (պարերգ)
Սէնֆօնիք նուագախումբ, ղեկավարութեամբ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Ձեր ազատ ժամերը անցուցէք ուկնդրելով հայրենի գեղեցիկ երաժշտութիւնը, որ միջազգային շրջանակի մէջ մեծապէս գնահատուած է
Յանկ նախապէս հրապարակուած երգապնակներու

Եկեղեցական
թիւ 20114 (Եկմալեան պատարագ) — 20150 (Կոմիտասեան պատարագ)
20169 եւ 20172 (զանազան տօներու երգեր)

Ժողովրդական
թիւ 20157 (Reflets d'Arménie) — 20167 (Promenade en Arménie)
թիւ 20172 (Soirée Arménienne) — 20182 (Arménie Légendaire)
20176 (սէնֆօնիք երաժշտութիւն) — 10016 (մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)
Երգապնակի տեւողութիւն 45 վայրկեան (10 – 15 կտորներով)

Ստանալու համար դիմել
Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, Paris (19e) — BOT. 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e). Գին՝ 30 Ֆր.

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI
16 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11111 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.111

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ - ՀԻՒՍԷՅՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳԷ ԻՍՐԱՅԷԼԸ

Հիւսէյն Գահիրէ հանդիպեցաւ առջի օր եւ տեսակցութիւններ ունեցաւ Նասրի հետ : Խօսակցութեան ներկայ եղած են նաեւ փոխ – նախագահներ Զաքարիա Մոհեէտին եւ Ալի Սապրի, Արտաքին նախարար՝ Մահմուտ Ռիատ եւ Պաշտպանութեան նախարար՝ Ամէն Ռովէյտի : Ապա, թագաւորը իր անձնական Քառավէլով, զոր ինք կը վարէ, Ամման վերադարձած է :

Հրեաներու գլխաւոր մտահոգութիւնը դարձած է Եգիպտոսի վերազինումը : Կը կարծուի թէ եգիպտական ուժերը 85 առ հարիւր վերակազմուած են շնորհիւ Ռուսերուն :

Ցիշենք որ շաբաթ մը տեւող այցելութենէ մը ետք, Գահիրէէն Մոսկուա վերադարձաւ խորհրդային պատուիրակութիւնը, զոր կը գլխաւորէ Սիրիլ Մազուրով : Մեկնումէն առաջ, Մազուրով «շատ գոհացուցիչ » եւ «խիստ արդիւնաւէտ » գտած էր, խօսակցութիւնները զորս ունեցած էր եգիպտացի ղեկավարներուն հետ : Անգամ մը եւս շեշտած է «Խորհ. Միութեան անվերապահ օժանդակութիւնը արաբ պետութեանց, իրենց արդար պայքարին մէջ, ջնջելու համար Յունիսի յարձակման հետքերը : «Մեր այս օժանդակութիւնը, ընդմիշտ պիտի մնայ անխորտակելի եւ ոչ մէկ ջանք պիտի խնայենք զարգացնելու համար արաբ – խորհրդային յարաբերութիւնները » :

Այս առթիւ հրատարակուած միացեալ ղեկոյցն ալ նոյն ոգին ցոյց կուտայ :

× Լեւի Էշքոլ, խօսք առած է Թորոնթոյի սինակոկը, չորս հազար Հրեաներու առջեւ եւ անդրադարձած այն պայմաններուն, որոնք կրնան նպաստել Միջին Արեւելքի խաղաղութեան : «Անցնող եօթը ամիսներու ընթացքին, Յունիսի պատերազմէն ի վեր, արաբ բանակները բարեփոխուեցան հսկայ արագութեամբ մը, խորհրդային զէնքերով եւ խորհրդային ղեկավարութեան ներքեւ : Այդ պատճառով է, կ՚ըսէ Էշքոլ ,որ Իսրայէլի զինուորական ուժը պէտք է պահպանուի եւ ամրապնդուի : Միակ միջոցն է խուսափելու համար պատերազմէն :

Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Ուոշինկթընի մէջ, կ՚ըսուէր թէ Ճոնսըն խոստացած է Իսրայէլի վարչապետին որ Սքայիոք 48 ինքնամուղ հալածիչ օդանաւեր պիտի տայ :

Գալով Պեն Կուրիոնի, կը խորհի թէ տը Կոլ օր մը իր տեսակէտը պիտի փոխէ Իսրայէլի նկատմամբ : «Ժամանակ թողունք իրեն, կ՚ըսէ Իսրայէլի նախկին վարչապետը, իտալական Սթամփա թերթին ըրած յայտարարութեան մը մէջ : Ալժերիոյ մասին, տեսակէտ չփոխե՞ց » :

Պեն Կուրիոնի համար, տը Կոլ ժամանակ կը շահի : Իր թաքթիքն է : Իսրայէլի համար, ինչպէս Անգլիոյ անդամակցութեան համար :

× Ամմանէն կը հաղորդեն որ Յորդանան եւ Խորհ. Միութիւն գործակցութեան կը սկսին : Այս առընչութեամբ խորհրդային պատուիրակութիւն մը կայ Ամման :

Առաջին անգամ ըլլալով նաեւ, Նկատելի է որ Յորդանանի անկախութեան հռչակումէն ի վեր, պիտճէին մէջ անգլիական կամ ամերիկեան ոչ մէկ օժանդակութիւն կայ :

× Իրաքի մէջ, վեց նախարարներ հրաժարած են եւ անմիջապէս փոխարինուած են : Պաղտատի ձայնասփիւռը ոչ մէկ լուսաբանութիւն տուած է այս մասին :

ՅԵՂԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Գ.

Հայերը, յամենայն դէպս, հասկցան թէ կրնան հաշուել իրենք իրենց վրայ միայն : Դիմադրութիւնը կը գլխաւորեն Նիկոլ Դուման, Մուրատ եւ մանաւանդ Անդրանիկ՝ իր ժողովուրդի ազատութեան մեծագոյն մարտիկը : Սահմանակից երկրիներու մէջ կազմուած, անոնց գլխաւորած խումբերը կայծակնային գրոհներ կը կազմակերպեն Խանասոր, Խնուս եւ Առաքելոց վանքին մէջ, յետոյ, աւելի մեծ թափով, Սասունի ապստամբութիւնը, 1904ին, ուր Անդրանիկ երկու ամիս շարունակ ձախողութեան կը մատնէ թրքական բանակի 13 գունդեր եւ հաղարներով Քիւրտեր : «1908 Յուլիս 11ի առաւօտուն, Հայերը կ՚իմանան թէ Ապտիւլ Համիտ նախորդ գիշերը ստորագրած է հրովարտակ մը՝ վերահաստատելով օսմանեան Սահմանադրութիւնը ... Ուրեմն՝ վերջ խտրականութեան. յոյն կամ հրեայ, հայ կամ մակեդոնացի ռայան հաւասար է մահմետական Թուրքին» (Հ. Յ. Մսըրեան) : Բուռ մը Երիտասարդ Թուրք ըսպաներու ճնշումին տակ է որ մենատէր սուլթանը կը զիջի սահմանադրական վեհապետի մը դիմակին տակ ծպտուիլ : Որովհետեւ ոչ ոք կրնայ անկեղծ փոփոխութիւն մը երեւակայել : Երիտասարդ Թուրքերը, խոհեմ եւ երկչոտ, որոնք մեծ թիւ մը չեն ներկայացներ եւ կառավարական գործերու փորձառութիւնը չունին, տակաւին չեն ստանձնած երկրին իրական ղեկավարութիւնը : Անոր հասնելու ժամանակ իսկ չունին. «նախկին վարչակարգի բոլոր շահագործողները՝ արտաքսուած պալատական, ժառանգական պաշտօնեայ, արհեստով լրտես, մոլլա եւ սոֆթա» մութին մէջ կը գործեն՝ նոյնինքն Ապտիւլ Համիտի ճարպիկ ձեռքերով ղեկավարուած : Ապա, 1909 Ապրիլ 13ին հակայեղափոխութիւնն է՝ յանուն Շարիաթի աւանդութեան, Երիտասարդ Թուրքերը զօրանոցներուն մէջ կը ձերբակալուին ու կը սպաննուին իրենց զինուորներուն կողմէ, կը վերահաստատուի բացարձակապետութիւնը : Ապաստանած Սալոնիկի իրենց թաքստոցներուն մէջ, Երիտասարդ Թուրքերը կը կազմակերպըւին շուտով, եւ Մահմուտ Շէվքէթ Փաշայի ղեկավարութեան տակ, 13 օրէն, կայծակային արշաւէ մը ետք կը մտնեն Պոլիս, կը լուծեն Սուլթանին հլու հպատակ երեսփոխանական ժողովը, սուլթանը ինկած կը յայտարարեն եւ ձեռք կ՚առնեն կառավարութեան ղեկը : Ապտիւլ Համիտեան վերահաստատումի միայն երկու շաբթուան ընթացքին, Կիլիկիոյ մէջ, Ալէքսանտրէթի ծոցը իր շրջակայքով, Ատանա քաղաքը ամպատմելի վայրագութիւններու թատերաբեմ հանդիսացան, «Հայերը խաչաձեւ գամեցին տախտակամածներու, սեղաններու եւ դռներու վրայ, պղծեցին եւ խողխողեցին երիտասարդ աղջիկներ, ողջ ողջ մորթաղերծ ըրին կիներ ու մանուկներ ... Ուրիշներու ձեռքերուն ու ոտքերուն մատները կտրեցին, դաշոյններով փորեցին անոնց աչքերը, սղոցեցին վիզերնին մինչեւ շընչերակը, առանց վնասելու այս վերջինին, ապա հարուածեցին սրածայր գամերով օժտուած բիրերով » : (Ատանայի Կոտորածները) :

Փոքր Ասիոյ մէկ ծայրէն միւսը, հայկական ոխջակիզման արիւնոտ քարտէսը, այսպէս կ՚երկարի հոսկէ հոն, Էգէական մինչեւ Վրաստանի սահմանները, օրէ օր քիչ մը աւելի սեղմելով իր մարդասպան ցանցը արեւելեան Անատոլուի մէջ, Քիւրտերուն կատարած նախճիրներով Վատի Վավեյլիի ձորի մէջ, մինչեւ բերանը կտոր կտոր եղած դիակներով լեցուած սպանդանոցներ : Եւ Ապտիւլ Համիտ տապալած ինչպէս Սելիմ Բ. եւ Ապտիւլ – Ազիզ բանակին կողմէ, ի՞նչ պիտի պատահի Ատանայի ջարդէն ետք : Մատնանշելիք ոչ մէկ բան, զոնէ Հայերու վիճակին բարելաւման վերաբերեալ : Իթթիհատականները, որոնք պատերազմ մը ունին իրենց գլխուն, Տրիպոլիսի մէջ, Իտալացիներուն դէմ, պէտք է գլուխ դան նաեւ Պալքանեան պատերազմին հետ : Էնվէր փաշա, կայսրութեան նոր պետը, չուշանար ինք ալ կռթնելով «դժուար կացութեան մէջ եղող թուրք կառավարութեանց սիրելի զաւակներուն, գայլերուն, որոնք սովորութիւն ունին հայկ. միսը նետելու իբրեւ կեր»՝ (Ա. Մանտըլըսթամ), Քիւրտերուն վրայ :

Ո՞վ են : «Քիւրտ ցեղախումբերը հին ցեղ մըն են, դարերէ ի վեր վայրենի վիճակի մը մէջ ապրող, մխրճուած բացարձակ տգիտութեան մէջ ... բռնութեան մղուած են անոնց կողմէ, որոնք պէյի կամ աղայի հանգամանքով կը ճնշեն իրենց վրայ, ժառանգութեան ուժով » : Այս ցեղախումբերը, երբ իրենց դիմում ըլլայ, ոչ մէկ դժուարութիւն կը յարուցանեն անդամ մը եւս խուժելու համար, հայ հաւաքականութիւններուն վրայ, թալանի տալով հաճոյքով, բաժնուելով աւարը, հուր եւ արիւն տարածելով : Ո՞ւր է փոփոխութիւնը, Հայերուն համար : « Միակ տարբերութիւնը երիտասարդ Թուրքերու եւ հին Թուրքերու հալածանքներուն մէջ Հայերուն դէմ, այն է որ առաջինները արդիւնք են մտածուած եւ պատրաստուած ծրագրի մը : Ժէօն – Թիւրքերու կուսակցութեան քանի մը պետեր իրենց դաստիարակութիւնը առած են Փրուսիա եւ հոն սորված են օգուտը » (Նանսէն) : Եւ որովհետեւ համաշխարհային պատերազմի նախօրեակն է, Գերմանիա դաշնակից կը փնտռէ : Ոչ մէկ դժուարութիւն ունի իր դատին շահելու Ժէօն – Թիւրք եռապետութիւնը — Թալէաթ, Էնվէր, Ճէմալ — անոնց աչքին իբրեւ փոշի ցանելով՝ Եգիպտոսի եւ հարաւային Կովկասի շրջաններուն կցումը : Այնպէս որ, շուտով, գերման զօրավար Լիման Ֆոն Սանտէրս թրքական բանակի իսկական պետն է եւ «ամբողջ Թուրքիան Պերլինի խալիֆայութեան տիրապետութեան տակ կ՚անցնի ...» (Լոպանով) . Գերմանիոյ աչքին եւ պատասխանատուութեան ներքեւ է, որ պիտի գրուի Թուրքիոյ Հայոց պատմութեան «ամէնէն սեւ էջը » : Քայզէրը, որ «սիրելի եւ թանկագին բարեկամ » որակումով կը խօսէր Ապտիւլ Համիտի հետ եւ որ մեծ հանդիսութեամբ մտած է Երուսաղէմ, այն ատեն Թուրքերու ձեռքը, Անատոլուի ջարդերու վաղորդայնին, ըսելիք չի գտներ : Այդքան բարձր հովանաւորութեամբ մը, կը հասկցուի որ Թուրքերը սանձարցակ կերպով տուն տան իրենց արիւնարբու յակումներուն : Ատկէ սկսեալ արդէն «Պոլսէն, Իզմիրէն, Անդարայէն, Վանէն հասած լուրերը նոյնն են ջարդերու սարսափելի նկարագրութիւններուն մէջ, որոնց զոհերը, պատերազմին սկիզբէն ի վեր կայսրութեան հայ հաւաքականութիւններն են : Թուրքերը ծրագիր մը պատրաստած են Հայերու ամբողջական բնաջնջումին համար եւ զայն կը գործադրեն վայրագութեան այնպիսի նրբին կատարելութիւններով, զորս պատմութիւնը հաղուադէպօրէն արձանագրած է, իրենց գերման վարպետներուն աչքերուն տակ իսկ» (Թայմզ, 1915) : Աւելի ուշ, ուրիշ գերման մը ճարտար այդ մասնագիտութեան մէջ, պիտի կրնայ գոչել .— « Սպաննեցէ՛ք : Օր մը այդ մասին չի խօսուիր իսկ : Ո՞վ, այսօր, կը խօսի հայկական ջարդերու մասին» :

ԷԼԷՆԱ ՏԸ ԼԱ ՍՈՒՇԷՌ
(Մնացեալը յաջորդով)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՒԱՆԱՅԻ մէջ, Ֆիտէլ Քասթրօ յայտարարած է մշակութային համագումարին առջեւ, որ Ռեժիս Տըպրէ երբեք չընդունիր որ փոխանակուի Հիւպէր Մաթոսի հետ : Քասթրօ աւելցուցած է թէ եթէ Պարիէնթոս (Պոլիվիոյ նախագահը) կ՚ուզէ որ « հակա- յեղափոխականներ ազատ արձակուին , թող ինք ալ վերադարձնէ «Զէ» Կէվառնայի մարմինը » :

ՔԱՄՊՈՃ հասնելէն առաջ, երեւան եւ լած է որ մահափորձ մը պատրաստուած էր մառեշալ Թիթոյի դէմ : Իշխան Սի : հանուք ձայնասփիւռէն հաղորդած է այս լուրը, մինչ Թիթօ դեռ Փաքիստան է : Թիթօ չէ հրաժարած սակայն Քամպոճ երթալէ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ, զիրք մը լոյս պիտի տեսնէ, որ կ՚ամբաստանէ Ռուզվէլթի կառավարութիւնը, որ ոչ մէկ բան ըրած է փրկելու համար Հրեաները ցեղասպանութենէն , հակառակ անոր որ տեղեակ էր ամէն բանէ, երկար ատենէ ի վեր :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ յիսուն սանթիմեթր ձիւն կայ, ինչ որ աննախընթաց է եւ քաղաքը կտրուած է երկրին միւս մասերէն :

ՍԻԿԻԼԻՈՅ մէջ երկրաշարժ մը տեղի ունեցած է : Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն, քսան մեռեալ կայ : Փալերմայի մէջ ոչ մէկ ցնցում եղած է :

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ հիւանդին վիճակը միշտ ծանրակշիռ կը նկատուի թէեւ կը կարծուի թէ եղած բարդութիւնները կապ չունին նոր սիրտին հետ : Կիրակի գիշեր գործողութեան ենթարկուած է (լեարդ) բայց միշտ կէս մահաքունի մէջ է :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ դատավարութիւնը կը շարունակէ մեծ ազմուկ հանել աշխարհի ամէն կողմերը : Սթոքհոլմի մէջ Ալիանս Տէմոքրաթիքի երիտասարդ շարքայինները ցոյցեր կատարած են փողոցներուն մէջ : Ֆինլանտացի 12 գրագէտներ , դանիացի տասնեւմէկ գրողներ, նոպէլեան գրական մրցանակաւոր՝ Լաքոնէս, երաժիշտ Սթրավինսքի, ջութակահար՝ Եհուտի Մենուհին եւ բազմաթիւ արուեստագէտներ քաջալերական գիր մը գրկած են Տիկին Տանիէլի եւ Լիթվինովի : «Օռոռ» կ՚աւելցնէ .— « Կը սպասենք որ յայտնուի Ֆրանսացի ձախ մտաւորականները , որոնք ընդհանրապէս այնքան կ՚աճապարեն բողոքագիրներ ստորագրելու» :

ՍԱՍՏԻԿ ՑՈՒՐՏԷ ՄԸ ետք, օդը սկսաւ յանկարծ մեղմանալ Եւրոպայի մէջ, որոշ շրջաններ մինչեւ 20էն երեսուն աստիճան տարբերութեամբ : Այս մեղմացումը պատճառ եղաւ նաեւ կառքի արկածներու, մէկ ժամէն միւսը ճամբաները անսպասելի կերպով կը սահէին :

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ հաւանաբար հրաժարի Մանշի թիւնէլէն բաց ոչ Քոնքորտ օդանաւէն, խնայողութեան համար :

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ գրասենեակներու նոր ժամանակացոյցը սկսաւ Յունուար 15ին : Ամէն Շաբաթ փոսթը գոց պիտի ըլլայ ժամը 13ին, բայց փոխարէն միւս օրերը բաց պիտի մնայ մինչեւ 19·30 : ՍԷ ԺԷ ԹԷՆ գոհ չէ եւ կ՚ուզէ գործադուլ ընել այս Հինգշաբթի :

ՈՍՏԻԿՆ ՉՈՐՈՒ

ԿԻ

ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԱՆԴԱՄԱՀԱՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԱՍ Ա.

Ա

Ամառուան տաք օրերէն մէկուն, ուր ես ալ ամառնային արձակուրդ մը կ՚անցընէի Ռոստովի մօտ, Տոնի ափերուն, ինծի հետ ճամբորդ ունէի ծանօթ ինժեներ մը, որ Ռոստովի երկաթուղիի շինարարութեան վրայ կ՚աշխատէր։ Ան ալ արձակուրդ մը կ՚անցընէր ինծի հետ։

Ինժեներ Ս. ինծի համար շատ հետաքրքրական մարդ մըն էր։ Ան ամէն տարի ամառնային արձակուրդը կ՚անցընէր Կովկասի մէջ, ուր ինք կը կառուցանէր երկաթուղիի նոր գիծեր։ Ան ինծի կը պատմէր Կովկասի մասին, ուր ես երբեք չէի եղած։ Ան ինծի կը պատմէր Կովկասի գեղեցկութիւնները, անոր ժողովուրդներուն կեանքին մասին։ Ան ինծի կը պատմէր Կովկասի մէջ ապրող ռուսեր

ՋԱՄՔԱՅԻ ՎԱՆՔԸ

Դուռմէն իշխանութիւնները որոշած են նորոգել Ջամճայի վանքը իբրեւ պատմական յուշարձան :

Այս առիթով Յ. Ճ. Սիրունի կը ներկայացնէ վանքին անցեալը ·

Գաղանիք մը չէ, որ Սուչեավան հարուստ եղած է իր հայ ազօթատեղիներով : Նշանաւոր իր ղոյղ վանքերէն զատ , որոնք Հաճկատարն ու Ս. Օգսենան էին , այնտեղ կիշուած են, տարբեր առիւններ , բազմաթիւ եկեղեցիներ : Առնցմէ կան - զուն կը մնան ներկայիս այդ ղոյղ վանքերը եւ երկուքը իր վաղեմի եկեղեցիներ - ըէն՝ Ս. Խաչն ու Ս. Սիմէոնը , առանց յիշելու դերեզմանատան մատուռը , որ հսկիւ 63 տարի առաջ կառուցուած է իբրեւ ընտանեկան դամբարան փոունքուլ - նեբուն :

Սուչեավայի հին ու նոր բոլոր ազօթատեղիներէն ամէնէն աւելի հետաքրքրու - թիւն առեղծած է , սակայն , Ս. Օգսեն - տը , որ օտարներէն առհասարակ կը ճանչցուի «Ջամբարի վանքը» անունով :

Այս վանքը մէկն է առաջին ազօթատեղիներէն , զորս ունեցան Հայերը Արեւելեան Եւրոպայի մէջ : Եթէ տարակոյսէ դերծ է այսօր որ Պոթոչան իր առաջին հայ եկեղեցին ունեցաւ 1350ին , Լվովը՝ 1363ին , Եաչը՝ 1395ին եւ Կամենեցան՝ 1398ին , եթէ , նոյնպէս , հայ համայնք - ներ կը յիշատակուին արդէն Աքքերմանի մէջ 1380ին եւ Սուչեավայի մէջ 1388ին , այդ թուականներուն գրուած կաթոլիկոսական կոնդակներու մէջ, կասկած չու - նենանք, որ Ս. Օգսենտը եւս մէկն էր Սուչեավայի անդրանիկ հայ ազօթատե - ղիներէն :

Ս. Օգսենտի վանքը եղաւ, ըստ ամե - նայն հաւանականութեան , հայ եպիս - կոպոսութեան աթոռը երբ Ալեքսանդր Բարին իշխանը 1401 Յուլիս 30ին Յով - հաննէս Եպիսկոպոսը հովեւոր պետ կը կարգէր իր երկրին մէջ ապրող Հայե - րուն :

Պոկտան Հաչատուր իր պրպտած արխե - ւային նիւթերուն վրայ հիմնուելով կը հաւատայ իր կարդին , թէ Ջամբան 1415 - ին աթոռանիստն էր Աւետիք անուն հայ եպիսկոպոսի մը : Աւետիք անմիջական յաջորդն էր Մոլտովայի առաջին հայ և - պիսկոպոսին :

Ս. Օգսենտի վանքը, Ջամբան , դուս - թիւն ունէր Ժ3. դարու կէսերուն եւ մէկն էր այն հայ եկեղեցիներէն , որոնք քան - դուեցան 1551ի դէպքերու առեն : Մի - նաս Թոխթեցի, որ Մոլտովա կը գտնը - ուէր այդ տարին, աւերուած ազօթատա - բերուն մէջ կը յիշէ ·

Սեչով բաղին գեկեղեցին
Եւ գվաներն Հայոց ազգին

Արդ այդ վանքերը Հաճկատարի Ս. Աստուածածինը եւ Ջամբայի Ս. Օգսեն - ան էին :

Ջամբան աթոռանիստ կեդրոնն էր Մոլ - տովայի բովանդակ Թեմին եւ այդպէս ալ մնաց մինչեւ Ժէ. դարու վերջին քառոր - դը երբ Հուսկ Եպս. Մինաս Զիլիհտար օղլու իր հօտին տուաւ մէկ զանգուածին եաեւէն Թրանսիլվանիա անցաւ : Այդ Թը - ւականէն եառ, ան հայկական պարզ վանք մը մնաց , համբաւաւոր իր ղոյղ ուխտի օրերով՝ Ս. Օգսենտի եւ Ս. Յա - կոբի ասներուն, կորսնցուցած սակայն երբեմնի իր բացառիկ դերը Արեւելեան Եւրոպայի Հայութեան մատուռ կեանքին մէջ: Իրապէս ալ նախորդ դարերուն երբ Սուչեավա հայ հոգեկան կեդրոն մը եւս եղեր էր եւ իր ազօթատեղիներու խուցե - րու մէջ կ'ընդօրինակուէին ու կը ծաղ - կուէին հայերէն ձեռագիրներ , Ս. Օգ - սենտը եւս իր դերն ունեցեր էր : Բաւա - կան է յիշել անունը Բարբերդցի Ղազար վարդապետին, որ 1624 - 1631 տարինե - րուն իբր առաջնորդ նստաւ Ջամբա եւ հոն ընդօրինակեց ու ծաղկեց բազմաթիւ հայերէն ձեռագիրներ , որոնցմէ երկքը պահուած կը մնան Վիէննայի Մխիթար - եանց մօտ եւ Պերլին :

Մինչնաղարեան ուրիշ վանքերու նման Ջամբան եւս իր հողերն ունէր, զորս կը չահագործէր իր օգտին կամ կուսար կա - պալ : Աւելցնենք, որ մինչեւ մեր օրերը Ջամբայի վանքը ունէր իր սեփական կալ - ուածները, զորս վարձու կուսար :

Ու հիմա արդէն տեղն է չեշտելու, թէ Ջամբայի վանքը չի ներկայանար մեզի իբր կրօնական յիշատակարան : Ան այլա - պէս ալ ունի իր պատմական արժէքը : Արդարեւ ան չրջապատուած էր պարսպա - նման պատերով եւ կը նկատուէր տեսակ մը բերդ : Առիթ նաեւ իր Ջամբա անու - նը, որ սլաւ լեզուներու մէջ ամրոց կը նշանակէ պարզապէս : Եոհան Գ. Սոպի - եսքի, երբ 1686 Հոկտեմբերին իր արշա - ւանքէն կը վերադառնար, 14 օր կեցաւ Սուչեավա, սպասելով կայսերական ու - ժերուն, որոնք օգնութեան պիտի գային եւ այս առթիւ ամրացուց Ջամբան : Մո - տովայի երրորդ արշաւանքէն զարձին ալ, 1691ի աշնան, պաշտպաններ թողուց վանքին մէջ : Լեհական ամրութիւնները մեծ վնաս կրեցին սակայն Քոնսթանթին Քանթեմիր վարպետ յարձակումներէն եւ բերդին պաշտպանները ստիպուեցան ամ - բացնել անոր հարաւային պատերը , ամ - բողջ վանքը բլուրներով չրջապատելով այսպէս : Լեհական ուժերը բերդը պար - պեցին 1699 Յունուար 26ի Քարլովիցի դաշնագրէն ետք :

Եւ վերջապէս Ջամբարի վանքը, զոնէ այն կերպարանքին մէջ, որով ան կը ներկայանայ իր վերակառուցումէն ետք, Ժէ. դարու սեմին, կը հանդիսանայ չա - հեկան նմոյշներէն մէկը այն ճարտարա - պետական սկզբունքներուն, որոնցմով այդ դարուն կը կառուցուէին հայ եկեղե - ցիները եւ զորս այնքան խղճամիտ կեր - պով հետազօտեց Կեորկէ Պալչ : Ռումէն ականաւոր գիտնականը գրեթէ վստահեց, թէ հայ ճարտարապետական ոճը իր այն - քան խոր դրոշմը ձգած ըլլալով հանդերձ Մունթենիոյ կրօնական յիշատակարանն - երուն վրայ եւ աղղած ըլլալով հանդերձ Մոլտովայի ռումէն եկեղեցիներու գըմ - բէթներուն չինութեան կերպին վրայ ալ, չատ զօրեղ աղդեցութիւն ունեցած է Մոլտովայի հայ եկեղեցիներու չինութեան մէջ: Ջամբայի վանքը կազմող չինու - թիւնները չէին կրնար բացառութիւն կազմել : Անոնք կուգան, արդարեւ , ա - պացուցանելու որ Հայերը, Մոլտովայի մէջ, իրենց եկեղեցիները կառուցանեցին տեղական ոճի պահանջներուն համաձայն, զանոնք պատշաճեցնելով իրենց ծէսի հարկադրանքներուն՝ ինչպէս երբեակ խո - րաններու , սեղանի , դասերի պարագա - ներուն մէջ, կէտեր, որոնք նկատի առ - նուած են Ս. Օգսենտի եկեղեցին կա - ռուցման մէջ ալ : Շատ իրաւացի են հե - տեւաբար անոնք , որ Ջամբան կոթողնե - րէն մէկը կը նկատեն մոլտովական ար - ուեստին անոր զարդարանքներուն մէջ հայկական ոճի հետքեր զտնելով հան - դերձ :

ԵՐԲ ՍՏԵՂԾՈՒԱԾ Է ԱԿՆՈՑԸ

— * —

Ակնոցը ստեղծուած է 13րդ դարուն , վենետիկի մէջ : Այն ատեն վենետիկը ա - ռեւտրական սերտ կապերու մէջ էր կի - լիկեան Հայաստանի հետ : Եւ ամենեւին զարմանալի չէ, որ «մարդու տեսողու - թիւնը երկարաձեաց զարձնող »այդ ա - պակին մուտք գործած է Հայաստան , նախքան Եւրոպայի մէջ տարածուիլը : Հայ գրիչները զայն կոչած են ապակի , ապակիէ աչք, օտար աչք :

Ահաւասիկ Հայերու կողմէ ակնոցի օգ - տագործման, անոր նշանակութեան մա - սին քանի մը վկայութիւններ, որ պահ - պանուած են հայկական ձեռագրերու մէջ:

1317, կիպրոսի Կանչուտ վանք, գրիչ Յովհաննէս ·

« Եւ քանի որ աչքերու լոյսէն նուազած էի մարմնով, ինչպէս եւ հոգիով, գնե - լով՝ հայթայթեցի ապակիէ աչք, որ օգ - նական եղաւ բնական վատանալուն ... եւ առով աւարտեցի զիրս : Եւ ամենայն ոք, պակաս է (աչքի) լոյսէն, պատահի ա - պակիին, յոյժ ձեռնտու կ'ըլլայ անոր կարդալու եւ զրելու առեն, որ առոյգ տեսանք բազմաթիւ (մարդոց) մօտ եւ փորձով ու անձամբ կատարեցինք »:

1353, գրիչ Յակոբ (69ամեայ) ·

« Վատացած է աչքս , զրի աչք եւ բազ - մաթիւ դժուարութիւններով զրեցի սըր - տիս փափաքածը »:

1400, Խիզան, գրիչ Յովհաննէս ·

«Կ'աղաչեմ ամէնքին, չմեղադրել զրիս խոչորութեան համար· այս երկու տարի է, որ վատացած է աչքս, աչք կը դնեմ ու կը զրեմ »:

1402, Սիսեական վանք (կաթոլիկներու վանք Ապարանի մէջ), գրիչ՝ ոմն կաթո - լիկ հայ Փռանգ անուն ·

« Կ'աղաչեմ յիշել Սիսեականի վանա - կաններուս՝ մեր երախտաւոր ննջեցեալ - ներուն եւ ապրողներուն... եւ ձեր սուրբ աղօթքները թող օգնեն Մուրատին եւ իր որդիներուն, որ օգնական է իմ ծերու - թեանս՝ բազում դժուարութեամբ եւ օ - տար աչքով (այս մատեանը) զրելուս» :

ԿԱՐԴԱՑԵՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

Ասիկա տարօրինակ երեւոյթ իրեն, վասնզի անկողնէն ելլելէն առաջ սովո - րաբար ամենեւին ձայն մը չէր ելլեր Պ. Մատրլէնի սենեակին մէջ:

Պահ մը եաքը արկղապետը բան մը լը - սեց որ պահարանի մը բացուելուն եւ դոցուելուն կը նմանէր: Ցետոյ կարասի մը վերցուեցաւ տեղէն, լռութիւն մը տի - րեց, քայլը նորէն երթեւեկել սկսաւ:

Արկղապետը ելաւ նստաւ անկողինին մէջ, բոլորովին արթնցաւ. նայեցաւ եւ իր պատուհանին ապակիներէն դիմացի պատին վրայ լուսաւոր պատուհանի մը կարմրադոյն ցոլումները նշմարեց:

Ճառագայթներուն ուղղութենէն կը հասկցուէր թէ լոյսը Պ. Մատրլէնի պա - տուհանէն կը ցոլանար: Լոյսին ցոլումնե - րը կ'երերային, կարծես թէ վատուած կրակէ քան թէ ճրագէ մը կուգային: Ա - պակիներուն չրջանակներուն ստուերը լոյսերուն մէջ չէր ծրագրուէր , ուսկէ կը հասկցուէր թէ պատուհանը բոլորովին բաց էր : Եղանակը ցուրտ էր , ուստի պատուհանին այսպէս բաց ըլլալը զար - մանալի էր : Արկղապետը նորէն քնացաւ: Մի եւնոյն քայլը յամրաբար եւ կանոնա - ւորապէս իր դլխուն վերեւը կ'երթեւե - կէր :

Լոյսին ցոլումները միշտ պատին վրայ կը ծրագրուէին բայց հիմա ճրագի կամ մոմի մը լոյսի ցոլումին պէս ժպտուն եւ հանդարտ էին : Պատուհանը տակաւին բաց էր :

Պատմենք ուրեմն ինչ որ տեղի ունեցեր էր Պ. Մատրլէնի սենեակին մէջ :

ԳԼՈՒԽ ԽԴ·

ԳԱՆԿԻ ՄԸ ՄԷՋ ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸ

Ընթերցողը դուշակեց անշուշտ թէ Պ. Մատրլէն նոյն ինքն Ժան Վալժանն է :

Այս խղճին խորերը արդէն նայեցանք անդամ մը. նորէն նայելու ժամանակը ե - կաւ : Զկարծուի թէ առանց յուզուելու եւ առանց դողալու կը նայինք : Զկայ բան մը որ այնքան սարսափելի ըլլայ , որքան է այս տեսակ հայեցողութիւն մը : Զկայ տեղ մը ուր մաքին աչքը կարենայ դանել մարդուս սրտին մէջ : Իր տեսու - թեան ենթարկուող առարկաներուն մէջ չկայ բան մը որ մարդկային սրտէ մը ա - ւելի ահարկու, աւելի չիմօթ, աւելի խոր - հրդաւոր եւ աւելի անհուն ըլլայ : Ծովէն աւելի խորհրդաւոր եւ աւելի մեծ տեսա - բան մը կայ, որ է սրտին ներսը :

Մարդկային խղճի բանաստեղծական նկարադրութիւնը ընելը , նաեւ մէկ մար - դու խիղճը ըլլայ , նաեւ մարդերու ամ - ենէն յետինին խիղճը ըլլայ, հոդ չէ, ամէն դիւցազներդութիւնները վերապոյն եւ վերջնական դիւցազներդութեան մը մէջ ամփոփել է : Խիղճը ցնորներու, ցանկու - թիւններու եւ փորձերու քաոսն է, երազ - ներու փուռն է, նաեւ անձաւը այն ամէն դաղափարներու որոնցմէ մարդ կ'ամբչ - նայ, խմաստակութեանց հանրադիւական տեսարանն է, կրից պատերազմի դաշտն է այն :

Կան այնպիսի ժամեր , ուր՝ մտածող մարդկային անձի մը կապտագոյն երեսէն թափանցիր , եաեւը նայէ , նայէ անոր սիրտը, նայէ անոր մթութիւնը : Այն ար - տաքին լուսեան ներքեւ Համերոսի նկա - րադրածին նման հսկաներու պատերազմ - ներ, Միլթոնի նկարադրածներուն նման վիշապներու եւ հիդրաներու կռիւներ եւ ուրուականներու երամներ. եւ Տանթէի նկարադրածին նման ոլորաձեւ տեսիլներ կան : Տխուր բան մըն է այս անեդրու - թիւնը զոր ամէն մարդ իր սրտին մէջ ու - նի եւ որու հետ յուսահատաբար կը հա - մեմատէ իր ուղեղին կամքը եւ կեանքին զործողութիւնները :

Ապիկէրի բանաստեղծը օր մը ազէտա - ւոր դուռի մը առջեւ զտնուեցաւ եւ վա - րանեցաւ ներս մտնելու : Ահա այնպիսի դուռ մըն ալ մեր առջեւ կայ , որու չե - մին վրայ կը վարանինք : Այլ սակայն մտնենք ներս :

Ընթերցողը դիտէ արդէն այն ամէն իրերը որոնք Բրթի - ժէրվէյի դէպքէն ի վեր ժան Վալժանի պատահեցան, հետե - ւարար չատ ըսելիք չունինք : Ինչպէս տեսանք, այն վայրկեանէն սկսելով բոլո - րովին ուրիշ մարդ մը եղաւ ան : Ժան Վալժան եղած էր ինչ որ եպիսկոպոսը ու - զած էր ընել զայն : Զէ թէ այլաձեւու - թիւն այլ կերպարանափոխութիւն մը ա - ուած էր Ժան Վալժան :

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պիւթրիէն, Տիկին Ժերանթոն մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրաքրոջ՝ Տիկին Մաղմանեանի (Պանեէօ) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի հայկ. դպրոցի Կրթ. մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Վարուժան Պօղոսեանէ երեսուն ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Գրիգոր Քէպէլեանի մահուան առիթով :

×

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Երանուհի Յովանովիկէն, իր եղբօր Յովանովիկին մահուան Ա. տարելիցին առթիւ կատարուած հոգեհանգիստին, հետեւեալ նուէրները.— Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան 30 ֆրանք, «Յառաջ»ի բարգաւաճման քսան, Վիէնի Կապ- Խաչի դպրոցին քսան, Վիէնի Նոր Սերունդին քսան, եկեղեցւոյ պնակին տասը ֆրանք :

×

Պօմոնի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. Տիկին Մ. Մէհլիճեան եկեղեցւոյ 15 ֆրանք, եւ Պօմոնի Աղքատաց տասը : Տիկ. Արուս. Նազարեան եկեղեցիին հինգ, Տիկ. Ն. Մարգարեան եկեղեցւոյ տասը, Տիկ. Ա. Հրաչեան Հալէպի ծերանոցին կը նուիրէ տասը, Ողբ. Արշակ Աւիկեանի մահուան առթիւ Փ. Ծ.ի Օ. Տօրումեան՝ Կ. Խաչին քսան, Կ. Կարապետեան եկեղեցիին քսան, Պատէեան ընտանիք եկեղեցիին քսան, Այրի Տիկ. Ժ. Տէյրմէնճեան եկեղեցիին հինգ, եւ Կ. Խաչին՝ 5, Տիկին Վ. Գաճեան Հալէպի ծերանոցին՝ 15, Այրի Տիկ. Լ. Գարախանեան Պօմոնի աղքատաց հինգ, Տէր եւ Տիկին Ժ. Նուրեան իրենց վաղամեռիկ որդւոյն, Պէռնառի հոգեհանգստեան առթիւ կը նուիրեն՝ Կապ. Խաչին քսան, եկեղեցիին 10 ֆր. :

(Շար.)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ-ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Գրական Զրոյց

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔԻ ՀԵՏ

Իր «Le Chant Réuni» *հատորին*
Հրատարակման առիթով

Տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, 19 Յունուար, ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ (գետնայարկի սրահը),
17, Rue Bleue, (9), Métro Cadet

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ամենակարեւոր պակասը եղող ջերմութիւնը ապահովելու նպատակաւ, ձեռնարկած է կեդր. ջեռուցում հաստատելու գործողութեան : Վստահելով մեր ժողովուրդին անձնուէր եւ շինարար ոգիին արդէն սկսած ենք գործի, ապահով՝ որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ամէն Հայ սիրայօժար, իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար :

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին :

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ կեդր. ջեռուցման համար եղած նուիրատուութիւններ.

Տէր եւ Տիկին Տիգրան Պալեան, Պ. Ֆիլիբ Սէմէրճեան, Տիկին Ալիս Պարտաքէշեան քսանական ֆրանք, Օր. Գլպրըզլեան 15, Տիկին Բօզա Ֆէրմանեան, Պ. Յակոբեան (Սարսէլ), Տիկին Պօղոսեան, Պ. Կարօ Երանեան Տիկ. Աւագեանի քառասնից առթիւ, Եսայեան, Նազարէթեան ընտանիք, Տիկին Լիւսի Կատայեան, Տիկին Տիրուհի Հաթապեան, Տիկին Գօչարեան, Տիկին Եղիսաբէթ Թորգոմեան, Լեւոն Թոքաթլեան տասնական :

Ընդհ. գումար՝ 4135 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ.

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, ըստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի :

Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 15ին քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տէսինի Կապ. Խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան խմբերգներ, երգեր, արտասանութիւններ :

Տրամախօսութիւն Կաղանդ Պապայի
մէկ արար եւ նուէրներու բաշխում

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ սեղաններու շուրջ :

Մուտքը ազատ է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ նախաձեռնութեամբ տեղական մարմիններուն :

Չորեքշաբթի (Յունուար 17) Պուլ. Օտտօ
Հինգշաբթի (Յունվ. 18) Քաղաք :
Ուրբաթ (Յունվ. 19) Պօմոն, դպրոցի սրահը :
Շաբաթ, (20 Յունուար) Սէն Լու, դպրոցին սրահը :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան իրիկուան ժամը 9ին :

Կիրակի, 21 Յունուար, Նիս, ժամը 16ին, Օթէլ Սէրիպ, 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ :

Կը խօսի՝
Ընկ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ, Փարիզի ժամով 9էն 10: Կարճ ալիք՝ 25,37, 25,55, 31,05 եւ 41,29 :

Ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթիները իրիկունը ժամը 19·30էն 20 :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան
Վարչութիւն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ
×
ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին
×

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարենց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը

Կիրակի 3 Մարտ
կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Գեղարուեստական ցերեկոյթ
Սորպօնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ
Կիրակի, Մայիս 5ին

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աի նոր սակերը կը ստիպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելումի ենթարկէ ընթացիք ազդերու գինը:

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	միջնեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	միջնեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
17
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
17 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11112 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.112

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԻԿԻԼԻՈՅ ԱՂԷՏԸ

500 ՄԵՌԵԱԼ, ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Երէկ քանի մը տողով կուտայինք Սիկիլիոյ երկրաշարժին լուրը, բայց դըժբախտաբար քիչ ետք պիտի պարզուէր թէ աղէտը շատ մեծ համեմատութիւններ ըստացած է : Զանազան ցնցումներ սկսած էին Կիրակի օր, բայց գիշերուան երկուքին է որ պատահած է ամէնէն ծանրը : Փրկուած են անոնք որ խոհեմութիւնն ունեցած են հեռանալու իրենց տուներէն, բայց անոնք որ կարծած են թէ ամէն բան վերջացած է եւ չեն հեռացած իրենց բընակարաններէն, փլատակներու տակ մընացած են : Վնասուած գլխաւոր գիւղաքաղաքներն են .— Ճիպելլինա, Սալէմի, Մոնթէվակօ, Քասթէլվեթրանօ, Քասթէլմառէ Տէլ Կոլֆօ, Սալափուրթա, Սանթամիֆա, Փոճիոռէալէ : Փալերմայի մէջ ալ զգալի եղած են ցնցումներ, բայց մեծ ծաւալ չեն ստացած :

Մոնթեվակոյի մէջ, հիւանդանոցը ամբողջ աւերակի վերածուած է, փլելով 300 հիւանդներու վրայ : Մինակ Մոնթեվակօ, 300 մեռեալ կայ :

Նման աղէտ չէր պատահած Սիկիլիոյ վրայ 1908էն ի վեր, այսինքն վաթսուն տարի առաջ :

Նախագահ Սառակաթ, թռանով Սիկիլիա գացած է աղէտեալ վայրերը այցելելու, հաղորդակցութեան բոլոր միջոցները կտրուած ըլլալով :

Վերջին մեծ երկրաշարժերը պատահեցան Թուրքիա (1967ին) եւ Քարաքաս (1967, Օգոստոսին) :

Ցարդ հինգ հարիւր մեռեալ գտնուած է եւ հազարաւոր վիրաւորներ, բայց ամէն ժամ ասոնց թիւը կը մեծնայ եւ կարելի չէ տակաւին վերջնական գաղափար ունենալ :

ՀԱՐԱՒ. ՎԻԷԹՆԱՄ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ

Հարաւային Վիէթնամի նախագահը Զօր. Թիէօ շատ դժգոհ է որ միայն Ամերիկացիներու մասին կը խօսուի եւ անոնց կարծիքը կ'առնուի, երբ բանակցութիւններու մասին կը խօսուի : Թիէօ կ'ուզէ որ յստակ ըլլայ թէ Վիէթնամի լիազօր խօսակիցը Սայկոնն է նախ :

Ամերիկայի մէջ ալ անձկութեամբ կը սպասուի Ճոնսընի յստակ պատասխանին Հանոյի առաջարկնեուն : Ու Թան հաղորդած է նախագահ Ճոնսընի, որ ինք ստոյգ աղբիւրէ տեղեկացած է թէ Հանոյի ըրած նոր առաջարկները բանակցութիւններ սկսելու համար, համապատասխան են Հիւսիսային Վիէթնամի պարագլուխներու անկեղծ փափաքին, լուծում մը գտնելու պատերազմին :

Մինչ ընկերային հարցերը ծանրակշիռ բնոյթ կը ստանան Սայկոն, պատերազմը կը տաարծուի Լաոս :

× Վիէթքոնկը կը հաղորդէ թէ Թեթի (վիէթնամեան նոր տարի) տօներու առթիւ եօթը օրուան դադար մը պիտի ըլլայ :

Արեւելեան Գերմանիոյ Ա. ՏԷ. ԷՆ մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Ամերիկացիք ռմբակոծած են Հանոյի հիւսիսային շրջանը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թէլ Ավիվէն կը հաղորդեն թէ հակազդեցութիւնը եւ փոխ – վրէժը շատ ծանր պիտի ըլլան եթէ խափանարական արարքները շարունակուին : Ուոշինկթընէն Արտաքին նախարարութիւնը կը հաղորդէ թէ Միացեալ Նահանգները պիտի ընդդիմանան իսրայելեան որեւէ փորձի, որ կը խանգարէ Երուսաղէմի կանոնագիրը : Ամերիկա կ'ակնարկէ Թէլ Ավիվի ծրագրին, որ կը ձգտի գրաւել Ս. Քաղաքի արաբական կարգ մը հողերը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը յայտարարած է Նիւ Եորք Թայմզի թէ որո՞նք են իր պայմանները Յունաստան վերադառնալու համար : Թագաւորը կ'ըսէ թէ եթէ զինուորական ժէօնթը անմիջական օրէն հռչակէ այն Սահմանադրութիւնը զոր խոստացած է եւ յայտնէ թէ հանրաքուէ պիտի կատարուի այդ Սահմանադրութեան շուրջ, ապահովելով ազատ ընտրութիւններ նոր Խորհրդարանի մը կազմութեան համար, կը վերադառնայ : Ինք առանձին պիտի տայ Յունաստան վերադառնալու որոշումը : Անդրադառնալով իր կամաւոր աքսորին, թագաւորը յայտարարած է .— «Զինուորական դետնի վրայ, ձախողեցայ, բայց ժողովուրդին օժանդակութիւնը ստացայ, բացի պաշտօնի գլուխ եղող մարդոցմէ : Բայց ասոնք չեն հաշուուիր, ժողովուրդը չեն :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը Տըպրէ, յայտարարած է իր նախարարութեան մօտ լիազօրուած լրագրողներուն թէ 1968ը դժուար տարի մը պիտի ըլլայ : Ոչ միայն դժուար տարի մը պիտի ունենանք, այլեւ դժուար տարիներ, շեշտած է Միշէլ Տըպրէ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Պաշտպանութեան նախարարը՝ Մոշէ Տայեան յայտարարած է հարիւր եգիպտացի սպաներու, որոնք ազատ պիտի արձակուէին թէ կը յուսայ որ այս պատերազմը վերջինը կ'ըլլայ : «Եթէ ձեր կառավարութիւնը որոշէ կռուիլ, կը կռուինք : Եթէ կը խորհիք թէ տեղ չկայ Իսրայէլի համար այս շրջանին մէջ, նոր պատերազմը անխուսափելի կ'ըլլայ : Բայց եթէ հարցնէք թէ ուրիշ լուծում մը կայ : Այո կը պատասխանեմ » :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ աննախընթաց ցուրտ մը կը տիրէ : Ջերմաչափը զերոյէն վար երեսուն աստիճանի իջած է :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ միշտ ձիւներու տակ է եւ կտրուած ամէն կողմէ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ նիւթական վիճակը աւելի լաւ եղած է 1967ին քան 66ին : Տարադրամի պահեստը ութսուն միլիոն տոլարի յաւելում մը կրած է :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Պաւէլ Լիտվինով, որ դատապարտեալներու ի նպաստ խնդրագիրը ստորագրողներէն մէկն է, յայտարարած է .— «Կը հաւատամ թէ Խորհ. Միութիւնը արդարութեան երկիր մը պիտի ըլլայ, բայց չեմ գիտեր թէ ատիկա ե՞րբ պիտի պատահի» : Արտաքին նախկին նախարարին տղան, որ այս յայտարարութիւնները ըրած է Եունայթըտ Փրէսի մէկ թղթակիցին, համոզուած է թէ ի՛ր սերունդն է որ կրնայ բան մը փոխել Խորհ. Միութեան մէջ, այսինքն այն սերունդը, որ սթալինեան շրջանը չճանչցաւ : « Բոլոր անոնք որոնք քառասունէն վեր են մեր երկրին մէջ, ամէն բանէ կը վախնան : Այն վախն է զոր բրիտանացի դրագէտը՝ Ճորճ Օրուէլ կը նկարագրէ «1984»ին մէջ : Իմ սերունդիս մարդոց, կը յանձնարարեմ, որ բացէ ի բաց ըսեն ինչ որ կը մտածեն : Եթէ բողոքի շարժումներ կազմակերպուին, եթէ անոնք ծանօթ ըլլան արեւմուտքի մէջ, եթէ ուժն ունենան օտար համայնավարներու, զորս մեր կառավարութիւնը նկատի պէտք է առնէ, արդիւնք կուտայ :

ՅԵՂԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Հալէպ գտնուած փաստաթուղթ մը, 1918ի թրքական պարտութենէն ետք, կ'ըսէ յստակօրէն .— « Ինչպէս նախապէս հաղորդուեցաւ, թրք. կառավարութիւնը որոշած է բնաջնջել Թուրքիա ապրող Հայերը : Անոնք որոնք կ'ընդդիմանան այս հրահանգին պետական պաշտօնատուներէ պիտի արտաքսուին : Առանց որեւէ նկատումի կիներուն, երախաներուն եւ անդամահատուածներուն հանդէպ : Պէտք է վերջ տալ անոնց գոյութեան : Ներքին նախարար՝ Թալէաթ» : Զէյթունի, Սասունի, Վանի մէջ դիմադրութիւնը կը կռուի առաջին ժամերէն իսկ : Մուսա – Տաղի մէջ, քանի մը մարդիկ, կառչած Ճէպէլ – Մուսայի ժայռերուն, հերոսաբար կը դիմադրեն, քառասուն օր, թրքական յարձակումներուն, մինչեւ որ ազատագրուին Ֆրանսական Նաւատորմին կողմէ : Ասոնց դիւցազներգութիւնը յափշտակիչ վէպի մը նիւթը պիտի կազմէ՝ Ֆրանց Վերֆէլի «Մուսա – Տաղի քառասուն օրերը» : Բնաջնջման «ծրագիրը» իր սկիզբը կ'ունենար 1915 Ապրիլ 24ին .— Պոլսոյ ընտրանիէն վեց հարիւր Հայեր կը ձերբակալուէին, չարչարանքի կ'ենթարկուէին եւ կը սպաննուէին : Քանի մը օր ետք «տասը հազար հոգի կ'աքսորուին եւ ոչ մէկ լուր կ'առնուի անոնցմէ» (Նանսէն) : Վանի հիւանդանոցը, ամերիկեան բժշկական առաքելութեան պետը՝ Տոքթ. Ըշըր կը յայտարարէ որ «Թուրքերը քշելէ ետք, Ռուսեր ժողված եւ այրած են 55 հազար 90 Հայերու դիակները » : Մինչ կովկասեան ճակատէն վերադարձին, Ինվէր փաշա հրապարակաւ յայտնած է «իր գոհունակութիւնը հայկ. զօրքերու ընթացքէն եւ քաջութենէն», Հայերու դէմ հալածանքը սկսած է բանակին մէջ.— « Յիսունէն հարիւր զինուորներու ջոկատներ բռնուած են հոս ու հոն, զոհերը չորս –չորս կապուած եւ ամայի վայրեր քշուած ... յանկարծ գնդակներու շառաչը կը լեցնէր մթնոլորտը ... Անոնք որ զրկուած էին դիակները թաղելու համար, միշտ մերկ կը գտնէին, Թուրքերը առած էին անոնց հագուստները » (Մորկընթաու, Ամերիկայի դեսպան) : Կարգը հիմա եկած է միւս բոլոր արու Հայերուն .— Քանի մը օր տաժանակիր աշխատանք ճամբաներուն վրայ եւ խրամատներու մէջ, ապա կոյտերու դիզում սպանդանոցի մէջ, մեռած ըլլան, մահամերձ կամ պարզապէս վիրաւոր : « Ծրագրին » երրորդ կէտը իր վախճանին կը հասնի .— « Կիլիկիոյ հայ բնակչութեան աքսորը կը սկսի Մարտի վերջ եւ կանոնաւոր կերպով կը շարունակուի յաջորդ ամիսները ... Անատոլուի մէջ, կը սկսի Օգոստոսին, անմիջապէս ետք հիւսիսային Սուրիա եւ Միջագետք» (Տոքթ. Լեփսիուս) : Կարաւանները ճամբայ կը հանուին դէպի Հալէպ, Ռաքքա, Տէր Զօր : Ոմանք, թիւով քիչ, կը փախին եւ ամիսներով անապատը կ'անցընեն, ուրիշներ կը մեռնին ճամբան, անօթի, հիւծած, խողխողուած Քիւրտերուն, Չէրքէզներուն եւ Թուրք ոստիկաններուն կողմէ, յարձակումի ձեւի տակ, բայց մեռեալները իսկական են :

Հազար ոչնչացածներու վրայ, մէկ հոգի կ'ազատի, ապուշցած, յօշոտուած, ինչպէս սա մայրը, որ կ'ընդունուի Երուսաղէմի ամերիկեան օգնութեան կողմէ եւ որ կռնակով երախայ մը բերած է, զոր ունեցած է ճամբան, 130 օր անապատներէն անցած ատենը : Մուշի մէջ, ինչպէս այլուր, տեսարանը անվերջ կը կրկնուի . «շուտով, պոռչտուքները մօտեցան, կատղածներու խմբակը փողոցները կը խուժէ, կրակելով ... այն ատեն ահաւոր կոտորած մը սկսաւ ... փողոցները արիւնով ներկուեցան, դիակները դիզուեցան դուռներուն առջեւ, եւ Թուրքերը անդադար կը պոռային .— Վո՛ւր, վո՛ւր, զա՛րկ, զա՛րկ, Քիւրտերը կը պոռային, տունէ տուն անցնելով, կը ցուցադրէին իրենց արիւնոտ կացինները » (Ժ. տը Մորկան) : Վերապրողները, երբ կան, թափօր կազմած, կը հեռանան որքան կրնան արագօրէն : « Լեռներէն իջած, Քիւրտերը կրակ կը բանան : Սարսափէ եւ անձկութենէ յագեցած, թափօրը կ'երթայ ձորերէն, կրակոտ արեւին տակ ծարաւէն հիւծած ... Եւ ահա, կարաւանը, կքած յոգնութեան տակ, զրկանքներէ հալած, կը կենայ Իկտիր, վէրքերը կը դարմանէ, կը սպասէ, կը սկսի յուսալ» : Ի՞նչ : Մահը աւելի լաւ է քան ուրիշ բան : Զուշանար : 70 հազար սպաննուած Ռաս Իւլ Այն, յիսուն հազար՝ Ինթելլի, 250 հազար Տէր Զօր, աւելի քան չորս հարիւր հազար անապատին մէջ, կրկին չորս հարիւր հազար Իսլահիէ, Քաթմա, Պապ, Մեսքենէ, զոհ Թիֆիւսի : Քանի մը հազար միայն անոնցմէ որոնք դիզուած են մահուան կառախումբերուն մէջ, ողջ կը մընան : Բացի տասնեակ հազարաւոր խողխողուած երախներէն, քիչ մը ամէն տեղ, այրուած Ատըեաման, Թաշխոտ, քսան զանազան տեղեր, գետը նետուած Խարբերդ, որբերու երկար շարքեր կը քաշկռտուին անապատին մէջ, մինչեւ որ արեւմտեան առաքելութիւններու ձեռքը կը հասնին : Ակամայ, վկայ եւ դերակատար եղած են ահաւոր ողբերգութիւններու.— « Պարտիզակի մանուկ մը, հազիւ տասը տարեկան, թաղուած աւազներուն մէջ, Սեպքայի եւ Համամի մէջտեղ, Տէր Զօրէն տասը ժամ, չէր կրնար խօսիլ .— լեզուն կտրած էին, Աստուած գիտէ ինչ սարսափելի պայմաններու մէջ, բայց, ձեռքով, կը հասկցնէր, որ հոն՝ Տէր Զօր, դժոխք է, եւ իր լուռ պերճախօսութիւնը վերջ կ'առնէր միայն այն ատեն երբ համոզէր իր խօսակիցները որ ետ դառնան : Յետոյ, կը կծկուէր նորէն աւազին մէջ, սպասելով նոր եկեղներու» (Անտոնեան) : Վերջն է՞ արդեօք քօշմարին : Ո՛չ : Անդամ մը եւս, 1919 Փետրուար 28ին, Հայերու հարիւրաւոր դիակներ կը շարուին Հալէպի հիւանդանոցին պատերուն տակ : 20րդ դարու սկիզբը, Հայերու ջարդը, ընդհանուր փորձն է զանգուածային սպանութիւններու, որոնք շուտով կառավարելու արուեստի պիտի վերածուին :

ԷԼԷՆԱ ՏԸ ԼԱ ՍՈՒՇԷՌ

ԴԱՆԻԱԿԱՆ ՍՈՆՆԻՆԿ մրցանակը (1968) տրուած է Արթըր Քէօսթլէրի : Մրցանակը սահմանուած է այն գրագէտին որ աշխատած է ի նպաստ եւրոպական քաղաքակրթութեան :

ՓԱՐԻԶԻ Ազգ. Մատենադարանէն անհետացած է Պոքքաչոյի Տէքամերոնի իտալերէն մէկ հատորը, որ արժէքաւոր է ոչ թէ կողքին, այլ մանաւանդ թուականին համար (1556) : Պոքքաչիօ գիրքը գրած է 1350էն 1355ի շրջանը :

ՔՍԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ընթացքին, 1947էն 1966, Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ 150 հազար հոգի մեռած է եւ երեք միլիոն վիրաւորուած :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ ալ օդը շատ գէշ է : Պէյրութի նաւահանդիստը փակ է, Սքիի շրջանները անմատչելի են եւ Դամասկոսի ճամբան գոց է : Նոյնն է Սուրիոյ եւ Յորդանանի վիճակը :

ՈՒՐԻՇԻ ՍՐՏՈՎ ապրող երկու հիւանդներու վիճակը կայուն է : Քալիֆորնիոյ հիւանդը որ ծանր էր վերջերս, աւելի լաւ է, լեարդը սկսած է աշխատիլ : Քափի հիւանդը լաւ է :

ԴԱՐՁԵԱԼ

ՍՐՏԻ ՓՈԽԱՐԿՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Սրտի փոխարկման հարցը միշտ այժմէական է: Տոքթ. Պարնարտ, երկրորդ անգամ ըլլալով, սիրտ մը փոխարկեց: Քանի մը օր յետոյ, անոր յաջորդեց Ամերիկացի Տոքթ. Շըմվէյ, սրտի անուանի մասնագէտ վիրաբոյժ մը, որ տակաւին առիթը ունեցած չէր կիրարկելու իր իսկ մանրամասնօրէն նկարագրած սրտի փոխարկումին թեքնիքը: Այդ թեքնիքին հետեւեցաւ Տոքթ. Պարնարտ, փոխարկելով միայն սրտի մկանային մասին երեք քառորդը:

Երրորդ վիրաբոյժ մը եւս, Տոքթ. Քանթրովից, նոյնպէս Ամերիկացի, հակառակ երկու ամսու երախայի մը վրայ կատարած առաջին փոխարկումի մը ձախող ելքին, երկրորդ փոխարկումը ըրաւ, այս անգամ չափահասի մը վրայ: Ենթական մեռաւ, թերեւս այն պատճառով որ Քանթրովիցի թեքնիքը, որ սիրտը ամբողջութեամբ կը փոխարկէ, աւելի երկարատեւ է եւ աւելի ծանր՝ հիւանդին համար:

Հիմա որ առաջին քայլերը առնուեցան, տարակոյս չկայ թէ ուրիշ երկիրներու մասնագէտները եւս պիտի ուզեն սրտի փոխարկում կատարել ... եթէ տրամադրելի սիրտ գտնեն:

Ներկայիս՝ սրտափոխութեան թեկնածու մը օրերով կամ շաբաթներով պիտի սպասէ, մինչեւ որ կարելի ըլլայ արկածեալի մը կամ նոր վախճանած հիւանդի մը սիրտը առնել եւ փոխարկել: Պայմանաւ որ փոխարկելի սիրտը առողջ ըլլայ և զայն տուողին ու ստացողին արեան խմբակները եւ հիւսկէնները կարելի չափով իրարու յարմարին:

Պայման է նաեւ որ փոխարկումի համար օրինական արտօնութիւնները ստացուած ըլլան: Որովհետեւ իսլամական եւ այլ կարգ մը երկիրներու մէջ, դիաղննութիւնը եւ ներքին գործարաններու բարձումը բացարձակապէս արգիլուած է:

Ամերիկայի մէջ կարելի է դիակ մը մահէն անմիջապէս յետոյ բանալ եւ գործարան մը առնել, բայց անհրաժեշտ է ստանալ ոչ միայն մեռնողին նախապէս տուած արտօնութիւնը, այլեւ ամենամօտ ազգականին համաձայնութիւնը:

Իսկ Ֆրանսայի մէջ, օրէնքը կ'արգիլէ 24 ժամէն առաջ դիաղննութիւն կատարել, հետեւաբար դիակէն կտոր մը կամ գործարան մը կորզել: Այնպէս որ Ֆրանսայի շատ կարող սրտի վիրաբոյժներ առայժմ արտօնուած չեն սրտի կամ այլ գործարանի փոխարկում կատարել, բացի երիկամներէն, որոնցմէ իւրաքանչիւր մարդ երկու հատ ունի եւ ազատ է, իր ողջութեան, հատ մը տրամադրելու իր մէկ ազգականին կամ բարեկամին:

Այս պայմաններուն մէջ ինչպէս կարելի պիտի ըլլայ բաւականաչափ սիրտ գտնել, գոհացնելու համար հաւանական այն բազմաթիւ թեկնածուները, որոնք, քիչ մը աւելի երկար ապրելու յոյսով, պիտի ուզեն նոր սիրտ մը ունենալ, նոյնիսկ եթէ միւս գործարանները անբաւական կը գործեն:

Երկար տարիներէ ի վեր բազմաթիւ կենսաբան գիտուններ միջոցներ կը փընտըռեն սիրտը գործօն վիճակի մէջ պահելու համար: Կէս դար առաջ Ֆրանսացի Ալեքսիս Քառէլ ամերիկեան աշխատանոցներու մէջ յաջողած էր սննդատու հեղուկներու մէջ «ողջ» պահել վառեակներու սիրտեր, որոնք ամիսներ շարունակ բաբախած էին: Ներկայիս Լիոնի սրտաբանական կեդրոնն է որ այդ ուղղութեամբ փորձարկութիւններ կը կատարէ, գործելու վիճակի մէջ պահելու համար անասուններու, մասնաւորաբար կապիկներու սիրտերը:

Կարգ մը գիտուններ կը խորհին մարդկային սիրտը պահել ոչ թէ մասնաւոր հեղուկներու, ոչ ալ սառնարանի մէջ, որուն պաղութիւնը կը վնասէ պահպանումին, այլ տեղաւորել զայն կապիկի մը մարմնին մէջ, այնպէս որ կարելի ըլլայ զայն անխաթար պահել եւ անմիջապէս օգտագործել: «Պահածոյ» սրտի պատրաստութիւնը տակաւին երկար ժամանակի կը կարօտի:

Ուրիշ գիտուններ կ'ուսումնասիրեն հիւանդ սրտի մը տեղ մասնաւոր փլասթիքով պատրաստուած արուեստական սիրտ մը դնելու կարելիութիւնը: Ներկայիս շատ փոքր, մանրաչէն ելեկտրական գործիքներ կը զետեղեն կարգ մը հիւանդներու կուրծքին մէջ, անոնց սրտերուն դանդաղ բարախումը արագացնելու եւ զօրացընելու համար: Այնպէս որ արուեստական սրտի մը շինութիւնն ու զետեղումը հաւանական կարելիութիւն մըն է, պայմանաւ որ մարմինը թոյլատրէ անոր ներկայութիւնը:

Վերջապէս կը խորհուի ուղղակի կենդանիներու, մասնաւորապէս կապիկներու սիրտը օգտագործել, հակառակ քանի մը տարի առաջ ձախողած փորձի մը: Այս ուղղութեամբ լուրջ ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին: Տարակոյս չըկայ թէ, երբ մարմնին պաշտպանողական միջոցներուն տարամերժող կարողութիւնը կարելի ըլլայ դիւրութեամբ չէզոքացընել, կենդանիներուն շնորհիւ այլ եւ այլ ներքին գործարաններու փոխարկումը սովորական գործողութիւն մը պիտի դառնայ:

Սպասելով այդ օրերուն, մասնագէտները սկսած են տրամադրելի սիրտերու կեդրոններ կազմակերպել, ինչպէս Լօս-Անճէլըսի մէջ: Հիւանդանոցները պիտի արձանագրեն, իրենց բոլոր կենսաբանական յատկանիշերով, այն բոլոր հիւանդները, որոնք կերպով մը «ողջ» դիակներ են: Այսինքն բոլոր անոնք, որոնց ուղեղը փճացած է արկածի մը կամ հիւանդութեան մը հետեւանքով եւ անոր գործունէութիւնը արտայայտող ելեկտրական ալիքները այլեւս չեն արձանագրուիր մասնաւոր գործիքին վրայ (ելեկտրօ – անսէֆալոկրամ): Ինչ որ մահուան ամենաստոյգ նշանն է, քանի որ այդ աստիճանին հասած ենթակայի մը վերակենդանացումը բացարձակապէս անկարելի է, նոյնիսկ եթէ սիրտը եւ թոքերը շարունակեն արուեստական միջոցներով ժամանակ մը գործել: Այս պայմաններուն մէջ գտնուող մեռեալներուն ներքին գործարաններն են (երիկամ, սիրտ, թոք, լեարդ, եւն.), որ իբրեւ պահեստ պիտի ծառայեն փոխարկումի համար:

Ինչ որ ալ ըլլան ներքին թարմ գործարաններու պահեստ մը ունենալու համար գործածուած կամ գործածուելիք միջոցները, փոխարկումին յաջողութիւնը կախում ունի, անկախ գործողութեան թեքնիքէն, կենսաբանական կարգ մը էական պայմաններէ:

Նախ անհրաժեշտ է որ տուողին եւ ըստացողին արեան խմբակները նոյնը ըլլան, այսինքն իրարու յարմարին: Հակառակ պարագային արեան գնդիկները լուծուելով մահ կը պատճառեն (այս մասին ուրիշ առթիւ):

Երկրորդ պայմանը հիւսկէններու յարմարողութիւնն է, կարելիութեան սահմանին մէջ: Այս խնդիրը քանի մը տարի առաջ լուսաբանեց Փարիզի Սէն Լուի հիւանդանոցի կենսաբաններէն Տոքթ. Տոսէ, որ զանազանելով իրարու յարմարող հիւսկէնները, խմբակներու բաժնեց զանոնք: Որքան մօտ ըլլան տուողին եւ ըստացողին հիւսկէններու խմբակները, այսինքն անոնց յարմարողութիւնը, զոր կարելի է հաստատել մասնաւոր հակազդեցութիւններով, այնքան հաւանականութիւն կայ որ պատուաստը բռնէ եւ փոխարկումը յաջողի:

Հակառակ այս նպաստաւոր պայմաններուն, փոխարկումը չի յաջողիր, եթէ վիրաբոյժները զգալիօրէն չնուազեցնեն օտար գործարաններու հանդէպ ստացող մարմնին տարամերժ հակազդեցութիւնը: Այդ ուղղութեամբ գործածուած միջոցներու մասին նախորդ յօդուածով մը ծանօթութիւններ տուի (Յառաջ, 5–1–68):

Այդ միջոցներուն, մանաւանդ առաջին երկուքին կիրարկումը, կրնայ ստացողին ինքնապաշտպանողական միջոցները չափազանց ոչնչացնել եւ դուռ բանալ մանրէներով մահառիթ վարակումին: Այս է փոխարկումներու սպառնացող երկրորդ կարեւոր վտանգը:

Նոր տեսութեան մը համաձայն, կարելի պիտի ըլլայ փոխարկումի հաւանական թեկնածուները նախապէս պատուաստել այս կամ այն գործարանին ի նպաստ, որպէսզի մարմինը իբրեւ հիւր ընդունի զայն եւ թոյլատրէ անոր ներկայութիւնը:

Սրտի փոխարկման գործողութիւններու առթիւ գիտական, հոգեբանական, բարոյագիտական, ընկերային, իրաւական, կրօնական եւ նոյնիսկ տնտեսական տեսակէտներէն բազմաթիւ քննադատութիւններ, վերապահումներ եւ խորհրդածութիւններ եղան, որոնքսովորական են ամէն անգամ որ այլազան մարզերու մէջ, հիմնական փոփոխութիւններ եւ անսովոր ոստումներ տեղի կ'ունենան: Այս հակազդեցութիւնները շուտով կը մոռցուին ու կ'անհետանան: Որովհետեւ մարդկութիւնը, կարծէք ճակատագրական ուժէ մը կամ որոշ արդիականութենէ մը մղուած, հետզհետէ աւելի արագօրէն կ'ընթանայ դէպի անծանօթ ապագայ մը — դրախտայի՞ն թէ դժոխային — որուն ընդհանուր գիծերուն մօտաւոր նախատեսութիւնը կարելի է մինչեւ 2000 թուականը:

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

Բ.

Կարնոյ նահանգի կառավարական վարչութիւնը հետեւեալ տեղեկութիւնը կցած էր այդ վերեւ յիշուած թիւերուն.

«Հայերու տարագրութիւնը (սէվգը – յաթ) խմբովին կատարուած է: Կարգ մը տեղերու մէջ զինեալ ուժերու դէմ ապըստամբութիւն եւ ընդդիմութիւն կատարուած է (*) եւ ընդհարումներ տեղի ուցած են, որոնց հետեւանքով քիչ թէ շատ անձեր սպաննուած են (գիյայա ուղրատըլար): Մաս մըն ալ պահուըտած են: Ճիշդ թիւը տալ դժուար է: Տեղական կառավարութիւնը կը հաղորդէ որ գործագրուած տարագրութիւնը 120 հազարի մօտ է»:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ ԵՒ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Կարնոյ նահանգին մէջ՝ Հայ Լուսաւորչական եկեղեցիներու թիւը՝ 230 էր, հետեւեալ բաժանումով.—

Կարնոյ Սանճագին մէջ՝ 102

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

ԳԼՈՒԽ Է.

ԴԱՍ ՄԸ

— Նախախնամութիւնը երբեմն սրբագրութիւններ կ'ընէ շարունակեց դեղին երիտասարդը, եւ հայրերուն մոլորումները զաւակներուն ձեռքովը կ'ուղղէ եւ առաջիններուն մեղքերը կը սրբէ վերջիններուն միջոցաւ:

Ալի Օսման անմիջապէս չպատասխանեց, ակնարկութիւնը ծանր ու վիրաւորիչ թուեցաւ իրեն: Երիտասարդը իր հայրը կը սիրէր եւ անոր մասին եղած անարգանքի մը չէր կրնար հանդուրժել:

— Ես պարզապէս Նախախնամութեան կ'ակնարկեմ որ մենէ աղէկ կը կարգադրէ ամէն բան, պատասխանեց միւսը ժպտելով, ձեր նաւակը եթէ ծովեզերքը չգտնուէր՝ հաւանօրէն ձեր հօրը ճանկը պիտի իյնայինք, ահա իրողութիւնը:

— Այսինքն՝ դուցէ արդարութեան ձեռքը, ըսաւ Ալի Օսման որ յայտնապէս գրգռուած էր:

— Կամ աւելի ճիշդը Ապտիւլ Համիտի ձեռքը, դիտել տուաւ կինը որ մինչեւ այն ատեն լուռ ունկնդիր եղած էր խօսակցութեան:

— Հայրս ոստիկանական պաշտօնեայ է եւ իր պարտականութիւնը կը կատարէ խղճի մտքով, պատասխանեց երիտասարդը ... ոճիրներ գործուած էին որոնց հեղինակները կը փնտռուէին ու բնականաբար ինքն ալ, իր պաշտօնին բերումովը, պէտք է որ աջակցէր այդ գործին:

— Բարեկամ ըսաւ դեղին երիտասարդը, ձեր հայրը չեմ ուզեր դատապարտել, բայց կը հիանամ Նախախնամութեան վրայ, որ մտքէ չանցած դիպուածով մը բուն իսկ անոր նաւակովը կ'ազատէ մեղի:

Գուցէ այս բացատրութիւնը պիտի գոհացնէր Ալի Օսմանը եւ վերջ պիտի տար վիճաբանութեան մը որ հետզհետէ կծու շեշտ մը առնել կը սկսէր, երբ յանկարծ կինը հանդարտ ու հաստատ ձայնով մը ըսաւ:

— Իսկ ես պարզապէս կը դատապարտեմ ձեր հայրը:

Ալի Օսման կրկին ցնցում մը կրեց, աւելի բուռն քան առաջինը:

Կինը նոյն հանդարտ ձայնովը շարունակեց.

— Քիչ մը առաջ պարտականութեան խօսք ըրիք, ատիկա կեղծիք մըն է, ինքզինք խաբելու, խիղճը քնացնելու համար հնարուած: Գէշութիւն գործելու մասին պարտականութիւն չկրնար ըլլալ մարդու մը համար: Պաշտօններ կան զորս մարդ ի գործ չդնելով՝ իր պարտականութիւնը կատարած կ'ըլլայ լիովին:

— Այսինքն՝ ոճրագործներ ազա՞տ թողլով, հարցուց Ալի Օսման բարկութենէն դողացող ձայնով մը:

— Երկրի մը մէջ, ուր մեծագոյն ոճրագործը թագ կը կրէ ոստիկանութեան պաշտօնեայի մը պարտականութիւնն է ակնածանքով խօսիլ ոճրագործներու վրայ ... դուք որ պաշտօնի պարտականութեան մասին կը խօսիք, ասիկա պէտք է դիտնաք, պատասխանեց կինը հանդարտ ձայնով մը:

Պատասխանը լախտի պէս իջաւ երիտասարդին գլխուն: Պահ մը խոր լռութիւն տիրեց նաւակին մէջ: Միայն թիակներու միօրինակ ձայնը կը լսուէր, որոնք կանոնաւոր կերպով ջուրին մէջ կը մտնէին կ'ելլէին: Ալի Օսման զզջացած էր այս ձեւ վիճաբանութեան մը մտնելու, այսու հանդերձ հարուածը այնքան ուղղակի էր որ կարելի չէր առանց փոխարինելու մը-նալ, ուստի նոյն դողահար ձայնովը պատասխանեց.

— Ամէն մարդ իր գործած արարքներուն համար խղճին առջեւ պատասխանատու է:

— Երանի այն մարդուն որ կը յաջողի խիղճը ինքզինքին մեղսակից ընելու, ըսաւ կինը նոյն հանդարտ ձայնով:

Սատրք որ խորին ուշադրութեամբ կը հետեւէր փոխանակուած խօսքերուն, միշտ թիավարելով հանդերձ, յարաճուն հիացումով մը կը լսէր կնոջ ըսածները, ի վերջոյ չկրցաւ ինքզինք զսպել եւ գոչեց:

— Հանըմ էֆէնտին կատարեալ իրաւունք ունի, ամէնքս ալ վատեր ենք:

Կինը երիտասարդին այս խօսքերուն վրայ, աչքերը դէպի անոր ուղղեց համակրական արտայայտութեամբ մը, յետոյ տխուր ժպիտով մը ըսաւ.

— Բարեբախտաբար այնպիսի տարիք մը ունիք տակաւին որ ձեզի թոյլ կուտայ այդ վատութիւնը դարմանելու, եթէ կամք ունենաք:

— Կարծեմ թէ ցամաքի մօտենալու ժամանակ է, որովհետեւ կը լուսնայ ըսաւ դեղին երիտասարդը:

Նաւակը նոյն միջոցին եւրոպական եզերքը քերելով կը յառաջանար եւ Սթէնեայի առջեւ հասած էր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(24 Շար.)

Երզնկայի Սանճագին մէջ՝	96
Պայազիտի Սանճագին մէջ՝	32
	——
Գումար եկեղեցիներու՝	230
Գումար վանքերու՝	32
Գումար դպրոցներու՝	135
	——
Գումար ազդ. հաստատութեանց	397

Էրզրումի նահանգին մէջ՝ մեր ճշգած եկեղեցիներու թիւն է 230, որոնք կը գտնուէին հետեւեալ վայրերուն մէջ.—

Էրզրում քաղաք՝ Ս– Աստուածածին եւ Ս. Ամենափրկիչ,

Զիֆթլիկ՝	Ս. Հրեշտակապետ,
Շխնոց՝	Ս. Յովհաննէս,
Կէզ՝	Ս. Մինաս,
Արշունի՝	Ս. Մինաս
Պատիշէն՝	Ս. Գէորգ,
Օձնի՝	Ս. Երրորդութիւն,
Գոմք՝	Ս. Յակոբ
Ըղտաձոր՝	Ս. Յակոբ,
Երկնիստ՝	Ս. Հրեշտակապետ,
Ումուտում՝	Ս. Յակոբ
Դընիկ՝	Ա. Աստուածածին,
Արծաթի՝	Ս. Նշան,
Շիփէկ՝	Ս. Մինաս,
Զիթող՝	Ս. Աստուածածին,
Խարարզ՝	Ս. Աստուածածին,
Մատուրկա՝	Ս. Յակոբ,
Ըլըճէ՝	Ս. Աստուածածին
Գարահասան՝	Ս. Աստուածածին,
Թուանջք՝	Ս. Ամենափրկիչ
Գեղախոռ՝	Ս. Սարգիս,
Ճինիս՝	Ս. Գէորգ,
Ապըլհինտի՝	Ս. Աստուածածին,
Կրինճք՝	Ս. Խաչ,
Բլուր՝	Ս. Գէորգ,
Նորշէն՝	Ս. Յակոբ,
Սէօյիւտլիւ՝	Ս. Յարութիւն,
Անկառիճ՝	Ս. Մինաս,
Սալաձոր՝	Ս. Սարգիս,
Էօղպէկ՝	Ս. Թադէոս – Բարդուղիմէոս,
Թօփալ ավուշ՝	Ս. Յովհաննէս,
Վերին Գեղ՝	Ս. Աստուաածծին,

Դերջանի շրջանի եկեղեցիները

Բազառիճ՝	Ս. Յակոբ
Խաչիկեան՝ գոմ	Ս. Նշան
Փիրիզ՝	Ս. Ստեփանոս
Հողէք՝	Ս. Փրկչի
Վարդուկ՝	Ս. Գէորգ
Ղումլար՝	Ս. Նշան
Կոթեր՝	Ս. Գէորգ
Սարը Գայա՝	Ս. Աստուածածին
Ապրանք՝	Ս. Փրկիչ
Ղուրուղոլ՝	Ս. Գէորգ
Զըխնըս՝	Ս. Յովհաննէս
Ջանադճի՝	Ս. Մինաս
Աղադիր՝	Ս. Կարապետ
Ծաղկարի՝	Ս. Աստուածածին
Վժան՝	Ս. Աստուածածին
Խաղախ (Վերի)	Ս. Յակոբ
Խաղախ՝ (Վարի)	Ս. Աստուածածին
Խարխին՝	Ս. Աստուածածին
Դընիկ՝	Ս. Սարգիս
Սառն Բերդակ՝	Ս. Լուսաւորիչ
Մանց՝	Ս. Սարգիս
Ագրակ՝	Ս. Թէոդորոս
Բիւլք՝	Ս. Գէորգ
Գարա Գուլաք՝	Ս. Վարդանանք
Խնծրի՝	Ս. Թադէոս
Զամուր Տէրէ՝	Ս. Աստուածածին
Աստոյի Գոմ՝	Ս. Սարգիս
Խաչ դեղ՝	Ս .Յովհաննէս

Բասէն (Հասան Գալէ) շրջանի եկեղեցիները

Հասան Գալէ՝	Ս. Փրկիչ
Թորդան՝	Ս. Սարգիս
Հերթեւ՝	Ս. Աստուածածին
Կռտապազ՝	Ս. Սարգիս
Հրասոն՝	Ս. Աստուածածին
Տօտի Մայր՝	Ս. Աստուածածին
Խոսրովերան՝	Ս. Աստուածածին
Խոտիվերէն՝	Ս. Աստուածածին
Իշխու՝	Ս. Յարութիւն
Եկունի՝	Ս. Աստուածածին
Ալիճէքրէք՝	Մայր Աստուածածին

ԵՐԶՆԿԱՅԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

Երզնկա՝	Ս. Նշան
Երզնկա՝	Ս. Երրորդութիւն
Երզնկա՝	Ս. Փրկիչ
Երզնկա՝	Ս. Սարգիս
Երզնկա՝	Ս. Աստուածածին
Ղարաթուշ՝	Ս. Աստուածամայր
Մեղուցիք՝	Ս. Նշան
Մեղուցիք՝	Ս. Կարապետ
Մեծ – Ագրակ՝	Ս. Գէորգ
Հոռոմ – Ագրակ՝	Ս. Կիրակոս
Ծաթեր՝	Ս. Աստուածածին
Մոլլա Քէօյ՝ Եղնաբես	Ս. Աստուածածին
Երկան՝	Ս. Աստուածածին
Կէօլէնցիկ՝	Ս. Թադէոս
Տաճրակ՝	Ս. Աստուածածին
Խնձորեկ՝	Ս. Գէորգ
Վերի Զիֆթլիկ՝	Ս. Աստուածածին
Վարի Զիֆթլիկ՝	Մայր Աստուածածին
Գարատիկին՝	Ս. Հրեշտակապետ
Մահմուտիէ՝	Ս. Ստեփանոս
Կիւլլիճէ՝	Ս. Գէորգ
Մթնի՝	Ս. Յակոբ
Գօլ Զէքէն՝	Ս. Հռիփսիմէ
Սրպիհան՝	Ս. Օհան
Հայրապետ՝	Ս. Լուսաւորիչ
Տանձիկ՝	Ս. Սարգիս Գուզիջան
Բերկրի՝	Ս. Մինաս Գուզիջան
Կերսնուտ՝	Ս. Սարգիս
Ռիֆայիլէ՝	Ս. Աստուածածին (Մէլիք Շէրիֆ, Կէրճանիս)
Հոռոփուլ՝	Ս. Աստուածածին (Կէրճանիս)
Մեծ Արմտան՝	Ս. Աստուածածին (Գուրու Զայ)
Թեզուտ՝	Ս. Գէորգ
Հասան Օվա՝	Ս. Աստուածածին
Ապուշտա՝	Ս. Թորոս

Բաբերդի եկեղեցիները

Բաբերդ՝	Ս. Աստուածածին
Բաբերդ՝	Ս. Հրեշտակապետ
Բաբերդ՝	Ս. Յակոբոս
Բաբերդ՝	Ս. Նշան
Բաբերդ՝ Ճիկրաշէնի	Ս. Աստուածածին
Վարզահան՝	Ս. Աստուածածին
Վարզահան՝	Ս. Համբարձում
Թոմնա՝	Ս. Համբարձում
Փրճրկա՝	Ս. Աստուածածին
Խնձաւերակ՝	Ս. Գէորգ
Երկ՝	Ս. Լուսաւորիչ
Պալախոր՝	Ս. Կարապետ
Պալախոր՝	Ս. Լուսաւորիչ
Օձտեղ՝	Ս. Յակոբ
Օձտեղ՝	Ս. Թորոս
Օձտեղ՝	Ս. Աստուածածին
Բումէլ՝	Ս. Աստուածածին
Ալմշկա՝	Ս. Աստուածածին
Ղօփուշ՝	Ս. Փրկիչ
Բուշտի՝	Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ
Բլրակ՝	Ս. Աստուածածին
Քսանթա՝	Ս. Աստուածածին
Բլուր՝	Ս. Գէորգ
Կիւ՝	Ս. Աստուածածին
Խոյէք՝	Ս. Աստուածածին
Զարմանց՝	Ս. Աթանագինէ
Մալասա՝	Ս. Յովհաննէս
Աւերակ՝	Ս. Աստուածածին
Քարավանք՝	Ս. Գէորգ
Քարավանք՝	Ս. Աստուածածին
Հնտէ՝	Ս. Աստուածածին
Սարաճուխ՝	Ս. Սարգիս
Առիւծկայ՝	Ս. Աստուածածին
Քրչի՝	Ս. Պօղոս
Լուսահօնք՝	Ս. Աստուածածին
Սըղըրճի՝	Ս. Խաչ
Նիւ՝	Ս. Աստուածածին

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

(*) Ապստամբութեան եւ պահուածներու մասին ըսուածը բացարձակապէս սուտ է: Յաջորդող վաւերաթուղթերուն մէջ կը տեսնենք այդ մասին :

ՎԻԷԹՆԱՄ ԵՒ...

«Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն»ի մէջ, ծանօթ լրագրող Սըլզպըրկըր, խօսելով Լոնտոնի «Սըրվայվըլ» պարբերականի մէջ վերջերս լոյս տեսած շահեկան յօդուածի մը մասին. կը գրէ .

Այս գրութիւնը, որ նախապէս լոյս տեսաւ Մոսկուայի «Գրական Թերթ»ին մէջ, կը կրէ ստորագրութիւնը Էրնըսթ Հէնրիի, որ իրականութեան մէջ ծածկանունն է խորհրդային ծանօթ մեկնաբան Ռոսթովսքիի :

Խորհրդային մեկնաբանին վարկածին համաձայն, Վիէթնամի համայնավարացումէն ետք, կարգը պիտի գայ հարաւարեւելեան Ասիոյ թերակղզիին, հաւանաբար նաեւ Ինտոնէզիոյ :

Այս վարկածը, կ'աւելցնէ ամերիկացի լրագրողը, այս կամ այն չափով իւրացուած է ամերիկացի երեք նախագահներու կողմէ՝ Այզընհաուըր, Քենըտի եւ Ճոնսըն: Սակայն, ցարդ, խորհրդային շրջանակներու մէջ չէր արտայայտուած :

Բազմաթիւ Ամերիկացիներ, որոնք կը քննադատեն նախագահ Ճոնսընի Վիէթնամի քաղաքականութիւնը կը պնդեն, թէ վտանգ չկայ Զինաստանէ, թէ այս վերջինը իրապէս ծաւալողական քաղաքականութեան հետամուտ չէ, յամենայն դէպս շատ զբաղած է ներքին վէճերով :

Նոյն կարծիքը չունի, սակայն, Ռոսթովսքի, որու համաձայն «ոչ մէկ տարակոյս կայ այժմ այն մասին, որ երբ Փեքին կը յայտարարէ, թէ փոթորիկը կը փչէ Արեւելքէն, յստակ նպատակ մը կը հետապնդէ: Նպատակ մը, որ կազմաւորուեցաւ 1950ի ժամանակները Մաոյի եւ իր ընկերներուն մտքին մէջ եւ որ միայն հիմա կը բանաձեւուի յստակ կերպով իբրեւ Մայոյի մեծ ռազմավարութեան ծրագիրը »:

Ռոսթովսքի կ'ըսէ, թէ այս ծրագրին «հիմնական միտքը» կը կայանայ հաստատելու գեր – պետութիւն մը ոչ միայն արեւելեան եւ կեդրոնական, այլեւ, յետագային, նոյնիսկ արեւմտեան Ասիոյ համար: Որոշ տուեալներով այս ծրագիրը տարօրինակ կերպով կը նմանի երբեմնի Թանաքա ծրագրին, զոր ճափոնցի զինուորականները յղացան եւ ըստ որուն, Ասիան պիտի դրաւուէր հանդրուան առ հանդրուան :

« Մաօ կը ծրագրէ իր Ռայխին մէջ առնել ոչ միայն Զինաստանը, այլեւ Քորէան, Մոնկոլիոյ Ժողովրդական Հանրապետութիւնը, Վիէթնամը, Քամպոճը, Լաոսը, Ինտոնեզիան, Պուրման եւ բազմաթիւ ուրիշ երկիրներ այդ շրջանին մէջ: Արեւելքէն փչող փոթորիկին երկրորդ հանդրուանին մէջ կ'իյնան Հնդկաստան, խորհրդային կեդրոնական Ասիան եւ խորհրդային ծայրագոյն Արեւելքը... Այսպէս դէմ յանդիման կը գտնուինք յըստակ ձգտումի մը »:

Ռոսթովսքիի համաձայն հեռանկարը սարսափելի է : Արդարեւ կը գրէ. «Առանց հիւլէական ընդհանուր պատերազմի մը, որու ընթացքին Մաօ կ'ընդունի, թէ աշխարհի բնակչութեան մէկ երրորդը կամ կէսը պիտի ոչնչանայ, կարելի չէ իրագործել այս ծրագիրը ... Փեքինի ռազմապաշտները ապահովաբար կ'երազեն ուրիշ Զինական կայսրութիւն մը, ըստեղծուած ընկերվարութեան կարմիր դրօշով, բայց իրականութեան մէջ հետեւողութեամբ Զինաստանի կայսրերու ռազմապաշտ քաղաքականութեամբ »:

Այս վերլուծումը կը բացատրէ, ուրիշ նկատումներու կարգին, թէ ինչու Մոսկուա այդքան մեծ մտավախութիւն ունի Զինաստանի նկատմամբ եւ չուզէր ընդլայնել Վիէթնամի պատերազմը : Ռուսերը կը վախնան, որ Զինաստանի պատճառով հիւլէական պատերազմը ծայր կուտայ: Աւելին՝ եթէ Զինաստանի թոյլ տրուի իր ազդեցութիւնը տարածել համայնավար կուսակցութիւններու վրայ եւ յեղափոխական պատերազմը ընդլայնել Վիէթնամի, Թայլանտի եւ Պուրմայի մէջ, յաջորդ ռազմաճակատը կրնայ խորհրդային Ասիան դառնալ :

Ահա թէ ինչու Խորհ. Միութեան հիմնական քաղաքականութիւնը եղած է՝ ամէն միջոցով մեկուսացած պահել Զինաստանը, նոյնիսկ եթէ այս քաղաքականութիւնը դժուարութիւններ կը յարուցանէ դաղափարական դետնի վրայ ծայրայեղ համայնավար շարժումներու հետ՝ Փեքինէն մինչեւ Հավանա: Կը բացատրէ նաեւ, թէ ինչու Ասիոյ երկիրները՝ Ճափոնէն մինչեւ Ինտոնէզիա լուռ կերպով համամիտ են ամերիկեան քաղաքականութեան եւ տրամադիր օգնելու անոր՝ Հար. Վիէթնամի մէջ, թէեւ կը դառնան ջղագրգիռ ընդունելու ատեն այս իրողութիւնը:

Լաւ պիտի ըլլար, որ Ամերիկացիները ըմբռնէին, թէ ուրիշ կարեւոր մայրաղաք մը եւս կը բաժնէ Ուոշինկթընի մըտավախութիւնները :

Այսուհանդերձ, այս չի նշանակեր թէ ներկայացուած վարկածը անպայման ճիշդ է, սակայն, անպայման կը բացատրէ Փեքինի պնդումը, թէ Մ. Նահանգներն ու Խորհ. Միութիւնը զաղտնի գործակցութիւն մը հաստատած են: Թերեւս ճիշդ է: Անվիճելի կերպով երկուքէն ոչ մէկը կ'ուզէ աշխարհը քանդուած տեսնել :

Թ. Ա. Թ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Կրցաւ աներեւութանալ, եպիսկոպոսին արծաթեղէնները ծախեց՝ միայն աշտանակները իբր յիշատակ պահելով, քաղաքէ քաղաք սպրդեցաւ : Ֆրանսայէն անցաւ, Մ... եկաւ. ունեցաւ այն դաղափարը զոր արդէն ըսինք, գործադրեց ինչ որ պատմեցինք . յաջողեցաւ անբռնելի եւ անմատչելի ըլլալու, եւ այնուհետեւ Մ..ի մէջ հաստատուելով, խղճի իր անցեալէն տրամիլը եւ կեանքին վերջին կիսովը առաջին կէսը սրբել զգալու երանութեամբ համակուած՝ հանդարտ, վստահ եւ յուսաւէտ օրեր անցուց . ալ միմիայն երկու մտածում ունենալով, որոնց մին էր անունը պահել եւ իր կեանքը նուիրագործել. միւսն էր մարդերէն ազատիլ եւ առ Աստուած վերադառնալ :

Այս երկու մտածումները իր մտքին մէջ այնքան սերտ կերպով խառնուած էին իրարու, որ միութիւն մը կը կազմէին. երկուքն ալ հաւասարապէս կը պաշարէին եւ կը տագնապէին զայն, եւ անոր ամենափոքր գործերուն վրայ կը տիրապետէին :

Անոր կենաց ընթացքը կարգադրելու համար սովորաբար կը համաձայնէին, դէպ առանձնութիւն կը դարձնէին, բարեսիրութեան եւ պարզութեան զգացումով կը համակէին զայն. երկուքն ալ միեւնոյն խրատը կուտային :

Բայց երբեմն վէճ կը ծագէր երկուքին մէջ : Այն ատեն, ինչպէս կը յիշենք, այն մարդը՝ զոր Պ. Մատըլէն կ'անուանէին Մ...ի բոլոր բնակիչները, առանց դեղեւելու առջի մտածումը երկրորդին, այսինքն իր ապահովութիւնը առաքինութեան կը զոհէր : Այս պատճառաւ փոխանակ զգուշութեամբ եւ խոհեմութեամբ վարուելու՝ եպիսկոպոսին աշտանակները պահած անոր մահուան համար սուգ մը տած, ամէն անցնող պզտիկ Սավուացիները կաչելով հարցուփորձ ըրած, Ֆավրոյի ընտանիքներու վրայ տեղեկութիւն առած եւ Ժավէրի տագնապալի ակնարկութիւններէն չվախնալով ծերունի Ֆօշըվանի կեանքը ազատած էր: Ինչպէս ըսինք արդէն, կարծես թէ ամէն իմաստուններու, սուրբերու եւ արդարներու օրինակին հետեւելով կ'երեւակայէր թէ իր առակին պարտքը իր անձին չէր պատկանէր :

Բայց պէտք է ըսել թէ բնաւ այսպիսի պարագային մէջ դեռ գտնուած չէր :

Բնաւ այսպիսի սաստիկ կռիւի մը բըռնուած չէին այն երկու դաղափարները որոնք կը կառավարէին այն դժբախտ մարդը որու տառապանքը կը պատմենք: Երբ իր սենեակը մտաւ, Ժավէրի առաջին խօսքերը յիշելով խառն ի խուռն այլ խորունկ կերպով մը զգաց երկու դաղափարներուն այնպէս կռուիլը :

Երբ այնպիսի տարօրինակ կերպով արտաբերուեցաւ այն անունը զոր անդունդներու մէջ թաղած էր, ապշութեամբ մը դրաւուեցաւ եւ իր ճակատագրին այլանդակութենէն կարծես թէ շուարեցաւ. եւ այս ապշութեան մէջ զգաց այն սարսուռը որ մեծ շարժերէ առաջ տեղի կ'ունենայ : Փոթորկին մօտենալը զգացող կաղնիին, յարձակման ժամանակին մօտենալը զգացող զինուորին պէս ծռեցաւ : Զգաց թէ իր գլխուն վերեւը շանթերով եւ փայլակներով լի մթութիւններ կը դիզուին :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Նոր Տարուան առթիւ Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանին կը նուիրեն.—

Պ. Լ. Մաթէոսեան, Գ. Օճաքճեան, Ա. Սարգիսեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գ. Յարութիւնեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ս. Ալթան 100ական Ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Ս. Գալայճեան (Նիս), Մեծգլուխեան, Տիկին Շապըրի, Տէր եւ Տիկին Ղազարոսեան (Վիլֆրանշ), Տիկին Յ. Դաւիթեան (Շաթու), Սեւան Սարգիսեան, Տէր Թօմաեան (Իսի), Մարօնեան (Քաշան), Տիկին Մանիշակեան, Այրի Տիկին Արսլանեան (Պուլօնեը սիւր Մէր), Ա. Արապեան (Մարսէյլ), Ա. Սարգիսեան (Վալանս), Եղիաեան (Մարսէյլ) 50-ական Ֆրանք :

Կ. Ոսկերիչեան (Առնուվիլ), 30 Ֆր. : Էմմիեան (Կուսէնվիլ), Օ. Թարաքճեան (Քոլոմպ), Ա. Շիրինեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Պետրոսեան (Մարսէյլ) 25ական Ֆր. :

Ր. Ներսէսեան (Կանեի), Գայսէրեան (Ժուան լէ Բէն), Օ. Հէքիմեան, Տիկին Բէն Կարա (Սօ), Գոյունեան եղբայրներ (Լը Փէրէօ), Գասըմեան (Վիրոֆլէ), Տիկին Վէմեան (Պուա Քոլոմպ), Տիկին Դարբինեան, Պօղոսեան, Ա. Սարաֆեան (Նիս), Սահակեան (Լա Սիոթա), Տիկին Էրման, Տէր եւ Տիկին Մանօլսքի, Տիկին Մարանճեան, Գ. Յակոբեան 20ական Ֆր :

Պայրամեան, Ո. Աճէմեան, Աշըքեան (Ժանթիյի), Գ. Անտոնեան (Իսի), Տէր եւ Տիկին Անուշեան, Ա. Աբիկեան, Ժ. Արապեան, Յ. Առաքելեան, Տիկին Նիքօլ Ավընէլ, Ս. Պահարեան, Պահթիարեան ընտանիք (Անկէն), Խ. Պալեան (Ժանթիյի), Զ. Պարթեւեան, Կ. Պէնլեան, Տիկին Ա. Պապեան (Անիէռ), Ս. Պէնքլեան, Տիկին Ս. Զարբաղեան, Ս. Զընթըրեան, Պ. Պէնքլի, Տէր եւ Տիկին, Պ. Շահպազեան (Առնուվիլ), Շալճեան (Լը Ման), Տէր եւ Տիկին Շէրիտճեան, Հ. Տաղլարեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Ա. Տէտէեան (Վիրոֆլէ), Տէօվլէթեան, Տէր Սահակեան (Մալաքօֆ), Տիկին Ս. Զօլաքեան (Մարսէյլ), Տէմիրճեան ընտանիք (Արնաս), Տէր եւ Տիկին Գայթանճեան (Մարնըվիլ), Ճերմակ, Տիկին Տօլմաճեան, Գօչեան 10-ական Ֆրանք :

Նախորդ ցանկին (Յառաջ Յունուար 10) վերջին մասին նուէրները պէտք է ըլլան՝ քսանական (ոչ՝ տասնական) :

×

Պօմոնի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակաթեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. Ողբ. Տիկին Աննիկ Տէրտէրեանի հոգեհանգստեան առթիւ, Զարսանճագի Հայր. Միութեան Պօմոնի մասնաճիւղը եկեղեցիին տասը Ֆրանք, Աղքատաց տասը : Տիկին Մ. Քեստելիկեան եկեղեցիին տասը : Ա. Տէրտէրեան, իր ոբ. տիկնոջ՝ Աննիկի հոգեհան. առթիւ եկեղեցիին՝ 10 եւ Աղքատաց տասը : Տիկ. Մինասեան իր եղբօր, Յովհաննէսի յիշատակին եկեղեցիին տասը : Այրի Տիկին Լուսին Ղազարեան եւ զաւակները իրենց ողբ. ամուսնոյն եւ հօր Կիրակոսի հոգեհ. առթիւ, եկեղեցիին յիսուն, Առաջնորդարանի «Օժանդակ Տիկնանց Մարմնին»՝ յիսուն եւ Պօմոնի Կ. Խաչին յիսուն : Այրի Տիկին Հ. Գաշըգճեան եւ զաւակները՝ նոյն առիթով եկեղեցիին տասը, Խ. Նալպանտեան եկեղեցիին տասը, Տէր եւ Տիկին Ն. Քէհեայեան ողբ. Տիկին Գալեփսի Սարգիսեաի մահուան առթիւ (Վալանս) Փ. Ծ.ի, «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար տասը Ֆրանք :

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ամենակարեւոր պակասը եղող ջերմութիւնը ապահովելու նպատակաւ, ձեռնարկած է կեդր. ջեռուցում հաստատելու գործողութեան : Վստահելով մեր ժողովուրդին անձնուէր եւ շինարար ոգիին արդէն սկսած ենք գործի, ապահով՝ որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ամէն Հայ սիրայօժար, իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար :

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին :

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արեգնազ Քէպէլեան եւ զաւակներն ու թոռները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՊԷԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, ըստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայանալ անդամատետրով : Բացականները նկատի պիտի առնուին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ (9) : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընկ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, Պ. Զատիկեանի սրճարանի վերի յարկը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ նախաձեռնութեամբ տեղական մարմիններուն :

Չորեքշաբթի (Յունուար 17) Պուլ. Օտտօ
Հինգշաբթի (Յունվ. 18) Քաղաք :
Ուրբաթ (Յունվ. 19) Պօմոն, դպրոցի սրահը :
Շաբաթ, (20 Յունուար) Սէն Լու, դըպրոցին սրահը :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան իրիկուան ժամը 9ին :

Կիրակի, 21 Յունուար, Նիս, ժամը 16-ին, Օթէլ Սէրիպ, 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ :

Կը խօսի՝
ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի :

Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 15ին քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տէսինի Կապ. Խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան խմբերգներ, երգեր, արտասանութիւններ :

Տրամախօսութիւն Կաղանդ Պապայի
մէկ արար եւ նուէրներու բաշխում
Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ սեղաններու շուրջ :

Մուտքը ազատ է

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍ.
ՄԻՈՒԹԻՒՆ-ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Գրական Զրոյց

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔԻ ՀԵՏ

Իր «Le Chant Réuni» հատորին
Հրատարակման առիթով

Տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, 19 Յունուար, ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ (դետնայարկի սրահը),
17, Rue Bleue, (9), Métro Cadet

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

La Commission Culturelle du YAN'S CLUB

a l'honneur de vous inviter à la signature du nouvel ouvrage

d'EDOUARD UTUDJIAN

consacré à l'architecture des monuments arméniens.

L'auteur dédicacera son livre le SAMEDI 20 JANVIER 1968, à partir de 17 h. et prendra la parole dans la soirée pour commenter des projections en couleur.

5, Ave. Reille — Paris 14e

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ, Փարիզի ժամով 9էն 10 : Կարճ ալիք՝ 25,37, 25,55, 31,05 եւ 41,29 :

Ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթիները իրիկունը ժամը 19·30էն 20 :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աի նոր սակերը կը ստիպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելումի ենթարկէ ընթացիք ազդերու գինը :

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	միջնեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	միջնեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 Ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
18
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI
18 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11113 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.113

ԹՌՈՒՑԻԿ ԽՈՀԵՐ

(ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ժողովուրդներուն համար մէկ դարը մէկ օր է: Մինչ օրով կը ծերանան մարդիկ, ժողովուրդները կը ծերանան դարով: Ասոր համար է, որ ազգերը միշտ երիտասարդ կը մնան, թէ իսկ ապրած ըլլան քանի մը հազար, մինչեւ անգամ տասնեակ հազար տարի:

Մենք՝ Հայերս չորս հազար տարուան անցեալ մը ունինք, ինչ որ կը նշանակէ, թէ հազիւ ... քառասուն տարեկան ենք, մէկ դարը հաշուելով մէկ տարի, փոխանակ միայն մէկ օր հաշուելու: Այսքան ուրեմն երիտասարդ ենք իբրեւ ազգ:

Մեզմէ աւելի «ծեր» ժողովուրդներ կան անշուշտ, ինչպէս Յոյները եւ Պարսիկները: Շատ աւելի ծեր են, շատ աւելի ծեր եղած են Բաբելացիները, Ասորեստանցիները, Հռոմայեցիները, Փիւնիկեցիները, Կարքեդոնացիները, Չինացիները, եւայլն: «Ծեր»երը մեռան հետզհետէ կամ սկսան ապրիլ իրենց երկրորդ մանկութիւնը:

Կան աւելի երիտասարդ ժողովուրդներ ալ, հազիւ քանի մը հազար տարեկան: Եւրոպայի այսօրուան մեծ ու փոքր ժողովուրդները երիտասարդ են իրենց պատմութեամբ, քաղաքակրթութեամբ, մըշակոյթով, «լինելութեամբ»: Շատ աւելի երիտասարդ, գրեթէ պատանի է Ամերիկան. Հիւսիսայինը եւ Հարաւայինը:

Մեր յետնորդները հաւանաբար պիտի տեսնեն ժողովուրդներ, տոհմեր կամ ցեղեր, որոնք ծնած չեն դեռ, բայց պիտի ծնին: Աւելի ճիշդ՝ պիտի վերածնին իրենց մթին դերեզմաններէն, ուր թաղուած էին՝ օր մը վերստին յարութիւն առնելու համար:

Չյամենանք սակայն այս ենթադրութիւններուն վրայ, որոնք մաս կը կազմեն Արարչագործութեան անմեկնելի խորհուրդին ...

Շարժուն, նոյնիսկ յարաշարժ ժողովուրդ մըն է Հայը, յարատեւ ծփանքի մէջ, ալեծուփ՝ այլ անսոյզ, ինչպէս պիտի ըսէին Ֆրանսացիները: Մեծ տեղաշարժներ մեզ նետած են մէկ ցամաքամասէն միւսը, մէկ երկրէն միւսը, մէկ քաղաքէն միւսը, կրնանք ըսել նաև՝ մէկ դիւղէն միւսը, մէկ թաղէն միւսը: Մինչեւ հիմա ալ կը շարունակուի այս անվերջ տեղաշարժը:

Հայրենիքը կարծես մոռցուած է, դարձած է յուշ, ոչ թէ որովհետեւ «ուր հաց, հոն կաց»ի քաղաքականութիւնն է մեզ վարողը, այլ որովհետեւ մեր դժնի ճակատագիրը ստիպած, գրեթէ բռնադատած է մեզ նոր հայրենիք որոնել հեռու հեռաստաններու մէջ:

Անհայրենիք ժողովուրդի կացութիւն մը չէ անշուշտ մեզի վիճակուածը: Ոչ, հազար անգամ ոչ: Պիտի ըսենք անվարան, թէ մեզի հետ պտըտցուցած ենք հայրենիքը՝ հայրենիքէն դուրս կամ հայրենիքէն հեռու: Հոգի պաշտամունքը ունեցած ենք միշտ, ի սկզբանէ անտի:

Թերեւս շատ քիչ ժողովուրդներ մեզի չափ հայրենասէր եղած են, մեզի չափ թափառիկ ու ցիրուցան ըլլալով հանդերձ: Կեդրոնաձիգ ուժ մը դարձած է Հայրենիքը մեզի համար: Ուր որ գտնուած ենք, ըսած ենք ու պիտի ըսենք Մինեոնին պէս. «Կը ճանչնա՞ք դուք այն երկիրը ...»: Է՛հ ուրեմն, հոն, սիրելիս, հոն կ՝ուզեմ, որ տանին զիս:

«Հոն»ը հայրենիքն է, Հայաստանը, որ մեր պատմութեան, այսինքն՝ անցեալասոյզ մեր յիշողութեան մէջ մեզի ներկայացած է միշտ իբրեւ «երկիր դրախտավայր»:

Արդ՝ մենք կ՝ուզենք — ուզած ենք միշտ եւ պիտի շարունակենք ուզել, — որ հայրենիքը այլեւս միայն դերեզման մը չըլլայ մեզի համար, այլ նաեւ, այլ մանաւանդ ըլլայ բազմածին ու բազմաբեղուն օրօրոց մը, յաւերժական եւ անբեկելի կայք մը:

Ատեն մը Լուի ԺԵ.ը կը կոչէին «Պարոն Ֆրանսա»: Մենք ալ հիմա կ՝ուզենք մեր հայրենիքը կոչել «Պարոն Հայաստան», վեհապետ՝ այլ ոչ հպատակ:

Պիտի կրնա՞յ այս բարձունքին հասնիլ մեր հայրենասիրութիւնը ..

Դարերէ ի վեր, գրեթէ չորս հազար տարիէ ի վեր, մենք ահեղ պատերազմ մը կը մղենք ճակատագրին դէմ: Կամ մենք պիտի յաղթենք ի վերջոյ եւ կամ ճակատագիրը պիտի յաղթէ:

Մեր պիրկ բազուկները երկինք կարկառած, ահաւասիկ «ի խորոց սրտի» կը հայցենք Աստուծմէ, որ վերջապէս փոխուի այս երկընտրանքը եւ դառնայ ընտրանք: Այսինքն՝ ճակատագիրը ըլլայ՝ պարտեալը, ոչ թէ ազգը: Այսինքն՝ մեր երթուղին գտնուի այն ուղղութեան վրայ, ուրկէ կը քալենք չորս հազար տարիէ ի վեր, առանց կարենալ հասնելու հոն, ուր Մինեոն կը փնտռէր իր երկիրը, ուր կը փնտռենք մենք ալ մեր դրախտավայրը:

Ամէն ժողովուրդ հայրենիք մը ունի, ոչ միայն իր մեռելները թաղելու, այլ նաեւ իր օրօրոցները օրօրելու համար: Չկրնար ըլլալ, որ մեր ոսկորները թաղենք միշտ հեռու հեռաստաններու մէջ, առանց «Տուն» մը ունենալու, ուր դառնանք վերջնապէս, երկարատեւ յամեցումէ մը ետք:

Կը տեսնենք ահաւասիկ, որ նոյն յաճախանքը կը հալածէ մեզ, ու նորէն հայրենիքի մասին կը խօսինք, մինչ կ՝ուզէինք խօսիլ ժողովուրդի մասին: Որովհետեւ այս երկու իմացումները — հայրենիք եւ ժողովուրդ — սերտօրէն զօդուած են իրարու: Առանց մէկուն՝ միւսը թիւ է ու համրանք, բայց ժողովուրդ չէ: Ինչպէս որ առանց ժողովուրդի, հայրենիքը հող է, ու երկիր: Երկուքն ալ կորնչելի են առանձինն, անկորնչելի են իրարմով:

Գիրքը կը գրեն գրագէտները, բայց ժողովուրդն է, որ կը պահէ գրականութիւնը: Հոմերոս «Իլիական» մը տուաւ, իսկ Յոյնը, — «մայր եւ դայեակ իմաստից», ինչպէս որ կ՝ըսէր մեր պատմահայրը, — դարձաւ Իլիականի պահակն ու աւանդապահը: Յոյն ըսել՝ այս կը նշանակէ Հոմերոս ըսել: Հոմերոս ըսել՝ նոյնըն է թէ յոյն ըսել:

Աւելորդ է ըսել, թէ Հոմերոս եւ «Իլիական» ազգային ստացուածք են: Իրարմով մեծ են եւ իրարմով կանգուն:

Նոյնն է պարագան մեր Խորենացիին համար, մեր Նարեկացիին համար, մեր Շնորհալիին համար, մեր Քուչակին եւ Սայաթ-Նովային համար: Ասոնք բոլորն ալ ազգային ստացուածք են: Բոլորըն ալ կ՝ապրին ժողովուրդով եւ ժողովուրդին համար:

Մեր նոր գրականութիւնը կարծես դաղրած է ազգային ստացուածք ըլլալէ եւ դարձած է անհատական ստացուածք: Մեր գիրքերուն մէջ ամէն բան կայ, նոյնիսկ ոճ կայ ու արուեստ, բայց չկայ ժողովուրդին ձայնը, որ Աստուծոյ ձայնըն է:

Մեր խօսքը Սփիւռքի մասին է, ուր հայ գիրքը կը շարունակէ ապրիլ իր գերութեան շրջանին մէջ, իբրեւ տեսակ մը Պրոմեթէոս շղթայուած:

Հայրենիքին մէջ հայ գիրքը դուրս եկած է գերութեան շրջանէն եւ դարձած է Պրոմեթէոս ազատագրուած, իսկ հայ գրողը՝ դափնեկիր ու շքանշանակիր: Եւ սակայն նոյն համրանքը ունինք ներսը եւ դուրսը:

Ատեն մը մեր մէջ կը մշակուէր յուշերու գրականութիւն: Հիմա այս գրականութիւնը վերածուած է ընտանեկան յիշատակարանի: Հասնողը կը պատմէ հօրը մօրը, ազգական-բարեկամներուն «գիրք ծննդոցը» եւ իր կերած տոլման մեզի կը ներկայացնէ իբրեւ գրականութիւն: Չենք ընդհանրացներ երեւոյթը, բայց նաեւ չենք կրնար փակ աչքով եւ կուղպ ականջով անցնիլ այն ընդհանրական փանորամային առջեւէն, որուն անունն է հայ գրականութիւն:

Մեզի կը թուի, թէ մեր աւագ ընկերոջ՝ Սիմոն Վրացեանի «Կեանքի ուղիներով»ին մէջ աւելի շատ գրականութիւն կայ, քան մեր թերթերուն, հանդէսներուն եւ գիրքերուն մէջ:

Մեղանչեցի՞ արդեօք: Ապահովաբար:

Բայց հոս կենանք պահ մը՝ մեր թիկունքը պաշտպանելու, նաեւ լարուած պահելու համար արդէն ծերացած կամ ծերանալու վրայ եղող մեր աղեղը ...

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԽԻՍՏ ՄԻԶՈՑՆԵՐ

ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Բրիտանական երբեմնի կայսրութիւնը սկսած է սեւ օրեր ապրիլ եւ ձեռնարկել շատ խիստ միջոցներու, փրկելու համար երկրին տնտեսութիւնը:

Սթերլինկի արժեզրկումէն ետք, Ուիլսըն յայտնեց թէ ի՞նչ է իր կառավարութեան անմիջական ծրագիրը: Նախ կը թուի թէ, հակառակ տը Կոլի կամքին, Մեծն Բրիտանիա իսկապէս եւրոպական պիտի դառնայ: Արդարեւ աշխատաւորական կառավարութիւնը որոշեց քաշուիլ իր զինուորական կայաններէն (բացի՝ Հոնք-Քոնկ եւ Կիպրոս): Կը ջնջէ յիսուն ռմբաձիգ օդանաւերու ապսպրանքը զոր ըրած էր Միացեալ Նահանգներուն (ԷՖ. 111 տեսակի օդանաւ): Բայց Ամերիկա երեք հարիւր միլիոն տոլարի հատուցում կը պահանջէ: Ուիլսըն ջնջեց նաեւ բժշկական խնամքներու բոլորովին ձրի բընոյթը:

Անտարակոյս, Յունուար 16ը պատմական օր մը պիտի մնայ Անգլիոյ համար: Ֆրանսական թերթերը կը գրեն թէ Ուիլսըն, Խորհրդարանին առջեւ, խօսած է առանց ներշնչումի նման վարչական խորհուրդի մը նախագահին, որ կը ստիպէ իր բաժնետէրերուն՝ անհաճոյ որոշումներ տալ: Այլ խօսքով Ուիլսըն սնանկութեան ճանաչում մըն է զոր պէտք է ստորագրէ եւ հրաժարի, կ՝ըսէր ընդդիմադիր պահպանողական կուսակցութեան պարագլուխը՝ Հիթ:

Ինչ կը վերաբերի բրիտանական զինուորական կայաններուն, Անգլիա տրամադիր կը մնայ բանակցելու համար Սինկափուրի եւ Մալեզիոյ հետ պաշտպանութեան նոր համաձայնագրեր, որոնց պէտք է մասնակցին Աւստրալիա եւ Նոր Զելանտա: Ուիլսըն շեշտած է թէ Մեծն Բրիտանիա պարտաւոր է այս որոշումները տալ վասնզի այլեւս անհրաժեշտ է իրեն համար իր «հասակին» համեմատութեամբ դեր մը խաղալ եթէ կ՝ուզէ վերահաստատել իր տնտեսութիւնը, ինչ որ իրեն համար Սինէ Քուա Նոն պայման մըն է, ապագային համար:

Ներքին ճակատին վրայ, Ուիլսըն յայտնեց թէ ընկերային ապահովութեան շաբաթական սակը մէկ չիլինկ պիտի աւելնայ: Դպրոցական պարտադիր շրջանը որ 15էն 16 տարեկանի պիտի բարձրանար 1971ին, յետաձգուեցաւ 1973ին:

Իբրեւ հետեւանք, սթերլինկը որոշ նահանջ մը արձանագրեց սակարանը, գոհունակութիւն կայ Պոնի եւ զուիցերական դրամատուներուն մէջ:

Մտահոգ է Ուոշինկթըն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԻԿԻԼԻՈՅ վիճակը միշտ ողբերգական է: Զոհերու թիւը ժամէ ժամ կ՝աւելնայ: Արդէն 1200 մեռեալ եւ անհետացած կայ, 1500 ալ վիրաւորներ: Բայց հողը կը շարունակէ դողալ: Ֆրանսայէն մասնագէտներու յատուկ խումբ մը մեկնած է, որոնց միակ աշխատանքն է փրկել աւերակներու տակ թաղուած ողջերը: Ասոնք 1963ին ալ Սկիւպ (Եուկոսլաւիա) միջամտած էին: Ուրիշ ողբերգութիւն մըն է Փալերմայի բանտին պարագան: Արգելափակուածները կը պոռան «չենք ուզեր բանտը մեռնիլ»: Նախագահ տը Կոլ անձնապէս չէք մը զրկած է, ուրիշ մըն ալ՝ Ֆրանսական կառավարութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ համայնավար կուսակցութիւնը կը բողոքէ ոստիկանութեան դէմ: Արդարեւ կեդրոնական կոմիտէի մէկ նիստին, որ գումարուած էր Փլէսի-Ռոպէնսոն, միքրօ մը գտնուած է: Կուսակցութեան համար, ոստիկանութեան գործն է:

«ՆԻՒԶՈՒԻՔ» ամերիկեան պարբերաթերթը կը գրէ թէ Ֆրանսա, այս տարի, զինուորական համաձայնագիր մը պիտի ստորագրէ Խորհ. Միութեան հետ: Կ՝ըսէ նաեւ թէ քաղաքական ծանր կռիւ մը պիտի սկսի, Փարիզի եւ Ուոշինկթընի միջեւ, Օթանի վերաբերեալ:

ԱՆԴՐԷԱՍ ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒ, Ժորժ Փափանտրէուի տղան կրցաւ մեկնիլ Յունասնաէն եւ Փարիզ հասաւ առջի օր: Ոչ մէկ յայտարարութիւն ըրաւ սակայն իր ծրագիրներուն մասին:

ԳԵՐՄԱՆ դաշնակցային կառավարութիւնը քսան միլիոն մարքի (24 միլիոն Ֆրանք) գնած է չորս հարիւրէն հինգ հարիւր քաղաքական բանտարկեալներու ազատութիւնը, արեւելեան Պերլինէն:

ՖՐԱՆՍԱ եւ Թունուզ վերսկսած են իրենց տնտեսական խօսակցութիւնները:

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ, դատախազը երկու տարի բանտարկութիւն պահանջեց քաթալան երիտասարդ մտաւորականին դէմ, որու յանցանքն է յօդուած մը հրատարակել տուած ըլլալ Թէմուանեաժ Քրեթիէնի մէջ՝ Հանրաքուէէն ետք զսպում, խորագրին տակ: Դատախազը ըսած է թէ խորագիրը կը բաւէ ամբաստանեալը մեղադրելու համար:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ եռապետութիւնը՝ Բրեժնեւ, Կոսիգին, Պոդգորնի, գաղտնի այցելութիւն մը կատարած է արեւելեան Պերլին եւ Լեհաստան: Թաս կը հաղորդէ միայն թէ տեսակէտներու բացարձակ նոյնութիւն տիրած է Վարշաւայի եւ Փանքովի խօսակցութեանց ընթացքին:

ԹՂԹԱՏԱՐԻ ՍԷ ԺԷ ԹԷ պաշտօնեաները գործադուլ կ՝ընեն այսօր՝ Հինգշաբթի: Որոշ խանգարումներ կը նախատեսուին իբրեւ հետեւանք:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ հասած լուրերը հաւանական չէին նկատեր որ Ճոնսըն, Չորեքշաբթի գիշեր, պատասխանէր Հանոյի առաջարկներուն: Բայց կ՝ըսուէր թէ նամակ մը զրկած է Հօ Շի Մինհի, որու պատասխանին կը սպասէ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ, Երկուշաբթի օր պիտի բացուի դատավարութիւնը Եգիպտացի 55 սպաներու, որոնք մասնակցած էին մառեշալ Ամէրի պետական հարուածի փորձին: Փորձը երեւան ելաւ Սինայի պարտութենէն երեք ամիս ետք:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, Սէնը կը շարունակէ բարձրանալ:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ա.

Յունաստանի թագաւորը նախապէս հանդուրժելով պետական հարուածին փորձեց վերադառնալ օրինաւոր կառավարութեան մը կազմութեան եւ անկարող պարտադրելու իր հեղինակութիւնը՝ չուեց Հռոմ: Բանագնացներ մաքոքի նման մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք բանեցան համաձայնութեան մը եզր գտնելու եւ գահակալը գահին վերադարձնելու համար: Տագնապը կը շարունակուի եւ նորութիւն մը չէ, հաւանաբար շարունակուի:

Երկարամեայ ստրկութենէ մը ետք, Յունաստան ազատագրուեցաւ բիրտ լուծէ մը, շնորհիւ հայրենասէր փաղանգի մը եւ մեծերու պաշտպանութեան: Յունաբնակ կղզիներ իր օրինակին հետեւեցան, ըմբոստացան, կոտորուեցան եւ յաջողեցան միանալ մայր երկրին, համայունականութիւն մը, հելլենականութիւն անունով ծանօթ, վերջին դարուն երազեց Մեծն Յունաստանի մը կազմութիւնը Բիւզանդիոնի տիրացումով:

Երազը բախեցաւ խնամակալներու ընդդիմութեան: Չկրցաւ հաշտուիլ իրականութեան հետ, երազը իրականութիւն կարծեց, տկար եղաւ դիւանագիտութիւնը, որ նախատեսելու էր մեծերու ընդդիմութիւնը, տկար եղաւ զէնքը, որովհետեւ հակառակորդին ուժերուն եւ գտնելիք օժանդակութեան մասին գաղափար չունեցաւ:

Հելլենականութիւնը նոր դարուն կը պատկանի՝ ներշնչուած անցեալի փառքերէն, բայց անցեալը երբեք միութիւն չունեցաւ, փոքրիկ պետութիւնները, միշտ տեղական հայրենասիրութեամբ տոգորուած՝ ընդդիմացան կեդրոնական միութեան մը կազմութեան:

Տաղանդաւոր հռետոր եւ իմաստասէր Իզոկրատերս ամբողջ լյիսուն տարի խօսքով եւ գրիչով միութեան գաղափարը պաշտպանեց բարբարոսներու դէմ պաշտպանուելու համար, Արեւելքի մէջ հոդեր գտնելու, հոն հելլէն մշակոյթը տարածելու համար: Արիւնի ազդակցութիւնը, մշակոյթի միութիւնը, փոքրիկ հայրենիքներու կը պարտադրէին միանալու եւ իրենց քաղաքականութիւնը, որուն բարձրութիւնը կը մնար անվիճելի, իրաւունք կուտար Ելլադայի տիրապետութեան բարբարոսներու վրայ: Իզոկրատէսի համաձայն, միութիւնը պիտի ըլլար միանդամայն դարման մը ներքին կռիւներէ ազատուելու համար: «Նոր հիմնուած քաղաքներու մէջ գաղութներ հաստատելով կարելի պիտի ըլլար հաւաքել թափառական աքսորուածները, օգտագործել հելլենական ժողովուրդին այնքան հարուստ գործունէութիւնը»: Հելլէնը վստահ էր յաջողութեան վրայ, որովհետեւ բարբարոս պարսիկ իշխանութիւնը տկար էր:

Յուսաց միութիւնն իրականացնել Աթէնքի ղեկավարութեան, յետոյ աչքերը սեւեռեց Փիլիպպոս Մակեդոնացիին:

Բոլորն ալ կը մտածէին միութեան մասին, սոփեստներն ալ սկսան քարոզել, մանաւանդ Կորճիսա, ամէնն ալ կը զգային ծաւալելու պէտքը, կը տեսնէին գաղթողներու ստրկութիւնը օտարներու լուծին տակ: Արեւմուտքը կար Կարկեդոնը, որ կը տիրապետէր ծովին եւ թշնամի էր, Իտալիոթներ հետզհետէ կը մեծնային եւ օր մը պիտի ծաւալէին գրաւելով արտագաղթի կեդրոնները, կը մնար ընդարձակ Արեւելքը, յարմարագոյն միջավայր գաղթականութեան: Հոն կը դիմէին արկածախնդիրներ, վարձկան զինուորներ, ըժիշկներ, առեւտրականներ: Գաղթականութիւն հաստատելու էր «Կիլիկիայէն Սինոպ» հողամասին վրայ, Եգէական ծովը պիտի ըլլար հելլենական լիճ մը՝ նեղուցներու ազատ անցքով:

Իզոկրատես ամէնուն զգացման թարգմանը կը հանդիսանար, կը հռչակէր «ոչ թէ ցեղը, այլ մշակոյթն է միութեան անխզելի կապը բոլոր Հելլէններուն»:

Բանականութիւնը կը թելադրէր միութիւն, ատելութեան զգացումը կ՚արգիլէր միութիւնը, կարելի չէր փոփոխել արմատացած մտայնութեան, քարացած զգացումներ:

Իզոկրատես ինքնասպան եղաւ ծոմապահութեամբ՝ երբ Փիլիպպոս Մակեդոնացին, որուն ղեկավարութիւնը կը փափաքէր, յաղթեց Աթենացիներուն եւ Թեփէցիներուն՝ Քերոնէի ճակատամարտին մէջ: Դեմոսթենէս՝ հակառակորդ մը Փիլիպպոսի, հրաւիրեց հայրենակիցները համերաշխութեան հասարակաց թշնամիին դէմ, զինակցիլ Վոսփորի եւ Հելլեսպոնտոսի գաղութներուն հետ: Հայրենակիցները խուլ մնացին հռետորին յուսահատական կոչերուն, պառակտումները շարունակուեցան, նախանձ, անվստահութիւն, անձնասիրութիւն, տեղական փոքրիկ հայրենասիրութիւններ կը բաժնէին նոյն լեզուն խօսող, նոյն պաշտամունքն ունեցող Հելլէնները:

Փիլիպպոս ալ երբ իշխանութեան հասաւ, ըմբռնեց թէ Արեւելքի դէմ պաշտպանուելու համար անհրաժեշտ էր նախ միացնել հելլէնական ուժերը, վերջ տալով ներքին հակամարտութեանց, ձախողեցաւ հելլէն փոքրիկ պետութեանց ընդունիլ տալ, թէ հասարակաց թշնամին Պարսիկն է, ուստի մէկ ճակատ կազմելու էր: Կորնթոսի ժողովը ընդունեց Մակեդոնացիին առաջարկը (330 Ք. Ա.), բիրտ ուժը պարտադրեց ժամանակաւոր միութիւն մը:

Սպարապետ նշանակուեցաւ ռազմագէտ զօրավար Փարմենիոնը, որ տասը հազար զինուորով անցաւ Տարտանէլը Փոքր Ասիոյ քաղաքներն ալ միացնելու համար զինակցութեան: Արքայից արքան շարժեց հինգերորդ զօրասիւները, Թէփէ ապաստանեցաւ, Աղեքսանդր պատժեց անհաւատարիմ զինակիցը:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ԿԸ ԽՕՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

Գ.

ՔՂԻԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Քղի Գասապա՝	Ս. Յակոբ
Քղի՝	Ս. Սարգիս
Ճըպըռ՝	Ս. Աստուածամայր
Ղազի՝	Ս. Եղիա
Ազփըզուտ՝	Ս. Սարգիս
Առէք՝	Ս. Յովհաննէս
Առէք՝	Ս. Գէորգ
Ճերմակ՝	Ս. Գէորգ
Դարման՝	Ս. Սարգիս
Ապօղանք՝	Ս. Յակոբ
Յոսնակ՝	Ս. Մինաս
Աստղբերդ՝	Ս. Սարգիս
Օրոր՝	Ս. Աստուածածին
Չարիպաշ՝	Ս. Յովհաննէս
Չանագճի՝	Ս. Կիրակոս
Չան՝	Ս. Մինաս
Քերբոս՝	Ս. Սարգիս
Աւրտնիկ՝	Ս. Երրորդութիւն
Չէլէպի՝	Ս. Թորոս
Հօղաս՝	Ս. Աստուածամայր
Խուփս՝	Ս. Կարապետ
Սերկեւիլ՝	Ս. Աստուածածին
Սեղանք՝	Ս. Մինաս
Ալթուն՝ Հիւսէյնիկ	Ս. Սարգիս
Հէրտիֆ՝	Ս. Գէորգ
Սագաձոր՝	Ս. Սարգիս
Հագստուն՝	Ս. Խաչ
Տինէկ՝	Ս. Աստուածագին
Առինձ՝	Ս. Փրկիչ
Գարապէյ՝	Ս. Մինաս
Մելիքան՝	Ս. Աստուածածին
Ջերման՝	Ս. Գէորգ
Ամառիճ՝	Ս. Վարդան
Խուպէկ՝	Ս. Աստուածածին
Ադրակ՝	Ս. Մինաս
Խօշքար՝	Ս. Նիկողոս
Շէն՝	Ս. Յակոբ
Չըպուխ՝	Ս. Յակոբ
Խըզըլչըդ՝	Ս. Սարգիս
Լճիկ՝	Ս. Սարգիս
Չիֆթլիկ՝	Ս. Աստուածածին

Քէմախի եկեղեցիները

Քէմախ՝	Ս. Աստուածածին
Վերի Բաղառիճ՝	Ս. Աստուածածին
Յուռի՝	Ս. Աստուածածին
Հազարի՝	Ս. Աստուածածին
Գոմեր՝	Ս. Աստուածածին
Թաւկներ՝	Ս. Աստուածածին
Կառնի՝	Ս. Թորոս
Թորդան՝	Ս. Յարութիւն

Պայազիտ եւ Ալաշկերտի եկեղեցիները

Պայազիտ՝	Ս. Կարապետ
Պայազիտ՝	Ս. Ծիրանաւոր
Ալաշկերտ՝	Ս. Աստուածածին
Մէրամանէ՝	Ս. Աստուածածին
Արծափ՝	Ս. Աստուածածին
Գորուն՝	Ս. Սարգիս
Մոսուն՝	Ս. Ստեփանոս
Շուշան՝	Ս. Աստուածածին
Գուլու՝ Պուչաք	Ս. Կարապետ
Չիրոյ՝	Ս. Յարութիւն
Քիւփ զըրան՝	Ս. Ստեփանոս
Մանկասար՝	Ս. Յարութիւն
Համատ՝ Երեք Խորան	Ս. Աստուածածին
Խոզլու՝	Ս. Աստուածածին
Մոլլա Սուլէյման՝	Ս. Յակոբ
Զերկան՝	Ս. Գէորգ
Խաստուր՝	Ս. Աստուածածին
Եահնի Թէփէ՝	Ս. Ստեփանոս
Գայապէք՝	Ս. Աստուածածին
Փաթնոց՝	Ս. Ստեփանոս
Երանոս՝	Ս. Յակոբ
Խօշեան՝	Ս. Յակոբ
Սարը Պէզ՝	Ս. Մինաս

Խնուսի եկեղեցիները

Խնուս Բերդ՝	Ս. Աստուածածին
Հարամիկ՝	Ս. Ղեւոնդեանց
Գարա Չօպան՝	Ս. Յակոբ
Գովանտուկ՝	Ս. Գէորգ
Եահեա՝	Ս. Յովհաննէս
Էլպիս՝	Ս. Գէորգ
Խաչալոյս՝	Ս. Սարգիս
Չավուրմա՝	Ս. Աստուածածին
Պուրնազ՝	Ս. Սարգիս
Մարլու՝	Ս. Սահակ

Խնուսի այլ 15 գիւղերը, , որոնք եւս եկեղեցի ունէին անունները կարելի չէ եղած ճշդել: Նոյնպէս՝ Էրզրում նահանգի զանազան մասերուն մէջ, նոյնն է պարագան:

ՎԱՆՔԵՐ

Էրզրում, Դերջան եւ Բասէն

Մատուրկա՝	Ս. Լուսաւորիչ
Հինձք՝	Կարմիր Վանք
Խաչկայ Վանք՝	Ս. Խաչ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Ո՞ւր պիտի երթանք, հարցուց Ալի Օսման որ տակաւին ջղագրգիռ վիճակ մը ունէր եւ որուն ձայնը թեթեւօրէն կը սարսռար:

— Կարծեմ լաւագոյն է որ ծովախորշին մէջ մտնենք եւ հոն ցամաքին մօտենանք, որովհետեւ այս կողմերը, ծովեզերեայ տուներէն դուցէ մեզ կրնան նշմարել, մինչդեռ այն կողմերը տուներ չկան:

— Իրաւունք ունիք, պատասխանեց Ալի Օսման որ միշտ ղեկը կը վարէր:

Նաւակը մտած էր ծովախորշին մէջ եւ կեցող մէկ քանի առագաստանաւերու եւ շոգենաւի մը քովէն անցնելով, մօտեցած էր ցամաքին:

Ալի Օսման յանկարծ, մութին մէջ, նշմարեց որ բան մը կը փայլէր դեղին երիտասարդին աջ ձեռքը: Բէվոլվէրն էր, զոր գրպանէն հանած էր: Պողպատին փայլը սարսուռ մը տուաւ երիտասարդին, սակայն ջանաց իր վրդովումը ծածկել:

— Հո՞ս կ՚ուզէք ցամաք ելլել, ըսաւ, երբ բոլորովին մօտեցան եղերքին:

— Այսինքն՝ դուք հոս պիտի ելլէք, պատասխանեց դեղին երիտասարդը:

— Մե՞նք ...:

— Այո՛:

— Իսկ դո՞ւք:

— Մենք տակաւին մեր ճամբան պիտի շարունակենք:

— Բայց նաւա՞կը:

— Նաւակը պէտք է մեզի, քանի որ լողալով չենք կրնար երթալ մեր տեղը եւ ոչ ալ ցամաք ելլելով կրնանք կեանքերնիս վտանգել ..., մանաւանդ որ մեր կեանքը մեզի չվերաբերիր:

— Բայց ..., թոթովեց Ալի Օսման այս նոր անակնկալէն յանկարծակիի եկած:

— Կը խնդրեմ, կարճ կապենք այս խօսքերը, ըսաւ դեղին երիտասարդը վճռաբար, նաւակը մեզի պէտք է, պիտի առնենք, իսկ դուք շուտով հեռացէք, ամէն մէկ բոպէի յապաղումը կրնայ աղետաբեր ըլլալ ամէնուս համար ալ:

Ալի Օսման կրկին նշմարեց բէվոլվէրի փողին պողպատը՝ որ մութին մէջ կը շողար:

Ըմբոստացումի շարժում մը ըրաւ, ուզեց խօսք մը խօսիլ, սակայն վարանեցաւ ու յանկարծ վճռաբար ոտքի ելաւ ու դուրս ցատկեց նաւակէն որ արդէն ցամաքին մօտեցած էր:

— Սատըք էֆէնտի, դուք ալ դուրս հրամմեցէք, ըսաւ դեղին երիտասարդը, շնորհակալ ենք մինչեւ հիմա մեզի մատուցած ձեր ծառայութենէն:

Խմբագիրը տեղէն չշարժեցաւ, մինչ Ալի Օսման ցամաքը ելած՝ կը սպասէր իր ընկերոջ:

— Կը խնդրեմ շուտով դուրս ելէք, չենք կրնար երկար սպասել, ըսաւ դեղին երիտասարդը ձայնը սպառնագին շեշտով մը բարձրացնելով:

— Ես ձեզի հետ պիտի դամ, պատասխանեց Սատըք հաստատ ձայնով մը:

Խմբագրին այս խօսքերը որոնց միտքը մէկէն ի մէկ չկրցաւ ըմբռնել դեղին երիտասարդը, անբացատրելի թուեցան եւ գոչեց.

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէք:

— Ըսել կ՚ուզեմ որ, ինչպէս քիչ մը առաջ տիկինը դիտել տուաւ, տակաւին վատութիւնս դարմանելու ժամանակ է, պատասխանեց Սատըք որուն ձայնը որքան ալ անվրդով ցոյց տալ կ՚ուզէր ինք, թեթեւապէս կը դողդղար յուզումէն:

— Հոգի մը վաստկեցանք, գոչեց կինը որուն դէմքը յաղթականօրէն կը ճառագայթէր:

— Օն ուրեմն ճամբայ ելլենք, ըսաւ դեղին երիտասարդը նաւակը իր աջ բազուկովը հեռացնելով ցամաքէն:

Խմբագիրը սկսաւ թիավարել.

— Մնաս բարով, Ալի Օսման, ըսաւ խօսքը իր ընկերոջ ուղղելով:

— Աստուած հետդ ըլլայ, պատասխանեց միւսը որ ափ ի բերան կը դիտէր նաւակին հեռանալը եւ իրեն կը թուէր թէ երազի մը մէջ տեղի կ՚ունենային իրարու յաջորդող բոլոր այս արտասովոր իրողութիւնները:

Մութը հետզհետէ կը փարատէր եւ արշալոյսի առաջին ցոլքերը կ՚երեւային Արեւելքի հորիզոնին կողմը:

Ալի Օսման, ծովեզերքը կեցած, անշարժ ու մագնիսացած նայուածքով մը, երկար ատեն դիտեց հեռացող նաւակը, իր հօրը, ոստիկանական պաշտօնային նաւակը որ կ՚առնէր կը տանէր այն անձերը որոնց ձերբակալմանը համար օրերէ ի վեր հայրը անքուն դիշերներ կ՚անցընէր ...

Նաւակը ծովախորշէն ելլելով արդէն անյայտ եղած էր ու Ալի Օսման տակաւին չէր շարժած իր տեղէն: Կարծես անտեսանելի զօրութիւն մը զինքը այնտեղ դամած էր:

Յանկարծ սթափեցաւ, շուրջը դիտեց, ճակատը չփեց խոր թմրութենէ մը արթընցողի պէս, եւ ծովեզրին երկայնքէն սկսաւ քալել դէպի Էմիրկեան:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(26 Շար.)

ԲԵԹՂԵՀԷՄԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Շաբաթ, Յունուար 6ին, Բեթղեհէմի Ծննդեան եկեղեցիին մէջ կռիւ մը ծագած էր Հայերու եւ եգիպտացի դպտիներու միջեւ: Դպտիները փորձած են խնկարկել հայկական խորանին առջեւ, խախտելով՝ 18րդ դարուն, Սուլթան Մահմուտի հրովարտակով հաստատուած «գոյավինակը»:

Ստորեւ Բեթղեհէմ քաղաքի պատմականը.

Բեթղեհէմ 845 մեթր բարձր է Միջերկրական ծովէն: Կը գտնուի Երուսաղէմի հարաւակողմը, 12 հազար մեթր հեռաւորութեան վրայ: Կառուցուած է լերան մը վրայ: Չորս կողմը՝ ձորեր:

Ապրանք՝ Ս. Դաւիթ
Սըրգըգլը՝ Ս. Թորոս (կամ Սորոբու Սեղեսմուտ վանք?)
Բասեն՝ Ս. Աստուածածին

Երզնկայի վանքեր

Երզնկա՝ Չարչարանաց Ս. Լուսաւորիչ
Թիլ՝ Ս. Հայրապետ
Ղարաթուշ Ս. Թադէոս Բարդուղիմէոս
Գուզիլ Ջան՝ Ս. Թադէոս Առաքեալ
Շողակաթ, Ս. Աստուածածին, Տիրաշէն, Ս. Ներսէս, Ս. Նիկողայոս, Ս. Գէորդ, Միաւոր, Ս. Կարապետ, Ս. Կիրակոս, Կայիփոնի, Ս. Յակոբ, Ս. Աստուածածին եւ Ս. Քառասուն Մանկունք:

Բաբերդ

Ս. Խրիստափոր, Ս. Լուսաւորիչ

Քղի

Յուսակ՝ Ս. Կիրակոս
Առէք՝ Գետահայեաց Ս. Աստուածածին
Հաղստուն՝ Ս. Կարապետ
Սերկեւիլ՝ Ս. Փրկիչ

Քէմախ

Ս. Թադէոս, Ս. Լուսաւորիչ, Ս. Փրկիչ, Ս. Սերովբէ – Քերովբէ, Արեգակ, Ս. Նշան:

Պայազիտի

Ս. Յովհաննէս Բազրեւանդայ:
(Խնուս) Մժնկերտ՝ Ս. Կարապետ

Ընդհանուր դումար Էրզրումի նահանգին մէջ՝ 32 վանքեր:

Ողբացեալ ընկ. Է. Ակնունի կ՚ըսէր 1910ին.— «Մենք մեր եկեղեցիներու քարերն անգամ պիտի պաշտպանենք»:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

Բեթղեհէմի մէջ ծնաւ քրիստոնէութեան հիմնադիր՝ Յիսուս Քրիստոս: Այնուհետեւ Բեթղեհէմ դարձաւ հռչակաւոր ուխտատեղի՝ քրիստոնեաներու:

Հայոց Աբգար թագաւորին կինը, բարեպաշտ թագուհի Հեղինէ, մաքրել տուաւ սուրբ Այրը, պատով մը շրջապատել տուաւ եւ որոշեց երկրպագութեան տեղը:

Տարիներ ետք, ուրիշ քրիստոնեաներ աղօթատեղի մը շինեցին: 135ին, Ատրիանոս կայսրը քանդել տուաւ աղօթատեղին, անտառով մը շրջապատել տուաւ եւ Մսուրին վրայ կանգնեց Ափրոսիդիայի արձանը, նուիրելով Ատոնիս չաստուծոյն:

Ըստ աւանդութեան, Մեծն Կոստանդիանոսի մայրը Հեղինէ, կամ նոյնինքն Կոստիանդիանոս, կրկին մաքրել տուաւ սրբազան տեղը եւ ձեռնարկեց եկեղեցիի մը շինութեան: Մեր ազգային աւանդութիւնը կը հաստատէ, թէ Տրդատ թագաւոր ամբողջացուց շինութիւնը, փառաւոր ու հոյակապ եկեղեցի մը կանգնել տալով:

Ըստ մեր պատմիչներուն, 7րդ դարուն, եկեղեցին հաստատուած էր 90 մարմարեայ սիւներու վրայ, քարակիր կամարներով: Երկարութիւնը երկու հազար եւ լայնութիւնը հազար կանգուն էր:

Սակայն, անկէ ետք, զանազան վտանգներու եւ դէպքերու հետեւանքով, եկեղեցին կորսնցուցած էր իր նախկին մեծութիւնը եւ շքեղութիւնը:

Լատին պատմիչներու համաձայն, խաչակիրներու Ս. երկրէն հեռանալէն ետք, եկեղեցին մնացած է անտէր ու քայքայուած: Արաբներ, եկեղեցիի տանիքին կապարներով շինած են հրացանի գնդակներ:

Իսկ զանազան յիշատակարաններ կը հաստատեն, թէ Հայերը միշտ պահած ու պահպանած են եկեղեցին: Օրինակ, 1127ին, Տ. Աբրահամ եւ Տ. Առաքել հայ եկեղեցականները, իբրեւ տէր եւ իշխող եկեղեցիին, տախտակէ պատուական քանդակագործութեամբ զարդարուած եւ յատուկ յիշատակագրով կամ արձանագրութեամբ, շինել տուած են ներքին դուռը:

Ներկայիս, Ս. Ծննդեան եկեղեցին, սիւնազարդ դաւիթէն որմով բաժնուած, բաղկացած է երեք դասէ: Հարաւային կողմը եւ միջին Աւագ Սեղանը, որուն տակն է սուրբ Այրը, սեփականութիւնն են Յոյներու, իսկ հիւսիսային դասը, 1813էն ի վեր, Սուլթան Մահմուտի հրովարտակով, սեփականութիւնն է Հայերու:

Դարերու ընթացքին, Հայերը շատ անգամ վէճեր ունեցած են թէ Յոյներու եւ թէ Լատիններու հետ եւ բաւական կորսընցուցած են իրենց իրաւունքներէն: Սակայն, վերոյիշեալ թուականէն ասդին, բարձրագոյն հրովարտակի զօրութեամբ, կրցած են դարձեալ ամէնօրեայ պատարագ մատուցանել Ս. Այրի սեղանին վրայ եւ Յոյներու ու Լատիններու ունեցածներուն համեմատ կանթեղներ կախել եւ պատկերներ հաստատել:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

— * —

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ, այս տարի Մանուկներու Օրը տեղի ունեցաւ Յունուար 14ին, Կիրակի կէս օրէ ետք, 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, բացառիկ յաջողութեամբ: Սրահը եւ յարակից անձքերը լեցուած էին ծնողքներով ու համակիրներով:

Ներկայ նին 250 մանուկներ Փարիզեան շրջաններէ:

Շրջանային վարչութեան նախագահուհի Օր. Աստղիկ Առաքելեան հանդէսը բացուած յայտարարեց հետեւեալ խօսքերով.—

« Շրջանային վարչութիւնս ուրախ է որ անգամ մը եւս հաւաքուած ենք Միութեանս աւանդութիւնը եղող Մանուկներու Օրը տօնելու այսքան հոծ բազմութեամբ »:

« Տասնեակ տարիներէ ի վեր այս կանացի ազգօգուտ կազմակերպութեան՝ Կապոյտ Խաչի, դլխաւոր աշխատանքը եղած է մանուկներու հայեցի դաստիարակութիւնը, այն մանուկներուն, որոնք քիչ ետք պիտի տեսնուին բեմին վրայ իրենց հայկական բարբառներով »:

« Ասոնք արդէն զաւակներն են սերունդի մը, որ իրենց կարգին Կապ. Խաչի սաները եղած են անցեալին եւ ստացած՝ հայեցի դաստիարակութիւն »:

«Վստահ ենք, որ այս փոքրիկները եւս օր մը իրենց կարգին պիտի բերեն իրենց զաւակները մասնակցելու Մանուկներու Օրուան հանդէսներուն »:

« Կապոյտ Խաչի գործը անկատար պիտի մնար առանց ծնողքներուն աջակցութեան, եւ մենք յատկապէս շնորհակալ ենք որ անոնք կը դիտակցին իրենց դերին, զրկելով իրենց երախաները ըլլայ մեր հայկական դպրոցները, ըլլայ մեր ամառնային Օդափոխութեան ու կազդուրման կայանը, ուր՝ մէկ ամիս մանուկը ապրելով հայկական տոհմիկ միջավայրի մէջ կը դրոշմուի ընդմիշտ »:

« Շնորհակալութիւն, բոլոր մասնաճիւղերուն եւ բոլոր ներկայ հասարակութեան ու բարեկամներու, որոնք իրենց ստուար ներկայութեամբ մեծապէս քաջալերեցին մեզ »:

Նախագահուհիի խօսքերէն ետք, ծափահարութեանց մէջ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը, ճոխ յայտագրի մը համաձայն, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Սեւրանի, Շաւիլի, Պանեէօյի եւ Փարիզի դպրոցներու երկսեռ աշակերտութիւնը, ինչպէս եւ Կայանի մանուկները, որոնց մի առ մի անունները յիշել շատ երկար պիտի ըլլար:

Արտասանութիւնները, երգերը, կենդանի պատկերները եւ պարերը իրարու յաջորդեցին ստեղծելով մեծ խանդավառութիւն, եւ բուռն ու անվերջ ծափահարութիւններ:

Տիկին Լուսիկ Սապունճեան եւ ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան, միշտ բարձրախօսին առջեւ, ոչ միայն ճարտարօրէն ղեկավարեցին գեղարուեստական բաժինը այլ եւ իրենց կարգին ստեղծեցին բացառիկ տրամադրութիւններ:

Բեմը որ շքեղօրէն զարդարուած էր Կաղանդի ծառով եւ շքեղ լուսաւորութեամբ, մեծապէս կ՚աւելցնէր հանդէսին փայլը:

Աւելորդ է ըսել որ բոլոր Կապոյտ Խաչուհիները մեղուաջան աշխատանքի էին լծուած, ամբողջ հանդէսի տեւողութեան եւ ունեցան իսկապէս Խաչուհիի եռանդուն ու արժանավայել կեցուածք: Ակընյայտնի էր որ աշխատանքի մտածուած բաժանում էր կատարուած յանձնախումբի կողմէ եւ իւրաքանչիւր Խաչուհի իր դերին պատասխանատուութեան դիտակցութիւնը ունէր:

Հայ Արիներու սկաուտներու խումբ մը իր մասնակցութեան բաժինը բերած էր հանդէսի գեղարուեստական բաժնին, նուագով եւ կարգապահութեան հսկելով:

Նուագի ընկերակցութեամբ, հայկական ու կովկասեան պարերով խանդավառ ծափահարութեանց արժանացան՝ Օր. Պաղրճեան եւ պարոններ Օսմանճեան, Մենէքսէճիլ, Գ. Սուլաճեան, Մ. եւ Վ. Թովմասեան, Օրիորդներ Անի Ազատեան եւ Սօսէ աԽչատուրեան:

Կաղանդ Պապան (Գր. Վահան) իր դերը լիուլի կատարեց մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով մանուկներու մէջ, զուարճացուց զանոնք, եւ իրենց բերաւ ծրարներ լեցուն պտուղներով ու շաքարեղէններով, ինչպէս նաեւ իւրաքանչիւրին զանազան նուէրներ պարունակող տուփեր:

Խաչուհիները պատրաստած էին նաեւ ճոխ պիւֆէ, պտուղներով ու զովացուցիչներով, որմէ օգտուեցան ներկայ հասարակութիւնը, վայելելով ծիծաղուն ու սիրալիր Խաչուհիներու սպասարկութիւնը:

Ֆրանսացի աճպարար մը իր կարգին երկար ժամանակ խանդավառեց փոքրիկները իր զանազան ձեւի ծիծաղաշարժ խաղերով ու անակնկալներով:

Այս շատ յաջող հանդէսը փակուեցաւ կայանի երախաներու երգչախումբի խմբերգով, մեծ ոգեւորութեան մէջ:

Այս ուրախ առթիւ եղան զանազան ինքնաբուխ նուիրատուութիւններ որոնք պիտի յայտարարուին առանձին, չորրորդ էջ:

Աւելցնենք նաեւ որ Շրջ. վարչութիւնը գեղեցիկ դաղափարը յղացած էր նաեւ, Առնուվիլի Անարատ Յղութեան քոյրերու վարժարանի մանուկներուն ալ բաժին հանել Կաղանդ Պապային բերած նուէրներէն ու մրգեղէններէն, ինչ որ մեծապէս գնահատուեցաւ:

Պ. ՊԱՐԹԵԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (100)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ժավէրի խօսքերը մտիկ ըրած ժամանակ առջի անգամ միտքը դրաւ շուտով երթալ իր ով ըլլալը յայտնել: Շանմաթիէօն բանտէն ազատել եւ անոր տեղ բանտարկուիլ. բայց կենդանի մարմնի մը հրձուելուն պէս ցաւալի և կսկծալի երեւցաւ այս որոշումը, յետոյ մեկուսի ընելով այս դիտաւորութիւնը, ըսաւ իւրովի: Մտածենք նախ: Զսպեց այս առաջին եւ վեհ զգացումը, եւ ընկրկեցաւ դիւցազնութեան առջեւ:

Եպիսկոպոսին այն սրբանուէր խօսքերէն ետք, այնչափ տարիներ զղջումով եւ անձնուրացութեամբ ապրելէն ետք, ըսքանչելի կերպով մը սկսուած ապաշխարութեան միջոցին անշուշտ վսեմ ընթացք մը բռնած կ՚ըլլար այս մարդը՝ եթէ նաեւ այսպիսի սարսափելի պարագայի մը մէջ՝ վայրկեան չգայթէր եւ միեւնոյն քայլով անընդհատ քալեր դէպի այն աղետաւոր վիհը որու յատակն էր երկիւղ. եթէ այս ընթացքը բռնած ըլլար Ժան Վալժան, վեհ կերպով վարուած պիտի ըլլար. բայց չբռնեց այս ընթացքը: Պէտք է անոր սրտին մէջ եղած բաները պատմենք, այլ սակայն եղածէն աւելի բան մը չենք կրնար ըսել:

Նախ եւ առաջ անձնական պահպանութեան բնազդումը յաղթանակեց. շուտով ժողվեց զաղափարները. զսպեց այն ամէն զգացումները որոնք կը յուզուէին սրտին մէջ. միտքը բերաւ Ժավէրին ներկայութիւնը որ մեծ վտանգ մըն էր. ահաբեկ մարդու մը հաստատամտութեամբ ուրիշ ժամանակի ձգեց իր որոշումը. բռնելիք ընթացքին նկատմամբ խորհելէ զադրեցաւ եւ նորէն հանդարտեցաւ՝ իր վահանը դետնէն առնելով դարձեալ զինուող ըմբիշի մը պէս Ժավէրի հետ տեսնուելէն ետք մինչեւ իրիկուն այս վիճակին մէջ դտնուեցաւ. այսինքն ներսը մրրիկ մը, դուրսն ալ խորին հանդարտութիւն մը ունենալով. միմիայն «պահպանողական միջոցներ» ձեռք առաւ:

Իր ուղեղին մէջ եղած զաղափարներուն ամէնն ալ դեռ շփոթ էր եւ իրարու կ՚ընդհարէին. այնքան խռով է միտքը որ յայտնապէս չէր տեսներ ոեւէ զաղափարի մը ձեւը, եւ ինքն իսկ չէր կրնար բան մը ըսել իր նկատմամբ, կը զգար միայն թէ մեծ հարուած մը ընդունած էր:

Սովորութեանը համեմատ Ֆաթինին քովը գնաց որ յանկողնի կը տառապէր, եւ բարեսիրութեան բնազդումով մը սովորականէն աւելի կեցաւ անոր քով, եւ իր բացակայութեան հաւանականութիւնը մտաբերելով ըսաւ իւրովի թէ այսպէս վարուիլ եւ Ֆանթինը քոյրերու խնամարկութեանց յանձնել պէտք էր:

Անորոշապէս զգաց թէ դուցէ պիտի պարտաւորէր Արաս երթալ, եւ առանց ամենեւին կասկածի ենթարկուելու վրտանդը չունենալուն համար կրնար առանց անպատեհութեան հանդիսատես ըլլալ Շանմաթիէօյի դատին. ուստի ի պահանջել հարկի ձեռքը կապուած չմնալու համար Սքօֆէրին երկանիւ կառքը վարձու բռնեց:

Բաւական ախորժակով ճաշեց:

Երբ սենեակ մտաւ խելքը գլուխը հաւաքեց եւ մտածեց:

Քննեց իրերու վիճակը եւ տեսաւ որ անլուր էր երեւցաւ որ մտախոհութեանմէջ դրեթէ անմեկնելի անձկութեան զգացումէ մը չգիտեմ ինչպէս զրդուելով աթոռին վրայէն ելաւ, եւ դուռը զոցելով ետեւէն պարզունակը դրաւ: Կը վախնար որ բան մը չմտնէ ներս: Սենեակին մէջ կը փակուէր որպէսզի որեւիցէ դէպքի դէմ պատրաստ դտնուի:

Պահ մը ետք ճրագն ալ մարեց, վտանգի նեղութիւն կուտար իրեն:

Այնպէս կը կարծէր թէ մէկը կրնար տեսնել զինքը:

Բաբէ, ինչ որ կ՚ուզէր դուրս ձգել, արդէն ներս մտած էր. որուն նայուածքը որ կ՚ուզէր արդիլել, արդէն իրեն կը նայէր այսինքն իր խիղճը:

Իր խիղճը, այսինքն Աստուած:

Բայց ի սկզբան խաբուեցաւ, կարծեց թէ ապահովութեան եւ առանձնութեան մէջ է. երբ պարզունակը դրաւ, ինքզինքը անառիկ սեպեց. երբ ճրագը մարեց, զգաց թէ անտանելի է: Այն ատեն ինք իր տէրը եղաւ. արմուկները սեղանին եւ գլուխը ձեռքին կրթնցուց եւ սկսաւ մտածել ի խաւարի:

— Ո՞ւր կը դտնուիմ: — Չե՞մ երազեր արդեօք:

— Ի՞նչ ըսուեցաւ ինձ: — Միթէ իրա՞ւ է Ժավէրին հետ տեսնուիլս եւ խօսիլս:

— Ի՞նչ կրնայ ըլլալ այս Շանմաթիէօն:

— Ստո՞յդ է ինձ նմանիլը: — Կարելի՞ է այս: — Երբ կը մտածեմ թէ դեռ երէկ այնքան հանդարտ էի եւ ամենեւին բան մը չէր անցներ միտքէս: — Երէկ այս միջոցիս ի՞նչ կ՚ընէի: — Ի՞նչ կայ այդ դիպուածին մէջ: Ի՞նչ պիտի ըլլայ վերջը: — Ի՞նչ ընեմ արդեօք:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Օր· Սիլվի եւ Մարգրիտ Ստեփան – եան (Լիոնէն) մէկ տարեկան « Յառաջ » կը նուիրեն իրենց մեծ հայրիկին Միհրան Աբրահամեանի : (Սէնթ Էթիէն) :

×

Օր· Մարի – Լուիզ Եազուպեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Եազուպեանի (Փարիզ) :

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Ստեփան Մխսաքեան իր սիրեցեալ ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ հարիւր ֆրանք կը նուիրէ Առնուվիլի Վ· Ս· Խաչ եկեղեցւոյ կեդր· Յերմութեան չինութեան համար, եւ հարիւր ֆրանք Սեբաստիոյ Նահանգ· Մու – բտա Ուսումնասիրաց Միութեան, (այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ազգ· Միութիւնը չնորհակա – լութեամբ ստացած է իբր իւզպին հե – տեւեալ նուէրները :

50ական ֆր· Տիկին Ս· Մարկոսեան, Տէր եւ Տիկին Ա· Ապաճեան, Ամն : 30ական ֆր· Տէր եւ Տիկին Միքաէլեան, 20ական ֆր· Տիկին Թավչանճեան, Տիկ· Թ· Փազումեան : 10ական ֆր· Տիկին Փանոսեան, Ս· Աւագեան, Տիկ· Վ· Զաֆ – րաճեան, Օր· Կ· Պէննէեան, Ամն, Պէյ – լէրեան, Տիկին Գալայճեան, Տիկին Թ· Աբէլեան, Տէր եւ Տիկին Կուրտիկեան, Մ· Շահինեան, Ա· Սոպիկեան, Տիկին Կէօվէրեան, Տիկ· Ա· Զաքարեան, Տիկ· Ն· Զալըքեան, Տէր եւ Տիկ· Ե· Յակոբ – եան, Մ· Ֆրմուզեան : 5ական ֆրանք Տիկ· Պարսամեան, Տիկ· Պ· Գարագաչ – եան :

(Շար·)

×

Մարսէյլի Մայր եկեղեցի·— վարչու – թիւնը չնորհակալութեամբ ստացաւ հե – տեւալ նուիրատուութիւնները :

Ողբ· Տիկին Ֆ· Ալոյեանի յուղարկա – ւորութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գ· Ստեփանեան եւ Այրի Տիկին Թագէոսեան քանակաև ֆր· Հ· Բ· Ը· Մ·եան : Տէր եւ Տիկին Գ· Տօռումեան քսան, Ա· Պա – պաեան երեսուն Աղքատախնամին : Տէր եւ Տիկին Կոստանեան եւ Սօսիկեթ Փոռ – վանս Ռիւռ քսան եկեղեցիին եւ քսան Կ· Խաչին :

Ողբ· Պ· Կորկոտեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա· Թորոսեանէ 25 ֆր· եկեղեցիին եւ 25 Աղքատախնամին, Ա· Արութեան տասը եկեղեցիին, Շերոն Մեսրոպեան քսան Աղքատախնամին :

Ողբ· Վահէ Թորոսեանի յուղարկաւո – րութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Վռամ Սիմոնեան եւ Միք· Աւլան 20ական ֆր· եկեղեցիին, Բարսեղեան Կ· քսան Աղքատախնամին, քսան Հ· Բ· Ը· Մ·եան եւ տասը եկեղեցիին, Պ· Թորոսեան տասը Աղք·ին եւ հինգ եկեղեցիին, Արզուեան Գ· քսան, Շ· Մեսրոպեան տասը, Տիկին Կորկոտեան տասը եկեղեցիին եւ Ա· Պա – րէեան տասը Աղքատախնամին :

Ողբ· Տիկին Անթառամ Շակոյեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ Յ· Տէրոյեանէ տասը, Տէր եւ Տիկին Սահակեանէ քսան, Տէր եւ Տիկին Լ· Մարիքեանէ տասը, Տէր եւ Տիկ· Ս· Մա – նուկեանէ քսան, Տիկ· Մ· Մանուկեանէ քսան, Այրի Տիկ· Հաճի Աւետիսեանէ 10, Տիկ· Պէշճեանէ տասը, բարեպաշտ Տիկի – նէ տասը եկեղեցիին :

Ֆելիփ Փափազեանի ընդ· Օր· Հայկա – նոյշ Թուր Սարգիսեանի ամուսնութեան առթիւ Յ· Փափազեանէ հարիւր եկեղե – ցւոյ դպրոցին եւ հարիւր եկեղեցիին, Ս· Տիմէճեանէ հարիւր եւ Վ· Թուր Սար – գիսեանէ հարիւր եկեղեցիին :

Ողբ· Տիկին Ա· Թիւթիւնճեանի յու – ղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղիկի Պ· Գույումճեանէ յիսուն, Փափազեան Ա· տասը, Բ· Զորպաճեանէ տասը, Օ· Թաղ – թալեանէ տասը, Գ· Վարպետեանէ տասը, Կէօնճեան ընտ· տասը, Մալայեան ընտ· քսան եկեղեցիին :

Տէր եւ Տիկին Ազնաւորեան Ղ· Ծերանո – ցին 100 ֆր· կը նուիրեն Ս· Ծննդեան առթիւ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ· Յ· Դ·

Վիէն·— Հ· Յ· Դ· Անի կոմիտէն, ըս – տիպողպաբար ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայու – թիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ ան – դամատեորով: Բացակաները նկատի պի – տի առնուին :

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· «Րաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Մչակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ (9): Պարտաւորիչ ներկա – յութիւն :

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· «Քրիստափոր » խումբի ընկ· ժողովը այս Շաբաթ, ժա – մը 20·30ին, Մչակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ·— Հ· Յ· Դ· Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժա – մը 16ին, Պ· Զաուիկեանի սրճարանի վերի յարկը : կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէին եւ նախաձեռնու – թեամբ տեղական մարմիններուն :

Հինգշաբթի (Յունվ· 18) Քաղաք :

Ուրբաթ (Յունվ· 19) Պօմոն, դպրոցի սրահը :

Շաբաթ, (20 Յունուար) Սէն Լու, դըպ – րոցին սրահը :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան իրիկուան ժամը 9ին :

Կիրակի, 21 Յունուար, Նիս, ժամը 16 – ին, Օթել Սէրիպ, 20 Ավրնիւ Թորժ Ռիէ – մանսօ :

կը խօսի՝

ԸՆԿ· ՅՈՎՀ· ՏԻՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ·— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Տէ – սիճի մասնաճիւղի :

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 15ին քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տէսինի կապ· Խաչի դպրոցի աշակերտ – ներու կողմէ պիտի ըլլան խմբերգներ, երգեր, արտասանութիւններ :

Տրամախօսութիւն կաղանդ Պապայի

մէկ արար եւ նուէրներու բաշխում

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ սեղաննե – րու շուրջ :

Մուտքը ազատ է

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ–ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Գրական Զրոյց

ՌՈՒԲԻՆ ՄԵԼԻՔԻ ՀԵՏ

Իր «Le Chant Réuni» հատորին Հրատարակման առիթով

Տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, 19 Յուն – ուար, ժամը 21ին, Հայ Մչակոյթի Տան մէջ (դեռնայարկի սրահը),
17, Rue Bleue, (9), Métro Cadet

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն· Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս· Ոստանի տը – նօրէն Փրոֆ· Արփիարեանի հաւանու – թեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ· Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլեան), տեղի պի – տի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ ե – րեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այ – վազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն· Միութեան Վարչութիւն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարանոյիկ երեկոյթ, ՍՕՍԻ պարա – խումբի, Փետրուար 4ին, Մչակոյթի Տան մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագա – յին :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նա – խաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերուն – դի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառավարհնց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քա – ղաքապետարանի սրահը :

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղե – ցւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ա – մենակարեւոր պահասը եղող Յերմութիւ – նը ապահովելու նպատակաւ, ձեռնարկած է կեդր· Յեռուցում հաստատելու գործո – ղութեան : Վստահելով մեր ժողովուր – դին անճնուէր եւ չինարար ոգիին արդի սկսած ենք գործի, ապահով՝ որ ինչպէս միշտ, այս անդամ ալ ամէն Հայ սիրա – յօժար, իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար :

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին :

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս·Խաչ եկեղեցւոյ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – վէ – Աի նոր սակերը կը սահպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելու – մի ենթարկէ ընթացիք ազդերու դինը:

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԴԻՍՍ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 ֆր·

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԻՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IX• —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
19
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI
19 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11114 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.114

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԴԷՊԻ ԵՒՐՈՊԱ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐԸ՝ ՆՄԱՆ ՉՐՉԻԼԻ ԱՐԻՒՆ ԵՒ ԱՐՑՈՒՆՔ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՅ

Ֆրանսայի նախարարաց խորհուրդը անդրադառնալով Անգլիոյ նոր կացութեան, գոհունակութեամբ նկատարած է թէ այս ձեւով Լոնտոնի կառավարութիւնը սկսած է դէպի Եւրոպա ուղղել երկրին ազգային ճակատագիրը : Ըսել չէ անշուշտ, թէ տը Կոլ պիտի վերցնէ իր վեթօն եւ Անգլիա վաղը պիտի անդամակցի Հասարակաց Շուկային : Այս առընչութեամբ, տը Կոլ ըսած է «իրաց ներկայ կացութեան մէջ վեցերու համար, աւելի իմաստուն եւ հրապուրիչ բան չկայ քան միասին մնալ » :

Լոնտոնի մէջ, նոր եւ խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնուին : Ելմտական նոր նախարարին՝ Ճենինքս, կրկնելով Չրչիլի պատմական դարձած խօսքը, վերջին պատերազմին, երկու տարուան համար արցունք եւ արիւն խոստացած է Անգլիացիներուն : Բոլորովին ջնջուած են ընտանեկան նպաստները (Ալոքասիոն փամիլիալ), բացի շատ կարիքաւոր ընտանիքներէ : Կառավարութիւնը կ'արգիլէ նաեւ դիներու յաւելումը, տրուած ըլլալով որ այդ պարագային սթերլինկի արժեզրկումը իր իմաստը կորսնցուցած կ'ըլլայ :

Ամէն պարագայի մէջ, ոչ ոք փորձած է բողոքել, տրուած ըլլալով որ Ուիլսըն սպառնացած էր լուծել խորհրդարանը եւ նոր ընտրութիւններու դուռ բանալ : Ճիշդ է, ինչպէս հաստատած է Իվընինկ Սթանտարտ, որ ներկայիս, ընտրութիւնները նպաստաւոր կ'ըլլան պահպանողականներուն, բաւական զգալի ձեւով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, ոչ մէկ նորութիւն բերաւ, անոնց համար որ պատասխանի մը կը սպասէին Հանոյի առաջարկներուն : Ճոնսըն առանց պայմանի չի դադրեցներ ռմբակոծութիւնները, պէտք է վստահ ըլլայ որ Վիէթքոնկը կը նուազեցնէ իր զինուորական պատրաստութիւնը եւ արշաւը : Ճոնսըն ինք պատասխանի կը սպասէ Հանոյէն :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ յունական կառավարութիւնը տեղեկացուցած է Թրքական կառավարութեան, որ վերջացուցած է Կիպրոսէն իր զօրքը քաշելու գործողութիւնը :

ՊԱՒԷԼ ԼԻՏՎԻՆՈՎ Արտաքին նախկին նախարարին թոռը, «ազատ արձակուած է », Մոսկուայի Էնսթիթիւին Բընագիտութեան փրոֆէսէօրի իր պաշտօնէն «աշխատանքի կարգապահութեան բռնաբարումներու » յանցանքով : Ծանօթ է որ Լիտվինով դիրք ճշդած էր չորս մտաւորականներու դատավարութեան ատեն եւ այդ ուղղութեամբ յայտարարութիւններ ալ ըրած էր Եունայթըտ Փրէսին :

ՍԻԿԻԼԻՈՅ մէջ կացութիւնը միշտ ծանրը է եւ վտանգը չէ հեռացած : Ցընցումներու կեդրոնը կը մօտենայ Փալերմայի եւ ժողովուրդը սարսափի օրեր կ'ապրի : Ամէն ժամ նոր դիակներ կը գտնուին :

ՃԱՓՈՆԻ մէջ ուսանողական շատ բուռն ցոյց մը տեղի ունեցած է Ինթըրփրայզ ամերիկեան օդանաւակիր նաւուն մերձաւոր ժամանման առթիւ : 169 վիրաւոր կայ : Մօտ երեսուն հոգի ձերբակալուած է :

ՔՈՓԸՆՀԱԿԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Դանիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կը դատապարտէ Մոսկուայի դատավարութիւնը : Դանիացի համայնավար պարագլուխները, սկզբունքով դէմ են դրագէտներու դէմ եղած մեղադրանքներու :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ, «Ամէրի դաւ»ի դատավարութիւնը կը շարունակուի : Ամբաստանեալ կողմը, եօթը մահապատիժ պահանջեց :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ եռապետութեան արեւելեան – Պերլին այցելութեան առթիւ, կ'ըսուի թէ Խորհ. Միութիւնը միաք ունի միջոցներ ձեռք առնել որպէսզի արեւմտեան – Պերլինը չկրէ այլեւս դաշնակցային Հանրապետութեան ազդեցութիւնը : Մոսկուայի կարծիքով արեւմտեան – Պերլինի մէջ, այլեւս պէտք չէ որ դաշնակցային Հանրապետութեան մարմիններ ժողով գումարեն, Հանրապետութեան նախագահը՝ Լիւպքը պէտք չէ այլեւս այցելութեան գայ եւն. եւն. :

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ ՓՈԹՈՐԻԿ ՊՈԼՍԷՆ ՊԷՅՐՈՒԹ

Ինչպէս ֆրանս. մամուլը հաղորդեց փոթորիկը սաստիկ աւեր գործած է Միջին Արեւելքի մէջ : Պոլսոյ եւ Պէյրութի համար, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան տեղւոյն թերթերը :

Բուք ու բորան Լիբանանի մէջ : Իսկական աղէտ երկրին համար : Վնասները կը հասնին միլիոնաւոր ոսկիներու : Ճշգրիտ թիւերը հազիւ քանի մը օրէն կարելի պիտի ըլլայ տալ :

1940էն ի վեր, միայն երկու անգամ աւելի սաստիկ հով արձանագրուած է Յունուարին, 19 Յունուար 1940ին եւ 16 Յունուար 1942ին :

Բայց, 28 տարիէ ի վեր, փոթորիկը երբեք այսքան չէ տեւած : Հովը, նոյնիսկ եթէ հազուադէպ պարագաներու հասնէր այս սաստկութեան կամ աւելիին, քանի մը ժամէն կը հանդարտէր : Մինչդեռ, այս անգամ, ժամական 165 քիլմ. արագութեամբ փչեց Ուրբաթ ամբողջ գիշերը եւ Շաբաթ առտու : Այս տեւողութիւնն է պատճառը աղէտին :

Ամէնէն աւելի վնասուեցան ծովեզերեայ քաղաքներն ու գիւղերը : Ծովը, որ երբեք այսքան փոխորկոտ չէր եղած, աւերեց ցանքերը եւ ծովեզերեայ հաստատութիւնները, Նաքուրայէն մինչեւ Արիտա : Շէնքերու բարձրութեամբ ալիքներ ժամեր շարունակ թափեցան ծովափ, աւելով ու ողողելով ինչ որ կար իրենց անցքին վրայ : Հովը, որ աւազ կը փոխադրէր, ծովուն չափ վնաս հասցուց :

Պէյրութի մէջ, ծովեզերեայ բազմաթիւ փողոցներ ողողուեցան : Փարիզ պողոտան, որ քառասուն մեթր լայնք ունի, ջուրերու տակ մնաց : Ելեկտրական սիւներ ու ծառեր շիւղի պէս տապալեցան : Ջուրը, որ հասաւ Միացեալ Նահանգներու դեսպանատան առջեւ, կը վերցնէր ու իրարու կը զարնէր պողոտային վրայ ձգուած ինքնաշարժները : Այս պողոտային, ինչպէս նաեւ ծովափնեայ բազմաթիւ փողոցներու մէջ, շրջագայութիւնը կանգ առաւ :

Ուզահիի պողոտային վրայ, ուր եւս շրջագայութիւնը ընդհատուեցաւ, ծովը ողողեց ճամբան եւ բազմաթիւ բնակարաններ, որոնցմէ ոմանք շատ վնասուեցան :

Մայրաքաղաքին ծովային բաղնիքները ողողուեցան : Պէն Ֆրանսէն գրեթէ քանդուեցաւ : Սէն Ժորժի եւ Մոթոր Քլապի մէջ, վնասները վաթսուն հազար լ. ոսկիի կը հասնին : Ծովը տարաւ ու փճացուց ծովափին վրայ հանուած տասը նաւակներ : Ջուրին մակերեսը մէկուկէս մեթր բարձրացաւ :

Գէշ օդին, երկրին երկաթուղային բոլոր հաղորդակցութիւնները կտրուած են : Նաքուրա – Պէյրութ – Թրիփոլի գիծը անգործածելի դարձած էր Շաբաթէն ի վեր, ծովը բազմաթիւ վայրերու, յատկապէս Սայտայի, Տպայէի, Ճունիէի եւ Օքայպայի մէջ քանդած ըլլալով զայն : Շաբաթէն Կիրակի լուսցող գիշեր առաւօտեան տեղացած ձիւնը Ալէյէն սկսեալ փակեց Պէյրութ – Դամասկոս գիծը եւս :

Փակ մնացին նաեւ ծովային հաղորդակցութիւնները : Միայն մէկ նաւ՝ «Ալպաթրոս» կրցաւ դուրս դալ նաւահանգիստէն :

Միւս կողմէ, պատասխանատուները երէկ այցելեցին աղէտեալ շրջանները : Հանրապետութեան նախագահին կինը՝ տիկին Հելու անձամբ նախագահեց Կարմիր Խաչի վարչութեան ժողովին, որու ընթացքին պատրաստուեցաւ օգնութեան ծրագիր մը :

Սայտայի մէջ, վնասուած տուները պարպուեցան :

Վնասներու հաշուեկշիռը իսկապէս աղէտալի է : Տասնեակ միլիոններու կը տասնի :

Միւս կողմէ, Լաթաքիայէն կը հաղորդուի, թէ նաւահանգիստը մասամբ քանդուած է :

×

Բովանդակ Թուրքիան ներկայիս կը գտնուի խստաշունչ ձմրան մը ծանր ու սպիտակ թաթին տակ եւ կեանքը անդամալուծուած է քիչ մը ամէն տեղ, իսկ նիւթական եւ մարդկային վնասներն ալ նկատառելի աստիճան մեծ են եւ կարեւոր :

Ամբողջ Թուրքիա ձիւներու տակ կը գտնուի օրերէ ի վեր : Այժմ, երկրին ամենացուրտ տեղը Էթիմէսկուտի շրջանն է, ուր ցուրտին աստիճանը զէռոյէն վար 18 է : Ասոր փոխարէն, ամենատաք շրջանն ալ Կիրասոնի ու Տրապիզոնի շրջանն է, ուր ջերմութեան աստիճանը առաւել 18ն է :

Օդերեւութաբանական կայաններու համաձայն, յառաջիկայ օրերուն օդերը ալ աւելի պիտի ցրտեն ամբողջ երկրին մէջ : Սառնամանիքն ու ձիւնը պիտի շարունակուին քաղաքիս մէջ եւ այլ շրջաններ : Աննպաստ օդին պատճառաւ արդէն դադրած են օդանաւային սպասարկութիւնները՝ թէ ներքին եւ թէ արտաքին գծերու վրայ :

ՉԷԹԻՆԳԱՅԱՅԻ ՃԱՄԲԱՆ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

Չէթինգայայէն անցնող երկաթուղագիծը, որ 48 ժամէ ի վեր փակուած էր եւ աւելի քան երկու հազար ճամբորդներով՝ քանի մը կառախումբեր ձիւնով պաշարուած, բացուած է եւ ճամբորդներուն կեանքը փրկուած, բայց գրեթէ բոլոր ճամբորդներն ալ հիւանդացած են եւ մեծ մասը հիւանդանոցները փոխադրուած՝ անմիջական դարմանումի համար : Արեւելեան Ճեպընթացն ու երկու ճամբորդատար կառախումբեր յաջողած են Մալաթիա հասնիլ :

Միւս կողմէ, Չէթինգայա – Սըվազ գիծը կը շարունակէ փակ մնալ եւ այդ պատճառաւ Էրզրումի կառախումբերը կը բանին Մալաթիայի վրայով : Եւրոպական ճեպընթացներն ալ կը հասնին մեծ յապաղումներով եւ անկանոն կերպով : Հարիւրաւոր օթօպիւս եւ բեռնատար ինքնաշարժներ կը շարունակեն ձիւներով պաշարուած մնալ զանազան շրջաններու մէջ եւ լուր չկայ շատերէն :

Բազմաթիւ շրջաններու միջեւ հաղորդակցութիւնը դադրած է եւ պաշտօնատուները փակուած : Փոթորիկներու եւ ձիւնին հետեւանքով Հայրապոլուի մէջ գործատուն մը փլաւ : Սովալլուկ գայլերու վոհմակներ մինչեւ գաւառակին ներքին փողոցները իջած են եւ արջառը կը յօշոտեն :

ԻԶՄԻՏԻ ԾՈՑԸ ՍԱՌԵՑԱՒ

Խստաշունչ ձմրան պատճառաւ, Իզմիտի Ծոցը տեղ – տեղ սառեցաւ, նահանգին հաղորդակցութիւնը խզուեցաւ շրջանին եւ իրեն ենթակայ 180 գիւղերուն հետ, որոնցմէ որեւէ լուր չկայ : Իզմիտի մէջ գիւղացի մը սառելով մեռաւ : Իզմիտ – Գանտըրա եւ Իզմիտ – Պուրսա ճամբաները փակուեցան :

500 ԳԻՒՂԵՐ ՋՈՒՐԵՐՈՒ ՏԱԿ

Պալըգէսիրի եւ շրջաններու մէջ, առաւելաբար հեղեղներն են որ վնաս կը պատճառեն եւ յորդող լիճերուն ու դետերուն յառաջացուցած ողողումները : Եթէ օդը հարաւի դարձնէ, այդ շրջանին համար վտանգը ալ աւելի ծանրակշիռ կը դառնայ : Այժմ աւելի քան հինգ հարիւր գիւղեր կան Պալըգէսիրի ենթակայ՝ բոլորն ալ ջուրերով պաշարուած կամ ծածկուած :

Միւս կողմէ, Մէնէնտ ամբարտակն ալ կրնայ ամէն վայրկեան տեղի տալ, պատճառ հանդիսանալով աղէտի մը, որ անխուսափելի կը նկատուի այդ պարագային :

Ներկայիս 15 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր հաւաքուած է հոն եւ կը ճնշեն ամբարտակին պատերը : Վտանգուած գիւղերը պարպուած են, ջուրով պաշարուած գիւղացիներուն ալ օգնութեան կը փութան :

ԿՈՒՍԱԿԱԼՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՍԱՌԷՐ

Երեք օրէ ի վեր անընդհատ կը ձիւնէ Սըվազի եւ շրջաններուն մէջ ալ : Ութ օթօպիւսներ որոնք 350 ճամբորդներով Անգարա կուգային եւ Սըվազի կուսակալը, Ագտաղի շրջանին մէջ ձիւնով պաշարուած մնալէ ետք գիշեր ուշ ատեն դժուարաւ փրկուեցան : Օթօպիւսներուն ճամբորդները քիչ մնաց որ սառէին, նկատելով որ կառքերուն մէջ ջեռուցման դրութիւն գոյութիւն չունէր, իսկ ճամբան այնքան դժուար էր յառաջանալ, որ 35 քիլոմեթր միջոցը հազիւ կարողացան առնել 13 ժամէն :

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ ԱՌՈՂՋՍԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ի պատասխան գաւառէն եւ արտասահմանէն բազմաթիւ ընկերներու եւ բարեկամներու հարցումներուն, կը յայտնենք թէ ընկեր Շաւարշ Նարդունի ելած է հիւանդանոցէն : Եթէ քննութիւնները փարատեցին այն կարգ մը մտահոգութիւնները զորս ինք ունէր իր առողջութեան մասին, հաստատեցին սակայն թէ մտային չարաչար աշխատանքը զոր կը տանի յիսուն տարիէ ի վեր, ի սպաս Հայ Մշակոյթին, իր անխուսափելի ազդեցութիւնը ունեցած է եւ ներկայիս չափազանց յոգնութիւն մը կը մատնէ, որ կը կարօտի բժշկական հետեւողական խնամքի :

× Մամուլի տակ է եւ քանի մը օրէն լոյս կը տեսնէ «Հայ – Բոյժ»ի 1967ի, վերջին թիւը, որուն առաքումը պիտի ապահովուի ընկերներու եւ բարեկամներու կողմէ :

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Բ.

Հելլէն մշակոյթը ծաւալեցաւ առանց զէնքի, շնորհիւ իր բարձրութեան եւ ժողովուրդներու ուսումնասիրութեան եւ ընդունակութեան : Դարեր, ստրկացաւ օտարներու տիրապետութեան տակ, սակայն պահեց լեզուն, անցեալ փառքերու յիշատակը : Ամէնուն յարգել տուաւ իր աւանդութիւնը, Պարթեւներ Արեւելքի մէջ, Հռոմ Արեւմուտքի մէջ յարգեցին յոյն քաղաքապետական կազմակերպութիւնները : Մշակոյթը պարտադրեց Հռոմի, լեզուն բիւզանդական կայսրութեան : Ժողովրդավարութիւնը բարիք մըն էր անցեալին մէջ, չարիք մը եղաւ ապագային, նկարագրին հիմնական գիծերը պահպանելով :

Վենետիկեան տիրապետութենէն ինկաւ օսմանեան տիրապետութեան տակ, ժողովուրդ մը, որ երբեք եկեղեցական իշխանութիւն մը չէր ունեցած, անկախ մըտածողներ տուած էր, դարձաւ կրօնական համայնք մը, եկեղեցական տիրապետութեան տակ :

Օսմանեան տիրապետութեան տակ քաղաքական միութիւն գտաւ, աճեցաւ, Եդէականը մնաց յունական լիճ մը, կրօնով, աւանդութիւնով, լեզուով օտար մնաց օսմանեան կայսրութեան մէջ: Գիւղացին տառապեցաւ տարապայման տուրքերէ, եկեղեցականներու չարաշահութիւններէ, հողին մէկ երրորդը կը մնար թուրք մակաբոյծ պէյերու ձեռքը : Նուազեցան Կրետէի ու Կիպրոսի բնակչութիւնները : Անդլիական ռեժիմի տակ կղզիները աւելի բարդաւաճեցան :

Ֆրանսական Յեղափոխութիւն, կղզիներու բնակիչներ, Փարիզի, Վիէննայի, Օտեսայի եւ Թրիէսթէի գաղութներ ազատագրական շեփորը հնչեցուցին : 1814ին հիմնուեցաւ գաղտնի ընկերութիւն մը՝ նպատակ ունենալով վերականգնել Յունաստանի անկախութիւնը, կամ ինքնավարութիւն մը քրիստոնեայ կառավարչի մը տակ :

Անկախութեան հերոս Իփսիլանթի 1821 Փետրուարին քանի մը հարիւր հոգիով անցաւ օսմանեան սահմանը : Աւստրիոյ վարչապետ Մեթերնիխ ըսաւ. « Ահա կը սկսի մեծ յեղափոխութիւն մը»:

Քրիստոնեայ ժողովուրդ մը կը պայքարէր մահմետական բռնութեան դէմ, քաջալերութիւն գտնելու էր քրիստոնեայ պետութիւններէ, բայց իւրաքանչիւր պետութիւն իրողութիւնները կը դիտէ իր շահերու տեսանկիւնէն: Ռուսիա կը փափաքի յաջողութիւն յեղափոխութեան, որովհետեւ Յոյները կը նպաստեն ռուս վաճառականութեան եւ օսմանեան քայքայումին : Աւստրիա կ'ընդդիմանայ ռուս ազդեցութեան ծաւալումին Պալքանեան թերակղզիին վրայ, Անդլիա կը մտահոգուի Միջերկրականով : Սուլթանը կ'օգտուի անհամաձայնութենէն :

Ռուսիայէն կը հրաւիրուի Նիքոլայի արտաքին նախարար Քորֆուցի Քափոտիսթրիա: Ողբերգական շրջանին անգամ կուսակցական պայքարները կը շարունակուին : Քորֆուցին կը ջնջէ հատուածական բաժանումները, գործնական կըրթութիւն կուտայ յոյն երիտասարդութեան, կը պայքարի աւաղակութեան դէմ, կ'ընդարձակէ դետնախնձորի և շագանակենիի մշակութեան դետինները : Աւաղակները կը մնան, օր մըն ալ կը սպաննուի դաշոյնով ու ատրճանակով : (9 Հոկտ. 1831):

Եւրոպա Յունաստանի կը պարտադրէ 18 տարեկան Պաւարիացի Օթոնը, որ իր հետ թիկնապահներ կը բերէ իշխանութիւնը պահելու համար :

Եկեղեցին ազգային, անկախ եւ ազատ կը հռչակուի :

Գիւղացին կը լքէ արօրը, կը վազէ քաղաք, սնունդ եւ բնակարան կ'ուզէ, ֆըլիֆթները տեղ եւ պաշտօն կ'ուզեն: Ամէնը կը դանդատին, օտարներ իրենց գործակալներն ունին, դրամ փոխ կուտան, կը պահանջեն տոկոս, ելմտական տաղնապ կը ծագի, Օթոն Ազգ. Ժողով կը հրաւիրէ (14 Սեպտ. 1843): Կը հաստատուի առաջին սահմանադրութիւնը, ընդհանուր քուէարկութիւն, ծերակոյտ, պատասխանատու կառավարութիւն, մամուլի ազատութիւն : Յաղթական կուսակցութիւնը իր մարդիկը կը զետեղէ ամէն տեղ, պարտուածները կը դիմեն աւաղակութեան եւ կը սպասեն լաւագոյն օրերու :

Փորթուկալցի հրեայի մը համար Անդլիան տորմիզ մը կը զրկէ Պիրէոն, Ֆրանսա ետ կը կանչէ Լոնտոնի դեսպանը, կը փրկէ Յունաստանը: Խրիմի պատերազմին ատեն Աթէնք կը ձգտի գրաւել Մակեդոնիան եւ Թեսալիան: Ֆրանսա եւ Անդլիա կը գրաւեն Պիրէոնը եւ երեք տարի (1854 – 57) կը մնան հոն :

Անդլիա կը մնայ կղզիներուն մէջ, կ'ընդդիմանայ բնակիչներուն Յունաստանի միացման բաղձանքին: 1848ի ըմբոստութեան Քեֆալոնիոյ մէջ կախաղան հանուեցան 82 հոգի եւ չորս հարիւր հոգի ալ խարազանի հարուածներ ստացան:

Կրետէ կ'ըմբոստանայ թուրք իշխանութեան դէմ, կ'ուզէ միանալ Յունաստանի, Անդլիա եւ Ֆրանսա կը հանդարտեցնեն կղզին եւ կը յանձնեն սուլթանին :

Օթոն կը մեկնի, դահը կը գրաւէ դարձեալ օտար մը դանիացի Գէորգը: Նոր սահմանադրութիւն մը կը խմբագրուի 1864ին: Անդլիա կը խոստանայ կղզիները միացնել Աթէնքի, Ռուսիա կը բողոքէ, եւրոպական համաձայնութեան պէտքը կը յիշեցնէ, Աւստրիա կը պահանջէ կղզիներու չէզոքացումը: Առաջարկը կ'ընդունուի Լոնտոնի համաձայնութեամբ :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ԹԱՃ ՄԱՀԱԼ

Աշխարհի հրաշալիքներէն մէկը նկատուող այս հոյակապ շինութիւնը եթէ մէկ կողմէ կապուած է յաւիտենական սիրոյ մը պատմութեան հետ, միւս կողմէ Հընդիկներուն կը յիշեցնէ այն անլուր տառապանքները, որոնց ենթարկուեցան իրենց պապերը՝ Մոնղոլներու իշխանութեան օրով :

Մոնղոլները Հնդկաստան մուտք գործած են Քապուլէն 1526ին: Իրենց առաջնորդը եղած է Պապէր՝ բիրտ անձնաւորութիւն մը, որ տապալած է Աֆղաններու թուլամորթ եւ իրարու դէմ դաւող թագաւորները : Պապէրի սովորութիւններուն մէջ էր ճակատամարտէն ետք գըլխատել ամբողջ զօրագունդեր եւ գըլխատուած գլուխներով մինարէներ կանգնեցնել իբրեւ խորհրդանշան մահմետական գերակայութեան հնդիկ «անհաւատներ»ու վրայ: Սակայն նոյնիսկ Պապէր, որ ուղղակի կը սերէր Ճէնկիզ Խանէ, տարօրինակ կերպով իր բիրտ նկարագրին կողքին ունէր «տանտի» տրամադրութիւն մը, որ կը յատկանշէ Մոկոլ ընտանիքը իր իշխանութեան 183 տարիներու ընթացքին : Երբ տէր դարձաւ իր նոր մայրաքաղաքին՝ Աքքրա, Պապէր գրեց գայթակղած ոճով. «ամէն բան այնքան տգեղ եւ արդահատելի էր, որ ետ դարձայ վերստին անցնելով Ճիւմնա դետը ... վերջապէս հարկադրուեցայ լաւագոյն ձեւով օգտագործել վայրը ... Ամէն անկիւն հաստատեցի պարտէզներ, ամէն պարտէզի մէջ՝ վարդեր եւ նարկիսներ»:

Շահ Ճեհանի ժամանակ, այսինքն Պապէրի թոռան թոռան թոռին կամ Մոկոլ իշխողներու հինգերորդ սերունդին ատեն, մահմետականներուն իշխանութիւնը Հնդկաստանի վրայ հաստատուած էր : Ասոնց հարստութիւնը անչափելի էր, այնքան որ՝ երբ Շահ Ճեհանէն սերունդ մը առաջ ընտանիքը կը փորձէ ցուցակագրել իր քանի մը տասնեակ դանձերէն միայն մէկը, անհրաժեշտ կը դառնան չորս հարիւր զոյգ նժարներու օգտագործումը գիշեր եւ ցերեկ ամբողջ հինգ ամիս : Հարկ կ'ըլլայ հրաժարիլ ծրագրէն: Շահ Ճեհանին հայրը՝ Ճահանկիր, նկարագրեց իր թագաւորութիւնը չեշտելով, թէ տեւած էր այնքան ժամանակ, որքան ժամանակ հարկ եղած էր Աստուծոյ հեղեղելու աշխարհը :

Ապահովելու համար իր ժառանգութիւնը Ճահանկիրի դահին, Շահ Ճեհան խեղդամահ ըրաւ իր եղբայրներէն մէկը, թոյլ տուաւ, որ իր աները կուրցնէ ուրիշ մը եւ սպաներ դահընկեց ընեն երրորդ մը: Ապա, իբրեւ նոր կայսր, սկսաւ հաստատել իր «Մարմարեայ իշխանութիւնը» եւ « Աշխարհի թագաւորութիւնը » (նոյն թուականներուն Անդլիոյ վրայ կ'իշխէր Զարլզ Ա., իսկ Ֆրանսայի վրայ՝ Լուի ԺԴ) երեսուն տարուան իշխանութեան ընթացքին է, որ «Մեծ Մոկոլը », ինչպէս պիտի կոչուէր պատմութեան կողմէ, ստեղծեց այն որ այսօր կը նկատուի հնդկական ճարտարապետութեան գերագոյն դարաշրջանը :

Սպիտակ մարմարը առաջին անգամ ըլլալով գործածուեցաւ մեծ քանակութեամբ, կամարներ հաստատուեցան շինութիւններու մէջ՝ աւելցնելու համար անոնց ճկուն վայելչութիւնը եւ պատերը պատուեցան կճածեփերով՝ կարենալ ստեղծելու համար հարուստ զարդայարդարանքներ : Աւաղաքարերէ շինուած շինութիւնները քանդուեցան անոնց տեղը բարձրացնելու համար հոյակապ պալատներ եւ մզկիթներ՝ բոլորն ալ եղակի դեղեցկութիւններ հնդկական ճարտարապետութեան մէջ: Տելհիի մէջ, ուր 1639ին հիմնեց նոր քաղաք մը, եւ Աքքրայի մէջ Շահ Ճեհան շինեց անձնական ապարանքներ :

Այս ապարանքներէն մէկուն վրայ արձանագրուած է հետեւեալը. « Եթէ դրախտ մը կայ աշխարհի մէջ՝ ասիկա է, ասիկա', ասիկա'»:

Ձեւով մը ճիշդ է այս հաստատումը : Արդարեւ պալատներէն դուրս քիչ հաւանականութիւն կար դտնելու դրախտին նըմանող բան մը: Կայսրը դրեթէ չէր հետաքրքրուէր ժողովուրդով :

Բժ. Ֆրանսուա Պերնիէ նկարագրելով իրաց վիճակը կը գրէր, թէ «երկիրը կ'աւերուի ահագին տուրքերու բեռան տակ, տուրքեր, որոնք անհրաժեշտ են կարենալ պահելու համար բազմաթիւ արքունիքները եւ ժողովուրդը ճնշելու կոչուած բանակը »:

Շահ Ճեհան յատուկ զոհունակութիւն կը զգար դիտելով ոճրագործներուն չարչարուիլը: Մեծ քաղաքներու մօտ որմնասիւներ կը բարձրանային՝ դատապարտեալներու գամուած գլուխներով : Վայրի մը մէջ ճամբորդ մը կը հաշուէ 260 որմնասիւներ՝ 8000 անձերու գլուխներով : Միեւնոյն ատեն վերսկսաւ հալածել Հընդիկները՝ հրամայելով կառուցուելու վրայ եղող բոլոր մեհեաններուն քանդումը: Մահմետական – հնդիկ ատելութիւնը, որ նշմարելի է ցայսօր, կուգայ այդ թուականներէն:

Միւմթազ Մահալ, որ կը նկարագրուի իբրեւ գեղեցկուհի եւ անխոնջ աշխատող մը աղքատներու մէջ, կայսեր երկրորդ եւ վերջին կինն էր: Կայսրը ունէր նաեւ չորս հարիւր հոմանուհիներ : Ծնունդ տուաւ «օրինական» 16 զաւակներէն 14-ին: Սակայն ընտանիքին թիւը սէրէ աւելի նախազգուշութեան արդիւնք էր, որովհետեւ նոյնիսկ արքայական ընտանիքին մէջ փոքրերու մահացութեան տոկոսը շատ բարձր է (Ճահանկիրի 16 զաւակներէն ինը մեռան հինգ տարեկանին): Դաւերու հետեւանքով հայր մը կրնար ապահովել աթոռին ժառանգականութիւնը եթէ բաւականաչափ թիւով զաւակներ ու-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

ԳԼՈՒԽ Ը.

ՀԱՅՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

Երբ Ալի Օսման իր ծովեզերեայ տունը հասաւ, բոլորովին լուսցած էր, թէեւ արեւը տակաւին չէր երեւցած հորիզոնին վրայ :

Սպասաւորներէն մէկ քանին արդէն ոտքի վրայ էին եւ երբ դուռը զարկաւ, անմիջապէս ծառայ մը եկաւ բանալու :

— Հայրս եկա՞ւ, հարցուց Ալի Օսման ներս մտնելով:

— Ո՛չ, էֆէնտի, պատասխանեց ծառան:

Առանց ուրիշ խօսք մը ուղղելու, երիտասարդը ուղղակի իր սենեակը ելաւ, որ, ինչպէս ընթերցողները դիտեն, ծովահայեաց ընդարձակ սրահ մըն էր:

Թէեւ ամբողջ գիշերը անքուն անցուցած էր, այսուհանդերձ Ալի Օսման իր կրած յուզումներէն այնքան ջղագրդռուեր էր որ բնաւ քնանալու տրամադիր չէր:

Սիկարէթ մը վառեց եւ սկսաւ ժուռ գալ սենեակին մէջ:

Նախորդ գիշերուընէ ի վեր բոլոր իրարու յաջորդող դէպքերը վերյիշեց. երբ միտքը բերաւ անծանօթ կնոջ խօսքերը, չկրցաւ բարկութեան շարժում մը զսպել.

— Ի՛նչ տարօրինակ կին, ըսաւ ինքնիրեն, ի՛նչպէս կարելի է երեւակայել որ Թրքուհի մը այդպիսի զաղափարներ կարենայ ունենալ, այդպիսի գործերու կարենայ խառնուիլ ու այսպէս բացէ ի բաց կեանքը վտանգել...:

Յետոյ միտքը բերաւ Սատըքը, իր բարեկամն ու ընկերը, որ յանկարծ, այդ կնոջ խօսքերէն կախարդուած, վայրկենապէս թողած էր ամէն բան, անծանօթ ու ահաւոր վտանգներու յանձնառութեամբ:

Սատըքի ըրածը իրեն յիմարական թըւեցաւ նախ, յետոյ աւելի ծանր ամբաստանութիւն մը ստեղծեց իր մտքին մէջ, իր բարեկամին մասին:

— Գուցէ վախցաւ նաւակով ելլելու, մտածեց, գուցէ աւելի ապահով գտաւ այդ անծանօթներուն հետ անյայտանալ, քան թէ ինծի հետ տուն վերադառնալ:

Ու այս մտածումը իրեն յիշեցուց այն վտանգաւոր կացութիւնը, որուն ինք մատնուած էր այս միջոցին:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս ամէնուն հետեւանքը, խորհեցաւ սարսափով, ի՞նչ բացատրութիւն պիտի տամ առանց նաւակի տուն վերադառնալուս... մինչեւ Եէնի Մահալլէ երթալէ ետքը: Երկու անուրանալի և ամենածանր կասկածանքներու ենթարկուած եմ այս միջոցիս, երկու իրողութիւնները քանի մը ժամէն պիտի յայտնուին եւ հարկ պիտի ըլլայ որեւէ կերպով բացատրել:

Ալի Օսման բաւական ատեն ժուռ եկաւ սենեակին մէջ, իրարու ետեւէ մէկ քանի սիկարէթ ծխելով: Արեւը ալ բոլորովին բարձրացեր էր հորիզոնին վրայ եւ տաքութիւնը սենեակէն ներս կը թափանցէր: Երիտասարդը պատուհաններուն վարագոյրները վար իջեցուց, յետոյ ականջ դրաւ եւ լսեց որ տան մէջ երթեւեկութիւնը սկսած էր ու ամէնքը արթնցած էին: Սենեակին դրան մօտեցաւ, զայն կղպեց, յետոյ հագուստները հանելով, երկնցաւ անկողնին վրայ:

Այս անգամ յոգնութիւնը իր ջիղերուն յաղթեց եւ քիչ ետք սկսաւ քնանալ:

Տակաւին խոր քունի մէջ էր, երբ յանկարծ սենեակին դուռը զարնուեցաւ ուժգին կերպով:

— Ո՞վ է ան, հարցուց Ալի Օսման ընդհատ քունէն արթննալով:

— Ես եմ, դոչեց ծառային ձայնը:

Ալի Օսման բնազդաբար երկիւղ մը զգաց լսելով այդ պարզ խօսքը: Իսկոյն անկողնէն ցատկեց եւ քովը, պզտիկ սեղանի մը դրուած ժամացոյցին նայեցաւ. կէսօրին ժամ մը կար: Վազեց դուռը բանալու:

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կ'ուզես, ըսաւ ծառային որ ահաբեկած դէմքով մը դրան ետեւ կը սպասէր:

— Պէյ էֆէնտի, դոչեց միւսը շուարած, ձեզ կ'ուզեն... վարն են, տունին չորս կողմը պաշարուած է...:

— Հայրս եկա՞ւ, հարցուց երիտասարդը որուն գոյնը ահռելի կերպով նետած էր:

— Չէ', մինչեւ հիմա չէ եկած:

Նոյն միջոցին ոտնաձայնի աղմուկ մը լսուեցաւ սանդուխին վարէն:

— Անոնք են, վեր կ'ելլեն, ըսաւ ծառան եւ ահաբեկ կերպարանքով գլուխը սանդուխին կողմը դարձուց:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(27 – Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Իւրաքանչիւր «Օր» միջոց մըն է եւ կը հետապնդէ նպատակ մը, որպիսին է «Մանուկներու Օր»ը, որ ամէն տարի այս շրջանին, Կ. Խաչի մասնաճիւղերը կը կատարեն օտարութեան մէջ ծնած ու մեծցած, հայ մանկաւոյն Ազգ. զգացումները արծարծելու եւ առիթը տալու անոր իր թոթովուն լեզուով ու անուշիկ հնչումով հայերէն բառեր արտասանելու:

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղն ալ, այդ առիթը ընծայեց մանուկներուն, կազմակերպելով հանդէս – ցերեկոյթ մը Յունուար 14ին, Կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ. Տան սրահը, որ մասնաւոր զարդարանք մը ստացած էր, գոյնզգոյն թղթիկներով եւ Նոր Տարւոյ սլացիկ ծառով, պճնուած՝ զանակներով եւ պէսպիսուն լոյսերով:

Սրահը լեցուն է պզտիկներով եւ ծնողքներով: Երբ վարագոյրը կը բացուի «Մոգերու ի մսուր այցելութիւն»ը խորհրդանշող պատկերով մը: Յետոյ կարգաւ բեմ կը հրաւիրուին փոքրիկները, որոնք կ՚արտասանեն մանկական անմեղութեամբ, յայտնելով իրենց զգացումներն ու գոհունակութիւնը այս օրուան առթիւ, թէ « Կաղանդ Պապան եկեր է», «Աղուորիկ թոմպուլիկ » մանչուկներուն, որոնք կը գոչեն «կը սիրեմ քեզ հայրենիք», «ինչ անոյշ է դպրոց երթալ» կաղանչէքի նուէրներ տալ եւ բոլոր ներկաներուն մաղթել «Շնորհաւոր նոր տարի », «խոշոր համբոյրներով»: Խումբ մը պզտիկներ, նազանքով կը պարեն երգախառն «Չիմ ու չիմ»ը:

Յետոյ կարգը կուգայ դաշնակահարներուն որոնք իրենց պզտիկ մատիկներով կը նուագեն Էքսէոսիզներ եւ Էթիւտներ, հասնելով մինչեւ «Սուրբ գիշեր, լուռ գիշեր» ծանօթ մեղեդին: «Ծխան մաքրող» սեւուկ մանչուկին տրամախօսութեամբ, կը վերջանար հանդէսին այս առաջին մասը, բուռն ծափահարութիւններով:

Դադարի մը ընթացքին, բոլոր պզտիկները, մասնաւոր սեղանի մը շուրջ հաւաքուած, խմեցին ու կերան առատօրէն, Խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած կարկանդակները, աւելորդն ալ ձգելով իրենց բոլորը դարձող ... մեծերուն:

Հանդէսի երկրորդ բաժնին, Տիկին Գայթանճեան, Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, որոնք միշտ կը քաջալերեն իրենց ձեռնարկները ու շարունակեց, «ըստ սովորութեան այս տարի եւս Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, ահա հաւաքեց հայ մանուկները աւանդական Ծնունդի սեղանին շուրջ, տօնածառին շուրջ, ուրախացնելու թէ հայ մանուկը եւ թէ հայ ծնողքը, որ անբաղդատելի հրճուանքով կը լսէ իր զաւկին հայերէն թոթովանքը: Այս կարկանդակները որով հիւրասիրուեցան մեր փոքրերը, բոլորն ալ նուէր են Խաչուհիներուն կողմէ, իսկ օշարակները ըստ սովորութեան նուիրած են Կէնճեան եղբայրներ, իրենց ողբացեալ եղբօր, Կարոյի յիշատակին: Յարգելի հանդիսականներ, ձեր խուռներամ ներկայութիւնը անգամ մը եւս կը խրախուսէ մեզ, ամրապնդելու մեր բարեգործ ձեռնարկներուն մէջ: Հանդիստ չունի Խաչուհին ամբողջ տարուան ընթացքին:

Կ՚այցելէ հիւանդանոցները, ծերանոցները, մխիթարելու եւ օգնութեան հասնելու մեր տկար եւ դժբախտ հայրենակիցներուն, որոնք աչքերնին դուռը կը սպասեն սփոփիչ այցելութիւններու, յաճախ դամուած անկողնին, իրենց սիրելիներէն հեռու: Տօնական օրերու առթիւ, թէ Ծնունդին թէ Զատկին, կ՚օգնենք նիւթապէս անկարողներու, հանգստեան տուներ գտնուող ազգայիններու եւ հայ ուսանողներու:

Կաղանդի շաբաթը բաժնեցինք քսան հատ հաւ, անտէր ծերերու եւ չքաւոր ընտանիքներու, որոնք շնորհակալութեամբ ստացած էինք որպէս նուէր, Տիկին Էքմէքճեանէ, Տիկինը շարունակելով իր խօսքը անդրադարձաւ նաեւ կայանի մասին — « Կարելի չէ խօսիլ Ֆ. Կ. Խաչի մասին ու մոռնալ «կայան»ը, ուր տարին երկու ամիս, հայ մանուկներ կ՚ապրին հայկական ջերմ մթնոլորտի մէջ, վայելելով զուրգուրանքը հայազգի առաջնորդներու: Այս հանդիսաւոր պահուն պարտք կը զգանք յայտնել մեր երախտագէտ շնորհակալութիւնը տեղւոյս Տոքթ. Քիրազեանին, Տէսինի Տոքթ. Համամճեանին, Տիկիններ Միքայէլեանի եւ Պասմաճեանի, որոնք սիրայօժար կը նուիրեն ամէն տարի, կոկիկ ծրարներ դեղերու, մեր կայանին »: Կարգաց նաեւ ցանկը Նոր Տարւոյ առթիւ մասնաճիւղին եղած նուէրներուն, որուն յաջորդեց սրահին մէջ գտնուողներու սիրայօժար մասնակցութիւնը, եւ քիչ ատենէն գոյացաւ հազար Ֆրանք: Այս գումարէն Կապոյտ Խաչը կը նուիրէ 200 Ֆրանք «Հայկազեան վարժարան»ին եւ ըստ սովորութեան այս տարի ալ կը ստանձնէ, աշակերտներու Հինդշաբթի օրուայ մը ճաշը, մատակարարութիւնն ու սպասարկութիւնը:

Եղան դարձեալ կարգ մը արտասանութիւններ, նազելի հայկական պարեր եւ Ֆ. Կ. Խաչի կայանը յիշեցնող խարոյկը, որուն շուրջ հաւաքուած, փոքրիկները, խանդավառ երգեցին Ազգային ու յեղափոխական երգեր:

Լիոնի եւ շրջանի բարեջան հոգեւոր հովիւ, Դաւիթ Ծ. Վրդ.ի պահպանիչով եւ բոլորին կողմէ երգուած «Հայր Մեր»ով վերջ կը գտնէր, այս մանկական հանդէսը:

Գովելով Խաչուհիներու ջանքն ու եռանդը, գնահատանքի մասնաւոր խօսք ունինք Տիկին Գայթանճեանին եւ Օր. Ստեփանեանին, որոնք ըլլալով «Հայկազեան վարժարանի» ուսուցչուհիներ, մեծ բաժին մը ունէին այս հանդէսի գեղարուեստական մասի պատրաստութեան մէջ, որպէս օգնական ունենալով Օր. Մանթարեանը:

Վերջապէս եկաւ Հայկական Կաղանդ Պապան, բեռնաւորուած զանազան նուէրներով, ու բաժնեց սրահին մէջ գտնուող աւելի քան հարիւր փոքրիկներուն, անխտիր:

Ժողովուրդը բաժնուեցաւ սրահէն, գոհ տրամադրութեամբ, իր հետ տանելով, փոքրիկներուն անուշիկ ժպիտը եւ դեղդեղուն թոթովանքը:

« ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ »

նենար, որոնք, յետագային, իրարու դէմ դաւելով թոյլ կուտային իրենց հօրը շարունակելու իշխանութիւնը:

Շահ Ճեհան եւս չուզեց աչք առնել վրտանդը: Եւ Միւմթազ Մահալ մեռաւ ծընունդ տալով իր ութերորդ մանչուն: Հակառակ ասոր, դահընկեց եղաւ իր կրտսեր զաւակներէն մէկուն ձեռքով եւ բանտարկուեցաւ բանտի մը մէջ, որուն պատուհանը կը բացուէր դէպի Թաճ Մահալ:

Ինչո՞ւ Թաճ Մահալ: Տրամաբանական է, քանի որ շահը անհուն սիրով կապուած էր իր կնոջ Միւմթազի, որուն յիշատակին յաւերժութեան համար 1631ին ծրագրած էր շինել աշխարհի այս հրաշալիքը:

Քսան հազար բանուորներ քառորդ դար աշխատեցան Թաճ Մահալը կառուցանելու համար: Գեղագրողը եկաւ Պաղտատէն, ծաղիկ փորաքրող մը Պուխարայէն, գըմբէթի մասնագէտ մը Կ. Պոլիսէն, մասնագէտ որմնադիր մը Քանտահարէն, ճարտարագէտը՝ Իւսթատ Իզա, Շիրազէն:

Աշխարհի ամէնէն անգութ բռնատէրներէն մէկը՝ Շահ Ճեհան, ամէնէն քնքոյշ սիրով կապուած էր իր երիտասարդ կնոջ:

Մարդկային նկարագրի առեղծուած:

Այդ մեծ սէրէն կը մնայ այսօր աթճ Մահալը, աշխարհի գեղեցկագոյն շինութիւններէն մէկը:

Թ. Ա. Թ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մերձաւոր Արեւելքի Շրջանային Վարչութեան բացառիկ օրացոյցը՝ նուիրուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան յիսնամեակին:

ՆՈՐԱՅԱՅՏ ՁԵՌԱԳԻՐ ՄԸ

Կեռլայի մէջ, Ռումանիա, գտնուեցաւ հայկական ձեռագիր մը, որ իր տեսակին մէջ եզակի է: Այս ինքնատիպ ձեռագրի մասին լուրջ ուսումնասիրութիւն մը ունի ռումէն հայագէտ Եոն Փոփեսքու, Ռումանիոյ արեւելագիտութեան օրգան «Սթուտիա էտ Աքտա Օրենթալիա» տարեգրքին եւ «Թրիպունա» պարբերականին մէջ:

Նորայայտ չորս էջնոց ձեռագիր – պատառիկին մէջ զետեղուած չափածոյ վերնագիրները գրուած են հայերէն՝ «Երգ Օլախնակ» (իմա՛ Մոլտովացիներու), իսկ բնագիրը գրուած է ռումաներէն, սակայն հայկական տառերով:

Կեռլա քաղաքը, ուր գտնուած է վերոյիշեալ ձեռագիր – պատառիկը, հիմնուած է 1700ին, ԺԸ. դարու սկիզբը Մոլտավիայէն Թրանսիլվանիա գաղթած մեծ թիւով Հայերու կողմէ եւ դարձած է Հայաշատ մեծագոյն կեդրոններէն մէկը, ուր ծաղկած են առեւտուրը, արհեստագործութիւնը եւ մշակոյթը: Կեռլա ծանօթ է «Արմենոպոլիս» կամ «Արմենիերստրագ», այսինքն Հայաքաղաք անունով: Հոն կը հիմնուին հայկական կարեւոր դպրոցներ:

Կեռլայի մէջ, հայերէն շատ հարուստ եւ չափազանց արժէքաւոր ձեռագիրներու կողքին, կը պահուի նաեւ 1346ին Խրիմի մէջ գրուած աւետարան մը, ուր հետաքրքրական տեղեկութիւններ կան ոչ միայն Հայերու, այլեւ ուրիշ ժողովուրդներու մասին:

Հայատառ ռումաներէն նորայայտ այդ ձեռագիրը Ֆոլքլորի եւ կրօնական երգերու հաւաքածոյի մը մէկ մասն է: Հաւաքածոն 1719ին գրած է Հայ մը, որ լաւ գիտցած է ռումաներէն եւ հունգարերէն լեզուները:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Կենդանիները շատ հաճելի ընկերներ են: Ոչ հարցումներ կ՚ուղղեն եւ ոչ ալ քննադատութիւն կ՚ընեն:

ԷԼԻՈԹ

×

Գիտէ՞ք թէ ինչ է պարտականութիւնը: Այն որ ուրիշներէ կը պահանջենք:

ԱԼԵՔՍ. ՏԻՒՄԱ

×

Պատուաւոր մարդու մը մաշած հագուստը՝ կը փայլի իր վճարած բոլոր պարտքերով:

ԿԶԱՎԻԷ ՖՈՐՆԵՐԷ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ահա այս կերպով կը տանջուէր ան: Իր միտքը ալ ուժ չունէր պահելու դաղափարները, որոնք ալիքներու պէս կ՚անցնէին, եւ զոր կեցնելու համար Ժան Վալժան երկու ձեռքով ճակատը կը բռնէր:

Իր կամքը եւ միտքը տակնուվրայ ընող այս աղմուկէն ուրկէ կը ջանար յայտնութիւն եւ որոշում մը առնուլ, մի միայն վիշտ կ՚ընդունէր:

Գլուխը տապագին կ՚այրէր: Պատուհանը գնաց եւ բոլորովին բացաւ: Երկինքը աստղ չկար: Նորէն եկաւ եւ սեղանի քով նստաւ:

Առաջին ժամն այսպէս անցաւ:

Սակայն մտահոգութեանը մէջ կամաց կամաց անորոշ ծրագիրներ կազմուիլ եւ հաստատուիլ եւ իրողութեան ճշգութեամբ կրցաւ ընդնշմարել չէ թէ իրերու ամբողջ վիճակը այլ անոր քանի մը պարագաները:

Նախ դիտեց թէ այս վիճակի կարի տարօրինակ եւ կարի տագնապալի վիճակ մըն էր, բայց եւ այնպէս ինք բոլորովին ազատ էր ուղած կերպովը վարուելու:

Ասոր ալ աւելի շուարեցաւ:

Մինչեւ այն օրը իր ամէն ըրածները, որոնք իր գործողութեանց անաչառ եւ բարեպաշտական նպատակին չէին վերաբերեր, ծակ մըն էին միայն զոր կը փորէր իր անունը մէջը պահելու համար: Ամփոփ միտքով խորհած ժամանակները, տքնութեամբ անցուցած դիշերները միշտ ամէնէն աւելի վախցած բանն էր լսել այն անունին արտաբերուիլը. Կ՚ըսէ իւրովի թէ իրեն համար ամէն բան վերջացած պիտի ըլլայ, եթէ անունը տրուելու ըլլայ. թէ օր մը եթէ յայտնուէր այն, պիտի ջնջէր իր նոր կեանքը, եւ ով գիտէ, դուցէ նաեւ իր նոր սիրտը պիտի անհետէր: Կը սարսռէր՝ մտածելով միայն թէ հնարին էր այս բանը: Անշուշտ այն միջոցին ուր այսպէս կը խորհէր եւ կը տքնէր եթէ մէկը ըսած ըլլար իրեն թէ պիտի գայ ժամ մը որ այն անունը իր ականջին պիտի հնչէ. ուր այն սոսկալի բառը, Ժան Վալժան անունը յանկարծ մթութեան խորերէն պիտի ելնէ եւ իր առջեւ պիտի կանգնի, ուր այն ահագին լոյսը որ իր անունը պաշարող գաղտնիքը փարատելու համար ծագած է, յանկարծ իր գլխուն վերեւը պիտի փողփողի, եւ թէ այն անունը պիտի չսպառնայ իրեն, թէ այն լոյսը աւելի թանձր մթութիւն մը պիտի կազմէ, թէ այն պատառուն վարագոյրը գաղտնիքը պիտի աւելցնէ, թէ այն երկրաշարժը աւելի պիտի ամրապնդէ իր շէնքը, թէ՝ եթէ ինքն ուզելու ըլլայ՝ այն ահագին դիպուածէն կրնայ ոչ այլ ինչ հետեւիլ եթէ ոչ իր էութեան աւելի յայտնի եւ միանգամայն աւելի անթափանցելի կերպարան մը առնուլը. եւ թէ բարեսէր ու արժանապատիւ Մատըլէն քաղքենին Ժան Վալժանի ուրուականին հետ դիմադիմուելով ալ աւելի պատիւ, ալ աւելի հանդարտութիւն եւ ալ աւելլի յարգանք պիտի գտնէ. եթէ կ՚ըսեմ, մէկը անոր ըսած ըլլար այս բաները, գլուխը պիտի օրէր եւ յիմարութիւն պիտի սեպէր զանոնք: Այլ եկուր տես որ ճիշդ ասոնց ամէնն ալ ահա կը պատահէր. բոլոր անհնարին կարծուած բաները իրական եղելութիւն մը եղած էին եւ Աստուած թոյլ տուած էր որ այդ յիմարական բաները իրապէս տեղի ունենան:

Իր մտախոհութիւնը հետզհետէ կը պարզուէր: Հետզհետէ ի՛նչ կացութեան մէջ գտնուիլը կը հասկնար:

Այսպէս կ՚երեւակայէր թէ չգիտեմ ի՛նչպիսի քունէ մը արթնցած էր, թէ դիշերը անդունդի մը յետին եզրը հասնելով ոտքի վրայ կը սարսռէր, եւ ի նանիր նահանջելով՝ զառիթափի մը վրայէն վար կը սպրդէր: Մութին մէջ անծանօթ մարդ մը, օտարական մը կ՚ընդնշմարէր յայտնապէս. կը դիտէր որ այդ մարդը Ժան Վալժանին տեղը դէպի անդունդը կը մղէր զայն: Այս անդունդը նորէն գոցուելու համար պէտք էր որ մէկը մէջը իյնար, այսինքն ինքը կամ միւսը:

Եթէ ուզէր կրնար թողուլ որ միւսը իյնայ:

Եթէ մութը կատարելապէս փարատեցաւ, խոստովանեցաւ ինքնին թէ թիարանին մէջ իր տեղը պարապ մնացած էր. թէ ինչ որ ընէր, այդ տեղը իրեն կը սպասէր. թէ Փըթի Ժերվէի դրամը գողցած ըլլալուն համար հոն պիտի երթար. թէ այն տեղը իրեն պիտի սպասէր եւ զինքը պիտի հրաւիրէր մինչեւ որ երթայ, թէ անհրաժեշտաբար եւ հարկաւորապէս պիտի երթար հոն:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Վարժապետեան (Քաղաքլանքա), Տէր եւ Տիկին Լ. Մեսճեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Ս. Մեսրոպեան եւ աղջիկները, Տօքթ. Ց. Պէրպէրեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Ա. Սիւրմէնեան եւ զաւակները (Քաղաքլանքա), Տէր եւ Տիկին Պ. Վարժապետեան եւ զաւակները (Քաղաքլանքա), Տէր եւ Տիկին Ա. Պէրպէրեան (Նիժերիա), Տէր եւ Տիկ. Ս. Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Փէհլիվանեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Լ. Սրմաքէշեան, Տէր եւ Տիկին Երեմեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Փաշապէզեան (Երեւան) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, քենիին, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ եւ աղգականին՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿ. ՖՈՐԹԻՒՆԷ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Մեսճեան)

մահը, որ պատահեցաւ Ցունուար 15ին Քաղաքլանքա։ Ցուղարկաւորութիւնը կատարուած է Քաղաքլանքա։

«ՅԱՌԱՋ»ի— Մեր ցաւակցութիւնները Վարժապետեան, Մեսճեան, Պէրպէրեան ընտանիքներուն եւ բոլոր պարագաներ-ուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է իր իւղագին հետեւալ նուէրները։

Տէր եւ Տիկին Ճէպրաէլ Պահատուրեան կը նուիրէ Աղքատ Ծեր մամիկներու բաժնելու համար 500 Ֆրանք։ Նոյն նպատակով զարճալ Լիոնի չրջանի, կը նուիրէ հինգ հարիւր Ֆր. բաժնելու համար աղքատ ծեր մամիկներու։

Տէր եւ Տիկին Ն. Թիւթիւնճեան Աղքատախնամին կը նուիրէ հարիւր, Ա. Պահատուրեան Աղքատախնամին հարիւր։ Մարսէյլ։ Ց. Փափազեան երթականին, իր զաւկին Ֆիլիպ Փափազեանի ընդ Օր. Հայկանուշ Թուր Սարգիսեանի ամուսնութեան առթիւ յիսուն, Ոմն յիսուն Աղքատախնամին, Տէր եւ Տիկին Պաչատուրեան Աղքատախնամին քսան, Մ. Մարդարեան ըստանձնեց Զրօրհնէքի կնքահայրութիւնը 250 Ֆրանք։

Տ. Յովհաննէսեան կը նուիրէ տասը քիլօ ալիւր, եւ տասը լիթր դինի։

Տէր եւ Տիկին Հ. Մովսէսեան կը նուիրեն Մկրտութեան Ս. Խորհուրդի մեռօն Թաւիի եւ դրոշմի առեն՝ գործածուելու համար արծաթեայ «ափսէ» մը։

Փարիզէն Աւագ Սարկաւագ Գ. վար. Ժապետեան Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ կը նուիրէ եկեղեցւոյ յատուկ գործածուելու դրոշակ մը եւ Սկիհի ծածկոց մը որուն վայտերը Լուտեր նուիրած է։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղս չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Տօնապետեանէ յիսուն Ֆրանք Ցակոբ Սիմոնեանի մահուան առթիւ։

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ կեդր. Ջեռուցման համար եղած նուիրատուութիւններ։

Նախկին ցանկ 4135 Ֆրանք։
Տէր եւ Տիկին Ազգէ Պարկիրճեան 500
Տիկին Ն. Քիրիչճեան 150 Ֆրանք, Տիկին Ս. Մուրատեան, Տէր Պալեան ընտանիք (Անկէն), Տէր եւ Տիկին Օ. Պայրամեան, Տիկին Հայկուհի Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Մարանկէօզեան (Մարդար եթերեանի մահուան առթիւ), Այրի Տիկ. Մ. Մխաքեան (իր ամուսնոյն Սահփան Մխաքեանի քառասնից առթիւ), Տիկին Ա. Մուրատեան եւ զաւակը Ցակոբ (իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան Ե. տարելիցին առթիւ) 100ական Ֆրանք։

Տիկին Ա. Քէօսէեան, Տիկին Ֆիմի Սրճիւեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Տատուրեան, Տէր եւ Տիկին Տավուլճեան (Մկրտիչ Աղապէկեանի յիշատակին), 50ական Ֆր.։ Ոմն 30, Տիկին Գ. Ցակոբեան 30, Տէր եւ Տիկին Հ. Ցակոբօղլու 25։ Պ. Օ. Դանեալ, Տիկին Ա. Գաւալճեան, Տիկին Կ. Կէսիկեան քսանական։ Պ. Պ. Հ. Մարզպարեան, Գ. Հարենց, Գ. Ալիքսանեան, Տիկին Պահթիարեան, Զ. Քէչիչեան, Տիկին Փ. Իփէքեան տասնական Ֆրանք։

Ընդհ. դումար՝ 5890 Ֆրանք։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն, Պ. Լեւոն Անդրէասեան 20 Ֆրանք կը նուիրէ։

Հ. Ց. Դ.

Վիէն.— Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէն, ըստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անդամատեղով։ Բացականները նկատի պիտի առնուին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, փարիզ (9)։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընկ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, Պ. Զաուիկեանի սրճարանի վերի յարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ նախաճեռնութեամբ տեղական մարմիններուն։

Ուրբաթ (Ցունվ. 19) Պօմոն, դպրոցի սրահը։

Շաբաթ, (20 Ցունուար) Սէն Լու, դպրոցին սրահը։

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան իրիկուան ժամը 9ին։

Կիրակի, 21 Ցունուար, Նիս, ժամը 16ին, Օքէլ Սէրիպ, 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ։

Կը խօսի՝
ԸՆԿ. ՑՈՎՀ. ՏԻՐ – ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ։

Մուտքը ազատ է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի։

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 15ին քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տէսինի Կապ. Խաչի դպրոցի աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան խմբերգներ, երգեր, արտասանութիւններ։

Տրամախօսութիւն Կաղանդ Պապայի մէկ արար եւ նուէրներու բաշխում

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ սեղանի-րու շուրջ։

Մուտքը ազատ է

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաճեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տնօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքները, 12 Ցունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30։ Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները։ Մուտքը ազատ է։

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան Վարչութիւն

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարասպիկ երեկոյթ, ՍՕՍի պարախումբի, Փետրուար 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ։ Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաճեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Մարսէյլի Կառավարենց խումբին, Ցունուար 28ին, Մարսէյլի քաղաքապետարանի սրահը։

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ամենակարեւոր պահասը եղող Ջերմութիւնը ապահովելու նպատակաւ, ձեռնարկած է կեդր. Ջեռուցում հաստատելու գործողութեան։ Վստահելով մեր ժողովուրդին անձնուէր եւ չինարար ոգիին արդէն սկսած ենք գործի, ապահով՝ որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ամէն Հայ սիրայօժար, իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար։

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին։

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աի նոր սակերը կը տեսպեն «Ցառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելումի ենթարկէ ընթացիք ազգերու գինը։

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	60 Ֆ.	միջոցու 1/4 սիւռակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	միջոցու 1/8 սիւռակ
ՑԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵԶՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազգերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազգերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 Ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԻՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IX• —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
20
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI
20 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11115 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.115

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ՉԱՓ, ԵՐԿՈՒ ԿՇԻՌ

Երկու պատերազմ : Երկու ցեղասպանութիւն :

Հայկական աննախընթաց ողբերգութիւնը քաղաքակիրթ աշխարհի խիղճը ցնցած էր 1915ին եւ յաջորդող տարիներուն :

Մեծ դաշնակից պետութեանց պատասխանատու վարիչները քանիցս հանդիսաւոր յայտարարութիւններ էին ըրեր ի նըպաստ Հայերուն, որոնք ո՛չ միայն կը զոհուէին թրքական բարբարոսութեան, այլև բոլոր ճակատներու վրայ կը կռուէին իրենց կողքին, յանուն արդարութեան եւ իրաւունքի, այն յոյսով, որ վերջապէս պիտի ազատագրուի Հայաստան :

Դեռ աւելին ու ամէնէն կարեւորը :

Ապրիլ 11–24էն ճիշդ մէկ ամիս ետք, 1915 Մայիս 24ին, առաջին ջարդերու լուրերը ստանալով, Ֆրանսա, Ռուսիա եւ Անգլիա ծանուցագիր կուտային Բարձրագոյն Դրան, յայտնելով, որ հայկական ջարդերուն համար անձնապէս պատասխանատու պիտի բռնեն օսմանեան կառավարութեան բոլոր անդամներն ու անոր գործակալները :

Անտրէ Մանտէլշթամ, Պոլսոյ ռուսական դեսպանատան աւագ թարգմանը, որ այս տեղեկութիւնը կը հաղորդէ իր հոյակապ գրքին մէջ («Օսմ. կայսրութեան ճակատագիրը», Փարիզ 1917), կ՛աւելցընէ.

« Յանուն մարդկութեան պատուին, պէտք է յուսալ, որ թուրք ժաքոպէնները պիտի չխուսափին այս հանդիսաւոր յայտարարութեան հետեւանքներէն, ինչպէս որ իրենց արարքները պիտի չկրնան խուսափիլ պատմութեան անողոք վճիռէն» (էջ 279) :

Ռուս բազմահմուտ քաղաքագէտը, որ Զինադադարի օրերուն Փարիզի մէջ իրաւագէտ – խորհրդականը դարձաւ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան եւ յետագային ուրիշ արժէքաւոր ու փաստալից գիրք մը հրատարակեց Հայկական Հարցին մասին, «Կարմիր դահլիճ» կ՛անուանէ մեծ – եպարքոս Սայիտ Հալիմ փաշայի կառավարութիւնը, որուն մէջ «դիկտատոր»ներ էին Էնվէրը ու Թալէաթը, մեղսակից ունենալով Խալիլ պէյն ու Ճէմալ փաշան, ինչպէս նաեւ Իթթիհատի երկու չարաշուք բժիշկները՝ Պէհաէտտին Շաքիրն ու Նազըմը :

Դժբախտաբար ի դերեւ ելան Մանտէլշթամի եւ ամբողջ հայ ժողովուրդի յոյսերը :

Յաղթական մեծ դաշնակիցները, որոնք տարիներով իբրեւ տէր եւ տիրական նըստան Օսմ. կայսրութեան մայրաքաղաքին մէջ եւ ամէն հնարաւորութիւն ունէին պատժելու ջարդարարներն ու անարգութեան սիւնին գամելու Թուրքերը, մոռցան իրենց հանդիսաւոր խոստումները :

Ու իրարու հետ մրցումի ելան սիրաշահելու համար ոճրագործները :

Ուրացան Հայութիւնն ու անոր արդար դատը :

Տարբեր գիրք պիտի բռնէին յաղթական դաշնակիցները երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին :

Բոլոր ճակատներու վրայ չարաչար պարտուած Գերմանիոյ պատասխանատու վարիչներէն հաշիւ պիտի պահանջէին Նիւրէնպէրկի դատարանին առջեւ, իրենց գործած ոճիրներուն համար :

Հրեաներու զանգուածային ջարդը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէր անոնց շարքին :

Մինչ թրքական « կարմիր դահլիճ »ի փախստական նախարարները դաշնակիցներու դատարանէն խուսափելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան դատարանին կողմէ մահուան կը դատապարտուէին եւ իրարու ետեւէ չանսատակ գետին կը փռուէին զանազան մայրաքաղաքներու սալայատակներուն վրայ, հրեայ ջարդող նացի նախարարներն ու վարիչները Նիւրէնպէրկի մէջ կը քաւէին իրենց ոճիրները, դաշնակիցներու արդար դատավճիռներով :

Երկու պատերազմ : Երկու ցեղասպանութիւն :

Երկու չափ : Երկու կշիռ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՆՍԸՆԻ ՃԱՌԷՆ ԵՏՔ,

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, երէկ, Ճոնսընի ճառը մասնաւոր նորութիւն մը չբերաւ : Այս ճառը, աւանդական ու պարտադրուած է Միացեալ Նահանգներու նախագահին : Քոնկրէն լիակատար նիստ գումարած է եւ հոն է որ Ճոնսըն տեսակ մը հաշուետուութիւն պէտք է ընէ, իր մէկ տարուան գործունէութեան : Երեսփոխանները մասնաւոր կիրակնօրեայ ըզդեստներով կուգան նիստին, կիներն ալ կը հրաւիրուին եւ մասնաւոր հանդիսութիւն մը կը ստանայ ամէն բան : Եւ այս ամբողջը անշուշտ կը սփռուի 70 միլիոն հեռատեսիլի գործիքներու պաստառներուն վրայ :

Նիւթը պարզ է Ճոնսընի համար : Նախ Վիէթնամ, ապա՝ տոլարը :

Ըսինք արդէն, Միացեալ Նահանգներու նախագահը ոչ մէկ տրամադրութիւն ունի զիջում ընելու Վիէթնամի մէջ : Հանոյի առաջարկներու ներկայ պատասխանը՝ ո՛չ է : Ճոնսըն տեղի չի տար, ոչ իսկ Ու Թանի կամ Ս. Քահանայապետին : «Միացեալ Նահանգները, կ՛ըսէ նախագահը, միշտ փափաքած են խաղաղութեան յանդիլ Վիէթնամի մէջ, որքան կարելի է շուտ, բայց կառչած կը մնան այն պայմաններուն զորս ճշդած են խօսակցութեանց մասնակցելու համար : Այս միջոցին իսկ, կ՛ուսումնասիրենք Հանոյի վերջին յայտարարութիւններուն իմաստը : Բայց խորհրդաւոր ոչ մէկ բան կայ այն հարցերուն շուրջ որոնք պատասխան մը պէտք է ստանան ռմբակոծութիւնները դադրելէն առաջ : Եթէ Սան Անթոնիոյի մէջ, ըրած յայտարարութիւններս կրնան իբրեւ հիմ ծառայել հաշտութեան խօսակցութիւններու — կը յուսամ եւ կ՛աղօթեմ որ այդպէս ըլլայ — կը խորհրդակցինք մեր զինակիցներուն հետ եւ միւս կողմին, տեսնելու համար թէ նախ եւ առաջ զինադուլ մը կարելի է հաստատել» : (Յիշենք որ Սան – Անթոնիոյի մէջ, Ճոնսըն կ՛ըսէր թէ ռմբակոծութիւնները կը դադրին եթէ խօսակցութիւններ սկսին արագօրէն եւ հիւսիսային Վիէթնամցիները դադրեցնեն իրենց թափանցումը՝ հարաւ) :

Գալով տոլարին, հոս ալ զիջում չկայ : Պիտի պաշտպանուի մինչեւ ծայրը. Ճոնսըն քոնկրէին պիտի դիմէ որպէսզի փոխուի ներկայիս ի զօրու եղած օրէնսդրութիւնը որպէսզի «ազատագրուի» դրամին ապահովութեան ոսկի – պահեստը : Յարդ ամերիկեան կեդրոնական դրամատունը կրնար դրամ հանել հրապարակ միայն այն պարագային երբ ոսկիի իր պահեստը հանուած դրամին մէկ չորրորդը ներկայացնէր :

Այս դրութիւնը արդիւնաւոր չի նկատուիր եւ շատ մը երկիրներ հրաժարած են անկէ, որոնց կարգին՝ Ֆրանսա : Արդարեւ կը բաւէ օրէնքը դարձնել եւ դրամի տեղ վարկ բանալ այսինքն չէք հնչուն դրամի տեղ : Ներկայիս այս կանոնը Ֆորթ Նոքսի (ոսկիի պահեստանոցը, Ամերիկա) մէջ անձեռնմխելի կը դարձնէ ոսկիի գրեթէ ամբողջ պահեստը 10,7 միլիառ : Եթէ այդ ոսկիին պէտք ունենային, ստիպուած էին դրամ քաշել հրապարակէն, ինչ որ մեծապէս կը խանգարէր երկրին տնտեսական կեանքը : Արդ ուրիշ կարգադրութեան մը համաձայն, ամերիկեան կառավարութիւնը յանձնառու եղած է օնսը 35 տոլարէն ոսկի հայթայթել որեւէ կեդրոնական դրամատան : Եթէ տրամադրելի ոսկի չունենայ, ատիկա տեսակ մը սնանկութիւն կը նշանակէ, Ճոնսըն չուզեր հոդ հասնիլ : Ջնջելով ապահովութեան ոսկի պահեստը, Ճոնսըն տասը հազար թոն ոսկի պիտի ունենայ տրամադրելի : Եւ անոնք որոնք կ՛ուզէին շահադիտութիւն ընել տոլարի վրայ, պիտի չկարենան :

× Նախագահ Ճոնսըն հարիւրէն տասը համեմատութեամբ կը ջնջէ դեսպանատուներու անձնակազմը :

×

Մոսկուա յայտնեց ամերիկեան կառավարութեան որ Խորհ. Միութիւնը անտարբեր պիտի չմնայ եթէ Քամպոճի «հողամասը բռնաբարուի» : Խորհ. Միութիւնը ուզած է միշտ, որ Քամպոճ չէզոք երկիր մը մնայ, ըստ Ժընեւի համաձայնագրերուն : Ուոշինկթըն բաւական չոր պատասխան մը տուած է, շեշտելով թէ աւելի լաւ կ՛ըլլայ որ Խորհ. Միութիւն իր ազդեցութիւնը ի գործ դնէ ամրապընդելու համար հակակշռի միջազգային յանձնախումբը եւ ապահովելու Քամպոճի չէզոքութիւնը եւ հողային ամբողջականութիւնը :

ՕԴԸ ՄԻՇՏ ԳԷՇ Է ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Ազդակ (Յունուար 16) հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ.

Լիբանան այս տեւողութեամբ եւ սաստկութեամբ փոթորիկ տեսած չէր : Պետական բոլոր սպասարկութիւնները զօրաշարժի ենթարկուած են՝ օդնութեան գործը կազմակերպելու, վնասները գնահատելու եւ դարմանելու համար : Նախագահն ու տիկին Հելու անձնապէս կը հետեւին օժանդակութեան կազմակերպման : Բայց հաղորդակցութեան դժուարութիւնը կ՛ուշացնէ կամ արգելք կ՛ըլլայ թէ օդնութեան գործին եւ թէ աշխատանքներուն :

Անցեալ Ուրբաթի եւ Շաբաթի մրրիկին յաջորդեցին հեղեղային անձրեւներ ծովեզերկայ շրջաններու մէջ, ձիւն՝ լեռներու վրայ եւ սաստիկ ցուրտ : Ջերմաչափը երէկ չորսի իջաւ Պէյրութի մէջ, զերոյէն վար 11ի՝ Մայրիներու շրջանին եւ նուազ 7ի՝ Պայտարի մէջ : Պայտարի կիրճին մէջ, ձիւնի խաւին թանձրութիւնը երկու մեթրի հասած է : Ձիւնեց երկու հարիւր մեթր բարձրութենէն սկսեալ : Ձիւնը հասաւ մինչեւ ճամհուր : Պէյրութի մէջ եւս ձիւնի փաթիլներ ինկան, բայց հալեցան գետին հասնելէ առաջ : Օդաչափը գիշերուան համար ձիւն կը նախատեսէր Պէյրութի մէջ, բայց չեկաւ :

Երկու հարիւր մեթր բարձրութենէն սկսեալ, ցուրտը եւ ձիւնը մեկուսացուցած են ամէն կեանք :

Այսուհանդերձ, օդաչափը այսօրուընէ սկսեալ կը նախատեսէ մթնոլորտային պայմաններու մեղմացում մը : Ջերմաչափը մէկ կամ երկու աստիճանի պիտի բարձրանայ ու օդը երբեմն պիտի բացուի :

ՆԱԻԱՀԱՆԳԻՍՏԸ ՎՆԱՍՈՒԱԾ

Փոթորիկին պատճառած վնասներուն առաջին տեղեկագիրները սկսած են հասնիլ կառավարութեան : Օրեր պէտք են տակաւին՝ վերջնական հաշուեկշիռը կազմելու համար : Բայց այժմէն իսկ յայտնի է, թէ վնասները կը հասնին բազմատասնեակ միլիոններու :

Ստորեւ՝ վնասներու առաջին հաշուեկշիռը.

Ալիքները տարին Պէյրութի նաւահանգիստին երրորդ աւազանին ալիքարգելը : Երեսուն մեթր լայնքով ճեղք մը բացուած է :

Պէյրութի ամբողջ ծովափը, Տորայէն մինչեւ Ուզահի աւերուած է : Ծովեզերեայ բազմաթիւ պողոտաներ եւ փողոցներ, ինչպէս Ուզահիի պողոտան եւ Փարիզ պողոտան, փակուած են շրջագայութեան առջեւ : Բազմաթիւ տուներ փուլ եկած կամ վտանգուած են : Բնակիչները հեռացուեցան : Ծովային բաղնիքները մեծ վնասներ կրեցին :

ԵՐԵՔ ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆ ԱՒԵՐՈՒԱԾ

Սայտայի մօտերը, Ապու էլ Ասուատ շրջանին մէջ հաստատուած պաղեստինցի գաղթականներու կայանը ողողուեցաւ ծովուն ջուրերով : Ալիքները տարին 23 փայտաշէն տուն : Զոհ չկայ : Գաղթականները Սայտա փոխադրուեցան :

Սայտայի մէջ, ծովուն եզերքը գտնուող բազմաթիւ տուներ եւ խանութներ ողողուեցան : 500 հոգի հեռացուեցան իրենց տուներէն :

Ճիւնիի մէջ եւս անպատսպարներու թիւը բարձր է : Ծովեզերեայ ճամբան անգործածելի դարձած է :

Սուրի շրջանին մէջ, երկու գաղթակայան ողողուած են :

Պեքաայի մէջ, Լիթանիի ջուրերը յորդեցան ու ողողեցին Ֆերիտ Ճեմիլ Նասմէի ագարակը : Նահր էլ Քեպիրը եւս յորդեցաւ եւ ամբողջովին մեկուսացուց Աքքարի Հաքար գիւղը :

Նահր էլ Պարետի պաղեստինցի գաղթականներու կայանին պատերէն մէկը փուլ եկաւ ու չորս երախայ մնացին փըլատակներու տակ : Մէկը մեռաւ, երեքը վիրաւորեւցան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ Ֆրանս – Փրէս կը հեռագրէ թէ 38 տարեկան հայ կին մը, տիկին Նուրա Նատէր – Միրզայեան ութ քիլօ 400 կրամ ծանրութեամբ զաւակ մը աշխարհ բերած է, տեղւոյն հիւանդանոցը : Մայր ու տղայ լաւ են :

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ հիւանդը նոր գործողութեան մը ենթարկուեցաւ : Լեարդէն ետք, այս անգամ ստամոքսի : Գործողութիւնը 3 ժամ տեւած է եւ անհրաժեշտ նկատուած ներքին արիւնահոսութեան մը պատճառով : Սիրտը կը շարունակէ բաբախել, բայց հիւանդին վիճակը միշտ մտահոգիչ է :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ եւ Ամերիկա համաձայնութեան եկած են հիւլէական զէնքերու ոչ – բազմացման նոր ծրագրի մը շուրջ :

ԿԸ ԽՕՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

Դ.

Հայ տարագրեալներուն պատկանող դպրոցները բռնադրաւելու եւ շէնքերը իւրացնելու համար, Թրքական ներքին նախարարութիւնը Յունիս 9, 1915ին ծածկագիր հեռագրով նահանգներու եւ գաւառներու քաղաքային վարչութեանց հրամայած էր հետեւեալը.— Յունիս 9, 1915 Կ. Պոլիս:

« Էրմէնիլէրտէն թախլիյէ էտիլէճէք դասապա, վէ դարիյէ լէրտէ, պուլունան մէքթէպլրին, օրալարտա եէրլէշտիրէլէ – ճէք օլան մուհաճիրինը իսլամիյէեէ, թէ-շէքքիւր հազրը իլէ, եանի, մէքթէպ օլարագ, թէրկի, վէ եալընըզ, մէպանի-նին գըյմէթի հազրէսի իէլէ իհթիվա էթտիյի ալաաթ վէ էտէվաթը թէտրի – սիյէնին՝ մըգտար վէ գըյմէթլէրինին սէպթը տէֆթէր օլունմասընը »:

« Այն գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ, որոնցմէ Հայերը կը հեռացուին, անոնց սեփական դպրոցները իրենց ներկայ վի – ճակով կը պահէք այսինքն իբր դպրոց պահեցէք, եւ յանձնեցէք զանոնք հոն տե-ղաւորուելիք իսլամ գաղթականներուն, միայն՝ արձանագրեցէք անոնց մէջ գտնը-ւած գործիքները, պարունակութիւնը, շէնքերուն թիւը եւ արժէքները, մասնա – ւոր տոմարի մէջ, իրենց ներկայ արժէ – քովը »:

Սեպտեմբեր 12, 1915ին, «Լքեալ գոյ – քերու Յանձնախումբը», (Թասժիէ Քոմի-սիոնը վէ Էմվալը Մէթրուքէ Քոմիսիո – նը)՝ (թուրք կառավարութեան յափշտա-կիչ մարմինները) պահանջած են դպրոց-ներու մանրամասնութիւնը արձանագրը – ուած տոմարները, իրենց ուղած ձեւով կարգադրութիւններ ընելու համար, գոր-ծածելով զանոնք որպէս թրքական սեփա-կանութիւններ:

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻ 135 ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿԸ 1915ԻՆ

		Դպրոց	Աշակերտ	Ուսուցիչ
Էրզրում Քաղաք եւ Դաշտ (Օվա)		27	3,134	84
Քղի (Գաղա)		27	1,703	43
Դերջան (Մամախաթուն)		12	495	12
Խնուս		8	367	12
Թորթում	չէ ճշդուած	—	—	—
Քէսքին (Սպեր)		3	80	3
Բասեն		7	315	7
Երզնկա		22	1,864	63
Բէֆայիէ	չէ ճշդուած	—	—	—
Գուրուչայ	չէ ճշդուած	—	—	—
Քէմախ		13	674	16
Բաբերդ (Պայպուրթ)		9	844	32
Պայազիտ		6	392	13
Տիատին		—	—	—
Գարա – Քիլիսէ		—	—	—
Ալաշկերտ (Թօփրագ Գալէ)		—	—	—
Թութաք (Անթապ)		—	—	—
		—	—	—
		—	—	—
		135	9,868	286.

Ինչպէս նախապէս յիշատակուեցաւ, Էրզրումի նահանգը ունէր 19 գայմագամ-լըգներ, պարփակուած երեք սանճագնե-րու (Միւթէսարըֆլըգներու) մէջ: Բոլոր գազաներու մէջ Հայերու դէմ ցեղասպա-նութեան դատավարութիւնը չլրացաւ, քէմալական շարժման եւ այլ քաղաքա – կան պատճառներու բերումով: Այսու – հանդերձ, միայն Բաբերդի գազային դա-տավարութիւնը կատարուեցաւ, տարա – գրութեան մասին, մեծամասնութեամբ թուրք վկաներու վկայութեամբ:

Ստորեւ կուտանք քանի մը հատուած – ներ՝ Պատերազմական Ատեանի վճռագրէն առնուած, տառացի կերպով, որ գաղա – փար մը կուտայ նաեւ Էրզրումի միւս գա-զաներու մէջ կատարուած եղելութեանց, քանի որ նոյն օրերուն, նոյն նահանգի միւս մասերուն մէջ նոյնանման դէպքեր պատահած է:

Ալի էֆէնտի վկայեց Պատերազմական Ատեանին առջեւ՝ (արձանագրուած է վճ-ռագրին մէջ՝ Բաբերդի տարագրութեան եւ Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպա – նութեան մասին).— (Բնագիրը)

« Էրմէնիլէրի, պիր կիճէ, հէչ քիմսէ – նին խապէրի վէ մալիւմաթը :օլմատան (Պայպուրթ) Գայմագամը՝ Նուսրէթ Պէ-յին՝ էմրի իլէ, Փօլիս վէ ժանտարմալար, կիւրիւլթի վէ փաթըրթը իլէ, թօփլայա – րագ, գավայիտ ինսանիյէեէ բիյաեէթ օ – լունմատան, սէվգ օլունսուգլարը, վէ մալլարը, խանէլէրինտէ գալուպ, եինէ Նուսրէթ Պէյին էմրի իէ թօփրանտըրլա-րագ, սաթըլտըգընը ... Նուսրէթ Էրզը – րում վալիսի Թահսին Պէյին ատամը ի – տի:

« Էրմէնիլէրի օնպէս – եիրմի կիւն զար-ֆընտա, ազար – ազար, գաֆիլէրլէր ի – լէ, սէվգ «լունմագլա վէ գաֆիլէրլէր, ժանտարմա, ասքէր, վէ պաշը – պօզուք թէրֆիգ էտիլմիքտէ խտույինի, վէ պուն-լարըն եօլտա գաթլ էտիլտիյինի ... վէ Նուսրէթ Պէյ Եիւզ – էլլի գատէր գըզ վէ էրքէք էրմէնի չօճուգլարընը Պին Պաշի Խանը տէնիլէն մահալէ տօլտուրուպ, հէր-քէսին օրայա կէտիւպ խաթէտիյինի ալըր, վէ պիլ ախէրէ, Նուսրէթ Պէյ իսլամլա – րըն եանընտա պուլունանլարտան պիր գըսմընըտա, գութուպ եինէ սէվգ էտիլ – տիյինի ...»:

Թարգմանութիւնը հետեւեալն է.

« Հայերը (Բաբերդի) մէկ գիշերուան մէջ, առանց նախապէս լուր տրուելու, Գայմագամ Նուսրէթ Պէյի հրամանով, Փօլիսներով եւ ժանտարմներով, հաւա – քելով, վայնասուններով, առտուն կա – նուխ, առանց մարդկային որեւէ զգացու-մի, տարագրած են բոլորը, եւ անոնց սե-փականութիւնները, որ մնացած էին ա – նոնց տուներուն մէջ, Նուսրէթ Պէյի հր – ամանով, հաւաքել տրուած եւ ծախու դրուած է:

« Նուսրէթ Էրզրումի Վալի Թահսին պէյին մարդն էր: (Պայպուրթի) Հայերը 15 – 20 օրուան միջոցին, մաս առ մաս, կարաւանի ձեւով զրկուած էին եւ տարա-գիրներու կարաւանին ընկերացած էին ժանտարմներ, զինուորներ եւ պաշը – պողուքներ, որոնք ճամբան սպաննած են զանոնք: «Նուսրէթ Պէյը 150ի չափ որ – բացեալ աղջիկ եւ մանչ փոքրիկներ բերել տուած եւ լեցուցած է Պին Պաշի Խան կոչուած տեղը, եւ ծանուցած է թուրք ժողովուրդին՝ բոլորին (Հէրքէս) երթա-լու եւ իրենց ուղած տղաքը կամ աղջիկ-ները ընտրելով իրենց հետ տանելու: Յետոյ դարձեալ Նուսրէթ Պէյ այդ իս – լամներուն քով գտնուած հայ որբերը նո-րէն հաւաքել տալէ ետք, տարագրու – թեանց զոհ ըրած է»:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հակառակ ներքին տագնապներու, ար-տաքին ճնշումներու՝ 1838 – 63 բնակչու-թիւնը կ՚աճի, 750 հազարէն կ՚անցնի մէկ միլիոն վեց հարիւր հազարի: Երեսուն տարուան մէջ կը վերստանայ ծովային ժողովուրդի համբաւը, 1877ին ունի 5200 նաւ: Արտաքին պարտքը կը բարձրանայ 720 միլիոն տրախմիի: Տուրքերը կը բարձրանան, գանձը դատարկ է, կառա – վարութիւնը կը տապալի:

1913ին Գէորգ կը սպաննուի Սելանիկի մէջ, կը յաջորդէ Կոստանդին, կը մերժէ պատերազմի մտնել, կը հրաժարի, կը յաջորդէ երկրորդ որդին Աղեքսանդր: որ կը մեռնի երիտասարդ, կը վերա – դառնայ Կոստանդին: Պարտութիւն Փոքր Ասիոյ մէջ, նախարարներ կը դատապար-տուին: Աղքատ երկրի մը մէջ երկու մի-լիոն տարագիրներ կը համախմբուին, տնտեսական ընկերային խնդիրները կը ծանրանան: Միապետութեան կը յաջոր-դէ հանրապետութիւն, յետոյ կրկին միապետութիւն, գործողները զինուորա-կաններ են, որովհետեւ միակ կազմա – կերպութիւնը զինուորականութիւնն է, աշխարհիկ ուժեղ կազմակերպութիւններ չկան, միապետը, որ սահմանադրու – թեան պահակն է, զինուորականութենէն զատ յենակէտ չունի, կամ ենթարկուելու է, կամ մեկնելու է: Խորհրդարան կայ, բայց չունի ինքնավարութիւն, չարիքը կը կայանայ ընկերային, տնտեսական, պատմական պատրաստութեան մէջ, կու – սակցական պայքարներու մէջ, վարիչ դասակարգի տկարութեան մէջ:

Վերջին շրջանի դժբախտութեան պա – տասխանատուն մնաց Կրետացին Վենի – զելոս: 1918 Դեկտեմբեր 30ին կ՚երազէր հիւսիսի Եպիրոսը, Արեւելեան Թրակիան Պոլսոյ հետ, Արեւելեան Անատոլուն Իզ – միրի հետ, Եգէականի կղզիները, Հռոդոս եւ Կիպրոս: Այսպէս Բիւզանդական կայս-րութիւնը կը վերածնէր Անգլիոյ հովա – նաւորութեան տակ: Անգլիա կը հեռացը-նէր Իտալիան կղզիներէն, Իզմիրէն, գր-ժելով Լոնտոնի դաշնագիրը: Իսկ Ուիլ – սըն համաձայն էր Թրակիան Պուլկարիոյ յանձնելու: Մերձաւոր Արեւելքի կար – գադրութիւնը կ՚ըլլար առանց նկատի առ-նելու պատերազմի ամէնէն աւելի զոհո – ղութիւն բերող Ռուսիան, որ պիտի օ – ժանդակէ նեղուցներու դարաւոր պահա – կին՝ տիրանալու իր դռներուն:

Յոյն պատմաբանը. Թուկիտիդէս, կը գրէր. «Մեր սահմանադրութիւնը օտար օրէնքներու ընդօրինակութիւն չէ, մենք ուրիշներու օրինակ ենք, առանց անոնց նմանելու: Իր անունը ժողովրդավարու – թիւն է, որով քաղաքը չենք վստահիր սակաւապետութեան մը, այլ՝ քաղաքա –

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Հազիւ թէ այս խօսքերը արտասանած էր, երեք հոգի երեւցան սանդուխին գը-լուխը: Ալի Օսման իսկոյն ճանչցաւ Պէ-շիկթաշի ոստիկանութեան երկու գլխա – ւոր քոմիսէրները՝ Ապտիւլ Հալիմ էֆէն-տին ու Մէհմէտ էֆէնտին, որոնց կ՚ընկե-րանար ուրիշ անձ մը որ անծանօթ էր իրեն:

Ապտիւլ Հալիմ էֆէնտի որ միւսներէն առաջ կը քալէր, մօտեցաւ սենեակին դրան եւ ցուրտ բարեւ մը տալով՝ ըսաւ երիտասարդին.

— Էֆէնտի, շուտով հագուեցէք որ – պէսզի մեզի հետ գաք...:

— Ո՞ւր պիտի երթանք, հարցուց Ալի Օսման որուն յուզումը կը սաստկանար:

— Եըլտըզէն ձեզի կ՚ուզեն, պատաս – խանեց ոստիկանութեան պաշտօնեան:

Այդ չարաշուք բառը լախտի հարուա-ծի մը պէս իջաւ խեղճ երիտասարդին գլխուն:

— Շատ աղէկ, թոթովեց, հիմա կը հագուիմ ու կ՚երթանք, հաճեցէք քիչ մը վարը սպասել:

— Չէ՛, վնաս չունի, մենք հոս դրան քով կը սպասենք, պատասխանեց Ապտիւլ Հալիմ էֆէնտի:

— Ինչպէս որ կ՚ուզէք:

Եւ Ալի Օսման պատրաստուեցաւ դու-ռը գոցելու եւ հագուելու:

— Դուռը բաց ձգեցէք, հրամայեց ոս-տիկանատան պաշտօնեան:

— Բայց... փորձեց բողոքել խեղճ երիտասարդը որուն շփոթութիւնը հետ-զհետէ կ՚աւելնար:

— Դուռը բաց պիտի մնայ, կրկնեց միւսը խիստ ձայնով մը:

Ալի Օսման հասկցաւ որ որեւէ ընդդի-մութիւն անօգուտ էր, վհատութեամբ գլուխը ծռեց եւ դնաց հագուելու:

Տենդային յուզումով մը, արագ արագ, հագուստները հագաւ եւ տասը վայրկեան ետքը պատրաստ էր արդէն:

— Կրնանք մեկնիլ, ըսաւ Ապտիւլ Հա-լիմի որ միշտ դրան առջեւ կը սպասէր բոպէ մը իր աչքը վրայէն չհեռացնելով:

— Չէ՛, տակաւին քիչ մը գործ ունինք հոս, ըսաւ Պէշիկթաշի ոստիկանատան գլխաւոր քոմիսէրը:

— Ի՞նչ կայ որ, հարցուց երիտասարդը զարմանքով:

— Պէտք է որ նախ սենեակդ խուզար-կենք:

Ալի Օսման որչափ որ կռահած էր իր վիճակին ծանրութիւնը, այսուհանդերձ այս պահանջքին վրայ, անակնկալ մը ու-նեցաւ եւ տեսակ մը ըմբոստացում զգաց:

— Ուրեմն իբրեւ ամբաստանեալ յան-ցաւոր մը կը նկատուիմ... ե՛ս, Արիֆ է-ֆէնտիի որդին ու միանգամայն ոստիկա-նատան հաւատարիմ պաշտօնեան... բայց սարսափելի բան է այս, սխալմունք մը չըլլայ գործին մէջ, գուցէ տարբեր մէ-կու մը համար հրահանգ տուած են ձեզի:

— Ո՛չ, սխալմունք չկայ, պատասխա – նեց Ապտիւլ Հալիմ, չոր ձայնով մը... հայրդ արդէն տեղեակ է գործին եւ ինքն ալ ձեզի կը սպասէ Եըլտըզի պալատը:

— Անհաւատալի, անկարելի բան է այս կը կրկնէր խեղճ երիտասարդը հետզհե-տէ բորբոքելով:

— Հանդարտեցէք եւ թող տուէք որ մեր պարտականութիւնը կատարենք ժամ առաջ, ըսաւ քոմիսէրը քանի մը քայլ յա-ռաջ գալով սենեակին մէջ: Իրեն հետե – ւեցան նաեւ իր ընկերները, մինչ ուրիշ երկու նոր ոստիկաններ եկած կեցած էին սենեակին դրան առջեւ:

Ալի Օսման լռեց. դնաց անկիւնի բազ-մոցին վրայ նստաւ, գրպանէն սիկարէթ մը հանեց վառեց եւ համակերպութեամբ սպասեց:

Ապտիւլ Հալիմի «պարտականութիւնը կատարենք»ը իրեն յիշեցուցին բուն իսկ իր խօսքերը զորս նաւակին մէջ անծա – նօթ կնոջ ուղղած էր իր հայրը արդա – րացնելու համար:

— Այո, մտածեց դառն հեգնութեամբ մը. իրաւունք ունի այս մարդը... իր պարտականութիւնը կը կատարէ:

Մանրակրկիտ խուզարկութիւնը որուն ձեռնարկեցին ոստիկանատան պաշտօնեա-ները որեւէ արդիւնք չտուաւ: Մէկ քա-նի աննշան ու անվնաս թուղթեր ու թեր-թեր միայն գտնուեցան զորս խնամքով ծրարեցին ու կնքեցին, յետոյ, Ապտիւլ Հալիմ էֆէնտի որ կատարուած գործո – ղութիւններուն կը հսկէր, Ալի Օսմանի դառնալով ըսաւ.

— Հիմա կրնանք երթալ:

Վարը, դրան առջեւ, կառք մը կը սպա-սէր, ինչպէս նաեւ երկու ձիեր:

Ալի Օսման, Ապտիւլ Հալիմ եւ ընկեր-ները կառք մտան, իսկ ոստիկան մը բազ-մեցաւ կառապանին քով: Ուրիշ երկու ոստիկաններ ալ ձիերը հեծան ու փոքրիկ խումբը ճամբայ ելաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(28 – Շար.)

ցիներու ընդարձակ շրջանակի մը: Իր օրէնքները միեւնոյն իրաւունքները կուտան անխտիր ամէնուն, դալով պատիւներուն՝ ընտրութիւնը կը կատարուի համբաւի համաձայն, որ կը վայելէ, ոչ թէ այս կամ այն կուսակցութեան պատկանելուն համար, այլ արժանիքին համար: Կը պատահի որ աղքատութիւնը մթագնէ իր վարկը եւ կանգ առնել տայ ասպարէզը մէկու մը, որ կրնար լաւ ծառայութիւն ընել քաղաքին: Հանրային յարաբերութեանց մէջ լաւագոյն երաշխիքը օրէնքներու յարգանքն է ըլլայ գրաւոր, ըլլայ անգիր: Մեր երկիրը բաց է օտարներուն առջեւ: Հարստութիւնը մեղի համար գործունէութեան խթան մըն է, ոչ թէ խրոխտութեան պատճառ մը »:

Աթենական այս ըմբռնումը գոյութիւն չունի դարէ մը ի վեր, կը շարունակուին պայքարներ, հասարակաց շահերու դիտակցութիւնը, մանաւանդ միջազգային կացութեան, խաղաղութեան դիտակցութիւնը կը պակսի:

Յոյն մեծ դէմք մը, Նիքոլայ Փոլիթիս, երբեմն դեսպան Փարիզի եւ անդամ Լա-Հէյի Իրաւարար Ատեանին, կը գրէր. «Ամէն յոյն կը հաւատայ, թէ կառավարութեան գործն է տեղ մը տալ իրեն եւ իր ընտանիքին անդամներուն: Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն իր պաշտօնեաներն ունի, ընդդիմադիր կուսակցութիւնը կը սպասէ նախարարութեան անկումին, մրցակիցներուն տեղերը գրաւելու համար: Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն իր սպայակոյտն ունի, երբ իշխանութեան հասնի, իր մարդիկը կը զետեղէ «կառավարիչէն մինչեւ դպրոցի վերջին ուսուցիչը »: Դուրս մնացողները կը մնան անգործ, չունին արհեստ, կը սպասեն նախարարութեան անկումին: Կացութիւնը տարբերելու համար ընտանիքի մը անդամները զանազան կուսակցութեանց անդամ կ'ըլլան, որպէսզի զոնէ մէկը միշտ տեղ մը ունենայ »:

Գնդապետները պետական հարուածով իշխանութեան տիրացան զանգուածին անտարբերութեան մէջ: Առաջիկայ ընտրութեանց հակազդեցութիւն մը կրնայ ըլլալ, վարիչ դասակարգը այժմ անզօր է:

Մոսկուա կը հսկէ վերէն, երկիրը Միջերկրականի ռազմական բանալին է, ծովը հակամարտութեան կեդրոն է:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Շատ գեղեցիկ կիներու ամուսինները ոճրագործներու դասակարգին կը պատկանին:

ՕՍՔԸՐ ՈՒԱՅԼՏ

×

Անկարելի է որ մարդ իր երազը ապրիլ կարենայ: Կեանքը այնքան փոքր է եւ երազը այնքան մեծ:

ԳԱՐՄԷՆ ՍԻԼՎԱ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԷՋՄԻԱԾՆԷՆ

ԽՄԲ.— Հետեւեալ «ծանուցումը» եւ « Էջմիածին » ամսագրի Յունուար 1968ի խմբագրականը ստացանք Մայր Աթոռէն, հրատարակութեան խնդրանօք: Ինչպէս ցոյց կուտայ վճիռին թուականը, այս « ծանուցումը », իր ատենին հրատարակուած է նաեւ Յառաջի մէջ (1966, Օգոստոս 6. Ա. էջ): Մեր ստացած տեղեկութեանց համաձայն, վճիռը առժամապէս առկախուած էր, քահանային զղջումին հետեւանքով, բայց կը թուի թէ անհրաժեշտ տեսնուած է վերահաստատել եւ գործադրութեան դնել: Այս է հաւանաբար պատճառը, որ Էջմիածին հրատարակութեան կրկնութիւնը եւ խմբագրականի մը անհրաժեշտութիւնը կը տեսնէ.

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Դիւանը այսու լիազօրուած է ծանուցանելու ի դիտութիւն Հայ Եկեղեցւոյ նուիրապետական Աթոռներին եւ Ազգային – եկեղեցական մարմիններին, թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետի վճիռով կարգալոյծ եղած է Արարատեան Թեմից Տ. Սարգիս Քհնյ. Անդրէասեանը, որ դրժել է իր ծառայութեան ուխտը ու լքել իրեն վստահուած հօտը առանց յարգելի պատճառի եւ առանց հոգեւոր վերին իշխանութեանց արտօնութեան եւ հակառակ վերջին մի տարուայ ընթացքում բազմիցս եղած յորդորներին եւ նախազգուշացումներին Արարատեան Թեմական Խորհուրդի եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի կողմից:

Վերոյիշեալ կարգազուրկ քահանան դասւում է աշխարհականների շարքը իր նախկին Սարգիս Անդրէասեան անունով:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՅ
(ԿՆԻՔ)

25 Յուլիս, 1966, Ս. Էջմիածին

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐԴԱՐ ՎՃԻՌ

«Էջմիածին» ամսագրիս Յունուարի սոյն համարում հրատարակուել է Գերագոյն հոգեւոր խորհրդի 105 թուականի Սեպտեմբեր 7ի նիստի որոշումը՝ «Մի քանի քահանաների կողմից իրենց պաշտօնը լքելու եւ արտասահման մեկնելու մասին», ըստ որում Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը նման դէպքը համարում է ծանրակշիռ արարք՝ հակառակ մեր եկեղեցական կարգ ու կանոնին, եւ միջնորդութիւն է յարուցում Ամենայն Հայոց Հայրապետի առաջ՝ խնդրելով նման դէպքերի պարագայում խիստ պատիժ սահմանել եւ կարգալոյծ հռչակել այն քահանաներին, որոնք դրժում են իրենց ծառայութեան ուխտը եւ լքում իրենց վստահուած հաւատացեալ ժողովրդին՝ առանց հոգեւոր վերին իշխանութեան արտօնութեան եւ առանց յարգելի պատճառի:

Սոյն որոշման լոյսի տակ, 1966 թուականի Յուլիսի 25ի հայրապետական վճռով նման յանցանքի համար կարգալոյծ է հռչակուած Երեւանի Արարատեան Թեմի երբեմնի քահանայ Սարգիս Անդրէասեանը, ինչպէս յայտարարուած է իր ժամանակին Մայր Աթոռի դիւանի կողմից այս առթիւ տրուած պաշտօնական ծանուցագրով:

« Էջմիածին » ամսագրի խմբագրութիւնը ցաւով արձանագրում է այս տխուր երեւոյթը:

Արդարեւ, ցաւալի է արձանագրել, որ մայր հայրենիքում ու հարազատ ժողովրդի ծոցում գործող քահանաներ են գտնւում, որոնք դրժելով իրենց ծառայութեան ուխտը, լքում են իրենց ծխական եկեղեցին ու հաւատացեալներին՝ մեկնելու համար արտասահման, երբ այդ ժողովուրդը կարիքն ունի աւելի քան երբեւէ հաւատաւոր ու քաջ հովիւների առաջնորդութեան:

«Քահանայք պղծեն զսրբութիւն» (Սոփոնիա Ա. 4) եւ «յիմարեսցին» (Երեմիա Դ. 9):

Յովհաննէս առաքեալ որքան ճիշդ է ասել նման սուտ հովիւների համար. « Իսկ վարձկանն որ ոչ է հովիւ, թողու զոչխարսն և փախչի»(Յովհաննէս Ժ.12–13):

Հայ եկեղեցու քահանայութիւնը իր ետին ունի փառաւոր եւ յիշատակութեան արժանի գործունէութեան պատմութիւն: Հայ հաւատաւոր եւ անձնուրաց քահանան Աւետարանի կենդանի ոգով ու իր ժողովրդի ու հայրենիքի սիրով առլեցուն եղել եւ հանդիսացել է մեր հաւատքի ու կրօնական զգացմունքների բիւրեղացած արտայայտութիւնը, «ախոյեանք եկեղեցւոյ», քարոզը ճշմարտութեան եւ արդարութեան որոնցից շատերը յաճախ երջանիկ արիութեամբ իրենց հաւատքի, հայրենիքի ու ժողովրդի համար ծանր ու դժուարին օրերին «հեղին զարիւնս իւրեանց ի նորոգումն եկեղեցւոյ», ինչպէս Ղեւոնդեանք Աւարայրի ճակատամարտում եւ մեր պատմութեան ողջ ընթացքում, եւ ապա մինչեւ 1915 թուականի Եղեռնը, որոնցից շատերը եւս «սղոցեցան, սպանմամբ սրոյ մեռան», բայց նրանց անձնուրաց նահատակութեամբ ու վկայութեամբ «Եկեղեցիք Հայաստանեայց պայծառապէս զարդարեցան»:

Հայ քահանայութեան նման փառաւոր, սրտառուչ ու հաւատաւոր գործունէութեան առաջ որքան ճղճիմ ու փոքրոգի է երեւում հայրենիքի մէջ գործող, նիւթական լաւ պայմաններում ապրող մի քանի քահանաների լքումը, նահանջը, բարոյական, հոգեւոր ու հայրենասիրական սնանկութիւնը:

Խմբագրութիւնս հաւատում է, որ նման դասալքութիւններ ընդհանուր ոչինչ չունեն մեր անցեալի եւ ներկայի հաւատաւոր եւ ուխտապահ հայ քահանայութեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՍԹԸՆԻ մէջ իր մահկանացուն կնքած է Զօր. Սարգիս Զարդարեան: Ողբացեալը հանրային գործունէութիւն ունեցած է, ընդհանրապէս Հ. Բ. Ը. Միութեան մէջ: Աշխատակցած է «Հայրենիք» օրաթերթի: Իր հանրային վերջին գործունէութիւնը եղած է նախագահութիւնը Համաստեղի յիշատակին կազմակերպուած հանդէսին, Պոսթընի մէջ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկեան համալսարանի մէջ պաշտօնավարելու հրաւէր ստացած է Տոքթ. Վազգէն Տէր – Գալուստեան, իբրեւ մանկաբուժական դասախօս:

ջախջախիչ մեծամասնութեան կեանքի, ծառայութեան եւ կոչման հետ:

Խմբագրութիւնս հաւատում է նաեւ, որ նման լքումներ ու նահանջներ որեւէ ձեւով ինչպէս չեն քաջալերուել մայր հայրենիքի հաւատացեալ հայ ժողովրդի ու եկեղեցական իշխանութեան կողմից, նոյն չափով էլ չեն հովանաւորուելու սփիւռքի հայ եկեղեցական իշխանութիւնների եւ բարեպաշտ ժողովրդի կողմից:

Այո', արդար է հայրապետական վճիռը:

Մեր ժողովուրդը եւ մայր հայրենիքում, եւ սփիւռքում ու հայ մամուլը սրտի զոհունակութեամբ եւ երախտագիտութեամբ ընդունեցին հայրապետական վճիռը՝ այն համարելով արժան եւ իրաւ:

Մեր եկեղեցու, մեր երկրի հաւատացեալների հոգեւոր կարիքները պահանջում են, որ մեր բոլոր հոգեւորականները մընան իրենց եկեղեցական ուխտապահութեան եւ հայրենասիրութեան դիրքերի վրայ ի մխիթարութիւն մեր հայրենաբընակ բարեպաշտ ժողովրդի:

Նման բոլոր նահանջների եւ լքումների դէպքում կը գործադրուի հայրապետական նման վճիռը:

Իսկ մենք, որպէս հաւատացեալներ, որպէս եկեղեցի եւ ժողովուրդ, դատապարտում ենք Ղեւոնդ Երեցի կրակէ բառերով մեր օրերի եկեղեցական ուխտապահութեան այս թշուառ դասալիքներին եւ արձանագրում.

«Ի բաց թողցուք զխաւարային խորհուրդս մոլորելոցն, եղկելիս եւ ողորմելիս քան զամենայն մարդիկս զնոսա համարեսցուք »:

Եւ Վարդանի բերնով մի անդամ եւս վերահաստատենք մեր ուխտը, «Պատրաստ ենք ի հալածանս եւ ի մահ ... բայց միայն յարութիւնս քաջութեան վատութիւն մի խառնեսցուք »:

(«ԷՋՄԻԱԾԻՆ» ամսագրի խմբագրութեան խօսքը, որ լոյս է տեսել 1968 թուականի Յունուարի համարում):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ԹՃՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Յետոյ ըսաւ նաեւ իւրովի թէ այս միջոցին յաջորդ մը ունէր, թէ կ'երեւայ որ այս փորձանքին Շանմաթիէօ անուն անձ մը ենթարկուած է, իսկ թէ ինքը այնուհետեւ այդ Շանմաթիէոյի անձովը թիարանը եւ Պ. Մատըլէնի անունովն ալ ընկերութեան մէջ գտնուելով ա'լ վախնալու բան մը չունէր, բաւական էր որ չարգիլէր մարդերը Շանմաթիէոյի գլխուն վրայ կնքելու այն վատահամբաւութեան քարը որ գերեզմանի կափարիչին պէս անդամ մը դրուելէն ետքը ա'լ երբեք չվերցուիր:

Գաղափարներու այս կռիւը այնքան անհնարին եւ այնքան տարօրինակ էր, որ յանկարծ Ժան Վալժան անմեկնելի շարժում մը զգաց, շարժում մը որու նմանը ոչ ոք երկու կամ երեք անգամէն աւելի կրնայ զգալ իր կեանքին մէջ. այս շարժումը խղճի տեսակ մը գղրդումին կը նմանի, որ սրտին ամէն տարակուսելի զգացումները կը յուզէ, որ հեղնութեամբ, ուրախութեամբ եւ յուսահատութեամբ կը բաղկանայ եւ որ կրնայ ներքին քրքիչ մը անուանիլ:

Յանկարծ դարձեալ վառեց ճրագը:

— Բայց ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ եւ որմէ՞ կը վախնամ, ըսաւ իւրովի. ի՞նչ հարկ կայ այսպէս մտածելու. ահա ա'լ ազատած եմ, ամէն բան լմնցաւ: Կիսաբաց դուռ մը ունէի միայն ուրկէ անցեալս կրնար ներկային երեւալ. այս դուռն ահա գոցուեցաւ, մշտնջենապէս գոցուեցաւ:

Սա Ժավէրը, որ երկար ատենէ ի վեր զիս կը վրդովէր, սա ահարկու բնազդումը որ կարծես զիս ճանչցած էր, եւ արդարեւ ճանչցած էր, եւ որ ամենուրեք ետեւէս կուգար, սա սոսկալի սրսորդ շունը որ միշտ զիս բռնելու կ'աշխատի, ահա ա'լ շեղեցաւ, ուշադրութիւնը ուրիշ որսի մը տուաւ, բոլորովին ուրիշ որսի մը ետեւէն ինկաւ: Ալ զոհ է այսուհետեւ. ալ հանդարտ պիտի թողու զիս վասնզի բռնեց իր Ժան Վալժանը: Ո'վ գիտէ, կարելի է որ այս քաղաքէն բոլորովին երթայ: Եւ այս ամէն բաները առանց իմ դիտութեանս եղան, եւ ասոնց ամէնն ալ առանց իմ մասնակցութեանս կատարուեցան: Ինչո՞ւ ուրեմն այսպէս կը խռովիմ: Ի՞նչ դժբախտութիւն կայ այս բանին մէջ: Եթէ զիս տեսնող մը ըլլայ, անշուշտ պիտի կարծէ թէ մեծ դժբախտութիւն մը պատահած է ինձ: Մանաւանդ որ եթէ մէկու մը դէշութիւն պիտի ըլլայ, յանցանքը իմս չէ ամենեւին: Նախախնամութիւնն է ամէն բան ընողը: Յայտնի է թէ իր կամքն է այս: Միթէ իրաւունք ունի՞մ խանգարելու ինչ որ նախախնամութիւնը կը տնօրինէ: Ուրեմն ի՞նչ է հիմա ուզածս: Ինչո՞ւ պիտի խառնուիմ ինծի չվերաբերող գործի մը, եւ տակաւին զոհ չեմ ըլլար: Բայց ասկէ աւելի ի՞նչ կըրնամ ուզել ուրեմն:

Վերջապէս կը հասնիմ այն նպատակին, որու այնքան տարիներէ ի վեր կը փափաքիմ, որ գիշերներուս երազը եւ Աստուծոյ ըրած աղօթքներուս առարկան էր. այսինքն ապահովութիւն:

Աստուծոյ կամքն է այս: Բան մը չեմ կրնար ընել Աստուծոյ կամքին դէմ: Եւ ինչո՞ւ այսպէս կը կամի Աստուած: Որպէսզի շարունակեմ ինչ որ սկսայ, որպէսզի բարեգործութիւն ընեմ, որպէսզի օր մը մեծ եւ խրախուսիչ օրինակ մը ըլլամ եւ որպէսզի ըսուի թէ վերջապէս փոքր ինչ երանութեան պատճառ եղաւ այն ապաշխարութիւնը զոր կրեցի եւ այն առաքինութիւնը որու զոգը վերադարձայ: Յիրաւի կը զարմանամ թէ ինչո՞ւ քիչ մը առաջ վախցայ սա բարեսիրտ ժողովրդապետին տունը մտնելու. ամէն բան խոստովանահայրի մը ըսելու պէս պատմելու եւ իրեն խորհուրդ հարցնելու. հարկաւ ան ալ միեւնոյն բանը պիտի խրատէր ինձ, Ա'լ որոշեցի. թող կուտամ որ ըլլայ ինչ որ պիտի ըլլայ. թող կուտամ որ Աստուած ընէ ինչ որ կ'ուզէ:

Գրեթէ ներքին անդունդի մը վրայ ծռելով, այսպէս կը խօսէր ինքնին իր խղճին խորերուն մէջէն: Աթոռէն ելլելով սկսաւ սենեակին մէջ քալել: Օ'ն, ալ պէտք չէ մտածել այս բանին վրայ: Որոշումս որոշում է:

Բայց ամենեւին ուրախութիւն չզգաց:

Ընդհակառակն տրտմեցաւ:

Ինչպէս որ կարելի չէ ծովին ջուրերուն նորէն դէպի ծովեզրը մօտենալը արգիլել, նոյնպէս կարելի չէ արգիլել միտքը, որ դաղափարով մը զրաւուի: Նաւաստիին համար մակընթացութիւն կ'անուանուի այս. յանցաւորին համար ալ՝ խղճի տագնապ: Աստուած ինչպէս ովկիանոսը նոյնպէս ալ մարդու սիրտը կը յուզէ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժէռոմի Թաղ· Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին Ղուլիա Զէնճիրճիեանի մահուան առթիւ :

Ց· Նէվչէհիրլեան , Բ· Տէրտէրեան , Ց· Պալիքեան , Ա· Մէլէմէթեան եւ Տէր եւ Տիկին Տ· Մուշեղեան 20ական ֆրանք : Մ· Գասպարեան , Անթուան , Ց· Ժամ – կոչեան , Ն· Տէր – Մինասեան , Կ· Շամլըեան , Ց· Մարկարեան , Կ· Աճէմեան , Մ· Նէվչէհիրլեան եւ Ծ· Մէլէմէթեան տասնական ֆր·կը նուիրեն Թաղիս եկե – ղեցւոյ : Գ· Բալամուտեան կը նուիրէ 10 ֆր· Թաղիս զպրոցին եւ տասկը Սէն Ռա – ֆայէլի ծերանոցին :

Թաղականութիւնս ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն :

×

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ·—

Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւն, տօներու առթիւ 1000 ֆրանք , Տէր եւ Տիկին Ժ· Սէյրէի , տօներու առթիւ 300 , Պ· Պ· Ա· Սարգիսեան հարիւր , Եէկէն – եան Օննիկ – Արթին 80 , Վարդանեան Ս· քոան , Երէցեան Գ· տասը ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Ռ· Լըմէյ , ողբ· Տիկին Ա· Խանդամեանի եւ Պ· Գիւակ Փափազ – եանի յիշատակին հարիւր , Տիկին Փե – րուզ եւ Պ· Կ· Եսայեան , ողբ· Ստեփան Պայպուրթլեանի մահուան Գ· տարելիցին առթիւ հարիւր , Ց· Աչճեան 400 , Քէօսէ – եան հարիւր , Տօլմաճեան Ալէքսանտր , ողբ· Յովնարիկ Նիկողոսեանի մահուան առթիւ հարիւր , Կ· Պապիկեան , ողբ· Դաւիթ Մարզարեանի մահուան առթիւ հարիւր , Մարսիլիոնակ հետեւեալ անձ – րէն՝ Գ· Բալամուտեան 80 , Այրի Տիկին Անտուրեան քոան , Տիկին Գասպարեան 10 , Վ· Փիրէնեան քոան : Հալվաճեան եւ Քօնտօրաճեան ընտանիքները հարիւր , Տէր եւ Տիկին Կ· Ցակոբեան հարիւր , Տէր եւ Տիկին Ա· Մինասեան հարիւր , ողբ· Թադէոս Զարզավաթճեանի մահ – ուան առթիւ :

Օր· Բ· Ծալեան , Մեսրոպեան , Տէր եւ Տիկին Մատոյեան 50ական , Ս· Դաւի – թեան , ողբ· Տիկին Փառանճեմ Դաւիթ – եանի մահուան Գ· տարելիցին առթիւ 50 , Տիկին Մառի Ալկոնյեան 30 , Փիլիճեան Ց· , ողբ· Կարապետ Սէտէֆի մահուան առթիւ երեսուն , Տիկին Ս· Ալէքսանեան , ողբ· Ցարութիւն Սրապեանի յիշատակին յիսուն , Տիկին Ս· Խաչէռէրեան եւ իր զոյգերը , յիշատակի մը առթիւ 30 , Օր· Ս· Սրապեան , փոխան ծաղկեպսակի ողբ· Տէր – Ներսէսեանի մահուան առթիւ 30 , Պ· Պ· Ն· Նիկողոսեան 25 , Փ· Քէպէլեան քոան , Փ· Քէօսէեան 15 , Քէրէսթէճեան քոան , Եղնիկեան Մ· տասը , Դուրեան Պ· տասը , Հայրապետեան Ս· տասը , Ղազա – րոսեան Թ· , Տիկիններ Ռէժին ձէվիզ – եան , Լ· Մարզարեան , տասնական , Գ· Շահրիքեան 9,50 , Տիկին Մարտումեան ողբ· Թադուհի Զաքչաքեանի մահուան առթիւ տասը , Այրի Տիկին Պ· Ալանեան տասը ֆրանք :

×

Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնոր – հակալութեամբ ստացած է Տիկին Սիրա – նույշ Զաքրեանէ քսան ֆրանք իր քեռայ – րին Երուանդ Ցարութիւնեանի յիշատա – կին :

Ս. ՀԱՋ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին , ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր , Ամպասատէօրի չքեղ սրահ – ներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ , մեթրօ Քոնճորտ :

ՆԱԽԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարու – թեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :
Նուագախումբ ՁԱՐՊԻԿԵԱՆ

Մուտք 10 ֆր· Ուսանողներու կէս գին
Ապահովել սեղանները , հեռ· 033–0212

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

Վիէն ·— Հ· Ց· Դ· Ասի կոմիտէն , ըս – տիպողաբար ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները , այս Շաբաթ , ժամը 20·30ին , Ակումբին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայու – թիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայանալ ան – դամատեարով : Բացակաները նկատի պի – տի առնուին :

ՓԱՐԻԶ ·— Հ· Ց· Դ· «Քրիստափոր » խումբի ընկ· ժողովը այս Շաբաթ , ժա – մը 20·30ին , Մշակոյթի Տան մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ ·— Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժա – մը 16ին , Պ· Զաուիկեանի սրճարանի վերի յարկը : կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէին եւ նախաձեռնու – թեամբ տեղական մարմիններուն :

Շաբաթ , (20 Յունուար) Սէն Լու , ղըպ – րոցին սրահը :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան իրիկուան ժամը 9ին :

Կիրակի , 21 Յունուար , Նիս , ժամը 16 – ին , Օթէլ Սէրիպ , 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէ – մանսօ :

կը խօսի՝
ընկ· ՅՈՎՀ· ՏԻՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Նիւթ ·— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· վալանսի Քրիստափոր կոմիտէին կողմէ

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին , Հայ կաթողիկէ Ս· Մեսրոպ սրահին մէջ , 11 , Փլաս Սէն ժան :

կը խօսի՝
ընկ· ՅՈՎՀ· ՏԷՐ–ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Նիւթ՝ Հ· Ց· Դ·ը եւ Հայ Դատը :
Մուտքը ազատ է

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի իրիկուն , ժամը 8·30ին , Ազգ Տան սրահը , 295 Ռիւ Պուալօ :

ՍԻՆԹ – ԷԹԻԷՆ

Ուրբաթ իրիկուն , Հայկ· մատրան սը – բահը :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Տէ – սինի մասնաճիւղի :

Այս կիրակի , կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 15ին քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տէսինի կապ· Խաչի դպրոցի աշակերտ – ներու կողմէ պիտի ըլլան խմբերգներ , երգեր , արտասանութիւններ :

Տրամախօսութիւն կաղանդ Պապայի
մէկ արար եւ նուէրներու բաշխում
Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ սեղանին – րու շուրջ :

Մուտքը ազատ է

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն· Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս· Ոստանի տը – նօրէն Փրոֆ· Արփիարեանի հաւանու – թեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ· Ժուռտան , Փորթ տ'Օրլեան) , տեղի պի – տի ունենան հայերէնի դասընթացքներ , 12 Յունուարէն սկսեալ , ամէն Ուրբաթ ե – րեկոյ , ժամը 20–21·30 : Տիկին Էլիզ Այ – վազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է :

Հայ ուսանողներու Օգն· Միութեան
Վարչութիւն

ՃԱԽՈՒ Է

Թերնի Թաղամասին մօտ , ծախու է կօ – չիկի խանութ մը նորոգութեան եւ նոր ալ ծախելու իրաւունքով , բոլոր գործիքնե – րով : Յարմար գին :

Դիմել տեղւոյն վրայ ,
2, Rue Rennequin
87 Ավընիւ Վակրամի անկիւնը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարանոյիկ երեկոյթ , ՍՕՍի պարա – խումբի , փետրուար 4ին , Մշակոյթի Տան մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագա – յին :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղե – ցւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ա – մենակարեւոր պակասը եղող Ջերմութիւ – նը ապահովելու նպատակաւ , ձեռնարկած է կեդր· Ջեռուցում հաստատելու գործո – ղութեան : Վստահելով մեր ժողովուր – դին անձնուէր եւ չինարար ոգիին արդէն սկսած ենք գործի , ապահով՝ որ ինչպէս միշտ , այս անգամ ալ ամէն Հայ սիրա – յօժար , իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար :

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին :

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս ·Խաչ եկեղեցւոյ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ **ԼԻՈՆ** **ՄԱՐՍԷՅԼ**

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աի նոր սակերը կը սահպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելու – մի ենթարկէ ընթացիք ազդերու գինը :

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968 Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 ֆր·

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G. .
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱԻԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IX• —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
21
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE
21 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11116 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.116

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԵՂԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Նոր վարդապետութիւն մը չէ ցեղապաշտութիւնը, որ կը նշանակէ ցեղի մը դերակշռութիւնը ուրիշ ցեղերու վրայ :

Զօրաւոր ցեղերը հին դարերէ ի վեր փորձած են հրապարակէն քշել տկարները եւ ապահովել իրենց դերակայութիւնը :

Փարաւոնները Եգիպտոսի, Հելլէնները Յունաստանի եւ Հռովմէացիք իրենց կայսրութեան մէջ գործադրած են ցեղապաշտութիւնը, առանց խղճահարութեան :

Հակասեմական շարժումը ցեղապաշտական վարդապետութեան ամէնէն յատկանշական մէկ օրինակն է :

Հրեաներու դէմ հալածանքը հին հին դարուց պատմութիւն է : Միջագետքէն Եգիպտոս, անկէ Քանանու երկիրը իրենց զանգուածային գաղթը հետեւանքն էր զօրաւոր ազգերու տիրակալական ձգտումին տկար ցեղերու վրայ :

Հակասեմականութիւնը ունէր նաեւ կրօնական դրդապատճառ : Յետադիմական ու մոլեռանդ քրիստոնեաներ միջին դարուն հալածանք սկսան Հրեաներուն դէմ, զանոնք ամբաստանելով իբրեւ աստուածասպան : Յիսուսի մահուան դատապարտուիլն ու խաչելութիւնը Հրեաներու կողմէ պատրուակ ծառայեց քրիստոնեայ աշխարհին, — մէջն ըլլալով խաչակիրները — անլուր հալածանքներու ենթարկելու Իսրայէլի զաւակները :

Տակաւին երեք տարի առաջ միայն, Վատիկանի Բ. տիեզերական ժողովին մէջ է, որ կաթոլիկ եկեղեցւոյ աղօթքներուն մէջէն վերցուեցաւ Հրեաներու դէմ եղած հատուածը :

Հրեաները զանգուածօրէն արտաքսուեցան Ֆրանսայէն, Անգլիայէն, Իտալիայէն, Փորթուկալէն եւ Սպանիայէն : Շատեր հաստատուեցան արեւելեան Եւրոպայի երկիրները : Սպանիայէն գաղթողները տեղաւորուեցան Օսմ. կայսրութեան գլխաւոր քաղաքները — Պոլիս, Սելանիկ, Իզմիր եւայլն :

ԺԹ. դարուն ցարական Ռուսիոյ Հրեաները պոգրոմի (ջարդ) ենթարկուեցան, մասնաւորաբար Լեհաստանի մէջ :

Ցեղապաշտութիւնը նորագոյն ժամանակներու մէջ հոմանիշ դարձաւ, հակասեմականութեան, շնորհիւ նացի Գերմանիոյ, որ 1933էն սկսեալ անխնայ հալածեց Հրեաները իր տիրապետութեան ենթակայ երկիրներու մէջ :

Ֆրանսական աղբիւրներու համաձայն (Անսիքլոփէտի Լարուս, ձայնասփիւռ եւ հեռատեսիլ), Հիթլէրի օրով ջարդուած Հրեաներու թիւը կը հասնի վեց միլիոնի :

Նացի Գերմանիան ցեղապաշտ ըլլալէ ետք դարձաւ ցեղասպան :

Ցեղապաշտական գաղափարները ԺԹ. դարուն Եւրոպայի մէջ ծաւալեցան հետզհետէ : Անգլիացի Տարուինի «Տեսակներու բնական ընտրոյթ»ի եւ եղափոխութեան վարդապետութիւնը դուռ բացաւ զանազան սխալ մեկնաբանութեանց :

Ֆրանսայի մէջ կոմս տը Կոպինօ հրապարակ նետեց «Մարդկային ցեղերու անհաւասարութեան» սկզբունքը, արիական ցեղը գերիվեր դասելով միւսներէն :

Գերմանիոյ մէջ Նիցշէ ջատագովեց գերմարդի վարդապետութիւնը :

Գերմանական պաշտօնական քայլերդը «Գերմանիան բոլորէն վեր» հռչակեց :

Հիթլէր գործնական կեանքի մէջ իրագործեց Նիցշէի եւ Կոպինոյի գաղափարախօսական տեսութիւնները : Հալածանքի ենթարկեց ոչ — արիական ցեղերը, ամէնէն առաջ Հրեաները :

Ցեղապաշտութիւնը ցեղասպանութեան վերածուեցաւ ԺԵ. եւ ԺԶ. դարերուն, զոյգ Ամերիկաներու գիւտէն ետք : Սպանացիներն ու Փորթուկալցիները անխնայ կոտորեցին իրենց գրաւած վայրերու կիսավայրենի բնիկները, տեղ բանալու համար սպիտակ, արիական ցեղերուն :

Ներկայիս Միացեալ Նահանգներու եւ Հարաւային Ափրիկէի մէջ ցեղապաշտութիւնը ի զօրու է ցարդ, շեշտուած կերպով :

Հիւլէական ներկայ դարուն, երբ գիտութիւնն ա՛յնքան առաջացած է եւ մարդիկ քաղաքակրթուած, հաւասարութիւնը ու եղբայրութիւնը տակաւին կը շարունակեն մնալ իբրեւ ... հեռաւոր նպատակ :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՎԵՐՋԱԼՈՅՍԸ

Ա.

Սինկափուրի չինական թաղամասին մէջ այլեւս պիտի չտեսնուին նորին վեհափառութեան նաւաստիները իրենց սպիտակ համազգեստներով : Ճէնթըլմէնները այլեւս պիտի չյաճախեն մեծ դրամատուները, որոնցմէ 140 հատ, շինուած վիքթորեան ոճով, կը գտնուին Սինկափուրի կեդրոնը եւ շրջանը կը վերածեն Լոնտոնի ծանօթ Սիթիին : Անգլիական օդուժի օդանաւերը վերջնապէս պիտի հեռանան կղզիին երեք օդակայաններէն : Նոյնը պիտի ընեն նաեւ ծովուժին ռազմանաւերը :

Անգլիական կայսրութեան մայրամուտն է, կայսրութիւն մը, որ իր հոգեվարքը կ՚ապրէր համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ի վեր, այս անգամ իսկապէս հասաւ իր վախճանին : Տնտեսական պատճառներով, որոնց մասին արտայայտուեցաւ Ուիլսըն, Անգլիա կը կծկուի Եւրոպայի մէջ : Մեծն Բրիտանիա իրարու ետեւէ յաջորդաբար կը թողու իր կայսերական թագին գոհարեղէնները : Ելմըտական նախարարը՝ Ռօյ Ճենքինս խոստովանեցաւ՝ «Անգլիա այլեւս դերպետութիւն մը չէ» : Կը հրաժարի իր անցեալի մեծութիւնը հաստատող երեւոյթներէն :

Մինչեւ 1971 անգլիական ուժերը պիտի պարպեն Սինկափուրէն զատ, իրենց կայանները Մալէզիի եւ Հիւս. Պոռնէոյի : Յարաշարժ պարպում մը, քանի որ դեռ մինչեւ վերջերս այս կայաններուն պարպումը կը նախատեսուէր կատարել 1975 — 1976ին :

Պիտի լքուին նաեւ երեք տարուան ընթացքին Արաբիոյ մէջ գտնուող Պահրէյնի եւ Շարզայի անգլիական կայանները, ինչպէս նաեւ Պարսից ծոցի կեդրոնները : Անցեալ տարի Ուիլսըն կը յայտարարէր, թէ վերոյիշեալ ռազմագիտական կայանները պիտի պահպանուին :

Կը մտածուի նոյնիսկ մինչեւ 1971 պարպել Սիմոնսթընի, Հարաւային Ափրիկէ, կայանը : Արդէն կայանին շուրջ տարակարծութիւն կայ Լոնտոնի եւ Քափի միջեւ :

Ինչ կը վերաբերի Հնդկական ովկիանոսին մէջ գտնուող ռազմական կղզեակներուն, Ուիլսըն դեռ այս մասին չխօսեցաւ : Թերեւս անոր համար, որ այս կայաններուն պահպանման համար ծախսուած դրամը, բաղդատմամբ օրինակ Սինկափուրի ռազմակայանին, որուն նաւահանգիստը Մարսէյինէն երկու անգամ աւելի մեծ է, անհամեմատ կերպով նուազ է :

Հնդկական ովկիանոսի անգլիական կայանները սկզբունքով պիտի ծառայէին իբրեւ օդուժի կեդրոններ՝ ամերիկեան Ֆ — 111 ռմբաձիգներուն : Արդ, Ուիլսըն հրաժարեցաւ այդ օդանաւերը գնելու գաղափարէն : Այս ձեւով յիշեալ կայաններուն գոյութիւնը կը դառնայ անիմաստ : Այնպէս որ 1971ին Անգլիոյ տրամադրութեան ներքեւ կը մնան երեք կարեւոր ռազմակայաններ՝ Ճիպրալթար, Կիպրոս, որուն օդուժը զգալի կերպով պիտի նուազեցուի եւ Հոնք Քոնք, որ ամէնէն առաջ առեւտրական կեդրոն մըն է՝ ենթակայ Չինաստանի քմահաճոյքին :

Սրտի ճմլումով է, անշուշտ, որ Ուիլսըն որոշեց հեռանալ անգլիական կայսրութեան վերջին միջնաբերդէն՝ Սինկափուր, որ ի դէպ, կայսրութեան կցուած է 1819ին : Նախապէս եղած է ճահճախուտ կղզի մը : Այսօր, իր երկու միլիոն բնակչութեամբ, վաճառականական կարեւորագոյն քաղաքներէն մէկն է Ասիոյ մէջ : Հինգերորդ մեծագոյն նաւահանգիստը աշխարհի մէջ : Անկախ հանրապետութիւն մը 1966էն ի վեր, կը կառավարուի Լի Քիւան Եիի կողմէ : Այս վերջինը փաստաբան է, ծնունդով չինացի (Չինացիները բնակչութեան ութսուն առ հարիւրը կը կազմեն) :

Յարդ անգլիական ուժերու ներկայութիւնը կղզիին մէջ կ՚ապահովէր տեղւոյն ազգային եկամուտին մէկ չորրորդը : Հինգ բնակիչէն մէկը կ՚աշխատէր Անգլիացիներու համար : Եթէ Անգլիացիները քաշուին, Սինկափուր տնտեսական ծանր հարցերու առջեւ պիտի գտնուի : Ահա թէ ինչու Լի կը սպառնայ. « Անգլիացիները չեն կրնար քաշուիլ Սինկափուրէ եւ յուսալ, որ դեռ պիտի պահեն իրենց տնտեսական առանձնաշնորհումները » :

Այսինքն կը նշանակէ, թէ Սինկափուր իր աչքերը պիտի յառէ ուրիշ պետութիւններու վրայ : Լի կը հասկցնէ, թէ կրնայ Ճափոնցիներէն խնդրել, որ փոխարինեն Անգլիացիները առեւտրական եւ ճարտարապետական մարզերուն մէջ : Ո՞վ պիտի փոխարինէ սակայն Անգլիացիները զինուորական մարզին մէջ : Նոյնիսկ միջ — ցամաքային հրթիռներու ներկայ ժամանակաշրջանին, Սինկափուր կը մնայ ռազմագիտական կարեւորագոյն կեդրոնը հարաւ — արեւելեան Ասիոյ մէջ, ինչպէս Մերս Էլ Քէպիրը արեւմտեան Միջերկրականի մէջ : Ահա թէ ինչու թեկնածուներ պիտի չպակսին :

Նախ եւ առաջ Փեքին, որ կղզիին չին բնակչութեան մէջ գրգռութիւններ կը սերմանէ, մասնաւորապէս կրթական յարկերու տակ : Լի իր տրամադրութեան ներքեւ գտնուող ոստիկանական կազմակերպուած ուժերուն շնորհիւ կը խորհի կարելիութիւնը ունենալ դիմադրաւելու այս վտանգին : Երբ իրեն դիտել կը տրուի, որ չին գաղութին քաղքենի դասակարգը հիացում ունի Մայոյի հանդէպ, կը պատասխանէ, «Անշուշտ : Քանատացի Ֆրանսացիներու նման են, կը սիրամբանին տը Կոլի հետ, սակայն կ՚ուզեն բոլորն ալ քանատացի մնալ » :

Երկրորդ թեկնածուն Խորհ. Միութիւնն է : Ինչպէս որ վերջերս տիրական ուժ մը դարձաւ Միջերկրականի մէջ, այնպէս ալ Ռուսերը կ՚երազեն հաստատուիլ Հնդկական ովկիանոսին եւ Խաղաղականի մէջ : Իրենց հիւլէական ընդծովեաները կայան մը ունին արդէն Կարմիր Ծովի մէջ (Հոտեյտա, Եմէն) : Կը հետաքրքրուին Ատենով, զոր Անգլիացիները պարպեցին :

Թ. Ա. Թ.

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ կրկին ձերբակալուած է Լամպրանքիս, որ Փափանտրէուի կողմնակից թերթերու տնօրէնն է :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, գլխաւորաբար արեւմտեան լրագրողներու շրջանակներուն, մեծ յուզում ծագած է, առջի օր, տրուած ըլլալով որ լրատուութեան ազատութեան սահմանները, որոնք արդէն մեծ չէին, քիչ մը աւելի սահմանափակեցան : Կասկած չկայ թէ Կէնսպուրկի դատավարութիւնն է պատճառը : Առջի օր բաւական մեծ իրարանցում ստեղծուած էր երբ կ՚ըսուէր թէ Կէնսպուրկի մայրը մամուլի ասուլիս մը պիտի տայ, իր տան մէջ : Քիչ ետք սակայն, Արտաքին նախարարութեան մամուլի բաժնի պետը, որ փոխ — նախարարի աստիճան ունի, Զամիաթին մամուլի դրասենեակներու եւ գործակալութիւններուն հեռաձայնած է պարզապէս յիշեցնելու համար 1947ի օրէնքի մը բնագիրը : Օրէնքը որ սթալինեան շրջանէն մնացած է, կ՚արգիլէ օտար թղթակիցներուն, որեւէ շփում խորհրդային քաղաքացիներուն հետ, տեղեկութիւններ քաղելու համար, եթէ նախապէս ձեռնհաս իշխանութեանց արտօնութիւնը չեն ստացած : Յիշեցումէն ետք, նոր հաղորդագրութիւն մը ազդարարութեան բնոյթ կը ստանար : «Վա՛յ ձեզի եթէ այդ օրէնքը անտեսէք « կ՚ըսուէր քաղաքավար ձեւով : Թղթակիցները նեղ կացութեան մատնուած էին, չէին գիտեր թէ գոնէ ժամադրութեան կրնա՞ն երթալ : Եօթը լրագրող (չորս Ամերիկացի, երեք Շուետացի) փորձած են, բայց տան առջեւէն իսկ քշուած են, գաղտնի ոստիկաններու կողմէ, որոնք իրենց նկարները եւ կառքին թիւերը առած են :

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ հիւանդը եօթը օրուան մէջ, երրորդ գործողութեան ենթարկուեցաւ : Այս անգամ Փայծաղը (ռաթ) հանեցին : Ներքին արիւնահոսութիւնը կը շարունակուի եւ հիւանդին վիճակը ծանր է, բայց սիրտը կ՚աշխատի : Քափի հիւանդը լաւ էր մինչեւ Շաբաթ :

ՆԵՎԱՏԱՅԻ մէջ, Ամերիկացիները ընդերկրեայ ամէնէն մեծ հիւլէական փորձը կատարեցին, Հիրոշիմայի ռումբէն յիսուն անգամ աւելի զօրաւոր ռումբ մը պայթեցնելով :

ԳԱՀԻՐԷ եւ Թէլ Ավիվ մթնոլորտը խաղաղ չէ : Ալ Ահրամ կը գրէ թէ Իսրայէլի հետ նոր պատերազմ մը անխուսափելի է : Ըսողն ալ Հէյքալն է որ Նասրի խորհրդատուն եւ ականջն է : Նման յայտարարութիւն մըն ալ ըրած է Մոշէ Տայեան : Իսրայէլի պաշտպանութեան նախարարը յայտարարած է նաեւ Հաարէց թերթին. — « Եթէ Խորհ. Միութիւնը իր համաձայնութիւնը տայ, Եգիպտոս պիտի փորձէ քշել Իսրայէլը Սուէզի ջրանցքի զինադուլի գիծէն : Կ՚ուզեմ որ նախագահ Նասրը ապահով սահման մը տայ եւ երաշխաւորէ Էլիաթի հետ ազատ անցքը » :

Ե. ՀԱՆՐԱՊՈՏՈՒԹԵԱՆ դեմոկրատներու միութիւնը (կոլիստ) իբրեւ ընդհ. քարտուղար ընտրեց Ռոպէր Փուժատը (ոչ մէկ կապ միւս Փուժատին հետ) : 40 տարեկան, Նորմալիէն, գրականութեան ակրէժէ, կը պատկանի կոլիստներու ձախ հոսանքին :

ՍԻԿԻԼԻՈՅ մէջ, ողբերգութիւնը մեծ է : Հիւանդութիւնը աւեր կը գործէ : Վարչապետ Մօրօ չէ կրցած զսպել արցունքները, ի տես տասնեակ հազարաւորներու անսահման թշուառութեան : Ով որ կրնայ հիւսիսային Իտալիա կ՚երթայ վերջնապէս, բայց շատեր տեղւոյն վրայ կը մեռնին ցուրտէն կամ հիւանդութենէն :

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

— * —

Առաւելաբար դեղադէտ բանաստեղծի մը գրական վաստակին մէկ դեղեցիկ պատկերը կը ցոլացնէ «Մոխիրներ եւ Կայծեր» հատորը, որ Համազգայինի նախաձեռնութեամբ լոյս տեսաւ Պէյրութի մէջ 1967ին :

Հատորը , որ ի դէպ ճաշակաւոր հրատարակութիւն մըն է, հեղինակին՝ Եղիա Երուանդ Մէլէքեանի յանկարծական մահով (15 Հոկտեմբեր 1966), դարձաւ նաեւ յետ մահու յիշատակարան մը :

Ներանձնական ապրումներէ մինչեւ համամարդկային յոյզերու վրայ յամեցող այս ժողովածուին մէջ տեղ գտած են բանաստեղծին 1945ի համանուն հատորին քերթուածներէն զատ նաեւ նորեր :

Եօթը առանձին գլուխներու մէջ ներկայացուածը առաւելաբար բանաստեղծին տագնապն է, առօրեայ, ընդհանրական՝ կատարուած յաճախ իմացական նկրտումներով եւ մտածական տարրերով :

Կարելի է ըսել, թէ Մէլէքեանի բանաստեղծութիւններուն մէջ տիրականը անձնական ապրումներն են՝ ներանձնական եւ անիրապաշտ սէրը ամէնէն առաջ ու օտար ափերու վրայ տուայտող հայրեբաղձ էակի մը յոյզերը ապա :

Անոնց մէջ գոյները խտացած են եւ կորսնցուցած իրենց ցայտուն բնագիծը, ընդհանրականը՝ աշխարհ, մարդկութիւն եւայլն, ներկայացուած է անձի մը էութեամբ, տեսակ մը ինքզինք բացայտող տողեր են կամ բանաստեղծութիւն է :

Վիպական շունչ մը զգալի կը դարձնէ բանաստեղծին սիրակարօտ ապրումներուն՝ շատեր «յուշի ծաղիկներ», զգայնութեան տարողութիւնը :

Ինք է որ կ'ըսէ.—

Իմ յամեցող աշունիս բերիր ամառըդ
շըքեղ ,
Երբ ասուպի մը նման իմ երկինքս
վառեցիր
Գանգուրներուդ ջրվէժով եւ ժըպիտովդ
արփագեղ ,
Եւ ծովախոր աչքերուդ թովչութիւնովը
անծիր :

. . . . . .

Եւ ո՛վ հըրաշք, ապրեցայ շռայլութիւնը
սէրիդ ,
Երբ դու բացիր իմ առջեւ անվերապահ
մատուցման
Անճառելի լիութիւնն, ինչպէս լրճակ մը
վըճիտ :

Մեր հոգիին կը պարզէ իր պչրանքը
մոգական :

Օրհնեա՛լ ես դու ի կանայս, ո՛վ
անմոռաց մըտերիմ
Զի յուշերուս մէջ քեզմով ես ոսկեդար
մը կ'ապրիմ :

«Օրհնեալ ես դու ի կանայս»

Յուզախառն , յաճախ մելամաղձոտ չեշտ մը, որ սակայն լեցուն է նուրբ ըզգայնութիւնով :

Հայրենական ապրումներու եւ, մանաւանդ , մեր դառն ճակատագրին ի տես լուռ ընդվզումի մը արտայայտութիւնը կը գտնէք մասնաւորաբար Հայրենի Բագին ենթախորագիրը կրող գլուխին մէջ :

Ընդվզումը, որ կը տրուի այստեղ ճակատագրին չհամակերպելու ճիգով մը , կը կրէ զգօն նկարագիր մը: Արդէն այս է բանաստեղծին խառնուածքը: Անոր մօտ ամէն տրամադրութիւն ունի հաւասարակշռուած զգայնութիւն մը :

Գիշերն է լուռ , հայրենի յիշատակներ
կ'արթննան
Ծանրաթախիծ սրտիս մէջ ու կը տանջեն
զիս կրկին :
Հսկումիս մէջ կը տեսնեմ անոնց ձեւերն
այլազան ,
Եւ անցեալի պատկերներ ինծի դարձեալ
կը խօսին :

. . . . . .

Զըկա՛ն անոնք, եւ ի՛նչ դառն, նժդեհի
բիւր զրկանքներ
Հոգիիս կոյս սէրերուն թաղեր են կայծը
մաքուր ,
Սիրտս որ հազար յոյսերու պատրանքովն
էր օրօրուեր,
Կարծես հիմա դառնութեան փակարան
մ'է տխրաբոյր :

. . . . . .

Օ՛, ընդվզող մրրիկը սա հոգիիս
մոլուցքին ,
Որուն երգը անէծք մ'է նժդեհութեան
մէջ գրուած,
Տեսնել ցեղին ըսպանդը, լըսել ողբն իր
լալագին ,
Եւ վայրկեան մը չունենալ հրզօր
բազուկդ, ո՛վ Աստուած :

« Հայրենի կարօտ »

Յուսախաբութիւնը այս հատորին բնական հետեւութիւնը պիտի ըլլար, եթէ վշտին համակերպելու բնական տրամադրութիւն մը չմեղմացնէր այդ ցաւը :

Լեզուն ակնյայտնի կերպով ընտիր է : Աւելին՝ դասական: Պիտի ըսենք նոյնիսկ, թէ բանաստեղծը՝ առաւելաբար ներքին նախասիրութենէ մը մղուած , ձգտած է ըլլալ հոծագու բառերու ընտրութիւններուն եւ շարահիւսութեան մէջ :

Այս հատորին կապակցութեամբ ընթերցողին ուղղած իր խօսքին մէջ բանաստեղծը կը յիշեցնէ, թէ «փորձած է ըլլալ խստապահանջ» քերթուածներու ընտրութեան մէջ, եւ եթէ, միշտ չէ յաջողած՝ «այդ պէտք է վերագրել այն իրողութեան, որ դիւրին չէ հեղինակի մը համար ըլլալ անաչառ եւ առարկայական իր մտաւորական աշխատանքներուն համար » :

Հաստատում մը, որ կը պատշաճի նաեւ այս հատորին :

Յամենայն դէպս հաւաքածոն կը մնայ դեղեցիկ վկայութիւն մը Ե. Մէլէքեանի բանաստեղծական վաստակին հաշուոյն ,

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

× « Մոխիրներ եւ Կայծեր », հեղ. Եղիա Երուանդ Մէլէքեան, տպ. Պէյրութ , 1967 :

ՈՒՐՈՒԱԳԻԾ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԴՊՐՈՑԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Ա.

Էջմիածնի կաթողիկոսարանին կից վարդապետարանների պատմութիւնը գալիս է դարերի խորքից : Առաջին վարդապետարանը սկսւում է Ս. Էջմիածնում հայրապետական Աթոռի հաստատմամբ Հայոց ընդհանուր դարձով , Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ժամանակ :

Մեր քաղաքական կեանքի բերումով կաթողիկոսների նստավայրը եղել է փոփոխական : Նոյն ճակատագիրն էլ ունեցել է կաթողիկոսարանին կից մշտապէս գործող հոգեւոր բարձրագոյն դպրոցը՝ վարդապետարանը, դարերի խաւարին կամ լոյսին զուգընթաց, հայ մշակոյթի վերելքին կամ անկման հետ համատեղ, երբեմն հզօր ճառագայթումով, երբեմն թոյլ առկայծումով, բայց եւ հանապազ սնուցելով մեր եկեղեցին եւ ժողովուրդը :

Ս. Էջմիածնի վարդապետարանի պատմութեան մասին առ այսօր գոյութիւն չունի առանձին մի ուսումնասիրութիւն , չնայած՝ «Էջմիածինը, որպէս Հայոց հընագոյն հոգեւոր կրթութեան կենդրոնի, արժանի է յատուկ ուսումնասիրութեան: Նրա դերը Հայոց մշակոյթի եւ կրթութեան պատմութեան մէջ վիթխարի է, բայց այդ մեծ դերը մինչեւ այժմ պատշաճ չափով չի ներկայացուած եւ լուսաբանուած» (Ա. Մովսիսեան, «Ուրուագծեր հայ դպրոցի եւ մանկավարժութեան պատմութեան» Երեւան, 1958) :

Ս. Գրիգոր Լուսաւորչից սկսած գործել է կաթողիկոսարանին կից վարդապետարանը, ինչպէս վկայում է Ագաթանգեղոսը. « Այնուհետեւ վերցրեց Արշակունեաց տոհմի մարդկանց եւ սովորեցրեց նրանց, որոնցից առաջինն էր հէնց թագաւորը՝ Տրդատը իր ամբողջ ընտանիքով » :

Վարդապետարանի գոյութեան մասին է վկայում նաեւ բազմավաստակ բանասէր Արշակ Ալպօյեաճեանը. «Ինչպէս որոշ կը տեսնուի անոնց տրուած ուսումը քրիստոնէութեան վարդապետութիւնն էր... Քրիստոնէութիւնը ծանօթացնել անոնց , քանի որ կը պատկանէին այն դասուն, որ «զհանդամանս զիտէին հելլէն կամ ասորի դպրութեանց»: Սակայն պատմական փաստերը մեզ համոզում են, որ Լուսաւորիչը միայն բարձր դասակարգի մէջ չէր գործում , այլ նրա դպրոցական գործունէութիւնը ծաւալւում էր նաեւ հասարակ ժողովրդի մէջ՝ դաստիարակելով նրանց քրիստոնէական ոգով : Արդարեւ, Լուսաւորիչը «Նոյնպէս ջանում էր ամէնքին կրթելու , հասցնել ճշմարտութեան գիտութիւնը » :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսարանին կից գործող եւ գերազանցապէս հոգեւորական գործիչներ պատրաստող այս վարդապետարանը իր դասաւանդման եղանակով, ուսումնական ծրագրով հարազատ մէկ պատճէնն էր իր դարու նման յունական կամ ասորական նոյնատիպ դպրոցին : Աւելին, միայն այն էր, որ հայ աշակերտը պէտք է մարզուէր այդ լեզուներով իր ուսած գիտութիւնը վերածել բանաւոր հայերէնի , ուրիշ խօսքով՝ կատարէր մշտական թարգմանութիւն , հասկանալի եւ օգտակար լինելու համար հայ ժողովուրդին : Դրանք վերծանողներն էին : Նրանք էին, որ անդիր դըպրութեան օրինակով, նախքան Աստուածաշնչի գրաւոր եւ պաշտօնական թարգմանութիւնը, կազմեցին նրա գոնէ որոշ մասերի անդիր թարգմանութիւնը : Ե. դարի ոսկեղինիկ հայ լեզուի մաքրութիւնը նրանց նախապատրաստական աշխատանքի պտուղն է իր խորքում :

Այս վարդապետարանից բացի, կրթուած աշխարհիկ գործիչներ, յատկապէս արքունի կամ կաթողիկոսական դիւաններում աշխատելու սահմանուած դպիրներ պատրաստելու համար , յատուկ դպրոցների մի ցանց տեղաւորուեց Հայաստանում : Այդ դպրոցների դասաւանդման լեզուն երեք էր ըստ տեղական պահանջների՝ յունարէն, ասորերէն եւ պարսկերէն : Տրդատ թագաւորը քաջալերող եւ օգնական հանդիսացած Լուսաւորչի այս օգտաշատ ձեռնարկութեանն էլ, ինչպէս իր յաջորդները եղան Լուսաւորչի ժառանգներին : Այդ մասին է վկայում Ագաթանգեղոսը՝ գրելով. «Տրդատ թագաւորը հրաման տուեց Հայաստանի զանազան շրջաններից ու գաւառներից բերելու բազմաթիւ մանուկների՝ ուսուցման համար, եւ նշանակելու նրանց համար հաւատարիմ ուսուցիչներ, առաւել եւս (բերելով) պղծագործ քրմերի դասերին , նրանց որդիներին նոյն նպատակով խումբ խումբ զումարելու պատուարժան վայ-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Սատըքի բարեկամը բաւական ատեն լուռ ու մտախոհ մնաց, կառքին անկիւնը քաշուած, եւ անընդհատ ծխելով: Յետոյ, գլուխը դարձնելով դէպի ձախ կողմը, ուր նստած էր Ապտիւլ Հալիմ էֆէնտի, հարցուց.

— Արդեօք ի՞նչ է զիս Եըլտըզէն ուզելնուն պատճառը:

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց միւսը:

— Հայրս հո՞ն է:

— Այո՛:

— Դուք տեսա՞ք զինքը:

— Այո՛:

Խօսակիցը այնքա՛ն չոր ու ցուրտ կերպով կը պատասխանէր իր հարցումներուն որ երիտասարդը չհամարձակեցաւ աւելի երկարելու իր հարցումներուն շարքը, մանաւանդ որ տեսաւ թէ որեւէ բան պիտի չկրնար իմանալ այդ մարդէն: Արդէն պէտք չունէր իր դէմ ձեռք առնուած միջոցներուն մասին երկար բարակ միտքը չարչարելու: Ապահովաբար նաւակով պտոյտին հետեւանքն էին ատոնք: Բայց ի՞նչ իմացած էին, ի՞նչ բան գիտէին իրենց մասին եւ ի՞նչ բան չէին գիտեր. ահա՛ կարեւոր կէտը եւ այս մասին ինք չէր կրնար բան մը գուշակել: Այսուհանդերձ Ալի Օսման միշտ սիկարէթ ծխելով հանդերձ մտքին մէջ կը պատրաստէր պաշտպանողականը, իրեն ըլլալիք հաւանական հարցումներուն պատասխանները:

Կառքը այնքան արագ կ'ընթանար, որ հակառակ երկար ու խորտուբորդ ճամբուն, երեք քառորդէն հասած էին Եըլտըզի պալատին մեծ դրան առջեւ ուր պահակներ կը սպասէին: Կառքը առանց արգելքի պարտէզ մտաւ եւ ուղղակի իր ճամբան շարունակեց:

— Կ'երեւայ որ Չիթ քէօշկին պիտի տանին զիս, մտածեց երիտասարդը ու թեթեւ սարսուռ մը անցաւ բովանդակ մարմնոյն վրայէն:

Այս ճդնաժամային վայրկեանին հէ՛ք տղան իրմէ աւելի հօրը կացութեան վրայ խորհելով կը տանջուէր: Եէնի Մահալլէի գործողութեան անյաջողութենէն ետքը այս նոր հարուածը, բոլորովին կրնար ջախջախել անոր ապագան ու զինքը վարկաբեկ ընել Սուլթանին աչքին:

— Բարով խերով Սատըք երէկ իրիկուն եկած չըլլար, կ'ըսէր ինքնիրեն. իր բարեկամին դէմ տեսակ մը թշնամութիւն զգալով:

Կառքը կեցաւ Չէթ Քէօշկի մուտքի դրան առջեւ եւ կառապանին քով նստած ոստիկանը խսկոյն վար ցատկելով դրռնակը բացաւ:

Ամէնէն առաջ Մէհմէտ էֆէնտին, որ դիմացը նստած էր, վար իջաւ, յետոյ Ալի Օսման եւ Ապտիւլ Հալիմ, ու երեքը մէկէն մտան Քէօշկին մեծ դռնէն ներս ու սանդուխէն վեր ելան:

Ընդարձակ ու զարդարուն սրահէ մը անցնելէ ետքը, մտան աւելի փոքր խուց մը որ կարմիր թաւշապատ թիկնաթոռներով ու նստարաններով կահաւորուած էր ու դետինն ալ պարսկական թանկարժէք գորգով մը ծածկուած:

— Դուք հոս քիչ մը սպասեցէք, ըսաւ Ապտիւլ Հալիմ եւ դուռ մը բանալով՝ անյայտ եղաւ:

Մէհմէտ էֆէնտի թիկնաթոռի մը մէջ նստաւ մինչ Ալի Օսման, միշտ ջղագրգիռ ու յուզուած վիճակի մէջ, սկսաւ ժուռ գալ խուցին երկայնքը, նոր սիկարէթ մը վառելով:

Հինգ վայրկեան ետքը Ապտիւլ Հալիմ վերադարձաւ եւ, առանց բառ մը արտասանելու, ինքն ալ ընկողմանեցաւ թիկնաթոռի մը մէջ:

Քանի վայրկեանները կը սահէին, այնքան կ'աւելնար Ալի Օսմանի յուզումն ու մտատանջութիւնը: Ի զուր կը ջանար իր պաղարիւնութիւնը պահել ու անտարբեր կերպարանք մը առնել անընդհատ իր հօրը պատկերը կը ցցուէր աչքին առջեւ:

— Նոյնիսկ այս գործին մէջ եթէ անմեղութիւնս հաստատուի, կը խորհէր, նորէն կասկածանքը պիտի մնայ միշտ ու հայրս երեսէ պիտի իյնայ:

Յանկարծ սենեակին դուռը բացուեցաւ ու դրան մէջ երեւցաւ սեւ ռըտէնկոթ հագած սպասաւոր մը:

— Ալի Օսման էֆէնտի, ներս հրամմեցէք, ըսաւ չոր ու հանդիսական ձայնով մը:

Երիտասարդը թեթեւ մը սարսռաց, այսուհանդերձ բոլոր կորովն ու քաջութիւնը ժողվեց, ձեռքի վառած սիկարէթը մոխրամանի մը մէջ նետեց ու հաստատ քայլերով հետեւեցաւ ծառային:

Երկու պարապ սրահներէ անցնելէ ետքը, ծառան դուռ մը բացաւ, մէկ կողմ քաշուեցաւ եւ ըսաւ.

— Ներս հրամմեցէք:

Ալի Օսման ներս մտաւ եւ դուռը ետեւէն գոցուեցաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(29 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 25-ԱՄՅԱԿԻ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԵՎՈՐ ՏՈՆԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեանս Կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեանի, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Մանուկեանի եւ զաւկին Եսայիի, նաեւ Տէր եւ Տիկին Ֆրիօ Եղոյեանին եւ զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն, ողբացեալ Գրիգոր Մանուկեանի մահուան առթիւ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Սիրվարդ Ճամուզեանի, Այրի Տիկին Մըսըրեանի, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Քէօսէեանի, ողբացեալին զաւակներուն նաեւ պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, փեսային, քեռայրին, հօր եւ ազգականին Օհաննէս Ճամուզեանի (Կիւրինցի) մահուան առթիւ : Նոյնպէս վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Թիւթիւնճեանի, Տէր եւ Տիկին Արամ Պէտիկեանի եւ ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն, իրենց մօր, խնամիին, մեծ մօր եւ ազգականին, Այրի Տիկին Թիւթիւնճեանի (ծնեալ Սիվրիհիսարլեան) մահուան առթիւ :

Ցաւակցութիւն նաեւ ընկերուհի Այրի Տիկին Տէր Գէորգեանի, իր ամուսնոյն ողբացեալ Անդրանիկ Տէր – Գէորգեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Ընկերուհի Զապէլ Արզումանեան – Պօղոսեան քսան Ֆրանք Օդափ. կայանի ուղարկուած ձրի երեխաներու Ֆօնտին : Ասատուր Մանուկեան քսան, Կ. Խաչի հիւանդներուն, փոխան ծաղկեպսակի, իրենց քրոջ որդւոյն Խաչատուր Սարգիսեանի մահուան առթիւ :

Տէր եւ Տիկին Քէօսէեան յիսուն Ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի իրենց քեռայրին, ողբացեալ Օհաննէս Ճամուզեանի մահուան առթիւ :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան Վարչութիւն

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՃԱՐՊԻԿԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին Ապահովել սեղանները, հեռ. 033–0212

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

Մարտ 10ին

×

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարենց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Հրանդ Բալուեանի գրատունը կը շարունակէ իր գործունէութիւնը : Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը :

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած) :

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրուածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կը խօսի՝

Ընկ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Քրիստափոր կոմիտէին կողմէ

Այս Երկուշաբթի երեկոյ ժամկ 8·30ին, Հայ Կաթողիկէ Ս. Մեսրոպ սրահին մէջ, 11, Փլաս Սէն Ժան :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8·30ին, Ազգ Տան սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ :

×

ՍԷՆԹ – ԷԹԻԷՆ

Ուրբաթ իրիկուն, Հայկ. մատրան սրահը ժամը 8·30ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարանցիկ երեկոյթ, ՍՕՍԻ պարախումբի, Փետրուար 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Տարեկան չորս թիւ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

34ՐԴ ՏԱՐԻ

Շուտով լոյս կը տեսնէ 1697 տարւոյն չորրորդ թիւը ճոխ բովանդակութեամբ.

Պչրանքն ու նազանքը Նեղոսի ափերուն վրայ ՀԱՅ – ԲՈՅԺ, Երիկամներու նոպան՝ ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ, Քնանալու մասին՝ ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆ, Զուկ կերէք՝ ՏՈՔԹ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ, Ելեկտրահայութիւն՝ ՏՈՔԹ. ԲԱՄՊՈՒՔՃԵԱՆ, Ակռայ, ծնօտ եւ բերան՝ ՏՈՔԹ. ԵՂԻՇԷԵԱՆ, Մեռսնեփոցի պատմականը՝ Յ. ԵԱԳՈՅԵԱՆ, Երեւան, վարդ քաղաք՝ Դ. ԿՈՒՏՔՈՎ, Քնէածութիւն՝ ՏՈՔԹ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ, Չորս Ֆրանսացիի վրայ մէկը սրտի զոհ՝ ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ, Իպն Սինա՝ ՀԸՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ, Երախայի մը կեանքին երկրորդ վեց ամիսները՝ ՄԵՆԾ – ՀԱՅՐԻԿ, Ըմպելիներու մասին՝ ՄԷՏԻՔԻՒՍ, Նորութիւն՝ ծխողներուն՝ ՏՈՔԹ. ԱՍՔԱՆԱԶ, Օդ կլլել՝ ՏՈՔԹ. ԱԶԱՏԱՆԻ, Բժշկ. ճրաքաղ՝ ՔԱՂՀԱՆ :

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 Ֆրանք, արտասահման 5 տոլար :

Հատավաճառ չի ծախուիր :

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aïvazian chez HARATCH
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

travaux de peinture
et de décoration
de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ամենակարեւոր պակասը եղող ջերմութիւնը ապահովելու նպատակաւ, ձեռնարկած է կեդր. ջեռուցում հաստատելու գործողութեան : Վստահելով մեր ժողովուրդին անձնուէր եւ շինարար ոգիին արդէն սկսած ենք գործի, ապահով՝ որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ամէն Հայ սիրայօժար, իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար :

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին :

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ԹԷ – ՎԷ – Աի նոր սակերը կը ստիպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելումի ենթարկէ ընթացիք ազդերու գինը:

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 Ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 Ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 23 JANVIER 1968

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11117 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.117

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՊԱՍԻՊԸ, ՏԱՎԱՐԻՇ

Տեղական մեր մէկ պաշտօնակիցը, մեզի շատ մօտ (աշխարհ...ազրական գետնի վրայ...) մեծ վրդովում մը ցոյց կուտայ իր վերջին թիւին մէջ, վասնզի համարձակեր ենք ըսելու թէ խօսքի ազատութիւն չկայ Խորհ. Միութեան մէջ:

Չէինք սպասեր անշուշտ որ համաձայն ըլլայ, բարենիշ մը տայ ու ելլէ ըսէ՝ Merci, Madame.

Շատեր մտածեն անշուշտ, արդարօրէն, թէ չարժեր իսկ անդրադառնալ այդքան անկապ «նշմարներու» ու ազատ վերագրումներու, որոնց ինք անդամ չի հաւատար: Ճիշդ է, բայց մէկ անդամի համար չեղինք մեր արհամարհանքի սկզբունքէն, վասնզի, լեզուական շատ աժան բառախաղերու դուռ մը բացած է, որու միակ զոհը, ինք կրնայ ըլլալ:

Նախ խոստովանինք որ չհասկցանք թէ ի՞նչ գործ ունի Վիէթնամի պատերազմը Մոսկուայի դատավարութեան հետ: Ըսելիք չունեցող մարդու խօսքեր են ասոնք, նիւթէն չեղելու անճարակ փորձեր: Հակառակ իր վերագրումին, մենք չենք գիտեր (կ'երեւի ինք գիտէ) թէ ի՞նչ ըսուեցաւ, ի՞նչ պարզուեցաւ ու ի՞նչ փաստուեցաւ Մոսկուայի ԴՌՆՓԱԿ դատավարութեան մէջ: Այդ դատավարութիւնը այպանելու քաջութիւնն ունեցան, Մոսկուա նստած մտաւորականներ ու հանրային դէմքեր: Այդ քաջութիւնը չունի սակայն, Փարիզ նստած, Պապէն աւելի պապական Հայ մը, այսինքն զաւակը ժողովուրդի մը, որուն մտաւորական արեւմտահայ հատուածը ջարդեցին Թալէաթներն ու Էնվէրները, ու անոնց կէս ձգած գործը շարունակեցին Սթալիններն ու Բերիաները, մահուան, աքսորի ու տաժանակիր աշխատանքի առաջնորդելով, արեւելահայ հատուածը:

Մենք շատ բան գիտենք եղեր, բայց չենք ըսեր: Մանաւանդ Վիէթնամի մասին, ուր կը փոխադրուինք յանկարծ չես գիտեր ինչո՞ւ կամ պարզապէս անոր համար, որ Մոսկուայի դատավարութեան մասին խօսիլը այնքան ալ դիւրին չէ, մարդոց համար, որ ազատ Ֆրանսայի մէջ իսկ... ազատ չեն ամէն բան ըսելու:

Բայց մենք, որ ճշմարտութիւնը կը սիրենք Պղատոնէն աւելի, ու ոչ «Ուոլ Սթրիթի՝ Թէնք եու, Միս»ին կը սպասենք, ոչ ալ Կրեմլինի «Սպասիպը, տավարիշ»ին, այլ պարզապէս հայ ժողովուրդի « Շնորհակալ ենք, Յառաջ »ին, կրնանք ըսել, որ վիէթնամցի ժողովուրդին ինչպէս բոլոր ժողովուրդներուն համար, հաւատարիմ ենք մէկ նուիրական սկզբունքի՝ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունք:

Ամէն ժողովուրդ պէտք է ազատ ըլլայ տնօրինելու իր ճակատագիրը, բայց այս սկզբունքը թող չսահմանափակուի Հանոյէն Սայկոն, այլ հասնի արեւելեան-Պերլին, Փրակա ու մանաւանդ Փեշտա:

Մեր դրացին շատ լաւ գիտէ թէ հոն ալ ժողովուրդ մը կար, որ կ'ուզէր ազատ ապրիլ, բայց ճզմուեցաւ խորհրդային հրասայլներու թաթին տակ ու արժանացաւ նացիական մեթոտներով կիրարկուած մաքրագործումներու: Մենք մեր տեսակէտը միշտ կրնանք պարզել, այս է արդէն արժանիքը ազատ մամուլի մը, որ կարծիք ունի:

Դժբախտաբար նոյնը չէ իր պարագան: Եւ թող իրար չանցնի (tu l'as voulu, Georges Dandin !) եթէ ըսենք, որ մինչ մենք կ'աշխատինք սպասելով միայն հայ ժողովուրդին գնահատանքին, ինք չի գիտեր ի՞նչ ընելը, որպէսզի Կրեմլինը ըսէ՝ «սպասիպը, տավարիշ»:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ԱԹԷՆՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ատլանտեան Ուխտի առաջին երկիրը եղաւ Թուրքիա, որ պաշտօնապէս ճանչցաւ Աթէնքի գնդապետներու վարչակարգը: Որոշումը Յունաստանի Արտաքին նախարարին հաղորդած է Աթէնքի թուրք դեսպանը: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Ատլանտեան կազմակերպութեան այլ երկիրները, ինչպէս՝ Միացեալ Նահանգներ, Մեծն Բրիտանիա եւ Դաշնակցային Գերմանիա կը պատրաստուին իրենք ալ ճանչնալու կառավարութիւնը, որ կազմուեցաւ Դեկտ. 13ին, Թագաւորին ձախողած պետական հարուածէն ետք: Կ'ըսուի արդարեւ թէ արդէն գոյութիւն ունեցող կացութեան մը կանոնաւորում մըն է եւ ոչ թէ ճանաչում մը:

Թուրքիոյ համար, Կիպրոսը պատճառ էր, որ կանոնաւորումը աւելի արագ կատարուէր: Հաւանական չի նկատուիր սակայն որ սքանտինավեան երկիրներն ալ նոյնն ընեն: Կը կարծուի թէ կարգ մը դէպքեր պատճառ եղած են որ դիւրանայ տրուած որոշումը: Կը յիշուի, օրինակ, Թագաւորին զրկած նամակը Փափատոփուլոսի իբրեւ «յոյն կառավարութեան նախարարապետ», ի պատասխան Փափատոփուլոսի «անցած ըլլայ»ի մէկ հեռագրին Թագուհիին ունեցած վիժումէն ետք:

Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ կացութիւնը պէտք է լուսաբանուի մինչեւ Մարտ 25, որ ազգային տօնին թուականն է եւ դիւանագիտական մարմնին պետերը պէտք է շնորհաւորութիւններ ներկայացնեն խնամակալին, ի բացակայութեան Թագաւորին: Պարզ է, որ օտար կառավարութիւնները միշտ Թագաւորն է զոր Պետութեան զեկավար կը նկատեն, բայց այս վերջինին երկարաձգուած բացակայութեան ստեղծած անորոշութիւնը կրնայ պատճառ դառնալ որ վարչակարգը ճանչցուի: Իրաւական գետնի վրայ ալ կը յիշուի թէ միջազգային երկու վճռական պայմանները լրացուած են յոյն կառավարութեան կողմէ, այսինքն՝ իրական հակակշիռ հողամասին ամբողջականութեան եւ ճանաչում՝ նախորդ կառավարութեան ստանձնած միջազգային յանձնառութեանց:

Աւելցնենք թէ Սպարտա արտասանած մէկ ճառին մէջ, փոխ-վարչապետ՝ Փաթաքոս, յայտարարած է թէ յեղափոխութեան նպատակը Սահմանադրութիւնը ջնջել չէր «որպէսզի իշխանութեան գլուխ տեղաւորուինք եւ բռնի կառավարենք», այլ հասնինք որոշ նպատակներու իրագործման, որոնք համապատասխան ըլլան արդի անհրաժեշտութեանց, յարդելով հանդերձ Յունաստանի յանձնառութիւնները արտասահմանի հետ:

Ժորժ Տրոսոսի ձերբակալութիւնը, սակայն, մեծ յուզում ստեղծած է յոյն լրագրական շրջանակներուն: Երրորդ լրագրողն է որ կը ձերբակալուի, կը պատկանէր կեդրոնի Միութեան: Միւս կողմէ Աթէնք հերքեց թրքական աղբիւրէ լուր մը, ըստ որուն մահափորձ մը եղած էր Փափատոփուլոսի դէմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄԷՆ կը հաղորդեն թէ սպասուած հրաժարականներու կարգին, կայ հատ մը որ շատ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է: Այդ կը վերաբերի Կարդինալ Աղաճանեանի, նախագահ Ժողովուրդներու Աւետարանացման (նախկին Հաւատոյ Տարածման ժողով) պարագային: Կ'ըսուի թէ Պապը պիտի ընտրէ Ափրիկեցի մը յաջորդելու համար Կարդինալ Աղաճանեանին եւ կը խօսուի Ուակատուկուի (Բարձր-Վոլթա) արքեպիսկոպոսին, Կարդինալ Զունկրանայի մասին: Ծանօթ է որ ներկայիս հիմնական բարեփոխման ենթարկուած է Հռոմի պապական վարչութիւնը (Քիւռի) եւ հրաժարականները սկսան Կարդինալ Օթթավիանիով, որ ամբողջ աւանդութիւնն էր Վատիկանի:

ՍԹԱՆՖՈՐՏԷՆ (Քալիֆորնիա) հաղորդեցին թէ Քասփերաք մեռած է, Կիրակի առաւօտ, ինչ որ անակնկալ մը չէր: Ծանօթ է որ Քասփերաք, ստանալէ ետք նոր սիրտ մը զանազան բարդութիւններ ունեցած էր եւ ենթարկուած երեք ծանր գործողութիւններու: Քասփերաքի մահով, սիրտի փոխարկում ստացող չորրորդ հիւանդն է որ կը մեռնի: Բայց խնդրոյ առարկայ չըներ սկզբունքը: Քափի մէջ Պլայպերկ լաւ է եւ Փրոֆ. Պառնար լաւատես է: Փարիզ վերադարձաւ Ֆրանսացի 15 բժիշկներու խումբը, որ Քափ գացած էր ուսումնասիրելու համար Պառնարի գործողութիւնները: Ոչ մէկ յայտարարութիւն ըրին, այլ մամուլին յանձնուած կարճ զեկոյցով մը, շեշտեցին թէ Փրոֆ. Պառնարի գործողութիւնները պատմական տարողութիւն ունին բայց Ֆրանսացի վիրաբոյժներն ու մասնագէտները չեն ուզեր որեւէ կարծիք յայտնել իրագործուած փոխարկումին անմիջական ապագային մասին:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը՝ Ուիլսըն Մոսկուա հասաւ: Այս առթիւ եւ նախքան վարչապետին ժամանումը, խորհրդային մամուլը որոշ վերապահութիւն ցոյց կուտայ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Եգիպտացիք ծրագիր մը պատրաստած են Սուէզի ջրանցքը պարպելու նախապատրաստական աշխատանքները տանելու համար եւ զայն ներկայացուցած են ՄԱԿի դէտերու պետ՝ զօր. Օլտ Պըլի, որ Շաբաթ գիշեր Գահիրէ էր, ուրկէ Երուսաղէմ անցած է: Տասնեւհինգ նաւերու ելքը ապահովելու համար երեք հանդրուաններ նախատեսուած են.— Ա) Ջրանցքին անկողինը ուսումնասիրել: Բ) Ջնջում նաւարկութեան խոչընդոտներուն: Գ) Նաւերը քաշելով տանիլ մինչեւ ջրանցքի ծայրը:

ԻՐԱՔԻ Հանրապետութեան նախագահը, ի պատասխան նախագահ տը Կոլի հրաւէրին, Տիկին Արէֆի ընկերակցութեամբ պաշտօնական այցելութեան պիտի գայ Ֆրանսա, Փետրուար 7էն 10:

ՀՌՈՄԷՆ Փարիզ վերադարձաւ Ֆրանսայի ելմտական նախարարը՝ Մ. Տըպրէ: Իտալիոյ մայրաքաղաքին մէջ խօսակցութիւններ ունեցած է գլխաւորաբար իր պաշտօնակիցին՝ Քոլոմպոյի հետ: Ուսումնասիրած են նախագահ Ճոնսընի ձեռք առած միջոցներուն հետեւանքները:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆրանսական դեսպանը՝ Ռու, որ Գահիրէ վերադարձած է քանի մը օր Փարիզ անցընելէ ետք, նախագահ Նասրի պարզած է Ֆրանսական կառավարութեան տեսակէտները Միջին Արեւելքի կացութեան մասին: Տը Կոլ համոզուած կը մնայ որ Իսրայէլի ճանաչումը իր դրացիներուն կողմէ եւ համաձայնութեան մը ծրագրին պատրաստութիւնը մէկ եւ միւս կողմը սահմաններու ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար» օգտակար կրնայ ըլլալ:

ՔՈԼՈՄՊԻԷՆ ետք հաւանական կը նկատուի որ Պոլիվիա դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատէ Խորհ. Միութեան հետ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Փարէյտ պարբերականին համաձայն, Քուէյթ հետզհետէ կը քաշէ իր դրամագլուխները բրիտանական դրամատուներէն եւ Ֆրանսա կը փոխադրէ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Քուէյթ արդէն 150 միլիոն տոլար դրած է Քրետի Լիոնէ (750 միլիոն Ֆրանք) զորս հանած էր բրիտանական պանքաներէն:

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ, համալսարան մը եւս փակուեցաւ կրթական նախարարին որոշումով: Այս անգամ փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան համալսարանն է, որ կը փակուի տասնեւմէկ օրուան համար, ոստիկաններու եւ ուսանողներու միջեւ պատահած միջադէպերու պատճառաւ: Յունուար 10ին ալ կառավարութիւնը, փակած էր տնտեսական եւ քաղաքական Գիտութեանց համալսարանը, ինչպէս գրած էինք, ատենին:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ իր 200րդ արբանեակը՝ Կոսմոս, արձակեց Շաբաթ օր: Առաջինը զրկած էր 1962 Մարտ 16ին, անկէ ի վեր ամէն տասը օրը, հատ մը զրկած է:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՎԵՐՋԱԼՈՅՍԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Չէզոք քաղաքականութեան հետեւող Լի սպառնաց առիթով մը. «Եթէ Անգլիացիները պիտի մեկնին եւ Ամերիկացիները պիտի հաստատուին Մալէզիի մէջ, Սինկափուր թերեւս հարկադրուի Խորհ. Միութեան ապաւինիլ՝ ապահովելու համար իր պաշտպանութիւնը»: Ռուսերը արդէն առեւտրական եւ տնտեսական օգնութեան համաձայնագիր մը կնքեցին Սինկափուրի հետ: Կրնան թերեւս մեծ շահողները ըլլալ անգլիական ընկրկումին:

Այս վախն էր, զոր ունէր Ճոնսըն ժամանակէ մը ի վեր՝ հարկադրուիլ օր մը Ռուսեր գտնել Վիէթնամի շրջակայքը: Չուզեր, նոյնիսկ խաղաղ գետնի վրայ, հարաւ - արեւելեան Ասիոյ մէջ դեմ յանդիման գտնուիլ խորհրդային նաւատորմիղին: Արդ, երկու առիթներով, 1966ին եւ Յունիս 1967ին, պահանջեց Ուիլսընէ մնալ Սինկափուրի մէջ եւ չնախատեսել կղզիին պարպումը մօտաւոր ապագային: Այս է պատճառը, որ Ուիլսըն անցեալ տարի խօսեցաւ 1975ի մասին իբրեւ պարպումի թուական:

Մինչ այդ, Ճընսըն կը յուսար, նոյնիսկ պատերազմի երկարաձգման պարագային, ելք մը գտնել Վիէթնամի խնդրին կապակցութեամբ: Մինչդեռ, 1971 թուականը վտանգաւոր ըլլալու աստիճան մօտ է: Կը սպառնայ գրգռել համայնավար ռազմագէտները՝ շարունակել պայքարը եւ հաստատուիլ Անգլիոյ կողմէ պարպուած շրջաններու մէջ, այնպէս ինչպէս, Ռուսերը հաստատուեցան Ֆրանսայի կողմէ լքուած արեւմտեան Միջերկրականի մէջ:

Տնտեսական կացութեան ճնշումին ներքեւ Անգլիա կ'աճապարէ կծկուիլ Եւրոպայի շրջագիծին մէջ: Իրաց կացութեան հետեւանքով Ամերիկա պիտի հարկադրուի աւելի մօտէն հետաքրքրուիլ Խաղաղական եւ Հնդկական ովկիանոսներով՝ արգիլելու համար խորհրդային նաւուժին մուտքը այս շրջաններուն մէջ:

Անգլիոյ կայսրութեան վախճանը, ինչպէս նաեւ այն իրողութիւնը, որ կը քանդուին այս վերջնոյն պաշտպանողական եղանակը եւ տիրապետութիւնը, պատճառ պիտի դառնան որ քիչ ժամանակէն փոխուին ռազմագիտական դիրքերը եւ նոր, աննախատեսելի դերեր բաժնուին ուրիշներու:

Թ. Ա. Թ.

ՈՍՏԻԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԻՍԱՇՈՒՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԵՐՑԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

ՄԱՍ ԴԱՇՆԱՄԸ

ԻՄ ՀՈՐԱՔՈՒՐԸ ՅԱՆԴԻՊՈՒՄ ԱՂՆ ՈՒՆԵՑԱՎ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑԸ

Ընթերցողները կարդացել են մեր թերթում տպագրված հրապարակագրական հոդվածները, որոնք նվիրված էին Իմ հորաքրոջ հարցազրույցին։ Հարցազրույցը վերաբերում էր Իմ հորաքրոջ ամուսնության առաջին տարիներին։ Ինչպես հիշում եք, Իմ հորաքրոջ ամուսինը՝ Իմ հորեղբայրը, ծանր հիվանդ էր։ Նա տառապում էր ստամոքսի խոցով։ Ամուսնանալուց հետո Իմ հորաքրոջ առաջին հոգսը եղավ ամուսնուն բուժելը։ Նա տարավ նրան Երևան, ուր հանձնարարեցին վիրահատել։ Վիրահատությունը հաջող անցավ։ Հիվանդը ապաքինվեց։ Իմ հորաքրոջ հարցազրույցի հենց այս հատվածն էր, որ հրապարակեցինք մեր թերթի նախորդ համարում։

Հարցազրույցը կարդալուց հետո մեզ մոտ եկավ Իմ հորաքրոջ ամուսնու հին ընկերներից մեկը՝ Ռուբեն Ավետիսյանը։ Նա ասաց, որ ցանկանում է մի քանի խոսք ասել Իմ հորաքրոջ հարցազրույցի առիթով։

— Ես ուզում եմ ուղղել մի սխալ, որ կա հարցազրույցում,— ասաց Ռուբեն Ավետիսյանը։— Իմ հորաքրոջ ամուսնու հիվանդությունը ստամոքսի խոց չէր, այլ ուղեղի ուռուցք։ Ես ինքս էի նրան տանում Երևան։ Ես էի նրան ուղեկցում վիրահատության։ Ես էի նրան տանում հիվանդանոց՝ ճառագայթային բուժման։ Ես էի նրան տանում տուն։ Ես էի նրան տանում ամեն օր։ Ես էի նրան տանում ամեն շաբաթ։ Ես էի նրան տանում ամեն ամիս։ Ես էի նրան տանում ամեն տարի։ Ես էի նրան տանում ամեն տասնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դար։ Ես էի նրան տանում ամեն հազարամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն միլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն միլիարդամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվադրիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքստիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նոնիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դեցիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն անդեցիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դուոդեցիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրեդեցիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվատուորդեցիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն քվինդեցիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքսդեցիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտենդեցիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտոդեցիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նովեմդեցիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն վիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն անվիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դուովիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրեվիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվատուորվիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն քվինվիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքսվիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտենվիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտովիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նովեմվիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն անտրիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դուոտրիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրետրիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվատուորտրիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն քվինտրիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքստրիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտենտրիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտոտրիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նովեմտրիգինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվադրագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն անկվադրագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դուոկվադրագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրեկվադրագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվատուորկվադրագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն քվինկվադրագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքսկվադրագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտենկվադրագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտոկվադրագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նովեմկվադրագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվինկվագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն անկվինկվագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դուոկվինկվագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրեկվինկվագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվատուորկվինկվագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն քվինկվինկվագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքսկվինկվագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտենկվինկվագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտոկվինկվագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նովեմկվինկվագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքսագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն անսեքսագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դուոսեքսագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրեսեքսագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվատուորսեքսագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն քվինսեքսագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքսսեքսագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտենսեքսագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտոսեքսագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նովեմսեքսագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն անսեպտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դուոսեպտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրեսեպտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվատուորսեպտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն քվինսեպտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքսսեպտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտենսեպտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտոսեպտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նովեմսեպտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն անօկտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դուոօկտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրեօկտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվատուորօկտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն քվինօկտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքսօկտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտենօկտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտոօկտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նովեմօկտագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նոնագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն աննոնագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն դուոնոնագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն տրենոնագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն կվատուորնոնագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն քվինոնագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեքսնոնագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն սեպտենոնագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն օկտոնոնագինտիլիոնամյակ։ Ես էի նրան տանում ամեն նովեմնոնագինտ

ՅԱԳՂՈՒՄՆԵՐ

ՊՈՒՇԿԻՆ ՊՈՂՈՍ

ԺՈՂՈ ԴԱՇՏԻՆ

—*—

ՊՈՒՇԿԻՆ

ՆԱՀԱՊԵՏ ՀԱՅՈՑ

—

Ի՞նչ պատահեցաւ Պուշկինի հոգւոյն, որ ան ոչ միայն ինքզինքը կը նուիրէ ռուսական ազգային գրականութեան ստեղծման գործին, այլեւ կը ջանայ ռուսերէնի վերածել ամբողջ համաշխարհային գրականութիւնը։ Ինչո՞ւ համար ան կը թարգմանէ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Սպանիոյ, Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Սերպիոյ եւ Ամերիկայի գրականութիւնները։ Ինչո՞ւ համար ան կը ստիպէ իր ընկերները, որ նոյնը ընեն։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ իր նամակներուն մէջ, որ ռուսերէնը պէտք է դառնայ համաշխարհային լեզու։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Շեքսպիրը, իր Գէօթէն, իր Հիւկոն, իր Պայրընը։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Հոմերոսը, իր Վիրգիլիոսը, իր Տանթէն, իր Սերվանտէսը։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Աստուածաշունչը։

Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Պլատոնը, իր Արիստոտէլը, իր Կանտը, իր Հեգէլը։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ալֆրէտ տը Վինին, իր Վիքթոր Հիւկոն, իր Ալֆրէտ տը Միւսսէն, իր Թէոֆիլ Կոթիէն, իր Պոտլէր, իր Վերլէն, իր Ռեմպօ, իր Մալարմէ։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Պայրընը, իր Շելլին, իր Քիթսը, իր Թենիսընը, իր Քիփլինկը։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Պոլ Հայզէն, իր Ֆրիտրիխ Հեբպէլը, իր Հայնրիխ Հայնէն, իր Ռիխարտ Վակներ։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ալեքսանտրոս Մանզոնին, իր Ճոզուէ Քարտուչին, իր Կարլո Կոլտոնին, իր Ճոզուէ Կարտուչին։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ալարկոնը, իր Պեքեր, իր Վալէ Ինքլան։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ռուբէն Տարիոն, իր Ամատօ Նէրվօ, իր Լիոպոլտօ Լուկօ։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ալեքսանտրոս Փէթէֆին, իր Միհայ Էմինէսքու, իր Ալեքսանտրի։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ատամ Միցքեվիչը, իր Ճուլիուշ Սլովաքին, իր Զիկմունտ Կրաշինսքին։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ալեքսանտր Փէթէֆին, իր Միհայ Էմինէսքու, իր Ալեքսանտրի։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ալեքսանտր Փէթէֆին, իր Միհայ Էմինէսքու, իր Ալեքսանտրի։

Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ալեքսանտր Փէթէֆին, իր Միհայ Էմինէսքու, իր Ալեքսանտրի։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ալեքսանտր Փէթէֆին, իր Միհայ Էմինէսքու, իր Ալեքսանտրի։ Ինչո՞ւ համար ան կը գրէ, որ ռուսերէնը պէտք է ունենայ իր Ալեքսանտր Փէթէֆին, իր Միհայ Էմինէսքու, իր Ալեքսանտրի։

(Շար.)

ՂՈՎԻՆ ՏՕՆ ՂՈՇԻ

Ղովին տօն ղոշի, ղոշի տօն ղովին։ Ղովին ղոշի ղոշին ղովի։ Ղոշի ղովին ղոշի ղովին։ Ղոշի ղովին ղոշի ղովին։ Ղոշի ղովին ղոշի ղովին

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ողբացեալ

ՅԱԿՈԲ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

մահուան (Նիւ–Եորք) քառասունքին առ – թիւ :

Կը հրաւիրուին իր զրկի ընկերներն ու յիշատակը յարգողները :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԲԱՅԱՌԻԿ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ի· ցանկ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ Աղքատախնամի տրամադրութեան տակ դրուած մասնաւոր դումարէն հե – տեւեալ նոր բացառիկ օգնութիւնները յատկացուած են 1967ի ընթացքին·—

Նկատի առնուած են բազմաթիւ խըն – դրանքներ եւ յետ քննութեան չորս ան– ձերու յատկացուած է 800 ֆրանքի օժան– դակութիւնը հետեւեալ վայրերու մէջ՝

Փարիզէն երկու անձերու 200ական ֆր·

Արուարձանէն մէկուն 200 ֆրանք :

Արտասահմանէն, Փարիզ անցորդի մը 200 ֆրանք :

Նախորդ յանկերուն ընդհանուր դու – մար՝ 17·667,07

Ներկայիս՝ 800 ֆրանք :

Ընդհանուր դումար 18·467,07 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Շրջ· Վարչութիւնը չնոր – հակալութեամբ ստացած է Մանուկներու Օրեան առթիւ·— Կիւլպէնկեան Հիմնար– կութիւն 1000, Պ· Խաչիկ Աւագեան 300 խաղալիկ, Պ· Փափազեան (Սկիւտարէն) 20 քիլօ նուկա, Տիկին Հախնազարեան 10 քիլօ չաքար, Խաչուհի մը 50 Ֆր·, Տէր եւ Տիկին Հայկ Թովմասեան (Լայ–Լէ–Ռոզէն) 103 Ֆր· 15, Պ· Հրանդ Հաբէլեան 15 Ֆր· :

×

Հ· Ց· Դ· Տէսինի տան նորոգութեան յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ստա– ցած է հետեւեալ նուէրները·—

(Դ· ցանկ) :

Լիոնի Հ·Ց·Դ· Նոր Սերունդ 500 Ֆրք·, Տէմիրճեան Յովսէփ 200 Ֆր·, Յակոբեան Ժան, Աթանասեան Յարութիւն, Տընիզ եւ Մատըլէն Լէյլէքեան, Ղազարեան Սե – րոբ, Օհանեան Կարօ 100ական Ֆր·, Սան– սիքօ, Նազար Յովհաննէսեան, Պուտաք – եան, Սիւզան Թաթոսեան, Մատոյեան Սուրէն, Գալէճեան Ժան, Սիմոնեան Վա– հէ, Քէչիչեան Վահան 50ական Ֆր· Հայ– կունի Թաշճեան 30 Ֆրանք :

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին·—

M. M. Derboghossian et Baravian
C. C. P. Lyon 4862-33.

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ· Խաչի Վիէ– նի մասնաճիւղին, այս Շաբաթ ժամը 21ին, Վիէնի Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Նուագախումբ ՓԻԷՌ ՖԱՌԱԼ :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն· Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս· Ոստանի տը– նօրէն Փրոֆ· Արփիարեանի հաւանու – թեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ· Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պի– տի ունենան հայերէնի դասընթացքները, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ ե– րեկոյ, ժամը 20–21·30 : Տիկին Էլիզ Այ – վազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է :

Հայ ուսանողներու Օգն· Միութեան Վարչութիւն

Ս. ՆԱՀԱՊԵՏ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի չքեղ սրահ – ներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարու– թեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր· Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ· 033–0212

EMPRUNT 1968 BONS 6,25%

à 6 - 12 - 18 ANS

GARANTIS PAR L'ÉTAT

CLÔTURE SANS PRÉAVIS

Charbonnages de France

GROUPE CdF

Pub. MORIN CF

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Հրանդ Բալուեանի գրատունը կը շարունակէ իր գործունէութիւնը : Բաց է ամէն օր (բացի կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը :

Բազմատեսակ գիրքեր·— Պատմա– կան, բանասիրական, գրական ու– սումնասիրութիւններ, վէպ, բա – նաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակու – թիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու մեծ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած) :

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փըն– տրուածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ ար– տասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կը խօսի՝

ԸՆԿ· ՅՈՎՀ· ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ·— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՑ ԴԱՏԸ :

Մուտքը ազատ է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հինդշաբթի իրիկուն, ժամը 8·30ին, Ազգ Տան սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ :

×

ՍԻՆԹ – ԷԹԻԷՆ

Ուրբաթ իրիկուն, Հայկ· մատրան սը – բահը ժամը 8·30ին :

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեց– ւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ա– մենակարեւոր պահասը եղող ջերմութիւ– նը ապահովելու նպատակաւ, ձեռնարկած է կեղր· ջեռուցում հաստատելու գործո– ղութեան : Վստահելով մեր ժողովուր – դին անձնուէր եւ չինարար ոգիին արդէն սկսած ենք գործի, ապահով՝ որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ամէն Հայ սիրա– յօժար, իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար :

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին :

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս·Խաչ եկեղեցւոյ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի խումբին կողմէ այս կիրակի (Յունուար 28) ժամը 15էն կէս գիշեր

Սարսէլ – Առնուվիլի կառավարեց

Salle des Fêtes de Sarcelles, — Place du 11 Novembre

Կը մասնակցին·— ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ՆԱՑԻՐԻ պարախումբը, ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ (երգ)

Թատերական ներկայացում ՏՈՒՆ ՓԵՍԱՑ (Կ· Օսմանճեան)

ժամը 19էն սկսեալ պարահանդէս — Նուագախումբ ՆՈՒՐԻ ՁԱՐՊԻԿԵԱՆ

ՊԻՒՖԷ

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր ապրանքներով :

ԶՄԵՌՆԱՑԻՆ ԴԻԻՐԱՄԱՏՉԵԼԻ Գ Ի Ն Ե Ր

Հ. Ց. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ· Ց· Դաշնակցութեան Պօմոնի «Զա – ւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր–ընկերուհիները այս Ուր– բաթ երեկոյեան ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Պար– տադիր ներկայութիւն :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՇՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աէ նոր սակերը կը ստիպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելու– մի ենթարկէ ընթացիք ազդերու գինը :

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	միջոցու 1/4 սիւռակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	միջոցու 1/8 սիւռակ
ՅԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշաճակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968 Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 ֆր·

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue · avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 24 JANVIER 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11118 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.118

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՑԵՂԱՍԱԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

«Յեղասպանութիւն» (Ժենոսիտ) բառը հրապարակ նետուեցաւ երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, որակելու համար ոճիրը, զոր գործած էր Հիթլէրի Գերմանիան Հրեաներու դէմ:

Շնորհիւ հրէական զանազան կազմակերպութեանց գրաւոր ու բանաւոր քարոզչական բուռն աշխատանքին, միջազգային մամուլն ու հանրային կարծիքը աւելի քան քսան տարիէ ի վեր այն խոր համոզումն ունին, որ ցեղասպանութեան առաջին հեղինակն է նացի Գերմանիան եւ առաջին ու միակ զոհերն են Իսրայէլի զաւակները:

Նման արտայայտութիւններ յաճախ կարդացած ենք Ֆրանսական լուրջ թերթերու մէջ եւ լսած տեղական ձայնասփիւռէն ու հեռատեսիլէն:

Շատ հազուադէպ է, որ ակնարկութիւն ըլլայ առաջին ցեղասպան Թուրքերու եւ առաջին զոհ Հայերու մասին:

Մեծ սփոփանք զգացինք Յունուար 15ի Երկուշաբթի գիշերը, երբ տ'Ասթիէ տը լա Վիժըրի, երբեմնի Լիպէրասիոնի տնօրէնը, — որ բառերը ծամել չի գիտեր — իր հերթական «Քառորդ ժամուան ասուլիս»ին ընթացքին ի մէջ այլոց խօսելով նաեւ ցեղասպանութեան մասին, յայտարարեց թէ «ցեղասպանութիւնը սկսաւ դարուս սկիզբը՝ հայկական ջարդերով»:

Ուրեմն կան տակաւին իրազեկ և արդարամիտ մարդիկ, որոնք չեն վարանիր հրապարակաւ արտայայտելու պատմական ճշմարտութիւնները, առանց նկատի առնելու թէ ի՛նչ քաղաքականութիւն կը վարեն դիւանագէտները:

Իսկ երախտագիտական զգացումներով տոգորուեցանք Նուվէլ Օպսերվաթէօրի աշխատակից Էլէնա տը լա Սուշէրի հանդէպ, կարդալով հայկական ջարդերուն նուիրուած իր էջերը «Ցեղապաշտութիւնը Հազար նկարներով» հատորին մէջ (տե՛ս Յառաջ Յունուար 13, 14, 16 եւ 17):

Ճիշդ ու ճիշդ հազար ընտիր նկարներ պարունակող այս գրքին մէջ 26 յատկանշական պատկերներ յատկացուած են հայկ. բաժնին:

Աղնիւ տիկինը չէ մոռցած ջարդերու եւ ջարդարարներու նկարներու կողքին աւելցնելու նաեւ հերոսական Մուսա Լերան մարտիկներու մէկ խմբանկարը, յայտնելով որ անոնք քառասուն օր դիւցազնամարտ մղեցին՝ կառչած իրենց ժայռերուն: Կը յիշէ նաեւ Զէյթունի, Սասունի եւ Վանի ազատագրական պայքարները: Նիկոլ-Դումանը, Մուրատն ու Անդրանիկը: Խանասորի արշաւանքը, Խաստուրի եւ Առաքելոց վանքի կռիւները:

Հեղինակը ցեղապաշտութեան մասին իր ուսումնասիրութեանց ձեռնարկած է առաւելաբար շեշտելու համար Հրեաներու դէմ կատարուած հալածանքները աշխարհի սկիզբէն ի վեր:

Ու իսկապէս իր պրպտումները կը սկսի Աստուածաշունչի «Ծննդոց» գրքէն, Ադամ-Եւայէն, Աբրահամէն, Իսահակէն ու Յակոբէն, հպանցիկ ակնարկով մը, ու կը հասնի մինչեւ մեր օրերը, միջանկեալ խօսելով նաեւ ցեղապաշտական քաղաքականութեան զոհուած ուրիշ ազգերու մասին:

Փարիզի Ազգային Մատենադարանին մէջ իր կատարած փնտռտուքներու ընթացքին անխուսափելիօրէն կը հանդիպի Հայերու անունին: Ու շուտով կը հաստատէ թէ ցեղապաշտութեան եւ ցեղասպանութեան առաջին եւ մեծ զոհերէն մէկն է եղած հայ ազգը:

Տիկինը աչքի առջեւ ունեցած է կարգ մը գրքեր, զորս կը յիշատակէ փակագծի մէջ: Ասոնք են՝ Մանտէլշթամի, Մորկընթաուի, Նանսէնի, Մորկանի, Լէփսիսուսի, Հ. Մսըրեանի, Անտոնեանի, Ալէմի գրքերն ու Ատանայի ջարդերուն եւ Մեծ Եղեռնի մասին գրուածները:

Գրքին մէջ հայկական բաժնին յատկացուած մասը սահմանափակ ըլլալով, հրատարակիչը ութ էջի զեղչած է հեղինակին սկզբնական գրութիւնը (30 էջ), ինչպէս հաստատեցինք:

Հակառակ կրճատումներուն, տիկինը յաջողած է խտացած տողերով հայկական ողբերգութեան մասին տալ պերճախօս փաստեր, ազբիւրներու յիշատակումով:

Աւելցնելիք բան մը չունինք իր գրութեան վրայ: Միայն կ'ուզէինք դիտել տալ թէ ժամանակագրական կարգ մը վրիպումներ սպրդած են դէպքերու եւ դէմքերու թուումին մէջ ինչ որ ներելի է: Կարգ մը անուններ զոհ գացած են տպագրական սխալի: Այսպէս՝ Պիթլիսը դարձած է Քիլիս, Գարաքէօյը՝ Գարաքիւլ, եւայլն:

Պատմական ճշմարտութեան հակառակ կարեւոր սխալ մըն է սակայն իր ակնարկութիւնը Օսմ. Դրամատան գրաւման մասին: Դաշնակցական 26 Ֆետայիները Բարդէն Սիւնիի եւ Արմէն Գարոյի գլխաւորութեամբ «գիշերանց» չէ որ «սողոսկած են մինչեւ Օսմ. Դրամատան պատերուն տակ», այլ օր ցերեկով, ժամը մէկին, Վոյվոտա փողոցին մէջ երթեւեկող բազմութեան, Պանքայի մուտքը պահող երկու զինեալ Ալպանացիներու եւ երկու զինուորներու, քովնտի փողոցի մէջ հրսկող 10–12 պահակ ժանտարմներու աչքին առջեւ, ձեռնառումբերով եւ ատրճանակներով քաջաբար գրաւած են զայն:

Բացարձակապէս սխալ է նաեւ թէ Ֆետայիները «արկղներու մէջ եղածները առնելով կ'անհետանան մերձաւոր դիւղը»:

Քանիցս այս էջերուն մէջ մանրամասնօրէն գրած ենք Պանք Օթոմանի գրաւման մասին, հիմնուած վաւերական փաստաթուղթերու վրայ: Արմէն Գարօ առաջին վայրկեանէն իսկ Դրամատան սարսափահար 150 պաշտօնեաներուն պատուիրած է ապահով արկղներու մէջ դնել դրամները: Հերոսները ո՛չ մէկ սանթիմի ձեռք են տարած:

Անոնք նաեւ «մերձաւոր դիւղ»ը չեն «անհետացած»: Այլ Դրամատան Ֆրանսացի եւ անգլիացի զոյգ տնօրէններուն, ռուսական դեսպանատան աւագ թարգման Մաքսիմովի եւ երկու թուրք փաշաներու առաջնորդութեամբ եւ փողոցներու երկայնքին երկու շարքի վրայ պատուի կեցած յիսուն թուրք զինուորներու շղթային մէջէն անցնելով տարուած են անգլիացի տնօրէն Սըր Էտկար Վինսէնթի անձնական զբօսանաւը, որ խարսխած էր Մոտայի ծոցին մէջ, յաջորդ օրը Ֆրանս. Ժիրոնտ նաւով Մարսէյլ զրկուելու համար:

Այս ճշդումէն ետք, կրկին մեր խոր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք Տիկին Էլէնա տը Լա Սուշէրի, որ ա՛յնքան սրբտցաւօրէն և մեծ համակրանքով հետաքրքրուած է մեր ողբերգութեամբ: Ու պերճախօս նկարներով եւ ճշգրիտ փաստերով արձանագրած է զայն դեղեցիկ հատորի մը մէջ, անարդութեան սիւնին դամելով ջարդարար ու ցեղասպան Թուրքը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵԻԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ֆրանքեւգերմանական դաշինքին հինգերորդ տարեդարձը յիշատակուեցաւ զանազան ձեւերով Փարիզէն Պոն: Նախագահ տը Կոլ նամակ մը զրկած է վարչապետ Քիզինկէրի, ուր կը շեշտէ մանաւանդ.— Յոյսի եւ վստահութեան զգացումները որոնց մէջ Ֆրանսացի ժողովուրդը եւ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը նախատեսեն երկու ազգերու յարաբերութեանց ապագան»: Տը Կոլ կ'ըսէ նաեւ. «Թող հասկացողութեան եւ խաղաղութեան այս գործիքը օժանդակէ խորացնելու բարեկամութիւնը զոր մեզի կը հրահանգեն մեր դրացնութիւնն ու հասարակաց ճակատագիրը, Եւրոպայի ծոցը: Մեր երկու ժողովուրդներու բարեկամութիւնն ու համախոհութիւնը պայմաններ են Եւրոպայի միութեան համար»:

Իր կարգին, վարչապետ Քիզինկէր նամակ մը զրկած է նախագահ տը Կոլի, ուր կ'ըսէ.— «Բարեկամութեան մը դաշինքը, լաւագոյն կարելիութիւններ տը-ւաւ, միասնաբար աշխատելու համար, որպէսզի ընդդիմութիւնները յաղթահարուին եւ բաժանումները ջնջուին»:

Այս տարեդարձին առթիւ, Քուվ տը Միւրվիլ եւ Վիլլի Պրանտ տեսակցութիւններ տուին Ֆրանսական ձայն-պատկերասփիւռէն: Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը յայտնած է այս առթիւ. «Բացայայտ է որ լաւ կ'ըլլար, նոյնիսկ անհրաժեշտ է հարցերու կարգադրութեան համար, որ Ֆրանսական եւ գերմանական քաղաքականութիւնները աւելի մերձանան մինչեւ որ ի վերջոյ զուգադիպին»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն որ հին դատապարտութիւնները զեղչուած ըլլալով, Միքի Թէոտորաքիս պիտի կարենայ ներումէն օգտուիլ: Զորպայի հանրածանօթ հեղինակը վերաքննութեան դիմած էր երեք դատապարտութիւններու համար, երկուքը՝ ութական ամիս, երրորդն ալ՝ եօթնուկէս «իշխանութեանց ընդդիմութեան եւ նախատինքի» համար: Դեկտ. 26ի օրէնքով, ներումէն կրնային օգտուիլ միայն այն դատապարտեալները, որոնց պատիժները վեց ամիսէն վար էին, բայց Ատեանը որոշած էր զեղչել Թէոտորաքիսի դատապարտութիւնները: Այդ պատճառաւ, պիտի կարենայ ներումէն օգտուիլ: Իր դատավարութեան ատեն, Թէոտորաքիս մաղթած էր որ քաղաքական վերջին բանտարկեալն ըլլայ.— «Միշտ մտաւորական մը եղած եմ: Քաղաքացիի եւ երեսփոխանի իմ պարտականութիւնս կատարած եմ խորհրդարանականութեան եւ ազատութեան համար իմ պայքարիս մէջ: Այդ պատճառով է որ հալածուեցայ: Ոստիկանութիւնը պատասխանատու չեմ նկատեր, իր պարտականութիւնը կատարեց»: Միւս կողմէ, Յունաստանէն կը հաղորդեն թէ ոստիկանութեան պետը պաշտօնանկ եղած է:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ ոչ մէկ մանրամասնութիւն կայ Անգլիոյ վարչապետին խօսակցութիւններուն մասին խորհրդային զեկավարներուն հետ: Ուիլսըն ամերիկեան դեսպանին հետ ալ տեսնուած է, բայց ոչ մէկ լուր կայ այդ մասին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կառավարական համախմբումը կորսնցուց իր բացարձակ մեծամասնութիւնը Ազգ. Ժողովին մէջ: Այս նոր կացութեան պատճառ եղած է Փոլինեզիոյ երեսփոխան Սանֆորի հրաժարումը Անկախ Հանրապետականներու խորհրդարանական խմբակցութենէն: Ասոր իբրեւ հետեւանք Ժիսքառտիէն երեսփոխաններու թիւը 44էն 43ի կ'իջնէ: Սանֆորի հրաժարումին պատճառն այն է որ աւելի ազատական կանոնագիր մը կ'ուզէ Փոլենինեզիոյ համար:

ԹՈՔԻՈՅԻ հակամերիկեան ցոյցերու հաշուեկշիռը բաւական ծանր է: Ներկայիս հանրային կարծիքն ալ երկուքի բաժնուած է: Ոմանք կը դատապարտեն ուսանող ցուցարարներու կոպտութիւնը, ուրիշներ կը դատապարտեն ոստիկանութեան բռնութիւնը: Ընդդիմութիւնը այլեւս բացարձակապէս կը մերժէ որեւէ օժանդակութիւն ամերիկեան պատերազմական ճիգերուն Վիէթնամի մէջ: Ծանօթ է որ ցոյցեր կատարուեցան ամերիկեն հիւլէական օդանաւակիր՝ Ինթրբիրայզին Քիուշուի նաւահանդիստը չորս օր մնալուն առթիւ:

ՍԷՈՒԼԷՆ կը հաղորդեն թէ 1953էն ի վեր առաջին անդամ ըլլալով լուրջ միջադէպ մը պատահած է: Արդարեւ Հիւսիսային Քորէացի երեսուն սպաներու խումբ մը արտակարգ յանդգնութեամբ յարձակում մը գործած է Սէուլի մէջ իսկ, նպատակ ունենալով նախագահ Շունկ-Հէնը սպաննել: Ապահովութեան ուժերը ատենին գտած են սակայն քոմանտօն եւ հրացանաձգութիւն մը ծայր տուած է, որու ընթացքին յարձակողներէն վեց հոգի սպաննուած է: Սպաննուած են նաեւ վեց Հարաւային Քորէացի զինուորներ:

ՓԱՔԻՆԻ «Ազատագրութեան բանակի օրաթերթը» շատ բուռն յարձակում մը ըրած է Խորհ. Միութեան զեկավարներուն դէմ եւ փաշիստ կ'որակէ խորհրդային օրէնքները, մատնանշելով «հալածանքներն» ու «չարչարանքները», որոնց ենթարկուած են բանուորներն ու դիւղացիները:

ԾԱՂՐԱՆԿԱՐԻՉ Շավալ, որ կ'աշխատակցէր գլխաւորաբար Մաչի, յանկարծամահ եղաւ 53 տարեկանին, Փարիզի մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը Ռիատ մեկնած է հինգ օրուան պաշտօնական այցելութեան:

ԹԱՅՄԶ»Ը բրիտանական համալսարաններու 236 դասախօսներու կողմէ եղած կոչ մը հրատարակած է ի նպաստ Խորհ. Միութեան Հրեաներուն: Կոչը հրաւէր մըն է խորհրդային կառավարութեան որ վերջ դնէ խտրականութեան Հրեաներու դէմ եւ թոյլ տայ հրեայ ընտանիքներու, որ իրենց ազգականներուն մօտ երթան, արտասահման:

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ շատ զոհ չեն Ֆրանսայի եւրոպական քաղաքականութենէն, ինչպէս ցոյց կուտայ վերջերս կատարուած քննութիւն մը, հարցաքննուած հարիւր հոգիի վրայ 38ը դէմ են, 27ը համաձայն են իսկ 35ը չեն հասկցած թէ ի՞նչ է իսկապէս այդ քաղաքականութիւնը: Ասկէ զատ հարիւր հոգիի վրայ 42ը կը կասկածին թէ Ֆրանսա պարկեշտ կերպով ուզէ գործակցիլ Գերմանիոյ հետ, 40ը հակառակը կը մտածեն, իսկ 18ը կը խորհին թէ Ֆրանսա կ'ուզէ միայն կարգ մը մարզերու մէջ գործակցիլ:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Ահրամը կը գրէ թէ Ֆրանքեւիրաքեան համաձայնութիւն մը նախատեսուած է օդանաւերու յանձնումին համար:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Պաշտպանութեան նախարարը՝ Շրէօտէր, Լոնտոն հասած է, ուր կը տեսնուի իր պաշտօնակիցին հետ:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշած է վերահաստատել իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Աթէնքի հետ, խորհրդակցելէ ետք Ատլանտեան Ուխտի միւս անդամներուն հետ:

ԿԸ ԽՕՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

Ե.

«Պայազիտի գայմագամ Վէքիլի Զիա պէյ վկայեց.— Բաբերդի տարագրութիւնը եւ ջարդը կատարողներն եղան հոն եկող Սաատի պէյը, որ Ծերակուտական Ահմէտ Բիզա պէյին քրոջը որդին է, եւ Ծերակոյտի քարտուղարներէն մին եղած էր եւ պահեստի զինուորական տեղակալ էր: Անոր հետ չէթէներու ջարդի ղեկավարները եղած էին նաեւ Նէճաթի էֆէնտին, որ ծանօթ է Փիրէ Մէհմէտ անունով»:

Պատերազմական Ատեանի առաջին նիստին մէջ (Տոսիէ 7, էջ 7, Նիսան 27, 1335/1919 Ապրիլ 27, 1919), արձանագրուած է հետեւեալը. Վէհիպ փաշայի վկայութիւնը.—

«Հայերու սպանութիւնը, բնաջնջումը, եւ անոնց ինչքերուն կողոպտումն ու յափշտակումը, որոշուած էր Իթթիհատ եւ Թէրագգը կուսակցութեան Կեդրոնական Մարմնին կողմէ: Երրորդ Զօրաբանակի շրջանակին մէջ (*) մարդու մսագործներ հայթայթողը Պէհաէտտին Շաքիր պէյը այդ մարդասպանները իր ղեկավարութեան տակ առած եւ ծառայեցուցած էր. անոր իւրաքանչիւր նշանին համաձայն, կատարուած էին ջարդերը: Երրորդ Բանակի շրջանակին մէջ մարդկային դժբախտութիւնը, չարիք եւ ոճրագործութիւնը Շաքիր պէյին ձեռքին տակ կը կատարուէր: Մարդու մսագործները, կախաղանէ ու մահապատիժէ պրծած իր ընկերները, եւ միւսները, մինչեւ աչքերնին արիւն լեցուած ժանտարմաներ»: Վէհիպ փաշայի այս գրաւոր վկայութիւնը Իթթիհատ եւ Թէրագգը Կեդրոնին եւ Ընդհանուր ժողովի մնայուն անդամ, նախարարներուն դէմ ամբաստանութեան կատարեալ փաստաթուղթ մըն է»:

Բաբերդի ոճրագործ գայմագամին նըման 1915ին գործի վրայ էին 281 գայմագամներ Թուրքիոյ մէջ 1915ին եւ Էրզրումի նահանգին մէջ 19 գայմագամ, որոնցմէ միայն մէկուն դատավարութիւնը կատարուած էր: Միւս բոլոր ոճրագործները անպատիժ մնացին, որովհետեւ ցեղասպանական ոճիրները հովանաւորուած էին Թուրք պետութեան կողմէ:

Պատերազմական Ատեանի Յուլիս 20, 1920 թիւ վճռագրին մէջ, Հայերու դէմ Թրքական ցեղասպանութեան մասին արձանագրուած է նաեւ հետեւեալը.—

«Տեղի ունեցած դատավարութեանց եզրակացութիւնը այն է, որ գործուած ոճիրները, նախ եւ առաջ, Իթթիհատ եւ Թէրագգը Ճէմիյէթին Ընդհանուր Կեդրոնին մէջ դաւադրուած է... Մասնաւոր Կազմակերպութիւն (Թէշքիլաթը Մախսուսէ) անունին տակ ամենաստորին անձերէ (էտանի վէ էսաֆիլ) կազմուած չէթէական խումբեր մէջտեղ բերուած են եւ վերեւ յիշուած մասնաւոր պաշտօնեաներու (Մէմուրը Մախսուս) միջոցով, դուրսի նահանգներու վարչական բարձր պաշտօնատարներուն յայտնած են (այդ ոճիրներու մասին) եւ մեծամասնութեան հաւանութիւնը ստացած են» (**):

Մահմուտ Քեամիլի՝ (Իւչիւնճի Օրտուի վերին հրամանատար), չէթէական բանակատեղին Թորթումի մէջ հաստատուած էր (Էրզրումէն 30 մղոն հիւսիս) որ պատերազմական գործողութիւններ ընելէ աւելի, իր ստորադաս սպաներովը կը ղեկավարէր հայ տարագիրներու կարաւաններու երթը.—

«Եթէ թուրք միւսլիման մը, Հայ մը պաշտպանելու շնորհը ընէ, իր տանը առջեւ մահուամբ պիտի պատժուի եւ տունը պիտի հրդեհուի: Եթէ այդ անձը պաշտօնեաներէն մին է՝ պիտի վռնտուի պաշտօնէն եւ պատերազմական ատեանի պիտի յանձնուի: Հայ պաշտպանել փորձողները եթէ զինուորական դասին կը պատկանին, իրենց զինուորականի կապակցութիւնը պիտի ջնջուի եւ պիտի յանձնուին յիշեալ պատերազմական ատեաններուն՝ դատուելու համար»:

Քաղուած է «Յանցաւորութեան Որոշմնագրէն (Ինտայէմընթ) Ապրիլ 12 թուակիր որ արձանագրուած է նոյնութեամբ 1919 Ապրիլ 27ին, Պատերազմական Ատեանի դատավարութեան Ա. նիստին արձանագրութիւններուն մէջ:

Թրքական ցեղասպանութեան ոճիրները, առեւանգումները եւ կողոպուտը գործադրող հազարաւոր չէթէներու արարքներէն նմոյշ մը միայն կը յիշատակենք հոս, կատարուած՝ Էրզրումի նահանգին մէջ, եւ որ արձանագրուած է նաեւ Պատերազմական Ատեանի դատավարութեան Ա. նիստին մէջ, վկայութեամբը Էրզրումի Ընդհ. Կառավարիչին՝ Թահսին պէյին.—

«Էրզրում նահանգի եւ շրջակայքի մէջ գործող «Թէշքիլաթը Մախսուսէ» (Չէթէներու մասնաւոր կազմակերպութեան) եւ անոնց կցեալ ժանտարմաներուն կատարած յարձակումները եւ բռնաբարումները բացատրած է (Էրզրումի) Վալի Թահսին պէյը, իր Յուլիս 15, 1331/1915 թիւ ծածկագիր հեռագրով, որուն մէջ ըսուած է հետեւեալը.—

«Ֆայիզ անունով զինուորական տեղակալ մը առեւանգած է Արապեանին չորս աղջիկները, եւ զինուորական տեղակալ Քեամիլ էֆէնտին ալ գողցած եւ կողոպտած է Հայերէն 1863 լիրա, 35 բեռ կարասի եւ ինչքեր, եւ շատ մեծ քանակութեամբ դոհարեղէններ: Դրամի մասին ինչպէս նաեւ կիներու դէմ գործուած այս անպատուութիւնը (բէզալէթ) ճշմարտօրէն խիստ մեծ ամօթալի (խէճալէթ ավէզ) և անպատուաբեր է մարդկութեան»:

Էրզրումի նահանգէն՝ Խարբերդի ուղղութեամբ ղրկուած՝ հայ տարագրեալներու մասին Խարբերդի Վալին հետեւեալը կը հեռագրէ.—

«Բոլոր ճամբաներուն վրայ լեցուած են կիներու եւ մանուկ մեռեալներու դիակներ: Մեր ուժերը չեն բաւեր զանոնք թաղելու»:

Էրզրումի նահանգին պատկանող 19 գազաններէն միոյն՝ ենթա-կառավարիչին (գայմագամին) դատական արձանագրութիւնը, որպէս նմոյշ միւս 18 գազաններուն.— Ոճրագործ գայմագամներ, որոնք իրենց շրջանի ցեղասպանական գործերը կատարելէ ետք, աստիճանի բարձրացում ունեցած են եւ այլուր փոխադրուած:

Պայպուրթի (Բաբերդ) գայմագամ Նուսրէթի պարագան.— Դատական արձանագրութիւն Յուլիս 5, 1920. երկրաչափ Խուսրէվ պէյի վկայութիւնը.—

«Ան (Բաբերդի գայմագամ Նուսրէթ) յետոյ՝ աստիճանի բարձրացում ունենալով, Միւթէսարըֆ անուանուեցաւ եւ փոխադրուեցաւ Արզնի, եւ հոն զանազան հեռաւոր վայրերէ հաւաքուած հայ տարագրեալներ, որոնք մինչեւ հոդ (Արզնի) ճամբուն ամէն զրկանքներէն ուժասպառ եղած եւ թշուառ վիճակի մէջ հազիւ հազ կրցեր էին հասնիլ, Նուսրէթ հրամայած է զանոնք բոլորը, առանց բացառութեան, ճամբայ շինելու ծանր գործին լծել, ըսելով թէ «երկու-երեք օր խաներու մէջ պիտի սպասէին եւ հաց պիտի ուտէին: Երկրաչափ Խուսրէվ պէյին վկայութեանց համաձայն, չարաչար աշխատցնելէ ետք, այդ զոհերուն օրական հաց մը իսկ տըրուած չէ:

«Նաեւ հոն ասդին անդին մնացող անչափահաս (հայ) մանուկները Տիարպէքիր ղրկելու պատրուակով, բոլորը սպաննել տուած է, Տիարպէքիրի Վալի Բէշիտին միջոցաւ, ամենավայրագ կերպով: Ցիշեալ Բէշիտը յետոյ անձնասպան եղաւ (Մարտ 1919ին) չդատուելու համար:

«Նաեւ, 10·000էն 20·000 Հայեր, երբ իբր տարագրեալներ խոնուած էին Ուրֆայի մէջ, վերոյիշեալ Նուսրէթը աւելի շնորհի արժանանալով, Ուրֆայի Անկախ Միւթէսարըֆութեան Կառավարիչ անուանուեցաւ, եւ այնտեղի ոճրագործներուն ալ գործակցեցաւ»:

×

Թուրքիոյ զինակից գերման զնդապետ մը՝ Շթանկէ, անդամ գերման զինուորական Առաքելութեան, Էրզրումէն հետեւեալ տեղակացիրը ղրկած է Կ. Պոլիս, գերման Զինուորական Առաքելութեան, Հայերու դէմ կատարուած թրքական ցեղասպանութեան մասին.—

«Օգ. 19/23, 1915 Էրզրում, (Էրզրումի) Հայերու տարագրութիւնը սկսաւ Մայիսի կէսին (Մայիս 2/15, 1915): Մինչ այդ, ըստ բաւականի հանդարտութիւն կը տիրէր: Հայերը կրնային իրենց առեւտուրով եւ արհեստով զբաղիլ եւ անարգել իրենց կրօնական գործերը կը շարունակէին: Ընդհանրապէս, իրենց վիճակէն գոհ էին:

«Ճշմարիտ է որ Յունուար 28էն Փետրուար 10, 1915ին, Հայ մը (1) Օսմանեան Դրամատան տնօրէնը, հրապարակով, փողոցին մէջ կէսօրէ ետք ժամը 6ին սպաննուեցաւ:

«Հակառակ կառավարութեան առերեսս ջանքերուն, ոճրագործը չստուգուեցաւ եւ չդտնուեցաւ:

«Այսօր այլեւս կասկած չկայ, որ այս սպանութիւնը զուտ քաղաքական նպատակով էր: Ոճիրին գործուած օրերուն դրեթէ, սպաննուած էր նաեւ Երզնկայի առաջնորդը (2):

«1915 Մայիս 2–20ին (3) Էրզրումի մէջ, բանակի վերին հրամանատարը՝ Քեամիլ փաշա (Մահմուտ) հրամայած էր Էրզրումի հիւսիսը գտնուող գիւղերը տեղահան ընել:

Հայոց տարագրութիւնը գործադրուեցաւ ամենավայրագ ձեւով՝ Թրքական իշխանութեանց կողմէ: Ներփակ է դրութեան մը պատճէնը, որ գրուած է Էրզրում քաղաքի հիւսիսը գտնուող գիւղերու հայ բնակիչներէն մէկուն կողմէ, որ տարագրուած է, եւ ուղղուած՝ հայ Եպիսկոպոսին (4):

«Ժողովուրդը (Հայերը) ամենակարճ ժամանակամիջոցի մէջ, տուներէն, բակերէն, արտերէն դուրս քշելով, բոլորը միասին տարագրեցին:

«Ժանտարմաները, մեծամասնութեամբ, վայրկեան մը իսկ միջոց չտուին ամէնէն անհրաժեշտ իրեր ծրարելու եւ իրենց հետ տանելու համար:

«Լքուած այդ գոյքերը, ինչպէս նաեւ իրենց հետ տարուածները, կողոպտուեցան ժանտարմաներու եւ զինուորներու կողմէ, իսկ տուներու մէջ մնացած սեփականութիւնները նոյնպէս յափշտակուեցան (5): Այս ամենավատ օդին տարագրեալները, բաց երկինքի տակ, հողի վրայ մնացին, գիշերելու: Ոմանք, ժանտարմաներուն կաշառք տալով, արտօնութիւն ստացան ուտեստեղէն հայթայթելու կամ ջուր փնտռելու: Կիներու պատիւին վրայ յարձակում կատարուեցաւ եւ ճիշդ է, որ մայրերը յուսահատ,

(*) Յրդ Զօրաբանակի զին. ազդեցութեան ենթակայ էին Հայաստանի վեց նահանգները:

(**) Գերման կարգ մը զինուորականներ, մասամբ չէմեղացնելու համար Թուրքերը, կ'ըսէին թէ կային Թուրքեր, որոնք համաձայն չէին այդ ոճրագործութեանց: Դատարանին վերոյիշեալ արձանագրութիւնը կը հերքէ Գերմաններու այդ սխալ կարծիքը:

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Յետոյ, որովհետեւ ծովը հանդարտ էր եւ լուսին կար, ուզեցինք նաւակով պտոյտ մը ընել:

— Ո՞վ առաջարկեց այդ պտոյտը:

— Ե՛ս, պատասխանեց Ալի Օսման:

— Լաւ, շարունակեցէք:

— Նաւակս ջուրը իջեցնել տուինք ու ճամբայ ելանք:

— Նաւավարը միասի՞ն էր:

— Չէ՛, ժամանակը բաւական ուշ էր, չուզեցինք զինքը անհանդիստ ընել, մանաւանդ որ Սատրք պէյ փափաք յայտնած էր որ ինք թիավարէ...

— Այդչափ երկար պտոյտի մը համար խոհեմութիւն չէր առանձին ճամբայ ելլելը:

— Մեր դիտաւորութիւնը շուտով վերադառնալ էր, սակայն ճամբայ ելլելէ ետքը, օդը այնքան հաճելի թուեցաւ որ կամաց կամաց մինչեւ Թարափիայի բացերը հասանք:

Երիտասարդը լռեց:

— Շարունակեցէք ձեր պատմութիւնը, ըսաւ Մեհմէտ փաշա:

— Այն ատեն ուզեցինք գոնէ մինչեւ Եէնի Մահալլէ երթալ, քանզի դիտէինք որ հայրս հոն էր, եւ եթէ գործը լմնցուցած է միասին վերադառնալ մեր եալըն: Սակայն Եէնի Մահալլէ հասնելով՝ հարիւրապետ Շիւքրի պէյէն իմացայ որ հայրս հոն չէր եւ թէ քիչ առաջ մեկնած էր...

— Ուստի դուք ալ տո՞ւն վերադարձաք, հարցուց փաշան հեղնական ժպիտով մը որ ալ աւելի չարաշուք կերպար մը կուտար իր դէմքին:

Իր պատմութեանը դժուարին կէտին հասած էր երիտասարդը, այսուհանդերձ առանց վարանելու պատասխանեց.

— Այսինքն՝ այդ էր մեր դիտաւորութիւնը, սակայն երբ ցամաքէն քիչ մը բացուեցանք, բնական պէտք մը զգացի եւ առաջարկեցի Սատրք պէյի որ նաւակը ցամաքին մօտեցնենք որպէսզի այդ պէտքը գոհացնեմ: Ֆրըլտաքի զրօսարանին ստորոտը ցամաք ելայ, ընկերոջս ըսի որ սպասէ, ես բաւական հեռացայ նաւակէն դէպի բլուրին կողմը, բայց տեսնելով որ մօտակայ տնակի մը քով գտնուած շուները, որոնք հաչելով դէպի ինծի կուգային զիս հանդիստ պիտի չթողէին, աւելի հեռուն գացի, այնպէս որ քսան վայրկեանի չափ գուցէ աւելի տեւեց բացակայութիւնս:

Երբ վերադարձայ, նաւակը իր տեղը չէր, ի զուր, շուարած չորս կողմս նայեցայ, փնտռեցի, ոչ նաւակ կար ոչ Սատրք պէյ. ծովուն վրայ, հեռուն, Պէյքօզի եզերքին մօտ նաւակ մը կը նշմարուէր լուսնի լուսով, որ նոյն միջոցին ծովուն վրայ գացող միակ նաւակն էր եւ որուն մէջ քանի մը հոգի կը նշմարուէին... ենթադրեցի թէ այդ ըլլալու էր իմ նաւակս, բայց չկրցայ բացատրել թէ ինչու Սատրք պէյ առանց ինծի սպասելու հեռացած էր ցամաքէն եւ թէ ո՞վ կրնային ըլլալ նաւակին մէջ գտնուողները... բայց այս ըսածս պարզ ենթադրութիւն մըն է, գուցէ տեսած նաւակս իմս չէր: Այս անակնկալ ձախողութենէն սիրտս նեղացած ու մանաւանդ ընկերոջս դէմ զայրացած, որուն ընթացքը մինչեւ հիմա անբացատրելի կը գտնեմ, ծովեզերքէն սկսայ քալել, մինչեւ Եէնի Մահալլէի նաւամատոյցը:

Կէս գիշերը շատոնց անցած էր եւ ոչ ոք կար մէջտեղ: Ճամբաս շարունակեցի մինչեւ Պէօյիւքտէրէի եւ լուսնի լոյսէն քաջալերուած, որոշեցի մինչեւ տուն քալել, ուր հասայ արշալոյսին եւ անմիջապէս, յոգնած դադրած, անկողին նետուեցայ ուր խոր քունով կը քնանայի երբ եկան զիս արթնցնել հոս բերելու համար:

Ալի Օսման լռեց, բոլոր այս պատմութիւնը արագ ու անշփոթ կերպով ընելէ ետքը: Գիտնալով թէ ինչ բանի վրայ զինքդը պիտի հարցուփորձէին եւ թէ ինչ ամբաստանութեան տակ կը գտնուէր, նախապէս պատրաստած էր այս արդարացուցիչ պատասխանը, որ կրնար շատ ընդունելի համարուիլ եւ զինքը փրկել պատասխանատուութենէ:

Մէհմէտ փաշա որ ուշադիր մտիկ ըրած էր երիտասարդին պատմութեան, ատեն ատեն համոզուած երեւոյթով մը գլուխը շարժելով, սկսաւ մօրուքը շոյել եւ մեղմ ձայնով մը որ իր քիչ առաջուան խիստ շեշտէն բոլորովին կը տարբերէր, ըսաւ.

— Ուրեմն դուք Եէնի Մահալլէի մէջ հարիւրապետ Շիւքրի պէյէն զատ ոչ մէկու մը չհանդիպեցա՞ք:

— Ոչ մէկուն, փաշա էֆէնտի, պատասխանեց Ալի Օսման որ սրտին խորէն կը հրճուէր տեսնելով որ իր հնարած պատմութեան մասին կասկած չէր յարուցուեր:

— Գիտէ՞ք որ այն չորս անձերը զորս կ'ուզէինք ձերբակալել երէկ իրիկուն Եէնի Մահալլէի մէջ, յաջողած են փախչիլ այն տունէն որուն մէջ պաշարուած էին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(31 Շար.)

ՈՒՐՈՒԱԳԻԾ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԴՊՐՈՑԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Գ.

Վաղարշապատի վարդապետարանի մեծ ծառայութիւններից մէկն է նաեւ հայկական դրչութեան արուեստի հիմնադրումը: Առաջին անգամ այնտեղ մարզուեցին արագագիր եւ վայելչագիր դրիչներ. «Այդ դրչութեան արուեստը տարածուեցաւ ընդհուպ ուր որ հայ վանք մը կամ դպրոց մը կար» (Դուրեան Եպս.):

Մեսրոպեան դպրոցի ակնառու նուաճումներից մէկն էր ուսման ընդհանրականացումը: Մեսրոպեան համատարած դպրոցների ցանցում սովորում էին նոյնիսկ կանայք, որոնք կատարում են զգալի դաստիարակչական գործ: Վահան Մամիկոնեան, Ղազար Փարպեցի Մամիկոնեան Զուիկ տիկնոջ դաստիարակութեան արդասիքն են:

Էջմիածնի վարդապետարանը Հայաստանում գործող միակ բարձրագոյն ուսումնարանն էր: Նրա բարձր հովանաւորը Հայաստանի թագաւորն էր, իսկ աւագ դասախօսները՝ Սահակն ու Մեսրոպը: Վարդապետարանը ոչնչով չէր տարբերւում յունական կամ ասորական նման բարձրագոյն հիմնարկներից: Այնտեղ, Ս. Գրքին զուգընթաց, դասաւանդւում էին Հայոց լեզու եւ գրականութիւն, քերականութիւն, վարքագրութիւն, պատմութիւն, դաւանաբանութիւն, դրչութեան արուեստ, ճարտասանութիւն, սրբազան երաժշտութիւն, տրամաբանութիւն: Նիւթերի այս տեսակաւորումը եւ քանակը, անշուշտ, միշտ նոյնը չէ մնացած: Համաձայն տիրող պայմանների եւ հասկացողութիւնների, դասաւանդող ուսուցիչների հմտութեան, դրանք եղել են ծաւալուն կամ ամփոփ:

Կրօնական դաստիարակութիւնը ամբողջացնող եւ հայ դպրոցի բուն նպատակին ծառայող ուսումներ էին նաեւ Ս. Գրոց մեկնութիւնները կամ մեկնողականքը, որոնք գրեթէ Ս. Գրոց հետ Սահակի եւ Մեսրոպի ու իրենց անմիջական գործակից աշակերտների ձեռքով թարգմանուեցին հայերէնի: Այս առաջադրութեան ենք պարտական ոսկեդարեան ըզմայլելի լեզուով թարգմանութիւնները՝ Յովհան Ոսկեբերանի, Կիւրեղ Աղեքսանդրացու, Եփրեմ Ասորու եւ այլոց մեկնողական գրքերի:

Մեկնողական գրքերի թարգմանութեան զուգընթաց կատարուել են նաեւ Հարանց վարքի, Վարք սրբոցի թարգմանութիւնները, որոնցից ոսկեդարեան դասական լեզուով կան մեզ հասած նմոյշներ, ինչպէս Պօղոս Անապատականի, Յովհաննէս Գրեցու, Մարկոս Միայնակեացի վարքերը եւ բազմաթիւ սրբոց վկայութիւնները: Յետագայում դրանք ամփոփուեցին «Յայսմաւուրք» կոչուած գրքում:

«Գալով քերականութեան, — գրում է Ա. Ալպոյաճեանը, — Ե. դարէն որեւէ ձեռնարկ չէ հասած մեզի այդ մասին, սակայն հաւանօրէն ոսկեդարեան մեր թարգմանիչներուն, մանաւանդ անոնց՝ որոնք հելլէն դաստիարակութիւն առած էին, անծանօթ չէր կրնար ըլլալ Դիոնիսիոս Թրակացիի տիեզերական համբաւ վայելող քերականութիւնը, որուն իբր դաս աւանդուած ըլլալը չէ յիշուած ոչ Կորիւնէն եւ ոչ Ղազար Փարպեցիէ, սակայն նկատելով, որ Դիոնիսիոսի Քերականութիւնը յետոյ Սիւնեաց վարդապետարանին մէջ կը դասախօսուէր, Խ. Գուրեան («Վաղարշապատի դպրոցը», Արեւ, թ. 6348) կը հետեւցնէ, թէ անոր յունական օրինակը կը գործածուէր Վաղարշապատի դպրոցին մէջ իբր դասագիրք»:

Հիները (նրանց կարգին եւ Դիոնիսիոս) «քերականութիւն» ասելով չէին հասկանում այն, ինչ մենք այսօր ենք ըմբռնում այդ անուան տակ: Նրան աւելի ընդարձակ իմաստ էր տրւում: Այն իր մէջ ամփոփում էր նաեւ գրականութիւնն ու պատմութիւնը, որոնք, ի հարկէ, Վաղարշապատի դպրոցում չէին անտեսուած: Թարգմանուել են նաեւ եկեղեցական պատմութեան վերաբերեալ գործեր, որոնց ոսկեդարեան ընտրելագոյն լեզուով նմոյշներից մեզ հասեր են, ինչպէս Ե. Կեսարացու «Եկեղեցական պատմութիւնը» եւ «Ժամանակագրութիւն»ը (Քրոնիքոն), որոնք հայերէնի են վերածուել Մաշտոցի հրամանով, ապա հաւանաբար, որպէս դասագիրք գործածուելու համար Վաղարշապատի վարդապետարանում կամ ժողովրդին խելամուտ դարձնելու համար տիեզերական կամ եկեղեցական պատմութեան գլխաւոր անցքերին:

ՎԱՀԱՆ ԵՊՍ. ՏԷՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

իրենց ծծկեր մանուկները Եփրատի մէջ նետեցին, որովհետեւ կարելիութիւն չկար զանոնք սնուցանելու:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԾԱՆՕԹ. (1).— Սպաննուած անձը՝ Սեդրակ էֆ. Փաստրմաճեանն է, Արմէն Գարոյի հօրեղբայրը, եւ Էրզրումի Օսմանեան Պանքի 2րդ տնօրէնը:

ԾԱՆՕԹ. (2).— Ակնարկութիւնը Սահակ վրդ. Օտապաշեանի սպանութեան մասին է, որ Բէֆայիէ Կէրճանիսի մօտ՝ Գումքէր եւ Գանլըթաշ գիւղերու միջեւ, Չօպան Թէքքէ կոչուած վայրը, սպաննուած էր իր կառապան Առաքելին հետ: 1914 Դեկտ. 18–31ին, (եւրոպական թուականով) 1915ի Նոր Տարիէն 1 օր առաջ:

ԾԱՆՕԹ. (3).— Թուրք դահլիճը Հայերու տարագրութեան օրէնք մը հրատարակած էր Մայիս 14–27 թուակիր: Մահմուտ Քեամիլ փաշա այդ օրէնքէն շաբաթ մը առաջ, Էրզրումի մէջ ցեղասպանութեան ոճիրներուն սկսած էր, խաղաղ ժողովուրդին դէմ:

ԾԱՆՕԹ. (4).— Ակնարկութիւնը Սմբատ Եպս. Սաատէթեանին է:

ԾԱՆՕԹ. (5).— Գերման ուրիշ հեռագիր մը՝ 1915 Մայիս 9 թուակիր, կ'ըսէ թէ թուրք մուհաճիրներ արդէն լեցուած են տարագրուած Հայերու գիւղերուն եւ տուներուն մէջ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ (Յառաջ).— Մեր Կապոյտ Խաչի աւանդական «Մանուկներու Օրուան» տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Յունուար 7ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ:

Հակառակ ձմեռնային խիստ եղանակին, տարեց թէ երիտասարդ փութացեր էին ներկայ գտնուելու եւ մեծ գոհունակութեամբ ունկնդրելու երկսեռ 25 փոքրիկ աշակերտներու հայաշունչ երգերը, արտասանութիւնները, զուարճալի մենախօսութիւնները եւ զանազան հաճելի անակնկալները:

Տիկին Վարդուհի Ռստիկեան, անխոնջ նախագահուհին Վիէնի Կապ. Խաչին, դրաւոր ամփոփ ճառով մը բացումը կատարեց հանդէսին, եւ ապա աշակերտները՝ զեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Կ. Տէրմոյեանի, միաձայն բայց ինքնավստահ երգեցին «Իմ հեռաւոր Հայրենիք»ը (Գ. Մ. Ալէմշահ):

Միեւնոյն երգը, հարուստ հայրենի ըզգացումներով եւ ի մեծ զարմացումն ներկաներուն, բեմէն երգեց անսայթաք փոքրիկ Շահէն Թօհթաշեան (հինգ տարեկան), խլելով անվերջ ծափեր:

Պատրաստուած յայտագիրը գործադրուեցաւ արագօրէն, որովհետեւ այս առաջին մասին պիտի յաջորդէր մեծ խընամքով խնջոյքը:

Այսպէս, աշակերտները երգեցին, արտասանեցին եւ ներկաները գնահատեցին թափուած ջանքերը, մինչեւ որ հասաւ պահը զարդարուն Կաղանդի փոքրիկ ծառին «կնքահայր» մը ընտրելու, եւ շուտով փոքրիկն Մանուկ Միրզոյեան, 50 Ֆրանքի նուէրով կնքահայր հռչակուեցաւ. ծառը մէկէն լուսաւորուեցաւ:

Ըստ սովորութեան, նուիրատուութեան ցանկ մը բացուեցաւ եւ կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ հինգ հարիւր քսան Ֆրանքի չօշափելի գումար մը ի նպաստ մեր սիրելի Կապոյտ Խաչին:

Բայց ահա փոքրիկ իրարանցում մը. Կաղանդ պապուկը յոգնած, դադրած կը հասնէր բեմին վրայ իր նուէրներով:

Մեր սեւաչեայ մանուկները երգերով եւ ողջոյնի ճիչերով ընդունեցան Կաղանդ պապուկը, որուն կարճ եւ սրտագին բարեմաղթանքներէն եւ խրատականներէն ետք, ստացան — անխտիր ամէնքը, իրենց նուէրները:

Եւ չմոռնալու համար անակնկալները, յիշենք երկու փոքրիկներու, — քոյր ու եղբայր Սուքիասեանի հայկական տարազով քնքոյշ պարը, ընկերակցութեամբ սրինգի (Պ. Միհրան Թորոսեան):

Հուսկ ապա, ընտանեկան խնջոյքը սկըսած ըլլալով, ընտրուեցաւ նաեւ սեղանապետը՝ Պ. Պենոն Ճիհանշահեան, որուն ճարտար զեկավարութիւնը անմիջապէս ստեղծեց հայկական ջերմիկ մթնոլորտ մը:

Սրահը տաք, սրտերը եւ տրամադրութիւնները տաք, երգերը ծայր տուին: Մեր երիտասարդները, առաջնորդութեամբ Պ. Մ. Թորոսեանի (սրինգ) եւ Պ. Գաբրիէլ Չէլէպեանի (մեներգ) կուշտ ու կուռ երգեցին խումբով, խլելով խանդավառ ծափեր:

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութիւնը, ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի ալ իր ներկայութեամբ եւ դրամական նպաստով (70 Ֆրանք) եկած էր գնահատանքի բաժինը բերելու Կապոյտ Խաչին:

Այլեւս ամէնքը գոհ, ինչպէս նաեւ մեր ժրաջան Խաչուհիները եւ իրենց օգնականները հաստատելէ ետք որ ճոխ պիւֆէն, ամէն ինչ սպառած էր, Մանուկներու Օրուան տօնակատարութիւնը այս տարի ալ մեծ յաջողութիւն գտած եւ վերջացած էր:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Յաճախորդ մը Հռոմի ճաշարաններէն մէկը կը մտնէ եւ պնակ մը միսով կերակուր կ'ապսպրէ:

Երբ սպասեակը ապսպրանքը կը բերէ, յաճախորդը կ'ըսէ.

— Այսօր ինչո՞ւ այսքան փոքր է միսի կտորը: Անցեալ օր ալ նոյն կերակուրը ապսպրեցի եւ միսի կտորը ասոր կրկնապատիկն էր գրեթէ:

— Ո՞ւր նստած էիք անցեալ օր, կը հարցնէ սպասեակը:

— Հո՛ն, պատուհանին մօտ:

— Ճի՛շդ էք, կը յարէ սպասեակը: Պատուհանին մօտ նստողներուն միշտ աւելի մեծ բաժին կուտանք, որպէսզի փողոցէն անցնողները տեսնեն եւ ներս գան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Առաջին անդամն էր որ այս դաղափարները բացարձակապէս տարբեր կ'երեւային իրեն, եւ կը տեսնէր թէ ինչ տարբերութեամբ իրարմէ կը զատուէին: Կը խոստովանէր թէ այս դաղափարներէն մին հարկաւորապէս լաւ էր, մինչդեռ միւսը կրնար յոռի ըլլալ. թէ առաջինը անձնուիրութիւն, իսկ երկրորդը անձնասիրութիւն էր. թէ մին «ընկերդ» կ'ըսէր, իսկ միւսն ալ «ես» կ'ըսէր. թէ մին լոյսէն եւ միւսն ալ խաւարէն կ'արտադրէր:

Այս երկու դաղափարները կը կռուէին, ինք կը տեսնէր այս կռիւը եւ քանի կը մտածէր, այնքան աւելի կը մեծնային անոնք. հիմա տիտանեան կ'երեւար երկուքին ալ հասակը, եւ այնպէս կը կարծէր թէ իր ներսը, այն անեզր ասպարէզին մէջ, որուն վրայ քիչ մը առաջ խօսեցանք, մթութիւններու եւ նշոյլներու մէջ աստուածուհի մը տիտանուհիի մը հետ կը կռուէր:

Բոլորովին գրաւուած էր երկիւղով, բայց կը կարծէր թէ լաւ դաղափարն էր յաղթողը:

Կը զգար թէ խղճին եւ ճակատագրին երկրորդ որոշիչ վայրկեանը հասած էր. թէ եպիսկոպոսը իր նոր կեանքին առաջին կերպարանը նշանակած էր, եւ թէ այս Շանմաթիէօն ալ երկրորդ կեանքին կերպարանը կը ծրագրէր: Մեծ ճգնաժամէն ետք մեծ փորձութիւնը կուգար:

Բայց սակաւ առ սակաւ նորէն եկաւ տենդը որ պահ մը մեղմած էր: Հազարումէկ մտածումներ կ'անցնէին միտքէն, բայց շարունակ իր որոշման մէջ կը հաստատէին զինքը:

Պահ մը ըսած էր իւրովի թէ չափազանց կարեւորութիւն մը կուտար գործին, թէ վերջապէս սա Շանմաթիէօն ուշադրութեան արժանի բան մը չէր եւ թէ անոր ըրածը գողութիւն մըն էր:

Յետոյ ինքնիրեն ըսած էր, — Եթէ այս մարդը իրօք քանի մը խնձոր գողցած է ամիս մը կը բանտարկուի: Մէկ ամիս բանտարկուելու եւ թիարանը նետուելու մէջ տարբերութիւն կայ: Մանաւանդ թէ նայինք իրա՞ւ է գողնալը:

Միթէ ապացուցուա՞ծ է գողութիւնը: Ժան Վալժանի անունն է զինքը ճնշողը, եւ կ'երեւայ թէ ապացոյցի հարկ չի թողուր: Միթէ սովորաբար այսպէս չե՞ն վարուիր տէրութեան փաստաբանները: Կը կարծուի թէ գող մըն է ան, վասնզի դիտեն թէ թիապարտ մըն է:

Պահ մըն ալ երեւակայեց որ եթէ ինքզինքը յայտնէր, գուցէ իր այս դիւցազնական ընթացքը, եօթը տարիէ իր վարած պատուաւոր կեանքն ու քաղաքին համար ըրած բարիքը նկատողութեան առնուելով ներում պիտի շնորհուէր իրեն:

Բայց այս ենթադրութիւնն ալ շուտով անհետացաւ: Դառնապէս ժպտեցաւ Ժան Վալժան, մտածելով թէ Փըթի Ժէրվէէն երկու Ֆրանք գողցած ըլլալով երկրորդ անգամ գողութեան ոճիրը գործած պիտի նկատուէր: Թէ անշուշտ այս Փըթի Ժէրվէին դատն ալ երեւան պիտի ելլէր, եւ թէ օրինաց տրամադրութեանց համեմատ մշտնջենական բռնի աշխատութեան պիտի դատապարտուէր:

Ամէն պատիր յոյսերը մէկուսի ըրաւ, հետզհետէ բաժնուեցաւ երկրէն ուրիշ տեղ փնտռեց մխիթարութիւնը: Ըսաւ ինքնին թէ պէտք է կատարել իր պարտքը, թէ գուցէ պարտաւորութիւնը կատարելէն ետքը ոչ այնքան դժբախտ պիտի ըլլար՝ որքան անոր հակառակ վարուելէն ետք. թէ եթէ թողուր որ «ըլլայ ինչ որ պիտի ըլլայ», եթէ Մ...ի մէջ մնար. իր համարումը, բարի անունը, բարի գործերը, տեսած յարգանքը, պատկառանքը, իր գթասիրութիւնը, հարստութիւնը, առաքինութիւնը եւ ժողովուրդին իր վրայ ունեցած սէրն ոճիրով մը համեմուած պիտի ըլլային, եւ այսպիսի սոսկալի բանի մը հետ կցուած այս ամէն սրբազան բաներն ի՞նչ համ պիտի ունենային. մինչդեռ թիարանը բանտարկուելով, ցցին կապուելով, անուր կրելով, կանաչ գտակ դնելով, անընդհատ աշխատելով, անողորմաբար նախատուելով եթէ նահատակուէր, երկնային դաղափարով մը գրուած պիտի նահատակուէր:

Վերջապէս ըսաւ թէ հարկն էր այսպէս պահանջողը, թէ իր ճակատագիրն այս է. թէ իշխանութիւն չունէր ի վերուստ եղած կարգադրութիւնը խանգարելու, թէ որեւէ կերպիւ պէտք էր ընտրութիւն մը ընել. պէտք էր հաւանիլ արտաքուստ առաքինի եւ ի ներքուստ զզուելի, կամ ի ներքուստ սուրբ եւ յարտաքուստ անուանարկ մը ըլլալու:

Այսքան սոսկալի դաղափարներու յուզումէն իր արիութիւնը չէր նուազէր, բայց ուղեղը կը յոգնէր: Ակամայ կը սկսէր ուրիշ բաներու, անտարբեր բաներու վրայ մտածել:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Սահակ Յարութիւն – եան, Օր. Ալիս Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յարութիւնեան եւ զա – ւակները, այրի Տիկին Փարուհի Ժամ– կոչեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Նար– կիզ Կիրակոսեան, այրի Տիկին Փերուզ Տուրդուեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Տէր–Մինասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սաեփան Տէր–Մինասեան եւ զա – ւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Մանուկ– եան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Գալի– լանեան, Պէյլէրեան, Օննոյեան, Քէօսէ – եան, Գամպէրեան, Խաչատուրեան, Քահ– վէճեան ընտանիքները ու համայն պա – րագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ–մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Տէր–Մինասեան)

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 22ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հոգեբոյթի (Յունուար 24) ժամը 4ին, Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ–Մեսրոպ եկեղեցին:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ, Փետրուար 11ին

ՄՈՒՐԱՏԻ

մահուան յիսնամեակին ի յիշատակ:

ՆՈՒԷՐ

Շաբլէյն Պ. Նչան Հայթայեան տասը ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի տեղ – ւոյն մասնաճիւղին:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ
ՈՐԲԱՆՈՑ

Տիկին Թամարա Աւտա 250 ֆրանք կը նուիրէ Ս. Խաչ Ժողովրդապետութեան միջոցաւ:

ՇԱԽԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱԽՈՐԻՋ

Այս կիրակի առաւօտ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վաչէ վրդ· Իշնաախոսեան:

ՀԱՃԵԼԻ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Կազմակերպուած Անարատ Յղութեան Քոյրերուն տեսչութեան կողմէ, այս կի – րակի ժամը 16ին, Ժողովրդապետական սրահին մէջ՝

69 Ավընիւ Անրի Պարպիւս
Առնուվիլ–լէ–Կոնէս

Կառ տիւ Նոռէն՝ կառախումբ ժամը 15,10ին իջնել՝ Վիլիէ–լը–Պել:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մէջին տարիքի հայ կին մը, իբրեւ սպասուհի:

Հեռաձայնել ժամը 19էն ետք եւ Հինգ – շաբթի ամբողջ օրը՝ 027–22–43:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ· Խաչի Վիէ– նի մասնաճիւղին, այս Շաբաթ ժամը 21ին, Վիէնի Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Նուագախումբ ՓԻԷՌ ՇԱՌԱԼ:

ԸՆԴ· ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ· Միութեան վարչու – թեան չրջանը լրացած ըլլալով, Յունուար 28 կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15,30ին ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, Օ– հանջանեան սրահը:

Կը խնդրուի ժամադրութիւնը յարգել:

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Ա) Վարչութեան երկու տարուան գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական դեկուցում, Բ) Նոր վար– չութեան ընտրութիւն եւ յարակից հար– ցեր:

Ծանօթ.— Ոչ անդամները կրնայ ներ – կայ ըլլալ իբր ունկնդիր:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ· Յ· Դաշնակցութեան Պօմոնի «Զա – ւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ· ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր–ընկերուհիները այս Ուր– բաթ երեկոյեան ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պար– տադիր ներկայութիւն:

ՇԱԽԻԼ.— *Հ· Յ· Դ· «Արղութեան» խումբի ընկերական թատերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Հ· Յ· Դ· Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ· անդամական ժողո– վը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան սրահը: Կարեւոր օրա – կարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Բացականները նկատի կ'առնուին:*

ԿՐՔՆՈՊԼԸ.— *Հ· Յ· Դաշնակցութեան Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Կրքնոպլի, Լանսէի, եւ Ռքնաժի բոլոր ընկերները, այս Շա – բաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներուն ներկայու – թիւնը անհրաժեշտ է:*

ԱՐՆՈՒՎԻԼ–ՍԱՐՍԷԼԻ Հ· Յ· Դ· վար– դան խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրի – կուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքա – տեղին:

Հ· Բ· Ը· Մ·
(5, Ռիւ Փափէր, Մարսէյլ)

Հ· Բ· Ը· Մ իութեան Մարսելլիոյ մաս– նաժողովին կազմակերպած յաջորդ դա – սախօսութիւնը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Հ· Բ· Ը· Մ·ի սրահին մէջ:

Կը դասախօսէ Անդրանիկ Անդրէասեան Նիւթ Սփիւռք եւ Հայրենիք:

Ներկաներուն պատեհութիւն պիտի տրուի իրենց տեսակէտը արտայայտելու:

Ազատ մուտք

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Աւետիսեան Նիկոլա Բունիաթի, ծնած է Զափանի չրջան Ծակ գիւղը 1908ին:

Կինն է Աւետիսեան Հայկանոյշ Սար– գիսի: Տղաներն են Էմիլ–Նիկոլա եւ Մե– րուժան–Կոլիա: Մեկնած է Հայաստանէն 1941ին՝ պատերազմի ժամանակ:

Հասցէն է՝ Երեւան 36
Մարզարեան փողոց թիւ 22
Բնակարան թիւ 1:

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Հրանդ Բալուեանի գրատունը կը չարունակէ իր գործունէութիւնը: Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը:

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմա– կան, բանասիրական, գրական ու– սումնասիրութիւններ, վէպ, բա – նաստեղծութիւն: Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակու – թիւններ:

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած):

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փըն– տրուածը կը գտնէք:

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ ար– տասահմանէն:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ
ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարանոյիկ երեկոյթ, ՍՕՍԻ պարա – խումբի, Փետրուար 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագա – յին:

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի խումբին կողմէ այս կիրակի (Յունուար 28) ժամը 15էն կէս դիշեր

Սարսէլ – Առնուվիլի կառավարեցք

Salle des Fêtes de Sarcelles, — Place du 11 Novembre

Կը մասնակցին.— ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը, ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ (երգ)

Թատերական ներկայացում ՏՈՒՆ ՓԵՍԱՑ (Կ· Օսմանճեան)

Ժամը 19էն սկսեալ պարահանդէս — Նուագախումբ ՆՈՒՀ ՃԱՐՊԻԿԵԱՆ

ՊԻՒՖԷ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կը խօսի՝

ԸՆԿ· ՅՈՎՀ· ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ·— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ:

Մուտքը ազատ է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հինդշաբթի իրիկուն, ժամը 8·30ին, Ազգ Տան սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ:

×

ՍԻՆԹ – ԷԹԻԷՆ

Ուրբաթ իրիկուն, Հայկ· մատրան սը – րահը ժամը 8·30ին:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն· Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս· Ոստանի տը– նօրէն Փրոֆ· Աբրիամեանի հաւանու – թեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ· Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլեան), տեղի պի– տի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ ե– րեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այ – վազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները: Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն· Միութեան Վարչութիւն

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի չքեղ սրահ – ներուն մէջ: 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնիֆորտ:

ՆԱԽԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարու– թեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի:

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 ֆր· Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ· 033–0212

ԿՈՉ

Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղե– ցւոյ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի հայ հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյս ա– մենակարեւոր պահասը եղող ջերմութիւ– նը ապահովելու նպատակաւ, ձեռնարկած է կեղը· Ջեռուցում հաստատելու գործո– ղութեան: Վստահելով մեր ժողովուր – դին անձնուէր եւ չինարար ոգիին արդէն սկսած ենք գործի, ապահով՝ որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ամէն Հայ սիրա– յօժար, իր նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ սոյն գործին ամբողջացման համար:

Նուիրատուութիւնները ընել հետեւեալ հասցէին:

M. CHICHMANIAN MIHRAN
C. C. P. 16905-06 Paris
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Վարագայ Ս·Խաչ եկեղեցւոյ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28–Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աւ նոր սակերը կը սիրէն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելու– մի ենթարկէ ընթացիք ազդերու դինը:

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւեմակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւեմակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ — Գին 7 ֆր·

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

JEUDI 25 JANVIER 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44-Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11119 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.119

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵ՛ՐՋ ՏԵՂԱՇԱՐԺԻՆ

Վերջացող տարուան ընթացքին շարունակուեցաւ Հայութեան արտագաղթը երկրէ երկիր, տեղ տեղ ստանալով մտահոգիչ համեմատութիւններ:

Պալքաններու եւ Միջին Արեւելքի մեր երէկի չէն ու բարգաւաճ գաղութները կը տժգունին հետզհետէ:

Եգիպտոսի մեր պաշտօնակիցը Յուսաբեր վերջերս իրաւամբ դիտել կուտար թէ «շարժուն, նոյնիսկ յարաշարժ ժողովուրդ մըն է Հայը, յարատեւ ծփանքի մէջ...: Մեծ տեղաշարժներ մեզ նետած են մէկ ցամաքամասէն միւսը, մէկ երկրէն միւսը, մէկ քաղաքէն միւսը: Մինչեւ հիմա ալ կը շարունակուի այս անվերջ տեղաշարժը» (Յառաջ, 18 Յունուար):

Այս սրտցաւ տողերուն մանաւանդ վերջին պարբերութեան իմաստը աւելի լաւ կ՚ըմբռնեն անոնք, որ վերջերս առիթ ունեցած են այցելելու Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները:

Այո՛, տեղաշարժը կը շարունակուի դեռ: Արմատախիլ բազմութիւններ հազիւ տունտեղ եղած, Միջագետքի անապատներէն ճողոպրած խլեակներ հազիւ հիւրընկալ երկրի մը մէջ ապաստան գտած՝ պարտաւորուած են անգամ մը եւս գաղթական դառնալ եւ օտար, հեռաւոր հորիզոններու տակ նոր բախտ որոնել, նոր տնտեսութիւն ստեղծել, ի խնդիր պատառ մը հացի ու ազատութեան:

Հա՛ց եւ ազատութիւն:

Զարքաշ է Հայը: Քարէն հաց կը հանէ: Մեծ Եղեռնի դժխեմ օրերուն 6–7 տարեկան որբացած հայ լաճեր Դամասկոսի փողոցներուն մէջ կօշիկ ներկելով եւ ծըխախոտ ծախելով ընտանիք կ՚ապրեցնէին:

Հացը չէ արտագաղթի առաջին պատճառը: Ամէն միջավայրի մէջ եւ ամենուրեք Հայը ի վիճակի է իր հացը հանելու, ճակտին քրտինքով:

«Ո՛ւր հաց, ա՛նդ կաց»ը երկար ատեն հայրենազուրկ ու հալածական Հայուն նշանաբանն է եղած:

Սակայն փոխուած են ժամանակները:

Ազատութի՛ւն կը փնտռէ Հայը այժմ ամէն բանէ առաջ:

Ազատութիւն՝ իր խելքի եւ բազուկի ուժով, իր հնարամտութեամբ եւ աշխատասիրութեամբ պարկեշտօրէն իր ապրուստը ճարելու համար:

Գաղթական Հայը շուրջ կէս դարէ ի վեր իր ապաստանած երկիրներուն մէջ կրցած է տնտեսական անկախութիւն ապահովել, տեղ տեղ մեծ դիրքերու հասնիլ, շնորհիւ իր բնածին ընդունակութեանց:

Ազատութեան ծարաւն է, որ Պալքաններու եւ Միջին Արեւելքի կարգ մը երկիրներու մեր հայրենակիցները կը մղէ իրենց աչքերը յառելու դէպի հեռաւոր հորիզոններ, ուր կը տիրեն ազատութիւն եւ ապրուստի ապահովութիւն:

Տեղաշարժը, արտագաղթը կը շարունակուի անդադար հինգ տասնեակ տարիներէ ի վեր, օրէ օր աւելի սաստկանալով:

Գրեթէ կէս առ կէս պարպուած են Կիպրոսն ու Եգիպտոսը, իբրեւ հետեւանք քաղաքական վերիվայրումներու: Նոյն ճակատագիրը կը սպառնայ Սուրիոյ, միեւնոյն պատճառներով:

Տարիներէ ի վեր կը դատարկուին Ռումանիան ու Պուլկարիան: Փայլուն չէ նաեւ կացութիւնը Յունաստանի, ուր տնտեսական յարաճուն տագնապները երեսուն հազարէն 8–9000ի իջեցուցած են մեր հայրենակիցներու թիւը:

Պատկերը աւելի տխուր կը դառնայ, երբ ցաւով կը դիտենք հայրենիքէն դէպի արտասահման կատարուած տեղաշարժը վերջին տարիներու ընթացքին:

Իրազեկներ վերջերս թուանշաններով կը հաստատէին թէ Ամերիկայէն Հայաստան ներգաղթողները բոլորն ալ վերադարձած են, բացի հինգ ընտանիքէ:

Զենք դիտեր թէ Ֆրանսայի հայրենադարձներէն քանի՞ հոգի ետ են եկած մինչեւ այսօր:

Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլի կողմէ Մօրիս Շումանի ուղղուած նամակին համաձայն, 1965ին 162 ընտանիք (700 անձ), 1966ի վեց ամիսներուն 181 ընտանիք (563 անձ) Հայաստանէն Ֆրանսա վերադառնալու իրաւունք են ստացած: Վերջին մէկուկէս տարուան ընթացքին վերադարձողներուն մասին տեղեկութիւն չունինք:

Քանիցս դրած ենք: Կը կրկնենք դարձեալ.—

Հայրենադա՛րձն է միակ փրկութիւնը ի սփիւռս աշխարհի ցրուած տարագիր Հայութեան: Ուրիշ ճամբայ չկայ:

Վե՛րջ տեղաշարժին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԻԼՍԸՆԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՆԻԻԹ՝

ՎԻԷԹՆԱՄ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետին տեսակցութենէն ետք Բրեժնեւի հետ, որ երեք ժամ տեւած էր, լակոնական զեկոյց մը հրատարակուած էր, ուր կ՚ըսուէր.— «Լիոնիտ Բրեժնեւի եւ Հարոլտ Ուիլսընի տեսակցութիւնը մտքերու անկեղծ փոխանակութիւն մը եղաւ միջազգային գլխաւոր հարցերուն շուրջ, ինչպէս նաեւ այն հարցերուն որոնք կը վերաբերին Խորհ. Միութեան եւ Մեծն Բրիտանիոյ յարաբերութեանց»: Ապա Ուիլսըն եւ Բրեժնեւ, որոնց միացած է Կոսիգին, ճաշի դացած են որմէ ետք, Ուիլսըն խօսակցութիւններ ունեցած է, այս անգամ Կոսիգինի հետ: Ճաշի ատեն արտասանած ճառին մէջ, Ուիլսըն յայտնած էր թէ Խորհ. Միութեան եւ Անգլիոյ տեսակէտները մօտեցած են Վիէթնամի մասին:

Անգլիա վերադառնալէն առաջ, Ուիլսըն կը տեսնուէր նաեւ նախագահ Բոդդորնիի հետ, մինչ Կոսիգին Հնդկաստան կը մեկնէր, ուր Տիկին Կանտիէն զատ, պիտի հանդիպի նաեւ Թիթոյի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ, մեծ իրարանցում մը ծագած է նաւային միջադէպի մը առթիւ: Արդարեւ Ճափոնի ծովին մէջ, Հիւսիսային Քորէայի ծովային ուժը «գրաւած է» ամերիկեան պատերազմական նաւ մը՝ Փուէպլօ: Ուոշինկթըն «չափազանց ծանրակշիռ» կը գտնէ խնդիրը եւ Խորհ. Միութեան միջամտութեան դիմած է, նաւուն ազատագրումը ապահովելու համար: «Գրաւման» ընթացքին չորս ամերիկացի ծովայիններ ալ վիրաւորուած են: Հիւսիսային Քորէան իր մեկնաբանութիւնը կուտայ անշուշտ, ըստ որուն «ժողովրդական մեր ծովուժին նաւերը ամերիկացի աշխարհակալ յարձակողներու մէկ լրտես նաւը գրաւած են, որ քորէական Հանրապետութեան ջուրերը մտած էր եւ թշնամական արարքներու ձեռնարկած»:

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ, կը թուի թէ Քէ Շանհի կռիւը ամէնէն կատաղիներէն մէկը պիտի ըլլայ պատերազմին: Ամերիկացիք նոր ուժեր զրկած են զօրավիդ կենալու համար «ապազինուած» շրջանին 74 հազար մառիններուն:

ՄԱՏՐԻՏԷՆ կը հաղորդեն որ սպանացի կաթողիկէ գրագէտը՝ Ալֆոնսօ Քոմին մէկ տարի եւ չորս ամիս բանտարկութեան դատապարտուած է: Ինչպէս գրած էինք Քոմին յօդուած մը հրատարակել տուած էր Ֆրանսական Թէմուանեաժ Քրէթիէն շաբաթաթերթին մէջ, որ սպանական իշխանութեանց համար «ապօրինի քարոզչութիւն էր». յիշենք որ յօդուածին խորագիրն էր «Հանրաքուէէն ետք՝ զսպումը»: Գրագէտը կը բողոքէ դատապարտութեան դէմ, շեշտելով թէ ոչ խորագիրը, ոչ ենթախորագիրը իրեն կը պատկանին: Քոմին կ՚ըսէ թէ եթէ Ատեանը ուզէր կրնար ատոր փաստը ունենալ, Ֆրանսական շաբաթաթերթին տնօրէնին դիմելով: Դատապարտեալը աւելցուցած է թէ իր փաստաբանը միտք ունի երկու կէտերու շուրջ բողոքել, դատավարութեան դէմ: Ա) Մերժուած է պաշտպանութեան վկաներուն ունկնդրութիւնը: Բ) Գերագոյն Ատեանի դիմում ջնջումի համար: Յիշենք որ հեղինակին հայրը սպաննուած է քաղաքացիական պատերազմին ընթացքին: Քոմին յայտարարած էր դատական Ատեանին առջեւ. «բարձր հոգին որ ներշնջած էր հօրս պայքարներն ու մահը իր գաղափարին համար, կը ներշնջէ իմ ներկայ պայքարս»:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ վաթսուն գրագէտներ կոչ մը ստորագրած են ի նպաստ յոյն բանաստեղծ Եանիս Ռիթորսի, որ արգելափակուած է Լերոս կղզին: Ստորագրողներու կարգին յիշենք Մօրիաք, Աշառ, Կեհենօ:

ԿԻՊՐՈՍԻ երեք եպիսկոպոսները որոնք վերջերս հաւաքուած էին Մակարիոսի նախագահութեան ներքեւ, որոշած են որ այս վերջինը այլեւս ազգապետի (էթնարք) տիտղոսը կրելու իրաւունք չունի: Կիպրոսի արքեպիսկոպոսը այս տիտղոսը ունի բայց եպիսկոպոսներուն համաձայն, Մակարիոս այլեւս ազգային տենչերուն թարգմանը չէ, այն օրէն որ հրաժարած է Էնոսիսէն (կցում՝ Յունաստանի): Սինոդը պիտի հրաւիրուի նոր ազգապետ մը ընտրելու համար:

ՆԱՊԼՈՒՍԻ (Այսրյորդանան) արաբ քաղաքապետը կողմնակից է Իսրայէլի ճանաչման: Այդ շրջանին մէջ այլեւս չեն հաւատար Իսրայէլի անհետացման: Քաղաքապետը ըսած է թէ 948ին կարելի էր զայն քանդել, բայց ոչ քսան տարի ետք:

ՍԻԿԻԼԻՈՅ երկրաշարժին վնասները 200 միլիառ լիռի հասած են: Մարդկային վընասներու վերջնական հաշուեկշիռ կարելի չէ ընել տակաւին, ամէն ժամ նոր դիակներ երեւան կը հանուին, փլատակներու տակէն:

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿԻ մէջ, հակա–կառավարութեան պետը՝ Ֆ. Միթերան յայտարարած է թէ պէտք չէ Հասարակաց Շուկային դուռը փակել Անգլիոյ առջեւ, որ այդ պատճառաւ, կրնայ բոլորովին Ամերիկայի գիրկն իյնալ:

ԿՐՕԷՆԼԱՆՏի մէջ Ամերիկացիք կը շարունակեն փնտռել ամերիկեան հսկայ ռմբաձիգ օդանաւին «կորսնցուցած» ջրածին ռումբերը: Ծանօթ է որ օդանաւը Կիրակի օր ճզմուած էր Կրօէնլանտ (դանիական հողամաս): Կը կարծուի նաեւ թէ ռումբերը կրնան երբեք չգտնուիլ:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Շաբաթ օր (Յունուար 20) Ուոշինկթըն հասած է Արամ Խաչատրեան, որ 16 նուագահանդէսներ պիտի տայ Մ. Նահանգներու մէջ: Իրեն կ՚ընկերանան կինը՝ Նինա Մակարովա, նոյնպէս երգահան, զաւակը՝ Կարէն, թաւջութակահարներ Մոտիսլաւ Ռաստրոպովիչ եւ Կարինէ Գէորգեան, նաեւ դաշնակահար Ռուտոլֆ Քէրէր:

Մեծանուն վարպետը Ուոշինկթընէն ետք նուագահանդէսներ պիտի տայ Նիւ Եորքի, Տիթրոյթի, Շիքակոյի, Նիւ Մեքսիկոյի եւ այլ քաղաքներու մէջ:

Ուոշինկթընի Հայերը Կիրակի դիշեր իրեն ի պատիւ սարքած են մեծ ընդունելութիւն մը, որուն ներկայ եղած են նաեւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ, ամերիկեան կառավարութեան կողմէ ներկայացուցիչ մը, խորհրդային դեսպանատան կողմէ Կամենեւ, ամերիկեան գեղարուեստական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ Ռուբէն Մամուլեան:

Կազմակերպիչ Յանձնախումբին կողմէ Տր. Արա Աւագեանի բացման խօսքէն ետք սեղանապետութիւնը վարած է երաժիշտ Ռիչըրտ Եարտըմեան:

Խօսք առած են խորհրդային դեսպանատան ներկայացուցիչը, Ամերիկացիներ եւ Ռուբէն Մամուլեան:

Վերջին խօսողն էր Խաչատրեան, որուն ձայնը լսեցինք «Ամերիկայի Զայն»ի Յունուար 22ի հաղորդագրութենէն, եւ որ բառացիօրէն ըսաւ.

«Մամուլեանը խօսեց հայերէն, ռուսերէն եւ անգլերէն: Ես ալ նոյնը պիտի անեմ. պիտի խօսեմ հայերէն եւ ռուսերէն (անգլերէն չգիտեմ): Երաժշտութիւնը մարդկանց միացնում է. թարգմանի պէտք չկայ: Մարդիկ ուզում են լսել գեղեցիկ երաժշտութիւն եւ տեսնել գեղեցիկ նկարներ ու արուեստի գործեր: Երաժշտութիւնը մարդկանց սիրտը ազնուացնում եւ հոգին հարստացնում է: Ի՛նչ լաւ կը լինէր, եթէ երաժիշտները կառավարէին աշխարհը: Ներդաշնակութիւն կը տիրէր:

« Ուզում էի շեշտել թէ մեծ պատիւ է ինձ, որ Ռուբէն Մամուլեանը խօսեց իմ մասին: Մամուլեանը հանրածանօթ դէմք է արուեստի աշխարհին մէջ: Նրա գործերը մէջտեղն են: Պարծենում եմ, որ ծնած ենք նոյն քաղաքում, Թիֆլիզում:

«Ես Թիֆլիզից գնացել եմ Մոսկուա 47 տարի առաջ եւ կ՚ապրեմ այնտեղ: Սակայն ամէն տարի գնում եմ Երեւան, ուր հայկական կառավարութիւնը տուն է նուիրել ինձ: Այնպէս որ ես էլ կարող եմ ասել թէ «կապիտալիստ» եմ:

« Զնայած այն հանգամանքին, որ հայրենիքից դուրս եմ ապրում, ես Հայ եմ եւ պարծենում եմ այդ անունով: Եւ երբ հայրենիքս եմ գնում, լաւը տեսնեմ ուրախանում եմ, վատը տեսնեմ՝ տխրում եմ: Հայաստան գնացողները բոլորը թո՛ղ բարի աչքով գնան: Հայրենիքը հող է, ժողովուրդ է, գեղարուեստ է, գիտութիւն է: Պատմութիւնը այնպէս բան է, որ առաջ կը գնայ: Հայաստանի մէջ ամէն բան հայերէն է եւ Հայը առաջին մարդն է այնտեղ:

« Ինձ հետ եկել է մանչս, որին ես շատ եմ սիրում: Կինս Նինա Մակարովան Փետրուար 7ին համերդ պիտի տայ Նիւ Եորքում, աւելի փոքր սրահում: Դուք էլ հրամմեցէ՛ք »:

Յետոյ խօսեցաւ ռուսերէն:

ԱՊԱԳԱՆ ՆՈՐԵՐՈՒՆՆ Է

Քանի մը ամիս առաջ, Հիփիներու մասին գրած յօդուածս կարգացող տիկին մը, առջի օր օձիքս բռնեց:

— Ի՞նչ օրերու մնացինք, Պ. Հայկազ, ըսաւ:

— Ի՞նչ պատահեցաւ, տիկին:

— Ի՞նչ պիտի պատահի... Ո՞ւր կ'երթայ Ամերիկան... Ա՛ս ի՞նչ տեսակ նոր սերունդ է... Ասո՞նք պիտի կերտեն ապագան... Ասո՞նք պիտի պահեն, պահպանեն ինչ որ մենք կերտեցինք:

Տիկնոջ «մենք»ին խելքս չհասաւ, բայց ենթադրեցի, թէ խօսակիցս ինքզինք ամերիկացի՝ կամ հին սերունդի անդամ, ներկայացուցիչ կը համարէր:

— Տիկին, ըսի, զինք մտիկ ընելէ ետք, մի՛ յուսահատիք, ամէն սերունդի ու ամէն ժամանակի ու ժողովուրդի մէջ, անբարեյոյսներ գտնուած են: Հին Յունաստանի փիլիսոփաներէն մէկն ալ, դարեր առաջ, գանգատած է նոր սերունդէն: Յետոյ, մի մոռնաք որ անոնք, անբարեյոյսները, մեծամասնութիւն չեն, եւ... ունին նաեւ իրենց օգտակարութիւնը...

— Կը տարակուսիմ:

— Մի տարակուսիք. միշտ կարելի է իբրեւ օրինակ ցոյց տալ զանոնք ու ըսել.

— Տեսէք, եթէ ծիրէն դուրս ելլէք, մինչեւ ո՞ւր կրնաք իյնալ... Սիրելի տիկին, մի մոռնաք, թէ անոնք — մեր հիփի որակածները — որ ներկայ կարգերուն դէմ ըմբոստներ, դժգոհներ ըլլալ կը յաւակնին, փոքրամասնութիւն մըն են միայն, ու վաղը միւս օր, կ'անհետանան մեր կեանքի հորիզոնէն. կ'անհետին՝ երբ յոգնի աղտի ու թշուառութեան մէջ թաւալելէ: Հաշուուած է որ 1970ին, այսինքն երկու տարի ետք, 199 միլիոն 25 տարեկանէն վար եղող Ամերիկացիներ պիտի գտնուին, ու վստահ եմ, ուրիշ առողջ ազգերու մէջ ալ համեմատութիւնը պիտի ըլլայ նոյնը: Ահա անոնք է որ պիտի երթան լուսին, խլիրդի ու պաղառութեան դարմանը գտնեն, ծուխէ, ապականութենէ ու մանրէներէ ազատուած քաղաքներ հիմնեն, պիտի գտնեն տեւական խաղաղութեան բանաձեւը, քաղցն ու կարիքը ջնջեն աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ, դետերը պիտի հոսին մաքուր, մեր մարմնին ծերացած, անպէտացած մասերը պիտի փոխուին, նորոգուին՝ ինչպէս կը նորոգուին մեքենաներու հինցած մասերը: Պիտի փոխուին տիրող բարոյական ըմբռնումները, չափանիշներն ու օրէնքները: Նոր սերունդը գիծ պիտի քաշէ անոնցմէ շատերուն վրայ ու նոր օրէնքներ գծէ: Մարդիկ, առանց եկեղեցի երթալու, պիտի ըլլան աւելի լաւ քրիստոնեաներ՝ քան են ամէն օր եկեղեցի վազողներն ու կուրծք ծեծողները:

Նոր սերունդն է որ, քիմիական միջոցներով կեանք ստեղծելու յաջողած, ցանկալի իմաստութեամբ եւ ընդունակութիւններով մարդեր պիտի ստեղծէ: Դիժգոհութիւնն ու անկախութեան ձգտումը, որուն տիրացած ըլլալ կը թուին նորերը, յառաջդիմութեան լծակներ են: Պիտի գայ օրը, երբ հիները պիտի չկրնան ըսել նորերուն, թէ աս ուղիղ է՝ աս սխալ. աս լաւ է՝ աս վատ. աս կ'ըլլայ՝ աս անկարելի է. աս աստուած է՝ աս սատանայ. աս արուեստ է՝ աս չէ: Այս բոլորին համար նորերը պիտի ունենան իրենց սեփական ըմբռնումներն ու չափանիշները:

— Պիտի գայ օրը ո՞րն է... Եկած է այդ օրը — բողոքեց խօսակիցս — ալ զիս մարդու տեղ դնող, բանի մը համար զիս լսող ու կարծիքս հարցնող չկայ... Ձեռքերնուն գայ, առաւօտ մը, արեւծագին, զիս պիտի կայնեցնեն պատի մը դէմ ու գնդակահարել տան իբրեւ աւելորդ հաց ուտող:

— Կը չափազանցէք, տիկին. լքուած, աւելորդ ու անբաղձալի ըլլալու տպաւորութիւնը ունիք, որովհետեւ ալ ձեր խորհուրդին դիմողներ չկան. չկան՝ որովհետեւ հիմա անոնք — նորերը — ալ վար չեն նայիր, իրենց նայուածքը վեր է ուղղուած, երկինքին ու լուսնին, ուր պիտի երթան օր մը: Առաջ լուսնին կը նայէին սիրահարներն ու գողերը, հիմա անոր նայողները գիտնականներ են. գիտեն անոր — լուսնին — երկայնքը, լայնքը, տրամագիծը, կլիման, ջերմութիւնը, կազմը, լեռներուն բարձրութիւնն և խառնարաններուն խորութիւնը: Մեր երկրին դարձած լուսաւոր կողմին քարտէսը գծած են իր յետին մանրամասնութիւններով, ու օդին մէջ կախուած մեր երկրին նկարն ունինք լուսնէն առնուած... Մինչեւ այդ նկարին առնուիլը, ես չէի հաւատար, թէ մեր երկիրը անհունին մէջ կախուած է. ընկոյզ մը չի մնար օդին մէջ, ուր կը մընայ՝ մեր երկիրը, կ'ըսէի ես ինծի:

— Վրաս խնդալ սկսար, Պ. Հայկազ:

— Չէ՛, չեմ խնդար, կասկածներուս ու վարանումներուս մասին կը խոստովանիմ քեզի: Ես քիչ մը Թովմաս Առաքեալին բնաւորութիւնն ունիմ:

— Ուրեմն հիմա կը հաւատա՞ս:

— Անշո՛ւշտ կը հաւատամ: Աւելի՛ն: Մօտ օրէն պիտի երթանք հոն՝ ստուգելու համար, թէ կեանք գոյութիւն ունի՞ հոն. եթէ կայ կեանք, հոն կամ այլուր, նմա՞ն է մեր գիտցածին, մերինին. մեզմէ վա՞ր, թէ ոչ՝ վեր աստիճանի մը վրայ կը գըտնուի իրենց իմաստութիւնը, քաղաքակրթութիւնը:

— Անպատճառ մերինէն վեր ըլլալու է անոնցինը:

— Ի՞նչ բան է քեզի այդպէս խորհիլ տուողը:

— Այդպէս կը խորհիմ, որովհետեւ անոնք մեզի նման միլիառներ չեն ծախսեր գալ մեզ գտնելու համար:

— Ատոր ալ վստահ մի ըլլար, թռչող սկաւառակներու մասին չե՞ս լսած:

— Լսած եմ:

— Ուէ՛լ, ահա անոնք ուրիշ մոլորակներէ եկող այցելուներ են. կուգան, վար իջնելէ առաջ, հեռուէն ուսումնասիրելու համար, թէ ի՞նչ տեսակ արարածներ ենք մենք ու ի՞նչ տեսակ քաղաքակրթութիւն ունինք... Թերեւս, իրենց չափանիշով, նախամարդեր կամ բարբարոսներ ենք մենք:

— Հետդ խօսիլ սկսելէ առաջ արդէն շատ բան չէի գիտեր, ըսաւ խօսակիցս շփոթած, դուն ալ գիտցածս քիչ բանը բոլորովին մոռցնել տուիր:

Ու առաւ քալեց:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ՈՒՐՈՒԱԳԻԾ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԴՊՐՈՑԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Պատմականների շարքին մէջ կարող ենք մուծել նաեւ Լաբուրնայի «Վարդապետութիւն Աղդէի» գործի թարգմանութիւնը ասորերէնից, ինչպէս Ադաթանդեղոսի «Պատմութիւն Հայոց»ը, Կորիւնի «Պատմութիւն վարուց Մաշտոցայ վարդապետին», Փաւստոս Բուզանդի «Պատմութիւն Հայոց»ը, որոնք վաւերական կերպով Ե. դարում են հայացուել, գրուել:

«Իմաստասիրութիւնը կամ հռետորութիւնը կամ ճարտասանութիւնը նոյնպէս անկասկած կ'աւանդուէր Վաղարշապատի դպրոցին մէջ յունարէն «Պիտոյից գիրք»ի վրայ:

Վաղարշապատի վարդապետարանը հռետորութեան դաս լինելու մասին Կորիւնն ասում է. «Պարզախօս, հռետորաբան, կրթուած, աստուածատուր իմաստութեանը ծանօթ»: Նոյն դարում փայլած Յովհան Մանդակունին թողել է գեղեցիկ ճառեր: Ե. դարին էլ ճարտասանութեան դաս տրուած պէտք է լինի մանաւանդ որ ըստ Փարպեցու Սահակ, որ «յոյժ լցուած վարժութեամբ գերազանցում էր բազմաթիւ յոյն գիտնականներին, լինելով կատարելապէս հմուտ երաժշտական դասերին եւ հռետորական յորդասաց յայտնաբանութեան, աւելի եւս հմուտ էր երեւում փիլիսոփայական արուեստներին»: Չէր կարող զանց առնել հռետորութեան ուսումը աւանդել Վաղարշապատի դպրոցին մէջ:

Ե. դարու հայ եկեղեցու վիճակն արդէն անհրաժեշտ էր դարձնում այդ ուսման կարիքը, որովհետեւ ճարտասանունը եւ տրամասութիւնը իրարից անբաժան էին, եւ երկուքն ալ կարեւոր էին պաշտպանելու համար քրիստոնէական վարդապետութիւնը ընդդէմ հեթանոս իմաստասէրներու եւ աղանդաւորութեան:

Հետեւաբար, ճարտասանութեան հետ տրամաբանութիւնն էլ, կամ աւելի լայն առումով՝ իմաստասիրութիւնը կամ փիլիսոփայութիւնն էլ նոյնպէս պէտք է աւանդուած լինէր:

Նկատելի է, որ իմաստասիրական ուսումները միշտ ամենամեծ խնամքով ուսումնասիրուեցին յունական եկեղեցու մէջ: Պղատոն եւ Արիստոտէլ շատ մեծ ազդեցութիւն ունեցան դիտական զարգացման վրայ: Եկեղեցու հայրերը մինչեւ անդամ առաջարկել են, որ Արիստոտէլի ուսումը աւանդուի իբրեւ ներածութիւն աստուածաբանութեան:

Ուրեմն իմաստասիրութեան ուսումը, յոյն քրիստոնեայ վարժարանների մէջ այնքան կարեւորութեամբ մշակուած, չէր կարող անտեսուիլ Վաղարշապատի դպրոցին մէջ, որի վարիչները եւ ուսուցիչները մեծ մասամբ յունական քրիստոնէական կրթութիւն ունէին:

Այսպէս, Սահակը «տեղեկացեալ էր փիլիսոփայական արուեստից»՝ Փարպեցու բառերով եւ Մեսրոպ Մաշտոց անծանօթ չէր նրանց իր կարգին, որպէս հելլէն դաստիարակութեամբ մարզուած մէկի:

Մեր թարգմանիչները, անմիջական գործակիցները Սահակի եւ Մեսրոպի, նոյնպէս անծանօթ չէին յոյն իմաստասէրների գործերին եւ ճանաչում էին Պղատոնի, Արիստոտէլի եւ այլոց գործերը իրենց բնագրերով, որոնք ուսումնասիրութեան առարկայ էին յունական դպրոցների մէջ:

Նոյն դարում թարգմանուած բազմաթիւ ասորական եւ յունական հայրերի վարդապետական եւ բարոյագիտական գրուածքները, որպէս հայրաբանականք, հաւանաբար գործածուել են որպէս ճարտասանական արուեստի զարգացման դասագրքեր:

Արդարեւ, շատ հաւանական է, որ թէ հաւատքը զօրացնելու եւ թէ Վաղարշապատի դպրոցի ուսանողներին ճարտասանութեան մէջ մարզելու համար ոսկեդարում թարգմանուած լինեն նաեւ Եւթաղի, Հերոնիմոսի, Եպիփանի, Սիբերիանոսի, Եւսեբիոսի, Եմեսիայի եպիսկոպոսի, Կիւրեղ Աղեքսանդրացու եւ Կիւրեղ Երուսաղեմացու, Բարսեղ Կեսարացու, Եւագր Պոնտացու, Հիւպոլիտոս Հռոդոսցու, Գրիգոր Սքանչելագործի, Արիստիտէս Աթենացու, Եփրեմ Ասորու, Յակոբ Մծբնայ հայրապետի, Զենոբ Ամիդի, Ուռհայի եպիսկոպոսի ճառերը:

Վաղարշապատի վարդապետարանը տեւել է մօտ մէկ դար (դրերի գիւտից մինչեւ Վահան Մամիկոնեանի մահը 405-510): Դպրոցը հովանաւորում էին Մամիկոնեանները, որոնցից ոմանք այնտեղ ստացան իրենց ուսումը:

Մաշտոցի մահից յետոյ (440) դպրոցի տեսչութիւնը ստանձնած պէտք է լինի, ըստ Գուրեանի «վերապրող երեք սաներից մէկը, հաւանօրէն Եզնիկ, որուն անմիջապէս յաջորդն էր թերեւս Աղան Արծրունին: Ասոր յաջորդած է Ղազար Փար-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Այո, գիտեմ, այդ ցաւալի իրողութիւնը Շիւքրի պէյ հաղորդեց ինծի երբոր զինքը տեսայ:

— Գիտէ՞ք նաեւ որ տունէն փախչելէ ետքը, ձեր նաւակովը ասիական եղերքը անցած են:

Չէ, չեմ գիտեր, բայց ինչպէս ըսի, կ'ենթադրեմ որ կրնայ այդպէս եղած ըլլալ, պատասխանեց երիտասարդը ամենաբնական ձայնով մը:

— Եէնի Մահալլէէն մինչեւ Պօյաճը դիւղ ձեր տունը հասնելնիդ. ճամբան մէկու մը չհանդիպեցա՞ք:

— Չէ, այդ ժամուն արդէն ո՞վ դուրսը կը մնայ որ:

— Իրաւունք ունիք:

— Կը կասկածի՞ք որ ձեր բարեկամը՝ Սատըք մեղսակից ըլլայ այն չորս անձերուն որոնք ձեր նաւակովը փախած են:

— Չեմ կարծեր:

Վայրկեան մը կրկին լռութիւն տիրեց: Ալի Օսման բոլորովին հանդարտած էր եւ գրեթէ այլ եւս վստահ էր թէ շնորհիւ իր հնարած պատմութեան օձիքը պիտի կըրնար դիւրաւ ազատել:

Մէհմէտ փաշա դրասեղանին վրայ դըրուած զանգակը հնչեցուց եւ սեւազգեստ ծառայ մը ներս մտաւ:

— Արիֆ էֆէնտին հոս հրամցուր, ըսաւ ներս մտնողին:

Ծառան ակնածանքով խոնարհութիւն մը ըրաւ եւ հեռացաւ:

Ալի Օսման իր հօր անուան արտասանուիլը լսելով՝ մէկէն ցնցում մը զգաց, սակայն վայրկենապէս իր պաղարիւնութիւնը վերստացաւ:

— Կ'երեւայ որ մեզ պիտի երեսցնեն եւ երկուքս մէկ պիտի ճամբեն, մտածեց:

Երկու վայրկեան ետքը հայրը ներս մըտաւ: Արիֆ էֆէնտի յիսուն տարեկանի մօտ, դէր ու կլոր մարդ մըն էր, սպիտակախառն բոլորակ մօրուքով, թաւ յօնքերով, լայն ու խոշոր քիթով: Քիչ մը խոժոռ դէմք մը ունէր որ պատկառանք կ'ազդէր իրեն մօտեցողներուն: Երեսուն տարիէ ի վեր ոստիկանութեան նախարարութեան մէջ կը գտնուէր, ուր իբրեւ պարզ դրագիր մտած էր եւ ուր այժմ բարձր դիրք մը կը դրաւէր, թէ սուլթանին եւ թէ նախարարին կատարեալ վըստահութիւնը վայելելով, Արիֆ էֆէնտի ճանչցուած էր իբրեւ ուղղամիտ ու անկաշառ մէկը, ինչ որ հազուագիւտ արժանիք մըն էր Համիտեան շրջանի կառավարական ու մանաւանդ ոստիկանական պաշտօնեաներուն համար:

Ապտիւլ Համիտ որ հակառակ մեծ կաշառող մը եւ բարքերու ապականիչ մը ըլլալուն՝ միշտ կը գնահատէր ուղղամըտութիւնը երբ ի նպաստ իրեն կը գործուէր, մասնաւոր համարում մը ունէր Արիֆ էֆէնտիի վրայ, եւ զայն միշտ իր հաւատարիմ ծառաներուն կարգը դասած էր:

— Թիկնաթոռին վրայ հրամմեցէք Արիֆ էֆէնտի, ըսաւ Մէհմէտ փաշա ցոյց տալով իր ձախ կողմը դրուած պարապ թիկնաթոռ մը:

Արիֆ էֆէնտի իրեն մատնանշուած տեղը բազմելէ առաջ՝ ակնարկ մը նետեց իր զաւկին՝ որ շեշտակի իրեն կը նայէր: Հայր ու զաւկին միջեւ փոխանակուած ակնարկները, որքան ալ վայկենական եղան, այսուհանդերձ շատ նշանակալից էին: Հօրը ակնարկին մէջ սրտմտութիւն, մեղադրանք ու միանգամայն խանդաղատանք կար, մինչ զաւակինին մէջ զարմանք ու սարսափ:

— Ի՞նչ ունի հայրս որ ինծի դէմ այսքան բարկութեամբ կը նայի, խորհեցաւ մտատանջութեամբ Ալի Օսման երբ Արիֆ պէյ արդէն ակնարկը իր վրայէն հեռացուցած եւ ցոյց տրուած թիկնաթոռին մէջ նստած էր:

Չէրքէզ Մէհմէտ փաշա գրպանէն սիկառէթի տուփը հանեց, հատ մը հրամցուց Արիֆ էֆէնտիին եւ յետոյ կեղծ զոհունակութեամբ մը ըսաւ.

— Արիֆ էֆէնտի, մեր եւ ձեր կասկածները կ'երեւայ որ անհիմն են եղեր բարեբախտաբար, ձեր զաւկին յայտարարութենէն կը տեսնուի որ ինք Եէնի Մահալլէ, ամայի ծովեզերք մը ցամաք ելած է նաւակէն, բնական պէտք մը զոհացնելու համար եւ վերադարձին տեսած է որ նաւակը անյայտ եղած է ու ինքն ալ ըստիպուած է Եէնի Մահալլէէն մինչեւ Պօյաճը դիւղ ոտքով երթալ, առանց որեւէ բանէ մը տեղեկութիւն ունենալու:

Այս խօսքերը փոխանակ ուրախացնելու Արիֆ էֆէնտին՝ անոր աչքերուն արտայայտութիւնը աւելի խստացուցին:

— Չեմ գիտեր թէ ինչ ըսել կ'ուզէք ըսաւ:

— Ըսել կ'ուզեմ որ, ըստ ձեր զաւկին յայտարարութեան, ինք բոլորովին անմեղ է իր վրայ ծանրացող ամբաստանութենէն:

— Այսպէ՞ս յայտարարեցիր, ըսաւ Արիֆ էֆէնտի իր զաւկին դառնալով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(32 Շար.)

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ

ԳՈՂԱՑԱԾ ՀՈՐԻՉԸ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ԺԱՄԱԿ ՂԱՁՈՒԱԾ

—*—

ՂԱԺՂՈՓ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ ՂՈՐՔ ՂԱՁՈՒԱԾ

Ընդունելով ինձ ոստիկանատան մեջ պատահած ամբողջ պատմությունը, ես ինքնաբերաբար սկսեցի մտածել այն մասին, թե ինչպես կարելի է ինձ ազատել այդ անախորժ դրությունից։ Ես գիտեի, որ ոստիկանները ինձ ոչ մի կերպ չեն հավատա, որ ես անմեղ եմ, և որ ինձ ամբաստանողը ստում է։ Ես գիտեի, որ ինձ ոչ ոք չի ճանաչում այդ քաղաքում, և որ ես ոչ մի ապացույց չունեմ իմ անմեղության մասին։ Ես գիտեի, որ ինձ դատելու են ոչ թե ինչպես մի պարկեշտ մարդու, այլ ինչպես մի գողի, և որ ինձ դատապարտելու են ոչ թե ինչպես մի ազնիվ մարդու, այլ ինչպես մի ստախոսի։ Ես գիտեի, որ ինձ դատ

Այրի Տիկին Կրօնիկ Տակլճեան եւ զաւակները՝ Սօնա, Սարգիս, Վաղարշ, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Քըխեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Քըխեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արտաւազդ Քըխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռընէ Թորոսեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մաննիկ Վաղարշակ Ուրբաթեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ուրբաթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կիրակոսեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Պ. Եղօ Մինասեան խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր, փեսային, քեռայրին, կնքահօր եւ ազգականին

ԿՐՕՆԻԿ ՏԱԿԼՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 22ին, 57 տարեկանին յետ անողոք հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Յունուար 26) ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօֆոմիւնալի գերեզմանատունը ժամը 15,15ին:

Մահազ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«Յառաջ» մեր ցաւակցութիւնները ընտանեկան պարագաներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ա. Հայկ Գալէնտէրեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ (Յունուար 28) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր ամուսնոյն՝

ՀԱՅԿ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ, Փետրուար 11ին

ՄՈՒՐԱՏԻ

մահուան յիսնամեակին ի յիշատակ:

×

Այս Կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ողբացեալ

ՅԱԿՈԲ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

մահուան (Նիւ-Եորք) քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր գրչի ընկերներն ու յիշատակը յարգողները:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վաչէ վրդ. Իգնատիոսեան:

ՀԱՃԵԼԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Կազմակերպուած Անարատ Յղութեան Քոյրերուն տեսչութեան կողմէ, այս Կիրակի ժամը 16ին, Ժողովրդապետական սրահին մէջ՝

69 Ավընիւ Անրի Պարպիւս
Առնուվիլ-լէ-Կոնէս

Կառ տիւ Նոռէն՝ կառախումբ ժամը 15,10ին իջնել՝ Վիլիէ-լը-Պէլ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին, այս Շաբաթ ժամը 21ին, Վիէնի Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Նուագախումբ ՓԻԷՌ ՖԱՌԱԼ:

ԸՆԴ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութեան շրջանը լրացած ըլլալով, Յունուար 28 Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15,30ին ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, Օհանջանեան սրահը:

Կը խնդրուի ժամադրութիւնը յարգել:

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Ա) Վարչութեան երկու տարուան գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական զեկուցում, Բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ յարակից հարցեր:

Ծանօթ.— Ոչ անդամները կրնայ ներկայ ըլլալ իբր ունկնդիր:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

(Պուլ. Օտտօ)

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի վիճակահանութեան չահած թիւերն են հետեւեալները.— 87, 248, 81, 88, 197, 136, 276, 75, 295, 215:

Նուէրները ստանալու համար չահողները պէտք է դիմեն մասնաճիւղի քարտուղարուհիին՝ Տիկ. Բարեղ Արմաղանեան, 14 Պուլվար տէ Միւրիէ:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր-ընկերուհիները այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտադիր ներկայութիւն:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզութեան» խումբի ընկերական բացառիկ ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրընոպլի, Լանսէի, եւ Ռընաժի բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՐՆՈՒՎԻԼ-ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ (27 Յունուար) ժամը 21ին ընկ. Յ. Էսկիճեանի բնաակրանը: Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3ին Պաշօղլանեան քոյրերու բնակարանը:

Հ. Բ. Ը. Մ.
(5, Ռիւ Փափէր, Մարսէյլ)

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսիլիոյ մասնաժողովին կազմակերպած յաջորդ դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի սրահին մէջ:

Կը դասախօսէ Անդրանիկ Անդրէասեան Նիւթ Սփիւռք եւ Հայրենիք:

Ներկաներուն պատեհութիւն պիտի տրուի իրենց տեսակէտը արտայայտելու:

Ազատ մուտք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետր. 18 Կիրակի օր Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբը կը կազմակերպէ գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ եւ թէյասեղան Մեզոն տէ Սանթրօ (Ռիւ Ժան Կուժոն):

×

Պարանցիկ երեկոյթ, ՍՕՍԻ պարախումբի, Փետրուար 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբին կողմէ այս Կիրակի (Յունուար Սարսէլ – Առնուվիլի Կառվարենց 28) ժամը 15էն կէս գիշեր

Salle des Fêtes de Sarcelles, — Place du 11 Novembre

Կը մասնակցին.— ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը,

ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ (երգ)

Թատերական ներկայացում ՏՈՒՆ ՓԵՍԱՅ (Կ. Օսմանճեան)

Ժամը 19էն սկսեալ պարահանդէս — Նուագախումբ ՆՈԷԼ ՃԱՐՊԻԿԵԱՆ

ՊԻՒՖԷ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կը խօսի՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ:

Մուտքը ազատ է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8·30ին, Ազգ Տան սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ:

×

ՍԷՆԹ – ԷԹԻԷՆ

Ուրբաթ իրիկուն, Հայկ. մատրան սրահը ժամը 8·30ին:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները: Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան
Վարչութիւն

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ: 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ:

ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի:

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033-0212

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի Կառվարենց խումբին, Յունուար 28ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը:

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աի նոր սակերը կը ստիպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելումի ենթարկէ ընթացիք ազդերու գինը:

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 Ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՈՒՐԲԱԹ
26
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI
26 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11120 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.120

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԻ ՄԸ ԵՒՍ

(Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ 11ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Տարի մը եւս անցաւ այն սեւ օրէն ի վեր, երբ այս անցաւոր աշխարհէն յաւէտ կը բաժնուէր Շաւարշ Միսաքեան, անմխիթար սուգի մատնելով իր հարազատներուն հետ նաեւ իր անկեղծ բարեկամներն ու հաւատարիմ ընկերները, — Յառաջի ամբողջ ընտանիքը:

«Մահը իր ճամբով, կեանքը իր ճամբով», կ'ըսէր մեր յաւէտ ողբացեալ ընկերը՝ Լեւոն Շանթ

Ուսուցչապետը այդ մէկ նախադասութեան մէջ կը խտացնէր կեանքի փիլիսոփայութիւնը: Բնութեան անյեղլի եւ անողոք օրէնքներուն առջեւ գլուխ ծռող մահկանացուներուս կը թելադրէր քաջութիւն եւ յարատեւութիւն՝ անխախտ հաւատքով եւ անսասան կամքով շարունակելու կեանքը անվհատ, յաղթահարելով ամէն տեսակի խոչընդոտներու եւ դըժուարութեանց:

Հետեւելով այս իմաստութեան, Կեանքը շարունակեցին իր սիրելիներն ու հաւատարիմները, սուգը իրենց սրտերուն մէջ, տակաւին չսրբած իրենց աչքերուն արցունքը:

Մեծարանքի ի՛նչ գերագոյն արտայայտութիւն, յիշատակը յաւերժացնելու ի՛նչ լաւագոյն միջոց քան շարունակութիւնը այն սրբազան առաքելութեան, որուն նուիրուած էր Շաւարշ Միսաքեան, ի տղայ տիոց, աւելի քան կէս դար, անհուն զոհողութեամբ, հոգեկան ու մարմնական տառապանքներով, առանց ընկրկումի, Յոբի համբերութեամբ:

Ու այսօր անշուշտ իր հոգին կը հրճուի անդենականին մէջ տեսնելով, որ անխափան կը հրատարակուի այս թերթը, զոր հիմնած էր առանց նիւթական ապահովութեան, իբրեւ դրամագլուխ ունենալով իր գրիչն ու չարքաշ աշխատանքի եւ անսահման անձնազոհութեան ոգին:

Նոյն յամառ յարատեւութեամբ, զոհողութեան նոյն ոգիով եւ տառապանքներուն դիմակալելու նոյն կամքով ահա՛ իր անդարձ մեկնումէն տասնեւմէկ տարի ետք ալ կը շարունակէ լոյս տեսնել իր ձեռնասունը, որուն վրայ ա՛յնքան կը դուրգուրար եւ զոր իր կեանքին իմաստն էր դարձուցած:

Յառաջ հաւատարմօրէն կը քալէ նոյն ուղիէն, զոր առաջին իսկ օրէն գծած էր Շաւարշ եւ որմէ չէր շեղած երբեք մինչեւ իր մահը:

Այդ ուղին կը խտանայ մէկ բառի մէ. — Ծառայութիւն:

Ծառայել ազգին՝ հայրենասիրաբար եւ անշահախնդրօրէն:

Ազգային շահերը վեր դասել ամէն բանէ:

Պաշտպանել Հայութեան քաղաքակրթական արժէքներն ու քաղաքական պահանջները:

Նուիրուիլ նոր սերունդի փրկութեան:

Քաջալերել ազգապահպանման ձեռնարկները:

Կապ հանդիսանալ Հայրենիքի եւ ըՍփիւռքի Հայութեան միջեւ:

Արձագանգ ըլլալ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած մեր հայրենակիցներու ցաւերուն եւ ուրախութեանց:

Տարածել Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարաբանութիւնը:

Պայքարիլ արտագաղթին դէմ, հայրենադարձութիւնը նկատելով իբրեւ միակ միջոց փրկութեան, որպէսզի ծաղկի ու բարգաւաճի Հայաստան:

Տէր ու պաշտպան կանգնիլ Հայկական Դատին, պահանջելով մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու արեան գինը, — մեր պապենական բռնագրաւուած հողերու վերադարձը Հայութեան:

Ա՛յս է եղած մեր ուղեգիծը, որուն պիտի շարունակենք հետեւիլ անշեղ:

Արժանաւորապէս յարգելու եւ յաւերժացնելու համար յիշատակը թերթիս հիմնադիր — խմբագրապետին, Շաւարշ Միսաքեանի:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶԱՐԿ ՏԱԼ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ
ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

— * —

Տնտեսական եւ ելմտական նախարարը՝ Միշէլ Տըպրէ կարգ մը միջոցներ ձեռք առած է զարկ տալու համար տնտեսութեան, տրուած ըլլալով որ Յունուարի սկիզբէն ի վեր հրապարակին վրայ որոշ տեղքայլ կայ եւ Անգլիոյ ու Միացեալ Նահանգներու ձեռք առած միջոցները զգալապէս կը վնասեն Ֆրանսայի արտածման:

Ձեռք առնուած միջոցներու կարգին է նախ եւ առաջ հարիւրէն 15 զեղչ մը տուրքերու մէկ երրորդ կանխավճարին վրայ: Այլ խօսքով՝ բոլոր անոնք որոնց տարեկան եկամուտը 55 հազարը (հինգուկէս միլիոն) չանցնիր, Փետրուար 15ին իրենց ստացած մէկ երրորդ կանխավճարի ազդարարութեան գումարէն պիտի զեղչեն 15 առ հարիւր, եւ այս զեղչը վերջնական բնոյթ ունի: Այլ խօսքով եւ օրինակ մը տալով ըսենք թէ ընտանիք մը որ 1500 Ֆրանք եկամուտի տուրք կը վճարէ, Փետրրուար 15ին պարտ էր վճարել՝ 500 Ֆրանք: Նոր որոշումով, պիտի վճարէ 425 Ֆր. բայց այս զեղչը 'վերջնական բընոյթ ունի, այսինքն երբ Նոյեմբերին (ընդհանրապէս) վճարէ տուրքերու մընացեալը, անկէ պիտի զեղչէ, ոչ թէ 425 Ֆրանք, այլ 500, առաջին մէկ երրորդ կանխավճարին հաշւոյն:

Ասկէ զատ, ընտանեկան նպաստները 4,5 առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն Փետրուար 1էն սկսեալ: Այս յաւելումը նախապէս նախատեսուած էր Օգոստ. 1ին համար: Ծեր աշխատաւորներու նպաստն ալ տարեկան հարիւր Ֆրանքի յաւելում մը կ'արձանագրէ:

Կարգ մը այլ միջոցներ ալ ձեռք պիտի առնուին յետագային:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՄԻՋԱՄՏԵԼ

Ուոշինկթընի կառավարութեան բանբերը յայտնած է թէ Խորհ. Միութիւնը մերժած է միջամտել Հիւսիսային Քորէայի կառավարութեան մօտ ամերիկեան լրտես — նաւուն յանձնումին համար: Ծանօթ է որ Տին Ռըսք «պատերազմական արարք» կը նկատէ Հիւսիսային Քորէայի կատարած «գրաւումը»: Արտաքին նախարարը յայտարարած է նաեւ դիւանագիտական բոլոր միջոցները պիտի փորձուին փոխադարձ միջոցներու դիմելէ առաջ:

Զանազան վարկածներ կան անշուշտ այս լուրջ միջադէպին առթիւ:

Կրնայ ըլլալ որ Մոսկուա պատերազմական երկրորդ ճակատի մը սպառնալիքով, կ'ուզէ ստիպել Ճոնսընը, որ աւելի զիջողական դիրք բռնէ Վիէթնամի մէջ:

Անշուշտ լրտես — նաւը իր միջոցներն ունի «ինքզինքը քանդելու» երբ վտանգուի եւ կը թուի թէ ամերիկեան Փուէպլոյի նաւապետը փորձած է երբ Հիւսիսային Քորէացիները նաւ կը բարձրանային: Այդ ալ կրնայ ըլլալ պատճառը, որ չորս ամերիկացի ծովայիններ վիրաւորուած ըլլան:

Միւս կողմէ Ամերիկացիներու եւ Հիւսիսային Քորէացիներու խօսակցութիւնները այս առթիւ, տեսակ մը խուլերու զրոյցի վերածուած է: Յանուն Ուոշինկթընի, փոխ-ծավակալ Սմիթ պահանջած է որ անմիջապէս վերադարձուի Փուէպլօն իր 83 ծովայիններով: Սմիթ ուզած է որ Հիւսիսային Քորէա ներողութիւն խնդրէ վասնզի ամերիկեան նաւը 15 մղոն հեռու կը գտնուէր Հիւսիսային Քորէայի ծովափէն եւ կատարուածը չարդարացուիր, որեւէ ձեւով: Այս չէ Հիւսիսային Քորէայի կարծիքը, որ կը բողոքէ բուռն կերպով, բազմաթիւ գրգռութեանց դէմ եւ աշխարհակալական խաղերու, որոնք երթալով աւելի յաճախակի են, ապազինուած շրջագօտիին մէջ: Զօր. Եունկ-Քուք թուելէ ետք զանազան նման «գրգռութիւններ», կը ծանրանայ Փուէպլոյի վրայ.— «Ամէնէն գիտակից գրգռութիւնը կատարուեցաւ Յունուար 23ին, երբ ամերիկեան աշխարհակալ լրտես — նաւ մը մեր ջուրերը մտաւ: Մեր հերոսական նաւերը որ հսկողութիւն կը կատարէին մեր ջուրերուն մէջ, պատասխանեցին կըրակին, սպաննելով եւ վիրաւորելով յարձակող ծովայիններ եւ գերի բռնելով անոնցմէ 80էն աւելի: Գրաւեցին նաեւ լրտես — նաւը իր զինամթերքով եւ լրտեսութեան կազմածով»:

Ամէն պարագայի մէջ, նոր բարդութիւն մըն է որու հետեւանքները կրնան ծանր ըլլալ:

Թոքիոյէն կը հաղորդեն նաեւ թէ Հիւսիսային Քորէայի մամուլի պաշտօնական գործակալութիւնը յայտնած է ամերիկեան գրաւուած նաւուն «խոստովանութիւնները»: Ըստ այս աղբիւրին, նաւապետը ընդունած կ'ըլլայ որ քորէական ջուրերու մէջ կը գտնուէր: Ըսած կ'ըլլայ նաեւ «Որեւէ արդարացում չունիմ իմ յանցանքիս համար: Նաւս Հիւսիսային Քորէայի ջուրերուն մէջ էր երբ գրաւուեցաւ Քորէայի նաւերուն կողմէ իրենց պաշտպանողական գործունէութեան ընթացքին: Իմ նաւս Սասպօ, Ճափոն, զըրկուած էր ամերիկեան Սէ. Ի. Ա.ի (Հակալրտեսական Սպասարկութիւն) հրահանգները գործադրելու համար»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» (0-3)
ԿԸ ՅԱՂԹԷ Հ.Մ.Ը.Մ. - Հ.Մ.Մ.ԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Հայաստանի «Արարատ» փութպոլի խումբը Պէյրութ գացած էր եւ Կիրակի օր (Յունուար 21) հանդիպում մը ունեցած է Պէյրութի Հ.Մ.Ը.Մ. — Հ.Մ.Մ.ի հաւաքական խումբին հետ: «Ազդակ» (Յունուար 22) հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ.

Կիրակի, մարզական Աւանին մէջ, մօտ 15.000 հանդիսականներու ներկայութեան, Հայաստանի «Արարատ»ը պարտութեան մատնեց Հ.Մ.Ը.Մ. — Հ.Մ.Մ. հաւաքական կազմը, 0–3 արդիւնքով: (Կիսախաղ՝ 0–2):

Այցելուները արձանագրեցին յաղթանակ մը, որ մեկնաբանութեան չի կարօտիր, նկատի ունենալով արդիւնքը: Բայց տեղին է նկատել տալ, թէ լիբանանեան կազմին դէմ, Հայաստանցիք վարուեցան իբրեւ վարպետներ, երբ մանաւանդ կը ձեռնարկէին լուրջ գործողութիւններու, այսինքն կ'ուզէին անպայման կոլ նշանակել: Բայց ոչ մէկ ատեն կրցան համոզել կլոր գնդակի սիրահարները՝ իբրեւ բարձր դասի մարզիկներ: Կ'ակնկալէինք տեսնել զօրաւոր խումբ մը, մանաւանդ երբ նկատի կ'ունենայինք, որ Հայաստանի Արարատը հաւասար մնացած է Քիեւի Տինամոյին հետ, որ իր կարգին, պարտութեան մատնած էր Կլեսքոյի Սելթիկը, Եւրոպայի ախոյեանական մրցումներուն: Անշուշտ, այցելուները իրենց տիրապետութեան տակ առին պաշտպանողականի վրայ գտնուող խումբ մը, բայց իրենց կիրարկած Փութպոլը եղաւ դանդաղ: Միայն Ղազարեան կրցաւ արագ ըլլալ: Կարճ փոխանցումներու միջոցաւ, փորձեցին շատ յաճախ հեռուէն կէտեր նշանակել: Առաջին կիսախաղին, կրցան երկու անգամ պարտութեան մատնել բերդապահ Պետիկը, բայց երկրորդ կիսախաղին, Քոքօ, որ փոխարինած էր Պետիկը, կրցաւ զսպել «Արարատ»ի յառաջապահներուն հեռուէն քաշուած բոլոր գնդակները:

Ուրբաթ իրիկուն, Մազրաայի առջեւ, Արարատ պիտի կրնա՞յ նոյն արդիւնքը տալ: Կը կարծենք, թէ պէտք է մեծ ջանք թափեն՝ յաղթելու համար Լիբանանի ախոյեանները:

ՄՐՑՈՒՄԻՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

Իրաւարարութեամբ միջազգային իրաւարար Բարսեղ Գաւճեանի, մրցումը սկըսաւ Լիբանանցիներու զանգուածային յարձակումով, որ իր արագութեամբ անակնկալի բերաւ «Արարատ»ի պաշտպանողական գիծը: Բերդապահ Աբրահամեան կրցաւ զսպել Լեւոնի մէկ գնդակը:

Անմիջապէս ետք սակայն, այցելուները կազմակերպեցին գեղեցիկ էջքեր, ու տիրապետելով, փորձեցին կեդրոնէն ճեղքել Լիբանանցիներու պաշտպանողական գիծը, բայց Հրայր եւ Կիւլապի չէզոքացուցին թիւ 10 մարզիկին՝ Քովալենքոյի բոլոր նախաձեռնութիւնները: Ղազարեան (թիւ 11) աշխատեցաւ թափանցել տեղական գիծերէն ներս, բայց ֆինիշ չունենալով, ձախողեցաւ: Մինչ այդ, Լեւոն, գնդակը ստանալով Պօղոսէն, ահաւոր հարուած մը ուղարկեց դէպի հակառակորդ բերդապահը, որ մատին ծայրով գնդակը զրկեց fորնըրի:

39րդ վայրկեանին, Քովալենքօ նշանակեց «Արարատ»ի առաջին կէտը, fոնթրը-փիէի բերելով բերդապահը: Հինգ վայրկեան ետք, Մելքոնեան (թիւ 9) ստորագրեց Արարատի երկրորդ կէտը: Գնդակը անցաւ բերդապահին ոտքին տակէն: Մեր կարծիքով, Պետիկ միակ պատասխանատուն է այս երկու կէտերուն: Կիսախաղ՝ 2–0:

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ անձրեւով: Այցելուները լաւ կը խաղային, բայց տեղացիք, պաշտպանողականի անցած ըլլալով, գնդակ չէին ձգեր: Խաղը դարձաւ միօրինակ եւ 22 խաղացողներն ալ միջակէն վար իջան:

Վերջաւորութեան մէկ վայրկեան մնացած, Ղազարեան, որ ազատ էր, տեսաւ որ բերդապահ Քոքօ, բերդէն դուրս ելած, վրան կուգայ: Ուղարկեց վոլէ քաշուածք մը եւ նշանակեց Արարատի երրորդ կէտը:

Գոհացուցիչ իրաւարարութիւն՝ Բարսեղ Գաւճեանի:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

(ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՍՆԵՒՄԷԿԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Տասնեւմէկ տարին ահա լրացաւ Շաւարշ Միսաքեանի գերեզմանին վրայ: Տասնեւմէկ տարի. արհամարհելի տեւողութիւն, թերեւս, օրացուցային միօրինակ, անբովանդակ ժամանակին մէջ, բայց որ կենսական կը մնայ արժէքներու մակարդակին վրայ, մասնաւորաբար անհատ – արժէքներու, անհետացող դէմքերու գնահատման համար: Անոնց դիծերը կրնան տժգունիլ, մշուշի մէջ կորսուիլ, կամ ընդհակառակն յստականալ, պայծառանալ, երեւան հանել գիրենք զսպանակող իմաստը:

Արդէն հարց կուտայ մարդ, երբ կը շրջի տարեդարձներով, ոգեկոչումներով ողողուած մեր հայկական կեանքին մէջ, թէ ինչի՛ կրնան ծառայել այս բոլոր անդրադարձները՝ անցեալին. ինչի՛՝ եթէ ոչ իմաստի մը, մեր ներկան եւ ապագան շահագրգռող իմաստի մը փնտռտուքին: Եթէ նոյնիսկ յաճախ վերածուին անոնք՝ Ներկան ժխտելու եւ Անցեալը ապրելու անհեթեթ արարքի մը:

Բայց տասնեւմէկ տարին ժամանակն է նաեւ երիտասարդութեան մը, սերունդի մը հասունացման գրե՛թէ: Բաւարար՝ որ աճի, բարձրանայ սերունդ մը, ծնի երիտասարդ դիտակցութիւն մը, որ ժամանակագրօրէն չի պատկանիր նոյն շրջանին. ժամանակակիցը չէ Շաւարշ Միսաքեան մարդուն: Երիտասարդ դիտակցութիւն մը, որ, իր յետնորդի հանգամանքո՛վն իսկ, գնահատումի, արժեւորումի իր մասնայատուկ կեցուածքը ունենայ Շաւարշ Միսաքեան – երեւոյթին հանդէպ. եւ մասնայատուկ չափանիշ մը, որ այժմէութեան չափանիշ կը կոչուի:

Այս բաները կը մտածե՛ն հաւանաբար բոլոր անոնք, որոնք կ՚ըմբռնեն նշանակութիւնը՝ Շաւարշ Միսաքեանը ոգեկոչելու արարքին. ոգեկոչում մը՝ այժմէութեան «նշանին տակ»: Որովհետեւ միայն ներկա՛ն, միայն կենդանի՛ն կարելի է ոգել, կոչել: Միա՛յն անմահները կարելի է ապրիլ, երբ կը յարգենք մեռելները, ինչպէս ըսած է մէկը մեր անմահներէն:

Այժմէութեան, այժմէականութեան գաղափարը, Շաւարշ Միսաքեանի անձին մէջ, լրացուցիչ երկու մարմնացումներ կը գտնէ. անոնցմէ առաջինը՝ լրագրող – հրապարակագիրի տիպարն է. 1960ական թուականներուն դիտակցութեան բացուած սերունդի մը համար դժուարին, թերեւս անկարելի է ապրիլ այն տրամադրութիւնները, մտաւոր – հոգեկան վիճակը, որ 1920ի սերունդինը եղած ըլլալու է, քառասուն ու աւելի տարիներ առաջ այս օրերէն. անոր հաւատքները, տագնապանքներն ու ժխտումները. դըժուար նաեւ՝ ըմբռնել տարողութիւնը Շ. Միսաքեանի այն արարքին, որ մեր դաղութին մէջ «Յառաջ»ը եղաւ: Իր հաստատուն ու պայծառ մտքէն, քնազդի ամրութիւն ունեցող բայց նաեւ մտածուած հայկականութենէն, մշակութային իր հարուստ խորքէ՛ն անդին, անոնցմէ աւելի, կարելի է ըսել, հոգեկան տեւական ներկայութեան մը, լեցուն ու ամբողջական ներկայութեան մը հրամայակա՛նն է որ կը կեցնէ մեզ, «Յառաջ»ի մէջ իր ստորագրած ամէն մէկ էջին, ամէն մէկ տողին դէմ: Ներկայութիւն մը, որ ներկայի ամբողջական ստանձնումէն կրնայ միայն բխիլ, անցնող ամէն բոպէի մէջ ինքզինք այժմէացնելու, ամբողջացնելու ընդառաջուած պահանջէն:

Եւ լրագրող Միսաքեանի կենսագրութիւնը, իր կարգին, կը թուի հաստատել այս իրողութիւնը. որովհետեւ լրագրութիւնը կոչում եղաւ Շաւարշ Միսաքեանի համար, սկսած իր պատանութեան օրերէն, Պոլիսէն մինչեւ Կարին եւ Պալքաններ: Ներկային համար վկայելու այս կոչումն էր, անկասկած, որ զինք կը մղէր 1915ի ստորերկրեայ իր դժոխքներէն, մահապարտի իր թաքստոցներէն թղթակցութիւններ հասցնելու արտասահման: Ներկային համար վկայելու նոյն հրամայականն էր, որ իրեն պարտադրեց, վստահաբար, «Յառաջ»ի իրագործումը:

Սակայն այժմէութեան գաղափարին այս առաջին մարմնացումը — լրագրող Շաւարշը — հեռու է սպառելէ Շ. Միսաքեանի անհատականութիւնը. եւ այն, ինչ որ իր ներկայութիւնը կը կոչեմ: Որովհետեւ Շաւարշ Միսաքեան չա՛տ ներկայ եղած է ինքնիրեն՝ վկայողի ներկայութեամբ բաւարարուելու համար, ինչպէս կրցած են ընել ուրիշ հրապարակագիրներ: Այժմէականութեամբ ապրող, անկաժէ մարդու իր խառնուածքը՝ հանրային – քաղաքական գործիչի տիպարին մէջ է որ գտած է իր ամբողջական իրագործումը, անդին՝ սոսկական լրագրողի համեմատաբար կրաւորական կեցուածքէն: Այս տեսակէտէն բնորոշիչ է երիտասարդ «ղեկավար»ի իր դիմագիծը՝ Սահմանադրութեան վաղորդայնին. նոյնքան եւ աւելի յատկանշական թերեւս՝ 1915–16 տարիներու իր ստորերկրեայ կեանքը, որ յեղափոխականի կեանք մըն է, եւ յեղափոխականի վաւերական խառնուածք մը կը յայտնաբերէ: Համեմատաբար աւելի ծանօթ են կենսագրական իր դիծերը 1918ի զինադադարէն մինչեւ Հ. Յ. Դ. 9րդ Ընդհանուր Ժողովը՝ Երեւան, մինչեւ 1922ի նահանջը, եւ վերջապէս Ֆրանսահայ գաղութի առաջին տարիները: Յիշուած բոլոր շրջաններուն, զանազան պայմաններու եւ վիճակներու ընդմէջէն, կարմիր թելի պէս կ՚երկարաձգուի գործունէութիւնը՝ այժմէականով, ներկայով ծանրաբեռն մարդուն, որ Շաւարշ Միսաքեանը եղաւ Պոլիսէն Երեւան եւ Երեւան Փարիզ: Ամբոխը կազմակերպուած հաւաքականութեան վերածել, միտքերը պայծառացնել, կամքերը դարբնել: Շ. Միսաքեանի անձին մէջ, ինչպէս, լրագրողի տիպարին համեմատաբար սահմանափակ շրջանակները կը պայթին. վիկայութիւնը կը դառնայ մասնակցութիւն, տեղեկատուութիւնը՝ ստեղծագործութիւն:

Ասոր համար է, որ Շ. Միսաքեանի կենդանագիրը մեզի՝ երիտասարդներուս կ՚երեւի տեւական երիտասարդութեան մը լոյսին մէջ: Ասոր համար է որ իր մէջ կը տեսնենք Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան գաղափարին մէկ յատկանշական մարմնաւորումը, այսինքն այժմէութեան, դիտակցութեան եւ ստանձնումի տիպարը: Ասո՛ր համար է, որ իր մէջ կ՚ողջունենք երիտասարդական շարժումներու հիմնադիր մը, եւ մէկը մեր այն սակաւաթիւ մտաւորականներէն, որոնք փորձած են իսկապէս հասկնալ Հայկական Սփիւռքը: Եւ ասո՛ր համար է, որ իր ոգեկոչումը, հեռու ըլլալէ անդրադարձ մը՝ մեռած բաներու, կը դառնայ հրաւէր՝ մեր ժամանակը, մեր ներկան լեցուն ու ներուժ կերպով ապրելու:

Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ՊՏՂՈՒՑ ՄԸ ԽՈՒՆԿ ԻՐ ԱՇԱԿԵՐՏԷՆ...

Օրերուն ՀեՏ...

Տասնամեակը անցաւ երբ կորսնցուցինք մեր վարպետը, մեր մեծ եւ անփոխարինելի վարպետը:

Արարատի փէշերուն տակ չէր ծնած այս մէկը, իր բուն անունով ՇԱՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ, բայց անորմէ բան մը ունէր անոր վեհութենէն, անոր մեծութենէն բաներ մը ժառանգած էր:

Ապահովաբար, մեր Սենեքերիմ թագաւորը հայրենի բարձրաւանդակը իրերու հարկադրանքին տակ լքելէ առաջ, դէպի արեւմուտք տեղափոխուած պահուն, պարկ մը հայրենի հող առած էր հետը ետքէն սրսկելու համար իր նոր բնակավայրի տարածքին վրայ ուր պիտի ծլէին ու ծաղկէին նոր ուժեր ու արժէքներ:

Այո՛, հողը, հայրենի հողը, անոր հրաշագործ ուժը:

Հապա ո՞ր տեղէն, մեր Երկրի բարբառով՝ ուսկից այն բոլորը զորս ունէր:

Հայ Վէպը Բաֆֆի մը տուած է մեզի, հայ Բեմը Ադամեան մը, հայ Պաստառը Այվազովսկի մը, Բանաստեղծութիւնը Վարուժան մը, մեր Հերոսականը Անդրանիկ մը, մեր Ճարտարապետութիւնը Թորամանեան մը:

Ուրիշ վիպագիրներ, բեմի վարպետներ, պաստառի հանճարներ, բանաստեղծ տիտաններ, գերմարդ հերոսներ, հիացումի արժանի ճարտարապետներ, Գիրի ու Դպրութեան աստղերու անհամար հոյլ մը. այո՛, այս բոլորին մօտ, անոնց քովն ի վեր, հայ հրապարակագրութեան մեծ ախոյեանը, բոլոր ժամանակներու մէջ պիտի մնայ, պիտի արձանագրուի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ անունը մեծատառ գիրերով:

Գ. Արծրունի, Արփիար, Բ. Քէչեան, Ռ. Զարդարեան եւ այլոց թերեւս աշակերտը, որ ետքէն դարձաւ մեծ վարպետ մը, հայ հրապարակագրութեան դասական վարպետը:

Վիպասանի, բանաստեղծի տիտղոս չտրուեցաւ իրեն, բայց, ո՞ր վիպասանը, որ մէկ բանաստեղծը կրցաւ այնքա՛ն հարազատ գոյներով, այնքա՛ն զգայուն իմացականութեամբ տալ պատկերը մեր ապրած օրերուն, մեր հոգեկան խռովքներուն:

Մենք բոլորս տեսած ենք Եփրատը, նայած ենք անոր ջուրերուն, դիտած ենք անոր ընթացքը, բայց ո՞վ, ո՞ր գրիչը կրցաւ մեզի տալ Շաւարշ Միսաքեանի Եփրատը այնքան հոգեխռով պատկերացումներով...:

Շաւարշ Միսաքեան ուսուցիչ էր նաեւ, ուսուցիչ մը, որ գիտէր սորվեցնելու կերպերը: «Տեղքայլ ընողներէն չեմ ախորժիր», կը կրկնէր մեզի յաճախ: Այս «տեղ քայլ»ին իմաստն ու բովանդակութիւնը շատ լաւ կը հասկնայինք մասնաւորապէս մենք աշակերտներս:

Հանրային կեանքի մէջ ալ յաճախ շատ սուր գրիչով կը պախարակէր «տեղ քայլ» ընողները: Իր անկրկնելի, բովանդակալից խմբագրականներէն.— «Մեր Խօսք»երէն դուրս՝ կարճ ու կտրուկ «Օրը Օրին»ները իրական դպրոցներ էին թէ՛ մեծերուն եւ թէ փոքրերուն համար:

Հայը իրեն համար մեծութիւն էր, այդ Հայը ի՛նչ գոյնի ալ պատկանած ըլլար: «Մեր փոքրիկ ածուն» երբ ըսէր, իր յուզումնալից դողդոջուն ձայնովը, կը զգայիր որ իր ամբողջ էութիւնը դրած կ՚ըլլար անոր մէջ:

Հայրենիքը գերիվեր էր ամէն բանէ: «կորիզ»ը հաւատք էր, սէր էր, իրականութիւն էր իրեն համար, ահա թէ ինչո՛ւ հակառակորդներն անգամ ջերմօրէն կը ծափահարէին իր խօսքը, բանաւոր թէ գրաւոր:

Մեծ մարդիկը յետ մահու ալ միշտ ներկայ են բազմութիւններու մէջ, ու այսօր իր մահէն տասնեւմէկ տարի ետք, սխալած չենք ըլլար ըսելով թէ ան՝ իր հասակով, իր կերպարանքով, իր նայուած-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Այո, պատասխանեց Ալի Օսման գըլուխը խոնարհեցնելով:

— Իբրեւ քու մեծաւորդ եւ իբրեւ քու հայրդ կը հրամայեմ որ ճշմարտութիւնը խոստովանիս բացարձակապէս, գոչեց Արիֆ էֆէնտի որուն ձայնը յուզումէն կը դողդղար:

— Ճշմարտութիւնը խօսեցայ արդէն, պատասխանեց երիտասարդը, որուն մինչեւ այդ վայրկեան պահած պաղարիւնութիւնը տեղի տալ սկսած էր նորօրինակ խռովքի մը:

— Զաւակս, շարունակեց Արիֆ էֆէնտի, ձայնը մեղմելով, կ՚աղաչեմ, կը պաղատիմ որ անմիջապէս ճշմարտութիւնը տեղն ի տեղօք պատմես, առանց բան մը ծածկելու եւ որչափ ալ ծանր ըլլայ գործած յանցանքդ, վստահութիւն ունենաս մեր բարեգութ սուլթանին անհուն ներողամտութեանը վրայ ...: Պէտք է որ անմիջապէս ըսես ամէն բան, ատով միայն կրնաս փրկել թէ ինքզինքդ եւ թէ հայրըդ:

Ալի Օսման յիշեց թէ Մէհմէտ փաշա եւս գրեթէ նոյն բանը ըսած էր իրեն: Ուղեց հօրը աղաչանքին տեղի տալ ու ճշմարտութիւնը զոր մեծ մասամբ ծածկած էր, տեղնի տեղօք պատմել, սակայն յանկարծ ընկրկեցաւ.

— Չէ, ըսաւ ինքնիրեն, բոլոր ասոնք սովարական խաղեր են եւ հայրս ստիպման տակ է որ այդ խորհուրդը կուտայ ինծի ... պարզապէս կ՚ուզեն զիս փորձել տեսնելու համար թէ իրա՞ւ էին ըսածներս:

— Փաշա էֆէնտիին ըրած յայտարարութեանս վրայ, որ զուտ ճշմարտութիւնը էր բառ մը չունիմ աւելցնելիք, պատասխանեց հաստատ ձայնով մը:

— Բայց թշուառական. գոչեց հայրը, ականատես վկաներ կան որոնք քու ըսածներդ կը ջրեն բացարձակ կերպով:

Այս յայտարարութիւնը սարսափեցուց երիտասարդը որ դողահար ձայնով մը գոչեց:

— Ինչպէս ...:

— Այո, միջամտեց Չէրքէզ Մէհմէտ փաշա որ չէր ուզեր հօր եւ զաւկին միջեւ խօսակցութիւնը աւելի երկարել եւ կը նախընտրէր ինքն իսկ յառաջ տանիլ հարցաքննութիւնը, այո, շատ ճիշդ է ձեր էֆէնտի հօր ըսածը, ականատես վկաներ կան որոնք կը ջրեն ձեր յօրինած պատմութիւնը որ առանց անոնց կրնար ճըշմարտանման ըլլալ: Եէնի Մահալլէ, Ֆըրըլտաքի զբօսավայրին ստորոտը, ամայի ծովեզերքը ցամաք ելողը դուք չէք՝ այլ ձեզ ընկերացող Սատըք պէյը, որ իր բնական պէտքը գոհացնելէ ետքը, վերադարձած է նաւակ եւ դուք ալ իրեն սպասած եւ միւս չորս փախստականներուն հետ մեկնած էք դէպի Պէյքօզ... ահա ճշմարտութիւնը զոր կը փորձէք մենէ ծածկել:

Ալի Օսման այս խօսքերը լսելով շանթահար եղաւ. ուրեմն այդ մարդիկը ամէն բան գիտէին եւ հարցաքննութիւնը պարզ ձեւակերպութիւն մըն էր ...: Հիմա կը հասկնար թէ ինչու իր հայրը այնքան խոժոռ նայուածք մը ուղղած էր իրեն ներս մտած ատեն: Եւ սակայն ինք անմեղ էր, ոեւէ յարաբերութիւն չունէր այդ չորս անձերուն հետ, որոնց ձերբակալումը կը բաղձար անկեղծօրէն: Եւ եթէ անոնց փախուստին նպաստած էր, ատիկա տեղի ունեցած էր հակառակ իր կամքին ու մահուան սպառնալիքի տակ:

— Իցիւ թէ ճշմարտութիւնը կէտ առ կէտ պատմած ըլլայի, , կը խորհէր, հիմա անել կացութեան մը մատնուեցայ ... ստեցի ու ջանացի ծածկել իրողութիւնը, ինչու իրաւունք կուտայ իրենց վրաս կասկածելու եւ զիս իբրեւ այդ մարդոց մեղսակիցը նկատելու:

Բոլոր այս դառն մտածումները խեղճ երիտասարդին մտքէն կ՚անցնէին վայրկենապէս ու շուարած կը մնար, առանց կարենալ խօսք մը ընելու:

Հայրը տեսնելով իր զաւկին վարանոտ ու այլայլած կերպարանքը, ինքն ալ վրդովեցաւ ու կրկին յուզուած ձայնով մը աղերսեց.

— Աստուծոյ սիրոյն, խօսէ ճշմարտութիւնը ...:

— Կ՚երդնում որ ես անմեղ եմ, գոչեց Ալի Օսման, բոլորովին անմեղ ...:

— Անմեղ մարդը չստեր, ըսաւ Արիֆ էֆէնտի, խօսէ ճշմարտութիւնը:

— Ինչպէս, դո՞ւք ալ իմ վրաս կը կասկածիք, ըսաւ խեղճ տղան յուսահատ շեշտով մը:

— Կը կասկածիմ, քանի որ կը տեսնամ թէ ճշմարտութիւնը չես խօսիր:

— Ձեր գլխուն վրայ, մօրս գլխուն վրայ կ՚երդնում որ ես այդ փախստականներուն հետ յարաբերութիւն չունիմ, ես զանոնք չփախցուցի, ես անմեղ եմ, գոչեց Ալի Օսման յուզումէն դողահար ձայնով մը եւ աչքերը արցունքով լեցած:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(33 Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻ

ՅԱԳՈՒՄՈՎԱԾՔ

ՊՈԼՍԻՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻ

ԺԱՄԱԿ ՂԱՀՐՈՒՄՈՒ

—*—

ՂԱՀՐՈՒՓ

ՊՈՒԼՍԻՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻ

ՂԱՀՐՈՒՄՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ս.

Ա. Ս.

ՀՈՒՆՎԱՐԻ 21 ՅԱՐԱՎԱՐ — Դիտի ներկայացնեն Ս. Յ. Գ. Ընկերության Հայկական Բաժնի Ղահրումու Սրահին մէջ։ Ներկայացումը պիտի սկսի ժամը 8-ին։ Տիր-Յովհաննէսեան ընտանիքի ներկայացումը։

Ներկայացումէն ետք պիտի տրուի պարահանդէս։ Ներկայացումին մասնակցելու համար հարկ է ունենալ տոմսակ։ Տոմսակները կը ծախուին Ս. Յ. Գ. Ընկերութեան գրասենեակին մէջ։

Այրի Տիկին Զապէլ Կիւլպէնկեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Կիւլպէնկեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Փաթրիք Կիւլպէնկեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Վեհա – նուշ Ունճեան եւ զաւակները, Օր. Իրմա Ճիլաճեան յաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր և աղգականին՝

ԳԱՌՆԻԿ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 23ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Յունուար 27) առաւօտ ժամը 8,45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն–Մօռի (Վալ–Տը–Մառն) Քոնտէ գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ա. Հայկ Գալէնտէրեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ (Յունուար 28) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր ամուսնոյն՝

ՀԱՅԿ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տէր եւ Տիկին Առաքել Պէյազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Իշխանեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Փետրուզ Ստեփանեան եւ զաւակները հոգեհանդստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց սիրեցեալ մօր եւ մեծ–մօր

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՊԷՅԱԶԵԱՆԻ

յիշատակին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին, այս կիրակի առաւօտ (28 Յունուար)։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ԸՆԴ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Աղ. Միութեան վարչութեան չրջանը լրացած ըլլալով, Յունուար 28 կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15,30ին ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, Օհանջանեան սրահը։

Կը խնդրուի ժամադրութիւնը յարգել։

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Ա) Վարչութեան երկու տարուան գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական զեկուցում, Բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ յարակից հարցեր։

Ծանօթ.— Ոչ անդամները կրնայ ներկայ ըլլալ իբր ունկնդիր։

ՆՈՒԷՐ

Շաւէն Ինճէեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Թադէոս Յովսէփեան (Տիթրոյթ) կը նուիրեն 40 ֆր. Տրապիզոնի Հայր. Միութեան, 30 կապ. Խաչին, 30 կարմիր Խաչին։

(Մտանալ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացաւ 50 ֆրանք Պ. Միսաք Երանեանի եւ իր զաւակներուն կողմէ, ի յիշատակ իրենց ողբացեալ ծնողաց՝ Գաբրիէլ եւ Փերուզ Երանեանի մահուան 22րդ եւ 18րդ տարելիցին առթիւ։

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի առաւօտ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վաչէ վրդ. Իգնատիոսեան։

ՀԱՃԵԼԻ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Կազմակերպուած Անարատ Յղութեան Քոյրերուն տեսչութեան կողմէ, այս կիրակի ժամը 16ին, Ժողովրդապետական սրահին մէջ՝

69 Ավընիւ Ամրի Պարպիւս
Առնուվիլ–լէ–Կոնէս

կառ տիւ Նորէն՝ կառախումբ ժամը 15,10ին իջնել՝ Վիլիէ–լը–Պել։

ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ կապ. Խաչէ Վիէնի մասնաճիւղին, այս Շաբաթ ժամը 21ին, Վիէնի Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Նուագախումբ ՓԻԷՌ ՇԱՌԱԼ։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր–ընկերուհիները այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտադիր ներկայութիւն։

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերական բացառիկ ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան սրահը։ Կարեւոր օրա – կարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրընոպլի, Լանսէի, եւ Ռընժաժի բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, դպրոցին սրահը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱՐՆՈՒՎԻԼ–ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. վարդան խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրի – կուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ (27 Յունուար) ժամը 21ին ընկ. Յ. Խաչիճեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ԿՕՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ կին մը, իբրեւ սպասուհի։

Հեռաձայնել ժամը 19էն ետք եւ հինգշաբթի ամբողջ օրը՝ 027–22–43։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3ին Պաչօղլեան քոյրերու բնակարանը։

Հ. Բ. Ը. Մ.

(5, Ռիւ Փափէր, Մարսէյլ)

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսիլիոյ մասնաժողովին կազմակերպած յաջորդ դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի սրահին մէջ։

Կը դասախօսէ Անդրանիկ Անդրէասեան Նիւթ Սփիւռք եւ Հայրենիք։

Ներկաներուն պատեհութիւն պիտի տրուի իրենց տեսակէտը արտայայտելու։

Ազատ մուտք

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Les Monuments Arméniens
du IVe au XVIIe siècle

par
EDOUARD UTUDJIAN

Ed. A. MORANCÉ — Paris
Prix 49 Fr. chez l'auteur
94, Rue St. Lazare — PARIS (9e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սարսէլ – Առնուվիլի Կառվարեցց խումբին կողմէ այս կիրակի (Յունուար 28) ժամը 15էն կէս դիշեր

Salle des Fêtes de Sarcelles, — Place du 11 Novembre

Կը մասնակցին.— ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը, ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ (երգ)

Թատերական ներկայացում ՏՈՒՆ ՓԵՍԱՑ (Կ. Օսմանճեան)

Ժամը 19էն սկսեալ պարահանդէս — Նուագախումբ ՆՈՒՀ ՃԱՐՊԻԿԵԱՆ

ՊԻԻՖԷ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ
ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

ՍԻՆԹ – ԷԹԻԷՆ

Ուրբաթ իրիկուն, Հայկ. մատրան սը – րահը ժամը 8·30ին։

Կը խօսի՝

Ընկ. ՅՈՎՀ. ՏԷՐ – ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ։

Մուտքը ազատ է

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի չքեղ սրահներուն մէջ։ 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնճորտ։

ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի։

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033–0212

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աւ նոր սակերը կը ստիպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելումի ենթարկէ ընթացիք ազդերու դինը։

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւեակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւեակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՆՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968 Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՇԱԲԱԹ
27
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI
27 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11121 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.121

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ա.

Ամերիկայի հայկական գաղութը ամէ-նէն հինն է ժամանակագրականօրէն եւ ամէնէն բազմամարդը՝ բնակչութեան կողմէ:

ԺԹ. դարու կէսէն սկսեալ, մանաւանդ 1894–96ի հայկական համատարած ջար-դերէն ետք թրքական դժոխքէն փախչող մեր հայրենակիցները մեծ թիւով ապաստան գտան Եանքիներու երկրին մէջ:

Խարբերդցիներ ու Կիլիկեցիներ էին անոնք ընդհանրապէս:

Ամերիկան ծանօթ էր Հայերուն՝ շնորհիւ միսիոնարներուն, որոնք քոլէճներ բացած էին Խարբերդի, Մարզուանի, Այնթապի, Տարսոնի եւ Պոլսոյ մէջ, բարձրագոյն վարժարաններ՝ Պարտիզակ, Իզմիր եւ այլուր:

1908ի Օսմ. Սահմանադրութենէն ետք Թուրքիայէն դէպի Ամերիկա արտագաղթը աւելի լայն համեմատութիւններ առաւ: Ճամբորդութեան համար Ապտիւլ Համիտի օրով դրուած սեղմումները վերցած էին: Վիզայի կամ fոթայի խնդիր ալ չկար Աւետեաց երկիրը մտնելու համար:

Առաջին աշխարհամարտին յաջորդող տարիներուն, երբ Հայաստան կորսնցուց իր անկախութիւնը, երբ յօդս ցնդեցաւ Կիլիկիոյ մէջ «Հայկական օջախ» ստեղծելու երազը, երբ պատահեցաւ Իզմիրի աղէտը եւ դաշնակիցները պարպեցին Պոլիսն ու Թուրքիոյ գրաւեալ այլ շրջանները՝ քէմալականներուն առջեւ գլուխ ծռելով, Հայերը դարձան գաղթական:

Սուրիա, Լիբանան, Յունաստան եւ Ֆրանսա լայն բացին իրենց դուռները փախստական հայ բեկորներու առջեւ: իսկ Ամերիկա անսակարկ ընդունեցաւ իր ափերը ապաստանող Հայերը:

Արտագաղթը դէպի Ամերիկա մեծ չափերու հասաւ, նոյնիսկ fոթայի եւ էֆիտէվիթի սեղմումներէն ետք: Ու կը շարունակուի ցարդ՝ շնորհիւ ամերիկեան նոր օրէնքներու եւ կարգ մը կազմակերպութեանց ընծայած դիւրութեանց:

Հին օրերուն Անատոլուէն, մասնաւորաբար Վասպուրականի եւ Տարօնի շրջաններէն զարիպներ Պոլիս կ'երթային՝ ճակտի քրտինքով պատառ մը հաց ճարելու համար: Շատեր ամուրի երիտասարդներ էին: Կային նոր ամուսնացածներ ալ, որոնք իրենց կինն ու զաւակը երկիր ձգելով զուրպէթ կ'երթային, իրենց վաստակին մէկ մասը յատկացնելով իրենց ընտանիքին:

Գրել-կարդալ չգիտնալով, սեւ, տաժանագիր աշխատանքի կը լծուէին անոնք Պոլսոյ մէջ, դառնալով բեռնակիր Ղալաթիոյ քարափին վրայ: Լաւագոյն պարագային դռնապան կամ սրճեփ խաներու մէջ:

1896 Օգոստոսի ջարդերուն ամէնէն աւելի զոհուողներն էին եղած գաւառացի բեռնակիրները:

Պոլիս դարձած էր անապահով վայր մը: Գաւառի Հայը աչքերը դարձուց դէպի հեռաւոր Ամերիկան, ուր թէ' գործ կար ծանր աշխատանքն աչք առնողին համար եւ թէ մանաւանդ՝ կեանքի ապահովութիւն:

Սահմանադրութենէն ետք զինուորական ծառայութեան պարտադիր օրէնքն ալ պատճառ դարձաւ մեր երիտասարդներու արտագաղթին դէպի Ամերիկա:

Գաւառացի անուս Հայը անտեղեակ իր նոր հայրենիքի լեզուին, նիստուկացին ու բարքերուն, տարիներով չարաչար տքնեցաւ ամերիկեան գործարաններու մէջ, որպէսզի չոր հացի դրամ մը հանելէ ետք, վաստակէն բաժին հանէ երկիր մնացած իր ընտանիքին:

Հասուն տարիքի մէջ, մաս մը դրամ խնայելէ եւ ապրուստի ապահովութիւն ձեռք բերելէ ետք, ամերիկահայ ամուրի գաղթականը մտածեց ընտանիք կազմել: Ու եղաւ ժամանակ մը, երբ ամերիկահայ փեսացուներ խուժեցին Եւրոպա եւ Մերձաւոր Արեւելք, իրենց կեանքի ընկերուհիներ գտնելու համար:

Սերունդ փոխուած է այդ օրերէն ի վեր:

Ամերիկա ծնած ու մեծցած տղաքն ու աղջիկները այլեւս Հայ չեն փնտռեր ամուսնանալու համար: Ամերիկեան քաղաքացիներ են անոնք հիմա, Հայ ըլլալէ առաջ: Անսահման ազատութիւն կը վայելեն ժողովրդավարական այդ երկրին մէջ, ուր խտիր չկայ Հրէի եւ հեթանոսի միջեւ:

Ամերիկան հսկայ հալոց մըն է, որուն մէջ դատապարտուած են ձուլուելու մեր 350·000 հայրենակիցները, ճակատագրականօրէն, եթէ լուրջ միջոցներ ձեռք չառնուին ազգապահպանման համար:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԱԿ-Ի ԿԸ ԴԻՄԷ

ՃՈՆՍԸՆ
ՕԴՈՒԺԻ ՊԱՀԵՍՏԸ ԿԸ ԿԱՆՉԷ

— * —

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐ Է

Փուէպլոյի « գրաւումը » Հիւսիսային Քորէացիներու կողմէ շատ ծանր կացութիւն մը ստեղծած է, որու վտանգաւոր բնոյթն ա'լ աւելի շեշտուեցաւ երբ Ճոնսըն 14·800 օդուժի պահեստի զօրք կանչեց: Նոյն ատեն Սպիտակ Տունը իր պատուիրակ Կոլտպերկի միջոցաւ, դիմում կ'ընէր Ապահովութեան Խորհուրդին, որ պահանջէ Փուէպլոյի յանձնումը: Ապահովութեան Խորհուրդը ստիպողական նիստ կը գումարէր, որոշում տալու համար: Թէեւ Հիւսիսային Քորէա Միացեալ Ազգերուն չի պատկանիր եւ այդ պատճառաւ իսկ, յստակ չէ թէ ո՞ր աստիճանի կրնայ ենթարկուիլ հրահանգին՝ կազմակերպութեան մը, որու մաս չի կազմեր:

Սպիտակ Տան բանբերը կը յայտարարէր այս առթիւ.— «Խորհրդակցութիւններէ ետք, իր գլխաւոր խորհրդականներուն հետ, նախագահ Ճոնսըն դեսպան Կոլտպերկի յանձնարարեց որ անմիջապէս Ապահովութեան Խորհուրդի նիստ պահանջէ քննելու համար ծանրակշիռ կացութիւնը ստեղծուած Քորէայի մէջ, իբրեւ հետեւանք Հիւսիսային Քորէայի յարձակողական արարքներուն Քորէայի Հանրապետութեան դէմ եւ ապօրինի ու կանխամտածուած գրաւման, միջազգային ջուրերու մէջ, Միացեալ Նահանգներու մէկ նաւուն եւ անոր անձնակազմին: Նախագահին այս որոշումը ցոյց կուտայ անոր անկեղծ փափաքը արագօրէն կարգադրելու այս հարցը եւ եթէ կարելի է, դիւանագիտական ճամբով»:

Թոքիոյէն հասած լուրերու համաձայն, Ուրբաթ առաւօտ, Հիւսիսային Քորէա որոշած է վերադարձնել Փուէպլօն, բայց քանի մը օրէն միայն, անձնակազմով միասին: Ընդհանրապէս Ճափոնցիք լաւատեղեակ են նման հարցերու մէջ:

Հիւսիսային Քորէայի զեկավարը, Քիմ իլ Սունկ 56 տարեկան զօրավար մըն է եւ քսան տարի է, կուսակցութեան ալ Ա. քարտուղարն է: Համայնավարութեան դեմի վրայ, կը պատկանի Քասթրոյի կամ Հօ Շի Մինհի մը ընտանիքին, բայց աւելի Մոսկուայի համակիր է: Անտրէ Ֆոնթէն շահեկան վերլուծում մը կ'ընէր Մոնտի մէջ, ծանրանալով մանաւանդ «մեծերու» ներկայ դժուարութեանց վրայ, նման մարդոց ու երկիրներու նկատմամբ:

Գալով խորհրդային մամուլին, պաշտօնական շրջանակներու մէջ, լռութիւն կը տիրէ: Մամուլին ոճին համաձայն, կը թուի թէ Կրեմլինը չուզեր միջադէպը միջազգային ծանր տագնապի վերածել: Բայց Պրաւդա չի ծամեր բառերը եւ «Միացեալ Նահանգներու անհանդուրժելի գրգռութիւն» կը նկատէ եղածը:

Նոր Տէլհիի մէջ ալ, ուր կը գտնուի Կոսիգին, պատասխանած է լրագրողի մը հարցումին.— «Քորէացիներուն հարցուցէք, ինձմէ աւելի տեղեակ են»:

Ամէն պարագայի մէջ, հաւանական է որ վերջին պահուն Մոսկուա «խօսք հասկըցնէ» Հիւսիսային Քորէայի, տրուած ըլլալով Չինաստանի սարսափը:

Մինչ այդ Ուրբաթ օր, նոր միջադէպեր կը պատահէին Հիւսիսային եւ Հարաւային Քորէայի սահմանին վրայ: Եւ այդ կողմերը մթնոլորտը հանդարտած չէ: Յիշենք առաջին խօսակցութիւնը զոր ունեցած են ամերիկացի զօր. Սմիթը եւ Հիւսիսային Քորէայի զօր. Փաքը, Փուէպլոյի գրաւումէն անմիջապէս ետք: Սմիթ կ'ըսէ.— Գացէք ձեր պետին ըսէք թէ Հարաւային Քորէայի նախագահին սպանութեան իր փորձը խղճալի կերպով ձախողեցաւ: Ըսէ'ք որ այս վերջին արարքը իր կառավարութիւնը օրէնքէ դուրս կը դնէ ազգերու միջեւ: Կ'ուզեմ որ գիտնաք, Փաք, որ ձեզի դէմ մեր ունեցած փաստերը շատ ծանր են եւ տրամադրութիւն չունիմ ձեր յիմարութիւնները տանելու գոյութիւն չունեցող ըմբոստութեան մը մասին, Հարաւային Քորէայի մէջ»:

Ամերիկացի սպան ըսած է նաեւ թէ Սէուլի fոմանտոյին եւ Փուէպլոյի հարցը մաս կը կազմեն «սպանութեանց, գրգռութեանց եւ սապոթաժի արշաւի մը»: Ասոր վրայ է որ, Փաք կատղած «հիսթերիք ռազմամոլ» կ'որակէ Ճոնսընը եւ կ'եզրակացնէ.— «Այսօր Ճոնսընի պատկերը կ'այրենք, բայց վաղը Ճոնսընը ողջ-ողջ պիտի այրուի»: Եւ այս խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենար զինադադարի յանձնախումբի խօսակցութեանց կարգին...

× Վերջապէս յիշենք թէ Ամերիկայի վերջին զօրակոչը տեղի ունեցած էր 1962-ին Քուպայի խորհրդային հրթիռներուն առթիւ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԴՈԼՈՒԽԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Մոսկուայի մէջ Յունուար 15ին մեռած է երգահան Ալեքսանդր Դոլուխանեան:

Ողբացեալը ծնած էր Թիֆլիս, 1910ին:

Երաժշտական կրթութիւնը ստացած էր Թիֆլիսի երաժշտանոցը, իբրեւ դաշնակահար եւ երգահան, ապա 1933ին աւարտած է Լենինկրատի երաժշտանոցը:

1937ին կը փոխադրուի Երեւան եւ մինչեւ 1940 կը զբաղի ուսուցչութեամբ: 1940–41ին Մոսկուայի մէջ կը կատարելագործը իր արուեստը: Համաշխարհային Բ. պատերազմի տարիներուն կը հաստատուի Երեւան, իսկ 1946էն մինչեւ իր մահը՝ Մոսկուա:

Յօրինած է բազմաթիւ գործեր, որոնցմէ են «Սիֆոնիան», «Տօնական նախերգանք» եւ «Հայկական քափրիչիօ»: Ունի երգեր, դաշնակի քոնչերթօներ, ռոմանսներ եւայլն:

Վերջին գործը, որ մեծ յաջողութիւն գտած էր Մոսկուայի օփերային մէջ ներկայացուելով, «Գեղեցկութեան մրցոյթ» օփերան էր:

Իր կինն է ծանօթ երգչուհի՝ Զարիա Դոլուխանեան:

Իր մահով կ'անհետանայ տաղանդաւոր երգահան մը:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրախ ենք տեղեկացնելու հայ հասարակութեան, թէ Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշնորհ Տ. Սերովբէ Արքեպս. Մանուկեանի առողջական վիճակը գոհացուցիչ է:

Սրբազան Հայրը մեկնեցաւ մօտակայ վայր մը, ուր լաւագոյն պայմաններու ներքեւ պիտի անցընէ իր ապաքինման շրջանը:

Այս առիթով, իր սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ եւ իր օրհնութիւնները կուտայ բոլոր անոնց, որոնք հեռագրաւ, նամակով, հեռաձայնով, մամուլով եւ այլ միջոցներով իրենց համակրալիր անձնուիրութիւնը ցոյց տուին իրեն հանդէպ:

ԴԻՒԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ
Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԻԿԻԼԻՈՅ մէջ նոր երկրաշարժ մը տեղի ունեցած է առջի օր: Եօթը մեռեալ եւ 48 վիրաւոր կայ:

ՊԵՐՆ–ՓԱՐԻԶ կառախումբը վարողը ամբաստանուեցաւ «ակամայ մարդասպանութեան» յանցանքով: Պարզուեցաւ թէ 130 -քիլոմեթր ժամական արագութիւն կ'ընէր, փոխանակ 90ի եւ խմած էր, ինչպէս փաստեց արեան քննութիւնը: Ծանօթ է որ արկածը պատճառ եղաւ երկու մեռեալի եւ 41 վիրաւորի որոնց 9ը ծանր են:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ նշանաւոր Սfոթլանտ Եարտը, հաւատարիմ իր համբաւին, գըտաւ թղթատարական կառախումբին գողութեան գլխաւոր «հերոսը», որ յաջողած էր փախիլ, Պիրմինկէմի բանտէն: Երեսուն տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր: Գտնուեցաւ Քէպէքի մէջ, ուր Ուիլսըն հանդիստ կ'ապրէր իր ընտանիքին հետ:

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ Թեթի (նոր տարի) տօնին առթիւ Վիէթքոնկը եօթը օր զինադուլ որոշած է մինչ Հարաւային Վիէթնամը միայն 36 ժամ պիտի յարգէ զինադուլը:

ՅՈՅՆ թերթերու հրատարակիչ Լամպրաքիս, որ հինգ օր առաջ ձերբակալուած էր, ազատ արձակուեցաւ, ինչպէս նաեւ Թէոտորաքիս:

ՀԱՒԱՆԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Քասթրօ կրնայ հրաժարիլ վարչապետի իր պաշտօնէն միայն կուսակցութեան նուիրուելու համար:

ՖԼՈՐԻՏԱՅԻ Գերագոյն Ատեանը ջնջեց 136 տարի հնութիւն ունեցող օրէնք մը, որ կ'արգիլէր տարբեր ցեղերու միջեւ որեւէ ամուսնութիւն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆԱԻԵՐ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Ա.

Գերման Քրիստոնեայ Դեմոկրատ կուսակցութեան կիսապաշտօն թերթը կը գրէր շաբաթ մը առաջ.—

Վարչապետը Հռոմ պիտի մեկնի յառաջիկայ ամսու առաջին շաբաթը, տեսակցելու համար երկու կարեւոր հարցերու շուրջ.

Անգլիոյ մուտքը Հասարակաց Շուկային,

Խորհրդային նաւատորմին ներկայութիւնը Միջերկրականի մէջ:

Եուկոսլաւիոյ վարչապետը անցեալ շաբաթ Հռոմ գալով կը յայտարարէր. «Եուկոսլաւիա եւ Իտալիա միեւնոյն մտահոգութիւններն ունին Ադրիականի եւ Միջերկրականի մէջ, Կիպրոսի եւ Միջին Արեւելքի խնդիրներուն շուրջ մեր երկու պետութեանց տեսակէտները նոյնն են:

Ամբողջ դար մը պետութիւններ ջանացին փակ պահել նեղուցները նաւատորմերու առջեւ: Փարիզի դաշնագրով «ուրիշ պետութեանց նաւերուն արգիլուած է Տարտանէլի եւ Վոսփորի նեղուցը մտնել, որքան ատեն որ Դուռը խաղաղութեան մէջ է, Ն. Վեհափառութիւն Սուլթանը ոչ մէկ օտար պատերազմական նաւ պիտի ընդունի այդ նեղուցները»:

Այսօր Խորհ. Միութեան ռազմանաւերը կը շրջին Միջերկրականի մէջ Աղեքսանդրիայէն մինչեւ Ալժերիա: «Տէյլի Թելեկրաֆ» խորհրդային ներկայութիւնը կը բաղդատէ սառնալեռի մը, որուն ծանրութիւնը կ'աւելնայ 1960 Յունուար 9էն սկըսած, այսինքն այն օրէն ի վեր՝ երբ Մոսկուա Եդիպտոսի խոստացաւ Ասուանի ամբարտակին շինութեան օժանդակել: Այժմ Մոսկուա կը թելադրէ վեհաժողով մը, գլխաւոր հարցը պիտի ըլլայ արաբական հրամանատարութեան միութիւն հաստատել, Միջին Արեւելքի տագնապին քաղաքական լուծում մը գտնելու համար: «Մոսկուայի թելադրութեան նպատակը բացայայտ է, եթէ արաբական հրամանատարութեան միութիւն մը հաստատուի, Մոսկուա դիւրութեամբ պիտի ամրացնէ իր դիրքը բարեկամ երկիրներու մէջ եւ պիտի կարենայ թափանցել Քուէյթի, Մարոքի, Թունուզի, Սէուտական Արաբիոյ մէջ, որոնք հակառակ են խորհրդային թափանցման: Արեւմտեան աղդերն ալ անուղղակի նպաստեցին այս թափանցման եւ նաւատորմին Միջերկրականի մէջ ներկայութեան»:

Անգլիական թերթը Գահիրէէն կը ստանար կարեւոր տեղեկութիւն մը. «Ալժերական կառավարութիւնը Մերս էլ Քեպիրի նաւային խարիսխը պիտի ձգէ խորհրդային նաւատորմին: Այս աւազանը Միջերկրականի ամէնէն կարեւոր նաւային խարիսխն է»:

Մոսկուայի օդանաւերը խարիսխներ ունին Ալժերիոյ, Եդիպտոսի եւ Եմէնի նաւահանդիստին մէջ: Խորհ. Միութիւնը կը ջանայ հաստատուիլ նաեւ Կարմիր ծովու վրայ եւ Ատէնի զտարաններէն կը ստանայ օդանաւային ուժերուն խկութիւնը, օգնելու համար հանրապետական բանակին, արքայական ուժերուն դէմ:

«Խորհ. սպաներ կը հպարտանան, թէ Ատլանտեան պաշարումը խորտակած են, կը հսկեն Կասպից եւ Միջերկրական ծովերուն վրայ, Թուրքիա կը մնայ երկու կրակի մէջ: Ծովային եւ օդային ուժերով Մոսկուա կը սպառնայ արեւմտեան զինակցութեան կենսական հաղորդակցութեանց: Այսպէս կը կղզիանան Թուրք, յոյն եւ իտալական խարիսխները: Քարիւղի հանքերն ու ճամբաները կը մնան հըսկողութեան տակ: Կը քաջալերուին միջերկրականեան երկիրներու ձախակողմեան կուսակցութիւնները»:

Վերադառնանք պատմութեան:

Կիպրոսի համաձայնութեամբ «եթէ ապագային Ռուսիա փորձ մը ընէ գրաւելու Ն. Վ. Սուլթանին ասիական երկիրներէն որեւէ մէկը, Անգլիա կը խոստանայ միանալ Ն. Կ. Վ. Սուլթանին՝ զէնքի զօրութեամբ պաշտպանելու զանոնք:

«Փոխարէնը Ն. Կ. Վ. Սուլթանը կը խոստանայ Անգլիոյ այդ երկիրներուն մէջ ներմուծել պէտք եղած բարենորոգումները քրիստոնեայ եւ այլ հպատակներու պաշտպանութեանը համար»:

Ի՞նչպէս պիտի պաշտպանէր այդ նահանդները, անցնելով նեղուցներէն Սեւ ծով եւ սպառնալով ռուսական նաւահանդիստներուն: Ուստի համաձայնութիւն մըն ալ պէտք էր, նեղուցներէն անցքին համար: Անգլիա կ'ըմբռնէ ատիկա, կը դիմէ սուլթանին, որ կը մերժէ նոր համաձայնութիւն մը կնքել:

Ազատական կուսակցութիւնը կը յաղթէ վերջին ընտրութեանց, Կլատսթըն վարչապետ է, Կրանվիլ արտաքին գործոց նախարար, Պոլիս կը զրկուի դեսպան Կոչէն: Կլատսթըն եւ Կոչէն համաձայն են Կիպրոսը վերադարձնելու Թուրքիոյ: Թագուհին կ'ընդդիմանայ, Պահպանողականներ բուռն քննադատութիւններ կ'ընեն:

Ռուսիա անտարբեր չի մնար, կը վախնայ որ սուլթանը կ'արտօնէ Տարտանէլի անցքը անգլիական նաւատորմին: Կը զրկէ Պերլին ուշիմ դեսպան մը: Բանակցութիւնները կը յանգին երեք կայսրերու համաձայնութեան.

«Երեք արքունիքները կը նանչնան Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղուցներուն փակումի սկզբունքին փոխադարձաբար պարտաւորիչ եւ եւրոպական յատկանիշը, հիմնուած միջազգային իրաւունքի վրայ, հաստատուած դաշնագրերով եւ ամփոփուած Պերլինի Վեհաժողովին մէջ 12 Յուլիսին (դիւանագիր 19) Ռուսիոյ երկրորդ լիազօր պատուիրակին կողմէ:

«Միասնաբար պիտի հսկեն որ Թուրքիա ոչ մէկ բացառութիւն ընէ այս կանոնին ի նպաստ կառավարութեան մը շահերուն, նեղուցները կազմող իր կայսրութեան մէկ մասը տրամադրելով պատերազմող պետութեան մը զինուորական գործողութեանց (18 Յունիս 1881): Զեշէնի, Պիզմարք, Սապուրոֆ:

Դաշնագիրը խիստ գաղտնի կը մնայ, բայց անուղղակի կը հաղորդուի Բ. Դրան:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԸ ԽՕՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

Է.

(Շարունակութիւն գերման գնդապետ Շթանկէի Տեղեկագրին)

«Գերման հիւպատոսը, իր պաշտօնեաներուն միջոցով քանի մը անգամ հաց բաժնեց, գերման պաշտօնեաները տեղեկագրեցին տարագրեալներուն թշուառ վիճակը, չափազանց տխուր գոյներով:

«Անառարկելի կերպով հաստատուած է, որ տարագրուած այս Հայերը, առանց բացառութեան, Մամախաթունի (Դերջանի) մէջ այսպէս կոչուած «կամաւոր» չէթէներու, աշիրէթներու եւ նման թափառաշրջիկ ոճրագործներու կողմէ սպաննուած են: Եւ այդ՝ իրապէս զինուորական պահակներու թէ՛ թոյլտուութեամբը եւ թէ գործակցութեամբը:

«Վալին այդ իրողութիւնները թեթեւցնելով, պատմեց գերման հիւպատոսին, անշուշտ սեղմ եւ սահմանափակ ձեւով մը: Յետոյ հիւպատոսը այս ոճիրներուն մանրամասնութիւնները իմացեր էր ծերունի Հայէ մը, որ վիրաւորուած եւ փախած եկած էր:

«Հիւպատոսարանի (գերման) ծառաներէն պատերազմական կամաւոր Շլիմմէ տեսած էր մեծ թիւով դիակներ:

«Յունիսի սկիզբը (1915) Էրզրում քաղաքի Հայերուն տարագրութիւնը սկսած էր: Կառավարական օրկանները, ոստիկանական վարչութիւնները, որոնք պարտաւոր էին հսկել օրէնքի ու կարգ-կանոնի, անտեսեցին այս բոլորը, ու իրենք անզթութեան օրինակ հանդիսացան, գործեցին անպատկառ, հակաօրինական եւ անասնային վայրագութեամբ:

«(Վայրենութեանց) մասնակից եղող այդ Թուրքերը, (հայ) ժողովրդին հանդէպ դառն ատելութիւն ցոյց տուին, զանոնք օրէնքէ դուրս նկատեցին: Այդ մասին կան բազմաթիւ իրողութիւններ: Կառավարութիւնը այդ տարագրեալներուն հանդէպ ամենադոյզն օգնութիւնն իսկ չըրաւ, եւ փոլիսները, ոստիկանները կը վարուէին անոնց հետ, ըստ իրենց քմահաճոյքին եւ իրենց հակումներուն, եւ ըրին ամէն բան աւելի բազմապատկելու համար Հայերուն կրած տանջանքները:

«Այն կարգ մը անձերը, որոնց տարագրութիւնը յետաձգուած էր եւ արտօնութեան թուղթեր տրուած էին, քանի մը օր ետքը ջնջեցին անոնց արտօնագրերը, եւ նոր հրամանով մը տարագրեցին բոլորը, ողբալի պարագաներու տակ, դիշերէն մինչեւ առաւօտ:

«Այդ մասին որեւէ առարկութիւն կամ գանգատ ոչ մէկ արժէք ունէր, եւ եղած չարագործութիւնները նկատի չէին առնուեր:

«Կառավարութիւնը, տարագրեալներուն համար որոշ տեղ ճշդած չէր (2): Լքուած էին անոնք, տխուր վիճակի մէջ: Փոխադրութեան եւ ապրելու միջոցներ չկային: Գիները այնքան բարձրացուցած էին, որ ոչ ոք կարող էր վճարել: Իբրեւ պահապան, ստորին, թունաւոր անձեր ընկերացած էին անոնց, իբր թէ զանոնք պաշտպանելու, բայց ոչ մէկ պաշտպանութիւն տուին եւ յետոյ բոլորը վտանգի մէջ ձգեցին:

«Ինչպէս ամէնքը դիտեն, ճամբաներու վրայ անապահովութիւնը այնպիսի աստիճանի հասաւ, որ իշխանութիւնները չուզեցին ազատել (հայ տարագրեալները) ջարդէ, ամենափոքր օժանդակութիւն չըրին, թոյլ տալով որ անոնք բնաջնջուին եւ ոչնչանան:

«Տրապիզոնի մէջ, երբ Հայերուն տարագրութեան հրամանը հաղորդուեցաւ, արդիլուեցաւ անոնց իրենց սեփականութիւնները ուրիշին փոխանցել, ծախել եւ կամ իրեղէններ իրենց հետ տանիլ:

«Էրզրումի գերման հիւպատոսարանին պատերազմական կամաւոր Շլիմմէ, որ պաշտօնական յանձնարարութեամբ, հիւպատոսարանին կողմէ, ճամբորդութիւն մը կը կատարէր Տրապիզոն երթալու համար, Բաբերդի եւ Երզնկայի վրայով, Տրապիզոնի մէջ տեսած էր, որ ոստիկանները ոստիկանատանց մէջ տարագրեալներու թեւերուն տակ գտնուած ծրարները վար կը դնէին:

«Ինչ որ վերեւը յիշեցինք, բաւական է աղօտ գաղափար մը կազմելու համար այն վայրագ գործելակերպերուն մասին, որ գործադրուած են Հայերուն դէմ: Բազմաթիւ իրողութիւններ կան որոնց մանրամասնութիւնները մեր տրամադրութեան տակ են:

«Կառավարութիւնը այս իրողութիւն-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Արիֆ Էֆէնտի որ մինչեւ այդ ատեն իր զաւկին յանցաւորութեանը համոզուած կը թուէր, անոր այս բուռն ու անդրդուելի բողոքէն զգածուեցաւ, հասկցաւ թէ իր զաւակը ճակատագրային դիպուածի մը զոհ կ'երթար, ուստի ոտքի ելաւ եւ դրասեղանին մօտենալով՝ պահ մը ցած ձայնով խօսեցաւ Մէհմէտ փաշայի հետ, որ իր խօսքերուն գլխի հաւանութեան շարժումներով կը պատասխանէր:

Երբ իրենց խօսակցութիւնը աւարտեցին, փաշան ոտքի ելաւ եւ ըսաւ.

— Ահա մենք կը մեկնինք ու ձեզ առանձին կը թողունք ձեր հօրը հետ, դուցէ ինչ որ մեզի չուզեցիք խոստովանիլ անոր կրնաք ըսել առանձին, միայն թէ պէտք կը զգամ իմացնելու որ ձեր կեանքը ձեր ճշմարտախօսութենէն կախեալ է:

Ու Մէհմէտ փաշա այս սպառնալիքը ընելէ ետքը, մեկնեցաւ Իզզէթ փաշայի հետ որ բնաւ բերանը չէր բացած:

ԳԼՈՒԽ Թ.

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Եէնի Մահալլէի մէջ պաշարուած եւ յետոյ անակնկալ կերպով խոյս տուած չորս անձերու անյայտացումը շանթահարած էր Ապտիւլ Համիտը: Ոստիկանութեան նախարարը եւ պալատական թիկնապահները երբ իրենց արշաւանքէն ձեռնունայն վերադառնալով՝ ստիպուած էին մանրամասնօրէն պատմել գլուխնուն եկած ձախողանքը, Ապտիւլ Համիտ սոսկալի բարկութեան մը մատնուած էր:

Օրերէ ի վեր այդ խորհրդաւոր ոճիրներու սարսափին տակ կ'ապրէր, զգալով որ անոնք սովորական ոճրագործութիւններ չէին, այլ քաղաքական անծանօթ նպատակի մը հասնելու համար չափուած ձեւուած ծրագրի մը կանոնաւոր գործադրութիւնը որ անայլայլ պաղարիւնութեամբ մը կը կատարուէր, իր իսկ աչքերուն տակ, մինչեւ այն ատեն նմանը չտեսնուած յանդգնութեամբ մը:

Ի՞նչ էր այդ քաղաքական նպատակը: Ասիկա շատ դժուար չէր դուշակել: Վերջ մը դնել այն բռնակալ բէժիմին որուն տակ Թուրքիա կը հեծէր քառորդ դարէ ի վեր եւ որուն առանցքն ու կեդրոնն էր բուն իսկ ինքը: Այսպէս ուրեմն, կռիւը կը մղուէր իր անձին դէմ. Ապտիւլ Համիտ այս մասին կասկած չունէր եւ ասոր համար էր որ խորհրդաւոր ոճիրներու յայտնութենէն ի վեր՝ սարսափի մատնուած՝ ժամ առաջ կ'ուզէր ձեռք անցընել մութին մէջ դաւող այն մարմինը որ կը համարձակէր, տիրող ընդհանուր ստորկութեան մէջ, գլուխ բարձրացնել:

Եւ ահա ճիշդ այն բոպէին որ կը յուսար այդ թաքուն զօրութիւնը իր ճանկին մէջ ունենալ, անիկա դիւթական ոգիի մը պէս, իր աչքերուն տակ կ'անյայտանար:

Երբ ձախողանքի լուրին տակ իր զգացած բարկութիւնը քիչ մը մեղմացած էր ու կարող եղած էր պաղարիւնութիւնը գտնել, իր քով կանչել տուած էր Թահսին փաշան զոր պահ մը առաջ, կատաղութեան նոպայի մը մէջ, դուրս վռնտած էր իր ներկայութենէն, անլուր նախատինքներ տեղալով անոր գլխին:

— Հիմա, անմիջապէս, Եէնի Մահալլէ մարդ զրկեցէք ու այդ տունը այրել տըւէք, հրամայած էր, տան մէջ գտնուած հորը, մինչեւ բերանը քարով լեցնել տալէ ետքը...:

Հրամանը, բնականաբար, ինչպէս դիտենք, իրենց նաւակին մէջէն, Պէյքօզի բացերը, տեսած էին իրենց տան այրիլը:

Ապտիւլ Համիտ իր ճիւաղային խելքովը կրցած էր կռահել թէ այդ մարդիկը տան մէջէն անյայտացնողը հորն էր. ծածուկ թաքստոցով մը: Զայն քարով լեցնել տալով կը յուսար զանոնք յաւիտեան թաղել անոր մէջ: Արդարեւ խելացի գաղափար, միայն թէ քիչ մը ուշ մնացած:

Ինքն ալ զգացած էր այդպէս ըլլալը եւ հրամանը արձակելով չէր գոհացած ու նորէն իր կատաղութիւնը թափած էր շուրջը գտնուողներուն գլխուն:

Բարեբախտաբար արշալոյսին մօտ փախըստականներու ձերբակալման մասին նոր յոյսեր ունեցած էին: Պարտիզպան Էօմէր, ինչպէս տեսանք, թիկնապահ Զիա փաշայէն հինդ ոսկի նուէր ստանալէ ետքը, յուսահատ ու գլխիկոր մեկներ էր այն տունէն ուր կը յուսար վերջնական յաղթանակ մը տանիլ: Բայց Էօմէր, տունէն մեկնելով հանդերձ, տակաւին չէր ուզած ինքզինքը բոլորովին պարտուած համարիլ: Յամառութեամբ շրջեր էր տան բոլորտիքը, հետք մը, նշան մը գտնելու համար, յետոյ լերան կողմէ բարձրացեր էր բաւական վեր ու հոնկէ դիտեր էր շրջակայքը որ լուսնի լուսով լուսաւորուած էր: Հեռուն՝ Ֆըրըլտաքի կողմերը, ծառերու ստուերներուն տակ կարծեր էր նշմարել մէկ քանի մարդկային կերպարանքներ որոնք արագ արագ կը հեռանային:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(34 – Շար.)

ները գաղտնի կը պահէ եւ կամ շատ թեթեւ կերպով կը ներկայացնէ»:

Աչքի առջեւ ունենալու համար կացութիւնը, իրողութիւնը հետեւեալն էր.— Էրզրումի առաջին կարաւանը ղրկուեցաւ Յունիս 3–16, 1915, ուղղակի Խարբերդի ուղղութեամբ, Խարբերդի ճամբով: Այդ կարաւանին մէջ էին քաղաքին հայ ականաւորները եւ կարեւոր անձնաւորութիւններ: Ասոնք իրենց հետ տարած էին բաւականաչափ անհրաժեշտ ծրարներ: Բոլոր այրերը, առանց բացառութեան, սպաննուեցան: Վալին միայն 13 անձերու անունները յիշեց: Խլեակներէն կիներ եւ շատ փոքր մանուկներ միայն Խարբերդ հասած էին: Չափահաս աղջիկները անապահովութեան մէջ մնացած էին:

Յաջորդական կարաւանները ղրկուած էին՝ Պայպուրթի եւ Էրզինճանի (Երզընկա) վրայով, եւ անկէ անդին ալ, Քէմախի ուղղութեամբ եւ Եփրատի հովիտէն աւելի վտանգաւոր ճամբաներէ, դէպի Խարբերդ, դէպի Ուրֆա:

Տրապիզոնի հայ այր մարդիկը, լեռներու մէջ տարուած են, մեկուսացուած եւ զինուորականներու մասնակցութեամբ սպաննուած են: Մնացեալ կիները, ողբալի վիճակի մէջ քշուած են Երզնկայի ուղղութեամբ: Թէ ի՞նչ պատահած է անոնց, մինչեւ այժմ անծանօթ կը մնայ:

Տրապիզոնի մէջ հայ այր մարդիկը դէպի ծով տարած են եւ մակոյկներու վրայէն ծով նետած, ծովամոյն ըրած են: Տրապիզոնի եպիսկոպոսը, Էրզրում պատերազմական ատեանին կը տանինք ըսելով, ճամբու ընթացքին, թէ՛ եպիսկոպոսը եւ թէ իր գավազը խեղդամահ ըրած են (էօտրօսէլթ): Հայ զինուորական բժիշկ մը նոյնպէս Տրապիզոնի եւ Պայպուրթի միջեւ սպաննած են:

Էրզինճանի Հայերը հսկողութեամբ քշուած են մինչեւ Քէմախ Եփրատի հովիտի կիրճը՝ եւ հոն ջարդած են: Հաւաստի աղբիւրէ տեղեկագրուած է որ հոն պատրաստ կեցած կառքերուն վրայ դիակներ բեռցած, նետած են դետին մէջ:

Երզնկայի Առաջնորդը, իր հաւատակիցներուն ընկերացած էր, անոնց նման մահացուած է:

Էրզրումի մէջ, շատ քիչ Հայեր ձգուած էին: Նախապէս ըսուած էր թէ կարգադրութիւն եղած է որ այրերու պաշտպանութիւն չունեցող կիները եւ երախաները պիտի մնային քաղաքին մէջ, սակայն յետոյ, այդ հրամանը ջնջած են եւ անոնց ալ աքսորը գործադրուած է նոյն վայրադութեամբ: Նոյնիսկ այն անձերը, որոնց պէտք ունէին՝ բանակը կամ քաղաքային իշխանութիւնները, եւ կամ խիստ կարեւոր արհեստաւորներ էին, ինչպէս երկաթագործները, կառապանները, հիւանդանոցի, դրամատան եւ կամ կառավարութեան պաշտօնեաներ, եւ կամ զինուորական բժիշկներ, բոլորը անգթօրէն աքսորուած են:

Ըսենք որ այս Հայերուն տարագրութիւնը, Էրզրումի մէջ, իբր պատերազմական գօտի, օրինական ձեւով ընդունելի էր, որպէս զինուորական անհրաժեշտութիւն, մինչդեռ զանազան վայրերու մէջ, անոնք «անվստահելի են» ըսելով, տարագրած են: Օրինակի համար ըսած են որ Վանի, Պիթլիսի եւ Մուշի մէջ «ապստամբած են», «հեռագրի գծեր կտրած են», «լրտեսական գործ կատարած են», մինչդեռ Էրզրումի ժողովուրդը մինչեւ վերջ խաղաղ եւ հանդարտ մնացած էր: Թերեւս ըսեն, որ Ռուսերը կը մօտենային: Բայց եւ այնպէս անոնք ինքզինքնին բնաւ ապահով զգացած չէին: Այրերէն զէնք գործածելու կարող անձերէն, համետաբար շատ քիչերը պահուրտած են: Մասնաւոր պատճառ բնաւ չկար ապստամբութենէ վախնալու: Սակայն, կառավարութիւնը այնպիսի սուտ զրոյցներ տարածած էր, թէ անպայման պէտք է բոլորը ոչնչացուէին: Եւ Վերին Հրամանատարը հրամայած էր: Բայց վստահելի անձերուն կեանքը եւ սեփականութիւնները պէտք է պաշտպանուէին: Անոնք որ որեւէ յանցանք չունէին, անոնք ոչնչացուած են: Արդարութիւնը եւ պարտականութիւնը այն էր որ յանցաւորները դատի ենթարկուէին, ինչ որ չէ եղած: Հարիւրաւորներ եւ հազարաւորներ ուղղակի սպաննուած են: Եւ իշխանութիւնները յափշտակած են բռնութեամբ անոնց լքեալ գոյքերը (տուն, խանութ, մթերք, ապրանք, տնական կահկարասիներ):

Միայն եկեղեցիին մէջ դիզուած էին՝ 150·000 ոսկի արժէքով առարկաներ: Նոյն ժամանակ անմարդկային կերպով տարագրութիւններ կ՚ըլլային. կիները ղրկուած՝ իրենց այրերու պաշտպանութենէն, ի վերջոյ, նոյնիսկ խլամացող Հայերն ալ «կասկածելի» նկատած էին»:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԾԱՆՕԹ (1).— Վալիին անունը՝ Թահսին պէյ է:

ԾԱՆՕԹ. (2).— Որովհետեւ տարագրութեան նպատակը բնաջնջում էր եւ ոչ թէ մասնաւոր տեղ մը բնակեցնել:

ՋԵԿՈՅՑ

Գ. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Վարչական Խորհուրդը 1967 տարուան ընթացքին կատարած է հետեւեալ յատկացումներն ու օժանդակութիւնները ի նպաստ հայկական ձեռնարկներու:

	Ամերիկեան տոլար
1) Սուրիոյ Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ Միութիւն Յատկացում Քեսապի ամառնային կայանի շինութեան համար	5·000
2) Պատրիարքարան Հայոց, Կ. Պոլիս Պատրիարքարանի դիւանագիր մատեաններու դասաւորման նպատակով եղած յատկացում 1967, 1968 և 1969 տարիներուն համար	5·400
3) Հայկական Կապ. Խաչ, Փարիզ Նպաստ Պէլֆոնթէնի մանուկներու արձակուրդի կայանի ջեռուցումը բարելաւելու եւ ընդարձակելու համար	3·700
4) Նիւ Եորքի նորաշէն Մայր Տաճար եւ Մշակութային Կեդրոն Դասարաններու շինութեան համար կատարուած յատկացում	45·000
5) Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարան Հայոց Սկիւտարի Ս. Խաչ Եկեղեցիի ջեռուցման յատուկ՝ վառարաններու համար եղած նպաստ	2·500
6) «Հայկ. Երաժշտութեան Բարեկամներ» Պուէնոս Այրէս, Արժանթին Օժանդակութիւն Միութեան անհրաժեշտ կարիքներուն համար	3·000
7) Հայ Կաթողիկէ Սուրբ Յակոբ Հիւանդանոց, Պոլիս Յատկացում հիւանդանոցը Քրիստոսի ճառագայթ լման կազմով օժտելու համար	23·800
8) Սուրբ Փրկիչ Հիւանդանոց, Ետիգուլէ, Կ. Պոլիս Գիտական ու բժշկ. գործիքի եւ կազմածի հայթայթումի ծառայող նպաստ	50·000
9) Սկիւտարի Սուրբ Խաչ Դպրեվանք, Կ. Պոլիս Դպրեվանքը լուացքի մեքենայի լման կազմածով մը օժտելու նպաստ	4·500
10) Կաթողիկոսարան Կիլիկիոյ, Անթիլիաս, Լիբանան նպաստ նոր տպարանի շինութեան յատուկ	50·000
11) Երուսաղէմի Պատրիարքարան Հայոց Յունիս ամսուան ռազմական գործողութիւններու պատճառած նիւթական տագնապը մեղմացնելու համար կատարուած օժանդակութիւն	14·000
12) Վիեննահայ Խորհուրդ, Աւըստրիա Յատկացում որպէսզի յարկաբաժիններէ բաղկացեալ նախկին տունը բարեփոխուի եւ ծառայէ իբրեւ ուսանողական եւ մշակութային կեդրոն	8·500
13) Սկիւտարի Ս. Խաչ Դպրեվանք, Կ. Պոլիս 1967-68 եւ 1968-69 տարեշրջանները համար վերանորոգում Հիմնարկութեան կողմէ նախապէս կատարուած տարեկան 15·000 տոլարի յատկացումին	30·000
14) Հայկ. Դպրեվանք - Ուսումնարաններու յատուկ կրթաթոշակներ 1968–69էն մինչեւ 1971–72, այս չորս տարիներու վերաբերող հայկ. հոգեւոր ճեմարաններու ի նպաստ կատարուած յատկացում	60·000
15) Հին Ձեռագիրներու Մաշտոցի Անուան Մատենադարան, Երեւան Արտասահմանէն հայթայթելի գիտական գիրքերու եւ հրատարակութիւններու համար ստեղծուած յատուկ վարկ	10·000
16) Գիտական հաստատութիւններ, Հայաստան Երեւանի Սրտաբանութեան եւ Սրտիվիրաբուժութեան ինստիտուտի, ու Պետ. Համալսարանին կատարուած յատկացում՝ գիտական հետազօտութեան գործիք եւ կազմածներ հայթայթելու համար	80·000
17) Հ.Բ.Ը. Միութեան Պէյրութի Բուժարան Ատամնաբուժական կազմածքի յատուկ վարկ	3·500
18) Հայ Եկեղեցւոյ եւ Վարժարանի Խորհուրդ, Մուսուլ, Իրաք Զաքոյի Վարժարանին կատարուած յատկացում նոր շէնքի մը կառուցման համար	28·000
19) Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհուրդ Թեհրանի Արաքս եւ Դանայի Ազգ. վարժարաններու նոր շէնքի կառուցման համար եղած նպաստ	100·000
20) Կաթողիկոսարան Կիլիկիոյ, Անթիլիաս, Լիբանան նպաստ Անթիլիասի Մարտիկեան վարժարանը ընդարձակելու համար	12·000
21) Հայկական Համայնք, Հոմս Սուրիա Յօդուտ նոր վարժարանի շէնքին կառուցման	15·000
22) Համալսարանական կրթաթոշակներ հայ ուսանողներու Յաւելուածական յատկացում 1967–68 տարեշրջանի համալսարանական կրթաթոշակներու ընդհանուր վարկերը լրացնելու համար	120·000
23) Համալսարանական կրթաթոշակներ հայ ուսանողներու Նոր յատկացում 1968–69 տարեշրջանի համալսարանական կրթաթոշակներու համար	700·000
24) Հայ Աւետարանական վարժարան, Տէրդութի, Աթէն Տէրդութիի մէջ վարժարանի նոր շէնքի կառուցման համար եղած նպաստ	8·000
25) Հաուրբտ Գարակէօզեան Հիմնարկութիւն, Հալէպ 1968 եւ 1969 տարիներու յատուկ յաւելեալ նպաստ Հալէպի հայ դպրոցական աշակերտներու ատամնաբուժական խնամքի մատակարարութեան համար	7·500
26) Երեւանի Պետ. Համալսարան Արտասահմանէն հայթայթելի գիրքերու համար ստեղծուած յատուկ վարկ	10·000
Գումար Ամերիկեան տոլար	1·399·400

Ամփոփում Հիմնարկութեան կողմէ ցարդ կատարուած յատկացումներուն

Գումար՝ մինչեւ 31 Դեկտ. 1966 կատարուած յատկացումներու	10·062·604
Գումար՝ 1 Յուն. 1967էն մինչեւ 31 Դեկտ. 1967 կատարուած յատկացումներու	1·399·400
Ընդհանուր գումար Հիմնարկութեան կատարած յատկացումներուն մինչեւ 31 Դեկտ. 1967	
Ամեր. տոլար	11·462·004

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

15 Յունուար 1968, Լիզպոն

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Թաքստոց մը բացուեցաւ. այս թաքստոցը պատին անկիւնին եւ բուխերիկին ցցուած մասին մէջտեղը շինուած տեսակ մը շինծու պահարան մըն էր: Այս թաքստոցին մէջ քանի մը հնոտիներ կային. կապտագոյն կտաւէ թիկնոց մը, հին բանթալոն մը, հին պայուսակ մը եւ երկու ծայրը երկաթով դաւազան մը: Անոնք որ տեսած էին Ժան Վալժանը Տ...էն անցած ժամանակ, այս ողորմելի հագուստին ամէն մէկ կտորը դիւրաւ պիտի ճանչնային:

Պահած էր այս հնոտիները, ինչպէս պահած էր նաեւ արծաթեայ աշտանակները՝ իր նախնական վիճակը յիշելու համար: Միայն թէ հնոտիները կը պահէր, վասնզի թիարանէն եկած էին, եւ աշտանակները կը ցուցնէր՝ վասնզի եպիսկոպոսէն եկած էին:

Գաղտնապէս դէպի դուռը նայեցաւ անգամ մը, կարծես վախնալով որ չբացուի, թէեւ պարզունակով մը գոցուած էր. յետոյ ուժգնակի եւ յանկարծական շարժումով մը, երկու թեւովը մէկէն հընոտիները, դաւազանը, պայուսակը առաւ, եւ ամէնն ալ կրակը նետեց առանց եւ ոչ անգամ մըն ալ նայելու այն իրերուն զորս այնքան տարիներէ ի վեր մեծ երկիւղածութեամբ եւ մեծ վտանգով պահած էր:

Թաքուն պահարանը նորէն գոցեց, եւ ամենամեծ զգուշութիւններով մեծ կարասի մը անոր առջեւ հրեց՝ դուռը պահելու համար, թէեւ այս զգուշութիւնները աւելորդ ըլլային քանի որ ալ բան մը չկար պահարանին մէջ:

Քանի մը մանրերկրորդէ ետք սենեակը եւ դիմացի պատը կարմիր եւ դողդոջուն լոյսերով լուսաւորուեցան: Ամէնն ալ կ՚այրէր. փշոտ դաւազանը կը շառաչէր եւ սենեակին մինչեւ մէջտեղը կայծեր կ՚արձակէր:

Պայուսակը երբ վառելով մոխիր եղաւ իր պարունակած սոսկալի հնոտիներուն հետ, մոխիրին մէջ բան մը տեսնուեցաւ որ կը փայլէր: Ծռելով նայող մը դիւրաւ պիտի տեսնէր թէ արծաթեայ դրամ մըն էր այդ: Անշուշտ այն երկու Ֆրանքնոց դրամը որ պզտիկ Սավուացիէն գողցուած էր:

Բայց չէր նայեր կրակին եւ կը քալէր՝ միշտ միեւնոյն քայլով երթեւեկելով:

Յանկարծ աչքերը երկու արծաթեայ աշտանակները տեսան, զոր կրակին լոյսը շմինէին վրայ վեր ի վերոյ կը շողացնէր:

— Աղէկ որ տեսայ, ըսաւ մտաւորապէս. անոնք ալ տակաւին կատարելապէս Ժան Վալժան կը նշանակեն: Պէտք է ջնջել:

Աշտանակներն ալ առաւ:

Շուտով ասոնց ձեւը փոխելու եւ անճանաչելի զանգուած մը ընելու չափ կրակ կար տակաւին:

Դէպի վառարանը ծռեցաւ եւ պահ մը տաքցաւ: Եթէ վայրկեան մը եւս անցած ըլլար, աշտանակները արդէն կրակը նետուած պիտի ըլլային: Նոյն վայրկեանին կարծեց ձայն մը լսել իր ներսէն, որ կը պոռար.— Ժան Վալժա՛ն, Ժան Վալժա՛ն:

Մազերը անկուեցան, նմանեցան այնպիսի մարդու մը որ ահարկու բան մը կը լսէ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Չենոզեան (Քառիէռէն) 20 Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ա. Աճէմեան փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆ. կը նուիրեն Որբերու Օգն. Մարմնին, իրենց սիրելի խնամիին Գ. Կիւլպէնկեանի մահուան առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԸՆԴ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութեան շրջանը լրացած ըլլալով, Յունուար 28 Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15,30ին ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, Օհանջանեան սրահը:

Կը խնդրուի ժամադրութիւնը յարգել:

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Ա) Վարչութեան երկու տարուան գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական զեկուցում, Բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ յարակից հարցեր:

Ծանօթ.— Ոչ անդամները կրնայ ներկայ ըլլալ իբր ունկնդիր:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վաչէ վրդ. Իգնատիոսեան:

ՀԱՃԵԼԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Կազմակերպուած Անարատ Յղութեան Քոյրերուն տեսչութեան կողմէ, այս Կիրակի ժամը 16ին, Ժողովրդապետական սրահին մէջ՝

69 Ավընիւ Անրի Պարպիւս
Առնուվիլ-լէ-Կոնէս

Կառ տիւ Նոռէն՝ կառախումբ ժամը 15,10ին իջնել՝ Վիլիէ-լը-Պէլ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին, այս Շաբաթ ժամը 21ին, Վիէնի Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Նուագախումբ ՓԻԷՌ ՖԱՌԱԼ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքին կորսուած է Աշոտ Ստեփանի Խաչատրեանը, որ ծնած է 1911 թ. Արտաշատ գիւղը: Զաւակները՝ Հրանտ (Քոթօ), Ջուլիէտտան եւ Էմման կարօտով կը փնտռեն իրենց հայրը: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի գրել հետեւեալ հասցէով՝

Leyli Dechkoyan
Barekemytiun 47
Erévan, Arménie S. S. R.

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Ամէն Չորեքշաբթի եւ Կիրակի օրերը, 15 վայրկեան տեւող հայկական ձայնասփռում կը կատարուի Վատիկանի Ռատիոկայանէն, երեկոյեան ժամը 16·50ին, իտալական ժամով՝ որ կը պատասխանէ Միջին – Արեւելքի եւ Պալքանեան երկիրներու ժամը 17·50ին, իսկ Հայաստանի ժամը 19·50ին:

Վերոյիշեալ ձայնասփռումը կը կատարուի հետեւեալ ալիքներու վրայ. Կարճ ալիք 25,55 եւ –9,84 մեթր — Միջին ալիք՝ 196 մեթր:

Սիրով կ'ընդունուին ոչ – քաղաքական բնոյթ ունեցող բոլոր լուրերը:

Adresse : Sezione Armena
Radio - Vaticana (Roma)

×

Ամէն ամսուան 3րդ Կիրակին, ժամը 10·30ին հայկական պատարագ Վատիկանի ձայնասփիւռէն (31 մեթր, կարճ ալիք):

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ: 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ:

ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի:

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033–0212

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերական բացառիկ ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրընոպլի, Լանսէի, եւ Ռընաժի բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՐՆՈՒՎԻԼ–ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ (27 Յունուար) ժամը 21ին ընկ. Յ. Էսկիճեանի բնաակրանը: Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետր. 18 Կիրակի օր Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբը կը կազմակերպէ գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ եւ թէյասեղան Մեզոն տէ Սանթրօ (Ռիւ Ժան Կուժոն):

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

×

Պարանցիկ երեկոյթ, ՍՕՍԻ պարախումբի, Փետրուար 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ, Փետրուար 11ին

ՄՈՒՐԱՏԻ

մահուան յիսնամեակին ի յիշատակ:

×

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը

Կիրակի 3 Մարտ
կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ
Սորպօնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ
Կիրակի, Մայիս 5ին

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ, Փարիզի ժամով 9էն 10: Կարճ ալիք՝ 25,37, 25,55, 31,05 եւ 41,29:

Ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթիները իրիկունը ժամը 19·30էն 20:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ – Վէ – Աի նոր սակերը կը ստիպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելումի ենթարկէ ընթացիք ազդերու գինը:

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բացառիկ պատրաստութեամբ եւ նոր ու խնամուած ծաւալով լոյս տեսաւ

1968Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գին 7 Ֆր.

Ապսպրանքներու համար դիմել՝ Mr. HOVSEPIAN G.
51, Bd. des Grands Pins
13 — MARSEILLE (10e)
C. C. P. 25.42.89 - Marseille

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Les Monuments Arméniens du IVe au XVIIe siècle

par

EDOUARD UTUDJIAN

Ed. A. MORANCÉ — Paris
Prix 49 Fr. chez l'auteur
94, Rue St. Lazare — PARIS (9e)

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով:

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 Ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԿԻՐԱԿԻ
28
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE
28 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11122 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.122

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Բ.

Ի՞նչ ըրին անցեալին եւ ի՞նչ կ՚ընեն այսօր Ամերիկայի մեր հայրենակիցները ձուլման առաջքն առնելու համար:

Հին սերունդին համար կորսուելու վրտանդ չկար: Թրքահայաստանէն Նոր Աշխարհ գաղթողները չափահաս երիտասարդներ էին, հայկականութեամբ օծուն: Անոնք չէին կրնար մոռնալ կամ ուրանալ իրենց ծագումը:

Երբ գաղութը մեծցաւ եւ նպաստաւոր պայմաններ ստեղծուեցան, օտար ազդեցութեանց դէմ պայքարելու եւ ազգապահպանումը ամուր հիմերու վրայ դնելու համար մեր հայրենակիցները դիմեցին ինքնապաշտպանութեան միջոցներու:

Ու հետեւելով տեղացիներու օրինակին, ինչպէս նաեւ հայկական հին աւանդութեանց, ամէն բանէ առաջ հիմնեցին եկեղցիներ:

Մեր պետականութիւնը կորսնցնելէ ետք դարերով եկեղեցիին ենք փարած, մեր ազգութիւնը պահպանելու համար:

Երկրորդ ձեռնարկն եղաւ քաղաքական ու բարեսիրական կազմակերպութեանց ստեղծումը:

Ամէնէն առաջ կազմուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասնաճիւղը, որ 1899ին հիմնեց իր պաշտօնաթերթը՝ Հայրենիք: Ամերիկահայոց ամէնէն հին եւ ամէնէն շատ տարածուած այս թերթը 69 տարիէ ի վեր անխափան կը հրատարակուի:

Յետագային Հայրենիք օրաթերթի կողքին ստեղծուեցան՝ Ամսագիրը (1922 Նոյեմբերին), անգլերէն Շաբաթաթերթը (Ուիքլի, 1934ին) եւ եռամսեայ Արմինիքն Ռըվիւ պարբերականը՝ 1947ին: Հ. Յ. Դաշնակցութեան այս չորս հրատարակութիւնները ցարդ լոյս կը տեսնեն կանոնաւորաբար Պոսթընի մէջ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Քալիֆորնիոյ մարմինը 60 տարիէ ի վեր Ֆրէզնոյի մէջ կը հրատարակէ Ասպարէզը, նախապէս շաբաթաթերթ, այժմ լոյս կը տեսնէ շաբաթը երկու անգամ:

Քալիֆորնիոյ մէջ Ռամկավարները կը հրատարակեն Նոր Օր շաբաթաթերթը:

Հայրենիքէն տարի մը ետք՝ 1900ին հիմնուեցաւ Կոչնակը՝ հայ աւետարաեականներու նախաձեռնութեամբ: Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումէն ետք այս թերթը կոչուեցաւ Հայաստանի Կոչնակ եւ կը հրատարակուի ցարդ Նիւ Եորքի մէջ իբրեւ շաբաթաթերթ:

Ս. Դ. Հնչակեանները 1903ին հիմնեցին Երիտասարդ Հայաստանը իբրեւ շաբաթաթերթ Պոսթընի մէջ: Յետոյ փոխադրուեցաւ Նիւ Եորք 1906-1912, Փրովիտենս՝ 1913-1922, ետքէն կրկին Նիւ Եորք: Լոյս կը տեսնէ ցարդ:

Նոյն օրերուն Վերակազմեալ Հնչակեանները Պոսթընի մէջ կը հրատարակէին Ձայն Հայրենեացը, որ 1908ի Օսմ. Սահմանադրութենէն ետք փոխադրուեցաւ Պոլիս:

Ազգը՝ հիմնուած 1907ին Պոսթըն Վերակազմեալ Հնչակեաններուն կողմէ՝ 1908էն սկսեալ դարձաւ պաշտօնաթերթ Ռամկավար կուսակցութեան՝ մինչեւ 1921:

Այդ թուականին Պոլսոյ մէջ միացան Ռամկավարներն ու Վերակազմեալները, որոնք «Ազատական»ի վերածեր էին իրենց անունը: Նոր կուսակցութիւնը կոչուեցաւ Ռամկավար Ազատական: Վերակազմեալ Հնչակեաններու պաշտօնաթերթ «Պահակ»ը 1921ին միացաւ «Ազգ»ին, որ պահ մը կոչուեցաւ Ազգ – Պահակ:

Շատ չանցած միացեալ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան Ամերիկայի մասնաճիւղը 1921ին Պոսթընի մէջ հիմնեց իր պաշտօնաթերթը՝ Պայքար, որ ցարդ լոյս կը տեսնէ իբրեւ օրաթերթ: 1963էն ի վեր կը հրատարակուի նաեւ Պայքար եռամսեան: Իսկ երիտասարդները ունին իրենց անգլերէն շաբաթաթերթը՝ Արմինիքն Միրըր – Սփէքթէյթըր՝ 1932էն ի վեր:

Նիւ Եորքի մէջ ցարդ կը հրատարակուի համայնավարական Լրաբեր շաբաթաթերթը, հիմնուած 1937ին:

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը 1913էն ի վեր կը հրատարակէ իր տեղեկատուն՝ Յուշարարը իսկ 1964էն սկսեալ՝ անգլերէն Արարատը:

Չէզոք շաբաթաթերթ մըն է Նոր Աշխարհը, որ լոյս կը տեսնէ 1954էն ի վեր:

Հայ Օգնութեան Միութիւնը 1939էն ի վեր կը հրատարակէ Հայ Սիրտը:

Եկեղեցական զոյգ թեմերն ալ ունին իրենց տեղեկատու պաշտօնաթերթերը:

Էջմիածնականը՝ Հայաստանեայց Եկեղեցի, հիմնուած 1944ին, Կիլիկեանը՝ Կիլիկիա, որ կը հրատարակուի 1963էն ի վեր:

Զանազան տեղական եկեղեցիներ ունին իրենց պարբերական Տեղեկատուները, որոնք լոյս կը տեսնեն առաւել կամ նուազ կանոնաւորութեամբ:

Բաց աստի Ամերիկահայերը ունին բազմաթիւ Հայրենակցական Միութիւններ, որոնցմէ ոմանք կը հրատարակեն պարբերականներ՝ լուրեր հաղորդելով զանազան երկիրներու մէջ ապրող հայրենակիցներու կեանքին մասին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՈՐԷԱ

ԿՈՂՄԵՐԸ ՏԵՂԻ ՉԵՆ ՏԱՐ

Խորհ. Միութեան պատուիրակը շատ փորձած է որ ամերիկեան դիմումը չարձանագրուի Ապահովութեան Խորհուրդի օրակարգին վրայ, բայց ի վերջոյ 3ի դէմ (Խորհ. Միութիւն, Ալժերիա, Հունգարիա) 12 ձայնով հարցը օրակարգ անցած է: Իր ընդդիմութիւնը յայտնելու համար, խորհրդային ներկայացուցիչը շեշտած է.— «Միացեալ Նահանգները այսօր կը քաղեն իրենց թունաւոր քաղաքականութեան պտուղները, քորէական հողին վրայ: Քորէայի քաղաքականութեան գլխաւոր խոչընդոտը ամերիկեան նաւատորմին ներկայութիւնն է»: Ռուսին համար ամերիկեան դիմումը խաղ մըն է անմեղներու վրայ ձգելու համար ներկայ լարուածութեան պատասխանատուութիւնը:

Նախագահ Ճոնսըն, հեռատեսիլէն ճառ մը արտասանած է, որ ուղղուած էր միաժամանակ Ամերիկացիներուն եւ Հիւսիսային Քորէացիներուն: Յայտնեց թէ կը յուսայ որ Հիւսիսային Քորէա պիտի ընդունի իր ստեղծած կացութեան ծանրակշիռ բնոյթը: Բայց ամէն պարագայի մէջ, դիտէ թէ նման պարագաներու մէջ «ամերիկացի ժողովուրդը ցոյց կուտայ իր վճռականութիւնը եւ միութիւնը»:

Արեւմտեան աշխարհի մէջ, տիրող կարծիքն այն է թէ Ամերիկացիք իրենց իրաւունքի մէջ են բայց Ճոնսըն պէտք է պահէ իր պաղարիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին բանակին մէջ: 18 զօրավար եւ 15 գնդապետներ պաշտօնազրկուած են, որովհետեւ մասնակցած էին Դեկտ. 13ի պետական ձախողած հարուածին: Նոյն հրովարտակով երկու զօրավարներ եւ տասը գնդապետներ հանգըստեան կոչուած են: Վերջին լուրերու համաձայն Զորպայի հեղինակը՝ Թէոտորաքիս որ ազատ պիտի արձակուէր Ուրբաթ օր, տակաւին բանտն է:

ԿԻՊՐՈՍ

Ի՞ՆՉ Կ՚ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Կիպրոսի վերջին դէպքերուն առթիւ, թրքական թերթերը կը գրեն.

ԱՆԳԱՐԱ.— Կիպրոսէն ստացուած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Մակարիոսի իշխանութիւնը սկսած է դիմել խափանարարական միջոցներու, 25 Փետրուարին, արգելք ըլլալու համար թուրք Հանրապետութեան փոխ-նախագահի ընտրութեան: Ինչպէս յայտնի է, նոյն թուականին Կիպրոսի Յոյները պիտի ընտրեն Հանրապետութեան նախագահը, եւ տեղւոյն Թուրքերն ալ որոշած են ընտրել Հանրապետութեան փոխ-նախագահը, միեւնոյն թուականին: Մակարիոս կ՚ուզէ արգելք ըլլալ թուրք համայնքին այս որոշումին, եւ այժմէն փակած է Կիպրոսի ճամբաները, որոնք դէպի թրքական գիւղերը եւ գօտիները կը տանին: Մակարիոս յատկապէս այս հրահանգը տուած է, որպէսզի թրքական Վարչական Ժողովի անդամները, թուրք պաշտօնեաները, եւ թուրք Ներկայացուցչական Ժողովի անդամները չկարենան երթեւեկել:

Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ իր այս ընթացքով, Մակարիոս անդամ մը եւս կը բռնաբարէ Կիպրոսի Սահմանադրութիւնը եւ արգելք կ՚ըլլայ երթեւեկի ազատութեան, ամէն կապ խզելով թուրք համայնքին եւ իր վարիչներուն միջեւ: Այժմէն ձեռնարկներ կը կատարուին Հաշտարար Զօրքին միջոցաւ, այս անիրաւ արգելքը վերցնելու համար: Անդարա եւս կը հետեւի դէպքերու զարգացումին, եւ որոշած է չէզոքացնել Մակարիոսի այս նոր եւ ապօրինի կարգադրութիւնը:

ՐԱՈՒՖ ՏԷՆՔԹԱՇԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

ՆԻԿՈՍԻԱ.— Կիպրոսի Հանրապետութեան փոխ նախագահ Տոքթ. Ֆազըլ Քիւչիւք յայտարարեց թէ Բաուֆ Տէնքթաշ, կղզիի թուրք Վարչական Ժողովի նախագահը, կրնայ դնել իր թեկնածութիւնը, Հանրապետութեան փոխ-նախագահ ընտրուելու համար 25 Փետրուարին: Բաուֆ Տէնքթաշ 48 տարեկան է:

Ի՞ՆՉ Կ՚ԸՍԷ «ՊՐԱՒԴԱ»

ՄՈՍԿՈՒԱ.— «Պրաւդա» խմբագրական մը նուիրած է Կիպրոսի տագնապին, եւ ի մէջ այլոց հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ.— Պէտք է երեւան հանել բուն պատասխանատուն, որ տարիներէ ի վեր այս պայքարը կը խմորէ: Ուոշինկթըն, որ կը կարծէր թէ ԷՆՕՍԻՍը պիտի իրագործուի եւ ինք ալ հնարաւորութիւն պիտի ունենայ Կիպրոսը ամերիկեան խարիսխի մը վերածելու եւ ՆԱԹՕի հիւլէական հրթիռները հոն զետեղելու, գլխաւոր կազմակերպիչն է այս վէճին: Ամերիկայի մեծագոյն նպատակն է իրարու դէմ ցցել թուրք եւ յոյն ռազմիկները, սաստկացնել Կիպրոսի տագնապը, եւ հարցը վերջացնել ի նպաստ իրեն: Առիթի կը սպասէ, Կիպրոսի ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալու համար: Մինչդեռ ամէն բանէ առաջ, օտար ուժերն են որ պէտք է մեկնին փութով Կիպրոսէն:

ՀԵԼԼԷՆ ԶՕՐՔԸ ՄԵԿՆԱԾ ՉԷ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ

ԱԹԷՆՔ.— Օրուան խնդիրներէն մէկն է նաեւ Կիպրոսի հելլէն զինուորներու մեկնումի պարագան, որուն շուրջ հակասական լուրեր կը տրուին: Այսպէս, հելլէն Արտաքին նախարար Փիփինէլլիս յայտարարեց թէ ամբողջ ապօրինի զօրքը ետ կանչուած է, բայց այս հաւաստիքը կասկածելի կը նկատուի Աթէնքի չէզոք շրջանակներուն կողմէ: Իրողութիւն է որ ոչ մէկ հակակշիռ ի գործ դրուեցաւ հելլէն զինուորներու պարպումին վրայ, եւ ոչ ոք կրնայ վճռաբար հաւաստել թէ հելլէն ապօրինի զօրքը հեռացած է ամբողջութեամբ: Նախ պէտք է ճշդել թէ թուանշաններու մասին սխալներ գործուած են: Թուրքիա առաջին առթիւ յայտնեց թէ 12 հազար հելլէն զինուոր կայ Կիպրոսի մէջ, իսկ հելլէն կառավարութիւնը 8-10 հազար զինուոր ցոյց տուաւ: Գալով անպաշտօն շրջանակներուն, անոնք կ՚առարկեն թէ Կիպրոսի հելլէն զինուորներու ընդհանուր թիւը աւելի բարձր է, 16-24 հազարի միջեւ կը տարուբերի: Այժմ կարելի չէ դիտնալ թէ որքան զինուոր մնացած է տակաւին Կիպրոսի, եւ մեկնողներու թիւը ինչ աստիճան կը համապատասխանէ իրականութեան:

Ահա թէ ինչո՛ւ թուրք Արտաքին նախարարութիւնը վերապահութեամբ կ՚ընդունի այն խօսքը թէ «պարպումը լրացած է»: Մնաց որ հելլէն զինուորներու մեկնումը գաղտնի պահուած է, եւ Հաշտարար Զօրքն ալ չէ կրցած հսկել անոր վրայ:

Կիպրոսի հելլէն բարձրաստիճան զինուորականներու պարագան ալ անորոշ կը մնայ: Աթէնք կը հաղորդէ թէ ետ կանչուած են զօրավարներ Մարոնիս եւ Փանտէլիտէս, բայց ապօրինի զօրքին հրամանատարը, զօր. Փրոքոս, Կիպրոսի մընացած է, իբր քննիչ Մակարիոսի կազմած «ազգային պահակազօրաց» բանակին: Դեռ ուրիշ աստիճանաւոր զինուորականներ կան, որոնք հեռացած չեն Կիպրոսէն: Ոչ մէկ լուր կայ նաեւ ծովային ուժերէն եւ անոնց հրամանատար ծովակալ Մանէլուէն, որոնք ապօրինի կերպով Կիպրոս զրկուած էին, եւ անշուշտ հոն կը մնան: Ոչ ոք ճշդիւ դիտէ թէ Կիպրոսի հելլէն ծովային ուժերուն թիւը ի՛նչ է, եւ հիմա դեռ քանի զինուոր կայ Կիպրոսի մէջ:

«ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՒՐՋ Է» ԳՐԵՑ ՏՈՔԹ. ՔԻՒՉԻՒՔ

ՆԻԿՈՍԻԱ.— Տոքթ. Ֆազըլ Քիւչիւք նոր նամակ մը գրեց Ու Թանի, եւ դիտել տուաւ թէ կացութիւնը փափուկ է միշտ Կիպրոսի մէջ, եւ եթէ մօտալուտ ընտրութեանց առթիւ Մակարիոսի իշխանութիւնը ապօրինութիւններ ի գործ դնէ, նոր բարդութիւններ կրնան ծագիլ: Այդ պարագային Կիպրոսի Սահմանադրութիւնը անգամ մը եւս պիտի բռնաբարուի եւ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարին թափած ջանքերը ի դերեւ պիտի ելլեն:

Ճշդուած է որ Կիպրոսի հելլէն զինուորներէն հինգ հազար հոգի հեռացած չէ կղզիէն, այլ հպատակութիւնը փոխելով Կիպրոսի մնացած է եւ միացած Մակարիոսի հիմնած Ազգ. Պահակազօրքին:

ՀԱՅ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՕՓԵՐԱՆ

Հայ մշակոյթի պատմութեան հետ կապուած գարադարձներով հարուստ է մեր ներկայ տարին։

Դարադարձներէն մէկը, որ այս տարուան կը զուգադիպի՝ հարիւրամեակն է հայ օփերային։ Արդարեւ առաջին հայ օփերան յօրինուեցաւ 100 տարի առաջ, 1868ին։ Երաժշտագէտը, որ գայն յօրինեց, Տիգրան Չուխաճեան, այլապէս ալ կարգը կ'անցնի այն մեծ դէմքերուն, զորս հայ ժողովուրդը պիտի ոգեկոչէ այս տարի, իր մահուան եօթանասունամեակին առթիւ, որ նոյնպէս կը լրանայ այս տարի։ Այս կերպով հայ ժողովուրդը ոչ միայն փառքի վայրկեան մը կ'ապրի՝ հայ մշակոյթի պատմութիւնը պճնող դէպք մը նշելով, այլ նաեւ կ'արծարծէ յիշատակը մեծ մարդու մը, որ լուսաւոր պահ մը ստեղծեց խաւար օրերու ծոցը, երաժշտութեան փարոս մը հանդիսացաւ մոայլ այս արեւելքին մէջ՝ մաքառելով հաղար խոչընդոտի դէմ, բայց աչքերը փակելով մոռացութեան եւ թշուառութեան մատնուած, նոր օրերուն միայն զեռեղուելու համար փառքի պատուանդանին վրայ։

Տիգրան Չուխաճեան Պոլիս ծնած էր 1837ին։ Ան զօրծունէութեան ասպարէզ եկաւ պահու մը, երբ կ'նայար հայկական կեանքը Պոլսոյ մէջ՝ մէկ կողմէ թոթվելու համար ազային ու կղերին լուծը իր վրայէն, միւս կողմէ վերելքի չրջան մը ստեղծելու համար կեանքի եւ մտքի բոլոր ասպարէզներուն վրայ։

Այդ ասպարէզներէն մէկը երգն էր։ Չուխաճեան, Գաբրիէլ Երանեանի հետ արդարեւ մէկը եղաւ անոնցմէ, որ 1857ին Քնար անուն երաժշտական հանդէսի մը հիմը դրին, եւ քիչ ետք, 1862ին, ստեղծեցին երաժշտական ընկերութիւն մը, իրենց կողքին ունենալով հայ վերածնունդի չարժման այն օրերու ախոյեանները, որպիսին էին Պէշիկթաշլեան, Մամուրեան, Սրապիոն Հէքիմեան, Ագաթօն, Օտեան, Ռուսինեան եւայլն, անուններ, որոնք կը մատնեն երաժշտական այդ չարժման հիմնական ոգին։

Այդ չարժումը պիտի չկրնար սակայն յաղթանակ ապահովել, եթէ ան ապաւի՝ նէր ճղճիմ միջոցներուն, զորս ունէր այն օրերու Պոլիսը, եթէ դէմքը, որ նախախնամութիւն մը պիտի ըլլար այդ չարժման համար, մարզուելու չերթար մեծ վարպետներու ստեղծած մթնոլորտին մէջ։ Մխլանօ, ուր ան գնաց իր երաժշտական կրթութիւնը մշակել, եւ ուր մնաւոր ուներ իտալացի մեծ վարպետներու ազդեցութիւնները, հիմնաքարն եղաւ իր ստեղծագործութեանց։

Իր գլխաւոր ստեղծագործութիւնը պիտի ըլլար Աբշակ Երկրորդ օփերան, զոր 1868ին յօրինեց Թումմաս Թէրզեանի բառերուն վրայ։ Մեծ երաժշտագէտ Ալեքսանդր Շահվերդեան այսպէս կը բնորոշէ Չուխաճեանի գլուխ գործոցը։ «Նրա առաջին խոշոր ստեղծագործութիւնը Աբշակ Երկրորդ օփերան էր, գրուած եւրոպական «մեծ» օփերայի օրինակով՝ խմբերգներով, պալէտով, բազմաթիւ խումբերով (օփերան բաղկացած է չորս գործողութիւններից, որոնցից իւրաքանչիւրը ըստ ընդունուած աւանդութեան, ունի իր առանձին անունը՝ Աբշակ թագաւոր, Օլիմպիա, Փառանձեմ, Սաարապ)։ Այն ժամանակուան երաժշտական մշակոյթի մակարդակի եւ երաժշտական ճաշակների պայմաններում այդպիսի մեծ եւ բարդ փարթիթուրի ստեղծումը չափազանց համարձակ եւ սակաւ գործնական գործ էր։ Հեղինակը չէր կարող յոյս ունենալ, որ օփերան ամբողջութեամբ եւ բաւարար կերպով կը կատարուի։ Եւ իսկապէս Չուխաճեանի կենդանութեան օրօք օփերան հատուածաբար միայն կատարուեց Կ. Պոլսում, Նափոլիում եւ Վիէննայում»։

Եւ այնուամենայնիւ չվհատեցաւ Չուխաճեան։ Ան սկսաւ գործ տալ այս անգամ ալ օփերչքիի սեռին, աւելի ճիշդ՝ առաջին օփերչքիներն ստեղծեց Թուրքիոյ եւ բովանդակ Արեւելքի մէջ։ Յօրինուած Թուրքերէն բառերու վրայ, անոնք չուտով ժողովրդական գործան եւ ժողովրդականութիւն ստեղծեցին նաեւ իրենց հեղինակին։ Աւելցնենք, որ Չուխաճեան օփերչքիներ չէր հեղինակը միայն, այլ նաեւ կը բեմադրէր ալ զանոնք, իր իսկ կազմած եւ դեկավարած խումբերով։ Իր յօրինած օփերչքիները երեք եղան թիւով. — Լէյլէպիճի Հօր–հօր աղա, (յօրինուած Թագուոր Նալեանի բառերուն վրայ), Քէօսէ Քէհեա (Գարեգին Ռշտունիի բառերով) եւ Արիֆիճ Հիլէսի (Յովհ. Եաղըճեանի բառերով) — առաջինը մանաւանդ անմահացուց անոր գնունդը, ոչ միայն իր հմայքը պարտցնելով Թուրքիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ, այլ նաեւ երկրին սահմաններէն ալ անդին, ինչպէս Եգիպտոս, Յունաստան, Անդրկովկաս, մինչեւ Եւրոպա, ուր, ինչպէս դիտել կուտայ Շահվերդեան՝ «Չուխաճեանի օփերչքիները հակայական յաջողութիւն են դառնում, հեղինակին արժանացնելով ընդհանուր ճանաչման, պատուի եւ մեծարանքի զգացման նման ներկայացուցիչների, եւրոպական թերթերում նրան անուանում են «թրքական Օֆֆենպախ», բայց այդ թղթակիցները, որոնք մի փոքր չանգրտանքով գործադրելով ծանօթանում են նրա համար աւելի էական ու սիրելի Աբշակ Երկրորդ օփերային, Չուխաճեանին ոչ ա – րտորդ օփերային, Չուխաճեանին ոչ ա – ռանց հիմքի անուանում են «հայկական Վերդի»։

Չուխաճեան փառքի օրեր ապրեցաւ այսպէս պահ մը։ Բայց չուշացաւ հոգեկան իր փլուզումը։ Համիտեան վարչակարգին ամէնէն վայրագ տարիներն սկսած էին, կապանք գրուած էր մտքին եւ արուեստներուն։ Ճղթայի զարնուած էին նաեւ թատրոնն ու երաժշտութիւնը։ Կաշկանդուած նաեւ Չուխաճեան, խեղդուել սկսաւ պարտքերու մէջ եւ ճանկն ինկաւ վաչխատուներու։ Երկեր կը յօրինէր առանց խիղ համար, երկեր որոնցմէ ոմանք անոնց մօտ ալ մնացին ու չբացան ժամանակին հետ։

Չիրականացաւ նաեւ Չուխաճեանի վերջին երազն ալ, այն է իր գործերը 1891ին, եւրոպական մեծ բեմի մը վրայ ներկայացուած տեսնելու իր երկրորդ օփերան Չերմիրէն, գոր Պոլսոյ մէջ քանի մը անդամ բեմադրեր էր արդէն։

Համիտեան ջարդերէն քիչ առք, խորտակուած այլեւս իր երազներուն եւ իր յոյսերուն մէջ, ընկճուած կեանքի հոգեբէն, Չուխաճեան ստիպուեցաւ Իզմիր քաշուիլ ի վերջոյ ու հոն վարժապետ եղաւ Մեսրոպեան հայ վարժարանին մէջ։ Երդի դասեր կուտար կարենալու համար ապրիլ։ Այդ դժբախտ պայմաններուն մէջ էր որ փակեց աչքերը 1898 Մարտ 10ին։

Անշուք մնաց Չուխաճեան իր մահէն առք ալ։ Նոյն ամբողջ տասը տարի իր անունը տուող չեղաւ։ Համիտի վերջին տասնամեակը աւելի զարհուրելի պիտի ըլլար։ Ամբեցուց ամէն ինչ, ու մոռացուց նաեւ Չուխաճեանի անունը։

Հուրիւթը, 1908ին, պահ մը ոգեւորեց Թուրքիան, մարդիկ փորձեցին կրկին չընչհել, Չուխաճեան եւս դուրս եկաւ իր զեղմանէն, իր նախկին աշակերտներէն ոմանք, որոնց յիշողութեան մէջ դեռ պահուած էին իր օփերչքիներուն եղանակները, գրի առնել տուին զանոնք, ու այսպիսով բեմ ելան անոնք ի նորոյ կըրճատուած ու ապճատուած։ Լէյլէպիճին իր այս ձեւին մէջ խակ, դղլեց Պոլիան ու դաւառները եւ պտըտեցաւ նաեւ Եւրոպա։ Վիէննական ու յունական օփերչքիի խումբեր եւս գայն անցուցին իրենց խաղացանկին մէջ։

Ցեսոյ պատերազմը, եղեռնը, վիճակագրի դինովութեան չորս տարին եւ ի վերջոյ հայ նոր տարագնումը աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ։

Չուխաճեան մոռացութեան գերեզը նետուեցաւ կրկին։ Թուրքիոյ, ինչպէս եւ հայ գաղութներու մէջ, Լէյլէպիճին բեմադրելու փորձեր, ճիշդ է, եղան երբեմն առիթ յետոյ ալ, բայց անոնք ի վիճակի չէին փրկելու Չուխաճեանը։ Հայ ժողովուրդը լրիւ չէր ճանչնար դեռ իր մեծ գաւակը՝ անոր արժէքին եւ իրեն համար անոր թողած դանձին մէջ։

Մօտ կէս դար պէտք է անցնէր իր մահէն՝ որպէսզի պատմութիւնը արդարու – թիւն ընէր հայ մեծ երգահանին։ Զայն իր պատուանդանին վրայ դետեղելու պատիւը վիճակուեցաւ Հայաստանի իշխանութիւններուն։ Փառք տանք դիպուածին որ փրկեր էր Չուխաճեանի արխիւը, որ կորսուած կը կարծուէր կէս դարէ ի վեր, ու զայն փոխադրեր էր Հայաստան, վերջին համաշխարհային պատերազմի սկիզբներն – րուն։ Հայ երաժշտագէտները հոն յայտնաբերեցին յանկարծ Աբշակ Երկրորդը, Չուխաճեանի ուրիշ ստեղծագործութեանց կարգին, ու մնացին կախարդուած։

Ու ահա մօտ քառորդ դար է Երեւանի Սպենդիարեանի անուան օփերային խաղացանկին վրայ միշտ ներկայ է Չուխաճեան իր Աբշակ Երկրորդով։ Երեւանի ուրիշ մէկ բեմին վրայ, այսինքն երաժշտական կոմեդիայի թատրոնին մէջ, տասնեակ տարիներէ ի վեր ծափեր կը խլէ Կարինէն, որ Չուխաճեանի համբաւաւոր Լէյլէպիճին է, սպասելով որ օր մը բեմ հանուին Չուխաճեանի միւս ըստեղծագործութիւնները ալ, որոնցմէ ուրիշներ ալ սկսած են տակաւ յայտնուիլ։

Ու հիմա անդամ մը եւս դիմենք Շահվերդեանին բնութագրելու համար Չուխաճեանի գլուխ–գործոցը իր երաժշտական արուեստին մէջ։

«Իր երաժշտական սկզբունքներով եւ ոճով Աբշակ Երկրորդը տիպիկ «մեծ» օփերա է եւ յարում է Վերթիի ստեղծագործական միջին ժամանակաշրջանին՝ Պալմասքարադ եւ Ձակատագրի ուժը օփերաների ժամանակաշրջանին։ Ստեղծելով Աբշակ Երկրորդի փարթիթուրան, Չուխաճեան, անկասկած, քաջ ծանօթ էր ժամանակի իտալական օփերային արուեստի նորագոյն երեւոյթներուն եւ լաւ տիրապետում էր նրա աւանդութիւններին։ Դրա հետ մէկտեղ անհրաժեշտ է ասել, որ իր խառնուածքով աւելի չափ մօտ էր Տոնիցիտիին, քան թէ Վերտիին, քանի որ ստեղծագործութեան մէջ նա աւելի համաթակ է լիրիկական, նազանի եւ նրբազեղ դրուագներում, բայց ոչ այնպիսի դրուագներում, որոնք պահանջում են տաբերային ուժ եւ տրամադիզմ...։ Չուխաճեանի առանձին լիրիկական էջերը կատարեալ գլուխ–գործոց են»։

Չուխաճեան երեւոյթ մըն էր հայ հոգեղոնի վրայ։ Ան եթէ մեծ վարպետութեան աւանդութիւնները բերաւ Աբեւելք, բայց անոնց խառնեց Աբեւելքի ալ բոյրը եւ ջերմութիւնը։ Իր մեղքը չէ եթէ իր օրերուն հայ երգը իր գաղտնիքը չէր ըմբռնած մարդոց, եւ Չուխաճեան գրկուեցաւ իր ստեղծագործութեանց մէջ հայ մեղեդիներու մոթիվներէն ալ օգտուելու հնարաւորութենէն, բախտաւորութիւնն, գոր պիտի ունենային հայ վարպետները իրմէ ետք, ինչպէս Ալեքսանդր Սպենդիարեան, որ օփերա պիտի սկսէր յօրինել իրմէ ճիշդ կէս դար ետք, 1918ին, իր անունը տալով Երեւանի օփերային։ Բայց Չուխաճեանի մտածումը հայ անգրանիկ օփերային միջավայր ընտրելու հին դարերու հայ կեանքը, եւ իրեն իրրեւ հերոս գտնելու Հայոց պատմութեան փառքերէն մէկը՝ որպիսին էր Աբշակ Երկրորդը, կը մատնէ հիմնական դիծը իր հոգին խլրտող յուզումներուն։

Տիգրան Չուխաճեան, միեւնոյն ատեն, կարկառուն մէկ փաստն է հայ ժողովրդի հոգեկան կարելիութիւններուն եւ անոր ճիգերուն՝ քայլ նետելու իր օրերուն հետ։

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՈՆԱԽՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Այս երեւոյթը բաւ եղեր էր Իզմէր ապագայ թեւեր առնելու եւ իր սրունքներուն բոլոր ուժովը վազելու դէպի այդ մարզկային տարտամ տեսիլները, որոնք մերթ աներեւոյթ կ'ըլլային ու մերթ կ'երեւային մութին մէջ, ծառերու չուքէն պարզապատած կամ լուսնի լոյսէն մատնուած։

Իզմէր քանի կը մօտենար այդ տեսիլներուն, այնքան իր յուզումը կ'աւելնար, քանզի կը սկսէր որոշապէս տեսնել մարդկային կերպարանքները։ Ի վերջոյ կըրցաւ նոյնիսկ տեսնել որ անոնք չորս հատ էին, որոնցմէ մին կին մըն էր։ Ա'լ կասկած չկար, խուզարկուած տան բնակիչներն էին որ կը փախչէին։ Պարտիզպանը նոր կորովով մը չարունակեց իր վազքը՝ առանց աչքէն վայրկեան մը հեռացնելու այդ խուսափող տեսիլները – րոնց մօտենալու համար չատ դժուարութիւն կը կրէր։

Վայրկեան մը չորս տեսիլներն ալ իրարու մօտենալով կեցած էին եւ կարծես կը խորհրդակցէին։ Իզմէր չարունակեց իր վազքը եւ տեսաւ որ չորս անձերը, զորս այժմ յստակօրէն կ'որոշէր, կեցած էին երեսնին դէպի իրեն կողմը դարձուցած եւ կարծես իրեն սպասելով։

Անոնց այս դիրքը դինքը մէկէն չփոթեցուց եւ յանկարծ իր կացութեան դժբաղդակութիւնը աչքին առջեւ ցցուեցաւ։

— Ցեսան որ եսեւնուն կ'երթամ եւ կը սպասեն որ մօտենամ որպէսզի դլխուս փորձանք մը բերեն, խորհեցաւ ինքնիրեն։

Յուսահատօրէն չուրջը նայեցաւ։ Այդ չորս փախստականներէն զատ ոչ մէկ մարդկային արարած կ'երեւար։ Լռութիւն եւ մթութիւն կը տիրէին ամէն կողմ։

Յանկարծ տեսաւ որ փոքրիկ խումբէն երկու հոգի անջատուելով, սկսան դէպի իր կողմը յառաջանալ յամր քայլերով։ Այն ատեն սոսկում մը եկաւ պարտիզպանին եւ եա դառնալով՝ փախչիլ սկսաւ, սակայն չուտով նչմարեց որ մարդիկը ալ չէին հետապնդէր դինքը։

— Գոնէ առանց տեսնուելու, ծածկաբար ու հեռուէն հետեւիմ իրենց, հասկըննալու համար թէ ո՛ւր պիտի ապաստանին, ըսաւ ինքնիրեն։

Նոյն վայրկեանին՝ Ֆըրըլտաքի եաեւ՝ բլրակի մը վրայ կը դանուէր, ուրկէ կը նչմարուէր ծովեզերքը, որուն խարակներէն մէկուն քով նաւակ մը կեցած էր ու մէջն ալ, դեկին կողմը, մարդ մը նստած։

— Այս տեսն ի՞նչ գործ ունի այս նաւակը ամայի ծովեզերքին քով, արդեօ՞ք փախստականներուն համար...

Հաղիւ թէ Իզմէր այդ խորհրդակցութիւնները կ'ընէր ինքնիրեն, ահա՛ տեսաւ որ հետապնդած չորս անձերը ծովեզրին վրայ երեւցան ու խուժեցին նաւակին մէջ... քիչ յետոյ հինդերորդ անձ մըն ալ եկաւ ու նաւակը ճամբայ ելաւ։

Պարտիզպանը կատաղութենէ ինքզինք կ'ուտէր։

Եղելեղ ոտտումներով սկսաւ բլուրին դագաթէն վար վազել, առանց ուշադրութիւն գարձնելու ոտքին գարնուած քարերուն եւ մացառներուն որոնք ամէն մէկ քայլափոխին իր գնացքը կասեցնել կը փորձէին։

Ու երբ հասաւ ծովեզերքը եւ տեսաւ նաւակը որ արդէն բաւական հեռացած էր, այն ատեն Իզմէր ազա, խենթի մը պէս սկսաւ պոռալ։

— Բռնեցէ՛ք, կը փախչին... բռնեցէ՛ք։

Այս աղաղակը, ինչպէս տեսանք, նաւակին մէջ գտնուղները լսած էին։

Պարտիզպանը տեսնելով որ իր գոռում գոչումը որեւէ դրական օգուտ մը պիտի չունենար, հեւ ի հեւ վազեց եկաւ Մահալլէ, ուր հանդիպեցաւ Հարիւրապետ Շիւքրի պէյի որ կը պատրաստուէր, օրուան յոգնութիւններէն հնչասպառ եղած՝ քնանալու ծովեզերքը գտնուղ ագտոտ պանդոկի մը խուցին մէջ։

Իզմէր ազա յուզուած ու դողդոջուն քանի մը կցկտուր բառերով պատմեց եղելութիւնը։

Զինուորականը որ կօշիկները եւ գուստը հանած, երկնցած էր անկողնին վրայ, իսկոյն տեղէն վար իջաւ։ Իր ամբողջ յոգնութիւնը մոռցած էր այս անակնկալ լուրէն մարակուած։

Ի՛նչ անյուսալի փառք մը պիտի ըլլար իրեն համար եթէ կարենար այդ փախստականները ձեռք ձգել։

Հաղիւ տասը վայրկեան անցած՝ արդէն իրեն ընկերացող երկու ոստիկաններուն եւ պարտիզպանին հետ, երկթի խոչոր նաւակ մը կը մանէր ու ճամբայ կ'ելլէր դէպի ասիական եղերքը։ Ուրիշ երեք ոստիկաններ, տասնապետի մը հրամանատակ, կը սպասէին ծովեզերքը երկրորդ նաւակով մը եաեւնուն գալու համար, որովհետեւ տակաւին կարելի չէր եղած երկրորդ նաւակ մըն ալ պատրաստել։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(35 – Շար.)

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

Այլապէս օգտաշատ մատենաշար մըն է, զոր հաստատած է Համազգային հայ մշակութային ընկերակցութիւնը Պէյրութի մէջ:

Սեփական եւ արդիական տպարանի մը ընձեռած կարելիութիւններու լայն օգտագործումով ահա հրապարակի վրայ են շահեկան հատորներ՝ շատեր արդիւնք տքնաջան պրպտումներու եւ հաւաքումներու: Հրապարակ ելած հատորներէն իւրաքանչիւրը կը կրէ արդի ճաշակի եւ թեքնիքի լաւագոյն յատկանիշերը, ինչ որ իրաւունք կուտայ գոհունակութեամբ հաստատելու, թէ Պէյրութի մէջ Համազգային նախաձեռնութեամբ լոյս տեսած հատորները գեղեցիկ նմոյշներ են տպագրական արուեստի:

Նիկոլ Աղբալեանի մահուան (1947 Օգոստոս) տասնամեակին առթիւ, 1957ին, Համազգայինի Պէյրութի մասնաճիւղը նախաձեռնեց հմուտ բանասէրին, գրական եւ հանրային գործիչին երկերու հաւաքման եւ հրատարակութեան՝ քանի մը հատորներու մէջ: Այս առաջադրութեամբ կազմուեցաւ յատուկ յանձնախումբ մը՝ մտաւորական դէմքերէ:

Ընդունուած է ըսել, թէ Ն. Աղբալեան, որ պայծառ մտածողութեամբ, գեղագէտի նուրբ զգայնութեամբ եւ գիտնականբանասէրի մը արժանիքներով պայմանաւորուած մեծ դէմք մըն էր մեր իրականութեան մէջ, ներքին եւ արտաքին պայմաններու բերումով չէ կրցած արտադրել իր իմացական եւ հոգեկան տարողութեան չափանիշով արժեւորուած համադրական մեծ երկասիրութիւններ: Գուցէ ճիշտ՝ քանի որ նման խոստովանութիւններ ըրած է յաճախ ինք եւս: Այսուհանդերձ, այն երեք հատորները, որոնք յաջորդաբար լոյս տեսան Պէյրութի մէջ, կը հաստատեն այն անվիճելի իրողութիւնը, որ Ն. Աղբալեան կարեւոր ու անկորնչելի գրական – հրապարակագրական ժառանգութիւն մը փոխանցած է հայ մըշակոյթին:

Երկերու շարքին Ա. հատորը, որ ունի Գրական քննադատական ընդհանուր խորագիրը, հինդ հարիւրի հասնող մեծադիր էջերու մէջ կը պարփակէ հեղինակին քննադատական այն յօդուածները, որոնք կը վերաբերին հայ ժամանակակից գրականութեան:

Տասնամեակներու վրայ տարածուած եւ ընդհանրապէս գրական նոր գործերու հրապարակման առիթով մամուլի մէջ երեւցած այս գրախօսականները մինչեւ այսօր կը պահեն իրենց թարմութիւնն ու այժմէութիւնը: Հատորին մէջ ներկայ է տիրական գիծով բանասէրը՝ երբ վերլուծուող աշխատութիւնը ունի բանասիրական նկարագիր, արուեստաբանը՝ երբ քննութեան նիւթն է արձակ, չափածոյ կամ թատերական երկ մը:

Բանասէրն ու արուեստաբանը, այնուամենայնիւ, զոյգ կը քալեն Աղբալեանի գրախօսականներուն մէջ: Արդարեւ, իւրաքանչիւր գրութեան մէջ զգալի է ներկայութիւնը արուեստագէտի մը հարուստ հոգիին, որ ներքին զգայնութեամբ գիտէ կորզել արտայայտութեան գեղեցիկ երանգներն ու մարդկային նուրբ յոյզերը եւ, միեւնոյն ատեն, բանասէրին պրպտող, ստուգող եւ վերլուծող միտքը, որ կը յամենայ նոյնիսկ ամէնէն աննշան թուացող «մանրուքներու» վրայ, զանոնք վերծանելու, վերլուծելու հաստատ որոշումով:

Այս զոյգ արժանիքներուն շնորհիւ է ապահովաբար, որ Աղբալեանի վիճակուեցաւ յայտնաբերել մեր ժամանակակից գրականութեան քանի մը վաւերական դէմքերը: Աւ. Իսահակեան, Ե. Չարենց, Ժագ Յակոբեան եւ ուրիշներ շատ բան կը պարտին քննադատին:

Յաւալի է, անշուշտ, հաստատել թէ Աղբալեան չիրագործեց իր կեանքի երազը՝ «գրել Հայոց գրականութեան մի լաւ պատմութիւն», որ, անտարակոյս, պիտի դառնար մնայուն եւ կոթողական աշխատասիրութիւն մը մեր գրական անդաստանին մէջ: Սակայն հարկ է հաստատել նաեւ, թէ Աղբալեան գրադատութիւնը հասցուց նշանակալից բարձրութեան մը, իսկ գրադատը՝ իր անձով՝ պատգամախօս մը գրադատական մարդին մէջ:

Երկերուն Բ. հատորը, որ լոյս տեսաւ 1966ին, ունի Սայաթ Նովայի հետ ընդհանուր խորագիրը եւ կը բովանդակէ մեծ աշուղին մասին Ն. Աղբալեանի գրած ուսումնասիրութիւններուն, նշմարներուն եւ յօդուածներուն մեծ մասը:

Այս պարագային եւս երեւան կուգայ հեղինակին իմացական եւ հոգեկան կարողութիւններուն հանրագումարը՝ գեղագէտի զգայնութիւն, վերլուծող միտք եւ խոհուն գրիչ: Այսպէս է, ահա, որ ան շատ իրաւամբ կը դառնայ Սայաթ Նովայի լաւագոյն մասնագէտներէն մէկը մեր իրականութեան մէջ:

Կապը կամ աւելի ճիշդ՝ հոգեկան մը տերմութիւնը, որ կայ աշուղին եւ հեղինակին միջեւ, կուգայ, անշուշտ, Հալլաբարէն, Թիֆլիսի այն թաղամասէն, ուր ծնած եւ ապրած էին աշուղն ու քննադատը: Աղբալեանի օրերուն՝ միջավայրը, հակառակ տասնամեակներու թաւալումին, կը մնար նոյնը իբրեւ հոգեխառնութիւն, կեանքը ըմբռնելու եւ ըմբոշխնելու եղանակ: «Ես, — կը գրէ Աղբալեան, — ուրեմն մի մնացորդն եմ այն հին օրերի, որ դեռ կարող եմ լաւ հասկանալ այն լեզուն ու բարքը, որ երեւում է Սայաթ Նովայի գործին մէջ»:

Այնուամենայնիւ հատորին մէջ ներկայացուածը տպաւորապաշտ տողեր չեն եւ ոչ ալ միջավայրի նոյնատպութենէ բխող ընդհանուր եզրակացութիւններ: Աշուղը հոս ներկայացուած է վերլուծական միտքով, գիտական բացատրական եղանակով: Աղբալեան կը վերլուծէ, կը մեկնաբանէ բառերը, կուտայ անոնց ծագումը, կրած փոփոխութիւնը իմաստի մէջ եւայլն: Բառերու, շատ անգամ տողերու եւ ամբողջ պարբերութիւններու քննական – բացատրական, ինչպէս նաեւ միջավայրի, արուեստի յատկանիշերու, բարքերու, կենցաղի եւ, մասնաւորապէս, տաղասացին ներքին աշխարհի ցուցադրութեան ճամբով մեզի կը հրամցուի այն մեծ դէմքը, որ կոչուեցաւ Սայաթ Նովա եւ այն մեծ գործը, որ ցայսօր կը մնայ եզակի իր խորքով եւ կառոյցով աշուղական արուեստի մէջ:

Գրական – քննադատական բնոյթ ունեցող քանի մը յօդուածներ կը լրացնեն այս հատորին բովանդակութիւնը:

Երկերու Գ. հատորին հրատարակութիւնը, 1967ին, կը զուգադիպի Ն. Աղբալեանի մահուան 20ամեակին: Բարեդէպ զուգադիպութիւն մը հատորով ներկայացնելու այս անգամ Աղբալեան-հանրային մարդը, այն որ Հայոց պատմութեան նորագոյն շրջանին եղաւ անձնանուէր գործիչ մը, պետական լուսամիտ դէմք մը եւ գնահատուած հրապարակագիր – տեսաբան մը:

«Մտածումներ» ընդհանուր խորագիրը, որ իբրեւ տարաղ հանդուցուած է այս հատորին, լաւագոյն ձեւով կը բնորոշէ գրքին բովանդակութիւնը: Արդարեւ, երեք առանձին գլուխներու մէջ բովանդակուած յօդուածներն ու ուսումնասիրութիւնները, որոնք հեղինակին 45 տարիներու (1912–1947) հրապարակագրական վաստակին մէկ մասը կը ներկայացնեն միայն, կը շօշափեն ազգային, քաղաքական եւ ընկերային այլազան հարցեր:

Անշուշտ առիթով մը քննութեան պիտի առնուին Աղբալեանի հիմնական միտքերն ու տեսակէտները, որոնք իբրեւ մեկնակէտ եւ հիմնակէտ ունեցած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան ազգային – քաղաքական եւ ընկերային առաջադրութիւնները:

Առ այդ՝ այս հատորին առընչուող իբրեւ ընդհանուր հաստատում պիտի ըսուի անպայման, որ այս մարդին մէջ եւս ցայտուն կը դառնայ մտածող, հարցերուն իրատես մօտեցում ցուցաբերող, գաղափարապաշտ եւ այլապէս պայծառ միտքը Մեծ Հայուն:

Կը մնայ մաղթել, որ շարունակուի Աղբալեանի գրական – բանասիրական եւ հրապարակագրական ժառանգութեան մէկտեղումի աշխատանքը՝ հատորներու մէջ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ. ՉԱՏԸՐԵԱՆ

«Լսում ես Կարապետ Չատըրեանին եւ մտածում այն մասին որ կ'աւելանայ եւս մի նոր աստղ հայ երգիչների պառնասում, որ կը տանի հայ երգը հեռու, հեռու...»: Կը գրէր «Երեւան» օրաթերթը 1967ին Հայաստանի մէջ:

Չատըրեան իր իսկական երգի ուսման սկսած է 1960ին, յաճախելով Կոմիտաս երաժշտանոցը Երեւանի մէջ, երեք տարի աշակերտելով Թամարա Շահնազարեանի մօտ ըմբոշխնած է Հայ Երգը, մասնաւորաբար Կոմիտաս, միաժամանակ հարըստացնելով իր եւրոպական ու ռուսական երգացանկը, որուն մէջ կը մտնեն Հենտըլ, Շուպերթ, Շուման, Պրամս, Ֆօրէ, Ռավէլ, Չայքովսքի, Բախմանինով, եւայլն...:

Որպէսզի կարենար աւելի մօտէն շրփում հաստատել եւրոպական երգաշխարհին հետ, ռումանական պետութենէն կը ստանայ կրթաթոշակ ու կ'աւարտէ իր երաժշտական բարձրագոյն կըրթութիւնը Պուքրէշի միջազգային երաժշտանոցին մէջ 1967 թուին:

Իր ձայնին ջերմութիւնը, անմիջականութիւնը եւ իր մեկնաբանման արուեստը Պէյրութի երաժշտասէրներուն համար յայտնի են: Չատըրեան իր համերգներով շատ մտերմիկ երաժշտական երեկոներ ստեղծած է: Իր յայտագիրները մասնաւոր հետաքրքրութիւն յառաջացուցած են Պէյրութի մէջ, որովհետեւ անոնք կը ներկայացնէին իւրայատուկ շարքեր, Հայ Երգեր, Լիտըրապէնտ, Ռուսական երգերու երեկոյ, եւայլն...:

Չատըրեան իր վերջին երգահանդէսը տուած է Բիօ տէ Եաներոյի մէջ առանձինն համերգով մը, որուն համար «Օ Կլոպօ» տեղական ամէնէն կարեւոր օրաթերթը կը գրէ.— «Շնորհիւ իր շատ ջերմ ձայնին եւ թեքնիքին, նաեւ իր կատարման արուեստի գեղեցկութեան, Չատըրեան լիտըրներու աշխարհը կը թափանցէ մասնաւոր անհատականութեամբ մը ու կը ստեղծէ շատ հաճելի մթնոլորտ մը»:

Փարիզի Հայերը բախտը պիտի ունենան զինք լսելու Փետրուար 6ին իր համերգին, կազմակերպութեամբ Փարիզի Հայ Ուսանողաց Տան Միութեան կողմէ:

Ա. Զ.

×

LA BATAILLE DE SAN-SEBASTIAN

Ինը ամսուան բացակայութենէ մը ետք, Աշոտ Մալաքեան Փարիզ վերադարձաւ, ուր պիտի պատրաստուի իր վերջին դարձուցած ժապաւէնին Ֆրանսերէն վերածումը: Ֆիլմը, որ կը վերաբերի Մեքսիքայի պատմութեան, պատրաստուեցաւ Մեքսիքա իսկ, ուր մեկնած էր Վերնէօյլ, անցեալ Մայիսին: Վերջին ամիսներուն Հոլիվուտի մէջ եղան մոնթաժն ու անգլիական վերածումը, որ ներկայացուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, անցեալ շաբթու, մեծ յաջողութիւն գտնելով:

Փարիզի մէջ, Ֆիլմը, որու արտադրողն է՝ Մեթրօ–Կոլտուին–Մայըր, կը ներկայացուի Ապրիլ 15էն սկսեալ Պերլից, Ամպասատ եւ այլ շարժասրահներուն մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

— Այո', այդպէս վարուէ. աւարտէ', կ'ըսէր ձայնը: Անթերի կերպով կատարէ' ինչ որ կ'ընես. ջնջէ' այդ աշտանակները, անհետացո'ւր այդ յիշատակը. մոռցի'ր եպիսկոպոսը. մոռցի'ր ամէն բան. մեռցո'ւր սա Շանմաթիէօն. շարունակէ', շատ լաւ: Կեցցե'ս: Ալ կարգադրուեցաւ գործը, ալ որոշուեցաւ, ալ ըսելիք չկայ. ահաւասիկ մարդ մը, ահաւասիկ ծեր մը, որ չի գիտեր թէ ի'նչ կ'ուզուի իրմէ, որ գուցէ բան մը չըրաւ. անմեղ մը որ անունիդ ներքեւ կը ճնշուի իբր ոճրագործութեան մը պատասխանատուութեան տակ, որ պիտի կարծուի թէ դուն ես որ պիտի դատապարտուիս եւ որ օրերն անուանարկութեամբ եւ սոսկումով պիտի անցընէ. քաջ է: Իսկ դու պատուաւոր մարդ եղիր: Պարոն քաղաքապետ եղիր. յարգելի եւ յարգուած մնացիր. քաղաքը ճոխացուր, չքաւորներ կերակրէ, որբեր մեծցուր. երանութեամբ, առաքինութեամբ եւ ամէնուն զարմանքը դրաւելով ապրէ. եւ մինչդեռ դու հոս ուրախութեան եւ լոյսի մէջ օրեր պիտի անցընես. պիտի ըլլայ մարդ մը որ քու կարմիր տառատոկդ պիտի դրուի. որ քու անունդ պիտի կրէ նշանաւակութեամբ եւ թիարանի բանտին մէջ քու շղթայովդ պիտի կապուի: Այո', լաւ կարգադրութիւն մըն է այդ քեզի համար: Ա՛հ, թշուառակա'նդ դու:

Ճակատէն քրտինք կը վազէր: Ապշութեամբ աշտանակներուն կը նայէր ուղղակի: Բայց իր ներսէն խօսող ձայնը դեռ աւարտած չէր խօսքը:

Ձայնը դեռ կը շարունակէր.

— Ժան Վալժա'ն, քու բոլորտիքդ շատ ձայներ պիտի գտնուին որոնք մեծ աղմուկ պիտի հանեն, բարձր պիտի խօսին եւ պիտի օրհնեն քեզի, բայց ուրիշ ձայն մըն ալ պիտի ըլլայ, զոր ոչ ոք պիտի լսէ եւ որ ի խաւարի պիտի անիծէ քեզի: Մըտիկ ըրէ ուրեմն, վա'տդ դու. այն ամէն օրհնութիւնները երկինք չհասած վար պիտի իյնան եւ միայն անէծքը մինչեւ առ Աստուած պիտի բարձրանայ:

Այս ձայնը որ ի սկզբան խիստ մեղմ էր եւ որ իր խղճին ամէնէն մութ խորերէն ելած էր, աստիճանաբար մեծ եւ ահարկու ձայն մը եղած էր եւ հիմա անոր ականջին կը հնչէր: Այնպէս կը կարծէր թէ իրմէ ելած էր այդ եւ թէ հիմա դուրսէն կը խօսէր իրեն: Վերջին խօսքերը այնքան որոշապէս լսել կարծեց որ տեսակ մը սարսափով համակուած՝ սենեակին չորս կողմը նայեցաւ:

— Ո՞վ կայ հոս, հարցուց բարձր ձայնով եւ բոլորովին շուարած:

Յետոյ կրկնեց այնպիսի խնդումով մը որ ապուշի մը խնդումին կը նմանէր:

— Ապո՞ւշ եմ, ի'նչ եմ. ոչ ոք կրնայ գտնուիլ հոս:

Այո', սենեակին մէջ կար էակ մը, բայց չէր այն էակներու կարգէն, զոր մարդկային աչքը կրնայ տեսնել:

Աշտանակները շըմինէին վրայ դրաւ:

Եւ նորէն սկսաւ քալել այն միաձեւ եւ տխուր քայլով որ վարի սենեակին մէջ պառկող մարդը երազին մէջ կը խռովէր եւ յանկարծ կ'արթնցնէր:

Այսպէս քալելով կը մխիթարուէր ու միանգամայն կը շուարէր: Կարծես թէ երբեմն մարդ վճռական պարագաներու մէջ կը շարժի, որպէսզի տեղափոխութեամբ ինչ բանի որ հանդիպի խորհուրդ հարցնէ: Քանի մը վայրկեան ետքը ալ չէր գիտեր թէ ի'նչ կացութեան մէջ է:

Հիմա հաւասար սոսկումով մը կ'ընկըրկէր երկու որոշումներուն առջեւ զոր փոփոխակի ըրած էր: Զինքը խրատող գաղափարներուն երկուքն ալ հաւասարապէս աղետալի կ'երեւային: — Ի՛նչ աղետալի բախտ, ի՛նչ դիպուած յորում սա Շանմաթիէօն կը կարծուէր նոյնինքն Ժան Վալժանը ըլլալ: Գահավիժիլ ճիշդ այն միջոցով զոր կարծես թէ ի սկզբան նախախնամութիւնը ի գործ կը դնէր զայն հաստատելու համար:

Պահ մը ապագան նկատեց: Ինքզինքը մատնելու, յանձնելու գաղափարէն ահաբեկեցաւ, Աստուած իմ աղաղակելով իւրովի:

Անբաւ յուսահատութեամբ մը երեւակայեց թէ ինչերէ պիտի պարտաւորուէր զրկուիլ եւ թէ ինչեր պիտի կրէր նորէն:

Ալ պէտք էր ուրեմն մնաս բարեաւ ըսել իր այն պատուական, անարատ եւ փառաւոր կեանքին՝ ամէնէն վայելած յարգանքին, պատիւին, ազատութեանը:

Ալ պիտի չերթար դաշտերը պտոյտ ընելու, ա'լ Մայիսի մէջ թռչուններու երգը պիտի չլսէր. ա'լ պզտիկ մանկանց ողորմութիւն պիտի չտար:

Ալ պիտի չզգար իր վրայ հաստատուած երախտագէտ եւ սիրաւէտ նայուածքներու անուշութիւնը: Պիտի բաժնուէր այն տունէն զոր ինք շինած էր. պիտի բաժնուէր իր այս պզտիկ սենեակէն:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԻԿՕ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԻՀՐԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ մահուան առ-թիւ (Յունուար 13) հետեւեալ նուէրները եղած են փոխան ծաղկեպսակի.—

Այրի Տիկին Աստղիկ Աչբքկէօղեան 200 Ֆրանք կը նուիրէ Դպրոցասէրին եւ 20 Ֆրանք Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցիին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

Նոյն տխուր առթիւ, Պ. Գրիգոր Պարտիզպանեան 100 Ֆր. այրի Տիկին Դեղ-ձանիկ Մանտիկեան 50 Տէր եւ Տիկին Հրանդ Հալաճեան 50, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հալաճեան 50, Տէր եւ Տիկին Պերճ Հալաճեան 50, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քիւրքճեան 50, Տէր եւ Տիկին Միհրան Նալչաճեան 50, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Նալչաճեան 50, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան 30, Տիկին Էպրար 10 Ֆրանք: Այս գումարին (460) 300 Ֆրանքը կը նուիրուի Աղքատախնամի հանգստեան տուներուն (Ստանալ «Յառաջ»էն), եւ 160 Ֆրանքը՝ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ (3 Փետրուար) ժամը 3ին՝ Միութեան գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Օրակարգ.— Ձեռնարկներ եւ Յանձնախումբի ընտրութիւն:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններուն ներկայացուցիչները այս Շաբաթ (3 Փետրուար) դիշեր ժամը 8,30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքին կորսուած է Աշոտ Ստեփանի Խաչատրեանը, որ ծնած է 1911 թ. Արտաշատ գիւղը: Զաւակները՝ Հրանտ (Քոթօ), Ջուլիէտտան եւ Էմման կարօտով կը փնտռեն իրենց հայրը: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի գրել հետեւեալ հասցէով՝

Leyli Dechkoyan
Barekemytiun 47
Erévan, Arménie S. S. R.

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս դիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ: 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ:

ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի:

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին Ապահովել սեղանները, հեռ. 033-0212

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ - ՄԱՐՏ 1968

ԿԱՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿՈՂՄԷ

ՓԱՐԻԶ	ԼԻՈՆ	ՄԱՐՍԷՅԼ
9 Մարտ — Թատերական ներկայացում Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux	17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ Bourse du travail	3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ Opéra de Marseille
10 Մարտ — Պարահանդէս Salle des Ambassadeurs	23 Մարտ — Թատերական ներկայացում Mairie du 6ème	6 Մարտ — Թատերական ներկայացում Théâtre du Gymnase
7 Ապրիլ. — Երաժշտական երեկոյթ Salle Playel	30 Մարտ — Պարահանդէս Aéroport de Bron	16 Մարտ — Պարահանդէս Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած
«ՍՕՍԻ» ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 4ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4,30էն մինչեւ կէս դիշեր

17, Rue Bleue, PARIS (9e)
Métro Cadet
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Հայկական, Եւրոպական պարեր եւ հանելի անակնկալներ
Բոլոր երիտասարդները կը հրաւիրուին:

POUR

VENDRE
ACHETER
LOUER

AGENT IMMOBILIER AGREE AIF

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Փետր. 18 Կիրակի օր Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբը կը կազմակերպէ գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ եւ թէյասեղան Մեզոն տէ Սանթրօ (Ռիւ ժան Կուժոն):

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Տարեկան ցերեկոյթ - պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ, Փետրուար 11ին

ՄՈՒՐԱՏԻ

մահուան յիսնամեակին ի յիշատակ:

×

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը

Կիրակի 3 Մարտ
կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

Թէ - Վէ - Աի նոր սակերը կը ստիպեն «Յառաջ»ի վարչութիւնը, որ յաւելումի ենթարկէ ընթացիք ազդերու գինը:

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ ՎԱՐԴԱՆ
ՄԻԻՍ ԿՈՂՄԸ՝ ԷՋՄԻԱԾԻՆ
ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 30 JANVIER 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11123 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.123

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Գ.

Մարաշցիները, որոնք կարեւոր թիւ մը կը կազմեն, 1930էն ի վեր կը հրատարակեն Գերմանիկը, հայերէն եւ անգլերէն: Վասպուրականցիներու պաշտօնաթերթն է Վարագ, Մալաթիացիներունը՝ Պապ-Ուխտի, Կեսարացիներունը՝ Արգէոս, Սեբաստացիներունը Զայն Սեբաստիոյ, եւայլն:

Կարգ մը Հայրենակցականներ երկուքի բաժնուած են՝ գաղափարական, աւելի ճիշդ քաղաքական տարակարծութեանց պատճառաւ: Ասոնց կարգէն են Մալաթիոյ եւ Արաբկիրի Հայրենակցականները:

Այսպէս ուրեմն, Միացեալ Նահանգներու մեր հայրենակիցները ազգապահպանման համար փարած են եկեղեցիին, ստեղծած են քաղաքական, բարեսիրական, հայրենակցական, մշակութային, երիտասարդական, մարզական, երաժշտական եւ այլ միութիւններ, հիմնած են զանազան թերթեր, որոնցմէ մէկ քանին անգլերէն լեզուով, նոր սերունդին համար, որ հայերէն չի կարդար դժբախտաբար:

Ինչպէս սփիւռքի միւս գաղութներու, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մեր հայրենակիցներու համրանքին մասին եւս ո՛չ մէկ ստոյգ վիճակագրութիւն կայ:

Տրուած ըլլալով այն հանգամանքը, որ ամերիկաբնակ Հայերը, — բացի հինգ տարիէ պակաս բնակութիւն ունեցողները, — տեղական քաղաքացի դարձած են, կարելի չէ պետական միջոցներով ստուգել Հայերու թիւը:

Միակ միջոցը հայ եկեղեցիներն են, — առաքելական, կաթոլիկ թէ աւետարանական, — պայմանաւ որ մեր հոգեւորականները յոգնութիւն յանձն առնեն կազմելու իրենց հօտին պատկանող ազգայիններու ամբողջական ցանկերը եւ զանոնք զրկելու այս նպատակով կեանքի կոչուելիք կեդրոնական մարմնի մը, որ պիտի համադրէ բոլոր թուանշանները:

Այս ձեւը պէտք է գործադրուի նաեւ արտասահմանի մեր միւս գաղութներուն մէջ, սկսելով Ֆրանսայէն, ուր բնակող Հայերու համրանքին մասին ո՛չ մէկ ըստոյգ բան գիտենք: 80 հազա՞ր ենք, հարիւր քսա՞ն թէ 200 հազար:

Ամերիկայի Հայերուն համար իբրեւ մօտաւոր թիւ ընդունուած է 350 հազար, 96 առ հարիւրը՝ այսինքն 336,000 հոգի առաքելական, 2,50 առ հարիւրը՝ 9000 հոգի՝ աւետարանական, 1,50 առ հարիւրը՝ 5000 կաթոլիկ:

Քանատայի Հայութիւնն ալ հաշուելով շուրջ 400·000ի կը հասնի մեր հայրենակիցներու թիւը Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ:

Ամերիկահայ հին սերունդը եղած է հայրենասէր ու առատաձեռն: Գիտցած է տալ անսակարկ ազգային բոլոր ձեռնարկներու համար: Մեծ թիւով կամաւորներ զրկած է Հայկական Լեգէոնին:

Շնորհիւ Ամերիկահայերու նիւթական օժանդակութեան է, որ Յունաստանի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի կրթական հաստատութիւնները կրցած են ոտքի կանգնիլ եւ պահել իրենց գոյութիւնը:

Լայնօրէն օգնած են մեր կարօտ գաղութներու դպրոցներուն, սակայն իրենց զաւակներուն համար չեն մտածած դպրոց բանալ: Այսօր մեծապէս կը զղջան անշուշտ: Սակայն լաւ է անազան քան երբեք:

Յարդ բաւականացած են շաբաթօրեայ դպրոցներով՝ 1–3 ժամ: Ընդհանրապէս եկեղեցիներու կից սրահներու մէջ եւ Կիրակի օրերը, տեղի կ՝ունենան հայերէնի դասընթացքները:

Վիճակագրութեան մը համաձայն, Կիլիկեան թեմը ունի 25 շաբաթօրեայ դպրոց 1584 աշակերտներով և 141 ուսուցիչ-ուսուցչուհիներով:

Նոյնքան դպրոցներ ունի նաեւ Էջմիածնական թեմը:

Քալիֆորնիոյ Հայերը քանի մը տարի առաջ յանդուգն որոշում մը տուին: Բացին ամէնօրեայ երկու վարժարաններ:

Ա) Ֆէրահեան Վարժարան, մեր ոզբացեալ ընկեր Գ. Ֆէրահեանի 250·000 տոլար կտակի գումարով: Սկսաւ 72 աշակերտով: Այժմ ունի հարիւր աշակերտ-աշակերտուհի:

Բ) Մեսրոպեան Վարժարան: Ունի 135 աշակերտ եւ հինգ ուսուցիչ:

Վերջին քսան տարիներու ընթացքին միլիոնաւոր տոլարներ ծախսեցին զոյգ թեմերու մեր հայրենակիցները եկեղեցի շինելու համար, իրարու հետ մրցումի ելլելով:

Այժմ սկսած են լրջօրէն մտածել դպրոց շինելու մասին: Կարեւոր գումարներ կը տրամադրեն դպրոցի անունով հող գնելու համար:

Պիտի յաջողի՞ն սակայն հասնիլ իրենց ծրագրած նպատակին:

Գեղեցիկ է գաղափարը: Ազգապահպանման համար կարեւոր, նոյնիսկ կենսական ազդակ է հայ դպրոցը, ուր մեր նոր սերունդի տղաքն ու աղջիկները պիտի սորվին Մեսրոպեան Մեծասքանչը:

Դիւրին է չէնք շինելը: Նիւթականի խնդիր է: Ամերիկահայերը կրնան հայթայթել անհրաժեշտ դրամը, թէեւ հին սերունդը յոգնած է տալէ եւ աղբիւրները կը ցամքին հետզհետէ:

Դժուարը բաւարար թիւով աշակերտ, մանաւանդ ուսուցիչ գտնելն է: Մերձաւոր Արեւելքէն սկսեալ մեր բոլոր գաղութները կը տառապին ուսուցչի սովէ:

Ի՞նչպէս դարման տանիլ այս ցաւին:

Ա՛յդ իսկ է խնդիրը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԱՒԵԼԻ ՄԵՂՄ Է

— * —

Մինչ Ապահովութեան Խորհուրդը Երկուշաբթի օրուան յետաձգած էր արտակարգ նիստը, Փուէպլոյի մասին, կը թուի թէ մթնոլորտը աւելի մեղմացաւ: Յիշենք սակայն թէ Հիւսիսային Քորէայի Ժողովրդական Գերագոյն Ժողովի փոխ-նախագահը Քայ Ռայ Եոնկ դէպի Պաղտատ իր ճամբուն վրայ, Դամասկոսի մէջ յայտարարած է թէ «Ժողովրդավար Քորէան շատ խիստ պատիժներ կը նախատեսէ Փուէպլօ ամերիկեան լրտես-նաւուն անձնակազմին նկատմամբ»:

Եոնկի համար Ապահովութեան Խորհուրդը գործ չունի այս խնդրին մէջ:

Տէլհիի մէջ Կոսիգին, այս անգամ, անդրադարձած է Փուէպլոյի խնդրին, շեշտելով թէ պէտք է կարգադրուի Ամերիկացիներու եւ Հիւսիսային Քորէացիներու միջեւ: Խորհրդային վարչապետին համար, ամերիկեան նաւուն միջադէպը չի սպառնար աշխարհի խաղաղութեան:

Միշտ Տէլհիի մէջ, Հիւսիսային Քորէացի բանբեր մը ըսած է թէ փոխանակութիւն մը անկարելի չէ: Այլ խօսքով Հիւսիսային Քորէա կրնայ «վերադարձնել» Փուէպլոյի անձնակազմը Հիւսիսային Քորէացի գերիներու փոխարէն:

ՀՍԿԱՅ ՀՐԴԵՀ ՄԸ

ՍԷՆ ՏԸՆԻԻ ՄԷՋ

Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 3ին հսկայ հրդեհ մը ծագած է Փարիզի մերձաւոր արուարձաններէն՝ Սէն Տընիի մէջ: Կրակ առած է հիտրօքառպիւռի շատ մեծ գործատուն մը, որու պահեստն էր աւելի քան հարիւր միլիոն լիթր վառելանիւթ:

17 զօրանոցներու հրշէջները տեղւոյն վրայ փութացած են անմիջապէս, բայց հրդեհը կը տարածուի եւ ամէն հինգ վայրկեանը, նոր պայթումներ կը պատահին: Երկուշաբթի վաղ առաւօտեան Սէն Տընի հասած էր նաեւ Փարիզի ոստիկանապետը, քիչ ետք նաեւ՝ Ներքին նախարարը: Կ՝ըսուի թէ նման հրդեհներ կը պատահին 50 տարին անգամ մը: Հրշէջներու գործն ալ շատ դժուար է եւ ամէն մէկը պէտք է փոխարինուի քանի մը վայրկեան ետք, որպէսզի դիմանան ահռելի ջերմութեան եւ տաքութեան հետեւանքով ստեղծուած վտանգներուն:

Երկուշաբթի ցերեկ դեռ կարելի չէր եղած հրդեհը մարել: Յոյս կար, որ եթէ ծանրակշիռ դէպք մը չպատահի, օրուան մէջ կարելի պիտի ըլլայ հրդեհը մարել:

Հրդեհին պատճառները ծանօթ չեն, բայց ոստիկանութիւնն ալ տեղւոյն վրայ է, վասնզի կասկածելի նշաններ կան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Միներվ ընդծովեան կորսուած է Միջերկրականի մէջ, Շաբաթ իրիկուընէ ի վեր: Ժամը 21ին, Թուլոնի նաւահանգիստը պէտք է վերադարձած ըլլար, բայց յանկարծ կ՝անհետանար: Երկուշաբթի առտու դեռ ամէն յոյս կորսուած չէր, տրուած ըլլալով որ սուզանաւը 100 ժամուան պահեստ ունի թթուածինի: Միներվը Ֆրանսական նաւատորմիղին ամէնէն արդիական նաւերէն մէկն էր: Անձնակազմը բաղկացած է 52 հոգիէ:

ԹԵԼ-ԱՎԻՎԷՆ հասած լուրերը կը հաստատե թէ այլեւս ոչ մէկ յոյս կայ գտնելու Իսրայէլեան Տաքառ սուզանաւը, որ կորսուած է Կիպրոսի եւ եգիպտական ափերուն մէջտեղ: 69 հոգիէ կազմուած էր անձնակազմը: Մեծ յուզում ստեղծուած է Իսրայէլի մէջ:

ՀԱՒԱՆԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, հաւանաբար Քուպա չմասնակցի Փեշտայի համայնավար վեհաժողովին: Միւս կողմէ Քասթրօ մաքրագործումներու ձեռնարկած է կուսակցութեան ղեկավարութեան մէջ եւ արդէն իսկ հեռացուցած տասնեակ մը «հին» համայնավարներ, որ աւելի «խորհրդայնասէր» նկատուած են: Քասթրոյի համար, ասոնք «վերաքննական»ներ են, որոնք դէմ ալ եղած են քասթրեան յեղափոխութեան տարածման Լատին Ամերիկայի մէջ: Քասթրոյի դիրքը շատ դժուար է, կը մընայ կառչած իր տեսակէտներուն ու կը պայքարի: Վերջին ճառը 12 ժամ տեւած է: Կը թուի թէ այս անգամ ալ յաղթած է:

ԹԷՈՏՈՐԱՔԻՍ վերջնապէս ազատ արձակուեցաւ: Կրնայ ըլլալ որ ի մօտոյ Փարիզ գայ: Զորպայի հեղինակը հինգ ամիս է բանտն էր:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ուսանողական ցոյցերը կը շարունակուին: Պատժական միջոցներ ձեռք առնուած են 27 ուսանողներու դէմ: Ներկայիս երեք համալսարան փակ է:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութիւնը արտակարգ համագումար մը ունէր Սիւռէնի մէջ: Կասթոն Տէֆէռ կ՝առաջրկէր մասնակի ձուլում մը ձախի կուսակցութեանց: Բայց իր բանաձեւը ձայներու միայն մէկ երրորդը ստացաւ: Տրուած որոշումը կը նախատեսէ որ 1969ին ստեղծուի դեմոկրատ եւ ընկերվարական նոր կուսակցութիւն մը: Փետրուար 16ին է, որ համապատասխան յանձնախումբը պիտի պատրաստէ ձախի դաշնակցութիւնը կազմող երեք մեծ կուսակցութեանց ձուլման հետեւանքով հարկ եղած վարդապետութիւնն ու ծրագիր-կանոնագիրը: Ամբողջ տարին այդ յանձնախումբը կանոնաւոր նիստեր պիտի ունենայ, որպէսզի կարենայ, Դեկտեմբերին, դրական առաջարկներ ներկայացնել երեք կուսակցութիւններուն: ընդհ. քաղաքականութեան իր բանաձեւին մէջ, համագումարը կը դատապարտէ կոլիստ վարչակարգը, որ տասը տարուան մէջ, չկրցաւ արդիականացնել երկրին տնտեսական կառոյցները:

ՏԱՎՈՍԻ մէջ (Զուիցերիա) բազմաթիւ հիւսերու հետեւանքով, տուներ, ագարակներ կորսուած են ձիւներու տակ եւ 28 մեռեալ կայ: Երեք օրէ կը ձիւնէր արդէն եւ տեղացիները, մանաւանդ ծերերը, կը զգային ու կը նախատեսէին: Կայ նաեւ 24 վիրաւոր եւ 300 հոգի անապատան մնացած:

ՓԵՔԻՆԻ կասյարանաը կռիւի մը հետեւանքով հարիւր հոգի վիրաւորուած են: Ժուռնալ տը Փէքինը բացառիկ թիւի մը մէջ, հրատարակուած այս առթիւ, կը գրէ թէ բանուորներ եւ զինուորականներ բախած են «հակայեղափոխական ուղեվարներու խումբի մը»:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԵՐԿՈՒ ՔՈՐԷԱՆԵՐԸ

Քորէայի թերակղզին (950 քիլոմեթր հիւսիսէ – հարաւ եւ 270 քիլոմեթր միջին լայնութիւն) բաժնուած է Հիւսիսի եւ Հարաւի միջեւ: Առաջինը, որ առաւելաբար լեռնային շրջան է, ունի 121,193 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, իսկ երկրորդը՝ 95,232 քառ. քիլոմեթր:

Բնակչութեան մարդահամարը ճշգրտօրէն կատարուած չէ: Այսուհանդերձ, 1947ին, երկրին բնակչութեան թիւը կը նկատուէր 28 միլիոն, թէեւ, այժմ Փիոնկեանկ կը խօսի 40 միլիոն Քորէացիներու մասին: Հարաւային Քորէայի բնակչութիւնը կը հաշուուի 28 միլիոն, իսկ Հիւսիսայինը՝ 12 միլիոն: Որով ամէնէն խիտ բնակչութիւն ունեցող մասը հարաւայինն է՝ քառ. քիլոմեթրի վրայ 267 անձով:

Երկու Քորէաները իրարմէ բաժնուեցան համաշխարհային Բ. պատերազմի աւարտին, երբ Խորհ. Միութիւնն ու Մ. Նահանգները յաղթական կռիւներէ ետք վերջ տուին Քորէայի վրայ Ճափոնի 35 տարուան (1910–1945) տիրապետութեան եւ առաջինը տէր դարձաւ երկրին հիւսիսային, ու երկրորդը՝ երկրին հարաւային մասերուն:

Ճափոնի դէմ ազգային դիմադրութիւնը կը ղեկավարուէր բազմաթիւ կազմակերպութիւններու կողմէ: Ասոնցմէ ոմանք սերտ կերպով կապուած էին Մ. Նահանգներուն (Սինկման Ռի), ուրիշներ՝ Զանկ Քայ Շէքի, որուն հետեւեցան մինչեւ Զոնկ-Քին, եւ փոքրամասնութիւն մըն ալ՝ համայնավարներու, որուն կ՝անդամակցէր մառեշալ Քիմ Բ. Սիւնկ, կուսակցութեան քարտուղարը:

Երբ ՄԱԿը չյաջողեցաւ ստեղծել քորէական ազգային կառավարութիւն մը, 1948ին ընտրութիւններ տեղի ունեցան միայն հարաւային մասին մէջ, եւ Սինկման Ռի, որ յաղթական ելած էր ընտրութիւններէն, ՄԱԿի կողմէ ընդունուեցաւ իբրեւ Քորէայի Հանրապետութեան նախագահ՝ սկզբունքով ամբողջ թերակղզիին, բայց իրականութեան մէջ՝ միայն կէսին համար:

ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա.

ԽՄԲ.— Պէյրութի «Լը Ժուռ» ֆրանսերէն թերթին խմբագրապետը՝ Էտուար Սաապ, որ ծանօթ անուն մըն է արաբական հրապարակագրութեան մէջ, եւ աշխատակիցը՝ Լը Մոնտի, վերջերս ստորագրեց յօդուածաշարք մը՝ Լիբանանի քաղաքական կուսակցութեանց մասին:

Փաղանգաւորներու, Տեսթուրիներու, Ընկերվարական Յառաջդիմականներու, Ազգային Ազատականներու, Ազգային Պլոքի, համայնավարներու եւ կարգ մը այլ շարժումներու մասին արտայայտուելէ ետք, Շաբաթ օրուան թիւով, Էտուար Սաապ յօդուած մը յատսկացուցած է հայ քաղաքական կուսակցութիւններուն: Ստորեւ կուտանք այդ յօդուածը, ամբողջութեամբ:

Լիբանանի հայ կուսակցութիւնները առանձինն արժանի են ամբողջ հատորի մը: Ամէնէն քիչ ճանչցուած են ու գուցէ ամէնէն աւելի կազմակերպուածները, ամէնէն գաղափարապաշտներն ու ներգործօնները: Զուտ լիբանանեան դեսնի վրայ, անոնք կը բերեն այնպիսի մեծ նպաստ մը, որ վտանգաւոր է զանոնք անդիտանալ: Երեք կուսակցութիւն են.— Հնչակեան՝ հիմնուած 1889ին, Դաշնակցական՝ տարի մը ետք, Ռամկավար՝ 1908ին, Օսմանեան կայսրութեան մէջ խորհրդարանական վարչակարգի մը հաստատումէն ետք: Այս երեք կուսակցութիւնները ծնունդ առած են նոյն գաղափար-ուժէն, որ կը համապատասխանէր պատմական պահանջի մը: Անոնց նպատակն էր պայքարիլ օսմանեան տիրապետութեան դէմ կամ սահմանափակել անոր աւերները: Այդ պատճառով ալ, 1885ին, առաջին փորձ մը եղաւ միացնելու հայ յեղափոխական կամ բարենորոգչական բոլոր կազմակերպութիւնները: Եթէ այս փորձը լիովին չյաջողեցաւ, ծնունդ տուաւ սակայն կարեւոր համախմբումի մը, որ ստացաւ Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութիւն կամ Դաշնակցութիւն անունը:

Այս կուսակցութեան հիմնադիրներն են Քրիստափոր Միքայէլեան, Ռոստոմ և Զաւարեան: Անոնք տարի մը առաջ հիմնուած Հնչակեան կուսակցութենէն կը տարբերէին հիմնական երկու սկզբունքներով, որոնք կը կազմէին իրենց դաւանանքը: Առաջինը այն՝ որ Դաշնակները բարենորոգչական էին եւ ազգայնական: Անոնց գործունէութիւնը գուրս չէր գար զուտ հայկական շրջանակէն: Կը պայքարէին իրենց ժողովուրդին կեանքի մակարդակին բարձրացման համար եւ, իրենց պատմութեան այդ փուլին մէջ, ոչ անկախութիւն կ'ուզէին եւ ոչ ալ նոյնիսկ ինքնավարութիւն: Պարզապէս, կ'ուզէին իրենց ինքնուրոյնութիւնը պաշտպանել Օսմանեան կայսրութեան մէջ, եւ այս՝ շնորհիւ սահմանադրութեան մը, զոր ի զուր կը փորձէին պահանջել Բարձրագոյն Դուռէն: Իրենց ծրագրին մէջ, Հայաստանի կամ անոր անկախութեան մասին խօսք չկար: Առ առաւելն, օսմանեան իշխանութիւններէն կը պահանջէին քանի մը բարենորոգումներ, մասնաւորաբար վարչական ապակեդրոնացումներու վերաբերեալ՝ ի նպաստ հայկական նահանգներուն:

Հնչակեանները տարբեր ուղղութիւն մը կը բռնեն: Կը յարին Սոցիալ-Դեմոկրասիին եւ իրենք զիրենք մարքսիստ կը դաւանին: Անոնք զուտ հայկական ծրագիր կամ դաւանանք չունէին: Մաս կը կազմէին համայնավար հակում ունեցող Երրորդ Միջազգայնականին:

Կարելի չէ ասկէ հետեւցնել, թէ Դաշնակները ծայրայեղ աջակողմեաններ են: Երբեք անտարբեր չըլլալով հանդերձ ընկերվարական հոսանքներուն հանդէպ, որոնք սկսած էին խռովել Եւրոպան, իրենց գործունէութեան առանցքը կը կազմէր սակայն ազգային պայքարը: 1895ին արդէն, կը փորձեն իրենք զիրենք պարտադրել իբրեւ Հայեր, որոնք վճռած են պահել իրենց ինքնութիւնը եւ ազգութիւնը այն խայտաբղէտ աշխարհին մէջ, որուն վերածուած էր Օսմանեան կայսրութիւնը: Այդ պատճառով ալ, կը դիմեն մարտական արարքներու: Կուսակցական տարրեր կը դրաւեն Պոլսոյ Օսմանեան Դրամատունը եւ իշխանութիւններուն կը սպառնան օդը հանել չէնքը, ուր փակուած էին ուժանակի կարեւոր քանակութեամբ մը, ինչպէս նաեւ մեծափարթամ մայրաքաղաքին ամբողջ կեդրոնը, եթէ ընթացք չտրուի Դաշնակցութեան պահանջած բարենորոգումներուն: Օտար դեսպանատուները յուզումի կը մատնուին եւ կը միջամտեն ի նպաստ «անօրէն»ներուն: Զանոնք կ'առնեն իրենց դեսպանատուներուն մէջ՝ իբրեւ քաղաքական տարագիր, եւ իշխանութիւններէն ձեռք կը բերեն տարտամ խոստում մը ի նպաստ հայ ժողովուրդին: Ոչ մէկ արդիւնք: Դաշնակցական մարտիկները Ֆրանսական եւ անգլիական նաւերով կը հեռանան Թուրքիայէն, բայց նոյն օրը իրենց հայրենակիցներէն շատեր կը ջարդուին Պոլսոյ հայկական թաղին մէջ:

Տասը տարի ետք, Դաշնակցականները Սուլթան Ապտիւլ Համիտի դէմ կը կազմակերպեն մահափորձ մը, որ կը ձախողի: Նոյն ատեն, կուսակցութիւնը կը շարունակէ սակայն իր զուտ քաղաքական գործունէութիւնը: Անոր տեսաբանները, որոնք այդ օրերուն կը գտնուէին Փեթրոկրատ, կ'ազդուին յառաջդիմական գաղափարներէ, որոնք կը սկսին միտքերու մէջ ծնունդ առնել ցարական վարչակարգին դէմ: Ցարը կը նոյնացուի Սուլթանին հետ եւ Դաշնակներն ու Հնչակները կը մղեն գրեթէ զուգահեռական պայքար մը՝ իրենց ժողովուրդը ազատելու համար օսմանեան լուծէն: Դաշնակները, Կայսրութեան գործերուն հանդէպ առաւել հետաքրքրութեամբ մը, կը գործակցին Իթթիհատ բարենորոգչական կուսակցութեան՝ պահանջելու համար խորհրդարանի մը հաստատումը: Նոյն օրերուն, 1907 թուականին, հայկական նոյն կուսակցութիւնը գաղտնի խօսակցութիւններ կ'ունենայ արաբ ազգայնական կուսակցութիւններուն եւ լիբանանցի կամ սուրիացի անձնաւորութիւններու հետ, ինչպէս Էմիր Շեքիպ Արսլան եւ Սաատալլա Էլճապրի: Որոշ ատեն մը, Կայսրութիւնը կ'օժտուի Օրէնսդիր Ժողովով մը, բայց ժողովը շուտով կը լուծուի Սուլթանին կողմէ եւ անոր գլխաւոր ղեկավարները կ'աքսորուին:

Է. Ս.

(Մնացեալը յաջորդով)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆԱԻԵՐ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անգլիա կը մտնէ Եգիպտոս, Ֆրանսա կը դրաւէ Թունուզը, դիւանագիտական պայքար կը մղուի երկու կառավարութեանց միջեւ: Կլատսթընի դահլիճը բուռն քննադատութեանց ենթակայ կ'ըլլայ:

Ռուսիա 1860էն ի վեր կը հետապնդէր երկու նպատակ կեդրոնական Ասիոյ մէջ:

Գրաւել Աֆղանիստանի Ֆերղանա հովիտը բամպակի մշակութեան համար:

Միջին Ասիայէն ճնշում կատարել Անգլիոյ վրայ, սպառնալով Հնդկաստանի: 1885 Մարտ 30ին Ռուսերը կը դրաւեն Փենճապը, քանի մը տարի առաջ դրաւած էին Մերվի ովասիսը: Անգլիա կը զայրանայ: Բողպերի, ազատական նախարարը, կը գոչէ. «Կռիւ պիտի մղենք Ռուսիոյ դէմ մատչելի ամէն կողմերէն»: Բայց Տարտանէլը փակ էր, ճամբայ չկար: Կլատսթըն, Թուրքիոյ թունդ հակառակորդը, սուլթանին կը դիմէ անգլիական նաւատորմի անցքին արտօնութեան համար: Երեք պետութեանց դեսպանները կը յիշեցնեն Դրան՝ վերանորոգուած դաշինքը:

Անգլիա տեղի կուտայ, 1885 Դեկտ. 10ին Ռուսիա կը մնայ դրաւած հովիտը, Աֆղանիստանի կը մնայ Զուլֆիքարի անցքը:

Անգլիա կը մօտենայ Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ, որովհետեւ Ֆրանսայի հետ խնդիր ունի Եգիպտոսի համար, Իտալիա՝ ափրիկեան Տրիպոլիսի համար: Գերմանիա եւ Անգլիա պիտի օգնեն Իտալիոյ՝ եթէ Ֆրանսա Թունուզէն երկարի Տրիպոլիս:

1887 Յունիս 18ին գերմանեւռուս դաղտնի դաշնագիր մը կը կնքուի, դաղտնի նոյնիսկ դաշնակից Աւստրիայէն. «Ստորագրող պետութիւններէն մէկը պատերազմի մտնելու պարագային երրորդ պետութեան մը դէմ, միւսը չէզոք պիտի մնայ»:

Ռոմելիի Պուլկարիոյ միացման ատեն Անգլիա կը վախնայ, Ռուսիա կը դրաւէ Պուլկարիան: Անգլեւռուս բախում մը անխուսափելի կը թուի Լոնտոնի եւ Պեդերբուրգի Ֆրանսացի դեսպաններուն: Պերլին եւ Վիեննա կը թելադրեն Փարիզի, դիմել սուլթանին, փակելու նեղուցները Անգլիոյ նաւատորմին առջեւ: Բայց Աւստրիա եւ Ռուսիա հակամարտ են Պալքաններու մէջ: Սալզպրի կը յայտնէ, թէ աւստրեւռուս պատերազմի մը պարագային Աւստրիոյ կողքին պիտի կենայ եւ եթէ անկարելի ըլլայ Տարտանէլի անցքը՝ Թուրքիոյ դէմ պիտի շարժէ Յունաստան, Պուլկարիա, Մակեդոնիա: Պիզմարք կը վստահեցնէ անգլիոյ նախարարը, թէ Թուրքիա չի քալեր Ռուսիոյ հետ, «Սուլթանը Ռուսիոյ ձեռքը պիտի ըլլայ ահարկու իշխանութիւն մը»:

Իտալիա կը դիմէ Անգլիոյ համաձայնելու համար Միջերկրականի, Եդէականի եւ Սեւ ծովու գոյավիճակի պահպանման շուրջ: Սալզպրի դիմումը կը հաղորդէ Վիեննայի, Պիսմարքի թելադրութեամբ կը կնքուի 1887 Դեկտ. 10ին Միջերկրականեան Համաձայնութիւնը, Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ միջեւ, երկրորդ երրեակ զինակցութիւն մը Ռուսիոյ դէմ Պալքաններու մէջ, Փոքր Ասիոյ մէջ.

«Թուրքիա, դաշնագրերով պահակ դրուած նեղուցներուն, չի կրնար իր վեհապետական իրաւունքներէն մաս մը թողուլ Պուլկարիոյ մէջ, ոչ ալ իր իշխանութիւնները փոխանցել այլ պետութեան մը՝ Փոքր Ասիոյ մէջ:

«Թուրքիա պէտք է միանայ ստորագրող պետութեանց հետ այս սկզբունքներու հասարակաց պաշտպանութեան համար: Եթէ Դուռը ընդդիմանայ, երեք տէրութիւնները պիտի համաձայնին անմիջապէս ձեռք առնելու Օսմանեան կայսրութեան անկախութեան եւ երկրին ամբողջականութեան պահպանման միջոցները՝ գրաւելով օսմանեան հողամասէն յարմար կէտեր»:

Դաշնագիրը կը մնայ խիստ գաղտնի:

Ֆրանսա եւ Ռուսիա կը բանակցին զինակցութիւն մը կնքելու Երրեակ Զինակցութեան դէմ: Վարչապետ տը Կիրս Պոլսոյ դեսպան Նելիտոֆի ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ «օսմանեան ջուրերուն մէջ բրիտանական նաւերու երկարատեւ ներկայութեան» վրայ: Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ 1892 Յունուար 12ին կը հրահանգէ դեսպան Քամպոնի միանալ Նելիտոֆի հասկցնելու համար սուլթանին, թէ Երրեակ Զինակցութեան հանդէպ հաճոյակատար կամ տկարութեան քաղաքականութիւն մը ունենալու չէ, Ֆրանսա եւ Ռուսիա կը փափաքին պահ-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Միայն թէ պիտի կրնա՞նք ժամանակին հասնիլ, կը խորհէր հարիւրապետը մտատանջութեամբ ի զուր որոնելով, իր աչքերովը, Պէյքօղի կողմերը թափառող նաւակ մը:

Երկու յոյն նաւավարներն ալ որոնք իրենց նաւաղի վարժ ու սուր նայուածքովը կը զննէին ծովուն բացերը, կը ջանային հետք մը նշմարել:

Յանկարծ Էօմէր աղա գոչեց.

— Տեսէ'ք, տեսէ'ք ծովուն վրայ սեւ կէտ մը կը շարժի:

Ու ձեռքովը մատնանիշ ըրաւ Պէյքօղի եւ Էէնի քէօյի բացերը:

Ամէնքը ցոյց տրուած կողմը նայեցան:

— Այո', ըսաւ յոյն նաւավարներէն մէկը, կարծեմ նաւակ մըն է որ Եէնի քէօյ կամ Սթէնիա կ'երթայ:

— Բայց դուն ըսիր որ անոնք Պէյքօղի ու Գավաքի միջեւ գտնուած ամայի ծովեզերքը կ'ուղղուին, ըսաւ Շիւքրի պէյ պարտիզպանին դառնալով:

— Այո', այնպէս է, դէպի այս կողմ կ'երթային անոնք, հաստատեց Էօմէր աղա ձեռքովը ցոյց տալով ամայի ծովեզերքը... բայց կրնայ ըլլալ որ մտքերնին փոխած ըլլան:

— Իրաւ որ այս ժամուս այդ նաւակը կասկածելի կը թուի ինծի, ըսաւ հարիւրապետը, դիշերը ուշ ատեն ծովին վրայ պտըտիլը արգիլուած է, նոյնիսկ ձըկնորսներուն համար... ուստի անպատճառ պէտք է հետապնդենք այդ նաւակը:

— Բայց եթէ մեր փնտռածը չէ՝ միւսներուն ժամանակ պիտի տանք փախչելու, նկատեց պարտիզպանը:

Արդարեւ դժուար էր կտրուկ որոշում մը տալ:

— Եթէ միւս նաւակը պատրաստ ըլլար՝ կրնայինք մէկերնիս մէկ կողմ եւ միւսներնիս միւս կողմ երթալ հառաչեց Շիւքրի պէյ:

Կարծես իրեն այս հառաչանքին իբրեւ պատասխան նաւակ մը, Եէնի Մահալլէի նաւամատոյցէն ճամբայ ելլելով, սկսաւ յառաջանալ դէպի իրենց:

— Ահա կուգան, գոչեց Էօմէր աղա ուրախութեամբ:

Այն ատեն Շիւքրի պէյ հրամայեց նաւակներուն, որ կամաց կամաց թիավարեն մինչեւ որ միւս նաւակը իրենց մօտենայ:

Բայց բոլոր այդ գործողութիւնը թանկագին վայրկեաններու կորուստներ էին իրենց համար եւ պարտիզպանն ու հարիւրապետը, որոնց երկուքն ալ հաւասար եռանդով մը գործը յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար կը հետապնդէին, անհամբերութենէ չէին կրնար տեղերնին հանգիստ նստիլ:

Հիմա, երկուքը միասին, աչքերնին դէպի Սթէնիա յառաջացող նաւակին վրայ ուղղած էին, որ արագ արագ կը յառաջանար:

— Գոնէ դիտակ մը ունենայինք քովերնիս, ըսաւ հարիւրապետը որ միշտ գեղեցիկ մտածումներ կ'ունենար որոնք անպտուղ կը մնային:

Վերջապէս Եէնի Մահալլէէն մեկնող նաւակը, որուն անհամբեր կը սպասէին, մօտեցաւ: Այն ատեն, կարճ խորհրդակցութենէ մը ետքը, խուզարկիչ խումբը երկու մասի բաժնուեցաւ, մին՝ Էօմէր աղայի հրամանատարութեան տակ ուղղուեցաւ դէպի Սթէնայի ծովախորշը, միւսը հարիւրապետ Շիւքրի պէյի առաջնորդութեամբ դնաց Պէյքօղի ծովեզերքը:

Եւ սակայն ամէն փնտռտուք անօգուտ մնաց եւ քանի մը ժամ ետքը, թէ հարիւրապետը եւ թէ պարտիզպանը գլխիկոր եւ յուսաբեկ՝ իրարու միացան եւ որոշեցին անմիջապէս Եըլտըզի պալատը դիմել եւ մանրամասն տեղեկագրել դիշերուան մէջ տեղի ունեցած եղելութիւնները եւ իրենց եռանդուն սակայն անարդիւնք խուզարկութիւնները:

Իրենց պատմութիւնը, մանաւանդ կէս դիշերէն ետքը Ալի Օսմանի եւ Սատըք պէյի Եէնի Մահալլէ գտնուիլը Արիֆ էֆէնտիի անձնական նաւակով ու նոյն նաւակով չորս հալածական անձերու փախուստը, որոնք ապացուցուած իրողութիւններ էին, մեծ յուզում յառաջ բերին պալատին մէջ եւ իրողութիւնը իսկոյն հաղորդուեցաւ Սուլթանին որ անմիջապէս հրաման ըրաւ Ալի Օսմանի եւ Սատըքի տուները խուզարկել եւ զիրենք ալ ձերբակալելով պալատ բերել:

Միւս կողմէ հսկողութեան տակ առնուեցաւ Արիֆ էֆէնտին որ նոյն միջոցին Եըլտըզ կը գտնուէր, թէեւ թէ Ապտիւլ Համիտ եւ թէ պալատականները անոր մեղսակցութեան մասին շատ կասկած չունէին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(36 - Շար.)

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ընտանեկան տագնապ մը ցայտուն կը դառնայ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ: Տագնապին առաջին երեսն է ամուսնալուծումներու մեծ թիւը, երկրորդը՝ ծնունդներու զգալի նուազումը: Այսպէս, Հունգարիա հազար անձի 13,6 տոկոսով ծնունդներու նուազագոյն աստիճանի վրայ կը գտնուի աշխարհի մէջ: Հակառակ այս դժբախտ իրողութեան, ծնունդներէ աւելի վիժումներ կ'արձանագրուին երկրին մէջ ամէն տարի: Ռումանացի չորս զոյգերէն մէկը ամուսնալուծուեցաւ անցեալ տարի, Փրակայի մէջ, Չեխոսլովաքիա, երեք զոյգերէն մէկը ապահարզան պահանջեց: Ամուսնալուծման տոկոսը կը բարձրանայ նոյնիսկ Լեհաստանի մէջ, ուր կաթոդիկէ եկեղեցին զօրաւոր հաստատութիւն մըն է դեռ:

Ամուսնութիւնը մեծ արժէք չէ ներկայացուցած երեք համայնավար վարդապետութեան համար: Մարքսի տեսութիւնը խարանած է ամուսնութիւնը իբրեւ քաղքենի աւանդութիւն, որուն հիմնական նպատակակէտն է եղած օրինական ժառանգութիւնը ապահովել սեփականացած ինչքերու: Խորհ. Միութիւնը պայքարեցաւ, որպէսզի արժէզրկէ կրօնական իմաստն ու խորհուրդը ամուսնական կեանքէն ներս եւ, Յեղափոխութեան վաղորդայնին, ջատագովեց անպաշտօն կապը զոյգերու միջեւ: Բազմաթիւ զոյգեր միացան լոկ «հանդիսաւոր համաձայնութեամբ», ուրիշներ՝ ձանձրացած ընտանեկան կեանքէ, դիմեցին իրենց շրջանի կուսակցապետին հաղորդելու համար, թէ որոշած են անջատուիլ: Այս երեւոյթը զգալի չափերու հասաւ մասնաւորաբար այն պատճառով, որ կեանքը համայնավար վարչաձեւին տակ անհետաքրքրական էր եւ ապագան՝ մռայլ: Մըռայլ ապագայի հեռանկարէն ազդուելով է, անշուշտ, որ շատեր նախընտրեցին անզաւակ մնալ:

Տասնամեակներու անտարբեր կեցուածքէ մը ետք, համայնավար իշխանութիւնները ներկայիս միջոցներ ձեռք կ'առնեն վերջ տալու համար այս անբաղձալի կացութեան: Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մեծ մասը նոր օրէնքներու միջոցաւ կը դժուարացնեն ամուսնալուծման պայմանները. շատեր կ'արգիլեն վիժումը՝ ի բաց առեալ բացառիկ պարագաներու:

Արգելքներու կողքին, կառավարութիւնները զանազան միջոցներով կը փորձեն քաջալերել ամուսնութիւնները, սահմանափակել ամուսնալուծումները եւ, մանաւանդ, մղում տալ ծնունդներու յաւելումին: Օրինակ, Հունգարիա բացառիկ արձակուրդներ կը սահմանէ մայրերու՝ ծննդաբերութեան պարագային, Պուլկարիա 115 Ֆրանք կը նուիրէ մօր մը իր առաջին, 1170 Ֆրանք երկրորդ եւ 2925 Ֆրանք երրորդ զաւկին ծնունդին պարագային:

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊՈԼՍԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շատ ոգեւորիչ երեւոյթ մըն է ինչ որ կը տեսնենք երկու տարիէ ի վեր Մարսէյլի հրապարակին վրայ եւ ազգային կեանքին մէջ:

Ափ մը Հայեր, տոգորուած զուտ նուիրումի գաղափարով, կը յաջողին կազմակերպել հայրենաբոյր հաւաքոյթներ որոնց միակ նպատակը ազգապահպանումն է:

Երբ խորհինք թէ տարիներու հոլովումով մէկ առ մէկ կ'անհետանան անցեալի հայրենակցական կամ գաւառային միութիւնները, որոնց թիւը անհամար էր տասնեակ տարիներ առաջ, այս ափ մը Հայերու կաատրածը շատ աւելի ծաւալ եւ նշանակութիւն կը ստանայ եւ հոգեկան արդար գոհունակութիւն կը պատճառէ:

Ճիշդ է որ իրենց տեղական բնոյթի շատ յատուկ ձիրքերով օժտուած՝ այս Պոլսեցիները միաձոյլ ուժի մը փոխանցիկ հրապոյրը կը ներկայացնեն եւ իրենց կազմակերպութիւններն ալ մասնաւոր համ ու հոտ մը ունին: Իրենց ծովային շրջապտոյտները հաճելի են եւ ազգային մթնոլորտ մը կը ստեղծեն:

Անցեալ Կիրակի կազմակերպած էին ծննդեան տօնածառի շատ գողտրիկ հանդէսը «Ֆարոյ» պանդոկի շքեղ սրահին մէջ:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Բեթղեհէմի Աստղ»ով (Մ. Իշխանի), յաջորդեց «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի» խմբերգը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին մը դեղեցիկ յայտագրով եւ արտասանութիւններով, որոնց տիտղոսները մինակ կը թարգմանեն կազմակերպութեան հայրենաշունչ ոգին.— «Ես հայ աղջիկ մ'եմ» (Օր. Վարդեան), «Ինչո՞ւ չես խօսում հայերէնով» (Օր. Սեդա Աղազարեան), «Հայրենիքի սէրը» (Մարք Արսլան), «Հայ եմ» Ֆրանսերէն (Արութ Մարք Եավէր): Օր. Սիւզան Սարաֆեան արտասանեց Սրուանձտեանցի «Զքնաղ աղջիկը եւ յետոյ երգեց «Շիրազի պանդուխտը», ընկերակցութեամբ Տիկին Մատլէն Եավէրի՝ դաշնակի վրայ:

Բայց ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր, Տիկին Միշէլ Եավէրի արտասանութեան: Ֆրանսացի այս Տիկինը այնպէս իւրացուցած է հայերէն լեզուն, որ հարազատ շեշտով, տոհմային սահուն առոգանութեամբ արտասանեց Սիպիլի «Հայ լեզուն»:

Տոհմիկ ազգային պարերու մէջ Օր. Անի Մարտիրոսեան հաւատարիմ թարգմանը եղաւ հայկական հեճկուն պարերու:

Գեղարուեստական բաժնին յաջորդեց ճաշը՝ արեւելեան ուտեստեղէններով: Նոյն ժամանակ, գաղութի կազմակերպութեանց նուիրած արժէքաւոր նուէրները բաշխուեցան ժողովուրդին:

Երբ խանդավառութիւնը դրաւած էր բոլոր սրտերը, զոյգերը չկրցան դիմանալ պարի հրաւէրին: Այսպէս օգտակարը հաճելիին հետ պսակուեցաւ ընկերային եւ հայրենակցական տաք մթնոլորտի մէջ եւ ժողովուրդը պահ մը մոռցաւ ամէնօրեայ մտահոգութիւնները:

«Կաղանդ պապան» ալ այդ վայրկեանը ընտրեց, Ալ. Աղարեանի դիմագծին ետեւ՝ իր յայտնութիւնը ընելու, շուարումի եւ ուրախութեան խառն զգացումներու մատնելով պզտիկները: Բայց մեկնելէ առաջ իր առատաձեռնութիւնը ցոյց տուաւ պզտիկներուն եւ նոյնիսկ մեծերուն:

Երբ ուշ գիշերին ներկայ հանդիսականները հեռացան սրահէն, միայն գոհունակութեան եւ գովեստի բառեր կը լսուէին անոնց բերնէն:

Պոլսեցիները կրնան վստահ ըլլալ որ իրենց մասին երկար ատեն պիտի խօսուի... եթէ այսպէս շարունակեն:

ԱԼՖՈՆՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

ԱՐԱՐԱՏԻ ԳԱԳԱԹԷՆ ԵՐԵՒԱՆԸ ՏԵՍԱՅ

Տարի մըն է, որ Հոլանտա կը գտնուիմ: Անցեալ երկու տարիներու ընթացքին Թուրքիոյ մէջ զինուորութեան պարտականութիւնս կատարեցի, եւ դիտէ՞ք ուր, ճիշդ Արարատի ստորոտը, այո, մեր պատմական Արարատի ստորոտը՝ «Տողու Պայազէտ» կոչուած տեղը: Շատ լաւ եւ նոյնքան գէշ երկու տարի անցուցի, լաւ՝ որովհետեւ հայրենիքին այնքան մօտ, գէշ՝ որովհետեւ հայրենիքին այսքան մօտ, բայց անջատուած:

Պէտք է ըսեմ, որ տեղւոյն թուրք եւ քիւրտ ժողովուրդը, բացի խօսակցութիւններէ, Երեւանի ռատիոկայանի բոլոր երաժշտական սփռումները կ'ունկընդրէ ինչ որ նմանապէս մեծ գոհացում մըն էր ինծի համար:

Նամակիս այս մասին մէջ ես պիտի դադրիմ խօսելէ, եւ ձեզի այս երկու տարուան ինծի համար ամենակարեւոր եւ անմոռանալի մէկ գիշերը պիտի պատմեմ:

1966 Օգոստոս մէկի առաւօտն էր: Կանուխ արթնցանք եւ մօտաւորապէս 80 հոգինոց սպաներու եւ զինուորներու խումբով Արարատ պիտի մագլցէինք: Առաջին իրիկունը 1800 մեթրի վրայ հանգչեցանք եւ վրաններու մէջ ննջեցինք: Երկրորդ առաւօտ շարունակեցինք մագլցիլ եւ իրիկուան մօտ արդէն դագաթին բաւական մօտեցած էինք: (Պէտք չէ մոռնամ ըսելու, որ մեզ հետ երեք ամերիկացի գիտնական կար): Եւ երբ կամաց-կամաց կ'իրիկնանար եւ կը մթննար, մէյ մըն ալ լոյսերու մէջ կարծես թէ նոր աշխարհ մը տեսանք: Տաճիկներն ապշած եւ ապուշցած, իրարու կը նայէին՝ այս ի՛նչ հրաշք է ըսելով, անշուշտ, սպաները գիտէին եւ ըսին, թէ ասիկա Երեւանն է, բայց գրել-կարդալ անգամ չգիտցող զինուորները տակաւին ապշած կը նայէին եւ իրենց հայեացքները չէին կրնար բաժնել լոյսերը դէպի երկինք ցոլացող այդ քաղաքէն: Այո, ասիկա անոնց համար իսկապէս երազ մըն էր, որովհետեւ այդ մարդիկ ո՛չ իրենց գիւղերուն եւ գաւառներուն մէջ եւ ոչ ալ իրենց բանակին մէջ այդքան ելեկտրականութիւն եւ լուսաւորում տեսած էին: Այդ վայրկեանին աչքերէս ուրախութեան արցունքներ կը հոսէին, բարեբախտաբար, մութին մէջ ըլլալնուս, ոչ ոք տեսաւ ատիկա:

Ասիկա մայր հայրենիքի իսկական զարգացման ամենալաւ փաստն է կարծեմ: Մեր սիրտերը միշտ հայրենիքի սիրով կը զարնեն:

ՆՈՒՐՀԱՆ ԲԱՅՀԱՆ

պանել Միջերկրականի հաւասարակշռութիւնը: Ռուս վարչապետը կը հաւաստէր Բիպոյի, թէ Ռուսիա նպատակ չունի Պոլսոյ տիրանալու, Ռուսիոյ ծանրութեան կեդրոնը տեղափոխելու, այլ կը փափաքի որ Թուրքերը մնան նեղուցներու պահակները:

Երկու խմբակցութիւններ կը պաշտպանեն Միջերկրականի հաւասարակշռութիւնը իրարու դէմ:

Միջերկրականեան Համաձայնութիւնը պիտի նորոգուի, ամէն անգամ որ Ռուսիա սպառնայ գոց ծովուն, որուն վրայ կը հսկէ Մեծն Բրիտանիա, զինակից ունենալով միշտ Իտալիան:

Մեծ պատմաբան Ալպեր Սորէլ կը գրէր. «Անգլիա պէտք ունի ցամաքային պետութեան մը եւրոպական հաւասարակշռութիւնը պահելու համար: Կեդրոնի կայսրութիւնը բնական զինակիցն է, եթէ Աւստրեւհունգարիա մը գոյութիւն չունենար, ստեղծելու էր զայն»:

Այսօր կեդրոնի կայսրութիւն մը գոյութիւն չունի: Անգլիա Ամերիկայի ձգեց Յունաստանի պաշտպանութիւնը, կը հեռանայ ծովային կայաններէն, նոր հահախմբում մը պիտի կազմուի հաւանաբար:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ամէն բան նոյն ժամուն սիրուն կ'երեւար իրեն: Ա՛լ պիտի չկարդար իր գիրքերը. ա՛լ գիր պիտի չգրէր իր փայտէ եւ պզտիկ սեղանին վրայ: Իր պառաւ դռնապանուհին, իր այն միակ սպասուհին ա՛լ առաւօտները իր սուրճը պիտի չբերէր: Ո՛վ Աստուած, այս ամէն վայելումներու պիտի յաջորդէին բոլոր թիապարտներու ընկերութիւնը, անուրը, կարմիր տառատոկը, շղթան, յոգնութիւնը, խաւարին բանտը, փայտէ անկողինը, վերջապէս այն ամէն սոսկալի բաները որոնք արդէն ծանօթ էին:

Մանաւանդ արդի հասակին մէջ եւ ներկայ վիճակը ստացած ըլլալէն ետք այսպիսի կեանքի մը դատապարտուի՛լ. դոնէ երիտասարդ ըլլար, բայց ա՛լ ծերութեան հասակը մտած ըլլալով, որեւէ անձի արհամարհական խօսուածքին ենթարկուիլ, թիապարտներու պահնորդէն քննուիլ եւ անոնց ոստիկանէն դաւազանի հարուածներ ընդունիլ: Առանց գուլպայի երկաթապատ մուճակներ հանդնիլ: Առտու իրիկուն ոտնօղակը նայող պահնորդին կըռանին երկնցնել ոտքը: Օտարականներու հետաքրքրութեան ենթարկուիլ, որոնց պիտի ըսուի. «Այս այն համբաւաւոր Ժան Վալժանն է որ Մ...ի քաղաքապետ եղած է»: Երեկոյեան ժամանակ քրտինքով ողողուած, յոգնութեամբ ճնշուած, կանաչ գդակը աչքերուն վրայ իջեցուցած, յիսնապետին մտրակը ուտելով ուրիշ թիապարտի մը հետ նաւային բանտին սանդուխէն վեր ելլել:

Ո՛հ, ի՛նչ թշուառութիւն: Ճակատագիրը կրնա՞յ ուրեմն իմացական էակի մը պէս չար եւ մարդկային սրտին պէս անագորոյն ըլլալ:

Եւ ինչ ընելու ալ ըլլար, միշտ սա կսկծալի երկսայրաբանութենէն չէր ազատեր, որու վրայ կը մտախոհէր բոլորովին: — Դրախտին մէջ մնալ եւ հոն դեւ մը ըլլալ. դժոխքը մնալ եւ հոն հրեշտակ մը ըլլալ:

— Ի՞նչ ընեմ, Աստուած իմ, ի՞նչ ընեմ:

Նորէն սկսաւ սրտին մէջ յուզուի այն փոթորիկը որմէ այնքան դժուարութեամբ ազատած էր: Գաղափարները վերստին սպառնալ սկսան: Յուսահատութեան յատուկ չգիտեմ ի՛նչ թմրեցուցիչ եւ մեքենայական հանգամանք ստացան:

Անընդհատ Ռոմէնվիլի անունը միտքը կուգար երկու տուն երգով զոր ուրիշ ժամանակ լսած էր: Կը մտածէր թէ Ռոմէնվիլ Փարիզի քով պզտիկ անտառ մըն է, ուր սիրահար երիտասարդները Ապրիլի մէջ շեփորուկ ժողվելու կ'երթան:

Ինչպէս արտաքուստ նոյնպէս ի ներքուստ կ'երերար: Կը քալէր պզտիկ մանուկի մը պէս որու թոյլ կը տրուի որպէսզի քալէ:

Մերթ ընդ մերթ իր յոգնութեան հետ կռուելով կը ջանար նորէն տէր ըլլալու իր մտքին:

Վերջին անգամ մըն ալ եւ որոշապէս լուծելու համար կ'աշխատէր իրեն ներկայացնել այն խնդիրը զոր այնքան յոգնած եւ յուսահատած էր:

Պէ՞տք է յայտնել իր ո՛վ ըլլալը:

Պէ՞տք է լռել:

Չէր յաջողեր որոշապէս բան մը տեսնել: Իր մտախոհութեան ծրագրած բոլոր պատճառաբանութեանց անորոշ տեսիլները կը շարժէին եւ մի առ մի մուխի պէս կը ցնդէին:

Կը զգար միայն թէ ի՛նչ որոշում որ առնէր, հարկաւորապէս եւ առանց ազատիլ կարենալու, իրմէ բան մը պիտի պակսէր, պիտի մեռնէր. թէ գերեզման մը կը մտնէր աջ կողմէն ալ ձախ կողմէն ալ. թէ հոգեվարք մը կը կրէր, իր երանութեան կամ առաքինութեան հոգեվարքը կը կրէր:

Բարէ՛, նորէն սկսեր էին իր բոլոր վարանումները: Ուր որ էր ի սկզբան, հոն կը գտնուէր նաեւ հիմա:

Ահա այսպէս տառապելով կը յուզուէր թշուառը: Այն խորհրդաւոր էակը որու վրայ կ'ամփոփուին մարդկութեան ամէն սրբութիւնները եւ ամէն վիշտերը, հազար ութ հարիւր տարի առաջ՝ մինչդեռ ձիթենիները անեզրութեան ամենաշունչ հովէն կը տատանէին՝ այս թշուառին պէս շատ ժամանակ ձեռքովը շուրթերէն կը հեռացնէր այն ահարկու բաժակը, որմէ մթութիւն եւ խաւար կ'արտահոսէր ուղքօրէն եւ որ աստեղափայլ անդունդներու մէջէն կ'երեւար:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

Պ. Սահակ Սաղաթէլեան, Այրի Տիկին Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Մնծատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վասիլուհի եւ զաւակներն ու թոռները (Պոլիս), Պ. Տիգրան Բարսեղեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Պեգուրեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀԱՄԱՍՓԻՒՌ
ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆԻ
(Բնիկ Իզմիթցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 26ին, 86 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի Յունուար 31 ժամը 15,45ին Հոփիթալ Վալէռ-Լրֆէվր, 73, Պուլ. տը Լ'Ուէսթ, Լը Ռենսի:

Կառախումբ Կառ տը լ"Էսթէն ժամը 15,15, իջնել Ալէ տը լա Թուռ (Կառկանի գիծին վրայ):

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ նկատել:

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Շաւարշ Նարդունի ջերմապէս կը խնդրէ «Հայ-Բոյժ»ի բոլոր այն բաժանորդներէն որոնք տարիներու առկախ հաշիւ ունին, որ անյապաղ վճարեն իրենց պարտքերը: Իր առողջական վիճակը թոյլ չի տար որ առանձին նամակով հաշուեցոյց ներկայացնէ:

Շ. Նարդունի, որ ընդհատած է իր աշխատանքը և բժշկական հետևողական խնամքներու կը կարօտի, վստահ է որ իր ընկերներն ու բարեկամները ջանք պիտի չխնայեն իրեն օգտակար ըլլալու համար, առաջին առթիւ ապահովելով «Հայ-Բոյժ»ի բոլոր առկախ հաշիւներու անմիջական կարգադրութիւնը:

Գումարները ղրկել միայն ու միայն մանտա-քառթով եւ «Յառաջ»ի հասցէով:

ՆՈՒԷՐ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Կ. Յովակիմեան իրենց սիրելի Յակոբին մահուան քառասունքին առթիւ 50 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Պետրոս Տագէսեան իր ծնողաց յիշատակին հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— 20 Ֆր. Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ, 20 Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին, 10 «Հայ-Բոյժ»ին, (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 15 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար եկեղեցւոյ եւ աթոռներու նորոգութեան:

	Ֆրանք
Նաճկին ցանկին գումարը	274·438,50

Տէր եւ Տիկին Էլմաճեան 100 Ֆրանք, Պ. Մելտոն Միսաքեան (Երեւանէն) 500, Կարապետ Միսաքեանի ձեռամբ, ողբացեալ Ստեփան Միսաքեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Տիկին Արուսեակ-Ժորժ Կիւմիւշճեան 100, իր ամուսնոյն Գէորգ Կիւմիւշճեանի մահուան տարեդարձին առթիւ: Տիկին Վեհանոյշ Ֆէրհատեան, իր զաւկին արկածէ մը ազատելուն համար 100, Տէր եւ Տիկին Նալպանտեան 30 Ֆրանք:

Ընդհ գումար 275·268,50 Ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ (3 Փետրուար) ժամը 3ին՝ Միութեան դրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Օրակարգ.— Ձեռնարկներ եւ Յանձնախումբի ընտրութիւն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ - ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ	ԼԻՈՆ	ՄԱՐՍԷՅԼ
9 Մարտ — Թատերական ներկայացում Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux	17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ Bourse du travail	3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ Opéra de Marseille
10 Մարտ — Պարահանդէս Salle des Ambassadeurs	23 Մարտ — Թատերական ներկայացում Mairie du 6ème	6 Մարտ — Թատերական ներկայացում Théâtre du Gymnase
7 Ապրիլ. — Երաժշտական երեկոյթ Salle Playel	30 Մարտ — Պարահանդէս Aéroport de Bron	16 Մարտ — Պարահանդէս Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններուն ներկայացուցիչները այս Շաբաթ (3 Փետրուար) գիշեր ժամը 8,30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
Կազմակերպուած
«ՍՕՍԻ» ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 4ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4,30էն մինչեւ կէս գիշեր
17, Rue Bleue, PARIS (9e)
Métro Cadet
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Հայկական, Եւրոպական պարեր եւ հանելի անակնկալներ
Բոլոր երիտասարդները կը հրաւիրուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը՝

ՄԱՐՏ 9ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Փետր. 18 Կիրակի օր Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբը կը կազմակերպէ գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ եւ թէյասեղան Մեզոն տէ Սանթրօ (Ռիւ Ժան Կուժոն):

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ, Փարիզի ժամով 9էն 10: Կարճ ալիք՝ 25,37, 25,55, 31,05 եւ 41,29:

Ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթիները իրիկունը ժամը 19·30էն 20:

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 Ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
31
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
31 JANVIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — 11124 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.124

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Դ.

Առ ի չգոյէ դպրոցի, եկեղեցին է, որ գլխաւոր դերը կը խաղայ Ամերիկայի մէջ:

Քաղաքական – կուսակցական տարա – կարծութիւնները խորապէս կ'անդրադառ– նան եկեղեցիին եւ այդ գծով՝ գաղութի ամբողջութեան վրայ:

Երեսունեւչորս տարի առաջ ծագած ե– կեղեցական տագնապը երկու հակամարտ ճակատներու էր բաժնած մեր հայրենա – կիցները՝ Նիւ Եորքէն մինչեւ Սան Ֆրան– սիսքօ:

Համերաշխութեան փորձերը ի դերեւ ելած էին Գարեգին արք. Յովսէփեանի առաջնորդութեան օրով: Էջմիածին կը յամառէր չճանչնալ այն եկեղեցիները, որոնց վարչութեան անդամները դաշնակ– ցական էին: Ո՛չ քարոզիչ կը ղրկէր, ոչ քահանայ: Նոյնիսկ Ս. Միւռոնը կը զլա– նար անոնց:

Ու երբ ի վերջոյ Ամերիկահայոց «Ազ– գային» կոչուած այս թեմը Կիլիկեան Ա– թոռի հովանաւորութեան տակ մտաւ, երկփեղկումը աւելի շեշտուած հանգա – մանք ստացաւ:

Էջմիածին եւ Անթիլիաս իրենց ազդե – ցութեան գօտիներն ունին Ամերիկայի մէջ: Երկու առաջնորդներ նստած են Նիւ Եորք: Շուրջ վաթսուն եկեղեցիներու մէկ մասը Էջմիածնի, միւս մասը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին ենթարկուած են:

Կիլիկեան Թեմը ունի 21 եկեղեցի: Նոր մըն ալ կառուցուելու վրայ է Շիքակոյի մէջ: Ծխական համայնքներու թիւն է 30, հոգեւորականներունը՝ 31 (մէկ արքե – պիսկոպոս, 3 կուսակրօն եւ 27 քահա – նայ): Վեց եկեղեցականներ տարիքի պատճառով հանգստեան կոչուած են:

Էջմիածնականները 43 կը հաշուեն ի– րենց ծխական համայնքներու թիւը: Իրա– կանին մէջ ունին 35 եկեղեցի եւ 30 եկե– ղեցական միայն:

Վերջերս Ուոշինկթընի մէջ տեղի ու – նեցաւ Էջմիածնական արեւելեան Թեմի դպրաց դասերու 21րդ համաժողովը:

Այդ առթիւ առաջնորդ Թորգոմ արք. Մանուկեան «Ամերիկայի Ձայն»ի թղ – թակցին յայտարարեց թէ 43 (?) եկեղե – ցիներ միասին կը գործեն դպրաց դասե – րու միակերպութիւն ստեղծելու համար: Եկեղեցական երգեցողութիւնները միա – տեսակ ձայնագրուելով կը ղրկուին բո – լորին:

Ամէն եկեղեցիի մէջ ունին 6–10 տեսակ կազմակերպութիւններ, — Եկեղեցասէր Տիկնանց, Երիտասարդաց, Երդչախումբ, այրերու եւ կանանց առանձին միու – թիւններ եւ հայ դպրոցի յանձնախում – բեր, որոնք կը հայթայթեն հայ լեզուի դասագրքեր:

Կիրակնօրեայ վարժարաններուն մէջ մանուկներ եւ նոյնիսկ երիտասարդներ կրթութիւն կը ստանան հայ եկեղեցւոյ օրէնքներու եւ աւանդութեանց մասին: Այս ձեւով մեծցողները կապ կը պահեն իրենց ազգակիցներուն եւ եկեղեցիին հետ:

Առաջնորդին համաձայն, մշակութային գործերը մաս կը կազմեն հոգեւորական – ներու աշխատանքին: Երուսաղէմէն կամ Անթիլիասէն եկող վարդապետները կ'ու – սանին ամերիկեան դպրոցներու մէջ:

Ամերիկա ծնած 4–5 երիտասարդներ Անթիլիաս կամ Երուսաղէմ ուսանելէ ետք այժմ ամերիկեան վարժարան կը յա– ճախեն՝ պատրաստուելով եկեղեցական ասպարէզի:

Թորգոմ եպս. կ'ակնարկէ –նաեւ Ս. Ներսէս Շնորհալի Աստուածաբանական վարժարանին, որ 4–5 տարի առաջ բաց – ուեցաւ Շիքակոյի մօտակայ Էվընսթըն քաղաքին մէջ՝ Տիրան արք. Ներսոյեանի տեսչութեամբ:

Որքան գիտենք, այս դպրեվանքը եր – կու աշակերտ միայն ունեցաւ, մէկը Պոլ– սէն: Ետքէն չխօսուեցաւ այլեւս այդ մա– սին: Իբրեւ թէ 10–14 Ամերիկահայեր փափաք յայտներ են քոլէճը աւարտելէ ետք Էվընսթընի վարժարանը մտնել՝ «ե– պիսկոպասական կրթութիւն եւ հայկական ուսում» ստանալու համար, որպէսզի հո– գեւորական դառնան:

Լաւատես են մեր հոգեւորականները: Կը կարծեն թէ Ամերիկահայութիւնը ձու– լումէ պիտի փրկեն՝ շնորհիւ եկեղեցիին:

Տարիներ առաջ, երբ Ամերիկայի ա– ռաջնորդ էր, Ներսոյեան եպիսկոպոս ան– հրաժեշտ չէր նկատեր հայերէնի ուսու – ցումը նոր սերունդին: Ու կը թելադրէր անգլերէնով կատարել եկեղեցական ծէ – սերը եւ Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցիներն ալ կոչել «օրթոտոքս»:

Իր այս գաղափարներուն դէմ առաջին պայքարը մղեցին իր կողմնակիցները:

Չենք ուզեր աւելի երկարել այս շարքը Ամերիկահայերու մասին, որոնք ունին բարեսիրական (Հ.Օ.Մ., Հ.Բ.Ը.Մ.), ե– րիտասարդական (Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւն), մշակութային (Հայ Կրթական Հիմնարկութիւն) եւ այլ բազ – մաթիւ կազմակերպութիւններ, որոնք օգտակար դեր կը կատարեն ինքնապաշտ– պանութեան, ազգապահպանման մար – զին մէջ:

Երանի՛ յաջողէին իրենց առաջադրանք– ներուն մէջ, գոնէ որոշ չափով, ամերիկ– եան համայնակուլ հալոցէն փրկելով հայ նոր սերունդը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

(Վերջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՈՐԷԱՅԷՆ ՎԻԷԹՆԱՄ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՔ ՎԵՐՋ ՏՈՒԻՆ ՁԻՆԱԴՈՒԼԻՆ

Ապահովութեան Խորհուրդը Երկուշաբ– թի օր ալ յետաձգեց իր նիստը, Քորէայի հարցին վերաբերեալ, եւ նրբանցքներու մէջ է որ կը կատարուին զանազան սա – կարկութիւններ: Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ Ապահովութեան Խորհուրդը նիստի պի – տի հրաւիրէ Հիւսիսային Քորէայի ներ – կայացուցիչները, որպէսզի լուսաբանու – թիւններ տան Փուէպլոյի գրաւման մա– սին: Մինչ այդ Ամերիկացիք «օդանաւա– յին կամուրջ» մը կը պատրաստեն Քո – րէայի հետ:

Վիէթնամի մէջ ալ կացութիւնը ծանր է եւ Ամերիկացիք ու իրենց զինակիցները որոշեցին ջնջել զինադուլը զոր պիտի յարգէին, 36 ժամ, Թեթի տօներուն առ– թիւ: Սայկոնի մէջ կ'ըսեն թէ դէպքեր կան որոնք ցոյց կուտան թէ մեծ յարձա– կում մը կը պատրաստուի ապազինուած շրջագօտիին մէջ: Կը ճշդուի նաեւ թէ Քէ Սանի շուրջ տիրող կացութիւնը, 40 հազար Հիւսիսային Վիէթնամցիներու կեդրոնացումը այդ շրջանին մէջ եւ լաոս– եան հողամասի վրայ, կ'արդարացնեն տրուած որոշումը: Հարաւային Վիէթ – նամի մէջ չեն ծածկեր կացութեան ծան– րակշիռ բնոյթը: Նախագահ Վան Թիէօ յայտարարած թէ Հիւսիսային Վիէթնամ– ցիները կը փորձեն գրաւել Հարաւային Վիէթնամի երեք գաւառներ, որոնց բա – նալին է՝ Քէ Սան:

Յիշենք որ Միացեալ Նահանգները 26,5 միլիառ տոլար կը նախատեսեն Վիէթնա– մի համար, վեց ամսուան ընթացքին: 1968–69 շրջանին համար, Ամերիկա 75 միլիառ տոլար ծախսած պիտի ըլլայ Վիէթնամի համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԷՆ – ՏԸՆԻԻ հրդեհին հեղինակը գըտ– նուեցաւ նոյն օրն իսկ: Գիշերային պա – հակներէն մէկն էր, 26 տարեկան, որ կ'ուզէր այդ ձեւով «վրէժ լուծել ընկե – րութենէն»: Պատժական գիրքին 434 թիւ յօդուածը մահապատիժ իսկ կը նախա – տեսէ անոնց համար, որոնք կամովին հրդեհներ կը վառեն:

Ա. ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒ, որ ինչպէս գրեցինք դուրս ելաւ Յունաստանէն, յայտարարած է գերմանական Ֆրանքֆուրթը Ռունտ – շաղի թէ քաղաքացիական պատերազմ կ'ըլլայ Յունաստանի մէջ եթէ ժէօնթը չտապալի: Նախկին վարչապետին տղան ըսած է նաեւ թէ ամէն օր դիմադրու – թիւնը կը կազմակերպուի Յունաստանի մէջ: Յիշենք թէ Թէոտորաքիսէն ետք, 49 ուրիշ բանտարկեալներ ալ ազատ արձակ– ուած են: Ներման արժանացած է նաեւ Տիկին Վլաշոս, որ հսկողութեան տակ կ'ապրէր Աթէնք եւ յաջողած էր Անգլիա անցնիլ:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ մէջ վախճանած է Կարդի– նալ Թափփունի, Սուրիացիներուն Ան – տիոքի պատրիարքը: Ծնած Մուսուլ 1879ին, կարդինալի աստիճան ստացած էր 1935ին, Պիոս ԺԱ.ի կողմէ: Անդամ եղած է Արեւելեան Եկեղեցւոյ Ժողովին եւ Կարդինալ Աղաճանեանի կողքին Հա – ւատոյ Տարածման Ժողովին:

ՑԻՒՐԻԽԻ մէջ մեռած է նկարիչ Ֆու– ժիթա, 82 տարեկանին քանսէռի հետե – ւանքով: Ըստ իր փափաքին պիտի թաղ– ուի Ռէնսի Մայր տաճարին մէջ, զոր ինք զարդարած էր:

ԼՈՆՏՈՆԻ Օպզէրվըրի համաձայն Իսրա– յելցիք կ'ուզեն քշել Կազայի Պաղեստին– ցիները: Թերթին թղթակիցը կը գրէ թէ արաբ գաղթականները շատ դէշ վերաբե– րումի ենթակայ են գրաւման իշխանու – թեանց կողմէ: Արաբներու դէմ ձեռք առնուած միջոցներու կարգին կը յիշուին՝ լուսարգել 24ի վրայ 24 ժամ, մինչեւ մէկ շաբաթ տեւողութեամբ: Ձերբակալու – թիւն հարցաքննութեան համար, շատ երկար ատեն ոտքի պահելով, բնակու – թիւններու քանդում, գիշերային խու – զարկում, եւայլն, եւայլն:

ԱՆԿԱԽ ՔԻԻՐՏԻՍՏԱՆԻ

ՇԱՐԺՈՒՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

— * —

8 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Անգարա, 26 (ԱՖՓ).— Արժանահաւատ աղբիւրներու համաձայն, թուրքեւիրաք – եան սահմանին վրայ, Տիարպէքիրի նա– հանգին մէջ, առնուազն 8 հոգի ձերբալ– կալուած են՝ «անջատողական շարժում»ի համար:

Կը կարծուի թէ ձերբակալուողները կ'աշխատին «քրտական անկախ պետու – թիւն» մը ստեղծել հարաւ – արեւելեան Անատոլուի շրջանին մէջ, որ սահմանա – կից է Իրաքի:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, պե – տութեան ապահովութեան սպասարկու – թիւնները կը գտնուին հետքին վրայ բազ– մաթիւ այլ «անջատողականներու», ո – րոնք ի մօտոյ պիտի ձերբակալուին:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ ՊԻՏԻ ՏԵՍԱԿՑԻ ՄԱԿ-Ի ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ՈՒ ԹԱՆԻ ՀԵՏ

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Ու Թան, ՄԱԿի իր գրասենեակին մէջ 1968 Ապրիլ 30, Երեքշաբթի օր պիտի ընդունի Ամե– նոյն Հայոց Կաթողիկոսը:

Ինչպէս ծանօթ է, Ամենայն Հայոց Հայ– րապետը Ապրիլին պիտի այցելէ Նիւ Եորք ուր պիտի նախագահէ Նիւ Եորքի Մայր Տաճարի օծման արարողութեան: Վազգէն Կաթողիկոս այս առթիւ պիտի այցելէ նաեւ Միացեալ Նահանգներու զանազան կեդրոններ եւ Քանատա:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

ԵՐԿՈՒ ՔՈՐԷԱՆԵՐՈՒ ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ

Լոնտոնի ռազմագիտական հարցերու հիմնարկութիւնը հետեւեալ պատկերը կուտայ երկու Քորէաներու՝ Հիւսիսային եւ Հարաւային զինուորական ուժերու մասին.

Հիւսիսային Քորէա ունի ցամաքային ուժ մը՝ բաղկացած 300·000 զինուորնե – րէ: Բանակը իր տրամադրութեան ներքեւ ունի վեց հարիւր ռուսական հրասայլեր (Թէ–34 ձեւի), զրահապատ կառքեր եւ 3000է աւելի հրետանի: Ունի նաեւ սոլէռ հրթիռներ: Նաւուժը ունի Խորհ. Միու – թեան կողմէ տրամադրուած մարտանա – ւեր՝ փոքր պահականաւեր եւայլն: Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն ունի եր – կու ընդծովեայ: Ինչ կը վերաբերի օդ– ուժին, 20·000 ռազմիկներ կրնան օգտա– գործումի դնել 500ի մօտ օդանաւեր՝ Միկ–15, Միկ–17 եւ Միկ–21, ինչպէս նաեւ ռմբաձիգ Իլիուչիններ:

Վերոյիշեալ ուժերուն վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ 25·000նոց քաղաքային մի– լիս մը, որ շատ լաւ մարզուած է, ինչպէս նաեւ ցամաքային ուժի պահեստը՝ բաղ– կացած 110·000ի հասնող զինուորներէ:

Հարաւային Քորէա ներկայիս ունի 500 հազար զինուորականներէ կազմուած ցա– մաքային ուժ մը, առանց հաշուի առնե – լու Վիէթնամ զրկուած գունդերը: Բա – նակը զինուած է ամերիկեան զրահապատ կառքերով (Փաթոն տիպի, որոնք արդէն հին կը նկատուին), սոլէռ հրթիռներով (Հոք), որոնք կը գործածուին ցածէն թռչող օդանաւերու դէմ:

Հարաւային Քորէայի նաւուժը, կազմ– ուած 17·000 նաւազներէ, յատկապէս լաւ զինուած է: Կազմածները ամբողջովին ա– մերիկեան են:

Օդուժը, Հիւսիսայինին բաղդատմամբ, տկար է: Արդարեւ ունի միայն 200 օդա– նաւ, որոնցմէ ոմանք կրնան հրթիռներ արձակել:

Օդուժին այս տկարութիւնը, սակայն, կը փոխարինուի ամերիկեան օժանդակու– թեամբ: Հարաւային Քորէան, արդարեւ, ամերիկեան հինգերորդ օդուժի կայանն է: Միւս կողմէ Ամերիկացիները երկրին մէջ ունին 55·000 զինուոր եւ 10·000 Քո– րէացիներ կը մարզեն կազմելու համար հրթիռային գունդեր եւ ցամաքային գու– մարտակներ (2րդ եւ 7րդ):

Այս է ահա երկու Քորէաներու զինուո– րական ուժին պատկերը: Ասոր ետին մէկ կողմ կը գտնուի չինական բանակը՝ 2,7 միլիոն եւ միւս կողմ ամերիկեան բանա– կը՝ 700·000, հաստատուած արեւմտեան Խաղաղականի մէջ: Ամերիկեան ուժերուն ամէնէն զօրաւոր ճիւղը կը թուի ըլլալ 7րդ տորմիղը՝ համախմբուած այսուհե – տեւ Ինթըրփրայզ մարտանաւի եւ հիւ– լէական ընդծովեաներու շուրջ:

ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Ք. եւ վերջին մաս)

Վրայ կը հասնին 1914–1918 պատերազմին մոայլ տարիները: Սով, չարդ եւ տարագրութիւն: Հայեր, արաբ ազգայնականներ եւ Լիբանանցիներ դժբախտութեան մէջ կը միանան իրարու: Պատերազմի վերջաւորութեան, երբ կը սկսի հայկական ցեղասպանութիւնը, անոնք կ'ապաստանին Սուրիա, Իրաք եւ Լիբանան, ուր արաբական ասպնջականութիւնը անդամ մը եւս կուտայ իր փաստը: Նոյն շրջանին, 1918ին, այլ դէպքեր կուգան կերպարանափոխելու շրջանին քարտէսը: Խորհրդային Ցեղափոխութիւնը, որ երկրին մէջ ամբողջութեամբ կլանուած էր համայնավարութեան հաստատումով, կը փորձէ լեզու գտնել «դուրս»ի իր բոլոր թշնամիներուն հետ: Կը լքէ Անդրկով-կասը, որուն հողամասը կը բաժնուի անջատ պետութիւններու, Ադրպէյճանի, Հայաստանի եւ Վրաստանի Անկախ Հանրապետութիւններուն: Երիտասարդ պետութիւնները կը կազմակերպուին եւ կ'ուզեն պաշտպանուիլ նոր արշաւանքի մը դէմ: 1918 Մայիս 28ին, Հայաստանի անկախութիւնը կը հռչակուի Երեւանի մէջ, ու դաշնակցականները, բացարձակ մեծամասնութիւն կազմելով հանդերձ, կը դործակցին Հնչակեաններու եւ Ռամկավարներու հետ: Այս վերջին կուսակցութիւնը հիմնուած է 1908ին, Թուրքիոյ մէջ խորհրդարանական վարչակարգ հաստատուելէ ետք: Անոր չափաւոր ծրագիրը հիմնական մէկ սկզբունք ունի. պահպանել խորհրդարանական վարչակարգը, թաղաւորութեան հանդէպ բացարձակ յարգանքով:

Անկախ Հայաստանը պիտի չկրնար իր սեփական թեւերով թռչիլ: Շատ տկար է, չատ ախորժակները կը սրէ իր դրացիներուն մօտ, որոնք կը հարուածեն պինդ հիւսիսէն եւ հարաւէն: Արեւմտեան դաշնակիցները զայն իր ճակատագրին կը ձգեն, հակառակ անոր որ խոստացած էին օգնել՝ Հայաստանի ամրապնդման եւ բարգաւաճման: Մուսթաֆա Քեմալի Թուրքերը առիթը չատ գեղեցիկ կը նկատեն՝ 1920ին գրաւելու համար երկրին մէկ մասը: Հայ ազգայնականները երկու կրակի մէջ են: Բայց Մոսկուա անոնց կը խոստանայ մեղմ վարչակարգ մը եւ ճանչնալով իրենց իրաւունքներուն, եթէ իշխանութիւնը յանձնեն հայ համայնավար կուսակցութեան: Փուճ խոստում: Տարի մը ետք, Հայերը կ'ապստամբին: Անդամ մը եւս դաշնակցականները կը տիրանան իշխանութեան: Բայց միայն վեց չաբաթ կը մնան... Հայաստան մինչ այդ խորհրդայնացած էր եւ համայնավարացած: 20·000 չարքայիններ՝ իրենց ընտանիքներուն հետ, կը բռնեն տարագրութեան ճամբան եւ կը սկսին ապաստանիլ Իրան:

Կուսակցութիւնը չի դադրեցներ սա – կայն իր պայքարը, դլխաւորաբար հա – մայնավարութեան դէմ: Կը պարտաւորուի փոխել իր դիրքը: Կը չարունակէ պահանջել Հայաստանի անկախութիւնը եւ անոր վերամիացումը, կը պահէ իր ընկերային եւ տնտեսական ծրագիրը, բայց հիմնովին հակառակ կը մնայ համայնավար բռնատիրութեան եւ կամայականի իշխանութեան: Նոյն ատեն, կ'ի – նայէ օրուան պահանջներուն համապատասխան այլ ակղբունքներ, քանի որ կը տանձնէ բարոյական պատասխանատուութիւնը ի սիրուս աշխարհի տարած – ուած հայկական դաղութներուն, Միացեալ Նահանդներու, Արժանթինի, Պրազիլիոյ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ Իրանի մէջ: Դաշնակցականները չեն ուզեր միջամուխ ըլլալ այդ երկիրներու ներքին քաղաքականութեան: Հայկ. համայնքներէն կը պահանջուի չաղուիլ ընդհանրին հետ: Բայց այս հաստատուն եւ ամէն փորձութեան դիմացող օրինապահութեան փոխարէն, կ'աշխատին պահել իրենց լեզուն եւ մշակոյթը: Ցաճախ կը պատահի, որ դործակցին համայնավարութեան դէմ պայքարող ազդային կուսակցութիւններու հետ: Հայու մը միտքէն երբեք չանցնիր արիւնի կամ կրօնքի խորութիւն մը դաւանիլ կամ զոյդ հպատակութիւն մը արժեցնել, ինչպէս պարապան է Հրեաներու ջախջախիչ մեծամասնութեան: Իր – րեւ սկզբնակէտ, Դաշնակցականները կը մերժեն որեւէ կեցուածք, որ կ'արգիլէ իրենց միախառնուիլ մարդկային ընտանիքին, ազդային կամ միջազդային: Աչխարհի մէջ չկայ ժողովուրդ մը, որ Հայուն չափ յաջողած ըլլայ պահել իր ինքնութիւնը, նոյն ատեն չաղուելով պինդ ընդունող ժողովուրդին եւ ընկերութեան հետ:

Բայց Լիբանանի մէջ է որ դաշնակցականները դուրս կուգան իրենց «դաղափարական վերապահութենէն», դործնական պէս ոտտարելու համար պետութեան կերտումին եւ լիբանանեան ազդին ամրապնդման: Կուսակցութեան դաւանած արժէքներուն նուիրակարդին մէջ, Հայաստանի անկախութիւնը եւ Լիբանանի անկախութիւնը նոյն ատիճանին վրայ կուգան: Կուսակցութիւնը կ'աշխատի նաեւ աչխարհի հայկական բոլոր դաղութները հետաքրքրել Լիբանանով եւ այս երկրին դոյատեւումով:

Գալով դաշնակցականներու կարմա – կերպչական դրութեան՝ դրեթէ դաղտնի է: Ոչ թէ անոր համար, որ կ'ուզէ, ինչպէս կը կարծեն, օտարներէն կամ կարդ մը ազբութիւններու տեղեկատուութեան սպասարկութիւններուն հետաքրքրութե – նէն հեռու մնալ, այլ, դաղտնապահու – թիւնը հետեւանք է պարզապէս այն իրո – ղութեան, որ կուսակցութիւնը կը մերժէ հանդիսանալ անջատ հաւաքականութիւն մը, որ կ'ապրի ազդային կեանքին լուս – անցքին վրայ եւ հրահանգներ կամ պատուէրներ կը ստանայ դուրսէն: Ընտրուած չրջանային կոմիտէ մը կը ներկայացնէ իւրաքանչիւր երկրի չարքայինները: Պետ չկայ, այլ հաւաքական ղեկավարութիւն: Օրինակ, Լիբանանի մէջ յաճախ կարծուեցաւ, թէ Պ. Մովսէս Տէր-Գալուստեան Դաշնակ Կուսակցութեան ներկայացուցիչն է եւ իր ուղածին պէս կրնայ վարել զայն: Իրականութեան մէջ, ան կուսակցութեան երեսփոխանն է խորհրդարանին մէջ, երեք այլ համակիրներու կողքին՝ Պ. Պ. Սուրէն Խանամիրեան, Խաչիկ Պապիկեան եւ Անդրէ Թապուրեան: Պ. Տէր-Գալուստեան նոյն ատեն ընտրեալ անդամ է Լիբանանի Վարիչ Կոմիտէին:

Բրդաձեւ այս կազմակերպութեան դաղթը, կայ ուժ կամ տասներկու ան – դամներէ բաղկացած գերագոյն կոմիտէ մը, որուն մէկ մասը ամէն չորս տարին անդամ մը կ'ընտրուի կուսակցութեան համագումարին կամ պատգամաւորական – նին կողմէ: Այս ժողովին, սփիւռքի երկիրներու բոլոր մասնաճիւղերու կեանքին վերաբերեալ ծրագիրները կը վերլուծ – ուին հայ ժողովուրդին գերա – գոյն շահերուն համապատասխան: Շրջանային կոմիտէի մը մէջ, կարդ մը պատասխանատուութեանց կամ դաղափարական տարբերութիւններու պարագային, կրնայ պատահիլ, որ գերագոյն կոմիտէն ձեռք առնէ տուեալ երկրի մը մասնաճիւղին վարչութիւնն ու քաղաքականութիւնը:

Է. Մ.

ԿԸ ԽՕՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

(Շարունակութիւն Գերման Գնդ. Շթանկէի Տեղեկագրին)

Ը.

«Իսլամացողները թէեւ կասկածելի չնկատեցին եւ հանդիստ ձդեցին, բայց երեւակայական պատրուակներ հնարեցին ու « պինուորական անհրաժեշտութիւնը » պատրուակ ծառայեցուցին, առիթը չա – հագործելով, իրենց հեռաւոր նպատակը դլուխ հանելու համար: Երկարօրէն կանխամտածուած ծրագրով մը ուղեցին հայ ժողովուրդը արմատապէս այնքան տկա – րացնել, որ եթէ նոյնիսկ չկրնայինչնչուէին, որեւէ ապստամբական չարժում կարելի դուրս չգար: Ամէն մասերուն մէջ: Այդ դանադան մասերուն մասերուն մէջ: Այդ պատրուակով ալ, իշխանութիւնները ինքդինքին արդարացնել փորձեցին: Եւ յանկարծ դրպարտութեամբ անմեղներէն վրէժ լուծեցին, բան մը, զոր սակայն չի կրնար ըմբռնել:

Տարագրութեան մինչոցներու մասին, Վալին յայտնեց թէ Վերին Հրամանատարութեան (1) կարգադրութիւններն են: Ուրիշ անդամ մըն ալ ըսաւ թէ հրամանները Կ. Պոլսէն եկած են:

Վալին դնաց անոր մօտ տեսակցելու եւ վերադարձաւ: Ան պնդած է արագացնել Հայերու տարագրութիւնը: Այդ տարօրինակ հրամաններուն պատասխանատուութիւնը Վալին իր վրայ չէ առած: Եւ առանց անոր ուղել կամ չուզելուն, պիտի դործադրուէր տարագրութիւնը: Ամէնէն առաջ վերին հրամանատարութիւնը լուր ունէր սպանուածներու մասին: Նոյնպէս դիտէր, որ ոճրադործ ժանտարմաները ընկերակցած էին տարագրեալներուն եւ ամէն բան դաղտնի պահած էր:

Ան դիտէր նաեւ որ ճամբաները անապով են, ոչինչ ըրած էր այդ մասին, այդ անպատեհութիւնը վերցնելու համար եւ ընդհակառակն՝ հրամայած էր Հայերուն տարագրութիւնը, ճիշդ այդ անապահով ճամբաներէն: Այս դաղտնի բացատրութիւնները տրուեցան Վալիին կողմէ (դերման) հիւպատոսին: Ան, (վերին հրամանատարութիւնը) ըսեր էր թէ «պատերազմին եւ չենք ուղեր հայկական խնդիր մը ունենալ»:

Այս բոլոր իրողութիւնները նկատի ունենալով պէտք է ընդունիլ հետեւեալը.–

Որ՝ Հայերու տարագրութիւնը եւ բնաջնջումը որոչուած էր Կ. Պոլսոյ Երիտասարդ Թուրք Կոմիտէի (Իթթիհատ) կողմէ եւ ամէն մանրամասնութիւն յաւ կազմակերպուած էր, եւ գլուխ հանուած՝ բանակի սպաներու օժանդակութեամբ, (Միւթ հիլֆէ փոն Անկէհէօրիկէն տէս հէէռէս) եւ կամաւոր չէթէական կազմակերպուած խումբերու (փոայվիլիկէն պանտէն):

Այդ կոմիտէի այսուհդի (երդրումի) անդամներ եւ պաշտօնատար դործակցողներն են՝ Հիլմի պէյ, Շաքիր պէյ (պէհաէտտին), Իրզրումի երեսփոխանը՝ Սէյֆուլլահ պէյ, կառավարական պաշտօնատար ոստիկանութեան տնօրէն՝ Խուլուսի պէյ, պաշտօնը, թէեւ իր նախկին դիրքէն չատ բան կորսնցուցած ըլլար:

Ապտիւլ Համիտ աւելի հանդարտած կը թուէր: Գաղտնի մարմինը կենդանութեան նոր նշան ցոյց չէր տար եւ ընդհանրապէս կը կարծուէր թէ չորս փաշտատականները, որոնք այդ խորհրդաւոր մարմինին դլխաւորները ըլլալ կը թուէին, հեռացած էին Պոլսէն:

Տարօրինակ ու անակնկալ եղելութիւն մը սակայն կրկին վրդովեց Ապտիւլ Համիտի հանդիստը եւ վերիվայր չրջեց եըզ տըզի պալատին մէջ տիրող առժամեայ խաղաղութիւնը:

Ապտիւլ Համիտ, օր մը, պատուհանին առջեւ կեցած կը քննէր որսական նոր հրացան մը զոր ընդունած էր անգլիական համբաւաւոր զինագործարանէ մը: Ինչպէս յայտնի է, Սուլթանը քաջ նշանառու մըն էր եւ խիստ կը հետաքրքրուէր դէնքերով, որոնցմէ զրեթէ միչտ չըլլապատուած էր: Եւ իրաւ ալ իր ձեռքերուն մէջ ուչի ուչով դննած այդ նոր զործիքը հրաչալի հրացան մըն էր զոր իրրեւ նմոյչ յատկապէս պատրաստած էին, արուեստին բոլոր կատարելադործութեամբ օժտելով զայն:

Թիկնապահ մը ակնածանքով կեցած իր վեհափառ տիրոջ մօտ կը բացատրէր զէնքին զործածութեան կերպը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(37 – Շար.)

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՈՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Երբ Ալի Օսման Պէչիկթաչի ոստիկանատան երկու պետերուն ընկերակցութեամբ Եըլտըզի պալատը կը մտնէր, արդէն լրտեսներու եւ պալատի ոստիկանութեան ահաղին խումբ մը ցրուած էր Վսփորի թէ ասիական եւ թէ եւրոպական երկու եղերքներու դիւղերը, նոյնպիսի խուզարկութիւններ կատարելու համար Իմամը ապտի եւ Շիւքրի պէյի հսկողութեան տակ որոնց աչխէրէնութիւնը, հակառակ իրենց կրած ձախողանքին, մեծապէս գնահատուած էր:

Բայց բոլոր այդ խուզարկութիւններէն այնքան մեծ ու անմիջական արդիւնք մը չէին ակնկալեր որքան Ալի Օսմանի խոստովանութենէն, զոր նոյնիսկ չատ յոյս չունէին իր տանը մէջ պահակած դնելու: Երիտասարդին Եըլտըզ գալուստը մեծ ապտակ մը եղաւ եւ Ապտիւլ Համիտ երբ իմացաւ թէ Արիֆ էֆէնտիի զաւակը իր տան մէջ դտնուած ու բերուած էր մեծ ուրախութիւն մը ղպաց, զրեթէ այնքան մեծ, որքան պիտի զդար եթէ բուն իսկ փախստականներէն մէկը ձեռք անցուցած ըլլար:

Գալով Ալի Օսման պէյ իրմէ ակընկալուած յոյսը չէր իրագործած: Իրաւ է որ իր հօրը հետ առանձին գլուխ գլխի մնալով երիտասարդը ամէն բան մանրամասնօրէն խոստովանած էր, բայց եւ այնպէս այդ խոստովանութիւնը որեւէ գրական օգուտ մը չէր ունեցած եւ ոչ իսկ կրցած էր իր վրայ ծանրացած կասկածանքը փարատել, այնպէս որ կը չարունակէր Եըլտըզի մէջ բանտարկուած մնալ, թէեւ մասնաւոր սենեակի մը մէջ ուր ամէն հանդստութիւն կը վայելէր:

Սաոլքի համար խուզարկութիւնները թէ իր էրկնքէօյի տանը մէջ եւ թէ «Շաֆաք»ի իմբաղբաատունը, բոլորովին ա – պարդիւն մնացած էին: Երիտասարդ խըմբապետին հետքը գտնել անկարելի եղեր էր: «Շաֆաք»ի արտօնատէրը, խիստ հսկողութեան ենթարկուած էր, ինչպէս նաեւ Սաոլքի հետ աչխատող մէկ քանի օդնական խմբագիրներ, բայց ամէնքն ալ ամենափոքր կասկածանքի հետք մը չէին ցոյց տուած եւ թերթին արտօնատէրը, որ հզօր պաշտպաններ ունէր պալատին մէջ, կրցած էր չատով օձիքը ազատել եւ նոյնիսկ, անդամ մըն ալ արժանանալ կայսերական չնորհներու:

Վոսփորի դիւղերուն մէջ թէեւ խուզարկութիւնները միչտ կը չարունակուէին, բայց ոչ առջի օրուան եռանդով, միայն պարտիզպան էօմէրն էր որ անխոնջ կերպով, առաւօտնէ մինչեւ իրիկուն, ինքն իր դլխուն, կը ջանար հետք մը դտնել: Ինչ մարդը ալ բոլորովին քուն ու հանդիստ կորսնցուցած էր. հինդ հարիւր ոսկիի խոստացուած պարդեւը խելքը դլխէն առած էր: Ակէ զատ, Եէնի Մահալլէի տան եւ յետոյ պիչերային փախուստի դէպքերը բոլորովին դրդռած էին պինդը եւ կերպով մը վիրաւորած էր արժանապատուութիւնը, այնպէս որ զրամական պարգեւի հեռանկարէն զատ, պարտիզպանը անձնական արժանապատուութեան խնդիր մը կը նկատէր այդ հետապնդութիւնը: Կարելի է ըսել որ թէ՛ զրամի եւ թէ փառքի համար հաւասարապէս կ'աչխատէր:

Եէնի Մահալլէի դէպքերէն ի վեր չատ մը անցած էր արդէն եւ տակաւին որեւէ հետք կարելի չէր եղած դտնել: Ալի Օսման կը չարունակէր փակուած մնալ Եըլտըզի մէջ իրրեւ «հիւր», իսկ հայրը Արիֆ էֆէնտի, կը չարունակէր իր պաշտօնը, թէեւ իր նախկին դիրքէն չատ բան կորսնցուցած ըլլար:

Ապտիւլ Համիտ աւելի հանդարտած կը թուէր: Գաղտնի մարմինը կենդանութեան նոր նշան ցոյց չէր տար եւ ընդհանրապէս կը կարծուէր թէ չորս փաշտատականները, որոնք այդ խորհրդաւոր մարմինին դլխաւորները ըլլալ կը թուէին, հեռացած էին Պոլսէն:

Տարօրինակ ու անակնկալ եղելութիւն մը սակայն կրկին վրդովեց Ապտիւլ Համիտի հանդիստը եւ վերիվայր չրջեց եըզ տըզի պալատին մէջ տիրող առժամեայ խաղաղութիւնը:

Ապտիւլ Համիտ, օր մը, պատուհանին առջեւ կեցած կը քննէր որսական նոր հրացան մը զոր ընդունած էր անգլիական համբաւաւոր զինագործարանէ մը: Ինչպէս յայտնի է, Սուլթանը քաջ նշանառու մըն էր եւ խիստ կը հետաքրքրուէր դէնքերով, որոնցմէ զրեթէ միչտ չըլլապատուած էր: Եւ իրաւ ալ իր ձեռքերուն մէջ ուչի ուչով դննած այդ նոր զործիքը հրաչալի հրացան մըն էր զոր իրրեւ նմոյչ յատկապէս պատրաստած էին, արուեստին բոլոր կատարելադործութեամբ օժտելով զայն:

Թիկնապահ մը ակնածանքով կեցած իր վեհափառ տիրոջ մօտ կը բացատրէր զէնքին զործածութեան կերպը:

ՅԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՏՈՒԿ ՆՇԱՆ

ԴՎԱՉՈՒՄ ՊՈՒՐԱ

ՊՈՒԴՐ

ՅԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՏՈՒԿ ՆՇԱՆ

ԴՎԱՉՈՒՄ ՊՈՒՐԱ

ՅԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՏՈՒԿ ՆՇԱՆ

Ա. ՄԱՐԻՆ

ՀԱՅՎԱԾՔ ՊՏՑՈՏՈՒ ԴԱՏՂԻ ՃԳՈՒ ՎՂՈՒՄ

Ա. ՄԱՐԻՆ

Ամառուան մի ձեթեթ երեկո էր։ Արեգակը դեռ չէր մտած, երբ ես ու իմ ընկերս՝ Հայկը, հասանք Ծաղկաձոր։ Մեր մտքում միայն մի բան կար՝ ինչպես կարելի է շուտ հասնել Ամենայնի վանքը։ Ուզում էինք գիշերը այնտեղ անցկացնել։

Ծաղկաձորի ամենաբարձր տեղում կանգնած էր մի հին եկեղեցի։ Ես ու Հայկը մոտեցանք նրան։ Ներսում ոչ ոքի չկար։ Միայն մի ծեր քահանա էր նստած եկեղեցու դռան առջև։ Նա մեզ տեսնելով՝ ոտքի կանգնեց։

— Ո՞ւր եք գնում, երեխաներ, այսպես ուշ ժամանակ,— հարցրեց նա։

— Ամենայնի վանքը պիտի գնանք, հայր սուրբ,— պատասխանեցի ես։

— Ա՜խ, որդի՛ս, ինչպե՞ս կհասնեք այդ հեռու տեղը։ Ճանապարհը երկար է, իսկ գիշերը՝ մութ։ Ավազակներ կան, գայլեր կան, ինչեր կան։ Ես ձեզ չեմ թողնի գնալ։ Ձեզ համար վտանգավոր է։

Մենք ուզում էինք ասել, որ մենք զենք ունենք, բայց չասացինք։ Ինչպե՞ս կարող էինք ասել, որ մենք զենք ունենք, երբ մեր ամբողջ զենքը մի դանակ էր։

— Ես ձեզ չեմ թողնի գնալ,— կրկնեց քահանան։

— Ինչո՞ւ, հայր սուրբ, ինչո՞ւ չես թողնում մեզ գնալ,— հարցրեցի ես։

— Որովհետև ես ձեզ սիրում եմ, ինչպես իմ զավակներին։ Ես ձեզ չեմ թողնի գնալ, որովհետև ես ձեզ սիրում եմ։

— Ես էլ քեզ եմ սիրում, հայր սուրբ,— ասացի ես։

— Ես էլ քեզ եմ սիրում, հայր սուրբ,— կրկնեց Հայկը։

— Ես էլ ձեզ եմ սիրում, հայր սուրբ,— ասաց մի ուրիշ ձայն։

Մենք շրջվեցինք։ Մեր հետևում կանգնած էր մի ուրիշ քահանա։ Նա ևս ասաց, որ մեզ սիրում է։

— Ես էլ ձեզ եմ սիրում, հայր սուրբ,— ասացի ես։

— Ես էլ ձ

Կը խնդրուի ծանուցանել
ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ՍԱԼԱԹԵԱՆԻ
(Զէյթունցի, ծնեալ Եզեկելեան)
մահը որ պատահած է 70 տարեկանին:
Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Յունուար 31) ժամը 9,30ին, Իսիի գերեզմանատունը:
Ի գիտութիւն ողբացեալին հայրենակիցներուն եւ բարեկամներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ժանէթ Տըմիւզուա խորապէս ազդուած, շնորհակալութիւն կը կը յայտնէ Առնուվիլի հայ գաղութին որ յայտնեց իր երախտագիտական զգացումները, իր ամուսնոյն
ANTOINE DEMUSOIS
նախկին երեսփոխան եւ քաղաքապետի մահուան առթիւ, իբր յարգանք անոր մարդասիրական գործունէութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արուսեակ Անդրանիկ Տէր-Գէորգեան, իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ իր բոլոր ընկերուհիներուն եւ բարեկամներուն, որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով եւ ներկայութեամբ յարգեցին եւ սգակից եղան իր սիրելի ամուսնոյն՝
ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՏԷՐ-ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
(Բաբերդցի, 69 տարեկան)
մահուան տխուր առթիւ:

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Շաւարշ Նարդունի ջերմապէս կը խնդրէ «Հայ-Բոյժ»ի բոլոր այն բաժանորդներէն որոնք տարիներու առկախ հաշիւ ունին, որ անյապաղ վճարեն իրենց պարտքերը: Իր առողջական վիճակը թոյլ չի տար որ առանձին նամակով հաշուեցոյց ներկայացնէ:

Շ. Նարդունի, որ ընդհատած է իր աշխատանքը և բժշկական հետևողական խնամքներու կը կարօտի, վստահ է որ իր ընկերներն ու բարեկամները ջանք պիտի չխնայեն իրեն օգտակար ըլլալու համար, առաջին առթիւ ապահովելով «Հայ-Բոյժ»ի բոլոր առկախ հաշիւներու անմիջական կարգադրութիւնը:

Գումարները զրկել միայն ու միայն մանտա - քառթով եւ «Յառաջ»ի հասցէով:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մարսէյլ - Սէն-Ժեռոմի Թաղ. Խորհուրդը հետեւեալ նուէրները ստացած է.

Ողբացեալ Տիկին Արմաւենի Յարութիւնեանի անակնկալ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ.—

Յարութիւնեան ընտանիքը կը նուիրէ Սէն-Ժեռոմի եկեղեցիին, դպրոցին եւ Կապոյտ Խաչին, Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան, «Հայաստան» թերթին, «Յառաջ» թերթին, «Հայ-Բոյժ»ին, Առաջնորդարանին, Հայ Արի եւ Արենոյշներու Լիկ Անթիքանսէռի տնօրէնութեան 20ական ֆրանք:

Հայ Արի եւ Արենոյշներ 50, Սէմէրճեան ընտանիք, Մկրտիչ Կիրակոսեան, Յակոբ Տուրղուտեան - Մարտիրոսեան 30ական, Պերճ Կարապետեան, Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէ, Աւետիս Սեմէրճեան, Սէն-Ժեռոմի Կապ. Խաչ, Դաւիթեան ընտանիք, Մինասեան ընտանիք, Տիկ. Մառի Գահվէճեան, Միսաք Ժամկոչեան, Համբարձում Ենովքեան, Ոսկիան Ծերուկեան 20ական ֆր.: Յարութիւն Գարաօղլանեան 15, Կիրակոս Վարդանեան, Վարուժան Անտոնեան, Քինէճիեան, Կտաւճիեան, Ղարիպեան, Վարդան Պանտիկեան, Աբրահամ Մէլէմէթճեան, Յրթ. Նէվշէհիրլիեան, Նշան Մազմանեան, Մանուկ Տէրտէրեան, Յովսէփ Օհանեան, Աբրահամ Մանկասարեան, Սարգիս Խոշիկեան, Պառ Անթուան, Տէր եւ Տիկ. Միքայէլեան, Հայկ Մկրտիչեան, Մաննիկ Ներսէսեան, Գոհարիկ Ներսէսեան, Անժէլ Տէր-Մէրկէրեան, Յովհաննէս Մարդարեան, Մասիս Չիչէքեան եւ Յակոբ Ճիզիլեան, Չթրեան, Ժ. Փրուտեան, Ռ. Ասրլրքեան 10ական ֆրանք թաղիս եկեղեցւոյ:

(Շար.)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Արաքսի Մալաքեան, մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ (օդանաւով) Պ. Ս. Սարունիի (Լոս-Անճըլըս):

«ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»ԻՆ

Միլանոյէն Տիկին Սօնա Իպիշեան 30. հազար լիռ կը նուիրէ «Հայ-Բոյժ»ին:

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Երէց-Արենոյշներու, այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 22էն մինչեւ լոյս
ALHAMBRA
340, Bld. Chave — Marseille
Պիտի նուագէ
LES RAISINS - VERTS
Հանրածանօթ նուագախումբը իր երգիչ ԱԼՊԷՐի մասնակցութեամբ:
Զանազան անակնկալներ
եւ հայկական պարեր
ՃՈԽ ՊԻԻՖԷ ՄՈՒՏՔԸ 15 Ֆ.

ՃՇԴՈՒՄ

Միհրան Պօյաճեանի մահուան առթիւ եղած նուէրներու շարքին (տես «Յառաջ» Յունուար 28), Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ 20 Ֆր. նուիրած են Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ֆէսճեան (տպագրական սխալի մը հետեւանքով այդ նուէրը վերագրուած էր Տիկին Աչըքկէօզեանի):

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններուն ներկայացուցիչները այս Շաբաթ (3 Փետրուար) դիշեր ժամը 8,30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, ընկ. Արամ Աւետիսեանի բնակարանը (48 Ռիւ Պեռնար Ժիւկօ): Կարեւոր օրակարգ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ (3 Փետրուար) ժամը 3ին՝ Միութեան դրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Օրակարգ.— Զեռնարկներ եւ Յանձնախումբի ընտրութիւն:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած
«ՍՕՍԻ» ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 4ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4,30էն մինչեւ կէս դիշեր
17, Rue Bleue, PARIS (9e)
Métro Cadet
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Հայկական, Եւրոպական պարեր եւ հանելի անակնկալներ
Բոլոր երիտասարդները կը հրաւիրուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը՝
ՄԱՐՏ 9ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Փետր. 18 Կիրակի օր Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբը կը կազմակերպէ գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ եւ թէյասեղան Մեզոն տէ Սանթրօ (Ռիւ ժան Կուժոն):

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՀԵՐՈՍ
ՄՈՒՐԱՏԻ
մահուան յիսնամեակին առթիւ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
կազմակերպուած Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի (Փետրուար 11):

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
Պօմոնի Ս. Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցին
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ԹՐԹՌԵԱՆ
Կը հրաւիրուին անմահ հերոսին յիշատակը յարգող կազմակերպութիւններն ու անհատները:

ՅԵՐԵԿԻՆ (ժամը 13)

Ճ Ա Շ

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 Ֆրանք:
Արձանագրուիլ.— Պ. Տէրտէրեան
74, Rue Bernard du Bois
Պ. Մարտիրոսեան Հայկազ
73, Bd Georges Estrangin
Roucan-Blanc
Tél. : 53-20-49

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
Les Monuments Arméniens
du IVe au XVIIe siècle
par
EDOUARD UTUDJIAN
Ed. A. MORANCÉ — Paris
Prix 49 Fr. chez l'auteur
94, Rue St. Lazare — PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
Տարեկան ցերեկոյթ - պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève
Histoire de l'Arménie
DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԹՌՈՒՑԻԿ - ՏՈՄՍԱԿ - ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ - ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...
Դիմեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60
ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ